CATALUÑA. Audiencia
Sacri Supremi Regii Senatus Cathaloniae decisiones / auctore nob. Bonaventura de Tristany, Boffill, & Benach... ; cum indice locupletissimo... ; tomus secundus. -- Barcinone : Ex Typographia Raphaelis Figueró..., 1688
[64], 762, [71] p., 2 h. de lám., []2, *-4*4, $-2$4, @4, 2@2, A-Z4, 2A-2Z4, 3A-3Z4, 4A-4Z4, 5A-5L4, 5M5 ; Fol.
Antep. -- Texto a dos col. -- Las h. de lám. son grab. calc.
1. Cataluña-Legislación-S. XVII 2. Katalunia-Legeria-XVII. m. I. Tristany, Bonaventura de, ed. lit. II. Título

R-6274 Enc. piel con hierros dorados en el lomo. -- Encuadernado con: General celebridad que la... Deputacion del Principado de Cataluña ostentó en fiestas al nacimiento mas prospero de la Alteza austriaca del Principe Don Carlos Segundo... -- [S.l.] : [S.n.], 1662

SACRI
SVPREMI REGII
CATHALONIÆ
SENATVS
DECISIONES.

SACRI SVPREMI REGII SENATVS CATHALONIÆ DECISIONES.

AVCTORE

NOB. BONAVENTVRA DE TRISTANY, Boffill, & Benach, Barchinonenſi, olim Aſſeſſore Generali Congregationis Claustralis Divi Benedicti Provinciæ Tarraconenſis, Caſarauguſtanæ, Navarræ, & Majoricarum Epiſcopatus, & Sacræ Provinciæ Eccleſiaſticæ Tarraconæ, poſtea Aſſeſſore, & Advocato Fiſcali R. Tribunalis Capitaniæ Generalis; Pauperum Carceratorum Sancti Officij Advocato, Auditore Generali Claſsium Regni Sardiniæ; Priore Curiarum Vicariæ, & Bajuliæ Barchinonæ; Iudice Clamantium, & Reclamantium pro ſua R. Mageſtate in dictis Curijs, & in eis Advocato Fiſcali, Auditoreq; Tabulæ teſtamentorum, & piarum cauſarum; Deinde Iudice R. Curiæ, & tandem in R. Audientia Civili Senatore, Conſultore, tum Tribunalis S. Officij, tum Iudicis Brevis Apoſtolici.

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO RERUM, ET MATERIARUM.

TOMVS SECVNDVS.

ANNO 1688.

CUM LICENTIA BARCINONE:

Ex Typographia RAPHAELIS FIGVERÓ, Typographi Domus Deputationis.

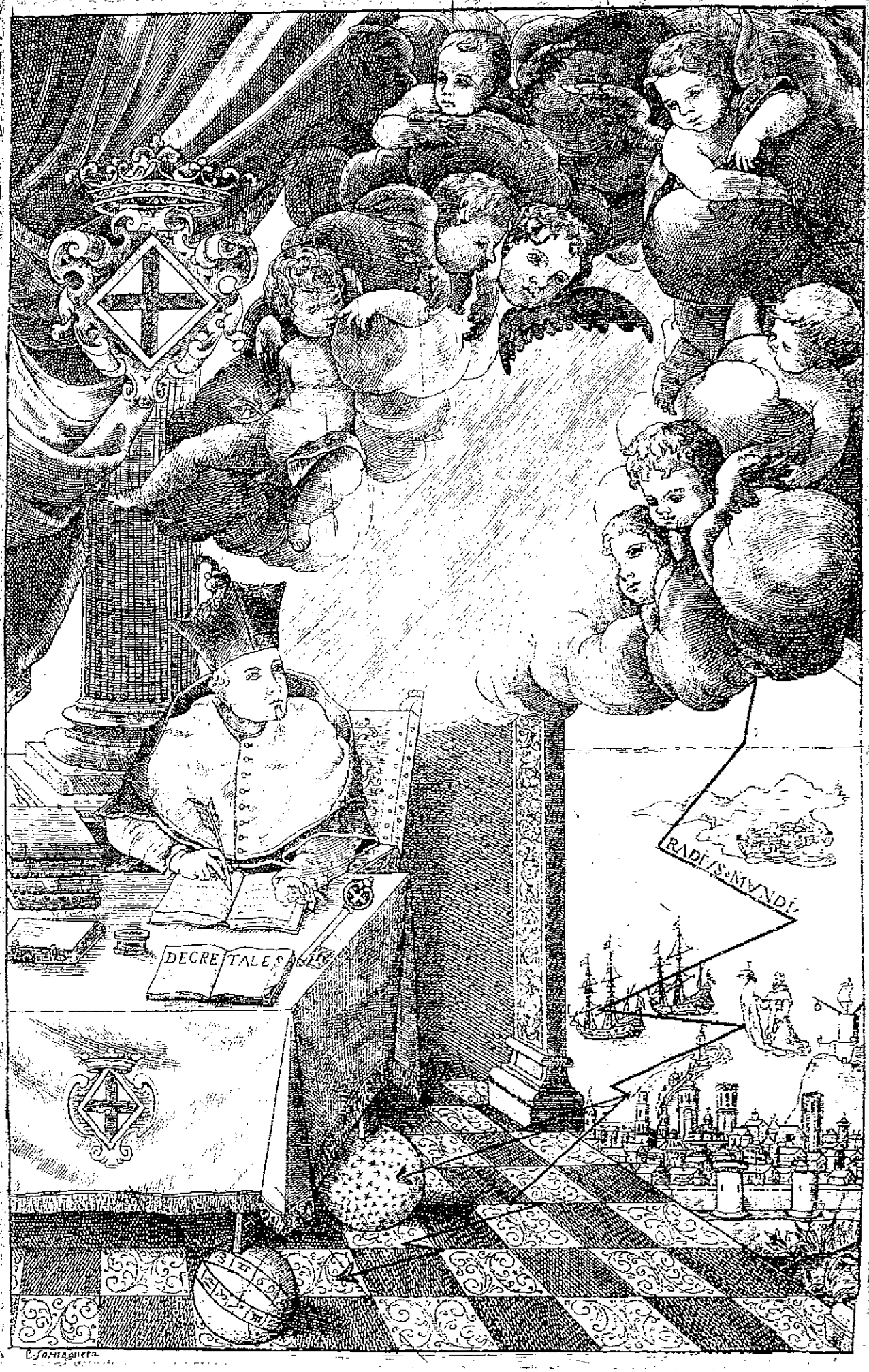
RADIVS MVNDI
DECRETALES

MOECENATI OPTIMO.

S. RAYMVNDO DE PENAFORT,

IVRIS, PRÆSERTIM PONTIFICII, PERITISSIMO

Concinnatori, & Illustratori; virtutibus, & miraculis claro, Civitatis Barcinonensis Flio, Patri, & Patrono auspicatissimo.

DOCTORIS DON BONAVENTVRÆ DE TRISTANY IN AVDIENTIA

Civili Cataloniæ Regij Consiliarij.

OBSEQVIVM NVNCVPATORIVM.

EN Tibi sistitur in hoc Civilium Decisionũ volumine, Beatissime RAYMVNDE, præclarum, quâ Regius pollet in Catalonia Senatus, æquitatis integerrimæ monumentum. Cui vixdum ad prælum aptando primam manum admoveram, cũ illud ad tuam arã appendi, sacravi: vt inde lucis exor-

dium duceret, vnde normam haurire potuit æquitatis. Multa me ad id compulère. Nomen tuum, Patria, Dignitas, & Profeſsio, ipſum etiam voluminis argumentum.

Profectó nemo Te *Mundi Radium* non appellat, authore forrasſe cœlo. Et quidem.

Ovid. *lib.* 1. *de Pont. Eleg.* 2. —— *tanti menſuram Nominis ſimples.*

Sive enim puerum Te, dein Canonicum exciperet Barcino; ſive Bononia Sacri Iuris Interpretem; ſive magna Prędicatorum Familia ſupremum Ordinis Caput: demiſſam è cœlo facem demirabantur, colluſtrando orbi natam, & vitiorum, errorumque tenebris depellędis. Ecquiſnam vehementiùs Te in vitiorū colluviem eſt invectus? quis te feliciùs infidelitatis fugavit caliginem, verbo, geſtis, calamo? Omnibus à puero virtutis ſpecimen extitiſti: Mariâ, (1) quam cum lacte imbiberas, perfectionis, interdum etiam ſapiętię tibi abdita recludente; vbi pietatis, doctrinæque ſplendorem, quem in orbem poſtmodum diffudiſti, exſugeres. Theologiæ moralis (2) Synopſim, inſtruendis cōfeſſarijs aptiſsimam, omnium primus concinnaſti eruditione mirabili. Angelico Præceptori (3) author fuiſti, vt præſtantiſsimam ſcriberet in Gentes Summam: & (4) Iacobo Aragonię Regi, vt in ſuis Regnis ſacrum erigeret Inquiſitionis Tribu-

(1) Diar. *Congreg Mariana, die 7. Ianuar.*

(2) Ioan. à Friburg. *in Prologo Summæ S. Raym.*

(3) Fr. Iac. Rebulloſa *lib. Feſt. S. Raymundi.*

(4) P. Petrus Ribadeneyra *in vita S. Raym.*

nal,

nal, coërcendis hæreticis è cœlo miſſum. Frænandæ hæreſis normam edidiſti, dignam (5) ſanè, quam Gregorius IX, Pont. Max. in judicio ſervandam Tarraconenſi Antiſtiti his verbis præſcriberet: *Super deprehenſis in hæreſim, &c. quid ſit tenendum, habes notam Fratris Raymundi, &c.*

(5) Fr. Rebelloſa *cit. pag.* 32.

Tantam orbis facem totus ambiebat orbis: ſuo Te quiſque bono deſtinabat, Præpoſitum ſuum Barcino, Bononia Magiſtrum, Roma Vice-Chriſti Conſiliarium, & ſacræ Pœnitentiariæ Præſidem, Archiepiſcopum Tarraco, vniverſus Prædicatorum cœtus Antiſtitem, Angeli Socium, Reges conſcientiæ judicem, vindicem Fides, Arbitrum Iuſtitia, Pauperes Patrem, Captivi Liberatorem. Tu veró interim hoc vno contentus; vt vbique lucens, nullibi lucere videreris; novũ micandi genus adeptus es. Eminebas videlicet in excelſo Dominicani Ordinis culmine, magno vtique totius Familiæ bono: ad Primarias infulas Tarraconenſes omnium votis, & Pontificis delectu vocabaris: quibus tu honoribus humilem præponens cellulam, Generale Magiſterium (6) dimiſiſti, Archiepiſcopatum conſtantiſsime (7) detrectaſti, novo ſemper tui nominis incremento; incertum relinqûens, an in alto poſitus, an ad ima ſponte deiectus, nitidiùs ſplẽderes. Hac me de tuo Nomine impẽlère.

(6) Ribadeneyra *citatus.*
(7) Idem, *ibidem.*

Impulit & Patria (quam mihi tecum communem fors bona dedit) ad hoc obsequiũ & cultum. Nimirum exultat, gloriatur, gestit & gratulatur sibi Barcino de tanto (8) Filio; iam Patrono, Indigete, Oraculo: quem si vel vnum edidisset, pluribus posset matribus Heroum feracibus anteponi, invidère nulli. Bonus siquidem filius bonam matrem illustrem effecisti claris primùm natalibus; dein virtutũ exemplis, doctrinæ radijs, Regiminis æquitate, Regum benevolentia, & Sacris post fatum cineribus: qui vel frigidi pietatem spirant, sanitatem exhalant, omnibus solatio sunt. Novum in ea mirandę navigationis portum extruxisti, & miraculorum theatrum: tum vel maximè, cum (9) Palmæ Balearium edicto Regio destitutus navi, Nauta novus nova vela mari suspendens pallium tuum, aspirante cœlesti aurâ, Barcinonem appulisti: quo sanè facto impletum ad vnguem est Poeticũ illud:

(8) *Officium Ecclesiasticum, lect. 4.*

(9) Ribadeneyra *citatus.*

Virgilius *Egloga 4.*

Alter erit tunc Typhis, & altera, quæ vehat, Argo.

Ibi, Cœnobium Catharinæ Martyri sacrum ad tuos (10) occlusis foribus ingrediens, celeberrimum suscitasti redivivi Servatoris suos invisentis prodigium. Quoties ad Mausoleum tuum (quod ibi tanto Heroi in aram sacravit pietas) claudicantes incessum, cæci lucem, tẽtationibus agitati solatium, mentisque

(10) Diar. *cit. loco cit.*

tisq; malatiam recepere? Quoties ęgri, potui, cibove immixto pulvere, quem Sepulchrum (11) olim tuum etiamnum offert mirabiliter inexhaustum, desperatâ aliunde salute, convaluère? O verum Patriæ amatorem! Quid? quód in acceptis referre Tibi (12) debet Barcino nostra, totusque cum eâ Cataloniæ Principatus, inexpugnabile, quo munitur, Orthodoxæ fidei propugnaculum, vigilantissimum Inquisitionis Tribunal; cuius præsidio, tuâque tutelâ errorum incursus feliciter repulit, erectoque sibi sacrosanctę Crucis stemmate, intaminatam iugiter (13) servavit Religionem, ac pietatem. Eapropter incitavit me Patria.

(11) P. Marcillo *in Crisi Catal. p. 1. cap. 4. §. 2.*

(12) Ribadeneyra *citatus.*

(13) P. Marcillo *cit. par. 2. cap. 1. §. 1.*

Compulit itidem Dignitas & Professio tua, vtriusque Iuris Laureâ, iteratis Præfecturis, Pontificijs etiam laudibus commendata: Sed & Voluminis argumẽtum. Cui enim dignius sacrentur Iuris Decisiones, quàm optimè de Iurisprudentia merito? Optime de ea iam tum meruisti, cum Sacra Pontificum Decreta in vnum (14) adaptasti Decretalium volumen, summo sanè Christianæ Reipublicæ emolumento. Alumnum insuper te Bononiæ habuit primarium hæc facultas, mox mirandum (15) Canonici Iuris Interpretem: inter magnatum, Regumque litigia, vel ipsorum delectu, vel Pontificis iussu, non semel Arbitrum; vbique sem-

(14) Bellarminus *de Scriptor. Ecclesiast.*

(15) *Officium Ecclesiasticũ, Lect. 4.*

per

per æqui vindicem integerrimum. (16) A Iacobo Aragoniæ Rege ſupremas tabulas deſcribente in gravioribus litibus relator iuris creatus; ab Vrbano (17) IV. in matrimoniali causâ Alvarum inter Vrgellæ Comitem, & D. Conſtantiam eius coniugem exortâ, judex electus; Ilerdenſi, (18) Rodenſique Eccleſijs de Antiſtitis electione concertantibus, pacis Angelus; & Cardinali Sabinenſi (19) ſuper Matrimonium Iacobum inter Aragoniæ Regem, & Eleonoram Caſtellæ Regis filiã, ius dicturo, à Gregorio IX. Conſultor datus; mirum quâ æquitate, prudentiâque te geſſeris. Tuâ motus integritate idem Gregorius IX. Sacratiorem Tibi commiſit Eccleſiæ Clavim, ſuæ te Pœnitentiariæ (20) præficiens: cui muneri e â fide, ac ſinceritate incubuiſti; vt tuam ad clavim manum nunquam admoveris, niſi cum, aut commune Eccleſiæ bonum, aut fidelium vtilitas poſtularet.

(16) Fr. Bobulloſa *cit. pag.* 312.

(17) Idem, *ibidem.*

(18) Idem, ibi. *pag.* 311.

(19) Idem, ibi. *pag.* 313.

(20) Ribadeneyra *citatus.*

En cauſas, Præſtantiſsime Raymunde, conſecrati Tibi Voluminis. Quód ſi communia hæc non eſſent huiuſce mei obſequij incitamenta; adſunt & mihi privata, quæ Mœcenatis electionem præriperent libertati; in me videlicet congeſta ſæpius beneficia tua: quorum illud in maximis habeo; quód peculiarem erga te à cunabulis conceperim religionem, & cultũ. Cuius,

meæque

meæque gratitudinis hoc qualequale monumentum,& me vnà, tuo Nomini devoveo,ſtudio potius mei animi,quàm ſui pretio æſtimandum. Vnum ad calcem in votis eſt,Sanctiſsime Mœcenas: vt, quas æquitatis ſtudio ad commune Reipublicæ bonũ evulgo, *Deciſiones*, tuo Nomini inſcriptas, maiorem Dei Optimi gloriam,tui Laudem,& in Tribunalibus, Te ductore, promoveant equitatem. FAVE.

SACRO,
SVPREMO, REGIO,
CORONÆ ARAGONVM
CONSILIO.

AL EXCELENTISSIMO SEñOR D. PEDRO Antonio de Aragon, Clavero de la Orden de Alcantara, Gentilhombre de la Camara de ſu Mageſtad, Capitan de ſu Guarda Alemana, del Conſejo de Eſtado, y Preſidente en el Supremo de Aragon.

AL EXCELENTISSIMO SEñOR D. NICOLAS Maria, Phelipe, Nuñez, Gonzaga, Carrafa, y Guzmàn, Señor de la Caſa de Guzmàn, Duque de Savioneda, de Traeto de Mondragon, y de Caſalmayor, Principe de Aſtillano, Duque de San Lucar la mayor, y de Medina de las Torres, Marquès de Toral, de Mayrena, de Arazena, de Pradena, y Monaſterio, Conde de Fundi, de Porma, Colle, Baldore, Arucollar, Aliano, Sarriano, y Cariñola, Señor del Caſtillo de Aviados, de la Ciudad de Tiano de las Villas, y Montañas de Beñas, Valle de Curueño Concejo de los Zilleros de Mola, Caſtellon, y Caſtelnobo, Señor de la Baronia de Zibonari, y Roca, Monfina, Gentilhombre de la Camara de ſu Mageſtad de ſu Conſejo de Eſtado, y de los Supremos de Aragon, y Italia, Theſorero General de los Reynos de Aragon, Capitan de las Compañias de los cien Hijoſdalgo de la Guardia de la Real Perſona, y de la de Caſtilla, Adelantado mayor de la muy Noble, y muy leal Provincia de Guipuzcua, Alcayde perpetuo de

la Ciudad, y Fuerza de Fuenterrabia, de la Casa, y Sitio del Buen-Retiro, Casa Imperial de Yuste, y del Castillo de Triana de la Ciudad de Sevilla, Alguazil mayor del Santo Oficio de la Inquisicion de dicha Ciudad, y de la Casa de la Contratacion, Regidor perpetuo de todas las Ciudades que tienen voto en Cortes, Gran Iusticia del Reyno de Napoles, y Cavallero de la Insigne Orden del Tuson de Oro.

AL SEñOR DON PEDRO VILLACAMPA, Y Pueyo, Assessor General de la Orden de Montesa, del Consejo de su Magestad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Reyno de Valencia, y del Consejo de la Santa Cruzada.

AL SEñOR DON IVAN FERNANDEZ DE Heredia, Cavallero de la Orden de Alcantara, del Consejo de su Magestad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Reyno de Aragon.

AL SEñOR DON ANTONIO DE CARDONA Marquès de Castelnovo, Mayordomo del Rey nuestro Señor, del Consejo de su Magestad en el Supremo de Aragó, Provincial del Reyno de Valécia.

AL SEñOR DON ANTONIO DE CALATAyud, y Toledo, Cavallero de la Orden de Montesa, del Consejo de su Magestad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Reyno de Valencia, y del Consejo de la Santa Cruzada.

AL SEñOR DON IVAN BAVTISTA PASTOR del Consejo de su Magestad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Principado de Cataluña.

AL

AL SEñOR DON IOSEPH RVLL, DEL CONsejo de ſu Mageſtad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Principado de Cataluña.

AL SEñOR DON PEDRO COLOMA, MARquès de Canales, Comendador de Berlinches en la Orden de Calatraba, del Conſejo de ſu Mageſtad en el Supremo de Aragon.

AL SEñOR DON FELIX DE MARYMON SEñor del Caſtillo de San Marzal, de Cerdañola, Sant-Iſcle, Gelida, San Iuan de Mondarn, y San Vicente de Rus en el Principado de Cataluña, del Conſejo de ſu Mageſtad, y de Capa, y Eſpada en el Supremo de Aragon, Provincial del Principado de Cataluña.

AL SEñOR DON FRANCISCO COMES, Y Torró del Conſejo de ſu Mageſtad, y ſu Fiſcal con voto en el Supremo de Aragon.

AL SEñOR DON GERONYMO DE VILLAnueva Marquès de Villalva, Comendador de Santibañez en la Orden de Alcantara, del Conſejo de ſu Mageſtad en el Supremo de Aragon, y ſu Protonotario de los Reynos de aquella Corona.

AL SEñOR DON FRANCISCO DE MONſerrat, y Vives Marquès de Tamarit, Baron de *Rivelles*, Procurador Real de la Ciudad, y Campo de Tarragona, y Alcayde de ſu Real Caſtillo, del Conſejo de ſu Mageſtad, y de Capa, y Eſpada en el Supremo de Aragon, Señor del Morell, Botarell, Ferran, Moltnas, la Riera, Virgili, la Nou, Altafulla, Llanera, Sanſerni, las Sitjas, Mayals, Llar de Cans,

Guardiola, Caſtellnov, Möller, Vilata, la Alzina, Vilanova, Montoliu, en el Principado de Cataluña, y de la Villa de Pozaldez en Caſtilla.

AL SEñOR DON FRANCISCO DE BORJA, Arcediano de Calatrava en la Santa Igleſia de Toledo, del Conſejo de ſu Mageſtad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Reyno de Valencia.

AL SEñOR DON MRTIN FRANCISCO CLIMente, del Conſejo de ſu Mageſtad, y Regente en el Supremo de Aragon, Provincial del Reyno de Aragon.

AL SEñOR DON FRANCISCO XIMENEZ DE Vrrea, Palafox, y Cardona, Marquès de Hariza, Señor de las Baronias de Calpe, Altea, Beniſa, Tablada, Cotes, y Calmarza, Mayordomo del Rey nueſtro Señor, y de ſu cõſejo en el Supremo de Aragõ.

AL SEñOR DON IOSEPH DE VILLANVEva, Fernandez de Yxar, del Conſejo de ſu Mageſtad, y Adjunto con futura ſucceſsion en el Oficio de Protonotario de los Reynos de la Corona de Aragon.

AL SEñOR DON IOSEPH DE HARO, Y LAra del Conſejo de ſu Mageſtad, y ſu Secretario en el Supremo de Aragon, con la negociacion, y papeles del Principado de Cataluña.

AL SEñOR DON FRANCISCO DALMAO, Y CASAnate del Conſejo de ſu Mageſtad, y ſu Secretario en el Supremo de Aragon, con la negociacion, y papeles del Reyno de Cerdeña.

AL

AL SEñOR DON BERNARDO PUJOL, DEL CONſejo de ſu Mageſtad, y Lugarteniente en el Oficio de Protonotario de los Reynos de la Corona de Aragon.

AL SEñOR DON JSIDORO GARMA DE LA PUENte, Cavallero de la Orden de Calatrava, del Conſejo de ſu Mageſtad, y Alguazil mayor del Supremo de Aragon.

PONTE comparentibus opitulantur Leges; & ſtatum juris rigorem, mitiori alio, meritoque jure, leniunt Tribunalia. Nec quidem abs re: ne videlicet ſua ipſos fefellerit ſpes, vltroneâ ſubmiſſione eorum fibi conciliandi clementiam, quorum alioquin accenderent iracundiam, ſi Iudicium non niſi inviti ſubire adigerentur. Supremo aſſidetis Coronæ Aragonum Conſilio, Catholici noſtri Monarchæ delectu, & gratiâ, dicendo juri, ſuſtinendoque Hiſpanæ Molis Regimini, in partem haud ignobilem adſciti: eam procul dubio commendationem adepti, quam pro optimis quibuſque Judicibus habuit in votis Græcus ille Lyſias apud Stobeum: *Iudices eadem mente præditos eſſe debere, quâ Legislatores.* Ut de ſingulis verum ſit Horatianum elogium:

Theatr. vit. hum to. 4. v. Iudex, ſub apophtegm.

Qui conſulta Patrum, qui leges juraque ſervat,
Quo multæ, magnæque ſecantur Iudice, Lites.

Lib. 3. Epiſ. 33.

Et æque de omnibus vera Caſſiodori gratulatio: *Lætamur tales viros emergere, qui Senatoriâ mereantur laude radiare, vt laude conſpicuis deferatur gratia Dignitatis.*

Veſtrum, Excellentiſſimi, Admodumque Illuſtres Domini, veſtrum, inquam, qui è tanto gloriæ vertice, Juris, & Prudentiæ faſtigio, inferiora præcellitis, judicium, nec alter hic meus Deciſionum Catalonenſium Liber, nec minimus ego, aut effugere poſſumus, aut volumus recuſare. Conſultius ideo vtri-

que

que fuit, tanto conſpectui vltro comparere, vt per hanc Juris temperaturam declinantes quodammodo ſummum Ius, quod timendum nobis præ ingenij, calamique lapſibus maximè foret; benigniùs, ac clementiùs nobiſcum agi ſentiremus: quod Veſtræ fore ſperamus humanitatis, & dignationis.

Accedimus itaque Spontaneorum inſtar: non quòd graviſſimum Veſtrum judicium, vtcumque ſubeundum, minimè vereamur, quod ſummè vertendum eſſet inſaniæ; ſed, vt hoc exhibito Nominibus adeò præclaris obſequio, & apud Supremum Veſtrum Tribunal introductâ ſponte causâ noſtrâ; aliorum cautè judicia præveniamus, à quibus omnino abſolvi tanti non eſſet, quanti nobis eſſe debet quamcumque à Vobis in partem judicari.

Nec plura: ne juſto prolixior ſermo publicis, gravioribuſq; occupationis Veſtræ curis obſtrepere videatur, contra Venuſini Vatis pro Cæſare ſuo monitum, & factum:

Horat. lib. 2. Epiſt. 1. *in publica commoda peccem,*
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.

Bernard. lib. 2. de conſid. ad Eugen. Cui plauſit Bernardus Claravallenſis, Supremum alloquens Eccleſiæ Caput perquàm ſapienter: *Tuis ſiquidem occupationibus ſermo brevis competentior eſt.*

Nob. Bonaventura de Triſtany, Boffill, & Benach.

IL-

ILLVSTRI ADMODVM.

DOMINORVM DEPVTATORVM, ET PRO COMPVTIS Auditorum Principatus Cathaloniæ Sexviratui.

SVIS VIRITIM AGNOMINIBVS, AC DECORAMENtis vndequaque præclaro.

Nimirùm:

DOMINO DON Fr. FRANCISCO BERNARDO DE PONS, Imperialis Cœnobij S. Cucuphatis Vallen. Abbati Benedictino, Deputato Ecclesiastico:

DOMINO DON MICHAELI DE MASDOVELLAS, Villafranca, & de Zalbà, Deputato Militari.

DOMINO FRANCISCO ALAIX V.I.D. CIVI HONORAto Barcinon. Domicilij Dertusen. Deputato Regali.

DOMINO Fr. HIERONYMO MORA, ET NAVARRO, Præposito, & Camerario Monasterij S. Petri de Gallicantu, Benedictino, Auditori Ecclesiastico:

DOMINO DON FRANCISCO DESPVJOL, ET MONCORP, Auditori Militari.

DOMINO PAVLO CORBERA, ET PALAV, CIVI HOnorato Barcin. Auditori Regali.

DON BONAVENTURA DE TRISTANY, REGIUS Consiliarius in Sacro Catalonia Senatu. P. F.

IVVM Tibi do, Illust. Admod. Cõfessus: actionẽ vtique præveniens, quâ jure posses illud Tibi vendicare. Nec post cõsecratas Sanctissimo Raymundo, Principatûs nostri ornamento maximo, Decisiones istas, alteri mortaliũ, aut debui, aut potui antiquiùs, equiùsve repẽdere, quàm Tibi; cui clavis tradita Hierophylacij, quo ejus Reliquiæ posterorum veneration reconduntur: vt ad Tua quodammodo pertinere videantur, quæcumque fuerint illius devotioni sacra, cujus sacratiora in terris pignora in suæ Te custodię partem advocarunt.

No-

Nomophylaces, ſeu Cuſtodes legum deputatos regimini ſuo Viros, Athenienſes olim appellare conſueverunt: qui propterea diadematibus inſignes publicis conventibus intererant: eo potiſſimùm habiti honore, quód obſervandis Reipublicę juribus præficerentur. Eam eſſe Cataloniæ Deputationis curam, nemo neſcit: vt dubitet nemo, Deputationis noſtræ Conſeſſum, Nomophylacium; ejuſque ſex Conſeſſores, totidem municipalium legum, ac privilegiorum Nomophylaces exiſtimare. Omnino ſex: ex duplici Ternario, altero Deputatorum, Auditorum altero, Senarium conficientes: quoniam Ternarius juxta Philoſophum perfectionis ſymbolum cùm ſit, geminatio Ternarij in Senario, vt proſequitur myſticè Cornelius, magnum addit cumulum perfectionis numeris omnibus abſolutæ.

Simon. de Repub. l. 8. ca. 18. Berart. in Spec. Viſit. c. 14. n. 16.

Ariſtot. Cornel. à Lap. ad c. 6. Iſai.

Quó ergo, lucem viſurus ſecundam, ſecundus hic Tomus Deciſionum, legibus, vt plurimum vndique communitus, ſe ferret opportuniùs, & confidentiùs, quàm in fulgentiſſimam, ac tutiſſimam legum noſtrarum arcem? Cataloniæ dixerim Nomophylacium, Sexviratu ſuo numeris omnibus abſolutum: quó ſe non pridem contulit Primus, magno ſuo, meoque honoramento. Eó ſcilicet ſe fert, quo à me mitteretur, ſi arbiter eſſe poſſem: cùm alioquin jus ſtrictum, quo Generalitatis expenſæ, juxta Conſtitutiones Principatûs, elucubrationes meas, tuas eſſe fecerunt; locum præripuerit libertati, feceritque mihi neceſſe, quod volupe eſt.

Conſt. Catal. tit. de Deciſ. R. A.

Ne veró offerre de meo auderem tanto Nomini omnino nihil; illud venit in mentem, quod olim pro Petro, & Collegis omnia ſe, cùm vix vlla poſſediſſent, Chriſto Domino reliquiſſe allegantibus, eloquutus eſt magnus Gregorius: *affectum debemus potius penſare, quàm cenſum.* Cenſus quidem Voluminis mei omnino tuus Tibi penditur: ſupereſt, ſi liceat dicere, de meo dumtaxat affectus: quē vna cũ Voluminis penſo Dominationi tuæ libens, lubenſque devoveo: eâ etiam grati animi obteſtatione, quâ me, meæque tenuitatis qualemcunque operam, publicæ, cui ſeduló invigilas, vtilitati jamdudum ſacravi, & iterum conſecrare ſtudeo, Dominationi tuæ pro communi bono omnem adprecans incolumitatem, & fauſtitatem.

S. Gregor. Homil. 15. in Evang.

NO-

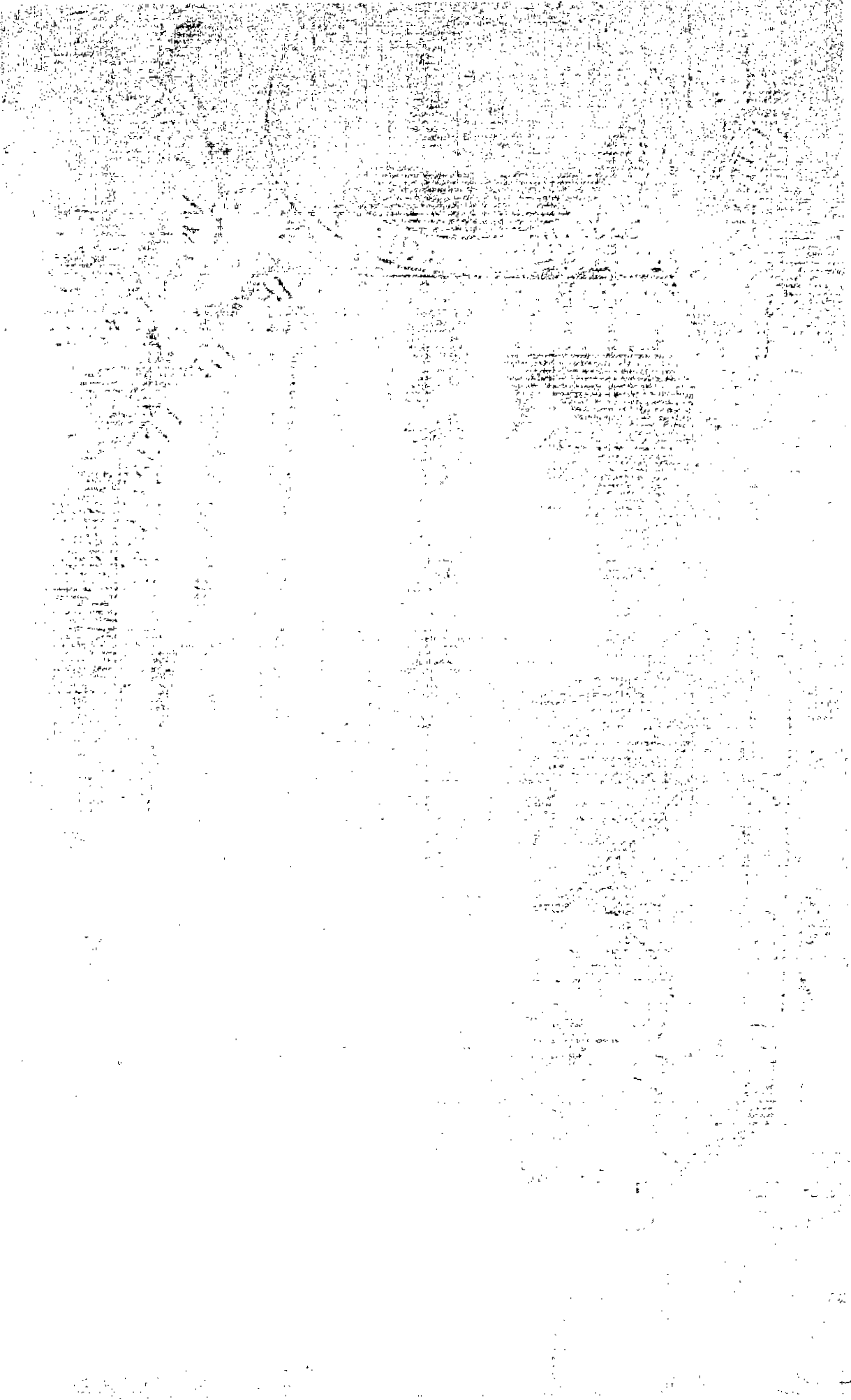

NOB. D. IOSEPH BENACVD. R. CONSIL. IN PRINCIP. CATHAL.
NOB. BONAVENTURA DE TRISTANY BOFILL, ET BENACVD. R. CONSIL. IN PRINCIP. CATHAL. ÆTATIS 41. ANNO
AN. 1660 + MICHAEL TRISTANY BOFILL, ET BENACVD. R. CONSIL. IN PRINCIP. CATHAL.
AND. ADVOCATVS. MAGNONIMVS + FRANC
P. CNH + DOMI. PAXIS. DE TRISTANY. VID. R. CONS
MVID. MONACHVS. CARTVSIEN + FRI

NOBILISSIMO VIRO. DOCTISSIMO IVRISCONSVLTO. SPECTATISSIMO SENATORI.

DOMINO DON BONAVENTVRÆ DE TRITANY, BOFFILL, ET BENACH, POTENTISSIMI NOSTRI REGIS à Consilijs, & in Principatu Cathaloniæ, Judici, & Senatori, &c.

DON FRANCISCVS GASCON, ET ALTAVAS, EJUSDEM INVICTISSIMI Regis à Consilijs, & in Regno Neapolis, in Sacro Capuanæ Consilio Senator.

SALUTEM PLURIMAM AUSPICATUR.

QUANTA animi oblectatione (Vir Præclarissimè) nuper acceperim primum tui Senatus Decisionum Librum, non ita pridem à te fœlici sydere in Plublicum emissum, quo me fratremq; meum tui certé amantissimos donatos voluisti, tibi quidem Litteris explicare vix potero. Etenim, vt præteream, ex hoc per quam gratissimo humanitatis tuæ officio erga nos collato, perspectum nobis feciſſe te nostri, nostræque mutuæ consuetudinis, & amoris memorem fuisse, & adhuc esse; Illud præceteris facit, vt tibi pares referre gratias non valeamus, quod nos digni visi tibi fuerimus, qui in hoc satis dissita à

nostris

noſtris Provincia, primi inter omnes ſtudiorum tuorum fructus, vt noviſſimos, ita ſanè incundiſſimos; & colligere, & deguſtare valeremus: Et quidem mihi ex voto res accidit; Legi enim librum tuum, cujus lectione, mente ad ſaturitatem vſque paſtus, animoque, oblectatus; manum agnovi tuam grandia ſemper promentem, & re tibi æqualem vbiq; oſtentantem. Qui dixerat olim Domicius Piſo (A) Romanorum Doctiſſimus Libros, Theſauros oportere eſſe non libros, haberet certè in hoc tuo, vndè ſuam ad probaret ſententiam. Non enim tu Librum, ſed Juriſprudentiæ Theſaurum nobis edidiſſe videris; ſive namque purioris doctrinæ, ex ipſiſſimis juriſfontibus hauſtæ affluens copia, ſive exacta, nec moroſa diligentia, ſive pro dignitate labor expenſus ſpectetur; Nullus erit, qui non facilè agnoſcet tot, tantiſque divitijs ex in exauſta ſapientiæ tuæ pœnu profuſis plenè ditare Juris diſciplinam te voluiſſe.

(A) *Plinin. Præfation. Hiſtor. Natural.*

(B) *Ovid. lib. 1. de Ponte elegia 2.*

(B) *Qui tanti menſuram nominis imples,*
Et geminas animi Nobilitate genus.

Fuere jam olim, ſuntque hodiè, qui pro ingenij libidine, & vt quandoque vixiſſe teſtimoniũ habeant, Libros edidere ſanè doctiſſimos, at ſi ea, quæ in ijs leguntur à veteribus repoſcerentur, vt ſua Æſopica Cornix quiſq; appareret pennis miſere de plumata avibus plumas repoſcentibus ſuas ſibique vindicantibus; Hoc namque eſt pretium operis ab ijs factũ, *quos* (vt olim Satyricus (C) ait) *tenet ſcribendi Cacoethes.* Verboſiſſimè ſcilicèt ea tractare, quæ jam ſatis explicata ſunt, & vt ita dixerim ea repaſtinare, quæ magiſtrorũ manibus diligenter ſata, fœliciter adolevere. Tu tamen (Vir Præſtantiſſimè) eo ingenij acumine, quo polles ſummo, atque acri Judicio conjuncto, quorum alterutrum nõ ita facilè multis contingit, vtrumque verò non niſi ijs:

(C) *Iuenal. Satyr. prima.*

(D) *Virgil. Eneid. VI.*

(D) *Quos æquus amavit*
Iuppiter, aut ardens evexit ad Sydera virtus.

Cum omnia, quæ melioribus magiſtris, qui te præceſſere dicta ſunt optimè teneres, ſic nova, ad ea quæ tractas, promis acutè argumenta, ambigua fœlicitèr interpetraris, obſcura luculentèr illuſtras, ſubtiliora præclarè diſputas,

al-

altiora gravitèr tractas, elegantiora facilè explicas, & omnia tandem magistralitèr doces, vt non modò plenè exornata, sed pristinam animo dignitatem per te stûdia Jurisprudentiæ adepta fuisse, dicere valeamus; Quam obrem tibi (Vir Doctissimè) ex omnino multum, maximèque gratulor, quod hoc novo Libro publici Juris facto, ampliorem nomini comparaveris famam, quam si edito non ita pridem à te altero Libro, cui titulum præfecisti: *Corona Benedictina*, excelsis, meritisque laudibus coronasti, novissimi hujus editione suprâ immortalitatis sedem eam fœlicitèr collocasse reputaris, sed & Patriæ, Provinciæque tuæ gratulabor amplius, vtpote in qua,

(E) *Oracula Regis*
Eloquio crevere tuo, nec dignius vnquam
Maiestas meminit se sè Romana locutum.

(E) *Claudian. de Mallis Theodoxi Consulat.*

Cuique tantam peperisti Gloriam, quantam ea excipit Patria, quæ magnos, tibique similes exhibet ipsa alumnos. Habuit quidem Cathalonia Viros de meliori Jurisdoctrina optimè meritos, quique nomen numquam intermoriturum posteris reliquere, sed illorum Manes videre mihi videor Nobili erga te invidia teneri, & Jurisprudentiæ fasces tibi submittere, vt qui longè ipsos industria, labore, diligentia, ingenio superaveris vltro, Patriæque laudem amplissimè promoveris, adeo, vt nulla futura sit, tam ingrata posteritas, quæ nomen tuum maximis non sit prosequutura præconijs. Pergè itaque (Vir Nobilissimè) cætera in lucem proferre ingenij tui, (quod & enixè præcor, & animo expeto) digna monumenta, nè ve sinas ea diu delitescere, quę cedro excipi digna sunt, atque auro, nam qui optimus, iustissimusque es Justitiæ moderator, tibi quidem nominiq; tuo, in justus esses, Orbi vero Litterario Injurius admodum, vt qui illi insigniter noceres; quē vtiliter docere (F) vales. *Scio te stimulis non egere* (te verbis Junioris Plinij tandem compellabo) *Sed me tui charitas evocat, vt currentem quoque instigem, cum invicem se mutuis exortationibus amici ad amorem immortalitatis exacuunt.* Vale Senator Prestantissimè, meque vt facis, ama.

(F) *Plin. Junior. Epistol. lib. 3. Epist. 7. ad Caninium Rufum.*

NOBILIS DON FRANCISCI QVESADA

V.I.D. IN TVRRITANA MENSA OLIM Assessoris, nunc vero in Regia Saceritana Sardiniæ Gubernatione Criminum vindicis, & Delegati Regij Patrimonij per suam Majestatem primo deputati, ad Nobilem Authorem de operis ratione judicium, & approbatio.

SECVNDVM hoc, (amplissimè Domine) Supremi Cathaloniæ Senatus Decisionum Volumen, de quo meum expectas judicium, ipse mihi sum author, qui te jam pridem novi, satis probatum esse te Authore. Verum ne ista conjunctissimi potius favorem animi, quam mentis maturè singula perpendentis sententiam dicas re sedulo perspecta, vt, & tibi, qu â par est, sim obsequens, & meum sincere sensum aperiam, illud, haud dubium suum cum Poeta dicturus. *Mart. lib. 5. ad Pontic.*

Admiror, stupeo: nihil est perfectius illo.

Tuumq; hoc recens Volumē nō vlli secundū æstimo, nisi tuo illi priori, idq; eo potissimū, quod illud isto priùs prælucem malueris aspexisse. Tua hæc proles est, nec mirum numeris plenè omnibus absolutissima; ea enim es omnimodæ eruditionis claritate conspicuus, vt opere quidem non nisi successivis horis elaborato, cum te tua satis distineant Senatoria studia, tuisque hisce elucubrationibus fulgentissimam Senatui facem præferas, qua ju-

judiciarium forum Togatus quisque inoffenso queat pede percurrere. Viam sanè strauisti, sin minus ne cespitet (quod nefas esset de tanto Senatu dicere) ne dubius saltem diutius inhærere, ipsa forensium rerum difficultate cogatur. En consultum satis tuo hoc opere, & opera, illi Consilij inopiæ, quæ ipso negotiorum pondere non semel grauissimis in rebus, doctissimos etiam Viros premere consuevit; cum in hoc veluti forensi ærario, maximas prudentum, ac maturarum deliberationum, maximas rectissimarum sententiarum diuitias paraueris, quas non sine Senatus incommodo ipsa forçan temporum vicissitudo prodigeret. Maximum quidem opus, sed haud quaquam te majus, summo Viro. Pulchrum Reipublicæ donum; sed non te pulchrius, non te præclarius. Vnde optimè dicerem tuo huic operi congruere, quod olim de donata sibi à Parthenio toga cecinit Martialis *Epig. lib.* 8.

Sed licet hæc primis nivibus sint æmula dona,
Non sunt Parthenio candidiora suo.

Maxima Cataloniæ Regno: maxima Senatui: maxima candidatis omnibus in his tuis elucubrationibus bona; & dona. Verum.

Non sunt Tristano candidiora suo.

Tibi vni cedunt, cui summa quæque cedunt ornamenta. Accessit enim ad tuam illam in pertractandis causis dexteritatem eximiam; miram in negotijs expediendis facilitatem, inferendis sententijs integritatem maximam; summam, ac penè incredibilem forensium rerum peritiam, ad hæc, inquam, quæ planè sunt tua, accessit singularis quædam Senatoris fastigij plusquam avita Nobilitas, qua vna tibi ea omnia hæreditario quasi jure de-

ben-

benti, quæ ſummum vndequaque Virum efficiunt. Quę cum tanti ſint ſplendoris, ac gloriæ, adeo tamen illum avorum, proavorumque apicem vno hoc opere ſuperaſti, vt tecum ipſe de tua Triſtanorum Familia alloques, jure quidem optimo, ac pace tua illud mihi vſurpandum hoc tempore cenſeam, quod de Auguſto dictum Cæſare memini. *M. Val. Mart. ad Aug. Cæſ. lib. 8.*

Hæc, Auguſte, tamen, quæ vertice ſydera pulſat,
Par domus eſt cœlo, ſed minor eſt Domino.

Hæc, Triſtane, tamen (dicere ipſe) quæ vertice
Sydera pulſat,
Par domus eſt cœlo, ſed minor eſt Domino.

Nec immerito; illi etenim effloruere quidem, ac ſumma etiam cum gloria vixere; ſed (quod ipſe ſciam) ſuis ipſi temporibus vixere, & effloruere. Interfuere Senatus; Sententiam ſumma cum authoritate dixere; ſuamq; illi operam tamdiu præſtitere, quamdiu, aut humanæ conditionis, aut fatorum lex improba, Senatum ipſum, ac Cataloniæ Regnum tantis orbans luminibus intercluſo ſpiritu eiſdem eos fatis concedere cœpit; tunc demum Senatu defunctos, cum à vita. Tu vero haud ſecus par tibi eſſe poſſe exiſtimaſti, niſi non tuis tantum, ſed reliquorum etiam temporibus viveres; id enim elaboratis voluminibus effeciſti, vt nunquam prudentia tua, nunquam ſententiarum vi, nunquam dictarum cauſarum exemplis, nunquam denique tua omni opera Senatui deeſſes, niſi cum ipſe ſibi deeſſet Senatus. Illud effeciſti; vt etiam mortales deſerens (quod Deus temporibus noſtris avertat) Senatum non deſeras; nec vllo vnquam tempore, quævis te fatorum vis, aut Senetui queat, aut

Fo-

Forensibus Catalonię rebus eripere. Quam ob rem, cum immortali vivens gloria, ipsa judiciarij Fori, ac Senatus tempora ingenito emori fluxu, aut dilabi, nequaquam patiare; sed ea potius ad se reduci, aut in ęvum perstare efficias. Illud vnum superest, vno, aut altero immutato verbo de te veriùs effari, quod ad Yanum Priscorũ numen delatum reperi. Mart. *de redditu Cæs. lib.* 8.

Cum revoces Libro Sæcula longa tuo,
Purpura te felix, te colat omnis honos.

VALE.

EMMANVEL LAMBERTVS LOPEZ, & Martinez, in Inclytâ Cæsarauguſtana Academia Iuris vtriusque Doctor, Institutionum Imperialium primùm, exinde Sexti, nunc Decreti Cathedræ Antecessor, inque Advocatorum Regni Aragonum albo conscriptus.

IN TANTI AVCTORIS, TANTIQVE OPERIS LAVDEM.

OPTIME meum factum existimo, quod videre mihi licuit alterum istum *Tomum Decisionũ Sacri Supremi Regij Cathaloniæ Senatus*, Auctore Nobili, & eruditissimo Viro *D. Bonaventura de Tristany, Boffill, & Benach*, post alia munera præclare obita, Regio Dignissimo Consiliario in Principatu Cathaloniæ. Primus Tomus, haud dudum prælo commissus, ardentissimum mihi movit desiderium continuationis operis adeo eruditi: Cumque posterior hic præclaræ mentis fœtus priori similimus existat, (*nescit* enim, *inde*,

vt

vt cum Caſsiodoro loquar, *aliquid naſci mediocre*) crimen eſſet mihi ſilentium, etſi præſtantiſsimi Auctoris laudes, & virtutes deſiderent immenſum præconium, *habemus enim hominem*, verba ſunt Baſilij Magni, *nihil quod addas, plurimum quod demas, cum plura ſibi redundantia alios exornarent ad gloriam.* Admirabilis, & improbus eius labor non ſatis ſibi eſſe iudicat, Senatorię Dignitati, alijſque ſtudijs, quibus Regi ſuo, & Patriæ operam navat eximiam, pleniſsimè ſatisfacere, non cæcos, difficileſque litium, & contentionum præſentium nodos explicare, atque recidere; ſed poſteris ad vtrumque facilè præſtandum, normam, & Regulas præſcribit; Quare non immerito in eius commendationem vſurpem quod de Edoardo, equite etiam, & Iuriſprudentiſsimo Iudice eleganter cecinit Ovenus *lib.2. ep.13.*

Deſcripto Reſponſa Britanus Apollo dediſti
Clara magis quam quæ Delphicus ore dedit.
Præſentes dirimis lites, tolliſque futura
Iurgia; præſentes voce, futura manu.

Sed quid mirum? Familiare ſemper huic Familiæ fuit Heroicos Viros velut in domeſtico cenſu habere. Iuvat è Nobiliſsima Familia de *Benaeh* vnum procunctis recenſere D. Ioſephum de Benach in Cathaloniæ Principatu Regium diſſertiſsimũ Conſiliarium; Et è Familia de *Triſtany* Eruditiſsimos Viros, omniq; laude maiores, D. Michaelem, D. Franciſcum, & D. Alexium de Triſtany, literarijs Infulis, togavè Minervâ conſpicuos, de quibus Caſsiodorum loquutum crediderim, *Tot probati, quot geniti, & quod difficile provenit electa frequentia*; Atque vt venuſtiſsime modulatur Claudianus *in Panegir. ad Prob.*

His

His nec per dubium pendet fortuna pavorem
Nec novit mutare vices, ſed fixus in omnes
Cognatos procedit honos; quemcumque requires
Hæc de ſtirpe Virum, certum eſt de Conſule naſci;
Per Faſces numerantur avi, ſemperque renata
Nobilitate virent, & prolem fata ſequuntur.
Continuum ſimili ſervantia lege tenorem.

At ſuæ Nobiliſsimæ Domui novum ſplendorum addit Deciſionum Auctor, qui *quamvis de ſplendore Natalium*, vt Enodij verba mea faciam, *conſcientiæ iubar hauſit, tamen fulgorem ſtirpis præcipue morum radijs obumbrat, vincens decorem ſanguinis Ingenij claritate, dum coruſcantem generis ſui lampadem, actuum ſerenitate tranſcendit, & factus eſt ſtemmatis victor ſui, per quod pleroſque mortalium naſcendo ſuperat.* Sed quid Elogijs recenſendis immoror, ſi *fructus editus*, Caſsiodoro teſte, *prodit Auctorem*? Quæ enim laus non ſit impar Auctori Deciſionum iſtarum, ſiquidem brevitas, & facilitas, quibus hunc Secundum Tomum, vix primo in lucem publicam emiſſo, eidem luci aptiſsime comparavit, ſingularem, magnamque ipſius in literas propenſionem, & indefeſſum ſtudium ſtudioſis omnibus luculenter demonſtrant: *Hæc virtus*, ait Dionyſius Halicarnaſeus *in Lyſia, optima, & quæ maximè exprimit, ſive ea Ingenij facilitas, ſive tum laboris, tum artis opus, vel mixtus ex ambobus habitus, & facultas dicenda eſt.* Elucet in eiſdem prudentiſsimum in ferenda Sententia Iudicium, acris, & excellens ingenij vis in contrarijs opinationibus confutandis, ita vt de eo cum Ennodio dicam, quod ipſe de Theodorico Rege affimabat *in eius Panegir. Nec replicationibus tuis reperiuntur contraria, nec obiectionibus facilis occurrit ſolutio.* Emicat ad ex-

tremum chariſsimus, & fortiſsimus Patriæ amor, quo blandè impulſus arduum, vtiliſsimumque opus aggreſſus eſt, quod ſuis Civibus Dux, & Fax exiſtet certiſsima juxta, ac nitidiſsima: *Quemadmodum enim*, inquit Epictetus Philoſophus *apud Stobeum ſer. 45. faces in portu ſublatæ magna flama excitata navibus per mare errabundis multum auxilij ferunt, ſic Vir Doctus in Urbe, prudentiæ luce, Cives afficit.* Tantum Virum in commune bonum, & Literariæ Reipublicæ ornamentum annos plurimos ſervet Deus incolumem. Hoc meum eſto benevolentiſsimi Animi, Iudicium, & Votum. Cæſaraugustæ V. Idus Septembris. Anno Chriſtianæ ſalutis M.DC.LXXXVII.

Doct. Emmanuel Lambertus Lopez.

NOBILIS DON PETRUS DIMAS POTAU de Zarreal V.I.D. primum minoris, inde maioris Inſtitutionum Imperialium, poſtea Veſpertinæ Iuris Civilis, nunc vero Primariæ Sacrorum Canonum Cathedræ Anteceſſor in Barchinonen. Univerſitate, & Advocatus Fiſcalis Generalis Cathaloniæ.

AD LECTOREM.

EN prodit in lucem Tomus Secundus Deciſionum celeberrimi Sacri Regij, & Supremi Senatus Cathaloniæ, Auctore *Nobili Don Bonaventura de Triſtany, Boffill, & Benach*, I.C. Barchinonenſi in eodem Senatu Regio Conſiliario præclariſsimo, cuius indefeſſum ſtudium operam, & laborem, non benè extol-

tollam, nisi punctim limpidissimo assimilavero speculo; Accipit enim, & reddit: Accipit, dum juri dicundo sedens partim sua, partim aliorum oracula studiosè colligit: Reddit, dum selecta discussa, & authoritatibus munita ornatissimè producit, vtrobique sectans justitiæ, & speculi hãc vnam propriſsimam virtutem reddere, nempè cuique suum.

Vix à Primo Tomo vidimus quiescere prælum cum erumpit secundus, *& vno avulso non deficit alter. Virg. 6: Æneyd.* Nam profundissimus iste doctrinæ puteus non sinit aquas quietas, sed continuo hausto emittit salubriores, & puriores, vt dicebat Clemens Alexandrin.

Putei qui exhauriuntur emittunt aquam magis perspicuam, corrumpuntur autem hi quorum nullus est particeps. Sic exercitatio salubrem habitum ingenerat, & spiritibus, & corporibus.

Nec tantillum tribuit otio, vt vires alat, iuxta Poetam:

Vires instillat, alitque
tempestiva quies: Maior post otia virtus.

Sed intentus totus huic labori, quem novit Respublica vtilissimum, nec saltem quærit refectionem animi in mutatione laboris. Rectè cũ D. Ambrosio *lib. de Noe, cap.* 23. dixerim.

Quando finit aliquod opus, non quasi consumato opere finiatur, sed in alia recurrat opera, & semper incrementa virtutis exerceat.

Hoc forte quibusdam mirum, quod secundus iste Tomus Auctoris, & maiorum suorum effigies non præseferat: Verum primus exhibuit vultus; iste expressivs refert animum, duobus illis coloribus virtute, scilicet, & sapientia depictum: Nam clarissimarum virtutum, &

boni, & æqui Nobiliſsimæ artis ornamentis, nõ iam vno, ſed etiam altero volumine, locuples, non in aere pingit, ſed maiorum gloriam, mentemque ipſam, quam aliter cernere non poſſumus, quaſi Illuſtrem Tabellam exquiſito colorum flore deſcriptam, in aſpectu ponit.

Hic oculis ſubjicitur Michael Triſtany V.I.D. in Ilerdenſi Vniverſitate Bachalaureatus, Cathedræ Interpres, & in Oſcenſi primario Sacrorum Canonum Anteceſſor, Illuſtriſsimi Dom. Don Antonij Auguſtini Officialis Generalis, qui alijs condecoratus titulis ornamentis, obijt anno 1587. relicta perenni virtutis, & Sapientiæ fama ad poſteros, & copioſo volumine manuſcripto ſuper Conſtitutiones Cathaloniæ. Ego vidi Librum, diutius perlegi, & modo domi habeo, & mea qualiſcumque ſit cenſura, antecellit longè cæteros, qui ex propoſito jura Patriæ conati ſunt interpretari.

Hinc cernitur Franciſcus Triſtany V.I.D. in Barchinonen. Academia I.C. Interpres eruditiſsimus cum ſuo manuſcripto *Tractatu de Celebratione Curiarum Generalium Cathaloniæ.*

Et tandem quaſi adhuc reſpirans ſalutatur Auctoris præclarus genitor Alexius de Triſtany celebris noſtræ ætatis Iuriſconſultus, qui per multa luſtra apud Sacrum Regium, & Supremum noſtrum Conſilium Advocatus, & pauperum Sancti Officij carceratorum defenſor, ad ejuſdem Conſilij Senatoriam dignitatem evectus, & itidem R. C. Bajuliæ Generalis, & Sanctæ Inquiſitionis Conſultor diem clauſit relictis manuſcriptis opuſculis de cauſis contentionum, & Eccleſiaſtica libertate, & de ſe ipſo nomine immortali, mihique, cum & ipſe fuerit Generalis Cathaloniæ Advocatus Fiſcalis vigilantiſsimus recta in eodem quo modo fungor officio norma, & non deficienti via.

In-

Inter cæteros tum Familiæ de Benach inter primas Aragoniæ, tum Familię de Boffill inter Cathalonicas non ſecundæ Progenitores clariſsimos, ſupradictos tantum memini, quia nedum cognomen de Triſtany ad Auctorem jure ſanguinis tranſmiſſerunt, ſed ſuis ſcriptis, dignis certè, quod publica lucis caperent vſuram, Auctorem noſtrum jure impulerunt, vt ſpreta detractorum garrilitate, jam ante, *Coronam Benedictinam*, & nunc aureas iſtas Deciſiones ederet ad publicam omnium vtilitatem, & hujus Principatus decus, & ornamentum, in quibus ſicut optimi Olitores non ex vno flore ſerta conficiunt, ſed in diverſis areolis diverſa florum genera ſtudiosè colligunt, quo ſuum opus, tum coloris, tum odoris ſumma varietate diſtinguant, quod ipſum in naturæ imitatione eruditi prętant pictores, qui non vno colore tabulas oblinunt, ſed multorum temperie artificioſiſsime variant, & expoliunt, ita Auctor diverſas Deciſiones ſtudiosè colligens, luculenter diſtinguens, ornatiſsime componens, & artificiosè varians, non minùs jucundiſsimum, quam vtiliſsimum profert opus, quod qui evolverit mirari opportet. VALE.

APPRO-

APPROBATIO, ET CENSVRA

NOBILIS IACOBI DE POTAV, ET MOLES, OLIM IN REGIO CONSILIO BAjVLIÆ GENERALIS, & Magiſtri Rationalis Aſſeſſoris, Iudiciſque Regiæ Curiæ, illiuſque Conſultoris, ac R. Audientiæ Doctoris.

EX commiſsione Nobilis Domini Michaelis à Cortiada Regntis Reg. Cancellariam in hoc Principatu per legi librum, cujus inſcriptio eſt: *Sacri, Supremi, Regij, Cathaloniæ Senatus Deciſiones. Tomus Secundus.*

Mirandum ſane ſcribit Poetarum Princeps Virgilius de arbore illa aurea, cujus decerpto ramo Trojanorum ductor poſt mille rerum pericula ad Eliſeos Campos evaſit: Mirandum ſanè, non quidem quia.

Virg. Æneid. 6

Iunoni Infernæ dictus Sacer;

Non quia

Aureus, & foleis, & lento Vimine Ramus;

Sed quoniam.

Primo avulſo, non deficit alter
Aureus, & ſimili frondeſcit Virga metallo;

Fœcundiſsima ſcilicet illa vermantis auri natura, prętęr communem naturalis Ordinis Seriem, duplicato germine pullulans miratione digniſsima, Poſteris prodigiũ, Stuporem ſibi meruit ſæculorum; frondeſcere Sylvas, florere prata, præcingi montes, vmbrari valles copioſa procerarũ arborum ſpecie, paſsim cernimus, ſpectamus

om-

omnes, miratur nemo; quandoquidem fragili frondium Capillicio, levi foliorum farragine natura auſtrice luxuriant. Illud certè prodigium, certè miraculum talem reperiri arborem, cujus frondes, cujus rami cæterarum flores, cæterarum fructus exſuperent.

Latet arbore opaca *Virg. ibidem.*
Aureus, & foleis; & lento Vimine Ramus,

Cui, indulgente ſupra ſe ipſam natura.

Primo avulſo non deficit alter *Ibidem.*
Aureus, & ſimili frondeſcit Virga metallo,

Sed jam

Priſca fides taceat; *Martial. lib. 1.*
Nec ſe miratur tandem longæva vetuſtas:
quidquid fama canit ſacula noſtra vident.

In hac noſtra nimirum fortunatiſsima tempeſtate, qua nova inclyta arbor in repetita aurea germina erumpens caput inter cæteras fœcunda extulit.

Quantum lenta ſolent inter Viburna cupreſſi. *Virg. Egl. 1.*

Nobilis, inquam, D. D. D. Bonaventura de Triſtany, meritiſsimus in hoc Regio Gotholoniæ Senatu Collega, qui tanquam procera fœcundiſsima arbor (arbor enim inverſa, homo) cum aureum certæ ramum, Deciſionum nimirum primum Volumen nondum ab hinc anno ediderit, in novum æquè aureum germen, ſecundum Deciſionum Librum efflorvit; ita vt de aurea tanti Auctoris fœcunditate decantandum nemo non cenſeat.

Primo avulſu non deficit alter
Aureus, & ſimili frondeſcit Virga metallo.

In omnibus mirabili illi Arbuſculo ita conſonus, vt nhil prorſus ſimilius; ſi enim arbor illa opaca diu latuit, dudum noſter Auctor delituit non parvo Ingeniorum diſpendio, donec vltimis hiſce temporibus conditam jam jam maturam vbertatem exhibuit; ſi ramo illo Æneas

fœ-

fœlicitatis Sedes attigit, medio primo, & hoſce ſecundo ingenioſo germine Auctor iſte immortalitatis laurum adeptus, æternum ſibi nomen, æterna ſibi elogia peperit, aſſeruit, vindicavit: Vivat igitur, perennet tam heroica fœcundiſsima aurifodina; vivat ſibi, vivat & poſteris, quo vno ſuperſtite mille ſibi Gotholonia ſtatuas, mille ſibi Barchino glorias, mille ſibi Iuriſprudentia laureas, mille ſibi hæc noſtra Encyclopedia honores, plauſus, tali decorata genio fœliciſsimè pollicetur, prevenit, auguratur: Tu, ó Collega chariſsimè, fortunatus perge, nova jam jam educere aurea gemina propera: Tertium in commune bonum meditate Volumen, vt de te jure dicere poſsis, quod de ſe ipſo Martialis.

Mart. lib. 5. Eprig. 13.

Sed toto legor Orbe frequens, & dicitur hic eſt;
Quodque Cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

Et omnes de te quod de Martiali.

Mar. lib. 1. Epig. 26.

Poſt te victura, per te quoque vivere Charta
Incipiant: cineri gloria ſera venit.

Quas mirum, nec levis quidem contra fidem, pietatem, aut regalia jura vmbra inurit, imó doctrina in omnibus ſolida, elegantia in omnibus fulgida, vbertas in omnibus mirabilis diſtinguit, condecorat, & illuſtrat, quare communi luce, & Ingenium oculis digniſsimas cenſeo. Barcinone die 1. Martij 1688.

Nobilis Iacobus de Potau, & Moles.

Die 10. *Martij* 1688.
IMPRIMATUR.
D. Michael de Cortiada Regens

FRAN-

FRANCISCVS VERTAMON, ARTIVM, ET V.I.D. OLIM LOCVMTENENS, ET ASSESSOR REGII PROCVRATORIS CIvitatis, Campi, & Vicariæ Tarraconæ, & Alcaydi Caſtri Regij, ac Curiæ Eccleſiaſticæ ejuſdem Fiſci Advocatus: nunc pro Sacr. Ceſ. R. M. Domini N. Regis, Iudex Clamantium, & Reclamantium in Principatu Cathaloniæ, Auditor Tabulæ Teſtamentorum, & Piarum Cauſarum Barchinonæ, ac ejuſdem Curiarum Vicarij, & Bajuli Fiſci Advocatus, & Sacræ Provinciæ Eccleſiaſticæ Tarraconæ Aſſeſſor.

AD AUCTOREM PATRONVM SVVM.

VI in editione Primi Voluminis (Senator clariſsimè) ab omni laude prorſus abſtinendum cenſui, idem ad ſecundum nunc primùm in lucem prodiens collaudandum libentèr aggredior. Deerat tunc ejuſdem generis Idęa (cùm *Corona Benedictina* alium ſibi ſcriptionis ordinem vendicet) ad cuius ſpeciem, apramque formam Volumen illud prorsùs, & vt parerat, vicinius dimetirer: at illud ipſum, quod comparari non poterat, cum lucem aſpexit, dedit formam aptiſsimam, cui cætera Deciſionum Tuarum volumina cum vberrima laudationum copia comparentur.

Prodeat ergo Secundum Primo per omnia ſimile, germanumque per omnia; Et hoc illi pluſquam ſatis ad laudem, quid ni enim abundè ſit in tantam laudum ſegetem naſci, quantam volumen, priùs tùm ab exteris doctiſſimis Viris, tùm à Patrijs Iuriſprudentiæ Antiſtibus, meritò licèt, at non ſine magna, ac meritis penè reſpondente fœlicitate collegit? Certè quidquid in ſecundo Tomo grandius, quidquid illuſtrius reperiri liceat, hinc maximè conjici poteſt, quod ipſam Prioris fœlicitatem non timeat; quod ſui planè conſcius, ſuique ſecurus, conſentientis Orbis Literarij plauſus, qui Priorem conſecuti ſunt, nec exhauſtos iam, aut langueſcentes exiſtimet; nec jure deſperare poſsit fortuna omnino pari ſibi iterum ſucceſſuros. Aureus certè Primus; ſed Primo è ſinu Tuo avulſo,

Non deficit Alter
Aureus, & ſimili frondeſcit virga metallo

Hæc tandem vna vtriuſque, eaque ſumma laus eſt, ab eodem Te prodijſſe. Tui veró quà nominis, quà animi commendandi (Vir Sapientiſsime) quam viam ingrediar? Etenim quibus non ſpecteris titulis, qui tantus es? Aut quę tanta commendatio eſt, quæ tantæ amplitudini non ſit impar? Ea tamen breviſsima dicendi ratione vtar, qua longiſsimè ab adulatione diſceſsiſſe videar; neque ſcriptura huic meæ quiſquam cum ijs eſt, quarum prolixior illa, & jam pro malo vſu vulgaris laudum cantinela ex hoc pendet, vt venali ſanè, ac meritorio ſtylo, quàm apertiſsimè mentiantur: Tametſi amplitudo Tua ſuſpicionem hanc omnem avertit; major enim es, quàm vt Tibi quiſquam adulari poſsit. Te profecto non aſpiciunt modo, ſuſpiciunt etiam omnes majorum Tuorum hæredem; quibus, maximi cum fuerint, nihil eſt cur invideas, qui vt ſanguinis, ita & ſtudiorum

æmulator egregius, veſtigijs vtique non imparibus ad gloriam inceſsiti. Meritorum Tuorum præclara dant teſtimonia, Regia, queis functus es, ac præclarè fungeris, munera; quibus eò major Tibi reverentia accedit, quod ſacratiora Senatûs adita haùd,

Paupere clavo
Advena pulſaſti, ſed præcedente Tuorum
Agmine:

Quorum omnium dotes non ſolùm adumbras, ſed victo quodam quaſi penicillo ſic exprimis, vt nobiliſsima illorum, vel ſtudia, vel patrocinia, vel laticlavia, cuncta in vno Te ſplendore grandiora, ac politiora videantur. Non defecerunt, quæ Tibi de Tuis exempla proponeres; ſed neminem poſteri à Te clariorem habebunt; adeo enim majoribus proteſtas, vt veſtri nepotes cum ſe clariſsimos jactare voluerint, ſatis ſuperque ſit Tui vnius memoria. Macte ingenti tùm avita, tùm parta proprio calamo gloria, Vir fortunatiſsimè, ac in Rei quàm publicæ, quà literariæ commoda, perge Tui ſimilem eſſe.

NOBILIS ALEXIVS CAYETANVS DE TRISTANY, ET CLARESVALLS PHILOSOPHIÆ DOCTOR,

nec non vtriusque Iuris Professor in Genitoris sui Amantissimi Decisiones, scripta, studia, earumque laudem talia decantat.

INGRATITVDINEM (charissimè Pater) magnam degustarem, si beneficij immemor essem, vt modulatur Poeta Homer. Odiss. *Ingratus ille, qui beneficij immemor*; & ingratissimus apparerem si in aras oblivionis illud sepelirem, vt cantat Plutar. in Apoph. *Ingratus quia beneficium se accepisse negat, quod accepit, ingratus, qui dissimulat, rursum ingratus, qui non reddit, at omnium ingratissimus, qui oblitus est.* Sed beneficium quod majus, quod excellentius præcipuè, dum immortalitati volumina tua commendans marmoreas delineas columnas, quibus tubicen famæ adhæret, & sustentatur, vt demõstrat Fest. Auien. *in descript. Orby. Filiuc. 2. selecta, pag. 343. Permanet, & memori laus semper pullulat ævo.* Ergo in accumulo tuarum laudum merito, si te Genitorem contemplor, vt filium, si Magistrum, vt Discipulum veniendum me vocat debita obligatio. Sed quid dicam in tuis laudibus quod laudatum non sit? Quid quod non sit laudabile? Quid dum immortalis bucchinatur. Horati. 1. *epis.* 18.

Nec

Nec tua laudabis ſtudia. Præterea ſi genus extollere intentem, audio admirabile vniverſi prodigium, D. Ioan. Solorçan. *in ſuis pulcherrimis Emblemmatum floſculis in hæc prorumpentem, emblem.* 34. *nu.* 11. *Aliena laudat qui genus ſuum laudat*; nec non Poetarum oraculum Ovidium contemplor *epiſ. ad Piſon.* in hęc diſtillantem,

—— *Quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis*
Atria, quid pleni numeroſo Conſule faſti
Profuerunt ſi vita labat? Perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.

Sed quid dicam? Dum admiratum me circunſpicio, & tam difficili vinculo colligatum me conſidero. Laudabo, inquam, & merito, tua vigilantiſsima Studia, quid dignius? tuas vigilias, labores ad æthera exaltabo, quid ſuavius? tandem tuas Deciſiones meliſluis vocibus prorumpam, quid jucundius? Sed omnia ſilentio obmuteſcant dum radius Sidonij Appollinarij *lib.* 5. *cap.* 1. per vniverſas mundi plagas extenditur, ſic illuſtrans: *Nam ſatis eminet ingenij proprij meritis, qui fuerit fautor alieni, magnumque hoc eſt, & literarum Viro convenientiſsimum cum ſtudijs ipſe maximis polleas, ea in alijs etiam minima complecti, ex quo ipſo cum latiſsima tibi gloria re ponderatur.* Denique in hunc difficilem Labyrinthum ingreſſus, ignoro, quis pietate commotus me liberaverit? Nam ſi in vnam partem me voluo, repetitos ſolum litigantium clamores aſpicio, ad fontem tuæ ſapientiæ perennem recurrentes, concorda voce, vnoque ore omnes reſonantes, quod Nobilis eruditiſsimuſque Don Laurentius Ramirez de Prado *in Teſſer. lega. in princ.* cum hoc lemmate depinxit, *vtcumque*, ideſt, *vtcumque* ſis litigantes Patronum litium te clamant, & vt clariori

ſen-

ſenſu magis perſpicuum lema reddatur hoc Diſtichon meditamini,

Dextro ſive cadit, lævo ſeu teſſera jactu,
Conſilijs paret caſus vterque minor.

Si in alia me convoluo partem, tuamque velim elegantiam, quam jure hæreditario poſsides ad cacumina laudationis extollere. Proch. dolor? in novum Dędali incido labyrinthum, quia licet *omnis cognatio fit per aſsimilationem ad cognitum*, vt Ang. Præcep. *decantat. de malo, quæſt.* 12. *art.* 9. Tamen in te (Genitor amantiſsimè) ita impreſſas majorum imagines conſidero, nec nō Genitoris tui ſimilitudinem tam fixam in te aſpicio, vt plena voce Eccleſiaſt. *cap.* 30. *verſ.* 4. auſus ſit talia effundere: *Mortus eſt pater ejus, & quaſi non eſt mortuus ſimilem enim relinquit poſt ſe.* Deinde ſonorum pennatæ famæ tubicen per regna, per Vrbes volitans. Virg. 4. Æneyd. *Magnas it fama per vrbes.* Attentis auribus percipio, ſonum ad aſtra ferens, vireſque acquirens eundo, publicandoque tuas laudes, Virg. 4. Æneyd. *Vireſq; acquirit eundo.* Et magis me confundit dum per vniverſi mundi Regiones attento; claroque ſonitu divulgat, *ſi veſtras fortè per aureos, eius nomen ijt*, quod ſubtiliori ſtylo Nobiliſsimus Adoleſcens D. Melchior de Valencia tetigit *in epiſ. exercita ad Fabr. exerci* 2. *nu.* 6.

Tandem, tandemque perturbatus modum non inveniens, exitumque, à tam inextricabili labyrintho ignorans inſolubilem auſculto objectionem, ſi pater, & filius in puncto juris pro, vna, & eadem perſona reputantur, vt apertè demōſtrat Anteſignanus Princeps Iuſtinian. *in §. ei vero 6. Itē inutilis* 8. *& paſsim Inſt. de inuti. ſtipula.* Quid prodeſt me tua volumina laudare? Deinde ſi ad honores filius paterna veſtigia ſectatur, vt admonet

Con-

Consulitus Vlpianus *in l. liberos* 10. *ff. de Senatoribus* Superfluum est in tuis laudibus me locum habere, quando vt filius tantos possideo honores, quam tu, & tandem apertissimè me reprehendit, clariori, quæ accentu objectionem, illiusq; subtilitatem augmentat locus Proverb. 27. *Laudet te alienus, & nonos tuum, extraneus, & non labia tua.* Quid ergo pro solutione adjiciam. Itaque solum magnus ardentissimus amor filij (qui nullam admittit comparationem) nec non discipuli circum ligare me potuit, nec non permittere me ingredi in tam profundum labyrinthum. Et quamvis si te scribentem, docentem, munusq; Magistri exercentem contemplor chariori vinculo ad te laudandum oppressus sim: Alexander, namque, cum interrogaretur, vtrum magis desideraret Patrem Philippum, an Aristotelem præceptorem? *Magistrum*, inquit, *ille enim vt essem, hic autem vt præclarè institutus essem Author fuit*; vt abunde dictat Anton. *in meliss. par.* 2. & 11. Maxi. *serm.* 23 Ad vero cum in te Patris Philippi, & Aristotelis præceptoris vestigia tam connexa appareant, vt si te Philippum ad educationem, eodem instanti Aristotelem ad doctrinam speculor. Nihil mirum ergo, quod tam æquali amore te Genitorem, & Magistrum exaltem: ergo etiam nihil nimirum, quod ille amor fines trangressus sit, cum in genere amoris sit, qui fines non habet.

Vnum pro Coronide addam, cum palmam surgens ex illis opacis tenebris te coronando cum adamantino diademmate immortalitatis, vt subtiliori stylo penecillum accipiens in suis emblemmatibus delineavit Andreas Alciatus *emblemmat.* 132. cum hoc colorato lemmate. *Ex literarum studijs immortalitatem acquiri*: Sed jure quodam specialitatis te redimitum cum frondosa immortalitatis corona meditatur illud

lud eloquentiæ lumen Cicero pro Arch. Poeta: *Exempla*, ideſt, *exemplaria omnia jacerent in tenebris, niſi literarum lumen tuarum accederet*. Si ergo ex profundo obſcuritatis exemplaria cum tuarum Deciſionum claritate reſurgunt, vt Cicero, quid deſideras amplius ad tuorum Voluminum tuique nominis perpetuitatem? Deinde ſi Martialis eloquentia de ſuorum carminum ſubtilitate confidens pronuntiavit *Epigram.2.lib.1.*

Hic eſt, quem legis, ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis
Argutis Epigrammatod libellis.

Quanto clariori ſenſu notus tuis medijs Deciſionibus apparebis? Et non ſolum immortalis, verum etiam ſi Ovidio conſulam, ſubito reſpõdit *lib.3. Triſt. fama ſuperſtes erit*. Igitur tua præconia ſilentio immuteſcant. De meque (diligentiſsimè Pater) hoc gratum animi monumẽtum accipe, & tandem ſolum abs te prẽcor, ſcintillam tuæ claritatis mihi concedas, vt ſi non imitator, ad minus Diſcipulus tãti Magiſtri valeã exoriri, & ideo, vt *poſt talia præclarè facta memoria apud poſteros maneat*; quod pecinit Claud. Mino. *in Emb.*123. Vale, me (vt ſoles) dilige.

EB-

BENEVOLO LECTORI SAPIENTISSIMO.

Iaudatia confidencia eſt, meam agnoſcendo temerariam audaciã (candidè Lector) quis negabit? me ad aras confidenciæ ſacrificia non mactare? Si errorum volumina tanta eſſe conſidero, quis negabit? Me tam neceſſariam non ſperare correctionem? Si tanta verborum folia in Deciſionibus contemplor, quis negabit? Me fructum vberrimum in eis recognoſcere? Fateor ergo ſolum magnam tibi ſerviendi, & promiſſa ſervandi cupiditatem me impuliſſe; ſed miror cur tam audax, quia dum me video tantis, & talibus elegantiſsimis calamis circundatum, laudes quorum volitans fama coronat, tunc magis reviviſcit animus in lucem prodiendi Deciſiones, & tam notos errores demonſtrandi magis adeſt cupiditas; Advero non miror ſi attendam, quod juvamine fortunæ audatia ſuccurritur, vt Virgil. cantat. *Audentes fortuna juvat*. Ovid. 10. *Methop. Audentes Deus ipſe juvat*. Et licet tam diverſis lucibus rota fortunæ inconſtans appareat, tua benevolentia patrocinatus Lector, tuæque fidei armis accinctus ad majora, & ad hæc in lucem prodiendi me compellam. Fateor tamen candidatum Lectorem meis replicare Deciſionibus, illiſque ſat manifeſtum ponere obicem dicens, quare ſententias ad longum auſus ſim ponere, quando tam ſine illis elucere poſſunt. Si autem ſolum hoc te moveat, vt perfectam non poſsim ex tuo judicio colligere approbationem, adverto rationem primum deduci, vt tibi hujus Senatus elegantia in pronuntiando ſententias de-

monſtraretur. Acuitas tam Regij, Supremique Senatus in perficiendis ſententijs manifeſtaretur, tandem formularium illarū declararetur. Secundo rationem eſſe conſidero, vt majori cum claritate agnoſcere valeas (candidè Lector) illud quod in Deciſionibus adduxi vltimum veritatis complemetum habere, ſententia namque veritas, vel falſitas Deciſionis comprobatur, imó adducendo ſententias ad longum magis veritatem comprobo, ſententiam namque Iudicis pro veritate non haberi, quis dubitabit? Hoc tuo conſpectu tam difficili vinculo diſſoluto, licet invenies magnos errorum acervos, vereor multos magis impreſsionis eſſe, quam meos, & ideo meritiſsimè ad tuum æquiſsimum me ſubmitto judicium, inermis ad pugnam exiens, nam ſi aliquid ſuaviùs tuo viſu reperies in Deciſionibus, fulgentia mihi arma præſtabis, vt me defendendo à velocitate linguarum ad alia majora poſsim certamina evolare; ſi aliquid dulcius, vel nectar ambroſium invenies, calamo meo impones ſuavitatem, vt poſtea majori cum celeritate ad difficiliora tuo patrocinio volitare poſsim. Tandem ſi aliquid notabilius ex meis Deciſionum floſculis colleges, quid igitur! amplius quæro ad illarum approbationem, concludo denique cum Principe Eloquentiæ Cicer. 2. Tuſcul. *Videtur quidquid literis mandatur id commendari omnium eruditorum lectione decere.* Et quid de me ſentiam de mente Poetæ Martialis *lib.* 1. *ad Avit. epig.* 17. libere pronuntiabo.

Sunt bona, ſunt quædam mediocria, ſunt mala plura,
Quæ legis hic, aliter non fit, Avite, liber.

Vnum tamen libenter addo, vt valeas ad majora quoque me compellas, vale iterumque. VALE.

IV-

IVDICIVM,
ET
APPROBATIO

PERILLVSTRIS, ET ADMODUM Reverendi Dom. Ioſephi Romaguera V.I.D. Decreti Gratiani in Vniverſitate Barcinonenſi Interpretis, Sanctę Cathedralis Eccleſiæ Canonici Pœnitentiarij, &c.

VT gratiſsimum donum, & ſtimabile munus gratificando commiſsionem Perilluſtris, & Admodum Reverendi Dom. Pauli Reig S. T. D. Canonici Sedis Barcinone, pro Illuſtriſsimo, & Reverendiſsimo Domino D. Fr. Benedicto Ignatio de Salazar ejuſdem Civitatis Epiſcopo, &c. Vicarij Generalis, & Officialis; præclariſsimum hoc legi Sacri Supremi Regij in Cathalonia Senatus Civilium Deciſionum Volumen ordine Secundū, Sapientiſsimi Senatoris *D. Bonaventuræ de Triſtany* opera, fecunditate, & ingenio contructum. Dignum ſanè opus Authore ſuo: cujus vel Nomen cenſorium calamum deturbat è manibus; ſuggerit laudatorium. Quid enim in Heroem laudem, quia ea, quæ ſcripta

posteritati tradit æquitatis monumenta, jamdiu subtilitate, & Consilio suo firmata Tribunalibus reliquit; eo nunc fructuosius, feliciusque visura lucem (vt inquit Tullius) quód eundem sortiuntur Authorem verborum, factorumque rerum; canente Ovidio,

Ovid. fast. 6. *Sic igitur censura, & tunc exempla parantur,*
Cum Iudex, alios quod monet, ipse facit.

Authorem suscepère Iudicem, & æqui semper vindicem coluère pleraque Principatus nostri Tribunalia; Supremo interim tantum sibi collegam ascisente. Civili randem insidet Senatui Senator optimus, Progenitorum suorum fidei erga Regem, erga Iustitiam studij, virtutis honorumque, & hæres, & illustrator, vnde rectè cum eloquentissimo Cassiodoro proferam: *Tot annis continuis splendet claritate virtutis, & quamvis rara sit gloria, non agnoscitur in tam longo stemmate variata; sæculi sui producit nobilis vena primarios, nescit inde aliquid nasci mediocre: tot probi, quot geniti, & quod difficile provenit, electa frequentia*: aut cum Appollineo Mantuano canam,

Cassiod. epist. lib. 3. epist. 6.

——Vno avulso, non deficit alter
Aureus, & simili frondescit virga metallo.

Monarcha noster fidissimum sibi Ministrum experitur; Iusticia, cultorem sui studiosissimũ, quin, & Sacrum Inquisitionis Tribunal, & Brevis Apostolici Iudex cordatissimum consultorem suum, judicij præsertim maturitate præstantem: quem denique omnes Iurisprudentiæ in profunditate Oceanum, & in eminentia

At-

Atlantem demirantur. Sed laudet ipſum opus Authorem ſuum, non alio calamo digne deſcribendum: cui nunc certè, ſi cui alteri, liceret laudatorib⁹ interdicere, quod Alexander olim Pictoribus: qui

Edicto vetuit, ne quis ſe præter Appellem Pingeret. *Horat. lib. 2. Ep. 1.*

Cæterum, quale ſit ingenioſiſsimum opus iſtud, neſciet, qui non legerit. Ipſum ſane argumentum ejus vtilitatem, & præſtantiam ſatis commendat. Quid enim Reipublicæ, vel vtilius, vel præſtantius, quam noſtri Gotholani Areopagi ſententias, cujus præclarum ſpecimen, praxi etiam colluſtratum, poſteritati offert eruditum volumen iſtud? Eximiam adeó Iuris Civilis ſubtilem interpretationem, quin etiam judicandi ſolidiſsimam normam, Tomus iſte Iuriſprudentiæ Alumnis præſefert; vt retractare jam nunc poſſet deberetque Tullius, quod olim aiebat: *Veri juris, germanæque juſtitiæ ſolidã, & expreſſam imaginem nullam tenemus: vmbra, & imaginibus vtimur.* *Cic. Offic. 3.* Tenemus ſiquidem, ſi minus alibi, in hoc opere, æquitatis archetypo, verique juris facilliſsimo Viridario, eloquentiæ floribus, rationumque fructibus affluenti, aut meliùs Appollineum jubar difficultatum tenebras, & vmbras ſubtilitatis radijs, & ingenuitatis fulgoribus exilians. In eo enim tanta eloquij dignitas, tanta rationum vis, & altitudo, & præcelſa adeó juris comprehenſio, confluxere, vt jure poſsint hæc omnia de primatu, in æternitatis inclyto Coliſeo, invicem concertare. Hic denique Tomus, alterius ejuſ-

dem

dem Authoris ſolum ſecundus, vt vno omnia complectar verbo, vulgaria (ſi quæ ſunt) pro dignitate conſolidat, difficilia acutè diſcutit, perſpicuè diſſolvit lubrica, & vnicuique, quod ſuum eſt, integerrimè tribuit. Qua propter judicium meum hoc eſto: Scripta hæc Orthodoxam fidem, nec minimum offendere; bonos mores ſuum opere vna cum juſtitia promovere; nec ſolum typis eſſe mandanda; verũ etiam,

Horat. in Art. Poet. *Linenda cedro, & levi ſervanda cupreſſo.*

Æterniſque caracteribus commendanda. Barcinone die 27. Martij, anno ſalutis 1688.

Doct. Ioſephus Romaguera.

Die 30. *Martij* 1688.
IMPRIMATVR.
Reig Vic. Gen. & Offic.

NO

NOMINA EORVM,

QVI AD PRÆSENS IN SENATV CVM ADmirabili laude præsunt, respectivè, & sedent.

IN REGIO CONSILIO CRIMINALI.

EXcelentissimus Dom. D. Didacus Phelippez de Guzmàn, Dux de San Lucar, Marchio de Leganès, de Mayrena, & de Morata, Toparcha, Vaziæ Matriti, nec non Pagi de Aquila, & de Rege, atq; Vallverde legionis, & Socobos, in Divi Iacobi Ordine major Commendatarius, Aciei Catafractorum veteris Castellę Custodis Præses, Regiæ Domus Apparitor, Perpetuus Matritensis Villæ Gubernator, Locumtenens, & Capitaneus Generalis Cathaloniæ Principatus, Rosilionis, & Ceritaniæ Comitatus, & Exercitus Generalis Dux.

Dominus Don Michael de Cortiada, in Illerdensi Gymnasio, olim Primarius legum Interpres, deinde Regius Consiliarius, & Fisci Advocatus in Criminalibus in Regio Consilio Regni Sardiniæ, postea Regius Senator, & Fisci Advocatus Patrimonialis in Regia Audientia Cathaloniæ, nunc Regiam Cancellariam Regens.

Dominus Don Petrus de Montaner, Dominus Baroniarum de Gaber, Ortoneda, & Erbacivina, de Consilio suæ Reg. Mag. & Regens R. Thesaurariam in Principatu Cathaloniæ.

Dominus Don Iosephus de Balaguer, olim Assessor

in

in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, postea Iudex R. Curiæ, & R. Consiliarius in Regia Audientia Civili, nunc Tertiæ Aulæ Regius Senator, y Consultor Bajuliæ Generalis, & Iudicis Brevis Apostolici.

Dominus Don Narcisus de Anglassell, & Roca, olim Assessor in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, postea Iudex R. Curiæ, & R. Consiliarius in Regia Audientia Civili, nunc Tertiæ Aulæ R. Senator, & Consultor Bajuliæ Generalis.

Dominus Don Hieronymus de Magarola, Dominus Loci dels Quadrells, Vicariæ Cervariæ, in Vniversitate Barchinonensi, olim Interpres, postea Assessor, & Advocatus Fiscalis in Reg. Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, deinde in Regia Audientia Civili Consiliarius, nunc vero Tertiæ Aulę Doctor, & Consultor Bajuliæ Generalis.

Dominus D. Petrus de Amigant, olim in Barchinonensi Vniversitate Imperialium institutionum, deinceps Vespertinus legum anteceſſor, postea Assessor in Tribunali Capitaniæ Generalis, deinde in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, Iudex R. Curiæ, & Tertiæ Aulæ R. Senator, Consultor, tum Tribunalis S. Officij, tum Iudicis Brevis Apostolici, & Bajuliæ Generalis, nunc F. Advoc. R. Curiæ.

Dominus D. Franciscus de Cancer, olim Iudex clamantium, & reclamantium pro sua Magestate in præsenti Principatu, Advocatus Fiscalis Curiarum Vicarij, & Bajuli Barchinonæ, & in eis Curijs Auditor Tabulæ Testamentorum, & piarum causarum, nunc Iudex R. Curiæ.

Dom. Doct. Franciscus Rius, & Bruniquer, olim Iudex clamantium, & reclamantium pro sua Regia Ma-

gesta-

geſtate in præſenti Principatu, Advocatus Fiſcalis Curiarum Vicarij, & Bajuli Barcinone, & in eis Curijs Auditor Tabulæ teſtamentorum, & piarum cauſarū, nunc Iudex R. Curiæ.

Dominu Doct. Antonius de Vilaplana, olim Iudex clamantium, & reclamantium pro ſua Regia Mageſtate in præſenti Principatu, Advocatus Fiſcalis Curiarum Vicarij, & Bajuli Barcinone, & in eis Curijs Auditor Tabulæ teſtamentorum, & piarum cauſarum, nunc Iudex R. Curiæ.

IN REGIA AVDIENTIA CIVILI AVLÆ
Reverendi Cancellarij.

REverendus Dominus Don Oldegarius de Monſerrat, Archidiaconus Major, & Canonicus Metropolitanę Eccleſiæ Tarracone, Iudex Tribunalis Brevis Apoſtolici, mirabilis Fundator Sacri, & devotiſsimi Oratorij Sancti Philippi Nerij in Civitate Barchinonæ, de Conſilio ſuæ Mageſtatis, & R. Cancellarius in Principatus Cathaloniæ.

Dominus Doct. Michael Ioannes de Taverner, & Rubi, olim Iudex R. Curiæ, Regius nunc Conſiliarius in eadem Aula civivi, & Conſultor Iudicis Brevis Apoſtolici.

Dominus Doct. Ioannes de Colomer, olim in Vniverſitate Barchinonæ publicus Profeſſor, nunc R. Conſiliarius in eadem Aula Civili.

Dominus Doct. Raphael de Nabona, olim Aſſeſſor in Regio Conſilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magiſtri Rationalis, poſtea Iudex Regiæ Curiæ, nunc R. Conſiliarius in eadem Aula civili, & Conſultor Bajuliæ Generalis.

Dominus Don Christophorus de Potau, Vespertinæ juris civilis Cathedræ in Vniversitate Barchinonensi Interpres, postea Iudex R. Curiæ, nunc R. Consiliarius in eadem Aula civili, & Consultor Bajuliæ Generalis.

Dominus Doct. Franciscus de Portell, olim in Vniversitate Barchinonensi Interpres, postea Iudex R. Curiæ, nunc R. Consiliarius in eadem Aula civili, & Consultor Bajuliæ Generalis.

IN REGIA AVDIENTIA CIVILI AVLÆ Nobil. seu Magnifici Regentis Regiam Cancellariam.

Dominus Don Michael de Cortiada Regens Regiã Cancellariam.

Dominus Don Michael de Calderó, olim in Academia Barchinonensi post Vespertinum, primo juris civilis Antecessor, deinde in Regia Audientia civili Consiliarius, postea Tertiæ Aulæ Doctor, & Fisci Advocatus Regiæ Curiæ, nunc ipso deprecante, ad R. Audientiam civilem regressus, & promotus, ac Advocatus Fiscalis Patrimonialis constitutus.

Dominus Don Iacobus de Potau, & Moles, olim Assessor in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, postea Iudex R. Curiæ, nunc Reg. Consiliarius in eadem Aula civili.

Nobilis Bonaventura de Tristany, Boffill, & Benach, Auctor hujus Libri.

Dominus Doctor Vincentius de Sabater, olim, tum Assessor Domus Deputationis, tum Assessor, & Advocatus Fiscalis in R. Tribunalis Capitaniæ Generalis, & in Tribunali Brevis Apostolici, & in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, postea

Iu-

Iudex Regiæ Curiæ, nunc R. Consiliarius in eadem Aula, & Consultor Bajulię Generalis.

Dominus Don Iosephus Pastor, & Mora, olim Assessor in Regio Consilio Bajuliæ Generalis, & in Officio Magistri Rationalis, nunc R. Consiliarius in eadem Aula, & Consultor Bajuliæ Generalis.

IN AUDIENTIA CIVILI TERTIÆ AULÆ.

Dominus Don Iosephus de Balaguer.
Dominus Don Narcisus de Anglasell, & Roca.
Dominus Don Michael de Calderó.
Dominus Don Petrus de Amigant.

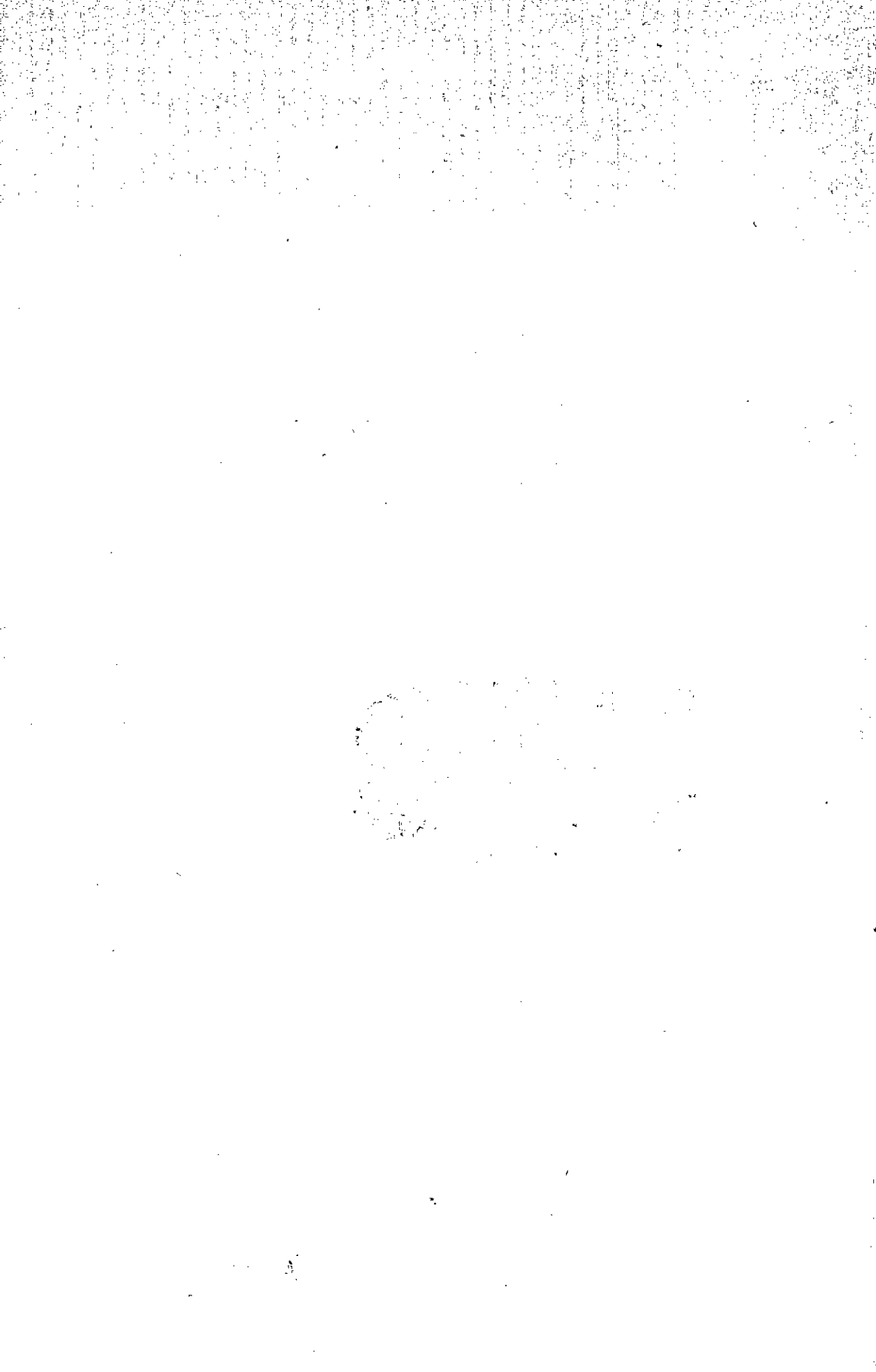

ARGVMENTA DECISIONVM.

DECISIO XXXI.

AGitur de cauſis pijs, interpretatur regula, *relatum eſt in referente cũ omnibus ſuis qualitatibus*, declaratur Bulla Clem. VIII. *de largitione munerum*, illuſtratur regula, *quidquid adquirit Monachus, adquirit Monaſterio*; & an licentia ſuperioris excuſet à violatione voti paupertatis, & an manumiſſores, ſeu Exequutores teſtamenti, & vltimæ voluntatis defuncti tacitam contrahant hypothecam pro reſtitutione reliqui adminiſtrationis, & de adjudicatione fideicommiſsi Monaſterio ex perſona Monachi durante ejus vita, nõ obſtantibus conjecturis delationis nominis, & armorum.

DECISIO XXXII.

De ſocietate, obligationeque ſociorum ex facto inſtitorum, & præpoſitorum, & alia circa ſocietatis contractum, & de validitate contractus filij familias, cum patris conſenſu, & in favorem patris celebrati.

DECISIO XXXIII.

An ſocietas cõjecturis probari, & induci poſsit, & quando dicatur cauſa individua.

DECISIO XXXIV.

Circa condictionem indebiti,

quis

quis teneatur eam probare, rationes ad feruntur, & resolutio proponitur.

DECISIO XXXV.

De vltima voluntate captatoria, & in alterius declarationem collata, & an sit standum tali declarationi.

DECISIO XXXVI.

Solutio, an conjecturis præsumptionibus, & argumentis, & quibus probetur.

DECISIO XXXVII.

De mandato susceptο ad vendendũ merces certo constituto, ac taxato per mandantem pretio.

DECISIO XXXVIII.

De instrumento originali deperdito, an illius existentia testibus, conjecturis, alijsque adminiculis probari, ex eoq; obligatio induci possit.

DECISIO XXXIX.

An insolutum datio, cessio, & consignatio possint celebrari cum scriptura privata, & quid operetur clausula cõstituti in ea adjecta, agitur de simulationis contractu, & de conjecturis eam probantibus, & eam excludentibus, & an exceptiones, quæ altiorẽ requirunt indaginem, admittãtur in judicio manutentionis, & quæ sint.

DECISIO XXXX.

An in bonis vinculatis habeat mulier tenutam, & faciat fructus suos, enodantur decisiones relatæ à Font. *tom. 2. de pactis, claus. 7. gloss. 3. part. 4.*

DECISIO XXXXI.

Agitur de privilegijs, & requisitis tenutæ, & quando viduis concedatur, vel eis denegetur, latè examinantur quæstiones, cum observantia R. Senatus fulcitæ, & comprobatæ.

DECISIO XXXXII.

Vtrũ in bonis vinculatis habeat locum beneficium ne egeat.

DE-

DECISIO XXXXIII.

Legatum ſub conditione nubendi, cum certa perſona, quid faciendum ſit, vt debeatur.

DECISIO XXXXVI.

De atteſtatione Notarij atteſtantis majorem conſiliariorum partem fuiſſe in conſilio congregatam an ei ſit ſtãdum, admittatque probationem in contrarium, & qualis debeat eſſe.

DECISIO XXXXV.

An cæcus poſsit teſtari, & eodicillari, & quæ ſolemnitates requirantur in teſtamento per eum condito, agitur latè, quando forma ſubſtantialis inducatur,

DECISIO XXXXVI.

In legatis pijs legatarius abſque facto, & miniſterio hæredis legatum petere, & cõſequi poteſt, agitur de probatione negativæ coarctatæ.

DECISIO XXXXVII.

Licet reconventio habeat illa tria privilegia, ſcilicet porrogationem juriſdictionis, ſimultaneum proceſſum, & adæquationem cauſarum: cæterum ſi conventio eſt de negotio plenario, & reconventio de negotio ſummario, tũc ãrticulus reconventionis poteſt proceſſu ſeparato, & per ſuos terminos, & dilationes tractari, vnde ante proceſsũ conventionis, benè poteſt reconventionis proceſſus denũtiari.

DECISIO XXXXVIII.

Vtrum alternativa favore filiorum in conditione poſitorum reſolvatur in copulativã.

DECISIO XXXXIX.

Exponitur nullitas teſtamenti Nob. Annæ de Vega, & de Rajadell, & aſsignantur conjecturæ, quæ ſolam præparationem ad teſtãdum inducunt.

DECISIO L.

Electio in alternativis, quãdo sit debitoris, vel creditoris, & quid, quando terminus præscriptus debitori ad eligendum est elapsus.

DECISIO LI.

De hæreditamento facto in capitulis matrimonialibus filiorum nascitur orum, concepto sub verbis *fills per fills, y fillas per fillas*, an sit prælativum, vel purum, & quando ad sint conjecturæ, & quę sint, interpretantur Constitutiones 1. tit. *Que no sia licit cessionar, &c.* & Const. 1. *tit. de cosas litigiosas*, cap. 49. *cur. anni* 1599. Et exponuntur ll. *Per diversas, & ab Anastasio, Cod. mandati.*

DECISIO LII.

Agitur de eadem materia hæreditamentorum.

DECISIO LIII.

De eadem materia hæreditamentorum tractatur.

DECISIO LIV.

Eligere hæredem gravatus tenetur servare ordinem à testatore scriptum, & dispositum in casu non factæ electionis; & an verba *de gran en gran*, idest de gradu in gradum inducant fideicommissi repetitionem.

DECISIO LV.

Scriptura in contratu emptionis, & venditionis, quando sit de substantia contractus, ita vt vsque dum fiat sit locus pœnitentiæ, & aliquid, tam in venditionibus judicialib⁹, quã extrajudicialibus agitur de venditionibus, quæ fiunt mediante publica subhastatione.

DECISIO. LVI.

Locationis contractus rescinditur re integra ob pactorum inobservantiam, de arrẽdamenti condemnatione non obstante exceptione solutionis opposita, eo, quia non constabat de vera numeratione, & an vsurę, seu interesse logerij debeantur conductori.

DE-

DECISIO LVII.

De instrumẽtorum per Notarios, aut eorum substitutos ad id authoritatem nõ habentes receptorum validitate, aut nullitate, & vtrum Notarius possit substituere alium, qui non sit Notarius, nec scriptor domesticus illius, agitur etiam de ratificatione contractuum, & quomodo ea inducatur.

DECISIO LVIII.

Explicatur constitutio 1. tit. *De Testaments, y altres vltimes voluntats*, & quando censetur rogatus, & adhibitus Notarius ad confectionẽ testamenti.

DECISIO LIX.

An valida sint instrumenta facta per Notarios Apostolicos in terris Principis Secularis in causis, & negotijs Secularibus.

DECISIO LX.

De fideicommisso contravẽtionali, & de conjecturis illud inducentibus, & illud excludentibus agitur.

DECISIO LXI.

De eadem materia Decisionis antecedentis.

DECISIO LXII.

Cum sententia arbitralis est nulla nullitate notoria, & resultanti ex inspectione actorum, non est exequutioni demandanda, non obstantibus Constitutionibus Cathaloniæ *5. & final, tit. de Arbitres, &c.* Est autem nulla sententia, inter alias causas, cum nulliter est firmatum compromissum, & hoc nulliter est firmatum, cum firmatum est per tutorem sine judicis decreto.

DECISIO LXIII.

Quando sententia arbitralis sustineatur in vim pacti, & non in vim laudi, & subscribere folium in albo vulgo, *firmar en blanco*, quid importet.

DECISIO LXIV.

Contractus ob multiplicationem cõtractuum facit cessare præsumptionem fęneretitiam, & declaratur contractus validus, agitur de excussionis exceptione.

DECISIO LXV.

De ludorum materia fertilis adnotatio.

DECISIO LXVI.

Qui ejectum se dicit à possessione juris exigendi annuũ censum, vt in judicio spolij obtineat, debet sicut in rebus immobilibus probare illa duo extrema, possessionis scilicèt, & ejectionis à possessione, sed possessio non probatur per instrumentum creationis census, sed per certam census solutionem, & ejectio à possessione non probatur, nisi cum debitor fuerit requisitus, & non solverit; nec actio spolij est intentanda contra tertium censum exigentem, sed contra debitorem, licet iste condictione indebiti illum convenire possit.

DECISIO LXVII.

Legatum ab extraneo relictum in adjutorium matrimonij, an sit conditionale, vel purum, & quando sic dicatur, vtrum etiam legatum relictũ legatario, vt ei solvatur totum illud, quod fuerit declaratum per illum, testatorem sibi debere, quando valeat, & standum sit ejus declarationi.

DECISIO LXVIII.

An Notariatus exercitium sit incompatibile cum militia.

DECISIO LXIX.

Interpretantur constitutiones loquentes de pauperibus litigantibus, agitur de Religiosis Ordinis Sancti Faancisci, tam de Observãtia, quam Capuccinis, & de acquisitione legatorum, sive eleemosynarum ipsis relictarum.

DECISIO LXX.

De Locuſtarum mira ędacitate, & remedijs pro earum devaſtatione, & de remiſſione penſionis, exponuntur capita 2. 34. & 39. Curiarum, anni 1599. vulgo nominata: *Del nouuredres.*

SACRI SVPREMI REGII CATHALONIÆ SENATVS DECISIONES.

ARGVMENTVM.

Agitur de Cauſis pijs, interpretatur regula, *relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus*, declaratur Bulla Clementis VIII. *de largitione munerum*, illuſtratur regula, *quidquid adquirit Monachus, adquirit Monaſterio*; & an licentia ſuperioris excuſet à violatione voti paupertatis, & an manumiſſores, ſeu Exequutores teſtamenti, & vltimæ voluntatis defuncti tacitam contrahant hypothecam pro reſtitutione reliqui adminiſtrationis, & de adjudicatione fideicommiſſi Monaſterio ex perſona Monachi durante eius vita, non obſtantibus conjecturis delationis nominis, & armorum.

SVMMARIVM.

Caſus proponitur num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

Quidquid adquirit Religioſus, Monaſterio adquirit, adeo vt nec momento quidem penes ipſum reſideat, ſicuti ſervi, & filij familias, 10. 76. & 78. & 79.

Teſtamentum, tanquam lex

lex est observandum num. 17.

Mens, & voluntas testatoris explicatur quibuscumque verbis sit declarata, tam quoad intrinseca, quam extrinseca ibid. & num. 22.

Extrinseca, & intrinseca testamenti quæ sint? ibid.

Dispositio ultima alijs quibuscumque præfertur, est anima omnium humanorũ actuum, & facit quod valeat quod scriptũ est in testamento, ibid nu. 20.

Pietatis iura violat, qui piam voluntatem pervertere satagit. num. 19.

Testamentum ad pias causas quamvis imperfectum, sive ratione solemnitatum, sive voluntatis, validum est. 20. & 24.

Testes in testamento ad pias causas non requiruntur pro solemnitate, sed pro iustificatione, ibid.

Testamentum favore pauperatis, & sic piæ causæ, etiam minus solemniter factũ sustinetur, ibid favor filiorũ procedit in causa pia, cum decis. Senatus, ibid. in codicillis enim, neque dari, neq; adimi potest hæreditas data in testamento causæ pia, ibid.

Ambigua in testamento, pro pia causa interpretantur, adeo quod nutu hæres potest institui, & dispositiones ad piam causam ordinatæ, vti in Deum factæ iudicantur num. 21.

Quando dicatur relinqui aliquid ad pias causas nu. 23. declaratur exemplis, ibid. Non dicitur aliquid relictum ad pias causus ex solo nomine pietatis, ibid. ratio assignatur, ibid.

Testamentum, seu legatum dicitur pium, quando relinquitur, vt fiat pauperi, & causa pietatis, seu amore Dei, ibid.

Solemnitates, & apices iuris non attenduntur, imò sunt omninò vitandæ in causis pijs, num. 24.

Conjecturis, nec interpretationi locus est in claris. nu. 25.

Obstaculum proponitur. n. 26.

Solvitur à num. 27. cum seqq.

Relatum inest in referente cũ omnibus suis qualitatibus num. 28. Limitatur vt infra num. 37. 38.

Relatio generica, & non specifica, vera non est, nec propria. num. 29.

Ver-

Verba applicantur illi extremo, cui magis convenit verosimilis mens Testatoris. ibid.

Relatio qualitatis non fit ad ea, ad quæ repugnat præsumpta mens Testatoris, nec contra expressé dispositam num. 30. 31. 32. 33.

Relatio ita debet intelligi vt per eam ab expressis ad quæ censetur sẽper facta non recedatur. 35.

Relatio cessat, quando clausula est per se subsistens, & determinata. Et vbi verborum proprietas non patitur. nu. 36.

Mens Testatori observari debet sine relatione qualitatis, quando salvatur recti sermonis sensus, & præcedentia possunt stare sine illius repetitione, ibid.

Relatio fieri debet, vt saniori modo mens Testatoris impleatur, ibid.

Relatum non est in referente in tertij præiudicium, maximè in favorem piæ causæ, nec quãdo id ad quod fit relatio nullum est, seu non apparet. 37. & 38.

Referens habet vim novæ dispositionis. 38.

Non entis nullæ sunt qualitates, ibid.

Quando attendatur solum referens, etsi de relato non appareat num. 40. 41. 42. 51. 52. 53. 54. & 55.

Relatio facta ad id quod ignoratur non admittitur. 44.

Actus qui non valet, vt agitur, debet valere omni meliori modo. 45.

Nemo præsumitur actum frustratorium facere, nec viã eligere per quam impugnet judicium suum, ibid.

Verba dictus prædictus, &c. *inducunt repetitionem, sicuti dictio,* vt, *similitudinẽ num.* 46.

Natura relationis est referre id, quod verè, & propriè est, non autem per similitudinem. num. 47.

Mens, & voluntas Testatoris, quando dicatur relata, & quot modis fiat relatio 49.

Ex referente agitur non ex relato. 50.

Semper est facienda relatio ad proxima, & immediata non autem ad remota. n. 57.

Ex observantia manifestatur voluntas, & declaratur dispositio Testatoris 59. 60. 61.

Plurima de observantia num 61. & 62.

Conjecturæ ex teſtamento ortæ ſequi debent, vt nulla circa illius interpretationem dubietas admittatur. nu. 63.

Conjecturæ plures referuntur num. 64. Privilegium piæ cauſæ intrat, quoties conſtat de voluntate piè diſponentis. 68.

Quando dubitatur de expreſſa pia voluntate in teſtamento, declaratur, magis eſt impietas, & iniquitas, quã pietas, & æquitas, ibid.

Filius tanquam vna, & eadem perſona cum patre obſervare, & exequi patris voluntatem debet. 70.

Ad debiti ſolutionem remanent obligata bona eius qui confeſſus eſt ſe eſſe verum debitorem. num. 71.

Dos promiſſa venit ſub nomine dotis. 74.

Dotata dicitur mulier per dotis promiſsionem, pactumque de lucranda dote in promiſſa, & non ſoluta locum habet, ibid.

De exceptione non numeratæ dotis, ibid.

Per votum paupertatis, Religioſi privantur rerum temporalium proprietate, & facultate illis vtendi ad libitum nedum ex vi voti, ſed ex præcepto Eccleſiaſtico. 77. & renuntiant omnibus, tam quæſitis, quã quærendis, imò, & capacitati quærendi. 78. & 79.

Bulla Clementis VIII. circa votum paupertatis refertur num. 80.

Quilibet Religioſi nõ obſtante conſtitut. Clementis VIII. poſſunt largitiones, & donationes facere in remuneratione ſervitiorum, ibid.

Et in Hiſpania non eſt uſu recepta num. 128. & ſeq.

Quotuplex ſit proprium, & quomodo ſubdiſtinguatur. 84. & 85.

Dubium 87. Reſpondetur. 88.

Depoſitioni teſtis, tam ratione iuramenti, quam quia magis informati fides adhibẽda eſt. 89.

Vrbani VIII. decretum circa ſuperiorum localium licentiam concedendam Religioſis ad dandum aliquid cõſiderabile ſæcularibus refertur num. 90. 91. 92. 93. & 94.

Licentia legitimi ſuperioris excuſat à violatione voti paupertatis. 93. 103.

Nomine ſuperioris intelligitur propria Prioriſſa, aut Subprioriſſa, quæ diſpenſa-

ſatrix, & moderatrix bonorum Monaſterij, & adminiſtratrix bonorum, tam ſpiritualium, quam temporalium Monaſterij Monialium dicitur, ibid.

Idem dicitur de Abbate. 94.

Licentia conceſſa monialibus ad actus virtutis, & meriti exercendos, valet & ſuſtinetur num. 95. & ſufficit quod ſit tacita, vel prudenter præſumpta. num. 101.

Dare aliquid ad virtutis, & meriti actus exercendos eſt actus proprietatis, & domini, à quo arcetur Religioſus, niſi precedente Superioris licentia. num. 96. 97. & 98.

Ratio aſſignatur. num. 99.

Religioſus ſui Superioris arbitrio, reſiſtere non poteſt, ibid.

Superior nequit cõcedere Monacho facultatem aliquid retinendi ad vſum irrevocabilem, ibid.

Dominium Laicorum propriè dominium eſt, per quod poſſunt de re ad libitum diſponare: ſecus verò eſt dominium Religioſorum. n. 100.

Conſenſu Superioris factum dicitur, quod ſit cum licentia implicita, & prudenter præſumpta, voluntaria non coacta. num. 101.

Vt in caſu pauperis in extrema neceſsitate conſtituti, ibid.

Potius eſt obediẽdũ Deo, quã hominibus, ibid.

Licentia Superioris ſolum poteſt concedi Religioſis ad aliquid habendum ad ſolos uſus pios, & honeſtos, non autem ad pravos, & in honeſtos. 102.

Petitio licentiæ, & illius conceſsio, ius prohibitivum ſupponit. 104.

Licentia adepta habet vim decreti, ad actum licitè peragendum, ibid.

Servus, quamvis incapax proprietatis, ex conceſsione tamen domini, à quo accipit capacitatem liberam habet peculij adminiſtrationem. num. 105 106. 107. & 108.

Relictum Monacho ſub conditione, ne Monaſterio acquiratur, valet & Monaſterio non acquirit. 109.

Conditio tamen habetur pro non adiecta, ibid.

Conditiones turpes adiectæ legatis non vitiant, ſed vitiatur ac proinde habentur pro non adiectis, ibid.

Concordat nu. 110. 111. 112. 113. 114.

114.115.116.

Interpretatio Concil. Triden. ſeſſ. 25. de regul. cap. 2. traditur à num. 117. ad 122.

Superior iuſta de cauſa poteſt licentiam concedere Religioſo ex pendendi bona. nu. 122.125.

Quantitas, quam Religioſus cum ſuperioris licentia poteſt expendere limitata nõ eſt, ſed prudentis viri iudicio definienda. num. 125.

Leges promulgantur ſub tacita cõditione ſi populi accedat acceptatio, quæ uſu nõ receptæ, aut per contrariũ abrrogatæ in nullo foro a l earum obſervãtiã adſtringunt, nec illarum violatores alicuius pœnæ rei fiunt. num. 130.

Banna, ſeu præconizationes, quæ fiunt per excellentiſſimos dominos Proreges Cathaloniæ in initio ſui Regiminis debent publicari, & publicè repeti, ibid. aſſignatur ratio, ibid. obſervantia refertur, ibid.

Quamvis Bulla Clem. VIII. prohibeat, ne Religioſi poſſint donare, concurrentibus tamen aliquibus requiſitis donare poſſunt. num. 131. 132. & 133. & quæ ſint requiſita. num. 134.

Dotes relictæ puellis amore Dei, & in Hoſpitalibus degentibus, quæ verè pauperes & miſerabiles dicuntur, ad pias cauſas relictæ dicuntur. num 135.

In Hoſpitalibus ſemper reperiuntur magnæ neceſsitates circa pauperum indigentiã num. 138.

Neceſſaria, quæ dicantur. nu. 139.

Illatio ex prædictis. num. 140.

In maioratibus, & fideicommiſsis ſententia cum legitimo contradictore lata, cæteris omnibus ſubſtitutis nõ citatis præiudicat. nu. 143.

Sententia lata adverſus ius principale æquè nocet omnibus, quibus tale ius communicatur, ibid. ratio aſſignatur, ibid. cum deciſ. Senatus, ibid.

Nomen debitoris, non eſt debitoris, ſed in bonis creditoris, & extra bona debitoris. 144.

Sententia lata per colluſionem non nocet non citatis, & quomodo dicatur lata per colluſionem. 145. & 146.

Illatio ex pradictis. 147.

Filius idoneus teſtis non eſt in declaranda ambigua patris

tris voluntate. 148.
Debitor solvere contradicens, & contradictione non obstante mãdat ei Iudex quod solvat, liberatur. 149. 151.
Debitor diligentiam præstare tenetur ne exigatur, præcipuè, quando est morosus. nu. 150.
Idem in depositario. num. 152.
Qua requirantur, vt sententia contra vnũ lata tertio præjudicet. nu. 154.
Clericus ratione evictionis, & conveniri, & condẽnari coram Iudice laico potest. nu. 156.
Clericus, quando venit in iudicio, veluti auctor laudatus tenetur emptorem, vel emphyteutã defendere coram Iudice licet seculari, in quo est laudatus, & non potest fori declinatoriã opponere, ibid. ratio assignatur, ibid. cum decis. Senatus, ibid.
Legari potest Civitati quod ad ipsarum honorem, & ornatum spectat. nu. 158.
Relictum ad honorem alicuius illius contemplatione relictum videri, & illi acquiri, ibid.
Et ad hæc legata petenda admittitur Syndicus Civitatis, & in qua consistat hæc nor Civitatis. num. 159. & 160.
Conclusio ex supradictis. nu. 161.
Tutela gratia Pupillorũ constituta est, & ad defensionẽ, & vtilitatem eorum tendit. n. 162.
Tutores nomine Pupilli possident, acquirunt, & quemlibet actum faciunt favore Pupillorum, & in omnibus repræsentant Pupillum hæredem; suntque legitimæ personæ stãdi in judicio pro Pupillis, ibid.
Administratores Hospitaliũ æquiparantur Tutoribus. nu. 163. & 164.
Hospitale habet privilegium tacitæ hypothecæ contra bona Administratorum pro malè administratis. ibid.
Bona pauperum eodem privilegio fruuntur, quo bona Ecclesiæ, ibid.
Manumissores, seu Exequutores testamenti, & vltimæ volũtatis defuncti, tacitam cõtrahunt in bonis suis hypothecã pro restitutione reliqui administrationis suæ num. 164.
Tacita hypotheca non datur nisi in casibus à jure expressis, ibid.

Ex

Ex idẽtitate rationis primo, postea ex consuetudine tacita hypotheca recipitur, & sustinetur, ibid.

Tacita hypotheca contrahitur à die susceptæ administrationis, ibid.

De regula, qui prior est tẽpore, potior sit jure, ibid.

Decisio Senatus refertur, ibid.

Pauperes in Hospitalibus degentes verè Pupilli reputãtur. nu. 165.

Referuntur opera Misericordiæ, quæ in Hospitalibus exercentur, ibid.

Quando Hospitalia gaudent Privilegijs piæ causæ, ibid.

Pauperũ appellatione veniũt eius servientes, & pauperũ Privilegijs gaudent, ibid.

Referuntur Pontificia, & Regia decreta in favorẽ Hospitalis Generalis Sanctæ Crucis concessa, ibid.

Protectio Regum in miseros, ibid.

De Quæstoribus Hospitalium, & de Quæstuarijs, ibid.

Regia decisio proponitur. nu. 166.

Regia sententia transcribitur num. 167.

Casus similis refertur, cum decisione Senatus, num. 168.

Religiosi tanquam particulares non possunt obligari, vel contractus celebrare, ibid.

Monasterium durante vita Monachi succedit in bonis ei delatis, qui tanquã masculus vocatus est. num. 169.

Monachus non amittit ius succedendi jure consanguinitatis, ibid.

Neque gradus prioritatẽ, ibid.

Neque jus succedendi in feudo, ibid.

Servitium feudo annexũ potest Monachum ipsum, vel alium adimpleri, ibid.

Neque amittit jus succedendi in fideicommisso, ibid.

Neque jura Civitatis, ibid.

Neque nobilitatem sanguinis, ibid.

Neque nomen, neque arma, quæ insignia sunt nobilitatis, ibid.

Ista transeunt cũ ipso sanguine, ibid.

Et nihil amittit ex his, quæ sibi competunt jure naturali, & civili, ibid.

In casibus in quibus substitutus excludit Monasterium, intelligitur si est capax bonorum saltẽ in communi, tunc enim durante vita instituti, substitutus repellitur à successione bonorum, & Monasterium

illis

illis gaudere debet, ibid. cum decis. Senatus.

Reg. decisio refertur num. 170.

Reg. conclusio transcribitur. n. 171.

Monachus professus in Monasterio bonorum capaci in communi, qua retineat. nu. 172. & assignantur, ibid.

Monasterium ex persona Monachi admittitur ad fideicommissum relictum filijs, num. 173. etiam si filio esset datus substitutus, ibid. fallit num. 182. cum decis. Senatus.

Admittitur etiã ad fideicommissum relictum descendẽtibus num. 174. ad maioratũ, & fideicommissum perpetuum saltem vita Monachi durante. num. 175.

Etiam si maioratui, & fideicommisso sit vnita jurisdictio, absque dignitate aliqua Regali. nu. 176.

De differentia perpetui fideicommissi, cum fideicommisso simplici, & tẽporali circa Monasterij capacitatem succedendi. num. 177.

Monasteria Sãcti Benedicti, & Cistercientiũ in Cathalonia possidẽt castra, villasque cũ jurisdictione, quã administrãt per suos Iudices, & Procuratores Generales num. 178.

Monachi nigri sunt Benedictini, & habent jurisdictionem Episcopalem, seu quasi, ibid.

Monasterium admittitur de vita Monachi in majoratibus, & perpetuis fideicommissis, nisi contrarium appareat de voluntate Testatoris, num. 179.

Quomodo hoc intelligatur. nu. 180.

Requiritur expressa exclusio Monasterij. num. 181.

Monasterium loco filij habetur, num. 182. fallit, ibid. cum decis. Senatus.

Objectio. num. 183.

Solutio. num. 184.

Simplex onus nominis, & armorum non sufficit ad conjecturam agnationis conservandæ eliciendam, ibid.

Requiritur, quod pluries sit repetita, & per longã substitutionum seriẽm, vel per verba semper, & in infinitum, vel per collectiva verba, nempe descendẽtes, factis substitutionibus. num. 185.

In fideicommisso non admittitur quis, nisi per petitionẽ, & Iudicis officij implora-

tionem. num. 186.

De exceptione juris tertij, ibid. & num. 187.

Hæc exceptio non admittitur post sententiam in rem judicatum transactam, ibid. cum decis. Senatus.

DECISIO XXXI.

1 PETRVS Costó Pharmacopula Civitatis Barcinonæ, vltimo elogio, quod confecit die 18. Aprilis 1651. penes Petrum Paulum Vives Nott. publicum Barcin. inter alia quæ condidit, laudabilem instituit fundationem causæ piæ dotationis puellarū Hospitalis Generalis Sanctę Crucis, & Sanctæ Marię Misericordiæ, nominavitque in Administratores dictæ causę piæ Franciscum Costó eius filium, & hæredē, & Consules Collegij Pharmacopularū præsentis Civitatis, qui tempore dictę Institutionis essent, & in posterum fuerint, sub clausula thenoris sequentis: *Instituesch, y fūdo vna causa pia pera donsellas à maridar, de la qual deixo Administradors mon hereu devall escrit, y los Honorables Consols del Collegi dels Apotecaris de la present Ciutat, qui vuy son, y per temps seràn: la qual causa pia per ara doto de* 2000. ℔. *Barcelon. perque aquellas en poder del Notari del present meu testament esmersen ab Censal, ò Censals en lloch tuto, y segur à coneguda del Hereu meu devall escrit, y de dits Consols à raho, ò à for de sinch per cent, y las pensions que resultaràn de dits esmersos convertescan en casar quatre fadrinas pobres, ço es duas del Hospital General de Santa Creu, y* duas *del Hospital de Nostra Señora de Misericordia; com jas trobaràn disposat en vn llibre ab cubertas de pregami que tinch en la arquimesa de ma casa, intitulat:* Llibre de dos administracios; *y en cas lo dia de ma mort apa rega, que à raho de cent lliuras cada any desdel dia que comensi, jo dega casar alguna donsella donant à quiscuna vint y sinch lliuras, vull que dits Marmessors meus casen las donsellas pobres quels apareixerà, fins vejen haja jo casadas à raho de quatre donsellas pobres cada any donant* 25. ℔. *à cada vna; y que mon* He-

Heren pague quiscun any las cent lliuras de pensiò fins hage giradas las 2000. ℔. à solta del Notari del present meu Testament, per ferdit esmers, &c.

2 Ex dicta pia institutione resultat, Fundatorem, & Institutorem dictæ causæ piæ fuisse Petrum Costó, & non alium, cũ ipse loquatur nomine proprio, & non alieno; quamvis se referat ad ea, quæ habebat disposita, & ordinata in libro nuncupato duarum administrationum.

3 In dicto libro *fol.* 16 hæc formalia legebatur verba: *Vuy als 4. de Abril 1641. tinch rebudas dos milia lliuras comptants, sols nostre Señor nes testimoni, perque aquellas esmersas ab vn Censal, y ne ses 100. ℔. de renda; y que aquellas gastas cada vn any en casar quatre donsellas pobres del Hospital, ò Hospitals à mi me apareixerà era major necesitat, y mes servey à Nostre Señor, donant de caritat 25. ℔. lo dia de son casament; y per assegurar lo dit Censal; jo lo pago de ma hazienda, y lo pagarè fins lo dia de ma mort, com se trobarà notat en son lloch:* Notanda sunt hæc verba, quæ sequuntur, *y açò fas perque no vull cessen de correr vn dia las pensions; y es ma intenciò, que vull primer se perda ma hazienda, que no lo dit Censal, &c.*

4 Rursus in dicto libro, variæ per dictum Costó proponuntur solemnitates, quæ observari debebant, assignando mẽsem, diem, horam, & locum pro celebratione, & exequutione dictæ causæ piæ, & in rectam methodum reducendo, ea, quæ conducebãt ad illius perpetuitatem.

5 Prosequebantur deinde in dicto libro mánu própria dicti Costó variæ scriptæ partitę, quibus expressissimè constabat illũ tradidisse, & solvisse cuique puellæ pro illius dotatione 25 ℔. &. vsque ad annum 1650. Sicque dictæ causæ piæ fundatio habuit effectum toto tempore vitæ dicti Costó durante, & per eum fuit exequuta.

6 Sequuta morte dicti Costó cessavit hæc pia Institutio proh dolor! cum remanserint privatæ puellæ Hospitalium illius tã exiguæ eleemosynæ. Neq; Franciscus Costó ejus hæres, neq; Consules dicti Collegij Pharmacopularũ præ-

ſentis Civitatis dictæ cauſę piæ Adminiſtratores curam, & diligentiam adhibuerunt, vt pia adimpleretur voluntas dicti Coſtó, & tam devota continuaretur inſtitutio.

7 Defendebat ſe Franciſcus Coſtó, hæres Fundatoris, quod Petrus Coſtó eius Pater in dicta vltima teſtamenti clauſula (loquendo de dicta cauſę piæ inſtitutione) relationem fecit, & ſe retulit ad librum duarũ adminiſtrationum, quẽ in armario domus ſuæ cuſtoditum habebat, cum in dicto libro legatur pia inſtitutio pro quotidiana Miſſa celebranda in Altari Sanctæ Appolloniæ Eccleſiæ Monaſterij Monialium de Monteſion, fundata per Sororem Hieronymam Terça Monialem profeſſam dicti Monaſterij, dicebatque reſultare ex his virtute relationis per dictũ Coſtó factæ, quod hæc pia inſtitutio dotationis puellarũ Hoſpitalium fuit de bonis Sororis Hieronymæ Terça, quorum erat Adminiſtrator Petrus Coſtó, propter vulgare axioma, quod relatum cenſetur in eſſe in referente cũ omnibus ſuis qualitatibus.

8 Augebantur prædicta, dicẽdo, quod in dicto libro, *fol.* 16. confitetur dictus Coſtó ſe recepiſſe bis mille libras pro fundatione dictæ cauſæ piæ dotationis puellarum Hoſpitalium; ibi: *He rebut dos millia lliuras, ſols Noſtre Señor nes teſtimoni, &c.* ex quibus videtur propriam fundatricem, & inſtitutricem dictæ cauſæ piæ eſſe Sororem Hieronymam Terça, non autem ipſum Coſtô.

9 Conſideranda veniebãt cõputa dicti Coſtó (quæ in dicto libro *fol.* 34. legebãtur) ea ſcilicèt commiſcendo cum Adminiſtratione dictæ Miſſæ quotidianæ, deducebaturque, cuncta hęc computa debere, intelligi bonorum dictæ Sororis Terça, & non Petri Coſtó, quorũ eſtabat Adminiſtrator.

10 Ex his inferebat Franciſcus Coſtó, quod dicta pia inſtitutio dotationis puellarum Hoſpitalium fuit de bonis propriis Sororis Hieronymæ Terça, conſequenterque nulla; tanquam facta à Moniali, quę non poteſt tam magnam ſummam ſęculari tribuere pro fundatione dictæ cauſæ piæ: nam quidquid adquirit Religioſus acquirit Monaſterio, adeo vt nec momento quidem pẽnes ipſũ reſideat, & in hoc æquiparantur

tur Religiosi servis, & filijs familias in tantum, quod jura in his loquentia, habent locum in professis in Religione, vt infra ostendam.

11 Ponderabatur etiam, quod dictę causę pię institutio erat celebrata contra expressa voti paupertatis statuta, per Pontificia decreta admissa, & confirmata; sicque nullius valoris, & considerationis, ad hoc vt prętendant Hospitalia, tã Sanctę Crucis, quam Sanctę Marię Misericordiæ, quod ipsis dicta quãtitas bis mille librarũ solveretur, & Franciscus Costó, vti filius, & hæres Petri Costó cõdemnaertur ad dandum, & illis solvendum 1800. ℔. ℔. salvo jure, pro annuis redditibus, decursis, & solvi cessatis post mortem Petri Costó, ad rationem scilicèt 100. ℔. ℔. quot annis, pro tempore quo dictus Franciscus Costó distulit 2000. ℔. ℔. deponere in tabula cãbij cõmunium depositorũ præsentis Civitatis, ad effectum illã quantitatem smerciandi pro fundatione dictæ causæ piæ, sicut dictus Costó disposuerat.

12 Provisione adjudicationis factæ in Curia Ecclesiastica prętẽtis Civitatis Barchin. die 14. Junij 1657. per Doctorem Petrum Martytem Pebrer, Officialem, & Vicarium Generalem dictæ Curię fuit declaratum, quod dicta quantitas bis mille librarum pertinebat, & spectabat Prioriss̃ę; & Conventui Monialium de Montesion, tanquan propria Sororis Hieronymę Terça Monialis professę dicti Monasterij.

13 Ex his arguebat Franciscus Costó se remanere liberatum, tam à solutione 1800. ℔. ℔. decursas, quam 2000. ℔. ℔. smerciatarum: cum no posset eamdem summam eiusdem quantitatis, diversis personis solvere, præsertim quod dictarum quantitatum verus Creditor, erat dictum Monasterium de Montesion, & non Hospitalia, & vero Creditori solvens debitor remanebat liberatus.

14 Et dato casu, quod Franciscus Costó esset condemnatus ad solvendum supradictas quantitates Hospitalibus, adhuc ratione evictionis veniret condemnandum Monasterij de Montesion, aut saltem erat reservandum jus dicto Costó contra dictum Monasterium, quia ratione dictæ provisionis in Curia Ecclesiastica pro latę fuit declaratum, quod quantitas per dictum Costó relicta

erat

erat applicanda Convẽtui Monialium de Montesion, & consequenter, si aliquod damnum pateretur dictus Costó, ei reficiendum erat per dictum Monasterium.

15 Inferebat ex his, quod Iudex Sæcularis non erat Iudex Cõpetens, quando Monasterium aliquod venit cõdemnandum ratione evictionis, sed Iudex Ecclesiasticus, consequenter præsens litigium erat finiendum in Curia Ecclesiastica coram Iudice Ecclesiastico, nõ in Curia Sæculari coram Iudice Sæculari, ponderãdo regulam hanc in omni materia sic procedere, vt ergo diceretur, quod præsens judiciũ remaneret elusorium prætendebatur per Costó hanc litem in Regia Audiẽtia vertentem in ea finiri non posse, sed processum esse remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum.

16 Tota dicti Costó prætensio supradictis fulciebatur argumentis, sed attendantur rationes, quibus demõstrabitur jus, & justitiam adesse Hospitalibus, quorum partes, vti eorum Advocatus defendebam.

17 In testamentaria dispositiõne Petri Costó consistit totum huius partis fũdamentum, quæ attendi, & observari debet, *vt lex auctẽ. de nup. novel.* 22. *collat.* 4. *cap.* 2. *§. Secundũ*, ibi: *Disponat itaque vnusquisque in suis, vt dignum est, & sit lex eius voluntas.* Gloss. *in d. auct. §.* 2. *inst. de legat. l. lex* 1. *ff. de legibus.* Marcianus *in l.* 2. *ff. eod.* Niger. de Laudem. *tom.* 2. *quæst.* 4. *num.* 75. quia mens, & intentio Legislatoris, seu Testatoris decernitur, explicaturque eius voluntas, quibuscumque verbis sit declarata. Surdus *cons.* 241. *num.* 2. *in fin. tom.* 2. tam quo ad intrinseca. Rubeus *de testam. cap.* 1. *num.* 13. intelligendo intrinseca, quæ prohibent, seu præcipiunt, extrinseca, quæ sunt finis, seu animus condentis. Lezan. *qq. regul. verbo leges regul. tom.* 2. *num.* 36.

18 Hæc vltima Petri Costô dispositio præfertur quibuscumq; dispositionibus. Lezan. *qui supra, num.* 53. ratio est vtique lucida, nam deficiẽte voluntate Testatoris ruit totum æther, omnes dispositiones sine ea sunt tanquam cadavera, cum ea sit anima omnium humanorum actuum, *l. in conditionibus, ff. de condit. & demonst. l. ex facto la* 2. *§. rerum, ff. de hæredibus instit.* Rubeus

de

de testam. cap. 1. n. 16. ipsaque est, quę facit, vt in testamento, quod est scriptum valeat, *l. si mihi, & tibi in fin. ff. de leg. 1. cum simil.*

19 Non est dubitandũ de voluntate Petri Costó explicata in eius testamento; cum totum tendat in dotatione pia puellarum Hospitalium, esset enim jura pietatis violare volũtatem Petri Costó per vertere satagens, ex his quæ docet Don Petrus Quesadã, & Pilo, Senator in Regno Sardiniæ, *tom. 1. disert. jur. 21. num. 34.*

20 Neque vlla potest assignari dubietas circa validitatem testamenti Petri Costó, vti ad pias causas confectum. Surdus *decis. 292. num. 5.* quod magis favorabile debet admitti; quã favore liberorũ. Thesau. Iun. *lib. 4. qq. forens. q. 35. num. 7.* Mascardus *de probat. conclus. 1353. num. 71. & 72.* Hodierna ad Surdum *d. decis. 292. nu. 4.* Et certum est in jure, quod favor filiorum procedit in causa pia, & per Dom. Alexium de Tristany R.S. Patrem meum colendissimũ in causa Rectoris de la Pinya Diœc. Vicẽ. cõtra Bartholomæum Llagostera eiusdem loci, R. sententiã lata 7. Novembris 1669. fuit declaratum, institutionem hęredis factam per Mariã Annam Llagostera in suo testamento de anima sua, non fuisse revocatam per institutionem factam de leviro suo, sive *fillastre* factam in codicillis, in actis Almunia, & Casasses Nottar. in codicillis enim, neque dari, neque adimi potest hæreditas data in testamento causæ piæ. Castillo *lib. 5. cap. 22. per tot.* Magon. *decis. floren. 4.* & Grad. *discept. forens. tom. 5. cap. 902.* Etiam si interveniret in testamente imperfectio, tam ratione solemnitatis, quam ratione voluntatis, magistraliter Rubeus *de testamen. cap. 5. num. 19.* qui citat plures modernos. Don Iosephus de Rosa *consult. 36. nu. 10.* adde D. Franciscum Amostazo *de caus. pijs, lib. 1. cap. 6. à n. 22.* & testes in testamento ad pias causas nõ requiruntur pro solemnitate, sed pro justificatione; & sic ad probationem tantũ voluntatis Testatoris Rubeus *de testam. cap. 21. num. 60. 61. & 62.* Fagnan. *in cap. relatum de testam. num. 8. & 9.* Et testamentum favore paupertatis, & sic pię causę, etiã minus solemniter factum sustinetur. Ramon, *cons. 95. nu. 33.* Marinis *var. resol. lib. 2. cap.*

229. ita per me deciſum Reg. ſentētia lata 10. Decem. 1683. in favorem Conjugum Calas contra Ioannem Trilla Loci de Cedó, inactis Maurici Not.

21 Quando cōdita in teſtamēto ſunt ambigua propia cauſa interpretatur, *l. ſunt perſonæ, ff. de relig. & sūp. fun.* Tiraquel. *de Privileg. piæ cauſæ, privil.* 165. in tantum quod pia cauſa nutu inſtitui poteſt hæres, Durant. *qq. jur. quæſt.* 25 *pag.* 131. Amoſtazo *d. cap.* 6. *nu.* 29. quia quę ad pię cauſę diſpoſitiones ordinantur, vti in Deum factæ judicantur. Rubeus *de teſtam. cap.* 5. *num.* 30. & 31.

22 Quam obrem qualitercumque, & quomodocumque appareat voluntas Teſtatoris ad pias cauſas directa, ſive per cōfeſsionem partis, ſive per quæcumque alia indicia legitima, ſive per teſtes, ſive per ſcripturam; eſt omnino ſervāda, abūde Tiraquel. *de Privil. piæ cauſæ, Privil.* 162. *per tot.* quam ſententiam, tam comprobatam Iuriſconſultorum auctoritatibus, quam illuſtratam Theologorum radijs tradit copioſè, & eruditè. Rubeus *de teſtament. cap.* 1. *n.* 33.

23 Dicitur aliquod relinqui ad pias cauſas, quando relinquitur in bonum propriæ animæ, vt quando aſsignatur eleemoſyna pauperibus, Eccleſiæ, aut Monaſterio, in Redemptionē Captivorum (& in terminis noſtræ quæſtionis) ad Orphanas maritandas. Rubeus *de teſtamen. cap.* 1. *num.* 8. & 9. intelligendo teſtamētum, ſeu legatum verè dici pium, hoc eſt, vt fiat pauperi, & cauſa pietatis, ſeu amore Dei. Rubeus *qui ſupra, nu.* 12. quia non dicitur aliquid relictū ad pias cauſas ex ſolo nomine pietatis, nam pietas nō cōſiſtit in puro nomine pietatis, ſed in ſubſtātia veritatis, & charitatis, vt per text. in *l. cum qui, §. ſed perſonar. & §. ſed ſi in annos, ff. de tranſact.* Rub. *dict. cap.* 1. *num.* 11.

24 Sileant ſolemnitates juris poſitivi in diſpoſitionibus pijs. Fontan. *deciſ.* 50. *nu.* 21. Capic. Latr. *deciſ.* 140. *num.* 19. Boer. *deciſ.* 240. *nu.* 3. Gamma *deciſ.* 46. *num.* 3. corruant apices juris, quæ non attendūtur in cauſis pijs, omninoque ſunt vitandæ. Novar. *de Privil. piæ cauſæ, Privil.* 68. *num.* 6.

25 Remaneant ſolum pro fundamento intentionis Hoſpitaliam diſpoſitio teſtamentaria Petri Coſtó, ex qua clariſsimè depromitur, illius voluntatem con-

consistere in omnimoda exequutione fudationis causæ piæ dotationis puellarum Hospitalium, & non est locus interpretationi, quando de indubitata, & clara Petri Costó mete cōstat, quæ tergiversatione, & dubietate debet vacare. Niger: *Cyriac. contr.* 522. *nu.* 53. Roccus *respons. tom.* 2. *respons.* 43. *n.* 15. Senator Quezada *tom.* 1. *disser.* 35. *num.* 115. nec est locus disputationi. Cuenca *de Comã. da*, §. 15. *num.* 5. nec conjecturis Gaitota *respons. Fiscal.* 18. *nu.* 26.

26 Neque obstat, quod Petrus Costô in dicto testamento, se referat ad illud, quod scripsit in libro duarum administrationum, quem in armario domus suæ custoditum habebat; ibi: *Com jau trobarán disposat en un llibre ab cubertas de pergami, que tinch en la arquimesa de ma Casa, intitulat:* Llibre de dos Administracions: Quasi se referens dictus Costô ad dictum librum videatur esse solum administratorem dictarum duarum administrationū Sororis Hieronymæ Terça, consequenter eam esse fundatricem dictæ causæ piæ dotationis puellarum Hospitalium, cum in relato libro dicat dictus Costô se recepisse 2000. ℔. ibi: *Tinch rebut dos milia lliuras, sols Nostre Señor nes testimoni, &c.* prætendendo ex his Franciscus Costó filium, & hæredē dicti Costó excludi ab obligatione solvendi, tam 1800 ℔. salvo jure ratione annualium reddituum cessorū, quam 2000. ℔. ratione sortis pro tali fundatione dictæ piæ causæ:

27 Antea, quam proposítum obstaculum dissolvatur, advertendum est, quod in libro, ad quem Petrus Costó in testamēto se refert, nulla legitur persona assignata, nec nominata pro fūdatrice dictæ causæ piæ, neq; vllum verbum circa determinationem, & certitudinē personæ, ad hūc effectum pertinentem; imó legitur expressissima observantia per multos, & continuos annos probata, qua constat eundem Petrū Costó toto tempore vitæ eius durāte quot annis dictas 100. ℔. donasse puellis Hospitaliū pro illarum dotatione, etiā sequuto obitu Sororis Hieronymæ Terça, quam constat obijsse 2. Martij 1641.

28 Hoc notato, respondeo prò parte Hospitalium Sanctæ Crucis, & Sanctæ Mariæ Miseri-

cordiæ, quod, quamvis relatũ cenſeatur ineſſe in referente cum omnibus ſuis qualitatibus capitalis, *text. in l. aſſe toto 77. ff. de hæred. inſt.* Decius *in cap. quoniam contra, nu.* 48. *extra de probat.* Barth. *in l. 1. ff. de recepta.* Tiraquel. *dell. connub, gloſſ. 7. num.* 182. Oſaſch. *deciſ.* 178. Menoch. *conſ. 1. n.* 83. Surd. *deciſ.* 291. *nu.* 18. Peregr. *de fideico. art.* 29. *n.* 17 *fol. mihi* 269. Cyarlin. *contr.* 159. *n* 35. *tom.* 2. *& tom.* 3. *contr.* 233. *num.* 41. Cyriac. *tom.* 4. *contr.* 219. *num.* 10. *& tom.* 4. *contr.* 582. *nu.* 18. Valenz. *conſ.* 51. *num.* 16. *tom.* 1. *& conſ.* 102. *nu.* 92. *& tom.* 2. *conſ.* 121. *nu.* 71. *&* 72. Caſtillo *deciſ.* 145. *num.* 17. *tom.* 2. Oſaſc. *deciſ. Pedemont.* 78. *num.* 5. Vela *diſſer. jur. tom.* 1. *diſſer.* 24. *n.* 3. Fontan. *de pact. tom.* 2. *clauſ.* 5. *gloſſ.* 10. *part.* 2. *nu.* 18. *cum ſeq. & in addit. num.* 5. qui plures: tamen dicta regula, quia generaliſsima plures patitur limitationes, quibus tacent diſpoſita in generali regula. Merlin. *poſt tract de legit. deciſ.* 57. *num.* 23. Pariſ. *conſ.* 76. *num.* 15. *lib.* 1.

29 Relationem genericam, & nõ ſpecificam fecit Petrus Coſtó in dicto teſtamento, quę neque vera dicitur, neque propria reputatur. Loter. *de re beneſ. lib.* 1. *quæſt.* 40. *nu.* 28. debemus itaque verba applicare illi extremo, quod eſt potentius, & cui magis conveniat veriſimilis voluntas Teſtatoris; *l. quæritur, ff. de ſtat. hom.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 241. *nu.* 4. Altograd. *conſ.* 48. *nu.* 28. & hoc modo relatio fit ad eam partem, cui verba congruunt. Gabriel. *conſ.* 128. *nu.* 8. *vol.* 2. non autem refertur ad id, cui non conveniunt. Gabriel *conſ.* 18. *nu.* 37. *vol.* 2. Cyarlin. *tom.* 1. *contr.* 75. *num.* 6.

30 Ad omnia præcedentia relationem qualitatis non fieri, ad quæ repugnat præſumpta mens Teſtatoris, & diſponentis. Soccin. Iun. *conſ.* 81. *nu.* 19. *lib.* 3. Beroy. *conſ.* 120. *n.* 8. *lib.* 2. Cravet. *conſ.* 70. *nu.* 9. Menoch. *conſ. num.* 8. Gabriel. *conſ.* 182. *nu.* 6. *lib.* 2. & caſui noſtro applicantur verba. Cyarlin. *to.* 1. *cap.* 88. *nu.* 32. ibi: *Quia ſi eius verba aliter intelligeremus, deſtrueretur fideicommiſſum, ab eo inſtitutum, vt bona eius remaneant in dictis lineis*: ac ſi diceret Cyarlin. quod ſi verba appoſita in teſtamento Petri Coſtó, aliter intelligeremus, deſtrueretur eius laudanda cauſæ piæ inſtitutio, & per talem relationem reſtringe-

re-

retur favor dotationis Puellarum Hospitalium, quó in casu non fit relatio contra expressè disposita, videatur Carol. Ruinus *cons.*64. *num.*8. *vers. Et pro hac, tom.*3.

31 Fulciuntur supradicta; quia relatio, & restrictio non fiunt ad omnia præcedentia contra intentionem disponentis. Gozadin. *cons.*88. *nu.*15. Ludovis. *decis.*286. Oldrad. *cons.*152. *incipit factum tale est col.*2. alios tradit Craveta *cons.*70. *num.*9. Paris. *cons.*39. *nu.*19. *lib.*1. quos sequutus fuit Franciscus Beccius *cons.*101. *ex nu.*76. Lotter. *de re benef. lib*1. *quæst.*40. *nu.*229. & sequeretur effectus cõtrarius intentioni disponentis. Rott. Rom. *recent. penes Rubeum, part.*3. *decis.*320. *nu.*5. *in fin.* Ludovis. *decis.*495. *num.*11. qui plures.

32 Quando disputatio redderetur invtilis non fit relatio ad præcedentia. Cyarlin. *to.*2. *contro.*159. *nu.*29. neq; quando sũt cõtraria. Cyriac. *contr.*174 *n.*14. *tom.*1. neque, quãdo inducereturrepugnantia. Cassanate *cons.*53. *num.*77. neque fit relatio ad illa, ad quæ si fieret sequeretur absurdũ. Cyarlin. *d. contro.*159. *nu.*30. Ciriac. *contr.*187. *num.*20. neq; quando resultaret aliquod incompatibile. Ludovis. *decis.*495. *nu.*10. Cyarlin. *tom.*2. *contr.*160. *nu.*9. Rot. Rom. *recen. penes Rubeũ par.*3. *decis.*320. *num.*5. *in princ.* neque intelligitur facta relatio; quando causaret nullitatẽ. Cyarlin. *tom.*1. *contr.*88. *n.*44. qui plures refert.

33 Nunquam autem debet fieri relatio, seu repetitio ad ea, quę sũt diversæ naturæ, vt probat *text. in Clem.*1. *§. ad hoc de præbend.* Ruin. *cons.*176. *nu.*11. *in fin. lib.*2. Cravet. *cons.*51. *n.*5. Menoch. *cons.*220. *num.*76. neque ad ea, in quibus ratio diversitatis cõsistere potest. Curt Iun. *cons.*7. *num.*12. Boer. *decis.*146. *num.*2. Alex. *cons.*82. *nu.*8. Cæsar de Grassis *decis. Rot.*10. *num.*6. neque ad ea, quæ sunt diversæ cõditionis. Morotius *respons.*69. *num.*5. Valenz. *cons.*67. *num.*28. *tom.*1. Et generaliter relatio non fit; si subsit aliqua ratio, propter quã ad quędam fieri non debeat. Cyriac. *tom.*1. *contr.*69 *num.*82. & 84. Valenz. *d. cons.*67. *nu.*30.

34 In præsenti causa, si dispositionẽ testamẽtariã Petri Costó, cum omnibus qualitatibus in dicto libro relatam, & specificè cõceptam intelligeremus; sequeretur, quod pia institutio.

Petri Coſtó redderetur in vtilis, contraria eius voluntati, cũ repugnantia, abſurdo, incõpatibilitate, nullitate, diverſitate, quod non eſt dicendum: Nam cum prætendatur pro parte dicti Fraciſci Coſtô pecuniam pro dotatione, & fundatione huius cauſę piæ non proceſsiſſe ex pecunijs proprijs ipſius, ſed alterius perſonæ, ſuſpicando, quod Soror Hieronyma Terça bis mille libras ei tradidit: Si diſpoſitio clara ipſius Petri Coſtô Teſtatoris in teſtamẽto explicata (in qua ſe nominat, & inſtituit Fundatorẽ dictæ cauſæ piæ, & proprio nomine de bonis ſuis ad eius exequutionem diſpoſuit, & onus hæredi ſuo injunxit, cum qualitate quod priùs deficerent eius bona penès hæredẽ, quam dictæ cauſæ piæ inſtitutio, ibi: *Yes ma intentiò, que primer ſe perda ma hazienda, que no la fundacio de dita cauſa pia*) referretur ad verba continuata in dicto libro, ibi: *Y inch rebut dos milia lliuras*: poterat hinc ſequi derogatio voluntatis ipſius Teſtatoris, incompatibilitas cum diſpoſitione teſtamẽtaria, & invtilis legati diſpoſitio, fruſtrata intentio Teſtatoris, & eius voluntas ſine effecta, quem tam enixè hæredi commendavit.

35 Vt ergo evitentur incõvenientia prædicta non eſt recedendum à dicta pia inſtitutione in teſtamento Petri Coſtô ſcriptâ, cum omnis relatio ita debeat intelligi, vt per eam nõ recedatur ab expreſsis. Pariſ. *conſ.39.n.18.lib.1.* Decian. *conſ.* 88. *num.60. vol.2.* Surdus *conſ* 440. *num.46. & 55. lib.3.* Valenzuela *conſ.97. num.180. to.1.* Franciſcus Maria Prato *tom.1. diſcept. forens. cap.37. num.42.* ad quæ relatio, & repetitio ſemper cenſetur facta. Cyriac. *tom.4. contr.653, num.3.*

36 Certum, & inddubitatum erat, quod in teſtamento Petri Coſtô legebatur perfecta, & determinata diſpoſitio fũdationis cauſæ piæ dotationis puellarum Hoſpitalium, nullatenuſque eſt recurrendum pro illius validitate ad ſcripta, & pereum relata in dicto libro duarum adminiſtrationum, cum ceſſet relatio quando clauſula eſt per ſe ſubſiſtens, & determinata, *l.3. §. filius*, & ibi Bart. *ff. de lib. & poſt.* Cyriac. *tom.3. contr.522. num.70.* & vbi verborum proprietas non patitur ceſſat relatio. Peregrin. *de fideicom. art.16. num.12.* Cyria.

dict.

dict. contr. 522. *num.* 72. absque repetitione, & relatione mens testatoris scilicet Petri Costó potest habere locũ. Ruin. *cons.* 176. *nu.* 12. *lib.* 2. Altograd. *cons.* 54. *num.* 116. Et quando salvatur recti sermonis sensus; & præcedentia possunt stare; & rectè intelligi sine repetitione, & relatione illius quantitatis, eo casu mens testatoris debet observari sine repetitione qualitatis. Alex. *cons.* 48. *nu.* 8. 9. & 10. *lib.* 1. Cyarlin. *to.* 1. *cap.* 88. *num.* 22. qui plures, & concludit *nu.* 23. quod relatio fieri debet tantũ, nisi vt saniori modo mens testatoris impleatur, quæ debet servari cum recti sermonis proprietate. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 40. *nu.* 28. Anfald. *cons.* 16. *num.* 124.

37 Etiam si relatum sit in referente virtualiter, & actualiter cum omnibus suis qualitatibus ex dicta regula, *text. in l. asse toto* 77. *ff. de hæred. inst.* Paul. Stayb. *cons.* 94. *num* 9. Tamen limitatur primo dicta regula, quãdo resultaret in tertij prejudicium (vt in hoc casu) quia esset in perjudicium Hospitalium Anna Sen. *alleg.* 67. *nu.* 12. & Additionator *in fin.* præcipuè in materia attingente favorem pietatis, & piæ causæ. Rubeus *de testam. cap.* 5. *n.* 7. *ex l. contra voluntatem, Cod. de testam. manumiss.*

38 Limitatur secundo, quando id, ad quod fit relatio nullum est, vel non apparet Stayban. *cons.* 13. *num.* 33. qui allegat Lanar. *cons.* 41. *num.* 2. & Grammat. *decis.* 59. *num.* 2. videatur Molfesius *ad consuetud. Neapol. par.* 3. *de succes. ex testam. quæst.* 4. *num.* 3. & 4. quia cum referens habeat vim novæ dispositionis. Puteus *decis.* 350. *n.* 1. nõ potest dispositiõ Petri Costó extendi ad librum duarum administrationum, cum mutatio voluntatis dicti Costó non præsummatur. Fermos. *alleg. Fiscal* 36. *num.* 31. Ptato. *tom.* 1. *discept. foren. cap.* 11. *nu.* 20. qui plures: imó in dicto libro nulla determinatur, neque assignatur persona, vti fundatrix dictę causæ piæ; ob idque scripta in dicto libro nullam qualitatem influunt contra prætensionem Hospitalium, ex regula cõmuni, quod non entis, nullæ sunt qualitates, *l.* 1. *ff. de usufr. leg.* §. *Servo, instit. de capitis dimin. Granya. tom.* 2. *in Catena jur. lib.* 3. *decretal. tit.* 4. *de Cleric. non resident. cap.* 1. *num* 4.

39 Divinativum enim esset dicere, Sororem Hieronymam

Ter-

Terça fore personam, quæ bis mille libras liberavit Petro Costó, nulla enim concludens conjectura adest, quod pecunia ex illa processerit; vnde cõcurrunt in hoc casu certitudo Institutoris, & Fundatoris, in personam dicti Costô, procedens ex legato per eum facto, quæ prævalere debet dubietati, & præsumptioni, quod fuerit pecunia dictæ Sororis Hieronimæ Terça.

40 Quando lex, instrumẽtum, aut alia quælibet dispositio referens continet dispositionem expressam, & determinatam, & talem, quod ad eius intelligentiam, atque determinationem non est necesse confugere ad instrumẽtum, aut dispositionem, ad quam refertur, & facta fuit dispositio, per eum qui liberè disponere potuit, in hoc casu referens solum attenditur, & sufficit quamvis relatum non appareat, sive nõ ostẽdatur, quoniam hæc dispositio sola de per se subsistit, perfecta que est, absque alterius dependentia, & quamvis relatum nõ appareat, sufficit omnino dispositiva voluntas eius, qui liberam disponendi habuit facultatem, liberèque, & perfectè disposuit, & in hoc conveniunt vnanimiter ferè omnes Interpretes, quos congerit Castillo *de tertijs debit. tom. 7. cap. 5. num. 5.*

41 In testamento autem Petri Costó certa, determinata voluntas, & intentio ipsius demonstratur, stareque dictam clausulam dispositivè, & casualiter, non verò limitativè, & cõditionaliter, remanet ergo, quod solus Petrus Costó esset legitimus Fundator institutionis causæ piæ dotationis puellarum Hospitalium, & non est dicendum, quod leves præsumptiones, & conjecturæ, tam insignem fũdationem destruere valerent, ita vt cessaret dicta pia institutio; concurrente ardenti charitate Petri Costó, & eius expressa voluntate, & certitudine, quod post illius mortem sortiretur effectum. Rubeus *de testam. cap. 70. nu. 159.* præmaximè non demonstrata, & assignata persona pro fundatione dictæ causæ piæ in dicto libro ad quem (vt dictũ est) nullatenus est recurrendum.

42 Quamvis essemus in his, quę dependent à voluntate, & potestate partium, & licet tunc non credatur referenti, etiam si non appareat de relato, tamen

men hoc procedit quando in dispositione referēte nō constat plenè,& explicitè de volūtate disponentis, ita vt de ea certitudo habeatur, & ipsa sola de per se subsistat;cùm alias nihil operaretur. Gratian. *tom.3. cap.501.num.16.& 17.* Craver: *tom.2.cons.157.num.16.*

43 Exornat prædicta Galganetus *de condit. & demonstr. part.2.cap.1.quæst.16.num.22.* ibi: *Alia potest assignari ratio,quod scilicet in proposito casu secundi legati sit perfecta, & per se subsistat, & ideo repetitionem nō admittat.* Bart: *in d.l.in repetendis,col.2. vol. 2. vers. Quandoque, & cons. 39.*

44 Supradictæ limitationes applicantur, huic casui; nam non est dubitandū de maximo præjudicio inferendo Hospitalibus, si frustraretur dicta pia Petri Costó institutio,præsertim,quando verè, & realiter in relato non constat de persona, fundatrice dictæ causæ piæ,sed solum demonstrat testator se recepisse 2000. ℔. ℔. ibi: *He rebut* 2000. ℔. ℔. *sols Nostre Señor nes testimoni;* nullam mentionem faciens de persona, quæ dictam quantitatem dicto Costó tradidit, & sic hoc in casu reducitur relatio ad personam, quæ est incerta, quę probari non potest,& fieret ad id,quod ignoratur,quæ nullo modo admittitur Castill. *tom.4: controv.cap.43. nu.17. in fin.*

45 Pia dispositio Petri Costó remanet vtilis, & perfecta ex testamento,ad hoc, vt habeat totalem effectum fundatio dictę causæ piæ dotationis puellarum Hospitaliū,& dato quod dispositio non valeret; vt agatur (quod non creditur) semper valere debet omni meliori modo,quo fieri posset,quando apparet de volūtate disponēntis;quod procedit nō solum quando sumus in claris, sed etiam cum in dubio versare mur,tunc enim actus, qui non valet,vt agitur valere debet in dubio omni meliori modo,quo geri potuit, qiua non presumitur quis facere actum frustratorium. Seraphin: *de Privil, juram, Privil: 108. nu.17:* neque eligere viam per quam impugnet judicium suum; *l.3. ff.de re milit.* Castill. *lib.2.controv.jur.cap.7: num.20. & 21:*

46 Petrus Costó in dicto suo testamento geminatè loquutus non fuit,ita vt judicaremus, repetitionem, & omnimodā re-

la-

lationem ad librum inductam fuisse, cum non vtatur verbis repetitionē denotātibus, vtpote *dictus prædictus, & sic, itē, & alia similia*, quæ adfert Galganet *de condit. & demōst. par. 2. quæst. 1. à nu. 1. cum pluribus seq* Sed solum vsus fuit Petrus Costó verbis, ibi: *Com jau trobaràn disposat, & c.* quæ latino sermone sonant, *vt iam invenient dispositum*, quę dictio *vt* importat similitudinem *l. hæred. 50. in princ. ff. de leg. 2.* Bald. *cons. 106. sub num. 3. vol. 1.* Barbosa *de dict. vsufr. dict.* 439.

47 Imó relationis natura est referre id, quod verè, & propriè est, non autem per similitudinem, nam quod dicimus, relatum esse in referente cum omnibus suis qualitatibus, procedit, quando verè, & propriè per viam expressi in eo reperitur, & non aliter. Casanate *cons. 56. num. 2. & 3.* qui plures; nec quando ex tali similitudine, & repetitione resultaret repugnantia in voluntate disponentis, *ex text. in l. scriptura, Cod. de fi. l. instrum.* Baretta *cons. 74. num.* 36. Vel quando admitteretur contra mentem, & intentionem, & causam finalem dispositionis, vel quando dispositio alteraretur. Casanat. *cons. 57. nu. 74. 75. & 76.* Magistraliter videatur. Castillo *tom 4. contr. cap. 43. n. 17. vers. Convenit*; dicens hanc sententiam communi doctorum placito comprobari.

48 Si recte perpendantur verba apposita in testamēto Petri Costó (ex quibus pars adversa prætendebat relationē directè importare ad librū duarum administrationum præsumptivè, & conjecturaliter deducens dictam piam institutionem esse de bonis Sororis Hieronymæ Terça) firmiter est tenendum in dicta clausula nullas resultare sufficientes rationes, quę suadeant in ea propriè repetitionem, & relationem considerari.

49 Neque mens, & intētio Petri Costó fuit quod occasione dictæ relationis cessaret pia dictę causę pię institutio; quia relata mens, sive voluntas Testatoris dicitur, quando ex ea sequitur mens ad dispositum expressum, & habetur pro expressa, & certa super relatis, & ob id relatio fit dupliciter, vel per nomina relativa, quæ sunt quę referunt, vel referuntur ad aliud; vel altero modo fit per orationē relativam, quando

do testator, vel circa personas, vel circa res, vel aliud quodcumque se refert ad aliam dispositionem, vel ad aliam scripturam, vt varijs Doctorum authoritatibus docet Castill. *par. 4. contr. cap. 43. num. 2. 3. & 4.* quod non est in nostro casu: nam verba: *Com jau trobaràn disposat*, solum se referunt ad modum exequutionis, non super dispositione, quia dispositio perfectè, & determinatè, in legato legitur, circa modum fit relatio, non circa substantiam dispositionis, quia ea iam in testamento scripta apparet.

50 Et dato quod interveniret relatio in primo, vel in secundo modo (quod expressè negatur) semper ex genuina relativorum verborum significatione ex referente agitur non ex relato. Casanat. *cons. 56. nu. 52* 31.

51 In proposito autem nostro virtus, & effectus relationis est demonstratio veritatis patentis per quam resultat propriè, & perfectè eximia piæ causæ institutio per Petrum Costó fundata, ita vt de per se subsistere potest, atque ex ea apparet de voluntate dicti Costó loquentis, aut disponentis, quo in casu statur dispositioni certæ, & determinatæ, & sic relatio non facit conditionem, Castillo *tom. 4. contr. cap. 43. num. 30.* sed causam, & dispositionem, quando scilicet relata dispositio, aut scriptura relata, sive testamentum, ad quod fit relatio non appareat; eo casu, si referes, & relatio orationem perfectã habet, & benè potest percipi, quid censerit testator, in eo, quod potest disponere testamentum ipsum referens servandum est, & non vitiatur, id quod certum est, per id, quod non constat, neque apparet. Castillo *d. cap. 43. num. 31.* nec alteratur per relationem factã ad aliam dispositionem, Simon de Pretis *de interp. vlt. volun. lib. 2. solut. 2. num. 239. 240. & 241.* qui multos allegat. *Et num. 255.*

Supradictis adaptatur doctrina, Suelves *in cons. 29. tom. 2. num. 15. & 16.* & melius *tom. 1. cons. 80. num. 10.* ibi: *Quando scriptura, qua refert est certa, & sensum perfectum continet non est necesse, quod de relata constet.* Surd. *cons. 315. num. 63.* Peregrin. *de fideicom. art. 16. num. 111.* præcipuè, quando relatio fit dispositivè, & certitudinaliter (vt in nostro casu) non vero conditionaliter, Don

Ioſephus Vela *tom.1.diſſer.jur. 24.a num.13.* varios adducens Doctores.

53 Hæc omnia eruditè diſtinxit. Anton. de Amato *reſol.24. n.13.* regulã prædictam, relatũ eſſe in referentè, & deductam, *ex l. aſſe toto 77. ff. de hæred. inſt.* explicans ita ſcribit: *Secus vero quando referens habens facultatem diſponendi, ita, & taliter diſponat, vel confiteatur, vt certificatum ſit de intentione diſponentis, ſive confitentis, ita vt pro certa diſpoſitione eruenda ad id occurrendum non ſit, ad quod fit relatio, ita diſpoſitivè diceretur tunc contrahentem loquutum fuiſſe, & certitudinaliter, & illatio inde facta ad partitam tabulæ, vel aliud non reſtrictivè facta dicitur, ſed tantum cauſativè, vt demonſtrativè; ita vt actus diſponens eo modo ex ſe ſuſtineatur, etiam non docto de relato, id enim importat referẽs, perfectè fuiſſe probatum, & diſpoſitivè ab habẽte facultatem diſponendi, & de novo cõtrahendi inter eaſdem partes, vt de perſe, abſque eo, quod de relato conſtet perfectè operaretur, l. ſi ſic, §.1. ff. de leg.1.* Paul. de Caſtr. *conſ.17. cum ſeq. part.* 2. Celſus Hugo *conſ.120.n.121.ad fin.* ita etiam tenet Redenaſch. *conſ.36.lib.1 num.112.*

54 Marius Giurba *deciſ.10.nu.* 13. *cum ſeq.* in queſtione quam proponit ſcilicet, quando inſtrumentum, quod exequẽdum petitur mentionem faciat alterius inſtrumenti, an exequi poſsit, dicens, in inſtrumento non dari exequutionem per relationem ad aliud, attamen *num.15.* verſ. *Aut*, ita ſcribit: *Aut ſecundum inſtrumentum propter aliud emiſſum poteſt principaliter diſponere, qua non tantum conditionaliter, quam cauſativè, & diſpoſitivè alterius fit mentio, & tunc inſtrumẽtum hoc ſuam ſortiri debet exequutionem*, qui plures allegat; videatur Font. *tom. 2.de pact.clauſ.14.num.23.* qui dicit quód hęc diſtinctio eſt optima ad benè judicandũ in relationis materia.

55 Iacobus Cancer *var. part. 1.cap.1. num.96.* Regulam ſtatuit, quod relatum ſemper refertur ad id, quod ſtat diſpoſitivè. Ruin. *conſ.118.num.9.vol. 2.* quem ſequutus fuit Antonius Conciolus *allegat.41. num.19.* dicens, quod relatio, ad ea fieri debet, de quibus diſpoſitivè, non autem ad id, quod inciden-

ter

ter scriptum est, videatur omnino, Altograd. *cons.* 54. *num.* 115; qui plures, & in nostro casu, in quo verba illa: *Com jau trobaràn disposat en mon llibre*; non sunt referenda ad ea, quæ incidenter in libro leguntur scripta per illa verba: *tinch rebut* 2000. ℔. ℗. sed ad substantiam fundationis.

56 Et casu quo verba illa: *Com jau trobaràn disposat en mon llibre*, relationem faciant ad id in libro scriptum, ad notãdum est, quo in loco hanc relationẽ fecit Petrus Costó, vt inde eius voluntas manifestetur: Non leguntur hæc verba in initio dispositionis, & legati quasi voluerit omnia scripta in libro, repeti in legato: legitur enim perfecta, plena, & clara testatoris voluntas faciendi legatum 2000. ℔. ℗. pro dotatione puellarum; sed ea adjecit, quando ipse loquutus erat de modo, quomodo erat distribuẽdum legatum, qui modus obscurus erat in legato; non enim in eo assignavit locum, diem, & horam pro exequutione illius, & propterea, postquam scripsit testator, quod quatuor puellæ pauperes dotarentur ex 100. ℔. annuis legatis, declarãdo cuius qualitatis, & ætatis deberẽt esse puellæ dotandæ, scripsit; *ço es, duas del Hospital General de Santa Creu, y duas del Hospital de Nostra Señora de Misericordia*; absque alia assignatione mensis, diei, horæ, & loci; & tunc vt exequutores scirent clarè, & perspicuè modũ, quẽ habituri erant in exequutionẽ istius dispositionis, tunc adiecit: *Com jau trobaràn disposat en mon llibre, &c.*

57 Supradicta hæc verba, non ad substantiam dispositionis, & legati sunt referenda, quia inanis foret hęc repetitio, cũ iam esset certa dispositio testatoris in legato in verbis antecedentibus; sed ad modum per dictos Exequutores habiturũ in exequutione dictę causæ piæ, qui per dictum Costó non explicabatur in testamento. Itaque hæc verba: *Com jau trobaràn disposat, &c.* referenda sunt ad qualitates, quas debebãt habere puellæ maritandæ, quæ in legato omittebantur, & in libro erant descriptę; semper enim faciẽda est relatio ad proxima, & immediata, & non ad remota, *ex l. sciẽdum. ff. de jurisdict. omn. jud. l. hares palam, §. sed & si noctum, vers. Vel ex vicinis scripturis, ff. de testã.* Decian. *cons.* 41. *nu.* 147. *lib.* 1.

Cœphal. *cons.* 296. *num.* 17. Medices *decis. Senen.* 56. *num.* 19. Rott. Rom. *recent.* penes Rubeum *par.* 6. *decis.* 232. *num.* 17.

58 Non est quærenda melior probatio in favorem justitiæ Hospitalium, quam observantia sequuta, per multos annos comprobata, quę legitur in dicto libro, *fol.* 29. 34. 35 & 36. In quibus legitur ab eodē Costó scriptum, quod in matrimoniū (dum ipse vixit) collocavit quolibet anno quatuor puellas Hospitalium, ob quod dicitur favorabilis eius dispositio. Hōded. *cons.* 69. *num.* 64. & *cons.* 29. *num.* 68. *lib.* 1. & *cons.* 82. *nu.* 33. *lib.* 2. Casanate *cons.* 17. *num.* 13.

59 Ex qua observātia manifestatur voluntas, & declaratur dispositio Petri Costô, Fermos. *alleg. Fiscal. par.* 2. *alleg.* 14. *nu.* 6. Valanz. *tom.* 1. *cons.* 52. *nu.* 49. Castill. *tom.* 5 *contr. cap.* 43 *per totum*, qui postquam plures refert Doctores, observantię privilegia enarrantes, allegat nostrum doctissimum Font *tom.* 2 *de pact. claus.* 6. *gloss* 3 *par.* 2. *ex num.* 20. *cum seq.*

60 Genuina ex his depromitur regula, quod mens disponentis nullo alio meliori modo (si foret dubia) declaratur, quam ex observantia subsequuta; mens enim præsumitur esse talem qualis subsequuta observantia declaravit, quæ multum prodest in quacumque dispositione Franciscus Maria Prato. *discept. foren. tom.* 2. *cap.* 10 *num.* 15. qui plures.

61 Hæc observantia præbet meliorem conjecturam actus quam aliud quidpiam prębere posset, & prævalet omnibus alijs conjecturis, & tollit dubitationem dispositionis præcedentis, & est Regina omnium interpretationum in declaranda ambigua voluntatē testatoris, Molin. *de Hispan. Primog. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 39. *vers.* Nona conjectura: & *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 57. Casanate *cons.* 10. *ex nu.* 208. & *cons.* 45. *ex nu.* 44. Et dicitur vera interpres voluntatis disponentium. Fontan. *decis.* 33. *num.* 1. Surd. decis. 134. *nu.* 9. Ramon. *cons.* 9. Rojas *decis.* Rot. Rom. 128. *num.* 16. & observantia per se ipsam jus facit, *cap. cum dilectus de consuetud.* Sesse *decis.* 91. 125. & 160. Leon. *decis.* 10. *tom.* 3. *n.* 31. Senator Quezada *tom.* 1. *disser. jur.* 14. *à num.* 46. 47. & 48.

62 Nostro casui acommodantur prædicta, si attēdatur quod nulli actus difformes in dicta ob-

obseruancia adfuerunt; imó legitur in dicto libro quot annis dotationis puellarum Hospitalium fuisse obseruatas, & per Petrum Costó exequutas, ſicque ad obseruãtiam recurrendum est, vt dicamus proprium fundatorem dictę cauſę piæ esse Petrum Costó, ex traditis per Excellẽtiſsimum Dominũ Vice-Cancellariũ Crespi *obſer.* 63. *num.* 36. & *obſerv.* 1. *num.* 114. & *obſer.* 82. *num.* 13. D. Ludov. Ferrer, Reg. Senat. meritiſsimus, *in alleg. Fiſcal; pro Regia Iuriſd n.* 185. *fol.* 78 & *nu.* 194 *fol.* 82. plures Bondenus *colluct. legal.* 14. *nu.* 139. & 140. quæ obseruantia multũ attenditur ad ſalvandas nullitates. Valenz. *conſ.* 88. *num.* 53. *tom.* 1. Et ideo illa habetur pro lege. Valenz. *conſ.* 88. *num.* 24. Dom. Reg. Don Ioſephus de Niño *ad albaran. §.* 2. *num.* 7. *poſt tract.* Cuenca *de Comanda, & §.* 9. *num.* 36. vide Suelv. *conſ.* 25. *num* 19. *centur.* 1.

63 Vltra ſupradicta plures oriuntur vrgentiſsimę conjecturæ ex dicto teſtamento Petri Costó, quę vti veſtigia eius voluntatis, Rubeus *de teſtam. cap.* 30. *num.* 519. ſequi debemus, vt nulla admittatur circa illius interpretationem dubietas, Anton. Fab. *de error. pragm. decad.* 33. *error.* 8. *nu.* 13. Burat. *tom.* 2. *deciſ.* 949. *num.* Excell. Dom. Vice-Cancellarii Crespi Papiniani ingenij ęmulus, *tom.* 1. *obſer.* 22. *queſt.* 2. *nu.* 50.

PRIMA CONJECTVRA.

64 Cõsistit in gravamine, quod imponit Francisco Costo eius filio, & hæredi, scilicet quod post illius mortem ſolvat quot annis 100. ℔. ℔. pro dotatione puellarum Hospitalium toto tempore, quo retardaret facere depositum in tabula presentis Civitatis 2000. ℔. ℔. pro pretio censualis smerciandi ibi: *Y que mon Hereu pague quiscun any las* 100. ℔. ℔. *de penſio, fins hage girades las* 2000. ℔. ℔. *à ſolta del Notari del preſent meu teſtament per ſer dit ésmers.*

65 Hoc gravamẽ legitur continuatum, & repetitum in dicto libro, fol. 16. ibi: *Y ſi lo dia de mon obit noy haurá en dita ma heretat ditas* 2000. ℔. ℔. *comptant, que mos hereus paguen la penſio de las* 100. ℔. ℔. *fins lo dia ſaran dita girada, ò depoſit en dita taula de la Ciutat.*

66 Ex hoc gravamine lucem capit consideratio, rei veritatem

tem

cē eſtitiſſe, quod Petrus Coſtó remanſit obnoxius, & obligatus ſolvendi 100. ℔. ℔. pro penſione, & 2000. ℔. ℔. pro pretio cēſualis in favorem dictę cauſæ piæ ſmerciandi, ne aliquod detrimentum ſentiret, ex eo, quod eleemoſyna (quā mandavit dare puellis Hoſpitalium pro illarum dotatione) retardaretur per dictum Franciſcum Coſtó, & Conſules Collegij Pharmacopularum exequutores dicti teſtamenti (vt ſolent cæteri exequutores facere, quos reprehēdit, Rubeus *de teſtam. cap. 62. nu. 125. cum ſeq.*) diſpoſuit ob id geminatè, quod tenerentur ſolvere ſaltē dictas 100. ℔. ℔. quot annis, vſq; dum depoſitum 2000. ℔. ℔. ſortiretur effectum, & hæc diſpoſitio fuit cauſa finalis Petri Coſtó, quæ vti eius principalis intentio eſt admittenda. Epiſcopus Vrritigoyti *de competen. cap. 33. num. 21.* & deſumitur ratio ex his, quæ leguntur in dicto libro, dicto fol. 16. ibi: *Y aſſo fas, perque no vull ceſsē vn dia de correr las penſions de dit cenſal, &c.*

SECUNDA CONJECTURA

67 Patet ex eo, quod ſi forſan dictis Conſulibus Pharmacopolarum videretur, quod à die quo dictus Coſtó incepit dotare quatuor puellas dando cuique 25. ℔. tenebatur dictus Coſtó nubere aliam puellam, vſque dum completè remanerēt nuptæ pro quolibet anno quatuor puellæ, quod eo caſu poſsint dicti Conſules in matrimoniū cōjungere puellas pauperes, illis benè viſas, eas dotando in quātitate 25. ℔. ibi: *Y en cas lo die de ma mort aparega, que à raho de 100. ℔. cada any, deſdel dia que comenſi jo, dega caſar alguna donſella, donant à quiſcuna 25. ℔. vull, que dits Marmeſſors meus caſen las donſellas pobres, quels apareixerà, ſins vejan hage jo caſadas à raho de quatre donſellas pobres per any, donant 25. ℔. à cada vna &c.*

68 Hæc conjectura declarat ſupradictam Petri Coſtô obligationem, inhærere ipſius diſpoſitioni. Rubeus *de teſtamen. cap. 83. num. 148.* in tantùm, quod ne remanerent indotatæ quatuor puellæ quot annis, à die per eum contractæ, & initæ obligationis, voluit, quod nuberentur puellę pauperes; vt ſi forſan erat debitor

bitor in illo charitatis opere, suppleretur ex pietate per dictos Consules elargienda: intrant ergo piarum dispositionũ scripta privilegia, cum de voluntate Petri Costó piè disponentis constat, Gregor. XV. *decis.* 446. *num.* 9. Rubeus *de testam. cap.* 46. *num.* 319. aliter enim si dubitaretur de expressa voluntate dicti Costô, in testamento declarata, magis esset impietas, quam pietas, & magis iniquitas, quam equitas, vt considerat, idem Rubeus *cap.* 5. *nu.* 55. *cum seq. præcipuè num.* 61. & 62.

TERTIA COEJECTVRA

69 Desumitur ex eo, quod quãdo Franciscus Costó ejus filius, & hæres idoneus esset reddendi cõputum dictæ causæ piæ, teneatur illud deferre, ibi: *Y en tenir mon Hereu de vall escrit capacitat per aportar lo compte de esta causa pia, lo hage de aportar.*

70 Genuina potest assignari ratio, quia dictus Petrus Costó enixè conatus fuit, quod duraret post eius mortem dicta pia institutio, & ob id consideravit, quod nullus majorem diligentiam adhiberet in exequenda ipsius voluntate, quam Franciscus Costó eius filius, ad quem espectat observare, & exequi voluntatem ejus patris, seclusoquocumque impedimento, ex traditis per Rubeum, *de testamen. cap.* 25. *num.* 110. imó omni celeritate impensa tanquam vna, & eadem persona cum patre, Roma. *in l.* 1. *ff. de in jus vocan. vt eat.* & Mascard. *tom.* 1. *conclus.* 1151. *num.* 1. tenebatur (quando capax foret) computa dictæ causæ piæ deferre, & obedientiæ vinculo ad id stringebatur dictus Franciscus Costó per illa verba: *Lo hage de aportar*, præcepta ejus patris exequens, Excellentissimus Dominus Vice-Cancellarius Crespi, *tom.* 1. *obser.* 1. *nu.* 313.

71 Neque in dicto libro relato deficiũt aliæ efficacissimæ cõjecturæ, quæ cõcludenter probant supradictam obligationẽ Petri Costô circa exequutionẽ dictæ causæ piæ: Altera sit demõstrare, exiguum dicti Costó desiderium fuisse, quod perpetuaretur dicta pia institutio, ita vt nulla tẽporis jactura evanescceret, postponendo propria bona ipsi fundationi, ibi: *Tesma intentio, que vull se perde primer ma hazienda, que lo dit censal.* Altera, quo[illegible] loquendo de securitate [illegible]tutio-

ne

ne censualis pretij 2000. ℔. ℔. smerciandi) confitetur Petrus Costó, se de proprijs bonis solvere dictum censuale, & solvet vsque ad mortem, ibi: *Y per assegurar mes lo dit censal, jo lo pago de ma hazienda, y lo pagarè fins lo dia de ma mort*; ac si dictus Costó assumpsisset in se onus solvendi dictum censuale; ipseque Costó confessus est, se esse verum debitorem supradictæ quantitatis, & sic ad debiti solutionem remanent obligata ejus bona. Ottob. *decis. Rot. 64. nu. 14.* Gratian. *discept. foren. cap. 326. num. 14.* Ludovis. *decis. 386. nu. 1.* Tondut. *quæst. civil, cap. 9. num. 2. vsque ad 5. par. 1.* Merlin. *post tract. de pig. decis. 116. num. 8.* Polth. *de subhast. tom. 2. decis. 239. num. 11.* Mastril. *decis. 37. num. 7.*

72 Et quod omnimodam tollit difficultatē est dispositio Francisci Costó, quæ legitur motivata in sentētia in Curia Ecclesiastica lata, in processu *fol. 24.* retro, mentionata superius ibi: *Constat ex dispositione Francisci Costò illas bis mille libras descriptas in libro dicti patris Costò Patris sui, quas dictus Petrus Costò fatetur recepisse, ... esse suas profitetur, imò illas habere, & solvere velle ad rationem censualis solvendo 100. ℔. ℔. pensionis annua, ita', & taliter, quod ipsi, & sui tenerentur ad dictam pensionem solvendam sub obligatione omnium bonorum, & c*

73 Neque enim Petrus Costó testator intellexit de actuali numeratione dotis facienda dictis puellis, sed de ipsa promissione, vt constat ex dicto libro, *fol. 16.* retro, vbique postquam assignat diē extractionis puellarum; scilicet diem Assumptionis B. M. V. & solemnitates, quæ in dicta extractione concurrere debent, dicit, ibi: *Y de cada bolsa trauràn duas fadrinas, y las assentaràn en lo present llibre, y lo dia de son casament li donaràn las 25. ℔.*

74 Dos enim promissa venit sub nomine dotis, *gloss. in l. de divisione. ff. solut. matrm.* cum alijs per Iasson. *in rub. ff. eod tit. nu. 23. & 24.* vbi quod est propriè dos, & venit in statuto de dote loquente. Achil. *decis. 13. num. 2. de constit.* Mantic. qui multas distinctiones adducit, *de tacit. & ambig. convent. lib. 12. tit. 5. num. 4. cum seq.* ita, vt per talem destinationem, & promissionē dotis mulier dicitur dotata. Gabriel. *cons. 15. nu.*

43. *lib.* 1. Vnde pactum de lucranda dote, habet locum in promiſſa, & nõ ſoluta. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 4. *num.* 12. taliſque promiſsio habetur pro ſolutione, *l. vlt. Cod. ad l. falcid.* Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 13. *num.* 41. *in fin.* in tantum, quod ſi maritus conſtante matrimonio publico inſtrumento confitetur, dotem accepiſſe à muliere ad ſuas omnimodas voluntates, ſi præceſſerunt antea capitula matrimonialia, in quibus ſit dotis promiſsio, non poteſt exceptio non numeratæ dotis opponi, neque à marito, neque à creditoribus eius medio tẽpore contractis. P. Molin. *de iuſt. & jur. tract.* 2. *diſp.* 439. Fontan. *de pact. clauſ.* 4. *gloſſ. vnic. par.* 1. *nu.* 31. *cum ſeq.* qui deciſiones Senatus refert, ſeclusa tamen fraudis ſuſpitione, *vt* advertit *num. ſeq.* R. Senatus R. ſententia lata referente Nob. D. Iacobo de Potau, & Moles R. S. de menſe Iunij 1683. in cauſa Gratæ Coſtanyer, & Cudina, cõtra Dominicum Coſtanyer, & Siciliam Miquel, in actis Fabra Nott.

75 In terminis quæſtionis noſtræ circa dotationem puellarum Virginum Hoſpitalium, & præcipuè Orphanorum lege. Gratian. *diſcep. foren. to.* 4. *cap.* 666. *per totum, præcipuè à num.* 17. *qui nu.* 19. pulchra adducit verba, ibi: *Maximè, quia idem teſtator etiam diſpoſuit, quod dicta ſecuta quadraginta pro qualibet puella ſolvi debeant ab hærede quolibet anno ad requiſitionem officialium ſocietatis, per quæ verba dicitur illi datum mandatum ad exigendum, tanquam in rem propriam, allegat Buratum. in deciſ. Rom. electionis puellæ* 2. *Decembris* 1619. quæ eſt inter ejus impreſſas, *tom.* 2. *deciſ.* 432. & ibi Additionator Ferentillis,

76 Adhuc dicti Coſtó nõ aquiescebat animus, imó argumenta altera proponebat perſiſtendo dictam fundationem dictę cauſæ piæ concipiendã eſſe de bonis Sororis Hieronymæ Terçà, & non inſtitutam de bonis proprijs Petri Coſtó; ob idq; de voto paupertatis opponitur, cui contraveniſſe dictam Terçà depromi prætendebatur, ſi diceretur, illam dictæ cauſæ piæ eſtitiſſe fundatricẽ, quod nullo modo eſt dicendum; imó dictæ 2000. ℔. ℔. erant applicãdæ Cõventui de Monteſion, in quo reſidebat dicta Terçà, quę de dicta quantitate tam mag-

na minimè disponere poterat, tanquam Religiosa, cujus propria adquisitio ad Monasteriũ pertinet. *Auctẽ. ingressi, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* adeo vt nec momento quidem penes illã residere valeret, *l. placet, ff. de adq. hær.* Bald. *cons.* 494. *in fin. vol.* 5. Capic. Latro *decis.* 180. *num.* 25. *tom.* 2. Franciscus Castillo *decis.* 201. *num.* 4. & 5. *lib.* 3.

77 Paupertatis votum celebrant Religiosi, per quod rerum temporalium proprietate privantur, neque vllam facultatem possidendi, & vtendi ad libitum illis conceditur S. Tho. 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 3. Azor. *to.* 1. *inst. moral. lib.* 12. Cayet. 3. *part. quæst.* 40. *art.* 3. *in responsione ad* 1. Michael de Medina *lib.* 5. *de continent. cap.* 10. Lugo *to.* 1. *de Iust. & Iur. disp.* 3. *sect.* 4. & hoc non solum ex vi voti paupertatis, quod emisserunt, sed etiam ex vi præcepti Ecclesiastici illis hoc prohibentis, *ex cap. non dicatis* 12. *quæst.* 1. *cap. cum ad Monasterium, de stat. Monach.* & alijs Concil. Trid. *sess.* 25. *de regul. cap.* 2.

78 Inferunt Doctores citati, quod Religiosi nihil proprium habent, *cap. Abbati* 54. *dist.* late Novar. *d. cap. non dicatis, à num.* 52. quia per votum solẽne paupertatis omnibus renuntiarunt, tam quæsitis, quam quærendis, imó, & capacitati quærendi Pater Valer. *de differ. viriusque fori verb. munera, num.* 31 & quis per professionem solemnẽ Monachus fit servus Monasterij, & subijcit se, & sua ipsi Priori, *Cap. multo* 54. *dist. cap. si Religiosus de elect. in* 6. Vnde quidquid postea adquirit, Monasterio adquirit ad instar servi, *l. Servi, ff de Stip. servorum, cum vulgatis.*

79 Colligitur, quod Religiosi nullum dominium habent, in rebus ab eo adquisitis, nec in bonis Monasterij, *cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *cap. inter Monasteriũ* 6. *de stat. Monach.* Auct. *ingressi, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* D. Fran. Amostazo *de caus. pijs. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 11. *nu.* 3. nec vlla bona mobilia, vel immobilia tenere, & possidere, neque ea donare, vel munera elargire, *cap. cæterum de donat. cap. olim lo* 2. *de Privil.* rationem præstant, Garcia *in polit. regular. tom.* 1. *tract.* 4. *part.* 3. *diffic.* 2. *dub.* 1. *num.* 3. Pater Valerus *qui sup. num.* 30. quia qui nihil proprium habet, libertatẽ rei alienæ dare non potest Etiam

Etiam si ita limitatum, &
80 strictè dispositũ censeatur votum paupertatis; quod celebrant Religiosi; quando religionem profitentur, quantum ad actionem dandi; tamen pro majori numero, & defensione observantiæ voti paupertatis Clemens VIII. fœlicis recordationis Bullam, anno 1594. edidit nominatam *de largitione munerum*; quæ prohibet, vt nullus ex fratribus bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, & alia quæcumque, & quocumque nomine adquisita possidere, & de illis donationes facere; tamquam propia bona, sed ea omnia statim superiori tradantur, & conventui incorporentur, atque cum illis bonis redditibus, pecunijs; ac proventibus cõfundãtur; quæ quidem Clemen. VIII. constitutio fuit innovata à Sacra Congregatione, in decretis *de apostasis, & ejectis*; jussu Vrbani VIII. editis.

81 His fundamentis strenuè defendabatur dictas 2000. ℔. esse applicandas Conventui de Montesion, nullatenusque dictam Sororem Hieronymam Terçà potuisse de illis disponere, contra expressa vota paupertatis stricta privilegia, & cõtra laudabiles Clemen. VIII & Vrbani VIII. Pontificum constitutiones, nisi constaret; quod hanc donationem, & largitionem fecerat soror in remuneratione servitiorum, quo in casu, non obstante dict. constitutione Clementis VIII. possunt quilibet Religiosi similes largitiones, & donationes facere, vt docent Alex. *cons.* 43. *num.* 31. *lib.* 4. Roderic. *in q q. regul.* 47. *art.* 6. *par.* 2. Novar. *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *n.* 25. *comment.* 2. Gratian. *discep. forens. tom.* 2. *cap.* 202. *à num.* 1.

82 Cæterũ ex supradictis manifestè depromitur, verum, & legitimum Fundatorem dictæ causæ piæ extitisse Petrum Costó, & non Sororem Hieronymam Terçà: & dato, & non concesso (imó expresse negato) quod dicta causa pia fuisset erecta de bonis Sororis Hieronymæ Terçà, adhuc Franciscus Costó filius, & hæres Petri Costó remaneret obnoxius, & obligatus ad solvendum omnia, quæ per Hospitalia prætenduntur, quin obstet illam, tanquam Monialem, & Religiosam professam dictas 2000. ℔. sæculari non potuisse tribuere, sed quod Conventui

de Montesion erat dicta quantitas applicanda ex his, quę docet D. Fran. Amoštazo *de cauſ. piis, tom. 2. lib. 8. cap. 13. num. 8.*

83 Neque hoc foret cōtra diſpoſita *in cap. non dicatis 12. quæſt. 1. in cap. cum ad Monaſterium de ſtat. Monach.* Et alia ſimilia, nec contra Clemētis VIII. & Vrbani VIII. Pontificum decreta, nec contra mētem Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 2. de regul. & Monial.*

84 Antequam difficultatis metam attingam notandum eſt cum Navarro *in comment. ad d. cap. non dicatis, nu. 47. cum alijs ſeq.* pro vnico fundamento (vt evitetur rigoroſa diſpoſitio Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 2. de regul. & Monial.*) quod proprium eſt duplicis generis; alterum quo ad verum dominium, & proprietatem, quale habent homines ſæculares: alterum quo ad liberam adminiſtrationem, quale habent beneficiati, quod alio modo dicitur peculium Clericorum, *in rub. de pecul. Cleric.* deinde præmittitur proprium ſecundi generis in tres ſpecies ſub diſtingui. Primæ ſpeciei proprium eſt, quod datur ad adminiſtrandum in vtilitatem, & damnum concedentis tantum quale eſt, quod conceditur officialibus Monaſterij, & obedientiarijs: Proprium ſecundę ſpeciei eſt, quod datur in vtilitatem, vel damnum accipientis, cum facultate diſponendi de eo in ſuos honeſtos, & pios vſus tantum. Proprium tertiæ ſpeciei eſt, quod datur in commodum, vel damnum accipientis cum facultate diſponendi pro libito in quoſcumque vſus etiam profanos.

85 Hanc diſtinctionē amplectitur etiam Tambur. *de Iur. Abbat. tom. 2. diſp. 22. quæſt. 5. num. 3. &* 4. qui ita ſcilicet. *Peculiū triplex eſſe poteſt; primū quod eſt ita cōceſſum Religioſo, vt nequeat à ſuperiori revocari. Secundū, quod Abbas revocare quidem, & impedire poteſt, ſed eſt conceſſum Monacho, vt ad quoſcumque, ſive neceſſarios, ſive ſuperfluos vſus illud expēdere poſsit, vel etiam ad honeſtos tantū vſus, ſed abſque vlla juſta cauſa conceſſum eſt. Tertium, quod aliqua legitima cauſa, & ad honeſtos, & pios vſus tantum conceditur, ita tamen, quod ſit ad Superioris nutum revocabile. Peculiū primo modo omnes conveniunt non ſolum ab Abbate, ſed nec à Summo*

Pon-

Pontifice concedi posse Monacho in Religione manẽti, quia id esset efficere illum proprietarium. Peculium secundo modo, nec etiam posse ab Abbate suis Monachis concedi. De peculio denique tertio modo, est tamen communis DD. sentẽtia, quod licet Prælatis regularibus concedere Subditis licẽtiam habendi hoc peculij genus, &c.

86 Formo itaque quæstionis dubiũ, vt majori claritate percipiamus, intelligentias, tam dictorum Canonum, quam decretorum Clementis VIII. & Vrbani VIII. & Concil. Trid. *in d. cap. 2. de regul. sess. 25.* quæ applicandæ veniunt casui nostro.

DVBIVM

87 *Vtrum Monialis Ordinis Prædicatorum, quæ cum licentia suæ Priorissæ pingues reditus ex bonis Parentum suorum percipiebat, potuerit ex licentia suæ Priorissæ dare sæculari personæ bis mille libras pro fundatione causæ piæ.*

88 Cui dubio affirmativè respondeo, & suppono in processu, *fol.* 35. retro expressissimam legi licentiam Domnæ Petronillæ Iunyent Priorissæ dicti Conventus de Montesion, concessam, & tributam Sorori Hieronymæ Terçà, vt posset dictas 2000. ℔. q. relinquere Petro Costô, ibi: *Et dixit lo que dix saber ella testimoni deposant tambe per trobarse en lo any 1641. Priora, y en dit nom haver donada llicentia à Sor Geronima Terçâ deixâs dos milia lliuras à Pere Costò, no sols per dita quantitat, pero encara per altras majors quantitas, &c.*

89 Et quod eo anno 1641. foret Priorissa dicti Conventus de Montesion Domna Petronilla Iunyent, constat ex eodẽ libro in processu inserto, *fol.* 80. cui depositioni prædictæ summa est adhibenda fides, tum virtute juramẽti per eam præstiti, Prato. *discept. foren. tom. 3. cap. 16. num. 11.* vti in animo consistentis. Fontan. *tom. 1. decis. 17. num. 9.* tum vti testis magis informatę. Capic. Latr. *consul. 36. n. 110.* & vti Superiori Conventus. Dom. Xam. *rerũ jud. diffi. 17. per totam.*

90 Quamvis videatur dictam Priorissam, tam latam facultatem non potuisse tribuere dictæ Moniali, ad hoc, vt tam magnam summam posit sæculari dare in odium Conventus: Tamen sufficit localium superiorum

rum licentia, & hoc est, quod disponit decretū Vrbani VIII. ibi: *Munera à Religiosis vtriusque sexus tribui posse ex causa gratitudinis, necessitatis, conciliationis, benevolentiæ, eiusque conservationis erga ipsam Religionem, vel Conventum; aliisque causis ex sui natura actum virtutis, & meriti continentibus, modestè tamen, ac discretè, & dummodò id non fiat, nisi de superiorum localium licentia*; quod refert donatus infra citandus, & Barbos. Apostol. *decis. collect.* 120. *lit. M.* Laert. Cherubin. *in Bullario, tom.* 4. *pag.* 221. *in noviss. impress.* & fuit editum 16. Octobris anni 1640. sufficereque licentiā oretenus prolatam, ibi: *Sed sufficere licentiam etiam oretenus eisdem concessam declarat, &c.*

91 Frater Franciscus Donatus Laynensis Dominicanus *tom.* 1. *q. q. regul. super Bull. Clemen. VIII. & Vrban. VIII. tract.* 15. *quæst.* 12. *num.* 6. dictam Vrban. VIII. Bullam explicans ita scribit: *Vnde juxta Bullam prædictam, non sufficit ista causa, quæ solum fuit approbata in Capitulo Provinciali, aut habita aliquo dissentiente, vel sine approbatione, vel permissu superiorum, verum hodiè hoc reperitur moderatum, & limitatum, ita vt sufficiat licentia Superiorum localium cum conditionibus ibi assignatis.* Et hanc propositionem exornatam habes *in Corona Benedict. cap.* 5. *nu.* 82. & melius P. Donatus *nu.* 10. ibi: *Sexto adverte* ly localium, *quia non est particula limitativa, sid ampliativa: hoc est licentia largiendi nedum potest regularibus concedi à Superioribus supremis, verum etiam à Superioribus Conventualibus.*

92 P. Sanchez *in præcepta Decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 19. *nu.* 39. loquens de legitimo superiore potenti concedere talem licentiam ita docet: *Et quidem constat hanc licentiam posse concedi etiam ab immediato Monasterij superiore, quia est verus Superior, veramque bonorum Conventus administrationem habens.*

93 Quod hæc licentia excuset à violatione voti paupertatis tenet P. Pillassarius *de monial. devot. pauper. cap.* 4. *sect.* 1. *num.* 62. *vsque ad* 67. *& præcipuè nu.* 68. qui dicit, quod nomine Superioris intelligitur propria Priorissa, aut Subpriorissa

rissa, plures citavi *in Coron. Benedict. cap. 5. num.* 81. ratio est quia Priorissa est dispensatrix, & moderatrix bonorum Monasterij. Molin. *de Iust. & Iur. disp.* 267. Rodrig. *qq. regul. to. 1. quæst. 57. art.* 2. Trillinc. *tract. 34. cap. 3. quæst. 1. & 2.* Et dicitur administratrix bonorum, tam spiritualium, quam temporalium Monasterij Monialium. Rodrig. *in Sum. cap. 90. nu. 9. conclus. 4.* quos citat Bonacina *in tractation. var. in fine, tom. 1. disp. 3. punct. 6 propos. 2. num. 6. & 7.* quem omnino vide.

94 Tamburinus *de jur. Abbat. tom. 2. disp. 22. quæst. 8. num.* 11. de huiusmodi licentia disputans, hæc verba proponit: *Requiritur etiam, vt huiusmodi licentia á legitimo Superiore concedatur; legitimus autem Superior, habens potestatem huiusmodi licentiam concedẽdi, est etiam Abbas, & Prælatus localis immediatus Monasterij superior; quia est verus superior, habens veram administrationẽ bonorũ Conventus, can. nullum. 18. quæst. 2. cap. edocen. de rescript. cap. cum ad Monasterium de stat. Monacho, Concil. Triden. sess. 25. de refor. cap. 2.*

95 Non est dubitandum quod de dicta licentia vsa sit dicta Soror Hieronima Terçà ad actus virtutis, & meriti exercendos, scilicet ad Orphanas maritandas, assignans dictam quantitatem pro dotatione puellarũ Hospitalium (vt constabat ex articulo 13. ex oblatis per dictum Franciscum Costó scedula 7. Octobris 1659. & ex testium depositionibus super illum ministratis) hoc in casu valet, & sustinetur licencia cõcessa regularibus, videatur Donatus qui supra late *num.* 8. & Monialis optimè, & sincerè procedit P. Pellizar. *de Monial. de vot. pauper. cap. 4. sect. 1. num.* 35. & 36.

96 Prædictorum ratio assignatur, quia etiam si dare aliquid hoc modo (videatur) quod sit actus proprietatis, & dominij Cordub. *in reg. S. Francisci, cap.* 6. & per votum paupertatis adstringatur Religiosus ad non exercendũ actum aliquẽ proprietatis, vtpote tenere, possidere, donare, aut retinere. Major. *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 9. Azor. *tom. 1. inst. lib. 12. cap.* 12. tamen præcedente licentia superioris rectè retinere, possidere, tenere, & donare Religiosus potest.

Ad

97 Ad hoc ponderantur, *cap. cum dicatis* 12. *quæst.* 1. ibi: *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere debere sine superioris licentia.* Cap. Ioannes, *de regular. cap. cum ad Monasterium de stat. Monach.* & aliæ Canonicæ dispositiones quas omitto.

98 Si aliquis dicat textus hos, intelligi absque superioris licentia, manifestè falsitate convincitur, exclamat doctè Pater Sanchez *tom.* 2. *in præcep. Decalog. lib.* 7. *cap.* 22. *num.* 4. ergo secundum veram, & rectam intelligentiam dictorum capitum, interveniente superioris licētia poterit Religiosus tenere, possidere, & donare quidquid voluerit, hanc illationem depromit P. Molin. *de Iust. & Iur. tom.* 2. *disp.* 276. *nu.* 7. qui solutionem præbet dictis capitibus, cui adde P. Sanchez *sup. allegatum, num.* 5 & 6.

99 Inter alias rationes quas adducit P. Sanchez hanc ponderat, quæ est vnica, & fortior varijs DD. placitis munita, quia peculium, cujus administratio ex superioris nutu semper pēdet, non est proprium, sed revocabile dicitur, talis enim nō vtitur rebus, tanquam suis, sed vt alienis, cum alieno superioris arbitrio ducatur, cui resistere non potest Religiosus. P. Pellizar *de Monial. de vot. pauper. cap.* 4. *sect.* 1. *num.* 30. Rodrig. *tom.* 3. *quæst.* 29. *art.* 12. Vnde superior nequit concedere Monacho facultatem retinendi aliquid ad vsum irrevocabilem. Tambur. *de jur Abbat. disp.* 8. *cap.* 2. Barbos. *de potest. Epis. par.* 3. *allegat.* 103 *n.* 4. P. Lezan. *q. q. regul. tom.* 1. *cap.* 6. *num.* 26.

100 Extendit hanc regulam. P. Valerus Cartusianus *de differ. vtriusque fori*, verb. *Munera, num.* 58. Comparationem faciens inter bona, quæ habent regulares beneficiarij, in his, quæ habent de licentia Prælatorum; & inter dominiū, quod habent laici in suis bonis; dicēs dominium laicorum propriè dominium esse, per quod, tam in vita, quam in morte possūt disponere de re ad libitum; loquendo autem de Religiosis, ita scribit: *At hoc dominium Religiosorum est dominiū impropriè, secundum quid ad strictum, dixi (dominium) quia Religiosus vigore dicti dominij potest de re disponere cum libertate in vsus sibi necessarios, vtiles, ac honestos, vel in vsus pauperum, vel quorum-*

rumlibet operum piorum, &c. pro qua sententia refert Div. Thom. 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 8. D. Antonin. 3 *part. tit.* 16. *cap.* 1. §. 1. *not.* 4.

Licentia autem Superioris, quæ (inter alia, vt dictum est supra, & dicemus infra) requiritur regulariter, ad hoc, quod Religiosus possit tenere, vel possidere, donare, accipere, vel expẽdere sufficit, quod sit tacita, implicita, vel prudenter præsumpta, quando scilicet prudenter creditur superiorem, ita velle, Tambur. *loco qui supra, nu.* 1. 2. & 3. Cordub. *in Sum. quæst.* 109. vt in casu pauperis in extrema necessitate constituti, tunc enim Religiosus eleemosyna valet præstare ex præsumpta voluntate superioris, qui si vidisset pauperem extremè indigentem, omnino istam facultatem præstaret Angelicus Magister. D. Thomas 2. 2. *q.* 3. *art.* 8. Valdes *de eleemosyn. art.* 3. *q.* 7. *vers. Quartus.* Leriocin. *de Privil. pauper.* 2 *p. privil.* 268 *à num.* 1. etiam si Prælatus in hoc casu expressim contradixerit, nequit enim Prælatus rem justam, & necessariam contradicere, & tunc potius est obediendũ Deo, quam hominibus, vt habetur *ex eod. cap.* 1. *vers.* 17. S. Thom. 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. *in corp.* Canonistæ *in cap. Pastoralis* 28. §. *quia vera, de offic. Delegat.* Hæc mutuavi à doctissimo D. Francisco Amostazo *de cauſ. pijs, tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 3. *lib.* 7. quia id, quod fit cum licentia implicita, & prudenter præsumpta superioris. Divus Bonaventura *in spec. disciplinæ adnovit.* 1. *p cap.* 4. Ego *in Coron. Benedict. cap.* 5. *nu.* 81. dicitur fieri cum eius consensu S. Thom. 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 8 *ad primum*, dictaque licentia debet esse voluntaria, non coacta. Sanchez *in præcept. Decalog. cap.* 19. *à nu.* 16 Ego *in Coron. Benedict cap.* 5. *nu.* 81. qui alias talis licentia potius esset violẽtia; nec Religiosus per eam operaretur secundum voluntatem sui superioris. Sanchez *qui sup. d. num.* 16.

Hæc supradicta licencia debet esse legitima ad necessarios ad pios vsus. Tambur. *de jur. Abbat. d. disp.* 9. *cap.* 3. *nu.* 8. audiatur Barbos. *in collect. to* 1. *decret. lib.* 3. *tit.* 35. *cap.* 2. & 3. ibi: *Verum multo probabilius est pẽculium ad solos vsus, honestos, & pios permissum esse ex licentia superioris*; qui plures, cum certum sit ad inhonestos,

neſtos, pravos, & inutiles ſuperior nequeat illam concedere. Navar. *lib.3.conſ.in 1.edit.tit.de regul.conſ.73.num.33.* Molin. *de Iuſt.& Iur.tom.2.diſp.276.*

103 Noſtro in caſu non eſt recurrendum ad tacitã, vel præſumptã ſuperioris licẽtiam, legatur expreſsiſsima licentia per Priorilſam Monaſterij de Monteſiõ tributa Sorori Hieronymæ Terçà, ex atteſtatione eiuſdẽ Sororis Petronillæ Lunyent dicentis, eam conceſsiſſe Sorori Hieronymę Terçà, quãdo erat illa Conventus de Monteſion Prioriſſa: cum hac licentia expreſſa remanet Religioſus tutus, & ſe curus à tranſgreſsione voti paupertatis. Eximius Doctor Pater Suarez *to.3.de Religion.lib.8.cap.11.nu.3.6.& 7.* Caramuel *diſp.64.nu* 959. Cardin. Lug. *to.1.de Iuſt.& Iur.diſp.3 ſect.7.nu.*123 & alios quos refert Gartia *en la polyt.regul.tract.4.part.3.difficul.5.dud.1.num.2.*

104 Vigore dictę licentiæ per ſuperiorem conceſſæ Sorori Terçà licuit dictam quantitatem Petro Coſtô donare, quod antea ei non licebat, *cap.ſi cauſa,& cap.Chriſtiano 33.quæſt.4* cum licentiæ petitio, ac illius conceſsio jus prohibitivũ ſupponat Caſanate *conſ.39.nu.53.* ex Natta *conſ.522.num.9.in fin.* & illam non petiſſet dicta Terçà, ſi arbitratu ſuo poſſet facere Suelves *conſ.30.num.13.centur.2.* qua adepta vim decreti ſortitur ad actum licitè peragendum. Capic. *deciſ.4.num.9.* Tuſch. *pract.concluſ.259.tom.8.lit.V.* Ramon. *conſ.87.num.25.* Suelves *tom.1.conſ.97.num.9.*

105 Tanta ſunt licentiæ privilegia, & prærrogativæ, quod etiã ſi ſervus ſit incapax proprietatis, tamen ex conceſsione domini habet peculij liberam adminiſtrationem, *l.quam Tuberonis, ff. de peculio,* ibi: *Peculium ſervus habere non poteſt, niſi concedente domino; & in §.2.dictæ l.* ibi: *Pupillum autem, tam filium, quam ſervum peculium habere poſſe Peelius libro quinto decimo ſcribit; cũ in hoc, inquit, totum ex domini conſtitutione pendeat:* cuius capacitatem à domino ſervus accipit, *l.non minus* 31. *ff. de hared.inſtitut. l.ſi mihi,& tibi* 12. *§. regula, ff.de leg.*1. D. Ioſephus de Retes *opuſ.tom.*1. *ad l.vltim. de vulg. nu.*5. Ego *in Coron.Benedict.cap.5.nu.*82. Et adquiſitio per ſervum facta citra domini voluntatẽ furtum,

tum, & natura probum. Retes *tom. 2. opus. lib. 7. num. 9.* & potest à domino refutari. Retes *d. lib. 7. num. 41.* ergo consensu, permissione, & concessione domini poterit servus adquirere, & peculij legitimam retinere administrationem.

106 Hoc argumento dicti Costó instantiam solvit Panormitanus *par. 1. cons. 88. num. 6. vers. Et probatur*, ibi: *Nam, & servus dicitur habere si dominus patitur, & per hoc dicitur habere proprium, & peculij administrationem, d. l. quã Tuberonis, ff. de pecul* Et antea in principio Consilij asserit, quod jura loquentia de servis respectu adquisitionis, habent locum in Monachis, & Religiosis.

107 Confirmat hoc Garcia *en la polit. regul. tract. 4. part. 3. dificul. 4. dud. 3. in fin. tom. 1.* ibi: *Y confirmase, porque assi cõmo el Siervo puede tener peculio de licencia de su Señor: assi tambien el Religioso, pues en esto son iguales.*

108 Ex Tambur. *de jur. Abbat. tom. 2. disp. 22. quæst. 5. in fine*; Comprobat, & claudit supradicta, ibi: *Nam sicut servus habere potest peculium ex permissione domini expressa, vel tacita; licet proprium habere non possit, l. 4. Cod. de manumiss. d. l. quam Tuberonis, ff. de pecul. Sic etiam Monachus ex licentia sui Abbatis; ita docet Panormitanus in cap. nisi essent, num. 12. de Præbend. & dignit. &c.*

109 Iurisprudentiæ Princeps Bartholus ad expositionem, *text. in Authen. excipitur, Cod. de bon. quæ liberis, tom. 2. lib. 6. tit. 60.* quæstionem movet, quę venit ponderanda in nostro casu, quærit itaque *num. 2.* An si aliquid relinquatur Monacho sub conditione hac, quod non quæratur Monasterio, valeat illud relictum, & affirmativè respondet, ibi: *Vt nihil adquiratur Monasterio.* Ita Lezan. *qq. to. 1. cap. 6. n. 34.* cõditio tamen habetur pro non adjecta, ratio est, quia conditiones turpes adjectæ legatis non vitiant, sed vitiantur, ac proinde habentur pro non adjectis, vt docet in his terminis P. Lezan. *d. num. 34.* & generaliter docet. Simon de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 2. fol. mihi 226. num. 10.*

110 Glossa autẽ dictæ Authen. se refert ad Bartholi *cons. 73. nu. 1.* cuius verba sic notantur: *Quidam obtulit se, & omnia*

bona ſua Hoſpitali, & Conventui, poſtea de voluntate dicti Capituli, vel Conventus eſt adeptus quandam Capellam Sacularem, & quam plurima alia bona, poſtea quæſita; modo quæritur, an poſsit de bonis poſtea quæſitis diſponere pro libito, & voluntate? & videtur dicendũ quod bona poſtea quæſita quærit ſibi & non Hoſpitali, & Conventui, & de eis poteſt diſponere, & facere pro vt placet, &c.

111 Anton. Natta *to.3.conſ.508. num.6.7.& 8.* primam opinionẽ Bartholi adducens, illi adherens ſtrenuè defendit, quod Monachus poteſt habere bona Conniventibus oculis Abbatis, ſeu cum ipſius licentia, abſque trangreſsione voti paupertatis, ibi: *Monachus poteſt habere bona conniventibus oculis Abbatis, nec iſtud repugnat voto paupertatis, &c.*

112 Abbas Panormitanus *par.2. conſ.44. num.4.* (quem citat Pater Sanchez *in præcep. Decalog. tom.2. lib.7. cap.19. nu.11.* qui plures) dicit, quod hęc ſuperioris licẽtia operatur, quod Monachus, & Religioſus plenè poſsint adminiſtrare bona, vt remaneant excuſati à tranſgreſsione voti paupertatis, & proprietarij labe aliquid in magna quantitate donantes, vel recipientes, & in hoc non eſt neceſsaria formalis, & actualis Prælati licentia, ſed ſufficit, & ſatis eſt licentia ſuperioris tacita, vel interpretativa: hæc concluſio eſt expreſſa. D. Tho. 2.2. *quæſt.32. art.8.* & aſſeritur à D. Bonaventura *in Specul. diſciplin. ad novitios, 1. part. cap.4.* & alijs, quos citat Ludovicus Lopez *1. part. inſt. cap. 156. prope fin.*

113 Audiatur idem P. Pellizar. doctè *d. cap.4. ſect.1. num.73.* ibi: *Quando Prælatus regularis dat ſubdito plenam, ac liberam facultatem expendendi aliquid pro ſuo libito, non intelligit limitare ſuam intẽtionem ſolum ad vſos licitos, & pios; ſed potius auferre quantum eſt ex ſe totum impedimentum, vt vſus ille non ſit contra votum paupertatis ob defectum licentiæ, atque adeo recipientem ab ipſo non teneri aliquid reſtituere.*

114 Rot. Rom. *diverſ. part.1. deciſ.772. nu.2.* reſolvit, quod non repugnat voto paupertatis, quod fratres peculium habeant ex permiſſu ſuperioris, quia cum hæc beneficia ſint ad nutum movibilia, is qui

ea

ea obtinet est sēper paratus dimittere, quando superior voluerit, & sic non repugnat voto paupertatis; quod procedit etiam in Monialibus, vt scribit etiam Rot. Rom. *diversis par. decis. 216. num. 11.* ibi: *Et quando Moniales retinent propriū de licentia Abbatissæ, vel Ordinarij (vt dicitur in cōclu.) non repugnat professioni, nec voto paupertatis, vt supra dictum est; hinc videmus, quod regulares ex permissu Superioris disponere possunt de fructibus beneficiorum regularium, sicut sæculares de fructibus beneficiorum sæcularium. Navar, &c.* adde Barbos. *de potestat. Episcop. par. 3. alleg. 103.*

115 Matheus Buratus *to. 2. de decis. Rot. Rom. 584. num. 12.* Solutionem præbet supra mētionatis Capitibus relatis *num. 97.* ita scribens: *Cui pariter respondebatur primo, quod Monachus est capax annui redditus, quo ad administrationem, & vsum cum scientia, tamen, & patientia superioris,* ad tradita per DD. quos allegat, ad quos te remitto.

116 Don Franciscus de Rojas Archiepiscop. Episcop. Avilen. *decis. Rot. Rom. 109. num. 7.* dictam Burati decisionem allegans ita docet: *Quo vero ad Agnetem, licet sit Monialis illa est capax annui redditus, & possessionis de licentia Superiorum;* ratio est, quia ad votum paupertatis servandū nihil aliud requiritur, quam licentia Superioris supradicta, *lict. cap. non dicatis.* Frater Franciscus Lopez Texeda *contro. Theol. moral. tom. 1. lib. 2. tract. 2. contro. 5. num. 3* quem vide.

117 Neque supradictis obstat, quod legitur in Concil. Trid. *sess. 25. de regul. cap. 2.* ibi: *Nemini igitur regularium, tam virorum, quam mulierum licet bona immobilia, vel mobilia cujuscumq; qualitatis fuerint etiam quovismodo ab eis adquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur Conventuique incorporentur, &c.*

118 Quia est suponendum pro certo cum Barbos. *de potest. Episcop. par. 3. alleg. 103. num 6.* & ad Concil. Triden. *d. sess. 25. cap. 2. num. 2. & 3.* quod secundum mentem Concilij, nō fuit denegata facultas Prælatis, quod possint licentiam concedere Religiosis habendi peculium ad nutum eorum re-

revocabile, ad ſolos vſus honeſtos, & pios, idque ex cauſa legitima, nec quod ſit correctũ jus antiquum per decretum Concilij, cum in eo nihil novi juris inducatur, ſed ſolum confirmentur ſtatuta jure antiquo.

119 Concilium Tridentinũ autem eſt intelligendum, de peculio conceſſo ad quoſcumq; vſus, etiam illicitos, & ſuperfluos, vel ſi ad ſolos vſus licitos, tamen ſine juſta cauſa concedendi, vel de peculio, quod conceditur cum licentia irrevocabili, illudque nihil novi juris inducere videtur, ſed tantum videtur, renovare, & ad memoriam revocare jus antiquum, vt eleganter ratiocinatur Tambur. *de jur. Abbat. tom.2.diſp.22.quæſt.5.num.7.* omnino videndus; excluſo aliquorum errore, dicentium Concilium, quo ad illam prohibitionis partem, non eſſe admiſſum, illos refellit Tambur. *loco citato*, & Garcia *in polit. regul. tom.1.tract.4.par.3.difficul.5.dub.4.num.4. in fine.*

120 Pater Thomas Sanchez *to.2. in præcep.Decalog.lib.7.cap.22.nu.7.* dictam Concilij diſpoſitionem explicãs inter plures rationes, quas adducit, hãc ponderat *num.11.* quod hæc ſententia eſt vſu confirmata, cum omnibus Monialiũ Conventibus, ac multis virorum videamus peculia à Religioſis poſsidere ex ſuperioris licentia.

121 P. Pellizar *de Monial. de vot.paupor.cap.4.ſect.1.nu.4.* difficultatis nexũ diſſolvit his verbis: *Quando autẽ in Concil. Trident. loco citato dicitur*, nemini igitur regularium, cum verſ. *Deinceps. &c. Intendit Concilium ibi ſolũ prohibere, ne regulares habeant redditus, vt proprios, ac irrevocabiles per Prælatos, ac ſine eorum licentia diſtrahendos, vt exponit Barboſ. non autem quod regulares nullo modo habeant annuos redditus; ſicut bene advertit, & probat Sanchez, qui ſupra.*

122 Iuſta autem, & legitima interveniente cauſa poteſt ſuperior concedere licentiam Religioſo expendendi bona, conſulamus cauſam cum Sanchez *in præcep.Decalog.tom.2.lib.7.cap.19.num.36.* ibi: *Breviter dicendum eſt, juſtam cauſam eſſe, quando conceditur Religioſo licentia expendendi aliquid in vſus pios, vel in remu-*

munerationem beneficiorũ ac-
ceptorum: quia decet Religio-
sos gratos esse, ac pijs operibus
intendere, sic Novar. Cordub.
Lopez, Molina, &c.

323 Inter autem pia opera vltrà expressa per Rub. *de testam.* *cap. 1. à num. 8.* D. Franciscus Amoltazo *in duob. tom. de caus. pijs*, numeratur expendere aliquid *pro Sacris faciẽdis*, vel *pro nuptijs pauperum*, pro vt est pro dotatione puellarum Hospitalium, quæ alias neminem habẽt ad eas dotandũ, ita Bonacina *in tractation. variis, tom. 1. disp. 3. punct. 6. 2. propos. num. 9. ibi: Quæres tertio, vtrum superior concedere possit Religioso licentiam expendendi bona ex quavis causa; respondeo non posse ex quavis causa, sed tantum justa ex causa; dispẽsator enim seu administrator non potest bona, quæ administrat pro suo libito distrahere, & consumere, sed tantum ex justa causa, seu juxta rationabilem superioris voluntatem. Ita communiter DD. quam obrem concedere non potest, vt Religiosus donet amicis, vel cognatis divitibus magnam rerum summam; potest tamen facultatem dare, vt aliquid conferat in remunerationem beneficiorum acceptorum, quia decet Religiosos gratitudinem exercere, vel vt aliquid expẽdat in pijs operibus, vel pro sacris faciendis, vel pro nuptijs pauperum, vel ad proprios vsus decentes, & non superfluos, etiam si forte in ea Religione esset constitutio, vt quod vnicuique Religioso traditur in vsum communitatis convertatur, &c.* Remanet ergo ex his probatum, quod Sorori Hieronymę Terçà, justa, & legitima causa ad fuit donandi, & tribuendi supradictas quantitates Petro Costô pro dotatione puellarum Hospitalium.

124 Concluditur ex supradictis, quod dicta Soror Terçà præcedente dicta licentia suę Priorissæ supra ponderata, potuit non solum 2000. ℔. ℓ. rectè adquirere, tenere, possidere, sed etiam eas tribuere, & donare Petro Costô pro fundatione dictæ causæ piæ dotationis puellarum Hospitalium.

125 Ratio est quia quantitas, quã expendere potest Religiosus (præcedente facultate per immediatum Monasterij superiorem concessa subdito) juxta Bullam Clemen. VIII. limitata, & certa non est, sed judicio pru-

prudentis viri definienda, ſpectatis circũſtantijs, ſcilicet cauſa largiendi, & neceſsitate piæ cauſæ, in cujus commodũ largitio facienda eſt, doctè Bonacina, *loco qui ſupra, num.* 8. ibi: *Quæres ſecundo, quam quantitatem expendendi poſſit immediatus Monaſterij ſuperior facultatem Religioſo ſibi ſubdito concedere, præciſa Bulla Clemen. VIII. omiſsis aliorum ſententijs. Reſpondeo, certam quantitatem præfigi nõ poſſe, ſed judicio prudentis viri definiendam eſſe ſpectatis circunſtantijs, ſcilicet cauſa largiendi, quantitate reddituum Monaſterij, & neceſsitate piæ cauſæ in cuius commodum largitio facienda eſt, &c.* quia in dicta Bulla Clem. VIII. non fuit determinata quantitas doni, ſed dumtaxat cauſa donandi, Donatus *tom.* 1. *q. q. ſup. Bull. Clem. VIII. tract.* 15 *quæſt* 16.

126 Quæ ſit juſta cauſa concedendi relinquendum eſt arbitrio prudentis viri, cum requiſitis traditis per Tamburin. *de jur. Abbat. tom.* 2. *diſput.* 22. *quæſt.* 7. *num.* 1. *in fin.* ibi: *Qui vir prudens conſiderare debet perſonam locum, tempus, ſint in quem conceditur, & quantitatem rei conceſſæ, & alia hujuſmodi, quod approbarunt Suarez de Relig. tom.* 2. *lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 4. Sanchez *lib.* 7. *Decalog. cap.* 22. *num.* 20.

127 Quamvis videamus Bullam Clemen. VIII. non obſtantibus ſupra allegatis in ſuo robore, & firmitate manere, eiuſque diſpoſitionem eſſe obſervandã circa largitionem munerum Religioſorum.

128 Tamen pro totali fundamẽto eſt firmiter tenendum dictam Bullam Clemen. VIII. in Hiſpania, & alijs Provincijs vſu receptam non eſſe à ſuperioribus regulariũ. Gratia. *in ſuis diſcep. foren. cap.* 202. *tom.* 2. *num.* 7. cui favent Marcell. Megal. *t.* 2. *lib.* 2. *cap.* 27. *quæſt.* 3. *num.* 63. P. Valerus *de different. vtriuſq; for. verbo munera, num.* 106. Homobonus *de caſ. reſer. & par.* 1. *exam. tract.* 7. *cap.* 30. *quæſt.* 123. Bordon. *in* 4. *caſu reſervando, quæſt.* 34. *num.* 73. Vbi ait quod ita practicatur, plures à me citatos invenies *in Coron. Benedict. cap.* 5. *num.* 98. & 69.

129 P. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 19. *Decalog. num.* 24. *num.* 100. & 105. *in fin.* ait dictam Conſtitu-

titutionem Clem. VIII. in Hispania non habere locum, ibi: *Sed in Hispania supplicatum est Pontifici per hunc motum proprium, & in ea penitus receptum est, sed statur juri communi*; videatur omnino Pater Diana *in tract. de pauper. Relig. par. 1. resol. 1. per totum*, qui plures eandem sententiam amplectentes allegat, præcipuè Peyerin. *tom. de subdit. tom. 1. quæst. 2. cap. 2. §. 6.* qui adhæret opinioni Sanchez, addens, ibi: *In Italia abijt in desuetudinẽ*; idem in Regno Lusitaniæ. P. Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 26. nu. 15.* Et in Alemania procedere, probat Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 14* ibi: *Bulla illa Clem. VIII. nec dum apud omnes in Religionibus nostris recepta est*; quæ per relaxationis dispensationẽ abijt in desuetudinem, vt tenet Garcia *en la polit. regul. tract. 4. par. 3. d. fficul. 2. dud. 4. num. 7.*

130 Ergo cum dicta Bulla Clemen. VIII. non sit admissa, neque in vsu, non est attendenda, neque est in consideratione, ratio prædictorum est, quia leges promulgantur sub tacita conditione, si populi accedat acceptatio, & ex hoc procedit; quod leges vsu non receptæ, vel per contrarium abrogatæ, neque in foro fori, neque in foro poli ad obseruantiam constringunt; illiusque Violatores nullius pœnę rei efficiuntur; quam conclusionem docent; & exornant: Surd. *cons. 58. num. 9. lib. 1.* Caputaq. *decis. 203. nu. 1. par. 1.* Gutierrez *Canon. q. q. lib. 1. cap. 8. num. 2.* Fontan. *tom. 2. decis. 583. num. 22.* Prato *discep. foren. cap. 44. num. 21. & 24.* Ergo potuit Soror Hieronyma Terçà Petro Costó tribuere 2000. ff. ℓ. pro fundatione causæ piæ; quin obstet dispositio supradicta Clemen. VIII.

Nota tamen quod in bannis, seu præconizationis, quæ fiunt per Excellentissimos Dominos Proreges in initio sui Regiminis debent publicari, & publicè repeti, vt quis contra faciens incidat in pœnam, nec sufficit generalis confirmatio earum, quæ per prædecessores erant factæ, ita Giurba *cons. crim. 12. num. 26. cum seq.* Novar. *de gravam. vassall. to. 1. gravam. 225.* quia earum scientia debet esse certa, vera, non præsumptiva, & præsumpta scientia satis nõ est, si de pœna corporali agitur, hoc furt

dictum inter Nob. & Magnificos R. Senatores R. A. civilis inter loquēdo ſuper cōcluſione facta in R. Criminali Concilio, die 24 Feb. 1663. de tempore novi Regiminis Excellentiſſimi Domini Marchionis de Caſtel-Rodrigo, qui vt Prorex juravit 2. Feb. 1662. Barchin. cum qua præſidente ſua Excellentia fuit cōcluſum, quod confirmabat omnes preconizationes factas per ſuos Anteceſſores Proreges, & per Gubernatorē vice Regia procedente, reſervata facultate addendi, minuendi, & corrigendi ſuper iam ſtatutis; de qua tamen reſolutione R. A. domini de Senatu civili maximè dubitabant, an de jure procederet, ſed per dominos Aulæ Criminalis fuit dictum, ita inveniri obſervatum tempore vice R. A. in antiquis, ſemper enim, quando incipiebat vice Reg. Audientia legitur facta ſimilis confirmatio præconiorum ab Excel. Dom. Locumtenenti Generali vltimo publicatorum, & ita ſervatum fuiſſe legebatur in regeſtris annni 1632. de menſe Maij, cum ſua R. Maieſtas acceſsit perſonaliter ad præſentem Civitatem Barchinon. & quia omnia banna, & præconia Excellentiſsimi Domini Ducis de Cardona, vltimi tūc Locūten. Generalis exſpiraverāt, ſua Reg. Mageſtas inſe quendo concluſionem in R. A. factam ea confirmavit, mandando, quod interim dum foret in Principatu obſervarentur ſub pœnis in eis contentis: Attamen ad tollendas dubietates fuerunt de novo publicatæ paucis poſt diebus.

131 Et redeundo ad intentum, quamvis diceremus prędictam Clemen. VIII. Conſtitutionem eſtitiſſe in Hiſpania admiſſam (quod negatur, & dicitur citra veri præjudicium) adhuc ex diſpoſitione ejuſdem Conſtitutionis, probatur dictam ſororem Terçà, ad prædictum effectum potuiſſe Petro Coſtó 2000. ℔. ℳ. donare, & tribuere; quia poſtquam plura referuntur in dicta Conſtitutione, quæ Religioſis prohibētur donare, tamen limitationes leguntur in dicta Bulla, quas videre potes penès, Cherub. *in Bullar. tom. 3.* incipit *Religioſæ Congregationes*, quæ eſt in ordine 28. edita anno 1590. *§. 5. in fin.* ibi: *Niſi re ipſa pro divino cultu, & veris Chriſti pauperum indigentijs, ſervato*

to in hoc charitatis ordine; habita necessitatis ratione, de Concilio, & consensu Superiorum sublevandis, aut aliâs in rebus licitis, &c.

132 Martin. de Bonacin. *in tractation. variis in fin, to. 1. disp. 3. punct. propos. 2.* postquam nonnullos casus refert, qui excipiuntur à dicta Bulla Clem. VIII. *nu. 11.* ita scribit: *Quartus casus est, de eleemosyna ad sublevandas veras pauperum necessitates, nam in Bulla dicitur, nisi re ipsa pro divino cultu, &c. Ex quo sequitur Religiosos, qui de Concilio, & consensu superiorum eleemosynas faciunt ad subveniendũ gravi alicuius necessitati, non ladere Constitutionem Clem. VIII. etiam si magnam pecuniæ summam impendant, hic enim casus in Bulla excipitur, modo ad sit consensus Superiorum, & servetur charitatis ordo, & ratio necessitatis habeatur, vt in Bulla præscribitur, &c.* cui adde Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 2. disput. 22. quæst. 9. num. 6. in fin.*

133 Consideravit Clem. Octav. verba Paulinus Berti, *tom. 4. quæst. 9. regul. supra d. Constit. Clem. VIII. de largit. muner. tit. decem casus, in quibus licet Religiosis donare, fol. 419.* qui agendo in sexto casu pro sublevandis pauperibus, & quę eleemosynæ fieri possint juxta dictam Bullam, quatuor assignat requisita, quæ concurrere debent, vt habeat effectũ relictũ à Religiosis juxta mentem dictæ Constitutionis Clemen. VIII. quæ omnia adsunt nostro in casu, & ei directissimè accomodantur.

PRIMVM REQVISITVM

134 Est, vt dentur veris Christi pauperibus, non fictis, & pro veris indigentijs, non fictis, neque palliatis.

SECVNDVM REQVISITVM

Vt dentur eleemosynæ servato charitatis ordine, id est, vt prius provideatur, fratribus, & de reliquo exteris, & item, vt provideant prius pauperum indigentijs, & similiter prius civibus pauperibus, quam exteris.

TERTIVM REQVISITVM

De Consilio, & consensu Superioris, id est antequam Religiosus promittat eleemosynam consulat superiorem, & postea donet.

QVARTVM REQVISITVM

Habita necessitatis ratione, id est, vt juxta indigentiã pauperum magna sit, vel modica eleemosyna.

135 In quantitatibus relictis, & donatis per Sororem Hieronymam Terçà Petro Costó pro fundatione dictæ causæ piæ hæc quatuor requisita adfuerunt. *Primum*: quia fuit eleemosyna destinata veris Christi pauperibus, scilicet pro puellis Hospitaliũ Sanctæ Crucis, & Sanctæ Marię Misericordiæ maritandis, dotesq; puellis amore Dei, dicuntur ad pias causas relictæ. Novar. *de privil. miser. person. privil.7.num.7.* Tiraquel. *de privil. pia causa in præfat. fol.7. col.1.* & ibi additionator Coro Leonacin. *de privil. pauper. privil.94.par.2. num.1.* Font. *tom.1.claus.4. gloss.21. part. 2. num.12.* Rubeus *de testam.cap. 1.à num.8. cum seq.* præcipuè dotes relictis puellis residentibus in dictis Hospitalibus, in quibus per eas opera charitatis, & pietatis exercẽtur. Fontan. *tom.1. decis.110. num.19.* & personæ, quæ ibi degunt verè pauperes, & verè miserabiles dicuntur. Fontanel. *loco cit. num.25.* quæ semper indigent pecuniis, & illarum defectus semper illas comitatur. Font. *tom.1. decis.106. num.7.* & ob id legatum factum pauperi dicitur privilegiatũ. Prato. *to.1. discep. foren. cap.13. num.67. & 98.*

136 *Secundum requisitũ* postulat, quod in facienda eleemosyna per Religiosos sit ordo charitatis servandus, prius scilicet relinquendo Conventui, seu fratribus, & postea exteris, hoc requisitum pleno jure adinvenitur in nostro casu, si attentè legatur, quod Soror Hieronyma Terçà fundationem Missæ quotidianæ de bonis ipsius proprijs in Capella Sanctæ Appolloniæ Ecclesiæ dicti Conventus de Montesion celebrandæ instituit, quorum reddituum administrator erat Petrus Costó, dictæque fundationis pretium summam capiebat 1800. ℔. ℔. vt constat ex dicto libro, & de reliquo (quia ex bonis parentum suorũ pingues, & magnos redditus habebat Soror Terça, vt constabat ex depositionibus testium per dictum Costó ministratorum) dictæ causę pię dotationis puellarum Hospitaliũ fundationem struxit, & ob id 2000. ℔. ℔. Petro Costó tradidit, vt institutionem illius faceret, & 100. ℔. ℔. pro annua pensione, quot annis solveret, scilicet distribuendo, & donando 25. ℔. ℔. cuique puellæ,

ex

ex quatuor quorumcumque Hospitalium, ex his fuit servatus ordo charitatis juxta doctrinã Covarrub. *lib. 3. variar. cap.14. nu.6.* Paris. *cons.50. nu. 29. in fin. lib. 2.* Beia. *4. part. cas.32. col.2.* Tamburin. *de jur. Abbat. tom.2. disp.22. quæst.9. num.6. in fin.*

138

137 *Tertium requisitum* petit debere præcedere Consilium, & consensum superioris immediati Conventus; jam supra est probatum, & ostensum, quod nostro in casu præcessit licentia expressa Domnæ Petronillæ Iunyent Priorissæ dicti Convẽtus de Montesion, vt dictam eleemosynam 2000. ℔. posset facere Soror Hieronyma Terçà pro fundatione dictæ causæ piæ dotationis puellarum Hospitalium; Bulla autem Clem. VIII. prohibens largitionem munerum, nequaquam locum sibi vendicat, si Monialis cum licentia Superioris eleemosynam præbeat, vel charitatis opera exerceat, tenent Riccius *in prax. to.2. resol.25.* Sola *ad explic. d. Bull. §.7. num.91.* P. Diana *resol. moral. tract de pauper. Relig. resol.11.* quos congerit Tambur. *de jur. Abbat. disp.9. q.3. num.* 13.

139 De *quarto* tamen, & vltimo requisito nullam habemus quæstionem proponere, cum semper in Hospitalibus magnæ reperiantur vrgentissimæ necessitates, quibus fidelium eleemosynis, pauperibus succurritur. Barbos. *in repert. verb.* Hospitale, *lit. H.* & resultat ex dicto libro, ibi: *Y à mi me apareixerà maior necessitat*, dictaque necessitate vrgente justè fieri dicitur. Prato. *observ.37. num.2.* cum gravissimi sint morsus irradiatæ necessitatis. Salustius *in fragment.* & hac ratione provisit Curia *in const.7. tit. de Sanct. Eccles. &c.* attentis prænarratis motivis, ibi: *Per sub ventio de las moltas, y cõtinuas miserias pateix de ordinari lo Hospital General de Santa Creu de Barcel. à causa de las moltas despesas, y gastos sustenta, en alimẽtar los molts malalts, y altres miserables personas*; quod ex pecunijs generalitatis solverentur dicto Hospitali quot annis 1200. ℔. ℔. & postea in curijs *anni* 1599. *cap.33.* fuit dicta constitutio porrogata ad quantitatem 1500. ℔. ℔. & ad futuras curias.

140 Ea, quæ sunt necessaria nõ solum intelliguntur ea, quæ ad

ad vitæ tendunt conſervationē, ſed etiam ea, quæ requiruntur ad convenientiam ſtatus, vt doctè ponderat Cayetan. *in D. Tho. 2.2. quæſt. 43 art. 6.* ibi: *Meminerint Religioſi, in primis pauperes eſſe, non ſolum qui egēt cibo, & potu, aut veſte quæ ſunt neceſſaria vitæ; ſed qui egent oportunis remedijs ad convenientiam ſui ſtatus, & per hoc eleemoſynaliter ſe poſſe diſtribuere illis ſicut, & alijs pauperibus, &c.* hæc ille, & D. Tho. 2.2. *quæſt. 32. art. 6. & quæſt. 185. art. 2.* Navar. *in Appologia de reddit. Eccleſ.* Bart. *in l. 1. Cod de Sacroſanct. Eccleſ. nu. 36.*

140 Conſtat ergo ex ſupradictis potuiſſe Sororem Hieronymam Terçà præcedente licētia ſuæ Prioriſſæ, & alijs requiſitis ſupra ponderatis relinquere, & donare Petro Coſtó 2000. ℔. ℗. pro fundatione cauſæ piæ dotationis puellarum Hoſpitalium, tam ſecundūm mentem, & interpretationem Sacrorum Canonum, quàm Concilij Tridentini, & Conſtitutionem Clemen. VIII. & Vrban. VIII.

141 Adhuc Franciſcus Coſtó fundatoris hęres ſuam intētionē defendebat ex deductis ſupra, videlicet quod in Curia Eccleſiaſtica, die 14. Junij 1657. fuerat declaratum, quod dicta quātitas 2000. ℔. ℗. pertinebat, & ſpectabat Prioriſſæ, & Conventui de Monteſion, tanquam propria Sororis Hieronymæ Terçà.

142 Hæc ſupradicta adjudicationis proviſio minimè nocet Hoſpitalibus, quia fuit res inter alios acta, ſcilicet inter Monaſterium de Monteſion, & Franciſcum Coſtô, neque in ea fuerunt citati Adminiſtratores Hoſpitalium, veri dictæ quantitatis Creditores, neque vllam ſcientiam dictæ cauſæ, & proviſionis habuerunt, neq; hæc fuit illis intimata.

143 Et quamvis dicatur in majoratibus, & fideicommiſſis perpetuis, quod ſententia cum legitimo cōtradictione lata cęteris omnibus ſubſtitutis non citatis præjudicet, *ex text. in l. ex contractu, ff. de judic.* Et vti comunem, & magis probabilem defendant. Cancer. *variar. cap. 16. num. 101. & 102.* Fontanel. *deciſ. 594. nu. 3. & 4.* Ramon. *conſ. 3. num. 8.* Molin. *de Hiſpanor. Primog. lib. 4. cap. 8. nu. 3.* Pacif. *de ſalu. interd. inſpect. 4. cap. 1. à nu 132.* Merlin. *lib. 1. contr 62.* Burat. *deciſ.*

*decis.*337. Larrea *decis.*35. Marinis *obser. ad Revert. decis.*125. Redanasch. *cons.*81. *nu.*1. Franc. Anth. Costa *cons.* 33. *num.*1. Camillis à Medicis *cons.* 129. *per tot.* Pereg. *de fideicommis. art.*53. *num.*51. *vers. Sed eorum opinio.* Mieres *de majorat.*4. *p. quæst.*14. *à num.*1. *ad* 17. Gayto *de credit. cap.*2. *tit.*3 *à nu.* 653. *cum seqq.* Castillo Sotomayor *lib.*6. *contr. jur. cap.*157. *num.*11 *&* 21. Excell. Dom. Vicecancellar. Crespi *obser.*22. *quæst.*6. *nu.*201. Ratio est, quia sententia lata adversus jus principâle æqnè nocet omnibus, quibus tale jus communicatur. Escobar *de nob. & purit. prob. par.*1. *q.*17. *§.*1. *num.*12. Et cum sit lata contra legitimum contradictorem super jure tunc illi competenti dicitur per eam præclusa via principali litigatori, & sic intelligitur præclusa alijs incidenter venientibus, alias enim nunquam daretur quies, nec littium finis, vel lys aliqua super bonis majoratus nunquã finiretur sequentibus successoribus initiũ postulantibus, Homded. *cons.* 28. *lib.* 1. *num.* 13. *in fin.* Molin. *de Hisp. Primogen. lib.*4. *cap.*8. *n.*6. vt plures allegati à Font. *d. decis.*594. *num.*5. & Castill. *lib.*6. *cap.*157. *n.*20. & declaratũ fuit per Nob. D. Ioannem Baptistã Pastor, tunc R. Senatorem, & nunc dignissimum Regentem in S. S. C. Aragon. Concilio facto verbo in R. A. 16. Ian. 1682. in favorem Excel. Dom. Ducis Cardonæ; contra Illustrem Almiratum Aragoniæ, Marchionem de Guadal. in actis Cervera Nott. quę fuit in gradu supplicationis confirmata, referente Dom. Aleny R. S. 1. Junij 1662.

144 Tamen in hoc casu dicta adjudicationis provisio, aut sententia non fuit lata cum legitimo contradictore; cessatque supradicta theorica: Legitimi enim cõtradictoaes erant Administratores Hospitalium in quorum favorem erat factum legatum, pro dotatione puellarum Hospitalium; & nõ dictus Franciscus Costô, qui erat debitor, & hæres defuncti, & non erat legitimus reus in dicta causa, quiã nomen debitoris non est debitoris, sed in bonis creditoris, & contra bona debitoris. Cãneer. 3. *par. cap.*2. *de invent. num.*42. ficque illa sententia, tanquam res inter alios acta non nocet.

145 Rursus, quia dicta sententia fuit lata per collusionẽ, quo

in

in casu alijs non citatis non nocet, *l.*30. *cum qui*, *§. in popularibus*, *ff. de jur. jurand. l.*1. *tot. tit. ff. & Cod. de collus. de tegend.* Menoch. *cons.* 501. *nu.*9. *lib.*6. dicitur autem per collusionem lata, quando reus nõ adhibuit omnem diligentiam, & detegitur ejus culpa, & negligentia, puta quando nõ appellat à sententia, sed illa acquiescit, doctè Scaccia *de sentent. & re jud. gloss.* 14. *quæst.* 12. *num.*123.

146 Collusionis, & fraudis plura deteguntur, quia per Franciscus Costô nulla apposita fuit exceptio, neque facta defensio pro observantia, & exequutione dicti legati, quæ maxima collusionis demonstratio est, cum teneretur Franciscus Costó viriliter causam defendere. Mart. *decis. Senen.* 64. *num.*11. & præcipuè *num.* 12. Amato *tom.*2. *resol.*79. *num.*22. qui plures (vt solet) neque per dictum Costó fuit de ea appellatum, quod quidem etiã manifestam collusionem præsefert, Molin. *de Hisp. Primog. lib.*4. *cap.*8. *num.*10. cum tam justè appellare poterat, & debuerat, cum ageretur de maxima quantitate scilicet 2000. ℳ. ℔. per illum solvenda, in qua virtute condemnationis obnoxius, reperiebatur.

147 Ex his infertur dictam sententiam nullatenus potuisse nocere Hospitalibus, vti suspectam de collusione. Seraph. *decis.*1200. late Merlin. *tom*1. *contr. cap.*62. *num.*8. *cum pluribus seqq.* neque nomen sententiæ mereri, Giurba *decis.* 91. *num.*15. Sesse *decis.*5. *num.*6 Fontan. *tom.*2. *decis.*595. *n.*1. imó esse ipso jure nullã. Amat. *d. resol.*79. *num.*10. qui multos allegat; præsertim in nostro casu, in quo sub colore litis passus fuit Franciscus Costó ab alio vinci Andræas Georg. *alleg.*36. *nu.*2. quæ omnia manifestam collusionem arguunt Merlin. *qui supra.*

148 Manifestatur etiam (vltra supra allegata) dictam sententiam in Curia Ecclesiastica latam, collusione involutã fuisse, quia fuit fundata ex depositione sola Francisci Costó, cui nulla fides est danda, Scac. *qui supra, num.*123. negantque jura, filios idoneos testes esse in declaranda ambigua voluntate eorum patrum, *l. testes idoneus, ff. de testibus, l. parentes, Cod. eod.* eleganter Prato. *in addit. ad* Paschal. *de patr. potest. par.*4. *cap.*10. *nu.*19. sicq;

non

nō erat attendenda dicta sentētia, ad hoc vt per eam excluderetur pia institutio dotationis puellarum Hospitalium.

149 Neque erat verum dicere, quod Franciscus Costó solvit dictam quantitatem, coactus, scilicet ex præcepto Iudicis, ad hoc vt tanquam debitor liberaretur ab obligatione solvendi dictas 2000. ℔. ℘. quia debebat resistere, & opponere, nā alias non dicitur coactum, sed invitum ipsum solvisse, *text. in l. 2. ff. de Iud. Deci. cons. 17. lib. 3.* Gomez *var. resol. tit. de restit. minor. cap. 14. num. 4. vers. Septimo infertur.* Franch. *decis. 170. num. 10.* dum tamen debitor contradixit, & contradictione, non obstante Iudex ei mandat, quod solvat, hoc in casu liberatur. Franch. *decis. 206. num. 13. in fin. & decis. 123. num. 24.* ibi: *Quia jussus Iudicis absque contradictione, & provisione super contradictione non parit liberationem.*

150 Huic decisioni arridet Reg. Rovitus *decis. 33. nu. 18.* dicens, debitorem ad hoc, vt escusetur alteri, quam debitori, non liberari ex solo præcepto Iudicis, nisi diligentiam adhibuerit pro evitanda solutione, etiā appellando, ac resistendo vsq; ad carcerationem. Thesaur. Iun. *q. q. foren. lib. 5. cap. 54. num. 5.* prædictis annuens, inquit, debitorem saltem teneri præstare diligentiam aliquam, vt non exigatur; maximè existente ipso debitore moroso, ex traditis per Menoch. *de arbit. judic. cas. 137.* Gratian. *discept. foren. cap. 485. num. 5. & 636. num. 2. & 906. num. 1.* vbi alios congerit. Tomatus *decis. 108. num. 7. vers. Non obstat.*

151 Dicta solutio de mandato Iudicis facta ad hoc, vt solventem liberet, requiritur, vt antequam solvat denuntiet hoc illi, qui prius ei inhibuerat, vt posit se defendere, & proinde non præcedente ista denuntiatione solutio dicitur sponte facta, nec jussus Iudicis escusat. Ruin. *cons. 147. n. 17. in fin. lib. 1.* Et tenetur protestari. Surdus *cons. 345. num. 6. in fin. lib. 3.* sicque denuntiatio, & protestatio est omnimodó necessaria, maximè quando Iudicis copia haberi potest, late Stayb. Iun. *centur. 1. resol. 19. & 26. à n. 4. cum seq.* quem vide: omnium ratio est, quia nō dicitur coactus facere ille, cui Iudex jubet, nisi ipse resistat jubenti, & dicat se non teneri hoc facere Afflict. *decis. 105. num. 24. &*

antea Castren. *in l. 2. §. consensisse, ff. de judic.*

152 Extenditur supra ponderata regula in depositario, qui non potest solvere ex quovis ordine superiorum; sed replicare tenetur, & debet denuntiare vero domino depositi, & procurare revocationem ordinis superiorum, aliàs depositarius non liberatur, vt in puncto dixerunt Carroc. *de depos. part. 1. in repet. l. si quis eod. depos. num. 77. vsque ad* 81. quia depositarius debet facere quantùm potest, ne solvat, & adhibere omnem diligentiam, & si hoc non facit restituere tenetur depositũ. Riccius *Collect.* 1255. Ruin. Thesaur. & Menoch. sup. allegati. Roccus *respons. 27. lib. 1* Altimar. *in addit. ad Rovit. d, decis. 33. num. 6.* præmaximè quando ordo, seu jussus superioris fuit affectatus, vel procuratus à depositario ipso, quo in casu non remanet liberatus. Gabriel. *com. concl. tit. de solut. concl. 11. nu. 26.* Iasson. *cons. 26. vol. 3.*

153 Applicantur casui nostro doctrinæ supradictæ, quia Franciscus Costô, licet solverit dictam quantitatem jussu Iudicis, eam non coactè, sed sponte solvit, non enim resistit hujus jussui, imó adquievit, nullas exceptiones, & defensiones apposuit, nec contradixit, imó tacuit: nullam diligentiam adhibuit pro evitanda solutione, existente ipso moroso in solutione dictæ quantitatis: Administratoribus Hospitaliũ nõ denuntiavit illam sententiã veris Creditoribus dictę quãtitatis, vt possent se defendere, nec protestatus fuit, neq; appellavit, quãdo tam faciliter copiã dictæ sententiæ obtinere poterat, nihil deduxit, dicens se non teneri solvere dictã quãtitatem, tenebatur replicare, & procurare revocationem dictæ sententiæ, quod non fecit, iussusque Iudicis fuit affectatus ex sola depositione dicti Costó conceptus: ergo dictus Franciscus Costó non remansit liberatus ob dictam sententiam ab obligatione solvendi Administratoribus Hospitaliũ pro pensionibus decursis 1800. ℔. ℔. salvo jure, & 2000. ℔. ℔. pro pretio fundationis dictæ causæ piæ.

154 Neque etiam dicta sententia in Curia Ecclesiastica prolata fuit ritè, & rectè lata, ad hoc vt posset nocere Administratoribus Hospitalium,

ve-

veris creditoribus, quia requirebatur, quod eo in casu concurrerent copulativè tria requisita, quæ in nostro casu non concurrunt. *Primum*, vt lata sit cum legitimo contradictore. *Secundum*, vt non sit in cõtumaciã lata, sed facta legitima discussione, & diligenter defensata in progressu judicij. *Tertium*, vt non per collusionem sit lata in judicio, ordinariè, & principaliter proposito; quę requisita in omni materia necessaria sunt, dum proponitur quæstio, vtrum sẽtentia lata contra vnum tertio præjudicet. Merlin. *de pigno. lib. 5. tit. 1. quæst. 39. num. 16. 17. & 18.* qui plures congerit, & magistraliter supradicta defendit, quem omnino vide.

155 Altera difficultas proponebatur, circa quam prætendebatur præsentem causam non posse finiri in Regia Audientia, sed esse remittendam ad Curiam Ecclesiasticã, quia ratione evictionis veniret condemnandum Monasterium de Montesion.

156 Faciliter huic difficultati respondet noster doctissimus Fontan. *tom. 1. decis.* 202. qui tractans magistraliter quæstionem, an clericus citatus pro evictione declinet forum, declarat magis probabilem, & magis cõmunem esse sententiam, Clericum ratione evictionis conveniri, & condemnari posse coram Iudice Seculari; maximè in nostro casu, in quo agitur principaliter cõtrà laicum, non contra Monasterium, vid. Dom. Reg. D. Mich. de Cortiada *tom. 3. decis. 178. per tot.* Et Clericus, quando venit in judicio, veluti auctor laudatus tenetur emptorem, vel emphyteutam defendere coram Iudice licet Sæculari, in quo est laudatus, & non potest fori declinatoriam opponere, cum Clericus, & tunc auctor laudatus reus principalis non sit, judiciumque contra emptorem, vel emphyteutam dirigatur in illorum personas subsistantietur, non autem Clerici, imò potest contra eum ferri sententia ratione evictionis, indemnitatis, & interesse, docent Fontan. *tom. 1. decis.* 202. *à n.* 10. *ad* 15. melius Amato *var. resol. resol. 86. à num. 92. cum seqq.* Nob. Dom. Reg. Cortiada *tom. 1. decis. 30. num.* 149. & 150. Nob. Dom. Christophorus de Potau *in artic. jur. num.* 348. ita R. Senatus referente Dom. Ioanne Colomer

3. Julij 1681. partes erant Fr. D. Narciſus de Barutell, contra Ven. Fr. D. Antonium Planella, Abbatem Balneolarum, & conjuges Marcet, & Vmbert, in actis Fabrega Not. ibi: *Quo vero ad evictionem petitam per dictos conjuges Pedrò, & Vmbert adverſus, & contra Venerabilem Antoniũ de Planella Abbatem Balneolarum, & antea obtinentem, dictam præpoſituram majorem attento conſtat inſtrumento acto in poſſe Bonaventuræ Torres Not. pub. Barchin. die 5. Dec. 1674. dictum de Planella, & de Cruylles, tunc obtinẽtem dictam præpoſituram ratione dominij firmaſſe dictæ Margaritæ Marcet ſucceſſionem, ſeu adquiſitionem dicti manſi Bertran, & terrarum ſupradictarum ei ſpectantem per mediam perſonã dictæ Eulaliæ Fargas, & Vmbert, & pro laudimio dictæ adquiſitionis confeſſum fuiſſe ab ea recepiſſe 650. ℔. e. monetæ Barchin. vt in dicto inſtrumento eſt videre, cui refertur, & ex ſupradictis conſtat non ei, ſed dicto Barutell ſpectare, & conſequenter, tam ei indebitè ſolutũ à præſtatione illius teneri pro quantitate, quam recepit dictos conjuges, ſeu verius dictam Margaritam Pedrò, & Vmbert, hæredẽ dictæ Margaritæ Marcet indemnẽ ſervare, dictaſque 650. ℔. ipſis reſtituere debere, &c.*

Similiter fuit deciſſum in Senatu R. ſententia me referente lata 2. Martij 1682. partes Doct. Chriſtophorus Huguet Archipresbyter de Vilabertran, contra Sigiſmundum Rocafiguera, & Venerabilem Fr. Gaſparem Caſamitjana Abbatem Rivipulli, in actis Fabrega Not. cum enim dictus Rocafiguera ſolviſſet dicto Abbati 30. nummos aureos vulgo *doblas*, pro firma, & laudimio manſi vocati ſala de Vnalany, & poſtea conſtitit nõ ei, ſed dicto Doct. Chriſtophoro Huguet, vti obtinenti Beneficium Sanctæ Barbaræ fundato in Caſtro de Montaſquiu ſpectare dominium directum dicti manſi, fuit Abbas Rivipulli condemnatus adſolvendũ dicto Rocafiguera prędictos 30. nummos aureos, tanquam ab eo indebitè exactos.

157 Neque obſtat ſi diceretur Adminiſtratoribus Hoſpitaliũ Generalis Sanctæ Crucis, & Sanctæ Mariæ Miſericordiæ non competere actionem, ad

pe-

petendum supradictum legatum à Francisco Costô hærede, & successore Petri Costô fundatoris dictæ causæ piæ.

158 Nam respondetur ex dispositione, *text. in l. Civitatibus, ff. de leg. 1.* Vbi loquens iurisconsultus, quod Civitatibus legari potest, quod ad honorem, ornatumque Civitatis pertinet, *in fin.* ita scribit: *Hoc amplius, quod in alimenta infimæ ætati (putà senioribus, vel pueris, puellisque) relictũ fuerit, ad honorem Civitatis pertinere respondetur, l. si quis à filio 32. §. si parti Civitatis, ff. eod. l. si hæres 73. §. vicis, ff. eod. alios text.* vide penes Losæum *de jur. univers. par. 5. cap. 1. nu. 1.* Et ex dicto *text. l. Civitatibus*, juvatur Oldrad. *cons. 61.* asserens, relictum ad honorem alicuius, illius contemplatione relictum videri, & illi adquiri docet D. Josephus Rosa *consul. 36. num. 35.*

159 Cruciantur variè Doctores circa interpretationem *dict. l. Civitatibus*, & concludunt vnanimiter, quod Syndicus Civitatis pro publico interesse admittitur ad ista legata petenda, quæ pertinent ad ornatum Civitatis, & quæ ad honorem, publicamque vtilitatem concernunt, & respiciunt. Losęus *de Iur. Univer. dict. cap. 1. per totum*, & præcipuè Paul. de Castro *ad interp. d. l. Civitatibus, num. 1.* honor autem civitatis est, si fiat legatum, ita vt pauperes, infirmi, & carcerati recipiant eleemosynas, & ad huiusmodi legata admittitur Syndicus civitatis, Cõcius *de bon. regim. Univers. cap. 27. num. 30. in fin.*

160 Consistit etiam honor civitatis, quod homines non mendicent; & quod habeant vnde se alant; & similiter quod puellæ maritentur, quo in casu, etiam Syndicus civitatis poterit agere, vt solvantur legata, quæ supradictum finem consequantur, vt expressè docet Ioan. de Imola *ad text. in d. l. Civitatibus, nu. 1.* ibi: *Item nota, quod honor est Civitatis, quod homines non mendicent, & quod habeant, vnde se sustentent, & similiter quod puella maritentur, ex hoc not. secundum Bald. & Angel. hic quod Syndicus Civitatis poterit agere prò talibus relictis, vt solvantur in causa deputata, pro hoc etiam dicit Barth. &c.* maximè in hac nobilissima, & illustri Civitate Barchinon. quę Hospitalia sub sua pro-

protectione habet, & eis alimenta pro alendis pauperibus præstat exigua, cui applicari possunt verba Regis Psalmistę *Psalm. 9. vers. 14. Tibi derelictus est pauper, & orphano tu eris adjutor*, iuvatur eius auctoritate Solorçan. *emble. 65. num. 5.* & sic eius Syndicus instare potuerit, quod hæc pia institutio dicti Costó effectū haberet insequendo jussum Apostoli hospitalitatem servari pręcipientis ad Roman. *cap. 12.* & in Can. 1. *dist. 44.* quæ per CHRISTVM DOMINVM commendatur. *Can. 1. dist. 41.* & adhuc apud Barbaros hospitalitas custodiebatur, vt in Can. *offerebat 33. quæst. 7.*

161 Concluditur ex his, quod sicut Syndico civitatis competit actio ad petendum legata civitati relictæ, quæ tendunt ad honorem civitatis, vtpote inter alia, pro puellis maritandis; meliori rationi competet actio Administratoribus Hospitalium pro petendis legatis circa convenientiam status puellarum Hospitalium, scilicet pro illis nubendis, & dotandis, cum non possit assignari diversa ratio in vno casu quam in alio.

162 Augentur supradicta sequenti consideratione, quia sicut tutela pupillorum gratia constituta est, & ad defensionem, & vtilitatem eorum tendit, *l. 1. §. 1. de tutel.* Subque tutorum potestate constituti pupilli remanent tuti, & defensi, *§. 1. inst. de tutel. & ibi communiter DD.* & nomine pupilli dicti Tutores possident, tenent, adquirunt, & quemlibet actum faciunt pupillorum favore, Cavalcan. *de tutor. num. 143. cum seq* & in omnibus repræsentant pupillū hæredem, Prato *obser. 56. num 18. & 19.* legitimæque sunt personæ standi in judicio pro petendis redditibus ad pupillū pertinentibus. Peguer. *in prax. rub. 2. cum vulgatis.*

163 Ita similiter competit actio ad petenda prædicta Administratoribus Hospitalium, qui æquiparantur Tutoribus, *L. Orphanotrophos, Cod. de Epis. & Cler.* Merlin. *de pignor. lib. 3. tit. 1. quæst. 11. num. 2.* probans, bona Hospitalarij, sive Administratorum esse tacitè hypothecata pro mala administratione, vti Tutorum, ibi: *Habet Hospitale privilegium tacitæ hypothecæ contra bona Hospitalarij, seu Orphanotrophis pro mala administratione per acta,*

ta, probatur hæc assertio, quia bona pauperum fruuntur eodẽ privilegio, quo bona Ecclesia perfruuntur Muñoz de Escobar de ratiocin. cap.39. nu.14. Sicuti ergo habet Ecclesia, ita debet habere Hospitale. Secundo probatur, quia hic Hospitalarius æquiparatur Tutori, l. Orphanotrophos, Cod. de Epis. & Cler. Bal. in l. si quis Presbyteros in princ. eod. tit. quemadmodum ergo contra Tutorem contrahitur, ita pariter debet cõtrahi Hospitalarium, &c.

Nota, ex abundanti, quod Manumissores, seu Exequutores testamenti, & vltimæ voluntatis defuncti, tacitam contrahunt in bonis suis hypothecam pro restitutione reliqui administrationis suæ. Peguer. *tom.1. decis.133. cum Senatus decis.* eum sequuntur Riccius *collect.769. per tot. vers. Quinto quia Exequutores.* Carpio *de exequutorib. lib.3. cap.12. num.20.* quidquid dicat Merenda *contr. lib.9. cap.12.* quin ob sit, quod tacita hypotheca non datur, nisi in casibus à jure expressis. Canc. *var.1. cap.2. num.109.* Castillo *contr. lib.8. de alim. cap.45. num.13.* Noguerol. *alleg.1.* Surd. *decis.31. num.9.* & ibi Hodierna *nu.6.* Merlin. *de pig. lib.3. tit.1. q.10. num.22.* & antea *q.6. num.1.* Dom. Vicecancel. Crespi *obser.31. num.1.* & passim DD. & punctim Merenda *contr. lib.9. cap.12.* inter quos non numeratur Exequutor piæ voluntatis defuncti, quia interdum etiam tacitam hypothecam ex æquitate, & ex idemtitate rationis introduxerunt DD. in aliquibus casibus, & postea cõsuetudine recipitur, & ex ea sustinetur, licet in puncto juris legem, in qua nitantur, non habeant, Dom. Crespi *observ.31. tot.* Merlin. *de pignor. lib.3. tit.1. q.10. à num.19.* Castillo *de alim. cap.45. à num.27. ad 29.* Escobar *de ratiocin. cap.39. à num.13.* Mantica *de tacit. to.1. lib.11. tit.16. num.21.22. & 23.* Rodriguez *de concurs. cred. par.1. art.5. à nu.15. ad 41.* præcipuè *num.23.* D. Franciscus Amostazo *de caus. pijs, tom.2. lib.5. cap.6. à num.8. ad 16.* præcipuè *num.10.* quæ idemtitas rationis militabat in casu decisionis infra citandæ, cum Tutoribus, & pro Tutoribus (contra quos competit absque controversia aliqua tacita hypotheca, cum isti, & Manumissores, seu Exequutores ad pias

cau-

causas passim per DD. æquiparetur, Spino *de testam. glos.* 28. *num.* 36. *in fin. pag. mihi* 566. Castillo *decis.* 216. *num.* 3. *lib.* 2. Gratian. *discep. forens. tom.* 5. *cap.* 412. *num.* 5. & punctim Dom. Peguer. *d. decis.* 133. quæ tacita hypotheca contrahitur à die susceptæ administrationis, *l. cum oportet* 6. *§. fin. post authen. ibi insertam, Cod. de bon. quæ lib. l. hac edictali* 6. *§. omnibus, Cod. de* 2. *nup.* Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 4. *tot.* Gratian. *discep. foren. cap.* 935. *num* 5. *& à num.* 22. Rodriguez *de concurs. cred. par.* 1. *art.* 8. *num.* 3. 4. 55. 56. 57. *&* 93. Bolero, & Caxal *de decoct deb. fic lib.* 1. *quæst.* 35. *num.* 1 & prædicta tacita hypotheca anterior præfertur cuicumq; expressæ posteriori non habenti privilegium, cum in his procedat regula, qui prior est tempore, potior est jure, Felician. *de censib. lib.* 3. *cap.* 5. *nu.* 8. *&* 9. *tom.* 1. Carena *resol.* 18. *nu.* 5. Font. *de pact.* 2. *claus.* 7. *glos.* 2. *par.* 1. *num.* 12. *in fin. & p.* 3. *nu.* 1. Bolero *de decoct. tit.* 5. *q.* 17. *n.* 17. & 18. ita R. Senatus Reg. sententia lata referente Dom. Michaele Ioanne Taverner, & Rubi die 18. Dec. 1686. in actis Congost Nott. in causa Raymūdi Capera Bibliopolę Civis Barchin. contra diversos creditores bonorum Iosephi Pedró Presbyteri, & Beneficiati in Ecclesia B. Marię de Mari Barchin. hæc mutuavi ex notis manuscriptis dicti Dom. Michaelis Ioannis Taverner, & Rubi R. Senatoris meritissimi, à qua pendet causa supplicationis ad mei relationem.

165 Pauperes qui in dictis Hospitalibus degunt verè pupilli reputātur Bald. de Perus. *vol.* 1. *cons.* 465. *nu.* 2. pro quorum tuitione Administratores invigilant; cibum, & victum cunctis præstant; opera charitatis, & pietatis exetcent; mœstos solantur, medelas pro infirmorum salute inquirunt; in remedijs exiguas pecunię quantitates impendunt; puellas pauperes (quæ ibi castè degentes, divino cultui dicatæ, honestè vivunt) moribus cœlestibus imbuunt; & quia ibi opera pietatis exercentur gaudent Hospitalia privilegijs piæ causæ, plures citat Rub. *de testament. cap.* 65. *num.* 88. cum requisitis à Font. *decis.* 110. *tom.* 1. *n.* 17. traditis, citato per Doctorem Romag. *ad cons. Eugub. rub.* 7. *lib.* 1. *num.* 10. vt loquitur Font. *dict. decis.* 110. *num.* 27.

de

de hoc Hospitali Generali Sanctæ Crucis præsentis Civitatis cui Summus Pontifex Gregor. XIII. Bullam concessit, dat. Romæ apud Sanctum Petrum, an. 1580. in qua nominat Venerabilem Abbatem Sanct. Cucufatis Vallen. & Priorem Sanctæ Annæ, vti Iudices delegatos, ad effectum defendendi personas in dicto Hospitali servientes, easque quibuscumque molestijs liberando, enim pauperum appellatione veniunt eis servientes, & pauperum privilegijs gaudent, Lenocillo *de privileg. pauper. privileg.* 333. qui plura ad intentum, & Hospitale sine Ministris inservientibus infirmis non potest consistere, Rub. *de testam. cap. 57. nu.* 184. Ipsisq; officialibus, & servientibus plura Privilegia, & exemptiones concessit Div. Pius V. Pontifex Maximus in suo Brevi, dat Rom. 28. Iun. 1568. per Gregorius XV. in Bulla, dat. Rom. 1680. postea Serenissimi Domini Reges Aragonum, Regina Maria suo R. Privilegio, dat. Barchin. 15. Decemb. 1421. Rex Don Alphonsus, confirmavit Privilegiũ Domini Regis Ferdinandi, dat. Valentiæ 22. Martij 1418. Dom. Rex Ferdinandus Secundus suo R. Privilegio, dat. Barchinon. 15. Dec. 1421. Privilegia suorum antecessorum cõfirmavit, quibus possunt applicari carmina Senecæ *trag. in medea, act. 2.*

Hoc Reges habent
Magnificum, & ingens nulla quod rapiet dies,
Prodesse miseris, supplices fidolare protegere.

Hac de causa Serenissimi, & Pijssimi Reges, Quæstoribus, vulgo *Quistores*, sive eleemosynarum collectoribus in supra Kalendatis Regijs Privilegijs, varias cõcesserũt exemptiones, veluti ab hospitatione, militum in illorum domibus, & de eorum transitatione, ab exercitio officiorum, sive munerum in Civitatibus, Villis, & Locis, à solutione juris pontagij, & aliorum, durante tempore, quo Quæstorum officiũ exercent, & ad id plura fuerunt expedita decreta per Excellentissimos Dom. Proreges, veluti ab Excellentissimo Episcopo Barchinon. D. Ioanne Sentis 23. Nov. 1624. ab Excellentissimo Duce de Feria 16. Iulij 1630. ab Excellentissimo Comite Sanctę Columbæ 5. Ian. 1639. & ab Excellentissimo Don Vincencio Gonzaga 1. Augusti 1664. &

verè hæc exẽptiones in vſum pauperum infirmorum conuertuntur, cum in neceſſariũ vſum de ſervientium ipſis impenduntur, & applicantur. Rub. *de teſtam. cap. 57. nu.* 185. vt his exemptionibus muniti Quæſtores eleemoſynam pro pauperibus infirmis inquirãt, & invigilent.

Dicuntur Quæſtores, propriè nuntij, vel conſignarij, qui verè ab Adminiſtratoribus Hoſpitalis deputantur, & mittuntur, & idonei ſunt ad pias eleemoſynas colligẽdas, vt docet Bald. *conſ. 27. vol. 1. per tot.* Card. Tuſch. *tom. 6. concl. 46. lit. E.* Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſ. par* 3. *alleg.* 109. *n.* 9. & dictis Quæſtoribus traditur privilegium, ad dictas eleemoſynas recipiendas; vocantur etiam *Bacines*, qui ſunt perſonæ honeſtæ, in vnaquaque Civitate, Villa, ſive loco deſtinatæ ab adminiſtratoribus, ad pias etiam eleemoſynas recipiendas.

Et licet Sacrum Concilium Trident. *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 9. adverſus pravos eleemoſynarum Quæſtorum abuſus, videlicet prædicandi, & indulgentias publicandi, ſtatuerit, tamen non dictas eleemoſynas limitavit, imó comprehendere voluit dictos Nuntios, ſive Receptores, qui collectas in pios vſus convertendas, ſine fraude ſponte datas accipiunt, vt ita fuiſſe deciſum teſtatur. Galeſ. *in Margarita caſuum contienſ. verſ. Eleemoſyna* 1. & atteſtatur Bonacina *diſp. 2. q. 3. punct.* 30. *nu.* 9. *verſ. Tertio*, vt docet Barboſ. *d. alleg.* 109. *nu.* 5. & in Concil. Trident. *num.* 4. & declaravit Zerol. *in prax. part.* 1. *verb. Quæſtores*, ibi: *Pravi eleemoſinarũ Quæſtores debent prohiberi, non autem illi, qui eleemoſynas collectas in pios vſus erogantur.* Et poteſt ad intentum applicari argumentum ab Aſpilgueta Navarro. *in concil. lib.* 5. *conſ.* 33. loquente de Quæſtoribus S. Antonij, ibi: *At prædicti Religioſi, & ægroti ad eos confugientes, & eis inſervientes, non habent, vnde ſe alant, & curent, niſi mendicando à pijs fidelibus quærant, ergo non fuit intentio Concilij condentis legem humanam, quæ habetur in d. cap.* 9. *ſeſſ.* 21. *tollere naturalem, & divinã, quæ eſt illa ſuperior.*

Queſtuarij tamen dicuntur, qui emunt quæſtum, ipſum ſibi referunt, & negotia gerũt,

vt

vt sibi quæstum faciant, juxta text. *in l. sed etsi adijciatur, ff. pro socio*, videlicet pro certa pecunia, seu pretio lucrum eleemosynarum conducunt à fratribus, aliud enim est pietatis officium gratis impẽdere, aliud suam rem procurare, vt in *l. qui sine vsuris, ff. de negotijs gestis*, aliàs redigerẽtur ad instar publicanorum, vt docet Bald. *d. cõs. 17. n. 5. & 6.*

166 Die 11. Iulij 1672. referente Nobili Ioanne de Carbonell R. S. fuit in favorem dictorum Hospitalium, scilicet Generalis Sanctæ Crucis, & Beatæ Mariæ Misericordiæ declaratum in R. Senatu.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

167 *Attento instrumento condito Barchinon. 18. Aprilis 1651. penes Petrum Paulum Vives Nott. publ. Barchinon. constat Franciscũ Costò Pharmacopolam piè legasse, seu fundationem piæ dotationis puellarum Hospitalium Generalis Sanctæ Crucis, & Sanctæ Mariæ de Misericordia præsentis Civitatis fecisse, cum clausula, & thenoris sequentis: Instituesch, y fundo vna causa pia per donsellas à maridar, de la qual dexo Administradors mon hereu devall escrit, y los Honorables Consols del Collegi dels Apotecharis de la present Ciutat, que vuy son, y per temps seràn: la qual causa pia per ara doto de dos milia lliuras Barcelonesas, per que aquellas en poder del Notari del present meu testamẽt esmersen, ab censal, ò censals en lloch tuto, y segur à conegueda del hereu meu devall escrit, y de dits Consols à raho, ò for de sinch per cent, y las pensions que resultaràn de dits esmersos convertescan en casar quatre sadrinas pobres, ço es duas del Hospital General de Santa Creu, y duas del Hospital de Nuestra Señora de Misecordia, com iau trobaràn disposat en llibre ab cubertas de pregami, que tinch en la arquimesa de ma casa, intitulat: Llibre de dos administracios; y en cas lo dia de ma mort aparega, que à raho de 100. ℔. cada any desde dia que comensi jo dega casar alguna donsella, donat à quiscuna 25. ℔. vull, que dits Marnessors meus casen las donsellas pobres, quels apareixera, fins vejan hage jo casadas à raho de quatre donsellas pobres cada any, donant 25. ℔. à cada vna; y que mon hereu pague quiscun any las*

100. ℔. ℔. *de penſiò, fins hage giradas las dos milia lliuras à ſolta del Not. del preſent meu teſtament per fer dit eſmers, &c. Conſtat dictum Petrum Coſtò ab humanis deceſsiſſe. conſtat dicto Petro Coſtò univerſaliter ſucceſsiſſe, illiuſque univerſam hæreditatem, & bona tenere, & poſsidere Frãciſcum Coſtò Pharmacopolam ipſius filium. Conſtat per Adminiſtratores Hoſpitalis Generalis Sanctæ Crucis, & Beatæ Mariæ de Miſericordiæ fuiſſe petitum dictum Franciſcum Coſtò dicto nomine condemnari ad dandum, & ſolvendum ſibi dicto nomine ex vna parte bis mille libras pro penſionibus decurſis ab anno 1650. vſq; ad annum 1671. & penſiones in poſterum debendas, erogandas, pro vt per dictum Petrum Coſtò fuit diſpoſitũ, & ex alia parte bis mille libras, pro ſmercio faciendo in loco tuto, & ſecuro ad continuationem, & perpetuationem cauſæ piæ per dictum Coſtò fundatæ.*

Et licet pro parte Æconomi, Prioriſſæ, & Conventus Monialium de Monteſion præſentis Civitatis fuerit prætenſũ illas bis mille libras, ex quibus diſpoſuit dictus Petrus Coſtò, quod inſtituaretur, & fundaretur cauſa pia pro puellis Hoſpitalium prædictorum maritandis, pro vt ipſe cũ effectu inſtituit, fuiſſe proprias Sororis Hieronymæ Terçá Monialis profeſſæ dicti Conventus de Monteſion, ſicque ad inſtitutionem dictæ cauſæ piæ non potniſſe per ipſam dari, imò ad dictam Prioriſſam, & Conventum pertinere, cumque illas jam receperit à dicto Coſtò, non poſſe dictum Coſtò amplius moleſtari, imò petitioni dictorum adminiſtratorum imponendum fore ſilentium.

Cæterum attento non conſtat ſaltem eo modo quo de jure conſtare debet, dictas bis mille libras, ex quibus voluit Petrus Coſtò cauſam piam prælibitam erigi, ac dotari fuiſſe proprias dictæ Sororis Hieronymæ Terçà. His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & alijs ſua Excellentia inſequendo cõcluſionẽ in R. A. factam ſententiat, pronuntiat, & declarat dictum Franciſcum Coſtò Pharmacopolam, vti hæredem univerſalem, nec non tenentem, & poſsidentem univerſam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt Petri Coſtò ip-

ipsius patris, condemnandum fore, & esse, pro vt eum præsenti condemnat, ad dandum, & solvendum dictis administratoribus Hospitalium Generalis Sanctæ crucis, & Beatæ Mariæ de Misericordia bis mille libras, pro pensionibus dotationis dictæ causæ piæ, debitis ab anno 1650. vsque ad annum 1671. & pensiones in posterum debendas, erogandas tamen, & applicandas, eo modo, quo per dictum Costò fuit dispositum, & ex alia parte 2000. ℔. ℓ. pro sumercio faciẽdo ad cõtinuationẽ, & perpetuationem ejusdem causæ piæ per dictum Costò fundatæ.

Quo vero ad petita per dictum Costò contra Priorissam, & Conventum dictarum Monialium de Montesion, quod scilicet condemnaretur (cum receperint supra memoratas 2000. ℔. ℓ. pro fundatione causæ piæ de qua agitur applicatas per dictum quondam Petrum Costò) ad id restituendũ, & reficiendum quidquid, & quantum ratione præsentis litis pati contigerit. Attento nõ constat saltem eo modo quo de jure requiritur, quo ad prædicta competere dicto Costo actionem evictionis, seu indemnitatis, sed solum indebiti conditionem, aut aliam, & actor teneatur sequi forum rei. His igitur, & alijs meritis processus, & aliás, sua Excellentia eamdem insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat, prætensionem dicti Costò remittendam fore, & esse pro vt cum præsenti remittit, ad Iudicem Ecclesiasticũ dictæ Prioriſſæ, & Conventus competentem, ad quem spectet, & neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis solitã exequutionem fieri mandat.

Nota, quod R. sententia lata die 3. Martij 1672. per Admodum Reverendum Dominum D. Franciscum de Pons Abbatem Monasterij Sancti Cucuphatis Vallen. Ordinis Claustralis Divi Benedicti (genere, & doctrina præstantissimum Reg. Conciliarium) de voto Nob. Dom. Senatorum Dom. Iosephi de Balaguer, & D. Michaelis de Calderó fuit declaratum, firmæ juris factæ in Curia Ecclesiastica per Procuratorẽ Monasterij de Montesion (prætendentem dictas 2000. ℔. ℓ. ex quibus dictus Costó fundavit supradictã causam piam esse proprios dictæ

So-

Sororis Hieronymæ Terçà, Monialis professæ dicti Monasterij) locum non fuisse, & esse, ex qua declaratione justificata etiam remanent, quę dixi *num.* 156. *vers. Et Clericus, &c.*

Dices, si hoc ita est, quare in supra Kalendata R. sententia non condemnavit Senatus dictum Monasterium de Monresion, vel ratione evictionis, vel saltem condictionis indebiti, in quorũ casibus loquuntur R. decisiones *dict. nu.* 156. *& in vers. Et Clericus, &c.* relatæ.

Respondeo, quod aliquoties R. Senatus re maturius perpensa solet recedere à decisis, vt dixi *tom.* 1. *decis.* 27. *num.* 8. & in hoc casu, evidentissimè demonstratur, nam idẽ Nob. Senator de Carbonell, qui dictam sententiam in favorẽ Hospitalium declaravit in anno 1672. vouit postea in anno 1682. in causa Doctoris Huguet, de quam in *dict. nu.* 156. *vers. Et Clericus mentionem feci.*

168. Eaque dixi supra circa administrationẽ bonorũ, quã habẽt Religiosi, quod pertinẽt ad Conventum, non vero ad ipsum Religiosum, nisi cum licentia superioris illustrati, & comprobari possunt ex sequẽti, casu cuius facti species sic se habet: Franciscus Puigvert, & Manresa domicellus suo testamentò, quod condidit penès Franciscum Quatracasas Not. pub. Barchinon. die 8. Ian. 1656. hærede sibi vniversali instituta Franciscа Puigvert, & March Iaspi eius vxore ad eius omnimodas voluntates legavit Fr. Iosepho Puigvert Religioso Ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo præsentis Civitatis testatoris fratri omne illud, quod pro vestibus Religiosis, vulgo *habits*, libris, & alijs oportunis esset illi necessarium, à dicta Franciscа hærede solvendum ipsius vita donante, & quod ipsius obitu sequuto, dicto Fr. Iosepho Puigvert solverentur annis singulis, vita illius naturali durante 60. ℔. ℔. ex bonis ipsius testatoris per tertias anticipatas, & defunctis postea testatore prędicto, & Franciscа hærede instituta, petijt D. Fr. Iosephus Puigvert condemnari Franciscum Segui Civem honoratum Barchin. vti Manumissorem vnicũ, sive exequutorem testam. & vltimæ voluntatis dictæ Franciscæ ad illi solvendum

dum

dum 1090. ℔. ℔. pro pensionibus dictę annuæ correspōnsionis cessis, pro vt Reg. sententia lata referente Dom. Michaele Ioanne Taverner, & Rubi, R. Senatore, die 17. Feb. 1684. fuit in R. A. declaratum; instavit decretum exequutionis dictus Fr. Iosephus Puigvert, & cōtra eum fuit oppositum, de quodam Chyrographo manu, & litera dicti Fr. Iosephi Puigvert scripto, & subscripto, cum observantia subsequuta ex quo constabat, fuisse initum, & cōventum cum dicta Franciſca, quod eius vita durante solum ei præstaret ratione prædictæ correspōnsionis 25 ℔. ℔. replicabat dictus Fr. Iosephus cū sedula oblata 11. Aprilis 1684. inter alia, quod ipse solus, & absque licentia, & interventione sui Superioris, & Prælati non potuit dictum Chyrographum firmare, & sic opposuit de illegitimitate persoperſonæ, seu aliàs requirebatur, quodconstaret de licentia similis transactionis, & allegavit, quod Religiosus nullam poteſt tractationem inire, & firmare absq; licentia sui Superioris, maximè quando trāsactio alienationi est involuta, quia quidquid Monachus adquirit Monasterio adquirit, & Religiosi, tanquam particulares, non possunt obligari, vel contractus celebrare, vt docet Tondut. *qq. & resol. benef. cap.* 107. *num.* 8. ex Authentica *ingressi*, *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & sic in dicta transactione consensus Prelati, & Cōventus concurrere debebat, maximè interveniente manifesta lęsione, & die 24. Aprilis 1684. per dictum Dominum Taverner, & Rubi fuit facta provisio decreti exequutionis, & liquidationis, & declaratum liquidandas esse in favorē dicti Fr. Iosephi Puigvert 15. ℔. ℔. pro vnaquaque tertia, licet non expresso motivo, constat ex processu, quod motiva fuerunt rationes prædictæ per dictum Fr. Iosephum Puigvert allegatę, quę quidē R. Provisio fuit in gradu superioris confirmata referēte Dom. Iosepho Aleny R. sententia lata die 26. Septembris 1684. in actis Galceran Regij scribæ mandati.

169 Monasterium enim durante vita Monachi succedit in bonis ei delatis, qui tāquam masculus vocatus est, Molina *de Hispanor. Primog. cap.* 13. *num.* 71. & 95. Pereg. *de fideicom.*

*com. cap.*15. *num.*82. Gamma *decis.*6. *per tot.* Surd. *cons.*238. *à num.*3. Zevallos *q.*163. *à n.*6. quia Monachus non amittit jus succedendi jure consanguinitatis, Lap. *alleg.*101. *num.*11. neque gradus prioritatem, Molina *vbi supra, num.*73. neque amittit jus succedendi in feudo, quia servitium feudo annexum potest per Monachum ipsum, vel per alium adimpleri. Abbas *cap. in præsentia, num.* 69. Felin. *num.* 46. *de probat.* Gamma *vbi supra*, neq; amittit jus succedēdi in fideicommisso, Molina *vbi supra, n.*77. neque amittit jura Civitatis. Barth. *in l.*1. *num.*10. *ad municip. & de incol.* neque amittit nobilitatem sanguinis. Tiraquel. *de nobilit. cap.*26. *á n.*3. neque nomen, neq; arma Monachus amittit, quæ insignia sunt nobilitatis. Paris. *cons.*19. *lib.*2. *num.*35. quandoquidem transeunt ista cum ipso sanguine. Barth. *in tract. de armis à num.*10. Et Mnoachus nihil admittit ex his, quæ sibi competunt jure naturali, vel civili. Tiraquel. *vbi supra, num.*5. Barthol. *d. l.*1. *num.* 11. Benedictus *verb. Vxorem nomine Adelasiam, num.* 112. Et est certum in jure, quod in casibus in quibus substitutus excludit Monasterium intelligitur, si est capax bonorum saltem in communi, tunc enim durante vita instituti, substitutus repellitur à successione bonorum, & Monasterium illis gaudere debet, doctè, & magistraliter defendit Nobil. D. Regens de Cortiada *tom.*3. *decis.*124. *à num.*11. qui infinitos (suo more) citat, & ita in hac R. A. fuisse pluries decisum, statur.

170 Et sic ex supradictis infero, quod valida sit adjudicatio fideicommissi Monasterio ex personaMonachi durante ejus vita, non obstantibus conjecturis delationis nominis, & armorum, & contemplationis agnationis, ita R. Senatus R. sententia lata referente Illustrissimo Domino Dom. Raphaèle Vilosa die 6. Iul. 1658. in actis Preve Nott. in favorē Monasterij B. Mariæ Rivipulli Ordinis Claustralis Divi Benedicti, contra P. F. patrimonialem, Nob. Franciscā Pons, & de Ager, & tutores, & curatores Nob. Iosephi de Pons.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

171 *Attento constat Nob. Gisperium de Rebelles domicellum*

lum in Vicaria Acrimontis domiciliatum, dominum, qui dicebatur Baronia de Ribelles suo vltimo, & valido testamento, quod condidit in Castro Villæ Pulchri podij de Angularia Cœlsonen Diœcesis, die 21. Iulij 1611. penes Ioannem Ianer dictæ Villæ, authoritate Apostolica, & Regia Not. pub. de quo fidem facit Franciscus Ianer ejusdem Villæ ijsdem authoritatibus Not. pub. illius scripturas regens, heredem vniversalem instituisse Iosephum Ioannem de Pons, ejus filium, cum pacto tamen, & conditione, quod si dictus Iosephus Ioannes de Pons ejus filius die obitus dicti testatoris, non viveret, vel viveret, & illi hæres non erit, quia noluerit, aut non potuerit, vel illi hæres erit, & decesserit, quod Deus avertat, quandocumque absque filijs, & filiabus, id est liberis, vno, aut pluribus ex legitimo, & carnali matrimonio procratis, ad etatē perfectam testandi non perveniētibus, volendo tunc, & expresse disponendo, quod si fortè erunt plures filij, sit hæres primus filius masculus, natus, & procreatus, dummodo sit sanus mente, & postea succedāt cæteri ab vno ad alium, servato inter ipsos ordine primogenituræ, præferendo filios masculos filiabus fœminis: veniente autem casu, quod dictus Iosephus Ioannes de Pons ejus filius non haberet, nisi filios ad dictam ætatem testandi pervenientes, tunc voluisse, quod melioribus modis, via, & forma, quibus potuerit, cum intervētione aliquarum notabilium personarum, si possibile erit, tractetur, quod dictæ filiæ Iosephi Ioannis de Pons, dicti testatoris, aut illa, quæ erit hæres vniversalis ipsius matrimonium contrahat cū filijs domus domini de Monclar, aut domus domini de Monsonis, cum vna ex illis, aut cum ea, quæ magis conveniens videbitur ad effectum, ne periret nomen, & arma familiæ dicti testatoris, casu vero quo consequi non posset, disposuisse, quod quilibet, qui cum eis matrimonium contrahet, debeat cognominari cognomine de Pons, & deferre arma de Pons, absque mixtura cognominis, nec aliorum, & ita dictis casibus, & vnoquoque illorum dicto Iosepho Ioanni de Pons, substituisse, & sibi heredem vniversalem instituisse

tuisse Franciscum de Pons filium suum eius fratrem, cum eisdem pactis, vinculis, gravaminibus, ordine, & forma, quibus dixerat de dicto Iosepho Ioanne de Pons; non existentibus autem vero alijs filijs, aut existentibus, aut decedentibus forma dicta de alijs filijs, & filiabus, & posthumis supradictis; his casibus substituisse illis, & sibi haredes universales instituisse filios masculos domus Nobil. Guillermi Raymundi de Põs, domini, qui dicebatur de Mõclar, & Nob. Susanna de Põs, & Escarrer, eius uxoris, & his filijs masculis deficiẽtibus illis substituisse, & sibi haredem universalem instituisse filio masculo Ioannis Baptista de Pons, domini, qui dicebatur de Monsonis, & Eleonoris de Pons, & Mongay eius uxoris, ita quod servetur ordo primogenitura, & voluisse excludere filias domorum de Monclar, & de Monsonis, qui in dictis casibus succedet in dicta universali hareditate posit disponere de omnibus bonis dicti testatoris ad suas liberas, & proprias voluntates, sine oppositione alicuius vinculi, vel gravaminis, prout in dicto testamẽto, ad quod habetur relatio cõtinetur, constat instrumentis exhibitis, partium confessionibus, & testium depositionibus, & alias dictum Gispertum de Pons, & Ribilles testatorẽ obijsse, eiusq; in universa hareditate, & bonis dictum Nob. Iosephũ Ioannem de Pons eius filium, quo vivente pariter constat obijsse Franciscum de Pons eius fratrem, & Canonicum Sancta Ecclesia Vrgellen. absque filijs legitimis, & naturalibus, & Nob. Mariam Annam de Põs eius sororem uxorem, Nob. Iosephi de Pons Gubernatoris de Poblin etiam absque filijs legitimis, & naturalibus, constat etiam dictum Iosephum Ioannem de Pons dicti Gisperti filium decessisse nullis relictis filijs legitimis, & naturabus de legitimo, & carnali matrimonio procreatis. Constat tempore obitus dicti Iosephi Ioannis de Pons, solum in humanis reperiri unicum filium masculum nobilium cõjugum Guillermi Raymundi de Pons, qui dicebatur de Monclar, & Susanna de Põs, & de Escarrer, qui est Nobil. Fr. Ludovious de Pons, & de Escarrer Monachus, & Elec-

mo-

mosynarius Monasterij B.M. Rivipulli Ordinis Claustralis Sancti Benedicti, per quem, & per dictum Monasterium petitum fuit, quatenus sibi ex persona dicti Fr. D. Ludovici adjudicarentur universa hæreditas, & bona, quæ fuerũt dicti Nobil. Gisperti de Pons testatoris.

Et licet pro parte Nobil. Franciscæ de Pons, & Tutorũ, & Curatorum dicti Nob. Iosephi de Pons fuerit prætensum dictum Nob. Fr. Ludovicum de Pons, esse incapacem ex propria persona ad successionem hæreditatis, & bonorũ dicti Gisperti de Pons, quia tempore quo fuit apertum fideicommissum dictus Nobil. Ludovicus de Pons reperiebatur iam Monachus professus Religionis divi Benedicti, & sic ex conjecturata mẽte ipsius testatoris, exclusus à successione fideicommissi per dictum Gispertum de Pons in favorẽ filiorum masculorum Nobil. Guillermi Raymundi de Põs, & Nob. Susannæ de Esquerrer conjugum in suo testamẽto appositi, cum in eo affectaverit testator agnationis conservationem, & delationem nominis, & armorum suæ familia injunxerit nepotibus suis, casu quo cum extraneis á familia matrimonium contraxissent.

Quia tamen religio, quam profitetur dictus Nob. Ludovicus de Pons, & Esquerrer, seu Monasterium B. M. Rivipulli Ordinis Claustralis Sancti Benedicti est capax adquisitionis bonorum in communi, & dictus Gispertus de Pons in dicto suo testamento, non ita enixè agnationẽ conservare voluit, vt ex eo possit dici exclusus Monachus, seu Monasterium ex eius persona, quia non ordinavit fideicommissum reale, & perpetum in suo testamẽto, solum certos agnatos substituit, & non omnes vocavit, primo filiam Gubernatoris de Poblin ante posthumos masculos ipsius testatoris, gravamẽ delationis nominis, & armorum solum apposuit casu, quo ipsius nepotes nuberẽt extra familiam, neque onus istud in alia parte testamenti repetitum invenitur, & ipsi met filij possent nubendo extra familiam proprium nomen, & arma derelinquere, & assumere aliena, cum nulla reperiatur in hoc casu prohibitio testatoris, & vltimo filio domus

de Monſonis relinquit hæreditatem, ad ſuas omnimodas voluntates, vnde elicitur noluiſſe teſtatorem excludere à ſua ſucceſsione Monachos Clauſtrales Ordin. Sancti Benedicti, qui etiam deferunt nomen, & arma parentũ ſuorum. Ex quibus conſtat de intentione dicti Monaſterij B. Mariæ Rivipulli ex perſona Nob Fr. Ludovici de Pons, & de Eſquerrer illius vita naturali durante. His igitur, & alijs mentis proceſſus attentis, & aliás fuit concluſum, quod declaretur, quod fideicommiſſum appoſitum per dictũ Nob. Giſpertum de Pons in ſuo ſupra Kalendato teſtamento habuit locum in favorem dicti Monaſterij B. M. Rivipulli Ordin. Clauſtralis Sancti Benedicti, ex perſona dicti Nob. Fr. Ludovici de Pons, & de Eſquerrer, & conſequenter, quod vniverſa hæreditas, & bona, quæ fuerunt dicti Nob. Giſperti de Pons cum jurium plenitudine adjudicentur dicto Monaſterio ex perſona dicti Fr. Don Ludovici de Pons, & Eſquerrer, & quod Procurator Fiſcalis Patrimonialis, Nob. Franciſca de Pons, & de Ager, & Tutores, & Curatores dicti Nob. Joſephi de Pons condemnentur ad deſerendam vacuam, & expeditam poſſeſſionem dicto Monaſterio ex perſona Nob. Fr. Ludovici de Pons, dictæ hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt dicti Nob. Giſperti de Pons, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die litis motæ, vſque ad realem traditionem, ſolutis prius juribus, creditis, melioratjonibus, & alijs per dictam Nob. Franciſcam, & dictos Tutores, & Curatores reſpectivè pretenſis, vna cum illorum intereſſe ad rationem ſolidi pro libra, dictorum fructuum, jurium, creditorum, melioramentorum, intereſſe. & temporis à quo, & aliorum forçan liquidandorum, liquidatjone in decreto exequutionis, vel alia vlteriori liquidatione reſervata, & quod neutra pars in expenſis condemnetur, ſed quod pro biſtractis fiat ſolita exequutio.

172 Fundari poſtet hæc deciſio, ex his, quæ antecedenter dixi *nu.* 169. quod Monachus profeſſus in Monaſterio bonorum capaci in communi retinet jura ſuitatis, & ſucceſsionis, nedum ab inteſtato, *ex tex.*

in

in l. Deo nobis, §. 1. Cod. de Episcop. & Cler. sed etiam ex testamento juxta mentem Sacri Concilij Tridentini *in cap. 2. & 3. sess. 25. de regul.* fusè Peregrin. *cons. 47. à nu. 1. lib. 1.* Craver. *cons. 152.* Iul. Clar. *in §. testamentum, quæst. 29. & 30.* Gram. *d. decis. 6.* retinet etiam jus familiæ, & agnationis, gradusque proximitatem. Zæph. *cons. 33. num. 98.* Lap. *alleg. 100. nu. 7.* Mantic. *de conject. vlt. vol. lib. 8. tit. 12. nu. 25.* Cyriac. *controv. 476. num. 17. & 20.* Sanchez *in decalog. to. 2. lib. 7. cap. 11. nu. 5.* & etiam jura sanguinis, & sic nobilitatem, quatenus ex jure sanguinis procedit, & dimanat. Molin. *de Hispanor. Primogen. lib. 1. cap. 13. num. 72. 73. & 74. cum seqq.* Canc. *3. p. cap. 20. de legat. num. 130. vers. Et licet.* Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 3. disput. 11. q. 4. nu. 44. & 45.* Cæsar Carena videndus *resol. 153. nu. 13.* vt dixi antea *num. 169.*

173 Hinc fit, quod Monasteriũ ex persona Monachi admittitur ad fideicommissum relictũ filijs. Mantic. *de conjectur. vlt. vol. lib. 8. tit. 7. in fin.* & ex Covarrub. & alijs concludit Fusar. *de fideicom. q. 313. per tot.* vbi dicit, ita per ipsum judicatum, etiam si filio datus esset substitutus, vt ex Peregrin. *art. 28. num. 81. & cons. 47. lib. 1. num. 4.* firmat idem Fusar. *d. q. 313. num. fin.*

174 Et etiam ad fideicommissũ relictum descendentibus, vt pluries refert decisum in R. Senatu Valentiæ Dom. Reg. Leo *tom. 2. decis. 156. per tot.* ex Mastril. *decis. 65. lib. 1.* Sicuti in simili dicitur de fœmina, quæ ad fideicommissum admittitur, nisi factum sit ratione conservãdæ agnationis, *l. voluntas, ff. de fidelcommis. l. ultima, Cod. de verb. sig.* ita, & Monachus firmat P. Sãchez *ad præcep. decal. tom. 3. lib. 7. cap. 15. nu. 19.*

175 Et ex eadem ratione admittitur etiam Monasterium ad majoratum, & perpetuum fideicommissum ob memoriã etiam constituentis, & favore posteritatis relictum, saltim vita Monachi durante, vt expresse resolvunt Molina *de Hispan. Primog. lib. 1. cap. 13. num. 95.* Barbos. *de Iur. Eccles. univers. par. 2. lib. 3. cap. 31. per tot.* Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 3. disput. 11. q. 4. à num. 15.* Cabedo *decis. Portug. 133. per tot.* Carol. de Tapia *in authen. ingressi, verb. Sua, cap. 16 nu. 9.*

Cod.

Cod. de Sacrosanct. Eccles. Castillo *controv. lib. 3. cap. 12. num. 56.* Mastril. *d. decis. 65. num. 3. & decis. 153. num. 25.* Molfes. *ad consuet. Neapol. de succes. ab intest. 4. p. q. 65. num. 21.* Matienzo *in l. 1. glos. 1. num. 18. tit. 7. lib. 5. recop.* quos allegat Ovid. ad Molin. *lib. 1. cap. 13. num. 95.* non omittendus P. Sanchez *dict. lib. 7. cap. 15. num. 16.* Gamma. *dict. decis. 6. num. 5.*

176 Quod procedit etiam si majoratui, vel fideicommisso perpetuo sit vnita jurisdictio, dum modò ipsa sit absque dignitate aliqua regali, vtpote Ducatus, Marchionatus, & similiũ, multis probat Avendaño *in l. 40. Thaur. glos. 4. à num. 37. cum multis seq.* Barbos. *de jur. Eccles. univers. par. 2. lib. 3. cap. 3. à num. 1.* Tambur. *dict. tom. 3. disp. 11. q. 4. à num. 15.* Rodrig. *9. q. regul. tom. 2. q. 78 à num. 12.* qui multis relatis argumentis, illis satisfaciens in fine concludit sic fuisse judicatum in R. Cancellaria Pinciana Montalegre *in sua praxi, lib. 2. cap. 2. à nu. 47. cum multis seq.* Molfes. *d. q. 65. nu. 19. & 20.* Mart. *de succes. legat. p. 3. q. 13. art. 4. à n. 22.* Anguian. *de leg. lib. 2. cõtr. 17. n. 17.* & licet Molina *de Hispan. Primog. lib. 1. cap. 13. num. 94.* & alij relati à Sanchez *in decalog. to. 2. lib. 7. cap. 15.* contrariæ adhæreant opinioni (non tamen ex illa ratione, quod Monasterium non sit capax jurisdictionis, cui dignitas regalis non est annexa, imò capax est talis jurisdictionis, alias, vt inquit Sãchez *d. cap. 15. n. 14.* non posset institutor disponere in majoratu, quod succederet Monasterium, quod absonum esset) sed ex alia ratione, videlicet, quia ex majoratu, perpetuoq; fideicommisso, cui ampla est vnita jurisdictio, illiusque qualitatibus, & in Hispania consuetudine deducitur, quędam quasi expressa instituentis voluntas de nõ admittendo Monasterium ad huiusmodi majoratum, cum amplissima jurisdictione.

177 Et quidquid esset in majoratu Hispanico cum jurisdictione in perpetuam memoriam instituentis, in familiæ splendorem, alijsque qualitatibus relicto, & instituto: tamen in casu dictæ R. conclusionis supra relatæ non versabatur in majoratu cum dictis qualitatibus instituto, nec quidem in perpetuo fideicommisso,

missio, sed in simplici, & temporali, inter quæ, quam maxima existat discrepantia, nemo est, qui non videat, omnesque fere scribentes de materia tractantes illam differentiam agnoscunt, cum in perpetuis testator intendat providere conservationi perpetuæ familiæ, ex qua resultat efficacior conjectura excludendi Monasterium, vt eisdem verbis dicit Cabed. *decis. Portug.* 133. *num.* 1. Barbos. *de jur. Eccles. universi. lib.* 31. *num.* 8. Padilla *in l. cum acutissimi, num.* 44. Mantica *de conject. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 21. Sanchez *in decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 18. 19. & 20. In simplici fideicommisso non ita est, & sic à simplici fideicommisso agnatis, seu familiæ relicto Monasterium non excluditur. Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 20. Mantic. *de conject. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *nu.* 25. Craveta *cons.* 152. *num.* 2. *lib.* 1. & punctim Fusar. *q.* 345. *per tot.* & fusè hanc differentiam observat Carena *resol.* 153. *à num.* 11. *ad fin. cum decis. Rot. Rom.*

178 Quod in hoc Principatu, absque difficultate procedit, etiam si fideicommisso annexa esset jurisdictio, cum Villa, seu Castro; extra dignitates Regales, vt testantur Dom. Xammar *rer. jud. def.* 66. *per totum.* Cancer. 3. *par. de legat. nu.* 330. *vers. Vbi vero*, & videmus in Cathalonia Monasteria præsertim Sancti Benedicti, & Cisterciensium possidere castra, Villasque cum amplissima jurisdictione, quam per suos administrant Iudices, & generales Procuratores, Montalegre *in prax. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 51. qui probat de jure communi Monachos nigros Sancti Benedicti habere jurisdictionem Episcopalem, seu quasi, & temporalem, *ex cap. auditis de præscrip. & ex cap. dilectos de off. Ordin.* vbi DD. & notat glossa *in cap. recollen. de stat. Monach. verb. Eccles.* ego latè *in Coron. Benedictina.*

179 Et licet hucvsque tradita, quod saltim Monasterium admittatur de vitâ Monachi in majoratibus, & perpetuis fidei commissis, declarentur nisi contrarium appareat de voluntate testatoris, vt tunc, nec vita Monachi durante admittatur, sed statim sequens in gradu veniat substitutus, vt docet Pereg. *de fideicom. art.* 28. *nu.*

61.

81. & 82. Menoch. *de præſump. cap.* 83. *num.* 45. *lib.* 4. Molin. *de Hiſp. Primog. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 91. plures allegat Dom. Reg. Cortiada *tom.* 3 *deciſ.* 124. *num.* 12.

180 Hoc tamen procedit, ſi teſtator verbis expreſsis hoc dixerit, vel illis, ex quibus neceſſario reſultet excluſio Monaſterij per veriſsimas, & cõcludẽtes conjecturas, punctim Avendaño *ad l.* 40. *Taur gloſ.* 4. *num.* 44. Rodrig. *qq. regul. q.* 78. *art.* 13. *in princ.* Alexand. *conſ.* 121. *vol.* 2. & ibidem *num.* 3. Decius *conſ.* 259. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. univerſ. d. cap.* 31. *n.* 8. Oſaſch. *deciſ. Pedemont.* 126. *num.* 24. Tambur. *de jur. Abbat tom.* 3. *diſp.* 11. *q.* 4. *num.* 16. Barboſ. *in tract. de appel. verb.* 99. *num.* 146. Sanchez *d. cap.* 15. *num.* 25. vbi certiſsimos ex poſtulat conjecturas, vide alios, quos citat Dom. Regens Cortiada *tom.* 3. *deciſ.* 124. *num.* 9.

181 Et in tantum hoc procedit, quod etiam ſi in majoratu, & fideicommiſſo perpetuo ſit dictum ab inſtituente, illum inſtituere familiæ favore, agnationiſque conſervatione adhuc dubium ſit inter DD. vtrum ex hac clauſula ſatis clarè conſtet voluiſſe inſtitutorẽ Monaſterium excludere, ſaltem vita Monachi durante, ita vt Mantica *de conject. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 15. *in fin.* dicat eſſe controverſam quæſtionem, & multis agitatam, & licet videatur magis recepta, quod cẽſeatur excluſum Monaſterium, à plurimis tamen non infimæ notæ DD. contraria amplectitur, & eam ſequor, niſi expreſsè excludatur Monaſterium, quod ſequitur Zevallos *can. contr. can. q.* 193. *n.* 7. Cabedo *par.* 1. *deciſ.* 133. *num.* 9. Caldas *de nomin. emphyt. q.* 6. *num.* 13. *in fin.* Rodriguez, qui multis adductis eam comprobat *de regul. tom.* 2. *q.* 78. *à n.* 12. *poſt ſolut. ad* 6. *arg. verſ. Neque etiam.* P. Lezana *qq. regul. tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 9. alios refert P. Sanchez *in decalog. to.* 2. *lib.* 7. *cap.* 15. *à nu.* 18. Et quia in prænarrata ſpecie dictæ R. concluſionis quidquam de excluſione Monaſterij dixerit teſtator, nec mentio aliqua fuerit de familiæ, & agnationis conſervatione, nec alia verba protulerit, ex quibus reſultarent conjecturæ, ex quibus neceſſorio inferri poſſet inſtitutorem voluiſſe excludere Monaſterium, ideo pro Monaſte-

rio fuit rectè declaratum.

182 Quamvis autem Monasterium faciat deficere fideicommissum relictum alicui sub conditione, si sine filijs decederet, cum Monasterium loco filij habeatur. Canc. *par. 2. cap. 24. num. 22.* Authent. *nisi rogati*, & Authent. *si qua mulier*, *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & *cap. in præsentia de probat.* & ibi DD. Reg. Cortiada *decis. 24. tom. 3. num. 5.* fallit tamen, si aliud apparet de voluntate testatoris, vtpote si dixerit, *si filius meus decesserit, sine filijs legitimis, & naturalibus, & ex legitimo matrimonio procreatis*, nam tunc censetur testatorem voluisse excludere Monasterium, & admittere substitutum, Canc. *cum decis. Senatus, ibid. num. 27. 28. & 29.* Fontan. *de pactis, tom. 1. claus. 4. gloss. 2. num. 37. & claus. 6. gloss. 3. part. 6. num. 6.* Ferrer *obser. 3. part. cap. 401.* Grat. *cons. 111. num. 50.* Osasch. *decis. 126.* Fusar. *q. 429. per tot. & q. 430.* Fab. *in Cod. lib. 6. tit. 25. def. 16.* Barbos. *de Iur. Eccles. univers. lib. 3. cap. 31. num. 9.* Cabedo *decis. Portug. 133. num. 10.* Franch. *decis. 29.* Carol. Anton. de Luca *decis. 29. ad Franch.* qui de hac materia loquuntur, ita R. Senatus R. sententia lata referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R. S. in causa Isidori Godori, contra Fœlicem Català, & alios die 11. Octob. 1683. in actis Galceran R. scribæ mandati, licet nō expresso motivo.

183 Neque obstant conjecturæ ex eodem testamentō (de quo in dicta R. conclusione) prima scilicet, ex gravamine delationis nominis, & armorum; secunda, ex ratione cōservandę agnationis, inducta ex vocatione masculorum domus de Monclar, & de Monsonis.

184 Nam, quo ad primam, respondetur, quod simplex onus nominis, & armorum non sufficit ad conjecturam agnationis conservandæ eliciendam maximè in Hispania, quidquid in Italia ex vi statutorum servetur. Molin. *de Hispan. Primog. lib. 3. cap. 5. num. 78.* & plenius *lib. 2. cap. 14. num. 9. vers. Nec ex.* Add. ad Molin. *eod. cap. 14. num. 8. & 9.* dicit sententiam Authoris tenendam, tam in judicando, quam in consulendo. Burg. de Paz *in proœm. l. Thaur. n. 111.* Avendañ. *in l. 40. Thaur. gloss. 9. num. 29.* Pereg. *cons. 5. nu. 5.*

& 11. *vol.* 5. Decianus *conſ.* 31. *num.* 93; Giurba *deciſ.* 32. *n.* 18. Caſtillo *tom.* 5. *contr. cap.* 136. *num.* 75. & 160. in terminis incluſionis Monaſterij. Add. ad Molin. *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 95. *verſ. Meo quidem ſenſu.* Rodriguez *q. q. regul. tom.* 2. *q.* 79. *à num.* 13. *per tot. fol. mihi* 219. ibi: *Quod vt juridicum, ita in Senatu Pinciano fuit judicatum pro ipſo Monaſterio de las Huelgas; & pro majoratu Arias de Mexia in favorem Monaſterij Matris Dei Civitatis Salmãticenſis, in quibus majoratibus idem gravamen portandi arma, & conſervandi nomen, & pro nomen fundatoris erat appoſitum.*

185 Et ſanè DD. hanc conjecturam nominis, & armorũ parvi faciunt, niſi ſit repetita pluries, & per longam ſubſtitutionum ſeriem, vel per verba *ſemper, & in infinitum*, vel per collectiva verba, nẽpe deſcendentes, factis ſubſtitutionibus, vt videre eſt penes. Caſanate *conſ.* 20. *nu.* 29. Ramon. *conſ.* 17. *num.* 6. Theſaur. *deciſ.* 270. Dom. Peguera *deciſ.* 105. *num.* 2. *cum ſeq.* vt de hac materia alio in loco fuſius (Deo favente) agam.

186 Quo ad ſecundam conjectu-

ram, quidquid ſit de ea, in hoc caſu dari ſubſtitutum de domo de Monſonis vocatum poſt maſculos de domo de Monclar, & ſic reſpondetur, quia talis deductio, eſt de jure tertij, & quidem non excluſiva, ipſo jure juris agentis; in fideicommiſſo enim quis non admittitur, niſi per petitionem, & Judicis officij implorationem. Canc. *part.* 3. *de tranſmiſ. cap.* 21. *num.* 83. & nulla fuit facta petitio alicuius in proceſſu ſubſtituti, quo in caſu, non admittitur dicta de jure tertij exceptio, quia non eſt ipſo jure excluſiva juris agentis, ſed ſi ille tertius velit, & petat, Fontan. *de pact. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *par.* 2. *nu.* 28. Surd. *deciſ.* 280. *per tot.* Gratian. *diſcep. forens. cap.* 490. *nu.* 42. & 43. Seraph. *deciſ.* 149. *num.* 2. Puteus *deciſ.* 4. *de re jud.* Theſaur. *deciſ.* 4. *num.* 3. Gamma *dict. deciſ.* 6. *num.* 2.

187 Quando exceptio juris tertij habeat locum, tractant Excellent. Dom. Vicecanc. Creſpi *obſer.* 39. *tot.* Marinis ad Reverter. *deciſ.* 95. *in obſer. num.* 1. *cum ſeq.* Canc. 2. *par. cap. vlt. à num.* 20. *qui num.* 130. dicit hanc exceptionem non admitti poſt ſentẽtiam in judicatum

tran-

translactam, ex Ferrer 3. *part. obser.* 330. & ita fuit declaratũ per Dom. Vincentium de Sabater R.S. provisione facta 2. Martij 1685. in actis Pellicer Nott. in causa Nob. Ioannis Amat, contra Vniversitatem Pratorum Regis, licet non expresso motivo, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata referente Nob. Dom. Iosepho Pastor, & Mora.

ARGVMENTVM.

De societate, obligationeque sociorum ex facto institorum, & præpositorũ, & alia circa societatis contractum, & de validitate contractus filij familias, cum patris consensu, & in favorem patris celebrati.

SVMMARIVM.

Facti species proponitur, num. 1.2.3.4.

Conditio, & forma societatis est servanda, etiam per cõtrahentes eam ignorantes, & isti quid debeant agere, vt alij socij præponentes maneant obligati, & sint in obligatione contra pacta societatis, num. 5.

Institor, seu præpositus negotiationi, & societati præsumitur habere tacitum mandatum à socijs, nu. 6.

Potestas institoris consistit in mandato, ibid.

Istud mandatum contrahentes debent inquirere, ibid.

Quando pacta societatis sunt clara socios, & tertios contrahentes cum præposito afficiunt, ibid. cum decis. Senatus, ibid.

Limitatur hæc regula, quando res fuerint versa in vtilitatem societatis, num. 7.

Probatur etiam hæc limitatio num. 8.

Hoc in casu omnes socij tenentur in solidum actione de in rem verso, ibid.

Filius familias, qui mutuavit sibi pecuniam, licet pater, qui contractu mutui nõ interfuit obligatus non sit, si tamen pecunia est versa in vtilitatem patris, tenetur, ibid.

Idem procedit in mutuo vassallo facto, si pecunia versa est in dominum, ipse obligatus remanet, ibid.

Quando socius habet mandatum tacitum, vel expressū à reliquis consocijs omnes ex cōtractu per ipsum gesto insolidum obligantur, nu.9.

Baldus obijt cum fama virtutis, Frater Religionis Franciscanæ, num.9. ibid.

Versio in alterius vtilitatem mandato similis est, ibid.

Contrahentibus societatis incumbit onus probandi res fuisse versas in vtilitatem illius, num.10.

Ex continuatione merciū in libro societatis probatur hæc versio, ibid.

Maximè si contrahentes sunt extranei, sive forenses, ibid.

Liber institoris probat contra Dominum, ibid.

Liber societatis scriptus à socijs, alijs scientibus, & patientibus plenè probat, nu. 11.

Explicatur decis. 509. Font. num.12.

Denuntiata, & publicata dissolutione societatis an socius complementarius posset obligare societatem, nu. 13.

Ratio assignatur, ibid.

Dissolutio societatis facta inter socios in loco privato non valet, num.14.

Quando censeatur societatem permanere, vel finitam fore, ibid.

Refertur casus, & decisio circa prædicta, ibid.

Licet in societatis instrumento dicatur, quod socij tenentur tantum pro virili, intelligitur, hæc obligatio quo ad ipsos socios, non vero, quo ad contrahentes, num. 15.

Socius ex natura contractus obligatus est in solidum, absque eo, quod exprimatur, ibid.

Si socius, qui contraxit debitum erat administrator, vel de consensu sociorum ad administrationem deputatus, tunc vnusquisque ex socijs tenetur in solidū pro debito contracto per ipsum administratorem, num.16.

Distinctio Dom. Xammar def.108. admittitur, nu.17.

An teneantur socij etiam in solidum de bonis extra societatem, & ultra vires, & corpus ejusdem, ibid.

Ex receptione capitalis, & lucri societatis socius in solidum

dum tenetur creditoribus societatis, ibid.

Ex sola subscriptione facta per socium probatur versio mercium in utilitatem societatis, num.18.

Versio in causam societatis conjecturis probatur, ibid.

Scriptura reperta in libris curritorum auris plenam probationem facit, ibid.

cum decisione Senatus, ibid.

Objectio proponitur, num.19.

Eius satisfactio, num.20.

Creditor, vt sibi præjudicet in quantitate deposita in tabula, seu bancho requiritur, quod habeat scientiam specificam rationum partitæ, ibid.

Cum decis. Senatus.

R. decisio proponitur, num.21.

Regia sententia transcribitur, num.22.

Eius confirmatio, num.23. & 24.

Filij familias contractus censualis in favorem alterius simul cum patre firmatus, est validus, num.25.

Ratio assignatur, ibid.

Cum decis. Senatus.

Filius familias non potest cõtrahere nisi cum patris consensu, num.26.

Ratio assignatur, ibid.

Cum decis. Senatus.

Opiniones referuntur, ibidem, & num.27,28 & 29.

Datur intelligentia DD. hanc quæstionẽ tractantibus, nu. 30. cum decis. Senat. ibid.

R. declaratio transcribitur, num.31.

Eius confirmatio in gradu supplicationis, num.32.

Filius familias mutuam pecuniã recipiens manet obligatus ad illam restituendã, quãdo postea à nexibus patriæ potestatis liberatus mutuum agnoverit, & confessus sit, & ad pecuniam restituendam se obligavit, num.33.

Ratio assignatur, ibid.

Pater manet obligatus pro filio ad restituendum mutuanti quantitatem expensam in melioramentis domus ipsius, num.34.

Ratio assignatur, ibid.

Cum decis. Senatus, ibid.

An filius obligatus vna cum patre possit se juvare beneficio, ne egeat, num.35.

Cautela ad hunc finem refertur, ibid.

An filius obligatus cum juramento cum patre gaudeat beneficio ne egeat, num.36.

Datur intelligentia DD. dicto num.

num. 36. citatis, & referuntur requisita, ad hoc vt beneficio ne egeat juvari possit, num. 37.

An exceptio beneficij ne egeat procedat in judicio exequutivo, num. 38. & 39.

An exequutio R. sententiæ æquiparetur exequutioni vigore instrumenti guarentigij, num. 40.

An societas in qua vnus ponit capitale, alter operas, & industriam finita societate, an capitale sit detrahendũ, & communicandum, si societas remanet lucrosa, resolvitur hæc quæstio, num. 41. cum decis. Senatus.

Socius tenetur in solidum creditoribus societatis, nu. 42. cum decis. Senatus.

Socius non potest certã quantitatem consocio petere, nisi prius redditis rationibus, num. 43. cum decis. Senat.

Et si cum scriptura guarentigia sit obligatus socius non potest exequutio, contra illum instari pro capitali, nisi prius redditis rationibus, ibid.

Exceptio compensationis, & retentionis illiquida, qualis est exceptio reddendarũ rationum reijcitur, & non admittitur in judicio exequutivo, cum decis. Senat. num. 44.

Qui dedit pecuniam ad negotiandum non potest petere illam, sed tantum, vt negotiationis ratio reddatur, num. 45. cum decis. Senatus.

Quando socij possint petere iterationem computorum, & novam calculationem societatis, num. 46. cum decis. Senatus, ibid.

DECISIO XXXII.

FVIT mota controversia inter Ioannem kies Consulem Nationis Olandæ, & Arnoldum de Yaguer, cum Bartholomeo Romeu mercatore, petentes dictum Romeu condemnari ad eis dandum, & solvendũ 396. ℔. 10. ℔. pro complemento pretij mercium per eos venditarum memorato Romeu, & Ioanni Fornells, eo, quia ex certificatoria facta per Bonaventuram Vila Not. pub. Barchin. die 3. Aprilis 1680. constabat die 7. Maij 1674. fuisse ini-

tam

tam societatem inter supra nominatum Bartholomeum Romeu mercatorem, & Ioannem Fornells botigeruim telarum præsentis Civitatis, cum pactis, & conditionibus in dicta societate expressis, & inter alia, quod omnes emptiones rauparum, & mercium fiendæ habita fide de pretio, & omnes obligationes sociales firmandæ essent per ambos socios, præpositumque, sive institorem dictæ societatis fuisse dictum Fornells, administrasseque apothecam, vulgo, *botiga*, sitam in præsenti Civitate Barchinon. in vico dicto dels *camvis*.

2 Durante dicta societate prędicti Romeu, & Fornells emerunt à dictis Kies, & Yaguer 29. petias telarum, vulgo, *mitijas olādas*, pretio 385. ℔. 8. ¢ 9 monetæ Barchin. illosq; confessos fuisse iitis dictam quantitatē, pro cuius veritate, chyrographum firmarunt manu, & littera Petri Orra curritoris auris, scriptum, & subscriptū die 2. Octobris 1674. per dictos Romeu, & Fornells.

3 Postea Ioannes Fornells nomine societatis emit à dictis Kies, & Yaguer 22. petias *de sangalas* ad rationom 4. ℔. ¢. pro qualibet petia, pretio 88. ℔. 4. monetæ argentæ ad rationem 3. ℔. 4. ¢. pro vnoquoque nummo aureo, vulgo *dobla*, & firmavit dictus Fornells chyrographum manu, & littera dicti Petri Orra curritoris auris, scriptum, & subscriptum die 19. Novembris 1674.

4 Deinde die 18. Ian. 1675. dicti Ioannes Kies, & Arnoldus de Yaguer vendiderunt dictis Romeu, & Fornells 15. petias *de xamellots ab seda de Flandes*, & vndecim vlnas, & sex palmos alterius petiæ eiusdem qualitatis, ad rationem 13. ℔. 10. ¢. monetæ argentæ pro qualibet petia, vt certificabat, tum Ludovicus Llor curritor auris ex suis libris, tum Iosephus Olzina, & Riusech domicellus, Officialis Generalis Cathæ, vti regeus librum solutionum juris Bullæ, ex quo apparebat, fuisse manifestatas 8. petias, vndecim vlnas, & sex palmos *de xamellots de seda de Flandes* nomine apothecę, vulgo *Botiga* dictorum Romeu, & Fornells, emptas à dictis Kies, & Yaguer ad dictam rationem 13. ℔. 10. ¢. monetæ argentæ pro vnaquaque petia.

Op-

5 Opponebatur pro parte Bartholomei Romeu mercatoris, quod illud pactum adjectum in contractu societatis initæ cum Ioanne Fornells, quod omnes emptiones rauparum fiendæ habita fide de pretio, & omnes obligationes sociales firmandæ essent per ambos socios, esse servandum, & quod dictus Romeu nõ tenebatur partitas rauparum acceptas extra formam dicti pacti solvere creditoribus memoratæ societatis, & ipsi tenebantur investigare pacta, & conditiones, sub quibus concepta fuit dicta societas, licet cum institore, seu præposito contraxerint, & in omni casu dictus Romeu esset obligatus pro virili, non autem in solidum; prætensionem defendebat prædictus Romeu, ex regula generali, quod conditio, & forma, societatis, & præpositionis (quales sint) erat attendenda, & erat servanda, etiam per cõtrahentes illas ignorantes, circa quos ipsi debent esse multum curiosi, inquirendo forman, sub qua societas est contracta, & scrutari, posse, & facultatem, quam habet socius, & præpositus, cum quo contrahunt, ad hoc vt possit alios socios præponentes obligare, taliter, quod si contrahat contrapacta societatis, & vltra, posse attributum præposito, seu institori, non remanent obligati socij præponentes, ex Paris. *cons.* 93 *num.* 50. Decio *cons.* 510. *in fin.* Rot. Genuen. *de mercatur. decis.* 14. *num.* 87. pluribus relatis Gratian. *decis. March.* 178. *num.* 7. & 9.

6 Ratio potest assignari, quia ideo institor, seu præpositus negotiationi, & societati, dicitur posse obligare alios socios, quia ad hoc præsumitur habere tacitum mandatum ab ipsis, Decius *in l. socius, §. 3. ff. si cert. petat.* Surd. *decis.* 213. *num.* 2. Gratian. *discep. forens. cap.* 279. *à num.* 1. *vsque ad num.* 7. igitur quoties præpositus, seu institor habet mandatum limitatum, & certis pactis, sine legibus circumclausum, non poterit adhuc, quo ad tertios contrahentes obligare socios præponentes vltra fines mandati, & posse ei attribuhi, cũ õnis potestas institoris consistat in mandato, quod habet à dominis, quod inquirere (videtur) tenentur contrahẽtes, ex Rot. Genuen. *de mercat. dict. decis.* 14. *nu.* 87. *circa med.*

med. observat, probat, & confirmat Font. *decis.* 506. *num.* 13. maximè quando pacta societas sunt clara, quo in casu nedum socios, sed tertios contrahentes cum præposito afficiunt, & comprehendunt, vt docet Font. *decis.* 504. *num.* 24 qui *decis.* 509. Reg. Senatus decisionem allegat, referente Nobil. Dom. Raymundo de Rubi, & Marymon 19. Febr. 1633. quam sententiam, vti notabilem transcripsit, idem Fontanel.

7 Limitatur primo, tamen hæc regula, nisi probaretur, & constaret, raupas, merces, seu alias res fuisse versas in vtilitatem, & beneficium societatis, ex text. dispositione, *in l. ei qui in fin. ff. quod cum eo, qui in alen. potest. est, &c.* ibi: *Alioquin si cum libero res ejus agente, cuius precibus meministi, contractum habuisti, & eius personam elegisti, pervides cõtra dominum nullam te habuisse actionem, nisi vel in rem eius pecunia processit, vel hũc contractum ratum habuit,* hac limitatione ex dicto text. inducta, in terminis societatis juvatur. Gratian. *d. decis. Mar. num.* 3. ibi: *Maximè, quia nunquam dominus ratificavit factum institoris, neque apparet mutuum fuisse versum in ipsius vtilitatem, quo casu teneretur, ex d. l. ei qui, &c.*

8 Probatur etiam hæc limitatio, *ex text. in l. jure societatis, ff. pro socio,* ibi: *Iure societatis per socium ære alieno, socius non obligatur, nisi in communem arcam pecunia versa sint,* ex quo text. hanc limitationẽ infert. Thesau. *decis.* 136. *num.* 7. ibi: *His tamen non obstantibus placuit alijs dominis secunda opinio, eo, quod ille creditor non esset sequutus fidem sociorum, sed illius tantum, cum quo contraxit nomine proprio, & ita absolvit reos, & socios conventos Senatus à petitione venditoris, nisi probaretur rem fuisse versam in beneficium societatis, ex dict. l. jure societatis, &c.* Quo in casu omnes socij tenentur insolidum actione in rem verso, *text. in l.* 1. *ff. de jur. in rem verso, d. l. jure societatis,* vide Farinac. *in repert. de contractibus, verb. Societas, num.* 9. plures allegat Giurba *ad consuetud. messan. cap.* 9. *gloss.* 11. *par.* 1. *num.* 3. in his terminis; & extendit in filio familias, qui mutuavit sibi pecuniam, & licet pater, qui contractu mu-

tui, non interfuit obligatus nō sit, si tamen pecunia versa est in vtilitatem patris tenetur, ac si ipse met contraxisset, *l. 7. & Iulianus, §. proinde, ff. de in rem vers.* Menoch. *lib. 3. præsump. 68.* Giurba *d. gloss. 11. nu. 14.* & in mutuo vassallo facto, licet dominus obligatus non maneat, si tamen pecunia in eius vtilitatē sit versa, obligatur dominus æquè, ac si ipse mutuo accepisset. Giurba *ibid.*

9 Ratio evidens est, nam quādo socius habet mandatum tacitum, vel expressum à reliquis consocijs, omnes ex contractu per ipsum gesto insolidum obligantur, & hoc est primum requisitum à Doctoribus expostulatū, circa subjectam materiam, vt videre est apud DD. quos laudat, & sequitur Giurba *d. gloss. num. 1.* sed sic est, quod versio in alterius vtilitatem mandato similis est, Bald. *in l. ei qui, §. vlt. Cod. quod cum eod.* (nota curiosis, quod Baldus obijt, cum fama virtutis Frater Religionis Frāciscanæ, vt attestantur Gonzaga, Rodulfo, Valdigno, in Choron. S. Francisci, Asturo, & alij) Stracca *de mercatur. tit. de contract. nu. 15.* Giurba *d. gloss. 11. nu. 15.* igitur de consensu socij existimandum est celebratum fuisse contractum

10 Verum tamen est, quod cōtrahentibus societatis incumbit onus probandi merces, sive res, fuisse versas in vtilitatem illius, vt tenet Thesaur. *d. decis. 136. num. 6.* & constabat ex facto, quod ob recusationē sociorum edendi librum societatis, die 14. Novemb. 1679. fuit expeditum mādatū Aloysio Laurador, administratori bonorum Ioannis Fornells institoris, vt ederet, & poneret dictū librū societatis in posse scribæ huius causæ, & sic fuit exequutū, & constitit ex certificatorijs extractis ab eo merces (de quarum solutione disceptatur) fuisse continuatas in dicto libro societatis manu, & littera dicti Fornells scripto, ex qua continuatione, & scriptione rectè probatur, merces prædictas versas fuisse in vtilitatem societatis, ex traditis à Felic. *de societ. cap. 31. nu. 32.* ibi: *Tertia est conjectura, si socium librum rationum negociationis, & administrationis edere recusat, in quo constare asseritur, res emptas, puta lanas fuisse conversas in vtilitatem societatis, ex hac enim recusatione præsumptio sumi-*

tur

tur contra eum, qui id non facit, quod facere tenetur, &c. præmaximè in his terminis, quando cõtrahens, extraneus, sive forensis est, Giurba *ad consuetud. messan. gloss.* 11. *num.* 21. liber enim institoris probat contra dominum, ac si eius manu fuisset scriptus Beccius *cons.* 211. *tom.* 2. & an liber socij probet, vide Gayto *de credit. cap.* 2. *tit.* 4. *num.* 860. *cum seq.*

11 Constabat etiam ex processu, quod sciente, & patiente dicto Romeu, Ioannes Fornells librum societatis scribebat, & sic ei erat standum ex regula, quia liber societatis scriptus à socijs, alijs scientibus, & patientibus plenè probat *decis.* Genuæ 173. *num.* 5.

12 Vlterius decisio R. S. allegata per Font. *decis.* 509. & per me *num.* 6. non applicatur casui huius controversię, quia in illa licet fuerit declaratũ, quod præponens non obligatur ex scientia vltra pactum in societate expressum, & quod creditores tenebãtur illud investigare, ea ratione fuit, quia non constitit merces (de quibus ibi disputabatur) fuisse versas in beneficium societatis, vt in hoc casu, & sic est standum limitationi superius stabilitæ.

13 Si prædicta regula generalis ita generaliter esset intelligenda, sequeretur inconveniens, quod non denunciata, & publicata dissolutione societatis socius complementarius nõ posset obligare societatem, quod est falsum, vt docet Roccus *post resp. cent.* 1. *de societ. mercat. num.* 149. Ne mercatores deciperentur, inter quos bona fides servanda est favore publici commercij, & in hoc casu nõ dicũt DD. quod contrahentes teneantur esse curiosi, & investigare pacta, & tempus à socijs in contractu societatis simulatum, & statutum; imó si duo socij, vel plures fecerunt aliquam societatem duraturam per spatium quinquè annorum, & elegerunt in institorem, vel factorem, & administratorem dictæ societatis Ioannem, cum facultate, & cõmissione, quod expenderet tale nomen, & emeret quascumq; merces, ac acciperet à quibusdam creditoribus pecunias mutuo, vel ad cambium, quibus egeret, & postea inter se, & in loco privato, & absque denunciatione creditoribus facta, dissolvunt dictam societatem, ante quam

dictus terminus, inter quem fuit cõtracta, elapſus foret, quæro, nunquid dicta ſocietas ſit finita, & dicta diſſolutio ſit valida, & ſimiliter, quæro, nunquid ſi poſt dictam diſſolutionem dictus Ioannes remanſit in negociatione, & expendit idem nomen, quod antea expendebat, & contraxit, cum pluribus creditoribus teneantur dicti ſocij principales pariter, atqui antea quam ſocietas non erat finita, *ex text. in l. tamdiu, Cod. pro ſocio.*

14 Reſpondeo, quod dicta diſſolutio ſocietatis facta interſe in loco privato non valet, niſi fuerit intimata creditoribus, vel illis, cum quibus dictus inſtitor poterat contrahere, & ita de geſtis per inſtitorẽ poſt dictam diſſolutionem factam inter ſocios in loco clandeſtino, tenentur dicti ſocij, & principales, ac ſi dicta diſſolutio non eſſet facta, ex eõ, quod ſocij tenentur de dolo inſtitoris, & factoris, & ad hoc, vt diſſolutio ſocietatis factæ per aliquos ſocios ſit valida, eſt neceſſe, quod ſocij, qui diſſolvũt aliquam ſocietatem intra terminum, per quam fuit contracta, intiment, denuncient, & notificent talem diſſolutionem creditoribus, & illis cum quibus inſtitor, vel factor, & adminiſtrator poterat contrahere, vel quod faciant aliquod proclama, ſeu præconium publicum, cum qno notificetur dicta diſſolutio, aliàs ſi hæc facta non fuerint, cenſetur quod ſocietas contracta adhuc durat, & remanet, ita docet conſultus in tex. ſingulari, *in l. ſed ſi Pupillus, §. de quo palam, ff. de inſtitor. act.* vbi DD. ad expoſit. d. text. vide ad plenum Anton. Gomez *variar. reſol. tom. 2. cap. 5. nu.* 6. & ibi Aylon *num. 7. verſ. Quod diſſoluta, &c.* Salgad. *poſt tom. 2. tract. laberynth. credit. deciſ.* 30. *per tot.* Hect. Felicius *de ſociet. cap.* 30. *num.* 55.

Comprobãtur prędicta, nã R.S. lata referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R. S. die 18. Martij 1682. fuerunt condemnati Ioſephus Refart, & Ioannes Ores ad dandum, & ſolvendum Michaeli Struch 60. duplas auri, vna cum inter eſſe mercantili, & quod in decreto exequutionis haberetur ratio, qualis de jure habenda fuerit de exceptione ſolutionis, ſeu verius compenſationis, per dictos Refart, & Ores oppoſitæ, & per eundẽ Nob.

Dom.

Dom. Relatorem, die 25. Iunij 1683. fuit decretum exequutionis provisum, & in sequendo calculi rationes fuerũt liquidatæ in creditum Lucretiæ Collell, & Struch, viduæ relictę dicti Michaelis Sttuch, & indebitum dictorum Rafart, & Ores 494. ℔. 18. scilicet pro capitali, & interesse; cumque ab hac R. Provisione supplicassent dicti Refart, & Ores, fuit declaratum R. S. lata referente Nob. Dom. Iosepho Pastor, & Mora R. S. die 16. Ianuar. 1687. quod erat admittenda compensatio quantitatum per dictum Refart, & Ores, prætensarum, insequendo rationes Salvatoris Massanes de Ribera V. I. D. Civis honorati Barchin. recalculatoris ex officio assumpti, quæ verse de vulgari in latinum sermonem sic se habent; quidquid sit, an societas inita inter dictũ Bartholomeum Romeu, & Ioannem Fornells fuerit extincta, & finita die 3. Martij 1675. nec ne, cæterum attento ex meritis processus cõstat dictos Rafart, & Ores tinctores, tinxerunt ex ordine dictorum Fornells, & Romeu varias merces, quæ ingress fuerunt in beneficium dictæ Botigię, sive societatis, à die 20. Augusti 1674. vsque ad diẽ 26. Aprilis 1675. & exprimuntur latius in *num*-19. dicti recalculi, neque obstat quod pro parte dictæ Collell, & Struch deducitur, quod dicti Refart, & Ores tenebantur inquirere, & investigare modum, & formam, quibus concepta erat dicta societas, nec non mandatum, quod habebant dicti socij, aliter dictis Rafart, & Ores erat imputandum, si non servata forma contraxerunt, videlicet, quod respectu infectionum, vulgo *tints*, quę fuerunt à die 3. Martij 1675. extinctionis dictæ societatis, vsque ad diem 26. Aprilis eiusdem anni non erat obligatus dictus Romeu, quia dicta die, iam non erat socius, & quod Refart, & Ores notitiam claram, & certam habebant divisionis dictæ societatis: quia quo ad investigationem status, & pactorũ eiusdem societatis, est intelligendum, tempore quo Refart, & Ores, inceperunt contrahere cum Romeu, & Fornells socijs, nõ autem postea, videlicet post octo menses continuos, in quibus Refart, & Ores contrahebant cum dictis Romeu, & Fornells (nempè à die 20. Augusti 1674. vsque ad 26. Aprilis 1675.) cum bona fide con-

tinuationis dictæ societatis, taliter, quod toto dicto tempore dicti Refart, & Ores tinxerūt merces pro dicta societate, & in omni casu memoratus Romeu tenebatur denuntiare illis divisionem, & dissolutionem dictæ societatis, aliàs erat semper præsumēdum, dictos Romeu, & Fornells contraxisse simul; neque etiā obstat, quod pro parte dictæ Collell, & Struch dicitur, quod certificatoria facta per Raymundum Vilana Perlas, Civem honoratum, & Not. pub. Barchinon. constat, quod inter alia pacta contenta in instrumento societatis prænarratæ, legitur, quod alter socius non possit obligare alterum socium, & cum dictus Fornells dictas infectiones, vulgo *tints* fecerit absque consensu dicti Romeu, illi nulla potuit competere actio contra istum circa valorem dictarum infectionum, non obstante defectu notitiæ extinctionis dictæ societatis: quia ex eademmet certificatoria resultat, quod pactum prædictum est limitatum respectu emp-15 tionis mercium, habita fide de prerio, tā intra Barchinonem, quam extra, in quo casu non versamur, sed multum diverso, imò ex eodem pacto evidēter resultat, quod in omni connexo, & dependenti ratione dictæ societatis alter socius potuit obligare alium, juxta dispositionem juris, & per hoc in dicta R.S. causæ supplicationis dicitur, ibi: *Hoc tamen intellecto, quod causis, & rationibus deductis in numeris* 19. 21. *& 22. recalculi ex officio facti per Salvatorem Massanès de Ribera V. I. D. & Civem honoratum Barchin. recalculatorem ex officio nominatum ex illis* 494. ff. 1. ℔. *liquidatis in & cum numerata Regia Provisione à qua in creditum dicti Michaelis Struch, quōdā & indebitum dictorū Refart, & Ores detrahantur* 361. ff. 5. ℔. 11. *ita vt solummodo censeantur liquidata in creditum dictæ Lucretiæ Colell, & Struch, & in debitum dictorum Refart, & Ores* 132. ff. 5. ℔. 1. *& quod recalculus prædictus consuatur in processu.* Ab illa pendet causa supplicationis in Aula Admodum Reverendi Domini Cancellarij.

Limitatur secundo dicta regula generalis, in casu, in quo licet in societatis instrumento fuisset dictum, quod socij tenerentur tantum pro virili, intelli-

telligenda sunt illa verba, & pacta, quo ad ipsos socios, non vero, quo ad contrahentes, vt expresse tenent Hodierna ad Surd. *decis.*213.*nu.*1.ibi: *Etiam si in ipso societatis instrumento fuisset dictum, quod omnes tenerentur, pro sua virili, cum verba illa pariũt effectum inter eos, & non quo ad alios cõtrahentes.* Ludovis. *decis.*270. *num.*1.Osasch.*decis.Pedemont.* 150.*num.*6.*&* 7. Dom. Xam. *deff.*108.*num.*3. sequitur Thesaur. Filius *in addit. ad Patrem*, *decis.*36.*nu.*1. addit, vbi16 restatur, sic decisum fuisse in Senatu Pedemontano, Grat. *discept.foren.cap.*967.*nu.*40. *tom.*5.Font.*decis.*506. *num.*8. & videndi Merlin.*tom.*1.*decis.* 606.*à nu.*10. *cum seq.*& Grat. *d. cap.* 967. *num.* 35. qui cum magna DD.caterva dicit,quod regula illa generalis, quod socius nõ tenetur insolidum pro consocio, procedit inter ipsos met socios, quorum vnus erga alterum non tenetur, nisi pro sua portione, & rata, non autem respectu contrahentium, cum vno ex ipsis socijs,quia erga talem contrahentem quilibet ipsorum tenetur insolidũ, nam socius ex natura contractus obligatus est in solidum, absque eo, quod exprimatur. Font. *d.decis.*506. *nu.*15. Thesaur. *qq. foren. lib.*4.*q.*30. *tot.*, & potest assignari alia ratio,ex Gratian. *d. cap.*967. *num.*40. nè in plus distringatur ille,qui cum vno contraxit, cum omnes videantur præpositi societatis totius, quod jus non patitur, *l. nè in plures, ff. eod.* Hodierna ad Surd. *d. decis.* 213. *num.*1.Gratian. *discep. forens. cap.*279.*á num.*7.Dom. Xam. *d.deff.*108.Carol. Ant.de Luca *ad Grat. d.cap.*279.*num.*1.

Rursus, quia explorati juris est, quod si socius, qui contraxit debitum, erat administrator, vel de consensu sociorum ad administrationem deputatus, tunc vnusquisque ex socijs tenetur insolidum pro debito contracto per ipsum administratorẽ, vt fatentur Aragon.*decis.Lucen.*1.*nu.*28. Rot. Genuen. *decis.*7.*num.*3.Surd. *decis.*213.*num.*1.Pereg. *cons.*95. *num.* 8. quos refert, & sequitur Giurba *ad consuetud.Mes. cap.*9.*gloss.*5. *num.* 2. Farin. *in repertor.de contract. verb. Societas, num.*9. Merlin. *tom.*2. *decis.*606.*tot.*& maximè *nu.*8. & de hac quæstione vide Scoppa *in obser.decis.*Gratian.*obser.* 178. *tot.* magistraliter Carol.

Ant-

Anton. de Luca *ad Grat. to. 2. cap. 279. nu. 2.* & allegat Rotã *decis. 246. par. 4. recent. nu. 4. cum seq.* omnino videndam, & ex partium confessionibus constat in processu dictum Fornells præpositum fuisse dictæ societatis, & ex hoc, Romeu, vti socius remansit obligatus.

17 Dom. Senator Xammar *deff. 108.* licet *num. 1.* statuat, regulam, quod quando socius præpositus societati contrahit nomine societatis, aut quando socius modo vnus, modo alter negociatur, tunc ad invicem censentur præpositi; at vero, quando socij omnes simul cõtrahunt, & se obligant alicui contractui, non remanent obligati insolidum, sed pro virili tantum, tamen *num. 12.* dicit, quod socij, licet teneantur insolidum erga mercatores, qui cum institore ipsorum sociorum contraxerunt, non tamen tenentur, nisi pro capitali in eadẽ societate collato, & quidquid sit de quæstione, an teneantur socij, etiam insolidum de bonis extra societatem, & vltra vires, & corpus societatis, de qua quæstione, plenè D. Ant. de Luca *ad Gratian. cap. 279. tom. 2. à num. 8.* Font. *decis. 506. to. 2.* dictus Romeu instrumento apochæ recepto penes Bonaventuram Vila, Not. pub. Barchin. die 15. Maij 1675. confessus fuit, recuperasse, & recepisse à dicto Fornells pro capitali dictæ societatis mille nummos aureos, vulgo *doblas*, & 83. nummos aureos, pro lucris, vulgo *avanços* societatis, sequitur clarè, remansisse Romeu obligatum ex illa receptione capitalis, & lucri societatis insolidum creditoribus societatis, vt infertur Merlin. *d. decis. 606. tot.*

18 Nec relevat, quod dicebat Romeu, quod dictis Chyrographis factis, & scriptis per Petrum Orra curritorem auris, nulla erat fides adhibenda, cum dictis cõtractibus ab fuerit, & nõ cõstabat de voluntate dicti Romeu fuisse Chyrographum subscriptum, nam præterquam, quod, contrarium resultabat ex eis, nam, quo ad partitas telarũ *de mitjas olandas*, dicitur, ibi: *Dich yo Ioan Fornells Botiguer de teles, y Barthomeu Romeu, que cõfessam dever, y pagar, &c.* & infra, *per ser axi la veritat, se fà lo present albarà de la voluntat de las dos parts, &c.* Et sic ambo consenserunt, & interfue-

runt

runt contractui, & quo ad partitas telarum *de sangalas* affirmat dictus Orra, prædictam emptionem fuisse factam per dictum Fornells, & societatem, ibi: *Compra Ioan Fornells, y Compañia*, & ex sola subscriptione facta per socium probatur versio mercium in vtilitatem societatis, Giurba *d. gloss.* 11. *num.* 3. & de jure, versio in causam societatis conjecturis probari potest. Bald. *cons.* 125. *lib.* 5. Menoch. *cons.* 375. *nu.* 12. *& seq. & præsump.* 55. *n.* 4. *cum seq. lib.* 3 Felicius *de societ. cap.* 31. *à num.* 29. Carroc. *decis.* 118. *à num.* 6. Rosa *consult.* 8. *n.* 64. & est certum, quod certificatorijs per dictum Orra factis est omnino standum, nã scriptura reperta in libris curritorũ auris plenam probationem facit, vt terminanter declaravit R. Senatus R. S. lata referente Illustri, & Nob. Dom. Ioanne Baptista Pastor R. S. 31. Ianuarij 1660. in causa inter Franciscum Fons, Civem honoratum Barchin. ex vna, & Iosephum Pinyana, & Franciscum Ripoll ex alia, in actis Ferrer Not.

19 Tandem officere nequit Ioannem Kies, & Arnoldum de Yaguer expendisse quantitates depositas in tabula cambij communium depositorum præsentis Civitatis, per electos creditorũ bonorũ dicti Ioannis Fornells, pro repartimentis factis vigore transactionis initæ inter dictos creditores, & hæredes bonorum dicti Fornells, ex quo inferre intendebat Romeu, dictos Kies, & Yaguer approbasse dictam transactionem, de qua fuerat facta mentio in partita, & sic dictum Romeu liberatum fore.

20 Nam respondeo, quod licet quantitas fuerit depositа creditori in tabula, seu bancho, licet illa vtatur creditor, non sibi præjudicat, nec censetur approbasse rationes in ea cõtentas, cum ad id requiratur, quod constet de scientia specifica illarum, vt in terminis partitæ factæ cum clausula ad complementum, docent Cancer. *variar.* 3. *cap.* 4. *à num.* 269. Font. *tom.* 2. *decis.* 385. Dom. Xam. *rer. judic. deff.* 15. Et sic censuit R. Senatus R. S. lata referente Dom. Iosepho Aleny R. S. 25. Septembis 1670. in causa Mariæ Figueres, contra Mariam Prats, in actis Congost. Not. de qua mentionem feci, *tom.* 1. *decis.* 19. *§.* 24. *nu.* 66.

21 Et die 11. Dec. 1683. R. S. lata me referente fuit in R. A. declaratum in favorem dictorũ Kies, & Yaguer, in actis Golorons Not.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

22 *Attento ex certificatoria facta per Bonaventuram Vila Not. publicum Barchinon. die 3. Aprilis 1680. conſtat die 7. Maij 1674. penes eundem Notarium fuiſſe initam ſocietatem inter Bartholomeũ Romeu mercatorem Civem Barchinon. & Ioannem Fornells Botiguerium telarum præſentis Civitatis, cum pactis, & conditionibus ibidem expreſſis, conſtat ex meritis proceſſus, & partium confeſsionibus ſocietati prædictæ præpoſitum, ſive inſtitorem fuiſſe, adminiſtraſſe apothecam, vulgo* Botiga *in præſenti Civit. Barchin. in vico dict*ō dels canvis. *Conſtat ex Chyrographo manu, & littera Petri Orra Curritoris auris ſcripto, & ſubſcripto, die 2. Octobris 1674. per dictos Bartholomeum Romeu, & Ioannem Fornells (teſtibus verificato) ipſos cõfeſſos fuiſſe debere Ioanni Kies, & Arnoldo de Yaguer 385. ℔. 8. ℈. 9. monetæ Barchinon. pro valore 25. petiarum telarum, vulgo dictarum* mitjas olandas, *quas illi emerant à prædictis Kies, & Yaguer, cum interventione dicti Petri Orra, conſtat ſimiliter alio Chyrographo manu, & littera dicti Petri Orra ſcripto, & ſubſcripto, die 19. Octobris ejuſdem anni 1674. per dictum Ioannem Fornells nomine ſocietatis (teſtibus verificato) Bartholomeũ Romeu, & dictum Fornells confeſſos fuiſſe debere dictis Kies, & Yaguer 88. ℔. ℈. monetæ argenteæ ad rationem 3. ℔. 4. ℈. pro unoquoque nummo aureo,* vulgo dobla *pro valore 32. petiarum de ſangalas ad rationem 4. ℔. ℈. pro qualibet petia, conſtat ex certificatoria facta per Ludovicum Llor Curritorem auris ex ſuis libris extracta die 18. Ianuar. 1675. vendidiſſe dictos Ioannem Kies, & Arnoldum de Yaguer quindecim petias de xamellots ab ſeda de Flandes, & undecim vlnas, & ſex palmos alterius petiæ ejuſdẽ qualitatis, illaſq; emiſſe dictos Romeu, & Fornells ad rationem 13. ℔. 10. ℈. monetæ argenteæ pro qualibet petia. Conſtat ex certificatoria extracta per Ioſephum Olzina, & Riuſech domicellũ officia-*

ficialem Generalis Cathaloniæ vti regentem librorum solutionum juris bullæ fuisse manifestatas octo petias, undecim vlnas, & sex palmos de xamellots de seda de Flandes nomine apothecæ, vulgo Botiga dictorum Romeu, & Fornells emptas á dictis kies, & Yaguer ad dictam rationem 13. ℔. 10. ℌ. moneta argẽtea pro vnaquaq; petia. Constat ex testiũ depositionibus dictum Kies, & Yaguer solitos esse negotiari. Constat pro parte dictorum Kies, & Yaguer, fuisse petitũ dictum Bartholomeum Romeu mercatorem condemnari ad eis dandum, & solvendũ 396. ℔. 10. ℌ. pro complemento pretij supradictarum rauparum, & mercium per eos venditarum dictis Romeu, & Fornells nomine societatis pradicta, vna cum interesse mercantili, & expensis.

Et licet per dictum Bartholomeum Romeu sit prætensum ad pradicta non teneri, eo, quia ex suprakalendata certificatoria constet dictam societatẽ fuisse initam pacto expresse adjecto, quod omnes emptiones rauparum, & mercium fiendæ habita fide de pretio, & omnes obligationes sociales firmandæ essent per ambos socios, & illas duas partitas rauparum, nempé sangalas, & xamellots fuisse emptas per dictum Fornells, absque interventione, & firma dicti Romeu, consequenterque ad solutionem illarum dictum Romeu non teneri, cũm tenerentur cõtrahentes investigare pacta societatis.

Caterum quidquid sit de obligatione pradicta investigationis, constat ex certificatorijs extractis per Scribam præsentis causæ à libris manualiũ botigiæ, sive societatis administratæ per sæpè dictum Ioannem Fornells partitas merciũ (de quarũ solutione agitur) fuisse per eum scriptas, & continuatas in dictis libris societatis. Constat ex continuatione pradicta partitarum in libris societatis per dictum Fornells illius institorẽ facta, probari merces supra mentionatas versas fuisse in vtilitatẽ societatis, maximé attẽta modicitate, & verosimilitudine partitarum dictarum merciũ per dictos Kies, & Yaguer vẽditas dictis Romeu, & Fornells respectu capitalis dicta societatis, quæ robur accipiunt à suprakalendatis certificatorijs

scilicet Ludovici Llor Curritoris auris, & Iosephi Olzina, & Riusech, & depositione Petri Orra Curritoris auris, & præcipuè ex instrumento apocha recepto penes Bonaventuram Vila Not. pub. Barchin. die 31. Maij 1675. in quo dictus Bartholomeus Romeu cõfessus fuit recepisse à dicto Fornells, ex una parte mille nummos aureos, vulgo doblas, *pro capitali dictæ societatis, & ex alia parte 83. nummos aureos pro lucris, sive avansos illius, quo in casu tenetur socius ad satisfactionem contractus celebrati per præpositum, etiam illo non interveniente.*

His igitur, & alijs, meritis processus, attentis, & aliàs sua Excellentia conclusionem in Regia Audientia factam insequendo, sententiat, pronuntiat, & declarat dictum Bartholomeum Romeu mercatorem, condemnandum fore, & esse pro vt cum præsenti condemnat, ad dandum, & solvendũ dictis Kies, & Arnoldo de Yaguer 396. ℔. 10. ℔. una cum interesse mercantili ad rationem duorũ solidorum pro libra à die litis motæ, dicti interesse liquidatione reservata.

Et deveniendo ad liquidationem dicti interesse, attento, quia constat præsentem litem fuisse in R. A. motam, die 18. Septembris 1675. à quo die vsque ad 10. currentis mensis, & anni effluxisse octo annos duos mẽses, & viginti quatuor dies sicque liquet interesse mercantile dictæ quantitatis importare 331. ℔. 7. ℔. 9. His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem sententiat, pronuntiat, & declarat, quod pro interesse mercantili dicti temporis ad rationem 2. ℔. pro libra liquidentur 331. ℔. 7. ℔. 9. salvo jure.

Quo vero ad evictionem, sive indemnitatem petitã per dictum Romeu adversus Ermenegildum Grases mercatorem, & alios, vti electos creditorum dicti quondam Ioannis Fornells.

Attento instrumento acto 3. Martij 1675. penes Bonaventuram Vila Nott. public. Barchin. constat dictum Bartholomeum Romeu vendidisse Ioanni Fornells partem, seu portionem, in qua interesse habebat in dicta societate, sive botiga, promisisseque dictum Fornells indemnẽ servare ante dictum Romeu ab omni obli-

ga-

gatione partitarum cambiorũ, & chyrographorũ diversarum quantitatum, quæ ratione prædictæ societatis debentur variis personis, sive mercatoribus. Constat dictum Ioannem Fornells obiisse. Constat Ermenegildum Grases mercatorem Aloysium Llaurador Sartorẽ, & Raymundum Font Paratorem, vti electos creditorum, & administratores bonorum, quæ fuerunt illius tenere, & possidere, & administrare bona dicti Fornells. His igitur, & aliis meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem sententiat, pronuntiat, & declarat dictos Ermenegildum Grases, Llaurador, & Font, dicto nomine condemnandos fore, & esse, pro vt cum præsenti condemnat, de bonis tamen dictæ administrationis ad reficiendum dicto Romeu omne id quidquid, & quantum pati contigerit occasione præsentis sententiæ, neutram partem in expensis condemnat, probistractis vero sua Excellentia solita exequutionem fieri mandat.

23 Hæc R. sententia fuit in gradu supplicationis confirmata R.S. lata referente Dom. Ioanne de Colomer R. S. die 4. Februarij 1686.

SEQVITVR R. SENTENTIA

24 *Attento ex meritis vtriusque processus, tam primitivi, quam præsentis causæ supplicationis constat non fuisse aliquid deductum, allegatũ, seu probatum pro parte Bartholomei Romeu mercatoris Civis Barchin. propter quod Regia sententia in illius odium, & in favorem Ioannis Kies, & Arnoldi de Taguer Consulũ Nationis Batavorum lata referente Magnifico Bonaventura de Tristany Regio Conciliario, 11. Decembris 1683. á qua pro parte dicti Romeu extitit supplicatum debeat commutari. His igitur, & aliis meritis processum attentis, & aliàs sua Excellentia insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat, benè in & cum dicta R. sententia à qua fuisse sententiatum, & declaratum, & malè ab ea pro parte dicti Romeu supplicatum, & neutram partem ex causa in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excellentia solitam exequutionem fieri mandat.*

Ad

25 Ad ea quæ dixi supra *nu.*8. de filio familias, qui mutuavit sibi pecuniam, & licet pater, qui contractui mutui non interfuit, obligatus non sit, si tamen pecunia versa est in vtilitatem patris tenetur, ac si ipse met contraxisset, potest alia oriri quæstio, an filij familias contractus censualis in favorẽ alterius simul cum patre firmatus, sit validus, & respondeo affirmativè, quia filius familias cum patris consensu contrahere potest, & quando in favorẽ alterius simul cum patre obligatur, id facere dicitur cum patris consensu. Canc. *variar. 2. cap.1. num.*50.51. *&* 52. Marotta *discep. foren. cap.*26. Vivianus Cirochus *discept.* 27. *à num.*9. Doct. Romaguera *ad consuetud. Eugub. lib.*1. *rub.*57. *num.*37. ex Altograd. *controv. foren.*78. *à num.* 48. ita R. Senatus R. Provisione facta per D. Iosephum Aleny R. S. 26. Ian. 1675. in causa retroclami Capituli, Canonicorũ sedis Minoriſſæ, contra Iacobum Vivó minorem Castri de Miralles, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata referente Dom. Raphaele Nabona R.S. die 22. Aprilis 1682. in actis Cervera Not. Similiter fuit declaratum per Dom. Iosephum Aleny, R.S.26. Octob. 1675. in causa Francisci Perellô, cõtra Franciscum, & Paphaelem Yñigo de Paz, in actis Melchioris Cortes Not. quæ fuit in gradu supplicationis confirmata referente Dom. Michaele de Cortiada Reg. Senatore 13. Martij 1676.

26 Similiter filius familias non potest contrahere, nisi cum patris consensu, & ideo contractus per filium familias in favorem patris celebratus, & juratus, est nullus, quia consensus patris requiritur pro forma substantiali, & pater non potest sibi ipsi auctorari. Canc. *var.*2 *cap.*1. *num.*75. Font. *de pactis, claus* 4. *gloss.*7. *par.*3. *tot.* Ita R. Senatus referente Dom. Raphaele Nabona R.S. 22. Aprilis 1675. in causa Francisci Albanell, aromatarij de Granollers, contra Petronillã Camps, & Camillo, in actis Vila Not. Idem referente Dom. Iosepho Aleny R.S. 15. Septemb. 1666. in causa Iacobi Musset, contra Valentinum Mossoms, in actis Fabra Not. similis referente Dom. Nabona 26. Aprilis 1677 inter partes supradictas; contrarium tamen tenet, Olea *de cess. jur. tit.*5. *q.*10. *num.*10. &

plu-

plures ab eo laudati, qui loquuntur, quando pater, & filius contrahunt cum tertio de re ad patrem pertinente. Andreol. *contro.* 3. *nu.* 15 lato calomo Gipzius *alleg.* 107. apud Marinis, & idem Dom. Reg. Marinis *var. resol. lib.* 1. *cap.* 144. & 145. Galeota *controv.* 14. *num.* 44. *lib.* 2. & alij allegati à Rodoer. *ad d. cap.* 144. *Marinis n.* 5. Luca ad Franch *decis.* 14. *num.* 3.

27 Sed pro prima opinione stant Merlin. Novar. Horat. Montan. Marotta, & alij laudati à Rodoer. *loco cit. num.* 2. 3. & 4. & ita decisum testatur Dom. Reg. San Felicius *decis.* 190. Toro *incomp. decis. verbo Contractus celebratus, fol.* 227. *col.* 1. Et verbis sequentibus hanc tuetur sententiam, & contrarijs respondet, & *verbo Filius familias, p.* 1. Griuel. *decis.* 14. *num.* 21. Et dat rationem, cum similia statuta nihil sint, quam extensiones S. Consulti Macedoniani, & sic admittunt limitationes, quas, & Macedonianum, si filius obligatur in contractu patris cessat Macedonianum, ergo, & statutum, & ita pluries judicasse Senatum suum testatur. Altimarus *in addit. ad cons.* 68 Roviti, visis Doctoribus hanc quæstionem tractantibus, etiã modernioribus aperit suam sententiam pro validitate cõtractus facti per filium familias in patris beneficium cum eius consensu, ex quo hæc statuta sunt edita in favorem patris, sicut Macedonianum.

28 Regius Senatus Dom Carolus Petra *super ritus magnæ* C. V. Neapol. post allegatas opiniones, & DD. auctoritates, *ritu* 175. *num.* 13. & 17. dicit, quorum autem verior sit opinio, tuum lector sit judiciũ Scoppa *in add. ad decis.* 76. *Grat.* vocat nostram quæstionem famigeratam, & arduam, & se remittit ad suum *synop. jur. Reg. Neapol.* vide Gianaverro *decis.* 54. *tot.*

29 Verum tamen in hac quæstione, an valeat contractus filij in beneficium patris, quando simul contrahunt, pleno discusso negotio, domini dixerunt validum contractum ob rationem Griuelli, & Altimari, supra expressam, & quia ita fuisse pluries declaratum ibi exprimitur, & etiam Rot. Rom. pluries hujusmodi opinioni annuisse, & ter Sacrum Conc. Neapol. benè discusso articulo dicit Prato *in addit.*

ad

ad Paschal. de virib. pat. potest. part. 1. cap. 6. vers. fin. quāvis ipse in dubia hac quæstione, sit satis dubius, tamen hæc prohibitio solum respicit beneficium patris, vt notat Rot. coram Card. Verospio 6. Iulij 1632. quæ decisio reperitur posit Castagna *de benef. ne egeat, decis. 8. num. 6.*

30 Nulla enim invenitur decisio in contrarium, nam citatæ à Doctoribus habentibus contrariam sunt in terminis donationis factæ per filium, & decisiones Rotæ apud Censium loquuntur in terminis statuti requirentis alias solemnitates, quas non suppleri (affirmat) per patris consensum, ex quibus in casu patris, & filij obligatorum in litteris cambij fuit judicata valida obligatio filij, ita fuit provisum, & declaratum per Nob, Iacóbum de Potau, & Moles R.S.R. Provisione per eum facta, die 13. Ian. 1684. in actis Maurici Nott.

SEQUITUR R. PROVISIO.

31 *Die 13. Ianuarij 1684. viso processu, & partium altercato, videlicet, an supersedendum sit in exequutione provisa per infrascriptum Relatorem 22. Novemb. 1683. ad instantiam Ludovici Soler monar Olitoris in persona, & bonis Ioannis Paschalis Llobet pro quantitate viginti quinque duplarum auri, & viginti regalium argenti, pro vt per eum supersederi fuit petitum, eo quia ipse tēpore obligationis erat minor 25. annorum, & filius familias in patris potestate constitutus, & ab; que patris consensu se obligavit, & sic nulliter juxta jura patriæ, cui fuit contradictum pro parte dicti soler, eo, quia in occurrēti dictus Ioannes Paschalis Llobet, in simul cum Ioanne Llobet eius patre se obligavit, & apocham, & litteras cambij, in quarū vim agitur firmavit, quo in casu filius cum consensu patris contraxisse dicitur, visis schedulis, & deductionibus per partes respectivè oblatis, instrumentis exhibitis, cæterisque videndis, visis, attēdendis attentis. Providet pro nunc supersedimento per dictum Ioannem Paschālē Llobet locum, non fuisse, nec esse, imò, quod ad vlteriora procedatur in dicta executione qualibet pars suas solvat expēsas factas pro præsenti provisione, pro bistractis vero solitam exe-*

exequutionem fieri mandat, & int. de Potau.

32 Quæ fuit in gradu supplicationis confirmata, referente Dom. Vincentio de Sabater, R.S. die 16. Febr. 1685. in eadem causa Ludovici Soler monar, contra Ioannem Paschalem Llobet, & ita judicasse Senatum reperitur in notis Nob. Dom. Iosephi Andreu quondam Regentis in nostra R. A. penes dictum Dom. de Sabater existentis, verbo *Filius familias*, qui etiam dicit similiter judicasse Senatū Sardiniæ, in quo Dom. Andreu tēpore turbationū Cathalonię residebat.

33 Ex his lucem capere potest alia quæstio, an filius familias mutuam pecuniam recipiens maneat obligatus ad illam restituendā, quando postea à nexibus patriæ potestatis liberatus mutuum agnoverit, & confessus sit, & ad pecuniam restituendam se obligaverit, respondeo affirmativè, cum per novum consensum, mutuum filius contraxisse dicatur, *l.2.Cod. de S. Conf. Macedon. l. 9. §.8. ff. de reb. credit.* Gomez *var. lib.2. cap.* 6. *num. 2. limit.7.* Mantica *de tacit. & ambig. lib.8. tit.7. nu.* 25. Font. *de pact. claus. 4. gloss.* 18. *p.1. num.145. circa med. & in addit. num.35.* vbi Senatus decis. refert, Donell. *lib. 12. comment. cap.28.*

34 Et in quæstione simili, an pater maneat obligatus pro filio, ad restituendum mutuanti quantitatem expensam in melioramentis domus ipsius. Respondeo affirmativè, quia pater de jure restituere tenetur mutuam. Pecuniam acceptam per filium, quando filius illam in patris rem, & vtilitatem convertit, *l.7. §.12. & 13. ff. ad S. C. Macedon.* Gomez *var. lib.2. cap.6. num.2. lim.8.* Hermosilla ad Lopez *gloss.3. l.4. tit.1. p.5. nu.2. & 3. fol.46.* Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.8. tit.7. num.26.* Has quæstiones sic resolutas declaravit R. Senatus Regia sententia lata referente Dom. Iosepho Aleny R.S. 10. Martij 1684. in causa Hieronymi Roig mercatoris Barchinon. contra Iosephum Guinart etiā mercatorem; & Franciscum Guinart Civem honoratum Barchin. patrem, & filium, in actis Golorons Not.

35 Et etiam in quæstione, an filius familias obligatus, vna cum patre possit se juvare be-

neficio ne egeat, & eo mediãte poſsit impedire exequutionem inſtatam contra patrem. Reſpondeo negativè, ſcilicet, quod filius familias in dicto caſu non gaudet beneficio ne egeat, ſeu quod non conveniatur, niſi in quantũ facere poſsit: & hæc quæſtio fuit agitata in illa cauſa Franciſci Perelló, Civis honorati Barchin. contra Franciſcum Iñigo de Paz, & Raphaelem Iñigo, ejus filium vertenti in gradu ſupplicationis ad relationem Nobil. Dom. Michaelis de Cortiada (de qua mentionem feci ſupra *num.* 25.) Conſtabat enim ex meritis proceſſus, & confeſsionibus partium, quod dictus Raphael Iñigo de Paz, non ſolum tempore contractæ obligationis erat filius familias, & nexibus patriæ poteſtatis conſtitutus, verum etiam, & tempore dictæ cauſæ ſupplicationis vertẽtis erat filius familias, & in patris poteſtate, quo in caſu certum eſt, quod filius familias non habet beneficium ne egeat, virtute, *l.* 2. *ff.* &, *Cod. quod cum eo qui in aliena potate eſt, &c.* Sed inſolidum tenetur, & inſolidum conveniri poteſt, *ex text. in l. ſi quis cum filium, cum l. ſeq. ff. de peculio*, tenet Bart, *in l. ſi filius familias, ff. quod cum eo, &c.* Pariſ. *p.* 1. *conſ.* 94. *num.* 12. 43. 53. 63. & 64. Gratian. *diſcept. foren. cap.* 799. *nu.* 2. Vrceol. *de tranſact. quæſt.* 19. *à num.* 5. Marin. *var. reſol. to.* 1. *cap.* 145. *n.* 1. Caſtag. *de benef. ne egeat, quæſt.* 6. *fallen.* 10. *num.* 1. Mar. Giurba *deciſ.* 42. *num.* 22. qui *num.* 23. dicit, quod ad hoc, vt filius familias, qui vna cum patre ſe obligavit poſsit evitare, ne in carceribus mancipetur, debet hac vti cautela, ſcilicet, vt à patre emancipetur, quia tunc non inſolidum, ſed deducto ne egeat tenetur, filius enim eo caſu dicitur novus homo, quod non eſt, quando ſub patria poteſtate exiſtit, hãc cautelam ſequuti fuerunt. Rodoer. *in addit. ad Marin. lib.* 1. *d. cap.* 145 *num.* 2. Caſtag. *de benef. ne egeat in dec. deciſ.* 21. *nu.* 22. & 23. ibi: *Cum ſi patris duret poteſtas inſolidum creditoribus teneantur, & infra ibi: proinde ad evitandũ carceres cautelam dari filio fam. (qui vna cum patre ſe obligavit) vt curet à patre emancipari, quia tunc non inſolidum amplius, ſed deducto ne egeat teneretur, vt nec carcerari poſsit.*

Ne-

Neq; obstare potest, quod per dictum Raphaelem Iñigo de Paz allegabatur, quod in viam juris generaliter filius familias, qui se obligavit cum patre cum juramento gaudet beneficio ne egeat, & non potest capi; nec carcerari, ex dict. *l. 2. & toto tit. ff. & Cod. quod cum eo qui in aliena potestate est, & c.* Cancer. *tom. 2. cap. 3. num. 129.* Mar. Giurba *decis. 42. num. 1.* Gratian. *to. 4. cap. 799. per tot. præcipuè n. 6.* Font. *tom. 2. de pactis, claus. 7. gloss. 2. p. 5. num. 63.* Epis. Ioan. Bap. Escanarolus *de visitatione Carcerum, lib. 3. cap. 3. de filijs famil. non carcerandis ab extraneis, num. 1.* Ant. Niger. *de exequutio. rei jud. §. 10. num. 1.*

37 Nam supradicti DD. loquuntur (vt ex illorum inspectione liquet) de filio familias, qui tempore contractæ obligationis erat sub patris potesta te, & tempore conventionis erat sui juris, sive quia antea fuerat emancipatus, vel alio modo à sacris patris vinculis liberatus, nam isti filij familias, verum est, quod habent beneficium ne egeat à Prętore concessum, non vero in casu (pro vt in præsenti) quo dictus Raphael Iñigo de Paz adhuc sub patris potestate est, & sic non sui juris, ideoque beneficio illo ne egeat gaudere nō potest, & additur, quod ad hoc, vt filius familias possit habere hoc beneficium, præter alia requisita, probare debet, quod res, quæ in rem patris credita pecunia conversa sit, *ex text. in l. si ex contract. Cod. quod cum eo, & c.* Mar. Giurba *decis. 42. n. 21.* Castag. *de benef. ne egeat dicta decis. 21. num. 21.*

38 Neque etiam obstare potest, quod dictus Raphael Iñigo de Paz dictam exceptionē beneficij ne egeat in judicio exequutivo opposuerit, quo in casu dictum beneficiū procedere, tenent Giurba *decis. 44. num. 5.* Carol. Anton. de Luca *in obser. ad Franch. observ. 181. num. 4.* Castag. *dicto tract. ex Giurba, & Fontanel. in proœmio 2. part. nu. 82. cum seq.* taliter quod dicto beneficio intentato debet procedi via ordinaria Franciscus Maria Prato. *respons. crim. 36. nu. 26* rationem assignat Franchis *decis. 181. num. 7.* Giurba *dict. decis. 42. num. 10. & 11.*

39 Nam respondetur, quia in Cathalonia est certum, quod

adversus instrũ guarẽtigiũ nõ potest oponi exceptio beneficij ne egeat, seu quod teneatur, nisi in quantum facere potest, vt in proprijs terminis hujus exceptionis tenet noster Sapientissimus Canc. *var. resol. par. 2. cap. 3. nu. 115. & 116.* omnino viden. & Cancerij opinionem fuit postea sequutus. Giurb. *d. decis. 44. qui num. 9. & 10.* docet, quod si statutum instrum exequutivum privilegiat, vt nulla contra eam opponi possit exceptio, neque admittitur exceptio beneficij ne egeat, cum in Cathalonia exequutio instri guarentigij sit privilegiata ex Regia Pragm. Dom. Reg. Petri, quæ invenitur *in 2. vol. Const. tit. de actio. & oblig. Const. 6. & 7.*

40 Vlterius quia DD. allegati supra *num.* 35. quibus adde Paschal. *de vir. patriæ potest. par. 1. cap. 6 n. 137. cum Castag.* non loquuntur de juribus nostris municipalibus, neq; Font, quia non loquitur de exequutione, quę fit virtute instri guarentigij, sed de exequutione, quæ fit virtute Regiæ sententiæ, & quamvis exequutio, quę fit virtute Regiæ sententiæ in aliquibus equiparetur exequutioni, quæ fit vigore instri guarentigij, non tamen in omnibus, & per omnia equiparãtur; vt docet magistraliter Carleval *de jud. tit. 2. disp. 7. num. 17.* ex quibus (licet non expresso motivo) fuit in favorem dicti Peralló declaratum, vt dixi supra *dict. num. 25.*

41. Quæro primo, an societas in qua vnus ponit capitale, alter operas, & industriam, finita societate, an capitale sit detrahendum, & communicandũ, si societas remanet lucrosa. Respondeo, quod si societas est facta, vt vnus ponat capitale, alter vero industriam, tũc capitale non communicatur, sed vsus illius, ita vt in redditione computorum, si societas sit lucrosa, ante omnia detrahendum est capitale, ex doctrina Leotard. *de vsur. q. 31. num. 29.* Et videndus Michalorus *de duob. fratrib. cap. 59. à num. 1. ad 40.* ita fuit decisum, & declaratum in R. S. referente Dom. Iosepho Aleny R. S. 30. Iunij 1665. in causa Pauli Ferrer, Iacobi Falguera, & Ludovici Claresvalls soceri mei, contra Annam Abella, & Don Iosephum Gorgot, in actis Castells Not. commutando provisionem facto verbo factam per Nob. Dom. Hie-

ro-

ronymum de Codina R. S. in alia aula, hoc modo, quod sex milia regalia octuplicia argẽti posita per Ioannem Gorgot in societate contracta cum Bernardo Modolell in Civitate Liburni residente, in qua ipse tantum operas, & industriam posuit, non erant communia, nec dividenda inter socios, sed semper remansisse sub dominio dicti Gorgot, sed tantum communem, & divisibilem esse commoditatem, & vtilitatem ex industria provenientem, & quia deducto capitali, & valore granorum transmissorum, & compensato debito cum credito dicti Modolell, nihil remanebat liquidandum in illius creditũ, ideo nulla fuit habita ratio cõpensationis, de qua per dictum Gorgot opponebatur, quę sententia fuit confirmata in tertia aula referente Dom. Ludovico Ferrer R. S. vniformiter die 23. Ian. 1668,

42 Quæro secundo: an socius teneatur insolidum creditoribus societatis. Respondeo affirmativè, & vltra deducta, & allegata in hac decisione, propono casum; pendente societate inter Iosephum Guinart mercatorem, & Don Ioannem Guinart, super diversis mercibus, & negociationibus, Bernardus Sambesart præsentavit litteras cambij à quodam mercatore Matriti residente Iosepho Guinart illi directas adsolvendum, qui eas acceptavit, & cum recusasset solvere, movit contra eum judicium Franciscus Sambesart illius filius, & hæres, petens illum condemnari insolidum ad illum solvendum, opposuit Iosephus Guinart ipsum insolidum non teneri, quia dictum debitum erat societatis, & sic solum erat solvendum juxta partem, quam in societate habebat, nempe pro tertia parte, & reliquæ partes erant solvendæ per Ioannem, pro quibus erat socius: Tandem lata sententia referente Dom. Iosepho Ferrer, & Vinyals, R. S. die 4. Septembr. 1670. fuit condẽnatus Iosephus Guinart insolidum adsolvendum dicto Sambesart quantitatem in littera cambij expressam, & quo ad petitionem factam per Iosephum, contra Don Ioannem, vt condemnaretur ad solvendum duas partes dicto Iosepho fuit impositum Iosepho silentium, & absolutus Don Ioannes: supplicavit post

ea

ea Ioſephus à dicta ſententia, & in cauſa ſupplicationis produxit ex libris ſocietatis partitam, ex qua conſtabat, debitum litteræ cambij eſſe debitum ſocietatis, ob quod in cauſa ſupplicationis fuit lata R. S. referente Dom. Ioanne de Colomer R. S. die 4. Maij 1673. cõfirmatoria primi capitis dictæ ſententiæ, ex novo motivo, nempe, quod Ioſephus Guinart tenebatur inſolidum ſolvere, quantitatẽ dicto Sambeſart, eo motivo, quia ſocius obligat in negotijs ſocietatis ſocium inſolidum, vt docent Felic. *de ſociet. cap.* 30. *num.* 30. *cum ſeq.* Gratian. *tom.* 5. *cap.* 967. *à nu.* 35. Michalorus *de duob. fatrib. p.* 2. *cap.* 48. *num.* 23. Merlin. *tom.* 2. *deciſ.* 606. *à num.* 7. & Rot. *deciſ.* 54. relata per Mellium *poſt obſer.* quia ſocietatis natura hoc poſtulat, & requirit, vt ex facto vnius conſocij cæteri remaneant inſolidum obligati, ita comuniter à DD. traditur *in l.* 1. *§. fin. cum Trib. ll. ſeq. ff. de exercit. act. l. habet, §. fin. ff. de inſtit. act.* Barth. *in l. eandem de duobus reis, nu.* 9. Bald. *conſ.* 262. *&* 263. *lib.* 5. Vbald. *in tract. de fratrib. p.* 9 *num.* 1. Ronchag. *de duob. reis, in l.* 9. *num* 164. *&* 142. Natta *conſ.* 567. *num.* 1. *lib.* 3. Oſaſch. *deciſ.* 140. *nu.* 5. Menoch. *conſ.* 410. *num.* 37 *lib.* 5. Surd. *deciſ.* 213. *num.* 1. & ibi Hodierna, Felicius *de ſocict. cap* 30. *num.* 32. Pariſ. *conſ.* 44. *num.* 30. *lib.* 1 Nicol. Moſius *de ſociet. cap. de nat. ſociet.* Gratian. *cap.* 279 *num.* 8. *& cap.* 725. *num.* 6. *&* 967. *num.* 35. Rot. Genuen. *deciſ.* 14. *num.* 111. *&* 127. *& deciſ.* 15. *num.* 12. *& deciſ.* 29. *num.* 3. *& in deciſ.* 161. 162. 166. 176. *&* 185. Rot. Rom. *in recent. par.* 9 *tom* 1. *deciſ.* 272. *num.* 18. 19. *&* 23. *& tom.* 2. *deciſ.* 257. *num.* 23. *& p.* 10. *deciſ.* 151. *& p* 11. *deciſ.* 201. *num.* 1. Genua *de ſcrip. priuat. lib.* 4. *de lib. ration. inſtit. à num.* 49. Gratian *deciſ.* 178. & ibi addent. Marin *reſol. lib.* 2 *cap.* 207. *num.* 8. doctiſsimus Manfarella *obſer.* 89. *á num.* 1. Olea *de ceſſ. jur. tit* 4. *q.* 8. *nu.* 34. qui alios remiſsivè allegat ex illa regula, ne in plures diſtinguatur ille, qui cum vno contraxit, de qua ſupra *n.* 15. Gardin. Luca *diſcurſ.* 29. *num.* 30.

43 Quæro tertio: an ſocius poſsit certam quantitatem à conſocio petere, niſi prius redditis rationibus: Reſpondeo, negativè, & pondero, quod

eve-

evenit, quo ad secundum caput decisionis proximè relatę, nempè si Don Ioannes Guinart tenebatur reficere duas partes dicto Iosepho, in quibus fuit particeps societatis (in quo capite erat impositum silentium dicto Iosepho) fuit per dominos de Senatu consideratum, quod socij tenentur interse pro parte sociali, vt omnes relati concordant, & sic quod Don Ioannes tenebatur reficere Iosepho duas partes quantitatis per Iosephū Franciscum Sambasart solutas: cæterum non in hoc judicio, sed in judicio vniversali redditionis computorum vertenti coram eodem Nob. Dom. Iosepho Ferrer R.S.Not. Armengol inter easdē partes, eo, quia socius à consocio nihil certum petere potest, nisi vt rationes reddantur. Giurba *decis.* 15. etiam, quo ad partitam liquidam, Francis. Ant. Costa *cons.* 56. *num.* 1. quod adeo verum est, vt etsi scriptura guarentitia sit obligatus socius, non potest exequutio contra illum initari pro capitali, nisi prius redditis rationibus. Canc. *var. p.3. cap.7. num.*328. Giurba *dict. decis* 58. vnde à debitore negotiationis exigi non potest ante redditam rationē, & hinc inde calculatam, Barz. *decis.* 86. *num.*40. Canc. *dict. cap.7. num.*339.

44 Et omnis exceptio compensationis, vel retentionis illiquida, qualis est exceptio reddendarum rationum reijcitur, & non admittitur in judicio exequutionis litterarum cambij. Alexand. *cons.* 94. *vol.* 4. Negusant *p.5. memb.1. num.*37 Seraph. *decis.*1455. *num.*2. & *decis.*979. *num.*4. Surd. *decis.* 184. *num.*12. Grat. *discep. for. cap.*728. Rot. *post tract.* Postil. *de manut. decis.* 323. *num.* 24. & 27. Dom. Xam. *deff.* 43. *à num.*18. & 32. Idem Gratian. *in cap.*948. *num.*7. ita R. Senatus R. Provisione facta 19. Ian. 1669. per Dom. Franciscum Vidal, & Roca R. S. in causa, quæ in R.A. ducebatur inter Gabrielem Amargos, & Michaelem Riber ex vna, cōtra Onuphrium Massanes, & alios, in qua disceptatio principalis erat, quod cum omnes supradicti essent socij arrendamenti cārnium præsentis Civitatis in biennio annorum 1664. & 1665. & dicti Amargos, & Riber, administratores depositarij, & receptores pecuniarum dicti arrendamenti,

qui

qui pecunias ad cambium ad opus dictæ ſocietatis reliquerunt, & intentato judicio exequutivo, prætendebant, vt illis ſolverentur dicta cambia à reliquis conſocijs, ſormiter ab his fuit oppoſita exceptio, vt prius, & ante omnia redderent ſuæ adminiſtrationis rationes, & fuit admiſſa, quæ quidem R. Proviſio fuit in gradu ſupplicationis confirmata Regia ſententia lata referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada R.S. in actis Melchioris Cortès Not.

45 Sic ſimiliter, qui dedit pecuniam ad negotiandum non poteſt petere illam, ſed tantũ, vt negotiationis ratio reddatur. Canc. *d. cap. 7. num.* 331. *& cap.* 15. *num.* 319. & ita fuit deciſum in R. Senatu referente Nob. Dom. Ioan. Baptiſta Paſtor R.S. 3. Ian. 1668. in cauſa Hoſpitalis Saónæ, contra Mariam Annam Martin viduam, in actis Ferrer Not. ob quod fuit commutatum ſecũdum caput dictæ ſententiæ in quo erat impoſitum ſilentium Ioſepho Guinart, contra Don Ioannem, quo ad petitionem dictarum duarum partium cum clauſula ſequenti, ibi: *Hoc intellecto, & declarato, quod ſit ſalvum jus Ioſepho Guinart in judicio redditionis computorũ ſocietatis vertenti coram Nob. Dom. Ioſepho Ferrer R. S ad repetendũ à Don Ioanne Guinart duas partes quantitaiis per eum dicto Sambaſart ex cauſa dictæ litteræ cambij ſolutas juxta conventa in inſtrumento ſocietatis, inter ipſos firmatæ, actuarius hujus cauſæ erat Ant. Fabra.*

46 Semel redditis, & calculatis rationibus per ſocios, qui omnes ſunt majores tempore adminiſtrationis, & facta adminiſtratori liberatione cum juramento, vrgeri non poteſt ad iterandum calculum prætextu, quod computa reddita fuerunt in ſolle, genericè, ſeu in confuſo, & non ſigillatim, & indiſtinctè, cum inſertione partitarum, niſi conſtet interveniſſe dolum, errorem, aut læſionem, quæ omnia exprimenda ſunt per partem iterationem calculi petentem ſpecificè, quin ſat ſit in genere. Canc *var.* 3 *cap.* 15. *num.* 304. Bonden. *colluct. legal.* 42. *à num.* 55. ita R. Senatus reperente Nob. Dom. Ioſepho Paſtor R.S. R. ſententia lata 28. Martij 1683. in favorẽ Ioannis March

Se-

Serocordarij, Civis Barchin. contra Marianum Macip. Not. pub. Barch. ejusdem Civitatis, in actis Rotllan Not.

ARGVMENTVM.

An societas conjecturis probari, & induci possit, & quando dicatur causa individua.

SVMMARIVM.

Dubium proponitur, num. 1.

Particeps societatis verè est socius, num. 2.

Et quod de uno dicitur verificatur in alio ibidem, & num. 17.

Societas, vel consensu contrahitur, vel tacitè per actus gestos, qui citra societatem fieri non poterant, num. 2. *& 7.*

Consensus, verbo, vel facto colligitur, num. 2.

Mens, & intentio hominum colligitur ex qualitate actuum, talisque voluntas præsumitur, qualis ex actibus declaratur, ibid.

Societas probatur per litteras socij, vel aliàs ex istius nominatione, & tractatu, num. 3.

Socius meus non est socij mei socius, num. 4. *& ibidem declaratur.*

Societas probatur, ubi in libris societatis socius quis nominatur, num. 15. *ampliatur, ibid.*

Licet aliena manu liber scriptus sit, & nō per socios, ibid.

Libris societatis plena fides adhibetur contra socios, etsi scriptura non facta fuerit manu sociorum, num. 5.

Societas probatur ex collatione emolumentorum societatis, ibid.

Etiam, ubi probatur communicatum fuisse lucrum, ibid.

Probatur etiam testibus singularibus per diversa media deponentes, num. 8. *& 9.*

Et ex quo societati serviens nunquam de salario facit mentionem, num. 11.

Causa dicitur individua respectu unitatis juris, &

actionis, num. 12.

In individuis cauſis, & connexis, ſicut ſententia favorabilis vni ex partibus prodeſt, ita contraria nocet, num. 13. *&* 14.

Et pluribus exemplis probatur, vt in correis, ſocijs, vel participibus, ibid.

Exceptio rei judicatæ, vt intret, requiritur perſonarũ, identitas, ſaltem interpretativè, num. 15. *& ibidem, quando hoc procedat.*

R. Sententia, & deciſio cauſæ, num. 16. *&* 17.

DECISIO XXXIII.

1 DVBIVM eſt, an Michael Angelus Salavert, fuerit particeps in quindecima parte arrendamenti nivis facti per præſentem Civitatẽ Barchin. ſeu ejus Conſiliarios per tẽpus decẽ annorum, ab anno 1636. & concludendum eſt ex proceſſu conſtare de prædicta participatione.

2 Quamvis per inſtrumentum non conſtet, quod Michael Angelus Salavert fuerit particeps in ſocietate, ſeu ſocius (quod idem eſt, cum quod dicitur de ſocijs, idem de participe verificetur. Rot. Genuen *deciſ.* 46. *num.* 1. *&* *deciſ.* 173. *num.* 4. Pariſ. *de Sal. interd. inſp.* 4. *cap.* 1. *nu.* 126.) attamen adſunt in proceſſu probatæ plures conjecturæ, & probationes, ex quibus de participatione, & ſocietate dicti Salavert dubitari non poteſt, cũ enim ſocietas conſenſu perficiatur, *l. qui admittitur, ff. pro ſocio, l. conſenſu, ff. de act. & oblig.* Inſt. *de oblig. quæ ex conſenſu in princ.* nedum expreſsè coiri poteſt, *l.* 3. *§. ſpecialiter, l. coiri, cum l. ſeq. ff. pro ſocio.* Verum etiam tacitè per actus ſociales, qui inter eos exercentur, vel re ipſa ex conjecturis, præſumptionibus, vel factis, quæ fieri nequeunt citra jus, & nomen ſocietatis, *l.* 4. *ff. eod. tit. l. titium, aut mævium, §. altero, ff. de adminiſt. tut.* Barth. *in d. l. titium, & mævium, nu.* 5. *&* 6. Menoch. *de præſump. præſ.* 56. *lib.* 3. *num.* 37. *&* 38. Felicius *de ſociet. cap.* 10. *num.* 16. Andreol. *contr.* 34. *num.* 12. Roſa *conſult.* 8. *nu.* 3. *&* 18. Roccus *in notab. de ſociet. mercat. à num.* 3. Genua *de ſcrip. privat. lib.* 4. *cap. de libris inſtitor. à num.* 1. Aylon ad Gomez *lib.* 2. *cap.* 5. *à nu.* 2.

Rom.

Rom. *consil.* 291. *in princ.* Ruin. *cons.* 92. *in princ.* & *nu.* 5. *vers. Et*, vbi Motius *in tract. de contract. tit. pro socio, cons. de societ.* 1. *num.* 18. Mantica *de tacit. lib.* 6. *tit.* 9. *num.* 1. & 6. Mascard. *conclus.* 1310. *num.* 8. & 1315. *nu.* 20. Gratian. *discep. foren. tom.* 2. *cap.* 336. *num.* 1. & *cap.* 643. *num.* 11. & 12. Cyriac. *tom.* 3. *contr.* 504. *num.* 74. & 75. & *contr.* 16. *num.* 3. quorum ratio est, quia consensus non minus factis, quam verbis demonstratur, *l. Paulus nõ tantum verbis, ff. rem ratam haberi, cap. dilecti* 2. & ibi gloss. *verbo Facto de appellat.* doctissimus Nob. Dom. Michael de Caldero R. S. & F. Advocatus Patrimonialis, *tom.* 1. *decis.* 47. *à nu.* 11. Mascard. *concl.* 1310. *num.* 8. vbi quod contractus, qui consensu contrahuntur, qualis est societas resultant tacitè, ex vsu, & patientia vtriusque illorum inter quos actus celebratur, & *num.* 9. quia ex qualitate actuum mentem, & intentionem hominum colligimus, & talis voluntas præsumitur, qualis ex actibus declaratur, cui addo Mantic. *d. lib.* 6. *tit.* 11. *num.* 3. in nostro autem casu plures adsunt conjecturæ, & præsumptiones, ex quibus societas manifestè probatur.

PRIMA CONJECTVRA

3 Est assertio Pontij Barrera in suo testamento, qua declarat Michaelem Angelum Salavert esse socium societatis arrendamenti nivis, quę assertio maximè probat, cum sit facta à principali socio in suo testamento mortis tempore condito, quæ plurimum probat ex doctrina Mascard. *dict. conclus.* 1310. *num.* 6. quam sequitur Felicius *de societ. cap.* 11. *num.* 11. qui dicit societatem probari per litteras alicujus socij alteri socio scriptas, multo magis in assertione facta in testamento per dictũ Barrera, in qua magis videtur facta in exonerationem conscientiæ, & ad publicationem veritatis eorum, quæ inter contrahentes gerebantur.

4 Neque obstat, si dicatur confessionẽ dicti Barrera solũ sibi nocere, non vero alijs socijs, cum socius socij mei socius meus non sit, *l. nam socius, ff. pro socio*, & ipsius Barrera poterat socius nominari; nam respondetur hæc procedere alijs socijs contradicentibus; secus vero est, quando om-

nes conſenſerint ſocium admittendo, vtpote quando alter ſocius non reclamavit, tunc nominatio, & admiſsio ab vno facta, quo ad alios tenet, Giurad *conſuet. Meſſan. cap.* 1. *gloſ.* 6. *p.* 1. *nu.* 17. *verſ. Si vero conſenſerint*, ex quo Font. *deciſ.* 235. *num.* 5. hunc conſenſum, & admiſsionem ad ſocietatem infert, cum ſciens vnus ex ſocijs, & videns, quod alius ab alio admittebatur, non reclamavit ex doctr. Gratian. *tom.* 3 *cap* 547. *ex nu.* 34. quibus adde Noguerol. *alleg.* 11. *num.* 40 & 142. ibi: *Nam dictus Ioannes Baptiſta per dictam participationem non ſolum ſui fratris ſocius fuit, ſed totius millionis debiti antiqui, cum cæteris participibus, tum ex reſolutis* ſupra nu. 103. *tum quia quamvis ſocius alium ſocium ſocietatis admittere non poſſit, & admiſſus eſſet ſolum admittentis ſocius, & non cæterorũ, l. qui admittitur cum l. ſeq. ff. pro ſocio, l. conſilij* 47. *§. ſocij, ff. de reg. jur. Hoc non procedit, quando cæteri ſocij aſſentiuntur tacitè, vel expreſsè hanc etiam concluſionem probat d. l. qui admittitur, ff. pro ſocio in ratione, quam aſsignat, & ſocius admiſſus non ſit cæterorum ſocius, quia ſocietas conſenſu contrahitur, & non ampliatur vltra illud, quod in principio ſocij paciſcuntur, ergo ſi ſuper admiſsione omnium conſenſus tacitus, vel expreſſus exiſtit, ab vno admiſſus cæterorũ ſocius erit, quæ concluſio colligitur, ex Bald. in d. l. qui admittitur ff. pro ſocio*, Petrus de Vbaldis *de duobus fratribus, par.* 10. *num.* 142. *plures DD. referens*, Quod autem conſenſus aliorum ſociorum in admiſsione dicti Salavert ad fuerit, ex ſequentibus conjecturis, quæ ſocietatem probant, confirmatur.

SECUNDA CONJECTURA

5 Eſt, quod in libris ſocietatis dicti arrendamenti nivis leguntur deſcriptæ, & continuatæ partitæ quantitatum ſolutarum, tam Michaeli Angelo Salavert, quam Mariæ Salavert viduæ ab eo relictę, vti vſufructuariæ bonorum illius proceſſarum ex lucris, & emolumentis prædictæ ſocietatis, eodem modo, & forma, quibus deſcribebatur, & deſcriptæ leguntur partitæ quantitatum receptarum per Bernardum Serrat, Hyacinthum Sa-

la,

la, Pontium Barrera, & sequuto ejus obitu per Paulam ejus uxorem, nempè continuando dictas partitas indebitum ipsorum, absque adjectione causę, seu rationis, ob quam solutio fieret, neque è converso legitur causa aliqua scripta, ob quam dicti Sala, & reliqui socij, similiterque, nec dictus Salavert dictas quantitates essent recepturi, & earum creditores fuissent, quæ causæ omissio declarat, quod eodem modo, quo nulla erat causa debiti societatis dicti Sala, Serrat, & Barrera, cujus respectu solutio est facienda, sed tantũ ipsamet causa principalis societatis, & lucrorum distributio, sic similiter, & eodem respectu in computo dicti Salavert nulla legitur causa solutionis qnantitatis, sed tractatur in libris societatis eodem modo, quo reliqui socij, quare facto tractatur dictus Salavert in libris societatis, tanquã socius; communis autem sententia est societatem probari, quando in partitis librorũ societatis socius nominatur, *ex l. si patruus Cod. com. divid.* Mascard. *de probat. d. concl.* 1310. *num.* 17. Felicius *de societ. cap.* 11. *num.* 20. Et licet expresse in libris societatis non fuerit socius nominatus, nihil hominus tractatus fuit, vt talis, lucra, & emolumenta recipiendo eodẽ modo, & forma, quibus alij socij illius, quibus libris societatis plena fides adhibetur, tanquã liber socialis. Rip. *in l. admonendi, nu.* 129. *ff. de jur. jurand.* Rot. Genuen. *decis.* 173 *num* 5 Rot. Rom. *p.* 1. *recent. decis.* 641 *num.* 5. quod procedit etiam si non sit scriptus per ipsos socios, sed per alium ad id deputatum, Rot. Rom. *d. decis.* 641. *num.* 5. & probat contra socios, qui non scripserunt, Rot. Rom. *decis.* 541. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* quæ maximè procedunt, cum constet dictas solutiones factas fuisse per Bernardum Serrat, non solum ad ordinationem Pontij Barrera, verum etiam constat majorem partem dictarum partitarum fuisse solutas dicto Salavert defũcto jam dicto Barrera de voluntate, & ordine Hyacinthi Sala principalis socij societatis, vt videre est ex apodigijs per dictum Serrat exhibitis. Ex quibus constat de tractatu dicti Salavert ex libris societatis, tanquam socij; societas autem probatur quãdo constat de collatione emolu-

lumentorum societatis. Mascard. *d. concl.* 1310. *num.* 36. vbi dicit, quod quamvis in scriptione libri non foret scriptum nomen socij, tamen præsumitur societas ex communicatione lucri cum socio, cum sit vehemētior præsumptio, quæ ex communicatione lucri resultat, quem sequitur. Felic. *d. cap.* 11. *num.* 23. Grat. *discep. foren. tom.* 4. *cap.* 714. *num.* 1.

TERTIA COEJECTVRA

6 Est quod post obitum dicti Salavert fuit soluta quantitas Mariæ Salavert ejus viduæ, vti vsufructuariæ eisdem modo, & forma, quibus solita erat fieri solutio alijs socijs. Ex quo infertur, quod iste actus nulla alia causa fieri poterat citra nomen societatis, ex quo societas probatur, Mascard. *qui supra, nu.* 48. Gratian. *discept. foren. cap.* 336. *n.* 2. Carol. Ant. de Luca *in animad. Gratian. ad d. cap.* 336.

QVARTA CONJECTVRA

7 Huic additur, quod Michaeli Angelo Salavert, & ejus obitu sequuto Mariæ ejus vxori subministrabatur quotidiè certa nivis portio, pro prandio, & cęna, sicut alijs socijs solita erat subministrari, absq; vllæ pecuniæ solutione, ex quo sequitur, quod omnes socij pro socio habuerūt dictum Salavert, cum aliter hanc nivis portionem non subministrassent, nisi foret socius.

QVINTA CONJECTVRA

8 Probatur hæc societas ex depositionibus testium de facto suo deponentium, dicentium vti fidejussores firmasse in dicto arrēdamento contemplatione, precibus, & amore dicti Salavert, quorum dictis standum est, nec dubitari potest, maximè cum nihil in contrarium fuerit oppositum, & tanquam deponentes de facto proprio eis plenè creditur.

SEXTA CONJECTVRA

9 Dicitur, ex confessione extrajudiciali, tam ipsius Salavert in suo testamento, quam ipsorummet sociorum, ad quę probanda sufficiunt testes singulares deponendo de actibus socialibus, vt tradit Felic. *d. cap.* 11. *num.* 12. Anton. Costa *cons.* 58. *nu.* 18. *&* 19. prębent rationem dicendo, quod societas est quid successivum, continens plura individua socialia, adeo, vt ad probandum aliquod ens successivum, vel ingenere sufficiant testes singu-

gulares deponentes per diversa media. Gratian. *d. cap.* 336. *num.* 37. quæ maximè procedunt, si attendatur duos ex istis testibus fuisse maximè conjunctos Hyacintho Sala, nempè Mariam Sala ejus vxorem, & Ciciliam Sala ejus matrem, quæ de societate, & participatione attestantur, & tanquã conjunctæ, & plenæ informatæ Hyacintho Sala filio, & marito respectivè de hac participatione attestantur, & si societas probatur ex communi reputatione stantibus supradictis adminiculis à Doctoribus approbatis. Felic. *dict. cap.* 11. *num.* 20. ideo dicendum est, plenè ex supradictis participationem probatam remanere.

SEPTIMA CONJECTVRA

10 Quia dictus Salavert ministrabat in societate, & serviebat in illa per plures annos, & nunquam de salario fuit facta mentio, quod magis arguit societatem. Mantic. *dẽ tacit. lib.* 6. *tit.* 11. *num.* 19. *circa med.* Gratian. *tom.* 4. *cap.* 714. *nu.* 18.

11 Sed quid in his immoramur, cum hic articulus fuerit decisus in R. Senatu, & habeamus rem judicatam in hac eadem aula ad relationem Nob. Dom. Ioannis Cellers R. Consiliarij in causa, quam dictus Michael Angelus Salavert ducebat contra Paulam Barrera, die 20. Maij 1655. sub his verbis: *Et ex testium ministratorum dictis, & depositionibus, instrumentis exhibitis, partiũ confessionibus, & aliàs constat Michaelem Angelum Salavert mercatorem præsentis Civitatis Barchin. prædictis arrendatarijs, fuisse admissum in quindecima parte dicti arrendamenti, & ob id suos præstitisse fidejussores, tẽtumque, ac tractatum in omnibus, & per omnia ab alijs conarrendatarijs*; hæc R. sententia, quæ facit rem judicatam.

12 Negari enim non potest, quod hæc causa non sit individua, & connexa cum illa causa, in qua Paula Barrera eisdẽ medijs, & exceptionibus subcubuit, causa enim judicatur individua respectu vnitatis juris, & actionis, & ejusdẽ causæ. Felin. *in cap.* 1. *de præscrip.* Covarrub. *pract. cap.* 34. *nu.* 2. Lancellot. *de attent. cap.* 12. *ampl.* 11. & ab eodem fonte dependet, Ias. *in l. nulli, nu.* 3. *vers.* 3. *Cod. de judic.* Et ratio

om-

omnium vnica determinatione terminatur. Mastril. *decis.* 42. *num.* 10. *par.* 1. Sicut in redditione tutelari, cum consistat in vniuersitate juris, personarum, actionis, & causæ judicatur causa individua, inseparabilis, & connexa, vt comprobat Grat. *discept. forens. tom.* 4. *cap.* 641. *per tot.*

13 In individuis autem, & connexis, sicut sententia lata in favorem vnius ex consortibus insolidum alijs prodest, *l. loci corpus, § si fundus, ff. si servit. vind.* ita, & è contra sententia lata adversus vnum ex consortibus alijs obest, gloss. *per illum text. in l. qui aliena, § fin. verb. Prædio, ff. de neg. gest.* Alex. *in l. sæpè, num.* 48. *ff. de re judic.* quoties enim in judicio agitur per legitimum defensorem de jure plures tangenti omnibus etiam non citatis prodest, & nocet sententia lata, secundum text. *in l. cum non justo* 5 *ff. de coll. deteg l.* 1. *§. denuntiari, ff. de vent. in possess. mit.* Escobar. *de Purit. proban. q.* 17. *§.* 1. *num.* 8. *part.* 1. Et in terminis correi, quod sententia lata contra vnum ex correis possit mãdari exequutioni prorata contra omnes non citatos, Paul. de Castro *cons.* 236. *nu.* 2. *lib.* 1. Ioan. Bap. Coita *de port. ratæ, q.* 33. *à n.* 1. *& q.* 222. *nu.* 10. *par.* 1. & magis in terminis societatis, Tusch. *lit. S. concl.* 174. *num.* 45. tenet, quod sententia lata contra vnum ex socijs agentem pro negotio sociali præjudicat alijs socijs, etiam non citatis, cessante collusione, quæ non præsumitur, allegat gloss. *in l. si vnus in princ. ff. de pact.* Tiraquel. *in tract. res inter alios acta, num.* 59.

14 Sed melius Pacificus de Salvian. *interd. insp.* 4. *cap.* 1. *num* 125, qui sic scribit: *Et hoc confirmatur in socijs, nam vno immisso cæteri dicuntur immissi, quia sententia lata ad favorem vnius prodest alijs pro vt etiam nocet, vt post Barth. in l. ex duobus, num* 16. *ff. de duob. reis. Aymon cons.* 206. *Menoch. cons.* 795. *num.* 27. *lib* 8. *cum eadem sit causa defensionis omnium, & obligatio vnius, sit obligatio alterius, &* num 26. ibi: *Et quod dictum est de socijs procedit etiam si essent participes alicujus negotiationis, quia non differunt, nisi nomine, sed in effectu nominibus ad invicem concordant, & quod vni, & alteri convenit, & de solo nomi-*

mine non curat lex, quæ non verbis, sed effectu rerum imposita est, l. 2. & c. & quod socius, & particeps idem sint tradit. Rot. Jan. decis. 46. nu. 1 & decis. 173. num. 4.

15 Neque officit, si dicatur, quod non concurrit identitas personarum, quæ requiritur, vt habeat locum exceptio rei judicatæ, *juribus vulgatis*: nã respondetur sufficere, si concurrat interpretativè, gloss. *in l. & an eadem, verb. Concurrunt, §. 1. ff. de excep. rei jud.* Lanar. *cõs.* 34. *n.* 15. & 65. Pont. *cons.* 46. *n.* 49. Surd. *cons.* 312. *num.* 26. Cornaz. *decis.* 70. *n.* 8. Interpretativè autem eedem sunt personæ in præsenti judicio, at qui in illo, eo; quia fumus inter eosdem socios, sicut in illa, licet diversificè nominentur socij, eadem negotiatio: si enim eadem res interpretativè dicitur, quando inter easdem personas eadem quæstio, quæ decisa est revocatur, licet super penitus diversa re, vt in *l. Julianus, ff. de excep. rei jud.* ita eædem personæ interpretativè erunt, quando in substantia causæ, & ejus prætensionibus nihil mutatur, sed solum nomen actoris, latè Giurba *decis.* 20. *à nu.* 1. *ad* 6. *vbi num.* 3. pluribus confirmat, quando in secundo judicio disceptandum est id, quod per primam sententiam fuerat terminatum, licet de re diversa, dicitur eadem res, vt obstet rei judicatę exceptio, sic idem dicendum est hic, cum de eadem re, & contra consocium ex causa ejusdem negotiationis, vt obstet exceptio, & ita censuit Senatus referente Dom. Raymundo Rubi de Marymon R. S. 27. Aprilis 1633. in causa Hieronymi Gari culcitrarij contra Hieronymum Papiol Not. Sebastiano Costa, nũc Congost, cum enim dictus Papiol tutor fuisset ad relationem Dom. Josepho Ferrer R. S. ad dandum computum, & rationem tutelæ pupillorum Garins ad instãtiam Benedictæ Dols alterius ex pupillis 12 Decemb. 1625. & reliquum in ea causa fuerit liquidatum, fuit vt nova causa per Hieronymum Gari etiam pupillum ejusdem tutelæ, petitum, dictum Papiol condemnari, non ad reddendam rationem, sed ad solvendum tantundem reliquum liquidati in favorem Benedictę Sororis in dicta causa coram Dom. Ferrer decisa, & licet

inſtaret dictus Papiol noviter condemnandum eſſe ad rationes reddendas, nihilominus fuit declaratum ſententiam prædictam, & proviſiones in dicta cauſa in favorem vnius ex pupillis feciſſe jus partibus, & fuit condemnatus ad idem reliquum nulla nova calculatione præmiſſa, quia erat judicium individuum, & eedem perſonæ interpretativè; ſic in hoc caſu dicendum eſt, ſententiam contra Paulã Barrera, tanquam hæredem ſocij jus feciſſe contra Thereſiam Pont, etiam hæredem ſocij Bernardi Serrat.

16 Et evidens, & clarum ſequeretur abſurdũ, ſi declaratio fieret Michaelẽ Angelum Salavert, nõ fuiſſe participem arrendamenti nivis in quindecima parte; quia ex diametro eſſet hæc ſententia directo contraria prædictæ ſententiæ in hujus partis favorem in eadem aula promulgatæ inſequendo concluſionem contra prædictam Paulam Barrera.

Ex motivis ſupra expreſsis fuit R. ſententia lata referente Illuſtriſsimo D. Raphaele Viloſa R. Senatore, die 26. Octob. 1656. actuarius Ioſephus Payſſa, nunc Fabra.

SEQVITVR R. SENTENTIA.

17 *Attento ex meritis proceſſus, & ſignanter ex quodam agnitionis bona fidei inſtrumento facto, die 31. Martij 1633. de quo fidem facit Iacobus Agramunt Notarius publicus, & ſcriba major Civitatis Barchin. conſtat Hyacintum Sala Civem honoratum Barchin. Procuratorem Michaelis San-Salvador cõfeſſum fuiſſe, & recognoviſſe Iacobo Mas, & Pontio Barrera mercatoribus Bernardo Serrat Velerio, & ſibi met ipſo Hyacintho Sala, quod illud arrendamentum nivis, & gelu pro proviſione præſentis Civitatis Barchin. quod idem Michael San-Salvador acceperat à dicta Civitate per tempus decem annorum, qui incipere debebant die, ſeu feſto Paſchalis Reſurrectionis Domini, anni 1635. erat pro dicto Mas, Barrera, Serrat, & Sala, licet de eis in eo inſtrumento nulla mentio fieret, & conſtat ex eodem inſtrumẽto eoſdem Mas, Barrera, Serrat, & Sala, ſe conſtituiſſe arrendatarios dicta nivis, & gelu pro dicto tempore Conſiliarijs, & Conſilio centum Iura-*

ratorum dictæ Civitatis, prætio, pactis, modo, & forma in dicto instrumento, ad quod refertur contentis. Constat etiã ex depositionibus testium ministratorum pro parte Mariæ Salavert, tam in hac causa, quam in consistorio verbali in hoc processu productorum Michaelem Angelum Salavert, tanquam participem negotiationis societatis gessisse, & ab eisdẽmet socijs, vti talem reputatũ fuisse. Constat etiam Pontium Barrera vnum ex arrendatarijs in suo vltimo testamento recepto penes Ioannẽ Salines Not. pub. Barchinon. die 17. Iunij 1638. confessum fuisse dictum Michaelem Angelum Salavert, esse participem in quindecima parte dicti arrendamenti sub his verbis: Y tambe declarant de Mõte major està acullit Mossen Miquel Angel Salavert mercader en vn quinse, segons jo ho be entes sempre. Constat etiam ex depositionibus Hyacinthi Solanellas, & Petri Mamet Bruguera testium in dicta causa verbali pro parte dicti Serrat, & aliorum arrẽdatariorum ministratorũ, & in præsenti causa productorum Michaelem Angelum Salavert dum viveba, solitum fuisse, vti participem dicti arrendamenti ferre secum quotidiè portionem nivis necessariam ad provisionem domus suæ. Constat ex depositionibus Cosmæ Xarpell, Francisci Capany, & Ioannis Francisci Ferrer mercatoris ipsosmet testes pro intereſſe. solummodo, quod habebat in præfato arrẽdamẽto dictus Salavert, eiusque contemplatione, rogatus & precibus, tanquam fideiussores dicti arrendamenti se obligasse. Constat præterea in libris rationum dicti arrendamenti fuisse scripta diversarum pecuniæ quantitatum dicto Salavert eisdem modo, & forma, quibus aliæ partitæ, imò ex prædictis libris, & apodigijs diversis in processu exhibitis. constat in pãrtitis factis ipsismet arrendatarijs, & ipsi Salavert nullas reperiri causas, in partitis vero factis alijs personis, vel ipsismet arrendatarijs, & Salavert, vti particularibus narrantur causa solutionis ipsarum partitarum. constat insuper solutiones diversarũ quãtitatũ factas dicto Salavert, non solum fuisse ex ordine Põtij Barrera arrendatarij, sed

etiam eo defuncto fuisse solutas per dictum Serrat, ex ordine dicti Hyacinthi Sala, qui duo erant principales ex socijs in dicto arrendamento. Constat deinde sequuta morte dicti Salavert per ipsos arrendatarios solutam fuisse quãdam partitam Mariæ Salavert viduæ ab eo relictæ, vti illius hæreditatem possidenti eisdem modo, & forma, quibus solvebantur dicto Salavert dum vivebat. Cõstat præterea dictum Michaelẽ Angelum Salavert ab humanis decessisse, in suoque vltimo, ac valido testamento, quod fecit penes Raphaelem Ioannem Cellares Not. pub. Barchin. die 6. mẽsis Aprilis 1641. hæredẽ vniversalem instituisse dictam Mariam Salavert illius vxorem. Constat deinceps, ex testium depositionibus præfatum Bernardum Serrat vnum ex arrendatarijs prædictis obijsse, & vniversam hæreditatem, & bona illius tenere, & possidere Petrum Pont mercatorem, & Theresiam illius vxorem, quæ in primis nuptijs fuit vxor Pauli Serrat, filij dicti Bernardi, & sic ex omnibus simul junctis constat de intentione dictæ Mariæ Salavert, quæ in nihilo remanet elisa per deducta, & allegata per conjuges Pont. His igitur, & alijs meritis processus attẽtis, & aliás sua Excellentia insequendo conclusionem in R. A. facta sententiat, pronũtiat, & declarat Michaelem Angelum Salavert fuisse participem, seu socium in quindecima parte dicti arrendamenti nivis, & gelu præsentis Civitatis pro decennio, quod incepit die Paschalis Resurrectionis Domini anni 1635. & consequenter dictum Pont, & Theresiam ejus vxorem vti tenentes, & possidentes vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Bernardi Serrat arrendatarij, & de bonis illius condemnandos fore, & esse, pro vt cum præsenti cõdemnat ad dandum, & solvẽdum dictæ Mariæ Salavert vti hæredi dicti quondam viri sui quindecimam partẽ lucrorum, & emolumentorum dicti arrendamenti ad dictũ Bernardum Serrat spectantium, & per ipsum perceptorum, vna cum interesse dictæ quindecimæ partis, dicti inter esse temporis à quo, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione reservata.

Et

Et deveniendo ad dictam liquidationem attento constat ex calculo, seu finali resolutione ex officio facta per Petrum Bonadona mercatorẽ, & Bernardum Trias curritorem auris, die 28. Aprilis 1655. lucra ex negotiatione dictæ societatis dicti arrendamenti provenientia ad dictum Bernardum Serrat spectantia, & per eum accepta summã capere inacervo 21. mille 339. ℔. 5. ß. 3. ex quibus spectant dictæ Mariæ Salavert viduæ, & hæredi Michaelis Angeli Salaverr pro quintadecima parte dicti arrendamenti 1422. ℔ 12. ß. 4. salvo jure recti calculi, ideo, & aliàs pro nunc, & salva ulteriori liquidatione majoris, vel minoris quantitatis sua Excellentia dictam insequendo conclusionem sententiat, pronuntiat, & declarat liquidandum fore, & esse prout cum præsenti liquidat, in creditum dictæ Mariæ Salavert, pro quindecimo lucrorũ dicti arrendamenti, & indebitum dictorum conjugũ Pont, uti tenentem, & possidentem bona dicti Bernardi Serrat dictas 1422. ℔. 12. ß. 4. liquidationem vero interesse dictæ quantitatis. & temporis à quo sibi reservat in decreto exequutionis, neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excellentia solitam exequutionem fieri mãdat.

ARGVMENTVM.

Circa condictionem indebiti, quis teneatur eam probare, rationes adferuntur, & resolutio proponitur.

SVMMARIVM

Dubium proponitur, num. 1.

Actor tenetur suam intentionem probare, num. 2.

Quod procedit in eo, qui condictionẽ indebiti proponit, ibid.

Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, ibid.

An regula, supra adducta procedat in fœmina, & alijs, num. 3. limitatur, num. 10.

De præsumptione generali an vin-

vincatur ab speciali, nu.3.

Qui accipit pecuniam, nõ tenetur probare accepisse debitè ex aliqua justa causa, ibid, & num.6.

Ius indulget imbecilitati mulierum, rusticorum, & aliarum personarum hujus generis, num.4.

Mulieri datur repetitio indebiti adversus juris errorem, ibid.

Factum ponderatur, num.5. & 7.

Qui repetere desiderat, vt indebitum, probare concludẽter debet indebitam fuisse pecuniam solutam, num.8.

Deficiente jure patrio, potius standum est Iuri Canonico, quam civili, ibid.

Circa condictionem indebiti etiam sufficit per possibile excludere actorem agentẽ, num.9.

Interpretatur, text. in l. cum de indebito, ff. de probat. num.10.

Cessante causa legis cessat, & ipsa lex, ibid.

Confitens se debitorem pro resto plenè probat causam, ibid.

In personis illustribus cessat præsumptio falsitatis, doli, & fraudis. num.11.

Libri personæ illustris, & nobilis, licet mortuæ, magnam inducunt probationẽ, num.12.

Liber continens data, & accepta probat, ibid.

Quilibet bonam fidem agnoscere tenetur, num.13.

Confessio adminiculata, quæ aliàs non probaret, vt in confessione Prælati, curatoris, hæredis gravati, &c. plenè præjudicat, attenditur, & probat, num.14.

Maximè si confessio fuerit geminata, ibid.

R. Decisio refertur, num.15.

Reg. Conclusio transcribitur, num.16.

DECISIO XXXIV.

1 SVper quæstione orta inter Nob. Raymundum de Copons, ex vna, & Nob. Carolum de Llupià, & Ciciliam de Icart conjuges, ex alia fuit dubitatum, an dictus Copons poterat repetere mille libras, vti indebitè solutas rationibus, & causis latiùs in sententia infra transcribenda, enarratis.

2 Est certum principium in ju-

jure, quod actor, vt vincat tenetur, & adstringitur fundamentum suæ intentionis probare Zevall. *com. contr. com. q.* 145. Canc. *var. 1. cap. 2. num.* 45. Ripol *var. cap. 4. num.* 161. Salgad. *post laberinth. credit. decis. 52. nu. 9.* Font. *de pactis, clau. 5. gloss. 1. part. 2. num. 28.* Larrea *alleg. 9. num.* 20. Inde sequitur, vt qui cõdictione indebiti repetere intendit solutum, non illi sufficit allegare, non constare de debito, sed plenè, & concludenter tenetur probare nullatenus fuisse debitam pecuniam solutam, imó indebitam, licet quandoque improbabilis sit hæc assertio, quia fundamentum intentionis illius est, qui condictionem intentat indebiti; hæc cõclusio expresse cauta reperitur *in cap. fin. de solut.* & juxta illam sæpèsæpius decisum fuit in Rot. Rom. vt testantur Buratus *decis. 592. num. 3.* & ibi Ferentill. *num. 6.* Polth. *resol. cap. 107. num. 4.* vbi plures Rot. Rom. decis. referuntur, quibus addenda est, *decis. 64 per tot. p. 9. recent.* Cyriac. *contr. 263. num. 7. 8. & 11. & contr. 264. nu. 5. & 7. & contr. 486. num. 24.* Leotard. *de usur. q. 76. num. 45.* Genua *decis. 5. nu. 5.* Cumque dictus de Copons condictione indebiti intentata vellet repetere dictæ quantitatem, tenebatur probare plenè, ac concludenter illam indebitam fuisse, quia licet in causa liquidationis vertente inter Nob. Franciscum de Iunyent, & dictum de Copons, cum prætenderet iste in creditum suum esse liquidandas mille libras solutas per Nob. Magdalenam de Queralt, & de Molner, vti tutricem, & curatricem D. Ioannis de Queralt filij sui nobilibus Dionysiæ, & Ciciliæ de Icart, vti tutricibus Nobil. Christophori de Icart filij, & nepotis respectivè, repulsam passus fuit dictus de Copons in ista prætensione R. Provisione facta per Nobil. Dom. Iosephum de Balaguer R. S. eo motivo, quod licet constaret de dicta solutione, non tamen constabat de credito, ob quod illa deberet fieri: Tamen legitima infertur consequentia, quod minimè fuit decisum non deberi (vt prætendebat dictus de Copons) sed ad vlteriorem liquidationem esse remittendam, quia non constabat de credito, ob quod soluta fuisset, quæ inter se hæc valdè dis-

differunt, compatibilia enim ſunt adeſſe creditum, & non conſtare de credito, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, *jurib. vulg.*

3 Nec obſtat, ſi dicatur, prædicta non procedere, quando qui ſolvit eſt fœmina, quia tũc, qui recipit ſolutionem eſt qui probare tenetur debitã fuiſſe pecuniam, *ex l. cum de indebito in §. ſi autem, ff. de probat.* ex Barth. *in princ. ad d. l.* & ex Alex. *in addit. ad eundem Barth. lit. B.* Alexan. & Barth. *in l. fin. Cod. de jur. & fact. ignorant.* ex Alberico *in eodem text. num. 2.* Qui omnes regulam conſtituunt, quod præſumptio transfert onus probãdi in adverſarium, & ſi concurrant duæ præsũptiones, vna ſpecialis, vt in muliere, ruſttico, pupillo, & alijs ſimilibus; altera vero præsũptio generalis, iſta generalis vincitur ab ſpeciali, vt probat Hodoffred. *ad d. l. cum de indebito in princ. verſ. 3. caſ. 9.* Dicens, quod ſi mulier, minor, ruſticus, & alij (de quibus in text.) ſolvant, & dicant indebitè ſolutum, tunc, qui accipit pecuniam tenetur probare accepiſſe illam debitè ex aliqua juſta cauſa, videndus Amendola *in addit. ad Franch. dcciſ. 319. num. 3.* qui allegat Menoch. *de arbitr. caſ. 194. num. 41. lib. 2. & deciſ. Genuæ 3. num. 10.*

4 Ratio prædictorum aſsignari poteſt, quia jus indulget facilitati, & imbecillitati dictarum perſonarum, relevando eos à probatione, & illam in adverſarium transferendo, Tondut *q. q. civil. cap. 27. nu. 6.* vbi aliqua tradit in materia indebiti de mulieris, & minoris facilitate, Larrea *tom. 2. deciſ. Granaten. 53. num. 14.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam in præfat. num. 99.* vnde dicit Font. mulieri dari repetitionem indebiti adverſus juris errorem, *clauſ. 4. gloſſ. 7. p. 1. num 19.* & ex ea ratione Galerat. *de renuntiat. cent. 2. cap. 115 pag. 32. verſ. Quod dicitur eſt*; dicit, quod mulieres, ruſtici, & alię ſimplices perſonæ non poſſunt renuntiare condictioni indebiti.

5 Ex his prætendebat dictus de Copons, remanere probatum, mulieres, & aliæ ſupradictæ perſonæ ex ſola allegatione ſolutionis indebiti, tranſferre onus probandi in adverſarium, & conſequenter, adverſarius, qui recipit pecuniã

adſ-

adst rictus manet ad probationem, quod videlicet, receperit pecuniam ex alia justa causa, & sibi debitam fuisse; ita quod non sufficiat qualis qualis probatio, sed concludens, & necessaria, quæ non habeat contrariam probabilitatem, vt ex Cyriaco, & alijs supra notavi; si ergo (concludebat) in illa, quando repetens indebitum tenetur probare, requiritur concludens, & necessaria probatio, idem dicendum est, quãdo quis recipit pecuniam tenetur probare debitã fuisse receptam.

6 Quod etiam procedit in alijs casibus, vt si quis negaverit solutionem indebiti, tunc enim in pœnam inficiationis ille, qui recipit pecuniam tenetur probare pecuniam recepram debitam fuisse, vt expresse dicit. Consultus *in d. l. cum de indebito in prin.* Alex. *cons.* 83. Rot. Rot. ex traditis per Burat. *decis.* 592. *num.* 8. & similiter, dicunt procedere in solvente pro alio, in isto enim casu præsumitur ignorantia, nisi scientia probetur, & sic relevatur ab hac probatione, transferendo eam in adversarium, Vivius *tot. decis.* 218. & signanter *num.* 5. & 6.

7 Cum ergo (inferebat dictus de Copons) in hac specie Nob. Magdalena de Queralt, mulier, solverit pro pupillo filio suo Nob. Ioanni de Queralt, & sic solverit pro alio sufficiebat allegare indebitè solutam fuisse illam pecuniam, vt ex hoc transtulerit onus probationis in illos de Icart, qui pecuniam receperunt, ita vt cõcludenter tenebãtur probare pecuniam fuisse sibi debitam ex aliqua justa causa.

8 Huic argumento rationibus superioribus fulcito. Respondeo, primo, quod jure Canonico attento indistinctè, qui repetere desiderat, vt indebitum, probare concludenter debet, indebitam fuisse pecuniam solutam, vt litteraliter legitur, *cap. fin. de solut.* vbi solum pro limitatione adducitur, si qui recipit solutionem illam negavit, ibi: *Is, qui conqueritur indebitam pecuniam se solvisse, probare tenetur, quod indebitè sit soluta, nisi ejus adversarius solutionem inficians exinde convincatur tunc enim inficianti onus incumbit probandi, quod debitum recepisset*; & deficiente nostro jure Patrio (pro vt in hac parte deficit) potius stan-

dum est juri canonico, quam civili. Font. *decis.*12. *num.* 2. Nob. Dom. Reg. de Cortiada *decis.*24. *num.* 184. & ego *to.* 1. *in decisionibus.*

9 Respondeo secundo, quia circa condictionem indebiti etiam sufficit per posibile excludere actorē agentem. Rot. Rom. *decis.*38. *num.*2. *p.*5. *to.*1. *recent.* eadem Rot. *p.* 9. *tom.*1. *decis.*74 *num.*10. Vbi, vel saltim, quod posibile sit, ita se rem habuisse, quod sufficit ad excludendum actorem in judicio repetitionis indebiti. Rot. *dict. decis.*74. vbi plures Rot. Rom. decisiones allegantur.

10 Respondeo vltimo, dictam prætensam limitationem sibi locum facere, *in d. l. cum de indebito*, quando indiscretè, in deliberatè, & non maturo consilio solutio facta fuerit, quia ita præsumitur, quando fœmina solvit attento illius sexu vt ex cōtextura totius, *l. cum de indebito* colligere licet, ibi: *Qui enim solvit nunquam itare supinus est*, & ibi: *Homo diligens est, & Audiosus pater familias*, ibi: *Forensium rerum expers, vel aliàs simplicitate gaudens, & desidiæ deditus*: Quando vero solutio per mulierē fieret prudenter, maturo examine, pro vt quilibet pater familias diligens, & studiosus, tunc dictā limitationem non procedere, *ex d. l. cum de indebito* fateor, quia cessāte causa legis, & ipsa lex cessare debet, *l. in omni, ff. de adop. cap. & si CHRISTVS de jur. jurand.* Tiraquel. *in tract. cessante causa, par.*1. *num.*11. Surd. *cons.*375 *nu.*24. Macerat. *var. resol. lib.* 2. *resol.*32. *nu.*8. Solutio autem facta per dictam Nob. Magdalenā de Queralt fuit prudētissimè, magno cum fundamēto facta, & non in vna tantum vice, sed in pluribus, & magna cum deliberatione, quia habuit, pro vt certo habere debebat, dictā deberi quantitatem, quia confitens se debitorem pro resto plenè probat causam, Vela *to.* 1. *dissert.*21. *nu.*77.

11 Comprobantur prædicta, quia ex diversis partitis banchi præsentis Civitatis constabat, Don Ioannem de Icart, Bajulum Generalem Cathaloniæ dedisse, quam plures summas excedentes quantitatem 700 ℔. ℔. pro Don Ioanne de Queralt Vices gerente Generalis Gubernatoris præsentis Principatus, quæ partitæ licet

non

non legantur factæ ipsi Don Ioanni de Queralt, sed alijs pro illo, attamen attenta qualitate personarum, ita illustrium, vt erant prædicti de Icart, & de Queralt, vnus Bajulus Generalis, alter Vicesgerens Generalis Gubernatoris cessabat omnis suspicio falsitatis, doli, & fraudis, ex latè adductis à Barbat. *cons.* 65 *nu.* 4. Cœphal. *cons.* 325. *nu.* 38. Riminald. Iun. *cons.* 816. *num.* 36. Et resultabat vehementissima, & vrgentissima verosimilitudo pro dictis creditis, & inter illos adesse computa, & rationes, & verisimilitudo pro veritate habetur. Castillo *contr. lib.* 5. *p.* 2. *cap.* 63. *per tot.* Gratian. *discept. forens. cap.* 878. *num.* 16.

12 Rursus prædicta roborantur ex libris antiquis dicti Don Ioannis de Icart suorum computorum, & rationum, vbi pluries notatū legebatur, dedisse illum mutuo plures summas excedentes quantitatem mille librarum dicto Don Ioanni de Queralt, ex Genua *de scrip. priuat. lib.* 4. *cap.* 16. *à num.* 29 qui quidem libri, vtpotè personæ mortuæ, & viri ita nobilis, & illustris magnam inducunt probationem. Surdus *decis.* 199. *num.* 2. Boer. *decis.* 105. *num.* 5. Gram. *cons. civil.* 138. *nu.* 1. 8. & 9. Cravet. *cons.* 158. *num.* 7. Vivius *decis.* 184. *num.* 11. Afflict. *decis.* 14. *in fin.* maximè, si attendatur, quod hic liber, seu computa continebant data, & accepta, quo casu plenè probare, dicit Bernard. *cons.* 268. *num.* 10. *vol.* 2. *par.* 1. quæ omnia simul juncta, cum partitis banchi exhibitis in processu indubium reddebant negotium, computa, & rationes habitas fuisse inter dictos Don Ioannem de Icart, & Don Ioannem de Queralt, debitoremque istum existere ad minus in dicta quantitate, quæ postea soluta fuit per dictam Nob. Magdalenā viduam Don Ioannis de Queralt, & curatricis Don Ioannis filij sui.

13 Certū ergo remanet, quod dicta solutione facta, aprobatæ remanserunt conjecturæ, & præsumptiones, potuerat enim, & debuit Nobilis Magdalena conscia totius veritatis negotij (pro vt præsumendum facilè ex dictis infertur) vtpote vxor, quæ fuit dicti Don Ioannis, & curatrix Don Ioannis filij sui agnoscere bonam fidem, & solvere pro vt quilibet tutor, & curator

potest, & debet, *l. quoties, §. sicut, ff. de adm. bon.* Capic. Latr. *decis.* 86. *num.* 4. Canc. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 114. Dom. Xammar. *de Offic. Iudic. par.* 2. *q.* 9. *nu.* 85. Burat. *decis.* 453. *num.* 6.

14 Pondero etiam, quod in dicta solutione ipsa Nob. Magdalena fatetur prænarratam quantitatem debitam fuisse, quæ quidem confessio, licet à curatrice facta plenè debitum probat, quia attentis omnibus superius animadversis dicta confessio ad minus valdè verosimilis fuit, & adminiculata, quo in casu, confessio, quæ aliàs non probaret, vt in confessione curatoris, Prælati, hęredis gravati, vel ab alijs similibus personis facta, plenè prejudicat, attenditur, & probat, Surd. *decis.* 105. *nu.* 7. Salgad. *post laberinth. decis.* 20. *n.* 14. *& in laberinth. p.* 3 *cap.* 13. *n.* 25. Castillo *tom.* 5. *contr. cap.* 111. *ex num.* 10. *cum seq.* Noguerol *alleg.* 20. *num.* 68. *& alleg.* 32. *ex num.* 22. Burat. *decis.* 100. *num.* 17. Rot. *decis.* 209. *num.* 7. *p.* 6. *recent.* Ferentil. ad Burat. *decis.* 453. *num.* 11. Maximè in hoc casu, in quo non fuit vnica confessio dictæ Nob. Magdalenæ, sed tres, vel quatuer, quia in tot vicibus facta fuit solutio 1000. ℔. ℔. quæ quidem geminatio magnam arguit deliberationem, & examen in confitente, ac plura operatur singularia in jure, Font. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 15. *num.* 51. *& decis.* 507. *num.* 3. Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *num.* 1039. Galeot. *contr.* 20. *num.* 63. *tom.* 2. lato calamo Barbosa *axio.* 105. *per tot.* & in his terminis confessionis geminatæ factæ à curatore, & Prælato observavit, Ferentil. ad Burat. *decis.* 463. *num.* 13. vbi ita decisum refert in Rot. Rom. Et die 30. Ianuarij 1665. referente Dom. Alexio de Tristany, & Monserrat R. S. Genitoreque meo sapientissimo fuit declaratum in R. A. in favorem Nob. Conjugum Don Caroli de Llupià, & Ciciliæ de Icart.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

15 *Attento licet constet Nobilem Raymundum de Copõs Barchin. populatum in præsenti causa petijsse Nobilem Ciciliam de Llupià, & de Icart, & Nobilem Carolum de Llupià etiam Barchin. populatos Conjuges condemnari vsufructuario, & proprietario nomi-*

ni-

mibus respectivè, vti possidentes bona, quæ fuerunt Nobilis Dionysiæ de Icart, & Nobilis Ciciliæ de Icart viduæ Nobilis Ioannis de Icart, ad ipsi dandum, solvendum, & restituẽdum mille libras prædictis Nobilibus Dionysiæ, & Ciciliæ, indebitè solutas nullo pendente debito, nec justa causa per Nob. Magdalenã de Queralt, & de Moliner viduam, relictam spectabilis D. Ioannis de Queralt, gerentis Vices Generalis Gubernatoris in præsenti Principatu, nempè Nob. Dionysiæ de Icart, quingentum libras, & Nob. Ciciliæ de Icart, residuas quingentum libras, & constet prædictam solutionem factam fuisse per dictam Nobilem Magdalenam de Queralt, tanquam tenutariam bonorum viri sui, & vti tutricẽ Nobilis Ioannis de Queralt Iunioris ejus filij, & dicto spectabili Don Ioanni Communi. Et constet spectabilem Don Ioannem de Queralt in suo testamento firmato in posse Francisci Iosephi Gibert, Not. pub. Barchin. 3. Martij 1611. nominasse in tutricem Nobil. Don Ioannis, ejus filij prædictam Nobilem Magdalenam de Queralt, & de Moliner, ejus uxorẽ. Constet Nob. Ioannem de Queralt, & de Moliner, in suo testamento firmato in posse Iosephi Çafont, Not. pub. Barchin. 2. Ianuarij 1644. hæredẽ suum universalem instituisse in casu, qui evenit Nob. Raymundum de Copons, in hac causa agentem. Constet etiam per Magnificum Iosephum Balaguer Regium Consiliarium, in provisione liquidationis per eum factæ 8. Novembris 1662 in causa tunc ad sui relationẽ vertenti inter Nob. Franciscum de Iunyent, & de Pons, ex una, & eundem Nobilem Raymundum de Copons, vti possidentem bona dicti spectabilis D. Ioannis de Queralt, in vers. incip. Et quamvis non fuisse liquidatas in creditum dicti Nobil. Raymundi de Copons, vti succedentis Nob. Ioanni de Queralt, & de Moliner, prædictas mille libras solutas per Nob. Magdalenam de Queralt, vti tenutariam bonorum viri sui, & tutricem dicti Don Ioannis, ejus filij, sed ad ulteriorem liquidationem cum eadem provisione reservatam remissas. Constet demum, quod de anno 1620. (quo facta fuit solutio cen-

centum librarum ad complementum dictarum mille librarum per Nobil. Magdalenam de Queralt dictis nominibus) dictum D. Ioannem de Queralt, ejus filium esse impuberem, cum ex fide baptismi constet baptizatum fuisse 25. Aprilis 1611. ex quibus omnibus prætenditur indebitè, & absque justa debiti causa dictas mille libras fuisse per Nob. Magdalenam de Queralt solutas Nobilibus Dionysiæ, & Ciciliæ de Icart, & sic tanquã indebitè solutas condici, & repeti posse à Nobil. Cicilia de Llupià, & Nob. Carolo conjugibus earum bona possidentibus.

Caterum, quia ex certificatorijs extractis à libris Nob Ioannis de Icart per scribam præsentis causæ, constat in eis legi, & inveniri continuata, & benè ordinata de annis 1586. 1592. 1596. computa dati, & recepti inter Nob. Ioannem de Icart, & spectabilem Don Ioannem de Queralt, quorum aliquæ partitæ probantur solutæ per Nob. Ioannem de Icart, per medium banchi Iacobi Bru, & Francisci Pobla, & constat prædictas mille libras in præsenti causa petitas, solutas fuisse per Nob. Magdalenam de Queral diversis solutionibus nempè ducentum libras 4. Augusti 1612. per banchum, Ioannis Milsocos, & Ioannis Seriñana, & eadem die tres centas libras per medium tabulæ præsentis Civitatis, Nobili Dionysiæ de Icart adijciendo causam, quod solvebantur in exequutionem majoris quãtitatis debitæ per Nob. Ioannem de Queralt, 10. Novembris 1615, per medium dictæ tabulæ tercentum libras, Nobili Ciciliæ de Icart, cum eisdem rationibus, 15. Novembris 1619. per medium banchi præsentis Civitatis, eidẽ Nobili Ciciliæ, centum libras dicendo, quod ipsa eas solvebat ad bonum computum residui computorum inter Nob. Ioannem de Icart, & Don Ioannẽ de Queralt, & die 22. Maij 1620. solvisse per medium banchi præsentis Civitatis centũ libras ad complementum mille librarum, referendo modum præcedentium solutionum, exprimendo, quod erant ad complementum omnium, & quorumcumque computorum habitorum inter spectabilem D. Ioannem de Queralt, & Nobilem Ioannem de Icart. Ex qui-

quibus solutionibus, per tam longi temporis intervallum factis, & geminatis confessionibus, & expressionibus in illis contentis arguitur solutiones praedictas fuisse factas praecedente maxima deliberatione dicta Nobil. Magdalenæ interveniisseque certam scientiam praedictorum computorũ, & debiti Nobil. Ioannis de Queralt, de quo potuit certiorari per spatium octo annorum decursorum ab anno 1614. quo fuit prima solutio facta ad annũ 1620. quo fuit complementum solutum, & non constat eandem Nob. Magdalenam, & Nob. Ioannem ejus filium in vita sua, unquam conquestos fuisse de praedicta solutione: Quæ omnia sunt sufficientia ad excludendum Nobil. Raymundum de Copons, à repetitione dictarum mille librarum in vim condictionis indebiti contra dictos Nobiles Conjuges de Llupià, & Icart, in præsenti causa prætensa. His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs, fuit conclusum, quod declaretur, quod Nobili Raymundo de Copons, in, & super praedicta petitione facta in præsenti causa adversus, & contra Nobiles Conjuges Ciciliam de Llupià, & de Icart, & Nobilem Carolum de Llupiá silentium imponatur, & quod dicti Nobiles Cõjuges Cicilia de Llupià, & de Icart, & Nob. Carolus de Llupià à petitis per Nobil. Raymundum de Copons absolvantur, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

ARGVMENTVM.

De vltima voluntate captatoria, & in alterius declarationem collata, & an sit standum tali declarationi.

SVMMARIVM

Casus decisionis, num. 1. 2. & 3.

Dubium proponitur principale, num. 4.

Dispositio testatoris captatoria, quæ in alterius voluntatem confertur, regulariter nullius est momenti, num. 5.

Ad

Ad pias tamen causas valet captatoria testatoris dispositio, ibid. & 13.

Testator potest alteri suæ voluntatis declarationē committere, quam ille communicavit, maximè in secreto explicatæ, ibid.

Obiectio contra prædicta, n.6.

Mors vim juramenti habet ejusque defectus supplet, num.7.

Moriens licet non sit, sicut Divus Ioannes Baptista, vel Evangelista, immemor tamen salutis æternæ non præsumitur, num.8.

Mors fidem scripturæ auget, ibid.

Sacerdos semper bonus, & legalitate præditus præsumitur, ac in testem producto creditur magis, quam sæcularibus, adeo, vt vicē duorum testium obtineat Sacerdos, ibid.

Religiosus quilibet verax præsumitur, dictoque, & declarationi ipsius in suæ conscientiæ exonerationem est standum, num.9.

Maximè concurrentibus probabilibus conjecturis, etsi juramentum non interveniat, num.10.

Conscientia, vbi imminet sui ipsius judex, & testis quilibet existit, num.9.

Conjecturæ declarationi assistentes, num.11.12.& 13.

Pia causa multum favorabilis est obtinetque vicem filiorum, num.13.

In dubio pro ea pronuntiatur, ibid.

In ejus favorem captatoria admittitur voluntas, ibid.

Publica vtilitas quibuscumq; commodis privatis præfertur, ibid.

Interesse Monasterij in communi non reddit suspectum Religiosum, nisi ageretur de privato interesse singulorum, vel mensæ Prælati, num.14.

Decisio causæ, num.15.

Regia declaratio, num.16.

DECISIO XXXV.

1 IOannes Marco Civis Gerundæ suo vltimo elogio, quod condidit penes Augustinum Savarres Not. pub. dictę Civitatis, 29. Decemb. 1663. inter alia sic disposuit: *Item, per la confiança fas de dits Fr. Ioseph Xammar Religios de dit Convent de Sant Agusti de*

de la prestet Ciutat, y Francesch Roquer mon cunyat, vull, orden, y man, que ells tots junts, y lo sobrevint dells, en virtut desta mia ultima dispositio, y voluntat, y sens intervention, ni consentiment algu de dita senyora muller mia, ni de mon hereter baix escrit, tingan de rebrer, cobrar, exigir, y haver per espay, y temps de 20. anys cumplerts, y continuos, comptadors del die de mon obit en avant lo preu del arrendamēt, è, ò arrendaments de la mia horta, y casa tinch, y possehesch en lo Mercadal debaix, y devant del Convent del Mercadal de la present Ciutat. Perque dit preu de dit arrendament de dita horta, y casa, durant dits vint anys, ne fassan, y tingan de fer, y cumplir, lo que de paraula los tinch encomanat, y encarregat, com de ells tinch confiança ho faràn, donant los per dit efecte ab lo present ple poder, y libera facultat de arrendar al mes donant, ò com los aparexerà dita horta, y casa rebre los preus, y convertirho, è, ò aplicarho en continent, ab lo que (com tinch dit) de paraula los tinch encomanat, y ordenat, llurs conciencias en asso carregant; y perque desitjo, y vull se cumple, lo que (com tinch dit) de paraula los tinch encomanats, considero, que ab discurs de dits vint anys podra ser falten ells, ò algu de ells, per çò provehint lo esdevenidor, los encarrego à dits Fr. Ioseph Xammar, y Francesch Roquer, de que ab llur dispositio, ò de paraula de Fr. Ioseph Xammar antes de morir, ho tingan de recomanar à dos persones de confiança: à las quals persones per ells anomenadoras, dono, y tribuesch ab lo present, lo mateix poder, com si fossen per mi ab lo present anomenats, com dits P. Fr Xammar, y Francesch Roquer, perque desitjo se cumple, y sie del tot cumplit de dits vint anys del arrendament, è, ò preu del arrendament de dita horta, y casas, lo que de paraula tinch recomanat, y ordenat à dits P. Xammar, y Francesch Roquer, &c.

2 Mortuo testatore, instavit dictus Fr. Iosephus Xammar, dictum Franciscum Roquer, vt testamentariam dispositionem illius in exequutionem ducerent, huic justæ petitioni noluit dictus Roquer assentire, ob cujus renitentia instante

dicto Fr. Xammar fuit citatus dictus Roquer, coram Illuſtriſsimo, & Reverendiſsimo Gerunden. Epiſcopo, poſtea dictus Fr. Xammar inſtrumento acto in poſſe dicti Savarres Not. 9. Feb. 1663. coram duobus teſtibus de licentia ſui ſuperioris, in exonerationem ſuæ conſcientiæ, inſequendo diſpoſitionem, & facultatem dicti teſtatoris, & ea vtendo, poſt ipſius obitum, & non antea, in ſui locum elegit, & nominavit Fr. Petrum Homs, Religioſum Sancti Ordinis Divi Auguſtini, declarando id, quod teſtator ei commiſerat, & communicaverat, quod erat cõtinere pontis fabricam, in loco, qui nunc pontones, vulgo *palãcas*, ſuper flumine Onñar exiſtunt, ibi: *Elegeſch, y anomeno en mon Lloch al Reverent P. Fr. Pere Homs, Predicador, y Religios de dita Orde de Sant Auguſti, à fi, y effecte, que en defecte meu faſſa cũplir la obra pia li tinch comunicat, que es la que yo tinch encomanada per dit quõdam Ioan Marcò, la qua obra pia, es fabricar vn pont, en lo lloch à hont vuy ſon las palancas de Sant Auguſti, &c.*

3 Fuit poſtea motalis contra hæredes dicti teſtatoris, in qua licet fuiſſet citatus dictus Franciſcus Roquer, tamen tanquã teſtis ſuper articulis ex adverſo præſentatis, miniſtratus depoſuit, non fuiſſe voluntatem teſtatoris, quæ à dicto Fr. Xammar fuit declarata, niſi, quod fructus prædicti deſervirent in ſolutionem, & extinctionem cenſualium, & aliorum onerum, ad quæ bona dicti teſtatoris erant obligata.

4 Dubium fuit ſuſcitatum, an ſit ſtandum declarationi factæ per dictum Fr. Xammar, taliter, quod hæredes prædicti debeant cõdemnari ad ea, quę dictus teſtator illi commendavit, & ipſe declaravit, rejecta depoſitione, & declaratione facta per dictum Roquer.

5 Affirmativè reſolvo quæſtionem, quia licet regulariter diſpoſitio teſtatoris captatoria, videlicet, quæ in alterius voluntatem confertur, nullius ſit momenti, *l. captatoria, ff. de hared. inſt. l. captatoriæ, ff. de leg.* 1. nihilominus in relictis ad pias cauſas valet captatoria teſtatoris diſpoſitio, *text. in l. fideicommiſſaria libertas*, & ibi DD. *ff. de fideicom. libert.* Tiraquel. *de privil. piæ cauſæ, privil.* 64. *per tot.* & ibi addent

Af-

Afflict. *decis.*371. *num.*5. Thesaur. *qq. forens. cap.*88. *lib.*3. Ruin. *cons.*19. *lib.*2. & potest testator alteri suæ voluntatis declarationē cōmitere, quā ille cōmunicavit, *l. Theopopus* 14. *ff. de dot. privil.* & ibi Barth. & communiter reperentes. Tondut. *qq. civil. part.*2. *cap.* 149. *num.*6. Farinac. *in posth. par.*2. *decis.*317. *num.*2. Canc. *p.*3. *cap.* 20. *num.* 89. pluribus congestis, Suelves *cons.* 100. *num.*50. *tom.*1. maximè in secreto explicatæ, *l. quem heredi, ff. de reb. dub.* Ruin. *dict. cons.*19. *num.*7. Pereg. *de fideicom. art.*33. *num.*18. *in fin.* Fusar. *de subst. q.*503. Surdus *cons.*380. *num.*11. Latro *decis.*5 *num.*24.

6 Contra prędicta opponi potest. *Primo*, quod declaratio facta per dictum Fr. Xammar non fuit juramento vallata. *Secundò*, quod ex dicta declaratione resultat favor, & cōmodum dicti Fr. Xammar, sive sui Monasterij. *Tertiò*, quia fuit dicta declaratio commissa, non solo Fr. Xammar, sed simul Francisco Roquer, & ipse, vt testis contrarium declaravit.

7 Non obstat primum, quia licet declaratio facta per dictū Fr. Xammar fuerit facta, absq; juramento, tamen, quia cum illa decessit, judicandum est, ac si juramentum interveniſſet, cum mors habeat vim juramenti, ejusque defectus suppleat, Paul. de Castro *cons.*302. *num.*4. Canc. *p.*1. *cap.*7. *nu.*103. *& par.*2 *cap.*8. *num.*13. *in fine.* Gail. *obser.*43. *num.*2. alios citat Magon. *decis. Florent.* 95. *num.*8. Decius *cons.*510. *num.*2 Surdus *decis.*103. *nu.*6. Cravet. *de antiq. temp. p.*1. *num.* 222. Gayto *de cred. cap.*2. *tit.*4. *nu.* 826. Paul. Melius *in observ. ad* Castillo *de alim. cap.*70. §. 1. *num.*11. Gratian. *discep. foren. cap.*710. *num* 8. ibi: *Quod si requiretur juramentum pro fide alicujus scripturæ, non esset necessarium, mortuo scribente, cū mors habeat vim juris jurandi.*

8 Et licet non omnis moriens sit, sicut Divus Ioannes Baptista, vt Doctores vulgo solent dicere. Menoch. *de arbitr. lib.*2. *cas.*89. *num.*30. Bursat. *cons. crim.*165. *num.*41. *tom.*2. vel Evangelista Iaſ. *in l.*1. *nu.*6. *ff. de eo, per quem fac. erit. &c.* Gram. *decis.*42. *n.*9. tamen non præsumitur immemor salutis æternæ, *l. fin. Cod. ad l. Iul. repetund.* Bal. *in l.*

omnibus, num. 5. *Cod. de teſti.* Felin. *in cap. in præſent. num.* 59. *de probat.* Elcobar *de ratiocin. cap.* 10 *nu.* 60. Surd. *conſ.* 245. *nu.* 20. *vol.* 2. *& conſ.* 543. *num.* 2. *&* 3. Covarrub. *variar. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 8. Oſaſch. *deciſ.* 79. *num.* 10. Seraph. *de privil. juram. privil.* 40. *num.* 8. *& privil.* 44. *num.* 7. Gayto *de cred. cap.* 2. *tit.* 4. *num.* 829. Maximè ſi attenditur, quòd mors ſemper auget fidē ſcripturæ, Decius *conſ.* 42. *num.* 6. *col.* 3. *in fin.* Aymon *conſ.* 6. *nu.* 52. *& conſ.* 56. *num.* 7. Alex. Ludovic. *deciſ.* 468. *n.* 12. Grat. *diſcep. foren. cap.* 429. *nu.* 14. *& cap.* 710. *nu.* 7. Dom. Xam. *rer. jud. p.* 1. *diff.* 31. *à num.* 27. Et declaratio fuit facta à Sacerdote Religioſo, qui ſemper præſumitur bonus, & legalitate præditus, Cyriac. *controv.* 505. *n.* 44. & 45. Ciarlin. *contr. foren. lib.* 2. *cap.* 156. *nu.* 47. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 2. Marta *conſ.* 44. *num.* 3. Vbi loquendo de Religioſis Ordinis Æremitanorum tradit, de eorum fide, & probitate ambigendum non eſſe, nec veriſimile mendatium dicere, dicuntur milites cœleſtis militiæ, 9 Leoancil. *de privil. pauper.* 249. *ſub num.* 45. *ad fin.* Rub. *in annot. ad Rot. in recent. deciſ.* 262. *num.* 233. *par.* 8. ideo quando producuntur in teſtes, ipſis creditur magis, quam ſæcularibus, Gloſſ. *in cap. Monachus, in verb. Compendio, diſt.* 77. Aymon *conſ.* 169. *nu.* 3. *lib.* 1. Hondedeus *conſ.* 77. *n.* 38. Farin. *de oppoſ. cont. perſ. teſt. q.* 60. *num.* 471. Ludovic. *deciſ.* 351. *num.* 10. Gizzius *in obſer. ad deciſ.* 10. *Cap. Latro num.* 2. taliter, quod vicem duorum, teſtium ſuſtinent. Ruin. *conſ.* 137. *num.* 2. & 13. *lib.* 2. Magon. *deciſ. Floren.* 58. *num.* 20. Valenzuela *conſ.* 102. *num.* 71. *to.* 2 Capic. Latro *deciſ.* 12. *num.* 14 & 15. & ibi Monſarrella *in obſervat. ad Cap. Latro, obſerv.* 10. *num.* 5. *& obſerv.* 12. *nu.* 24. Roland. *conſ.* 24. *nu.* 54. *lib.* 7. Menoch. *conſ.* 92. *num* 89. Morot. *conſ.* 99. *num.* 4. & 5. Valenz. *tom.* 2. *conſ.* 21. *num.* 55. & 55. Vrceol. *tom.* 2. *conſult. cap* 88. Rot. Rom. apud Bonden. *poſt colluct. legal. deciſ.* 7. *num.* 10. *verſ. Tanto magis, & deciſ.* 54. *nu.* 6. eadem Rot. *deciſ.* 630. *num.* 1. *par.* 3. *& deciſ.* 279. *num.* 16. *part.* 10. *recent.*

Rursus credendum eſt dicto Fr. Xammar, tanquam Religi-

ligioso Sacerdoti Ordinis Æremitarum Divi Augustini, declarationiq; per eum factæ in exonerationem suæ conscientiæ, cui omnino standum est, quilibet enim Religiosus præsumitur verax, *cap. principiũ in fin. de pœnit. dist.2.* Socin. Sen. *cons.15.num.15 lib.1.* Menoch. *cons.114. num.7. lib.2.* Baudeus *de analogis, lib.1.cap.* 38.*n.*69. Do. Xam. *rer. jud. p.1. diff.27.num.17.* eique credendum est. Socin. Sen. *d. cons.15. lib.1.num.15.19.&* 17. Capic. Latro *d. decis.12.nu.13.* Et sunt multum attendenda verba prolata per dictum Fr. Xammar in dicta declaratione, ibi: *Y perque conste de esta nominacio, y electio en mon Lloch, y per lo efecte dalt dit, y seguit mon obit, y resta en aço ma conciencia tuta, y segura, vull, y es ma voluntat, que de ditas cosas, y en fè de testimoni dellas, ne sie llevat acte publich, &c.* quæ magis obligãt, Rot. *decis.813.num.14.* Latro *decis.12. nu.15.* vbi enim conscientia imminet, sui ipsius Iudex, & testis existit. Bald. *supra lib.6. Cod. in quæstione schismatis, num.9.&* 10. *post tit. Cod. de edit. D. Adrian. toll.* Ioan. Andreas *in cap. statutum de rescript. num.13. lib.6* Menoch. *de arbitr. q.8.nu.40. ad* 43. Valenz. *cons.102. num.* 117. *lib.2.* probatur licet à gentili authoritate Ciceronis *in orat. pro milone*, ibi: *Magna est vis cõscientiæ, in vtramq; partem, vt neque timeant, qui nihil commisserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccaverint.*

Vltra supradicta adsunt pro-10 babiles conjecturæ, quę dictæ declarationi assistunt, quo casu valida est, etsi juramentum non interveniat, text. expressus, *in d. l. quem hæredi, ff. de reb. dub.* ibi: *Testatoris voluntas, si quibusdam argumentis apparebit, de quo dixerit, adimplenda est.* Mantic. *lib.3. de conject. vlt. volunt. tit.1. num.15.* plures allegat Suelves *tom.1. cons.100. num.12.*

11 Prima conjectura fovetur, ex magna devotione defuncti, dum vivebat, erga Divum Augustinum, ipsius Tẽplum Religiosè colendo, in illoque satis diligenter, sæpè, sæpius, sacris operam dando (vt constabat ex testibus ministratis super articulo 19.) consequenterque, censetur dictum testatorem velle providere magis damnis, & incommodis, quæ ob-

obviarentur per pontis, dicto loco, vbitatum pontones adsunt, constructionem; millies enim (vt audivi à Civibus Gerundæ) experiencia docuit, flumen Onñar ex crescionibus rapidis augeri, & non solum pontones, vulgo *palancas* rumpere, & avertere (via ad dictum Monasterium Sancti Augustini sic intercluſa, transituque inter dicto remanẽte) sed etiam cives, & incolas ejusdem Civitatis aliquando, per dictos pontones transeundo, arripere, in vndisque submersos, suffocatos, vitam profundere.

12 Secunda conjectura allegatur, quia testator dum inservivit Civitati Gerundę, custodiendo, & collectando, vt impositiones solverentur per mercatores, & alios viatores in portis dictæ Civitatis, & consequenter prospexit etiam publicam vtilitatem omnium Civium Gerundensium, ex quo resultat, quædam colorata, & vtilis, malè forçan oblatorum communis restitutio, & in exonerationem suæ conscientiæ facilè credendũ esse ea omnia revelasse dicto Fr. Xammar ejus confessario.

13 Tertia conjectura proponitur, quia dicta declaratio facta fuit per dictum Fr. Xammar, non tantum re, in ordine ad dictum Monasteriũ Sancti Augustini, opus pium concernentem, sed etiam bonum publicum totius Civitatis, obfirmam, & stabilem transitus fluminis commoditatem, quo in casu etiam in dubio est declarandum, pia enim causa est multum favorabilis, obtinetq; locum filiorum, *cap. in præsentia de probat.* Surdus *de alim. tit. 2. q. 15. à num. 164.* Font. *de pact. 2. claus. 5. gloss. 8. par. 12. num. 27.* Merlin. *contr. foren. cent. 2. cap. 5. num. 6.* in dubio pro ea pronuntiatur, *l. sunt personæ, ff. de relig. & sump. funer. cap. vlt. de re jud.* Burat. *decis. 432. num. 9. & decis. 580. num. 11.* Font. *de pact. 2 claus. 5. gloss. 8. par. 12. d. nu. 27.* Merlin. *d. cap. 5. nu. 10. & cap. 7 num. 23.* doctè Bonden. *colluct. leg. 50. quæst. 4. num. 140.* in ejusque favorem captatoriam admitti voluntatem. Cancer. *var. 3. p. cap. 20. num. 103.* maximè cum publica vtilitate sociatum, & sic quibuscumque commodis privatis præfertur, *l. munerum, §. item, ff. de mun. & honor. l. sancimus, Cod. de Sacrosanct. Eccles. l. vnic. §. fin.*

fin. God. de caduc. toll. Auct, *res quæ communia de legat.* Surd. *decis.* 255. *num.* 11. Cabed. *decis. Lusit.* 74. *num.* 5. *par.* 1. Burat. *decis.* 193. *num.* 22. Andreol. *contr.* 274. *nu.* 35. Quesada, & Pilo *contr. foren. cap.* 37. *nu.* 14. Font. 2. *claus.* 7. *glos.* 2 *par.* 7. *num.* 26. Cyarlin *contr. forens lib.* 1. *cap.* 112. *num.* 7.

14 Vltima tandem conjectura, hac consideratione fulcitur, quia dictus Roquer in sua depositione interesse habet, propter spem succedendi in hæreditate dicti Marcó testatoris, cum sit matrimonio conjunctus cum Paula Roquer, & Marcó testatoris sorore, quæ est substituta, casu quo filia dicti Ioannis Marcó decederet sine, vel cum liberis, ad ætatem condendi testamentum, non prævenientibus, juxta testamentariã dispositionẽ Narcisi Marcó ejus soceri, sicque benè sibi esset, si dicta hæreditas nullo oneri obnoxia ad suas manus pervenire posset; interesse vero, quod prætenditur habere Fr. Xammar, seu ejus Monasterium in dicta declaratione, nullius est considerationis, neque illam suspectam reddere valet, interesse enim Monasterij in communi, non reddit suspectum Religiosũ, nisi ageretur de privato interesse singulorum, vel mensæ Prælati, ad tradita per Dominum Xammar *rer. jud. part.* 1. *diff.* 13. *num.* 16. & 28.

15 Die 7. Septembris 1671. fuit declarata causa in favorẽ Conventus Sancti Augustini, referente Nob. Dom. Francisco de Ribera R. S. in actis Almunia, & Casasses nunc Ros Not. quia declaratio Fr Xammar fuit verosimilior.

SEQVITVR R. SENTENTIA.

16 *Attento instrumento recepto die* 16. *Decembris* 1663. *penes Augustinum Savarres Notarium publicum Gerundæ constat Ioannem Marcò Botigerium telarum dictæ Civitatis dispositisse, quod* Frater *Iosephus Xammar Religiosus Monasterij, & Conventus Sancti Augustini dictæ Civitatis, & Franciscus Roquer, simul, vel alter eorum supervivens (absque interventione vxoris dicti testatoris, neque illius hæredis) exigerent, & reciperent per spacium viginti annum continuum computandorum à die mortis dicti testatoris omne pretium arrendamenti, seu arrendamen-*

mentorum horta, & domus propria possessa prædictum Marcò in loco dicto lo Mercadal debaix ante Conventũ Monialium dictarũ del Mercadal dictæ Civitatis Gerundæ, vt ex dicto pretio per spatium dicti temporis adimplerent, quod verbo illis commẽdavit, commisit, & communicavit, eorum conscientias onerando, & casu quo vterque, vel aliquis ex dictis Fr. Xammar, & Francisco Roquer commẽdatarijs decesserit, expresè illis onus imposuisse, quod ante illorum mortem, vel inscriptis, vel verbo commendarent, & committerent duabus personis fidentiæ dispositionem illis junctis tributam, & commissam, cum expressa, & ampla facultate, quod electi, & nominati per dictos Fr. Xammar, & Roquer possent adimplere omnia, quæ verbo commisserat dictis Xammar, & Roquer. Constat dictum Ioannem Marcò dum vixit, & mortis tempore tenuisse, & possedisse supradictã hortam, & domum, sitam in loco dicto lo Mercadal debaix ante Conventum Monialium dictorum de Mercadal dictæ Civitatis Gerundæ. Constat dictũ Marcò decessisse, illiusq; hæreditatem, & bona tenere nunc, & posidere Augustinum Vinyes, & Mariam Annam Vinyes, & Marcò, vti tutores, & curatores Mariæ Annæ Marcò filiæ dicti Ioannis Marcò. Constat ex instrumento recepto die 9. Februarij 1663. penes dictum Savarres dictum F. Iosephum Xammar de licentia sui Superioris in exonerationem suæ conscientiæ in mortis articulo, ad hoc, vt adimplementũ haberet volũtas supradicti Ioannis Marcò testatoris post obitum dicti Fr. Xammar, & nõ antea, in sui locum elegisse, & nominasse Fr. Petr. Homs, Religiosũ Ordinis Divi Augustini, declarando voluntatem dicti Marcò testatoris fuisse, quod pretia dictorum arrendamentorum dictæ hortæ, & domus, per spatium viginti annorum erogarentur, & expenderentur in fabrica cujusdam pontis construendi in loco, quo pontones nunc super flumine de Onnar existunt. Constat dictum Fr. Xammar post factam supradictam declarationem decessisse. Constat petitum fuisse, tam pro parte dicti Fr. Petri Homs, quam

Prio-

Prioris, & Conventus Monasterij Sancti Augustini Civitatis Gerundæ, supradictos Augustinum, & Mariam Annam Vinyes, & Marcò Conjuges, vti tutores, & curatores Mariæ Annæ Marcò condemnari ad deserendam vacuam, & expeditam possessionem dictæ hortæ, & domus, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die mortis dicti Ioannis Marcò, ad effectum, vt ex pretio arrendamentorum dictæ hortæ, & domus, per spatium viginti annorum dare possent operam fabricæ, & extructioni dicti pontis.

Et licet sit prætensum pro parte dictorum tutorum, & curatorũ Mariæ Annæ Marcò voluntatem dicti Ioannis Marcò ejus patris non fuisse, quã declaravit dictus Fr. Iosephus Xammar, sed illam, quam cum juramento declaravit dictus Franciscus Roquer, videlicet cum pretia dictorum arrendamentorum dictæ hortæ, & domus, per spatium viginti annorum deservirent in solutionem, & extinctionem censualiũ, & aliorum onerum, ad quæ bona dicti Marcò testatoris erant obnoxia, & obligata.

Cæterum attento constat, declarationem licet sine juramento factam per dictum Fr. Xammar, tanquam factam in mortis articulo à Sacerdote, & Religioso Ordinis Æremitarum Sancti Augustini, & in exonerationem suæ conscientiæ, & de re concernenti ad opus piũ in ordine ad dictũ Monasterium Sancti Augustini, & ad bonum publicũ totius Civitatis Gerundæ, ob firmam, & stabilem commoditatem transitus fluminis Oñar esse verosimiliorem affectioni dicti testatoris, & ejus devotioni erga Divum Augustinum, ipsamque esse alienam ab omni suspicione, quod secus existit in depositione facta per dictum Roquer, tum quia ipse, vti testis ministratus pro parte dictorum tutorum, & curatorum deposuit, tum, & etiam, quia pro solvendis oneribus hereditarijs inverosimile est dictum Marcò testatorem cõmissionẽ prædictam conscientiæ dictorũ Fr. Xammar, & Roquer fecisse, sicque liquet declarationi dicti Fr. Xammar standum esse.

His igitur, & alijs meritis

proceſſus attentis, & aliàs ſua Excellentia inſequendo concluſionẽ in R. A. factã pronuntiat, ſententiat, & declarat, & dictum Auguſtinum Vinyes, & Mariam Annam Vinyes, & Marcò, vti tutores, & curatores Mariæ Annæ Marcò condemnat ad deſerendum vacuam, & expeditã poſſeſsionem dictæ hortæ, & domus, ſitæ in loco dicto lo Mercadal debaix ante Conventum Monialium dictarũ del Mercadal Civitatis Gerundæ ſupradicto Fr. Petro Homs, & Priori, & Conventui Monaſterij Sancti Auguſtini Civitatis Gerundæ, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die mortis dicti Ioannis Marcò teſtatoris, ad effectum, vt ex pretio arrendamentorum dictæ hortæ, & domus, per ſpatium viginti annorum tantum ſupradicti Fr. Petrus Homs, & Prior, & Conventus Monaſterij Sancti Auguſtini Civitatis Gerũdæ poſſent dare operam fabricæ, & extructioni pontis, dictorum fructuum, & aliorũ forçan, liquidãdorum liquidatione in decreto exequutionis, vel alia vlteriori liquidatione reſervata, & neutram partem in expenſis condemnat, ſed pro biſtractis ſua Excellentia ſolitam exequutionem fieri mandat.

Neta quod ab hac R. ſententia pendet cauſa ſupplicationis, antea ad relationẽ Nob. D. Michaelis de Cortiada R. S. nũc ad relationẽ Nob. D Iacobi de Potau, & Moles R. S.

ARGVMENTVM.

Solutio, an conjecturis præſumptionibus, & argumentis, & quibus probetur.

SVMMARIVM

Solutio facti eſt, & regulariter ad eam probandã plena probatio cum duobus teſtibus, aut apochæ inſtrumento requiritur, num. 1.

Solutio præſumptionibus, conjectu-

jecturis, & argumentis inducitur, ibid.

Decisio Senatus approbans, & referens conjecturas, ex quibus præsumitur solutio, refertur, num.2.

Probationes plures imperfectæ junguntur ad unam perfectam, & plenam probationem inducendam, tam in civilibus, quam in criminalibus, num.3.

Senatus Supremus in quo maximè viget aquitas, judicat sola facti veritate inspecta, num.4.

Maximè favore liberationis, quæ favorabilior est, quam ipsa obligatio, in qua leviores probationes, & conjecturæ sufficiunt, adeo, ut eius favore unicus testis cum adminiculis plenè probat, ibid.

Adnotatio luitionis censualis reperta in libro creditoris in quo aliæ similes adnotationes reperiuntur cum expressione diei, mensis, anni, & nominis Notarij instrumentum luitionis recipientis, luitionem censualis plenè probat, num.5. & 6.

Scriptura in meo libro, etsi manu alterius facta plenè probat contra me, ibid.

Scriptum in libro alicujus, de voluntate, & mãdato Domini scriptum præsumitur, ibid.

Saccomano, & depredatione alicujus Villæ, Civitatis, aut Oppidi probata, scripturarum, & caterarum rerum amissio probatur, adeo ut ad eam probandam leviores sufficiant probationes, & quod magis est partis juramentum, num.7.

Notarius de rebus coram se gestis est testis omni exceptione major, cui plusquam unico testi est deferendum, num.8.

Regia Decisio refertur, nu. 9.

Reg. Sententia transcribitur, num.10.

DECISIO XXXVI.

1 LIcet ad probandum solutionem regulariter plena probatio requiratur, cũ duobus testibus, aut apochæ instrumento, cum solutio facti fit, ex *l.2.§.quæsitum, ff. de curat. furios.* ideoque non præsumenda, sed probanda ab eo, qui illam allegat, *l.*10. *Cod. de non num.pecun. l.2. Cod. de stat.* &

imagin. l. quingenta 12. *ff. de prob.* cum alijs. Cravet. *conſ.* 213. *num.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 78. *num.* 18. tamen ad eam inducendam conjecturas, præſumptiones, & argumenta ſufficere communiter à Doctoribus probatur, gloſſ. *in l. ſi chyrographum, ff de probat.* quam ſequuntur Doctores, vt poſt Alexand. docent Riminald. *conſ.* 315. *in fin.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſump.* 135. *per tot.* Maſcard. *de probat. concl.* 1218. *num.* 2. & 26. *par.* 3. Monach. *deciſ. Florent.* 2. *per tot.* Grat. *diſcep. forenſ. cap.* 739. *num.* 38. Anſald. *conſ.* 44. *num.* 30. Canc. *var. par.* 2. *cap.* 6. *de ſolut. num.* 219. cum alijs relatis à Surd. *deciſ.* 105. vbi Senatus Mantuani deciſionem tradit.

2 Neque ab his recedit Senatus noſter nam R. S. lata 7. Iulij 1654. in cauſa vertenti ad relationem Nob. Dom. de Cortiada inter Alexandriam Perlas ex vna, & Conjuges Flix, & alios littis conſortes ex alia in actis Famada, Not. eam admiſsit conjecturã, & præſumptionem, quæ oritur ex diuturnitate temporis, conjuncta cum opulentia, & magnis facultatibus debitoris, & paupertate creditoris, & quod ipſe debitor locuples, pactata, & condicta die ſolvere creditoribus ſit aſſuetus, ipſeque creditor pauper, valde diligens, & ſolicitus fuerit in exigendo, quæ ſunt requiſita, *l. procula, ff. de probat.* Et reaſumuntur ſcilicet, longi temporis ſilentium, ſanguinis conjunctio, & repetita rationum calculatio, nulla facta debiti, ſeu reliquatus alicujus mentione, de quibus Alex. *vol.* 1. *conſ.* 46. *nu.* 12. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 88. *nu.* 16. & *de præſump. lib.* 3. *cap.* 135. *n.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 13. & 72. *num.* 101. Pirrus Maur. *de ſolut. cap.* 4. *num.* 32. & *cap.* 18. *num.* 2. Anchar. *conſ.* 32. *nu.* 2. *verſ. Ad hujuſmodi confir.* Novar. *qq. foren. lib.* 1. *q.* 8. & *q.* 186. *num.* 4. & 8. Merlin. *deciſ.* 124. *á num.* 18. Afflict. *deciſ.* 13. *nu.* 12. Grammat. *deciſ.* 103. *num.* 39. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 37. *num.* 6. Merlin. *controv. forenſ. tom.* 1. *contro.* 87. Hodierna *contr. forenſ. cap.* 13. *num.* 46. Dominus Don Carolus Petra *ſuper Rittus* M. *Cur. Vicar. Neapol. rittu* 175. *per tot.* Capic. Latro *conſult.* 46. *per tot.* Surd. *deciſ.* 105. Monach. *deciſ.* 2. *á num.* 4. Rota,

ta, apud Salgado *decis.* 21. *n.* 1 Cyriac. *lib.* 3 *contr. forens. controv.* 516. *a num.* 15.

3 Præterea, & alia est stabilienda regula in materia probationum, quod plures imperfectæ probationes junguntur ad vnam perfectam, & plenã probationem inducendam, in civilibus (licet in criminalibus, non audeo dubitare) vt ex multis tradit Fontan. *decis.* 758. *num.* 6. & 7. Capic. Latr. *decis.* 60 *num.* 6. Anfald. *cons.* 128. *a num.* 87. Velasquez *cons.* 183. *num* 16. Thesaur. *lib.* 2. *qq. forens. q.* 77. Maresc. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 59. *num.* 31. Gratian *discep. forens. cap.* 438. *num.* 27. *tom.* 3. Ludovis. *decis.* 273. *n.* 1. & 9. Arnet. *decis.* 337. *per tot.* & ibid. Vrsillis *ejus addit.* Idem *decis.* 83. *num.* 8. per regulam singula, quæ non prosunt multa collecta juvant, *l. instrumẽta* 5 *l. rationes* 6. *Cod. de prob.* Font. *de pact.* 2. *claus.* 6. *gloss.* 3 *p.* 2. *num.* 17. *tom.* 2. Ferrer. *super const. los Impubers, gloss.* 5. *nu.* 147. Bonden. *collect. legal.* 5. *num.* 40. *collect.* 11. *num* 50. & *collect* 18 *num* 56. qui allegat Rot. coram Burat. *decis.* 690. *num.* 9. Conciol. *alleg.* 44. *num* 5. Ita R. Senatus declaravit R. sententia lata referente Nob. Dom. Reg. de Cortiada R. S. 27. Iunij 1679. in causa inter Antonium Llacuna Villę del Arbos, ex vna, & Iuratos Vniversitatis ejusdem Villæ, in actis Vila Not. & R. sententia lata referente Nob. Dom. Iosepho Ferrer, & Vinyales, R. S. 11. Iul. 1679. in favorẽ Dom. Ferdinandi de Fivaller R. cõciliarij in R. Consilio Bajuliæ Generalis Cathaloniæ, virtute, & animi dotibus præclaro, & Engratiæ ejus vxoris, contra Adrianum Torroella V. I. D. in actis Virgili Not.

4 Quæ omnia maximè procedunt in Senatu Supremo, qui judicat sola facti veritate inspecta, in eoque maximè viget æquitas, Surd. *cons.* 54. *nu.* 3. Monach. *decis.* 2. *num.* 39. Ripoll. *in prax. rub.* 16. *n.* 28. Canc. *var.* 2. *cap.* 2. *num.* 259. & *cap.* 6. *num.* 20. Font. *decis.* 25. *n.* 14. doctissimus R. Senator Nob. D. Petrus de Amigant *in add. ad prax. rub.* 9. *num.* 61. Niger. *contr.* 700. *a nu.* 8. & etiam favore liberationis, quæ favorabilior est, quam obligatio, *l. arrianus* 47. *ff. de oblig & act.* in qua leviores probationes, & conjecturas sufficere, tradit Hieronym. Laurent. *decis. Avenion.* 62. *num.* 3. adeo, vt

ejus

ejus favore teſtis vnicus cum adminiculis plenè probet Burat. *deciſ.* 117. *num.* 16. hæc ex abundanti in hac cauſa inter Nob. Antonium, & Mariam Annam Sentis, contra Conjuges Gaſias dicta ſunt, cum vltra prædicta luitionem cenſualis (de quo agitur) duobus medijs provabo.

5 Quorum primum eſt, quod in libro rationum Hieronymi Ferrer cēſualis prædicti emptoris, vbi adnotatos habebat redditus ſuos, vulgo *llavador de las rendas*, aderat adnotatio commenſalis Valldeperes de luitione dicti cenſualis, cū expreſsione diei, & anni, nempè 24. Novemb. 1632. & cum expreſsione nominis Nottarij inſtrumentum luitionis repetentis, nempè Petri Ioannis Fortuny Notarij Villæ de Xerta, quæ quidem adnotatio plenè probat dicti cenſualis luitionem, ex celebri doctrina, Canc. *par.* 1. *cap.* 22. *num.* 4. & 5. docentis, ſcripturam factam in meo libro, etſi manu alterius ſit ſcripta plenè probare contra me, quia quidquid eſt ſcriptum in libro alicujus preſumitur voluntate, & mandato Domini ſcriptum, idem tenet. Capic. Latro *conſult.* 95. *num.* 21. Genua *de ſcrip. priv. q.* 2. *pag. mihi* 242. *num.* 3.

6 Maximè, ſi attēdatur, quod dictus Valldeperes erat valdè familiaris dicti Hieronymi Ferrer, & negotia ejus gerebat, pariterque in dicto libro aliæ adnotationes reperiebantur conſcriptæ manu dicti Valldeperes de luitionibus aliorum cenſualium, quæ verificatæ ſunt cum inſtrumentis illarum, ex quibus (licet vt familiaris non probaret, ex Font. *deciſ.* 580. *num.* 4.) tamen, quia de veroſimili negotio, junctis adminiculis deponebat ejus dicti probatio augebatur. Manſarella in addit. ad Capicio latro *cap.* 1. *num.* 28 Niger *contr.* 165. *nnm.* 6. & *contr.* 219. *nu.* 47. Merlin. ad intentum *lib.* 2. *contr.* 29. *num.* 16.

7 Quo ad ſecundū medium, hęc luitio evincitur, ex depredatione vniverſali totius Villę de Xerta tempore turbationū hujus Principatus, nedum vna, verum, & pluries, in qua degebat Notarius, qui inſtrumētum dictæ luitionis recepit, & ſpecialis domus dicti Notarij, ſimul cum depoſitione illius, aſſerentis, ſe dictum inſtrumētum recepiſſe, & atteſtaſſe nō

ſo-

solum, de vera, & reali numerarione pretij dicti censualis pro luitione illius,& de ea optimè se recordari verũ,etiam de dicto Saccomano,& depredatione, cujus dicto in hoc casu standum esse, docet Cens. *de censib.q.*91.*num*17.tanquam res difficilis probationis, idem Cens. *q.*43.*num.*32.ex multis, quæ quidẽ depredatio, simul cum dicto Notarij plenã dictę luitionis probationem inducit, nam probata dicta depredatione, & Saccomano amissio scripturarum, & cæterarũ rerum, quod probetur levioribus probationib⁹,adeo, quod sufficiat partis juramentum, tenent Afflict. *decis.*13. *nu.* 10. post Paul.de Castr. Angel. Alberic.*cons* 34. *num.*12. *&* *cons.* 195.Surd. *cons.*245. *sub nu.* 29. Cyriac. *lib.*3 *contr. forens. con.* 544.*à num.*8.Menoch. *de præsump.lib.*3.*præsump.*135. *num.*8. 9 *&* 10. Guid.Pap. *decis.* 244. Seraph.*de privil. jur. priv.*37. *à num.*2.Honded. *cons.*19. *n.*19 Larrea *decis.*56.*à num.*6. Capiblanc. *post tract. de Baron. singul.* 16. doctissimus Conciliarius Don Carolus à Petra *sup.rit.Mag Cur. Vic.Neapol. rit* 56 *num.*5, *tom.*1. Pareja *de inst.edit.tit.*9.*resol* 4. *tom,*2. *à num.* 14 *cum sequent.*

8 Si ergo probato Saccomana, sive depredatione sufficiũt leviores probationes, adeo, vt conjecturæ sufficiunt, ad probandam amissionem rei, vel scripturæ propter magnã verosimilitudinem, quam tunc habẽt dictæ probationes, quid dicendum erit, in præsenti casu in quo adest semiplena probatio ex dicto Notarij,qui instrumentum apochæ luitionis, & pariter de reali, & effectiva numeratione pecuniæ testatur, qui quidẽm est omni exceptione major, & ei plusquam vnico testi deferendum, ex doctrin. Graminat. *decis.* 60. *num.* 11. *&* *decis.* 23. *num.*33. Thesaur. *lib.* 4. *qq. forens.q* 46. *num.*4. Surd *decis.* 231. *num.* 14. Et concurrebat inter alias conjecturas,nempè diuturnitas temporis, absque petitione pensionum.

9 Ex quibus omnibus declaratum in favorem D. Antonij Sentis, & Nob. Mariæ Annæ Sentis viduæ, contra Gasparem Gasia, & Hieronymam Garau, & Gasia, ejus vxorem R. sententia lata referente Illustri Nob. Do. Iosepho Rull, R.S.& nunc ob sua merita, & servitia Regente in Sacro Supre-

premo R. C. Aragonum Concilio, die 6. Octobris 1665. in actis Castell Notarij, nunc Fabrega.

SEQVITVR R. SENTENTIA

Attento licet instrumento publicoo acto, die sexta Decembis anno 1602. apud Honofrium Dalmau Not. pub. Dertuzæ, de quo fidem facit Petrus Orient Not. publicus ejusdem Civitatis. Constet Franciscum Ram Civem vicinum, & habitatorem Loci Xertæ Termini Generalis Dertuzæ vendidisse, & originaliter creasse Hieronymo Ferrer, Presbytero Comensali Sedis Dertuzæ, tanquã laicæ, & privatæ personæ censuale pensionis annuæ 300 ℔. monetæ Barchinon. pretio ducentum librarum ejusdẽ monetæ obligationis specialiter ibidẽ expressis, & generaliter sine præjudicio illarum omniũ bonorũ renuntiationibus, obligationibus, & clausulis latius in prædicto instrumento contentis ad quod fit, & habetur relatio. Constet de solutione pretij dicti censualis, ex apocha in calce dicti instrumenti. Constet dictum Hieronymum Ferrer Presbiterũ obiisse, & suo vltimo testamento condito, die decima Aprilis, anni 1629. penes Petrũ Marti Not. publicum dictæ Civitatis Dertuzæ, de quo fidem facit Petrus Orient Not. publicus ejusdem Civitatis, heredem vniversalem instituisse Magnificum Hieronymum Guerau V. I. D. postea Regium Consiliarium, quem ex testium depositionibus in hac causa ministratorũ, constet ei supervixisse succesisseque in hæreditate, & bonis dicti Hieronymi Ferrer, constet sententia lata in Curia Vicarij Dertuzæ, die decima sexta Februarij 1657. de quo fidem facit Raphael Buesso Not. publicus ejusdem Civitatis vniversam hæreditatem, & bona dicti Magnifici Hieronymi Guerau adjudicatam, & adjudicata fuisse in vim fideicommissi Hieronymæ Guerau, & Gassiæ, ejus filiæ vxori Gasparis Gassia Medicinæ Doctoris militis in eadem Civitate Dertuzæ domiciliati. Constet instrumento confecto die 3. Maij 1632. in posse D. Petri Ioannis Fortunyo Not. publ. Reverendum in Christo Patrem Dominum Ioannem Sentis Episcopum Bar-

Barchinon. ab humanis decessisse, & ejus bona patrimonialia tenere, & possidere Nobilem Antonium Sentis in Civitate Dertuzæ populatum, & Nobilem Mariam Annam Sentis viduam relictam Nobilis Iosephi Sentis, cõtra quos præsens causa fuit prosequuta per dictos Gasparem Gassia, & Hieronymam Guerau, & Gassia, ejus vxorẽ vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè, petendo eos vti tenentes, & possidentes predicta bona condemnari ad eis dandum, & solvendum pensiones dicti cẽsualis decursas, ab anno 1625. inclusivè, vsque ad annum 1663. decursas, & pensiones à cætero decurrẽdas, vna cum expensis.

Cæterum, quia ex depositione dicti Petri Ioannis Fortunyo Not. pub. Civis Dertuzæ, testis in hac causa ministrati, die 6. Maij 1663. constat instrumento acto penes eum, censuale prædictum redemptum fuisse dicto Commẽsalii Hieronymo Ferrer, illiusque originale deperditũ fuisse ob depredationem passam de anno 1648. in Civitate Dertuzæ, cujus tunc erat Civis dictus Fortunyo, & saccum Villæ de Xerta, & domus illius eamque igne impositio cõbustã fuisse, constat ex depositionibus pluriũ testium de depredatione, & sacco vniversalibus prædictis. Constat ex libris reddituum dicti Hieronymi Ferrer (testibus verificato) manu ejusdem scriptum fuisse nomen debitoris censualis prædicti. Constat pariter eodem libro manu Thomæ Valldeperas Presbiteri, & Commensalis Sedis Dertuzæ scriptum fuisse censuale ante dictum redemptum fuisse instrumento ante dicto acto penes dictum Fortunyo Not. die 24. Novembris, anni 1632. Constat librum prædictum exstitisse reconditum in Arxivo Monasterij, & Conventus Religiosorum ex calceatorum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo præsentis Civitatis. Cõstat ex prædictorum testiũ dictis supranominatum Thomã Valldeperas Presbyterũ fuisse valdè familiarem dicti Commensalis Hieronymi Ferrer, dictique Magnifici Hieronymi Guerau illius hæredis. Cõstat dictum Commensalẽ Thomam Valldeperas, aliquot ab hinc annis ab hac luce migrasse, constat in eodem libro plu-

ra scripta fuisse per dictum Magnificũ Hieronymũ Guerau hæredem dicti Commensalis Hieronymi Ferrer, constat ex dictis testibus Ioannem Baptistam Guerau, filium dicti Magnifici Hieronymi Guerau, fuisse Religiosum Ordinis Excalceatorum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo, & propterea Religiosos prædictos tenuisse, & possedisse per plures annos hæreditatẽ, & bona dicti Magnifici Hieronymi Guerau, in quibus erant inclusa bona dicti Commensalis Hieronymi Ferrer, sicque ex hac causa librum prædictum nuncupatum redditnum dicti Hieronymi Ferrer dicto Monasterio, & Conventu custoditum fuisse liquet. Constat rursus eodem libro alterius manu scriptum fuisse, die 14. Aprilis, anni 1633. censuale ibidem mentionatum pretij 200 ℔. ℔. instrumento acto penes Iosephũ Torner Not. luitum fuisse, cõstat de veritate dictæ partitæ nẽpè luitionis cẽsualis proximè memorati instrumenti acto dicto die 14. April. anni 1633. penes dictũ Torner, Not. pub. Dertuzæ, constat instrumẽto transactionis, & concordiæ confecto, die 9. Februarij, anni 1656. apud Petrum Marida Not. publicum eiusdem Civitatis, inter Priorem, & Conventũ Excalceatorum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo Civitatis Vici, & dictam Hieronymam Guerau, & Gassia, censualia hæreditatis, & bonorũ dicti quõdam Magnifici Hieronymi Guerau, in qua erat inclusa hæreditas dicti quondam Hieronymi Ferrer fuisse descripta, quæ dicta Hieronyma Guerau, & Gassia, vti hæres dicti quondam Hieronymi Guerau, ejus patris penes se retinuit, & in eo nullam mentionem fieri de dicto censuali, de quo agitur liquet. Ex quibus omnibus simul junctis, constat de luitione dicti censualis, instrumentumque de ea confectum deperditum fuisse. His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia, conclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat dicto Gaspari Gassia, & Hieronymæ Guerau, & Gassia, ejus vxori in supradicta petitione silentium imponendum fore, & esse, vt cum præseti imponit, & prædictos Nobiles Antoniũ Sentis, & Nobilẽ Mariã Annã Sentis viduam ab eisdem absolvendos

so-

fore, & esse, vt cum praesenti absolvit, & praedictos Gaspa-rem Gassia. & Hieronymam Gueram, & Gassia dictis vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè condemnandos fore, & esse, vt cum praesenti condemnat ob deperditum instrumentum luitionis dicti censualis, ad illud de novo firmandum, clausulis assuetis, & stylatis, non obstantibus in contrarium deductis, & allegatis, & neutram in expensis condemnat, pro bistractis vero sua Excellentia solitam exequutionē fieri mandat.

ARGVMENTVM.

De mandato susceptо ad vendendum merces certo constituto, ac taxato per mandantem pretio.

SVMMARIAM.

*Casus decisionis proponitur, nu.*1.2.3.4.& 5.

*Mandatario ad vendendum certo taxato pretio non licet addere, vel minuere ordini dato, cum sit indivisibilis, num.*2.

*Testis affinis nihil probat, num.*6.

*Testis sibi contrarij dicto non datur fides, num.*7.

*Testes de auditu cum praeter, & contra formam, & regulam juris sint, nō probant: sicut nec generaliter deponentes, num.*8.& 9.

*Conjecturæ quædam referuntur, num.*10.& 11.

*Informatio in terminis Saccomani, etsi in futuram rei memoriam plenè probat, num.*11.

*Decisio causæ, num.*12.

Regiæ Sententiæ thenor, num. 13.

DECISIO XXXVII.

NE aliquis posset me arguere ex alia R. sententia lata referente Nob. Dom. Iosepho Ferrer, & Vinyals,

R. S. die 18. Aprilis 1671. in actis Vila, & Margarit, in favorem Ioannis Comes Presbyteri, & Rectoris Villæ de la Geltru, vti cessionarij Francisci Mont Negociatoris, & contra Ioannem Burch (de qua infra) circa Saccomani materiam attingẽtem, me patrocinante dicto Comes, vti ejus Advocato, operę pretium esse duxi, diversitatem hujus decisionis, cum antecedente, proponere.

2 Casus hujus decisionis talis fuit, Franciscus Mont Negotiator Villæ Sancti Fœlicis Guixolen per epistolam commissionem, mandatum, & ordinem de vendendis duobus dolijs olei, vulgo *botas de oli*, dedit Ioanni Burch, 19. Aprilis 1653. ad rationem trium regalium monetæ argenteę pro vnaquaque quarta, quæ cum effectu recepit dictus Burch, ex qua transmissione, & receptione orta fuit obligatio inter dictum Mont mandãtem, & dictum Burch mandatariũ, quia susceptο mandato dictus Burch remansit adstrictus vẽdere dicta dolia olei ad pretium notificatum (pro vt fecit) taliter, quod non erat in facultate illius addere, vel minuere ordini dato, cum ordo sit indivisibilis. Rot. Genuen. *decis. 9. num.* 14. Medices *decis. 7. num.* 5. Font. *decis.* 483. *num.* 9. in terminis remissionis olei, Capic. Latro *lib.* 1. *consult.* 21. *num.* 8. *ver. & ideo, &c.*

3 Petijt dictus Ioannes Comes Presbyter, vti cessionarius dicti Mont dictũ Burch condemari ad ei dandum, & solvendum sexaginta vnum nummum, & medi auri, vulgo *doblas* pro residuo pretij dicti olei, & vnum regale de octo, seu illorum valorẽ.

4 Excusãbat se dictus Bruch ad prædicta non teneri, quia dicebat constare ex testibus per eum ministratis, quod vnũ dolium, per quod simul cum alijs mercibus in Botigia dicti Burch habebat fuit confractũ, oleumque effusum per milites exercitus Regis Franciæ, occasione invasionis, depredationis, & Saccomani dictæ Villæ Sancti Fœlicis Guixolen, & consequenter (quia aderant conjecturæ, & testiũ depositiones, qui loquentes de prædictis, ea probabant saltem in genere) remanebat liberatus ab onere solvendi dicta dolea olei.

Cæ-

5 Cæterum pro parte dicti Comes, vti cessionarij Ioannis Mont excludebatur probatio dictæ depredationis, & Saccomani contrarijs testium dictis, & conjecturis, vt fiet manifestum ex sequentibus.

6 Primo, quo ad dicta testiū dicebam, quod primus testis erat affinis vxoris dicti Burch, & sic nihil probabat Farinac. *de testib. q.* 54. *num.* 1. & notitiam, & scientiam Saccomani hauribat ab ipsomet Burch, per quæ repellebatur à testificando, Ciriac. *contr.* 150. *nu.* 22. Carena *resol.* 122. *n.* 4. Vermig *cons.* 293. *n.* 2. Calvin. *de æquit. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 27. Conciol. *alleg.* 84. *num.* 23.

7 Secundus testis erat contrarius in sua depositione, in vna parte illius attestabatur de amissione totius olei, & in alia parte dicebat partē olei fuisse recuperatam, & consequenter ejus dicto non erat standum, ex Achill. Pedroq. *cons.* 17. *num.* 8. Valenz. *cons.* 176. *num.* 75. *lib.* 2. *num.* 9. Giurba *cons. crim.* 91. *num.* 75. Prato *resp. crim. resp.* 17. *num.* 61. & *resp.* 20. *num.* 63. Farinac. *de test. q.* 65. *num.* 1. & 2.

8 Tertius testis deponebat de auditu alieno, & sic ejus dicto non erat standum, ex Farinac. *de test. q.* 69. *num* 3. cum propriè testes nominari nequeunt. Farinac. *cons.* 13. *num.* 20. & *cons.* 40. *nu.* 81. *lib.* 1. quia sunt præter, & contra formā, & regulam juris, *cap. licet* 40 *quadam* 47. *de testib.* Farin. *d. q* 69. *num.* 8.

9 Alij autem testes generaliter deponebant de prædicta invasione, deprædatione, & Saccomano dictorum militū exercitus Franciæ, quæ non erat sufficiens, Gratian. *discept. forens. cap.* 262. *num.* 10. vt in simili de amissione instrumēti deperditi occasione Saccomani, docet Pareja *de instrum. edit. tit.* 9 *resol.* 4. *tom.* 2 *à num.* 14. quod non probatur ex casu solo, Pareja *d. resol.* 4. *num.* 15.

10 Secundo, quoad conjecturas, has proponebam: *Prima*, quod dictus Burch non fecit constare quoddam doleum olei certè, & determinatè exstitisset tempore Saccomani in Botigia illius, vt requirebatur ex Pareja *d. resol.* 4. *num.* 15. Caputaq. *decis.* 247 *num* 8 *p.* 3. Gratian *tom.* 2. *discep. forens. cap.* 262. *num.* 9. Riminald. *cons.* 95. *num.* 5. Seraph. *de privileg. juram privil* 37. *num* 9.

Se-

11 Secunda conjectura superior relatæ, & alijs, quas ponderavi in processu (quæ fuit principale motivum sententiæ) aderat, quia constabat ex certificatoria extracta per Antonium Blanch Notar. Villæ Sancti Fœlicis Guixolen, vti Regentem Scribaniam illius ex originali informatione denuntiationum, quas de mense Augusti 1653. aliqui particulares ejusdem Villæ fecerunt in Curia Bajuli de damnis, & furtis passis per milites exercitus Regis Franciæ (quæ in his terminis licet recepta in futuram rei memoriam, plenè probat Rot. Genuen. *decis. 77. ex nu. 5.* Capiblanc *post tract. de Baron. singul 16. num. 57.*) constabat dictum Bruch plura denuntiasse damna passa in suis rebus, & botigia, minimèque inter ea de fractione dicti dolei, & dolei effusione conquestum fuisse, nec denuntiasse, cur tanta solicitudo dicti Bruch in describendis damnis propriorum bonorum passis in Saccomano, & non in fractione dolei, & effusione olei dicti Mont, ad quæ erat obligatus restituere? signum evidens erat, quod tempore Saccomani, dictum doleum, & oleum, iam antea fuerat venditum per dictum Mont.

12 Ex quibus die 1ª. Aprilis 1671. Regia sententia lata referente Nob. Dom. Iosepho Ferrer, & Vinyals, R. S. fuit in favorem dicti Comes, vti cessionarij dicti Mont lata sententia, in actis Vila Not.

SEQVITVR R. SENTENTIA.

13 *Attento ex meritis processus, partium confessionibus, & testibus ministratis per ambas partes. Constat Ioannem Burch negotiatorē Villæ Sancti Fœlicis Guixolens, die 23. Aprilis 1653. recepisse in computum Francisci Mont negotiatoris tunc Barch. habitantis duo dolia olei, vulgo botas de oli mensuræ plusquā centum quartanorum parum plus, vel minus unumquodque illorū, quæ ei dictus Mont à præsenti Civitate, die 19. ejusdem mensis remiserat à navi oneraria Antonij Bas nauta, & dictus Burch posuit in sua botigia, quam habebat sitam extra dictam Villam. Constat ex eorundem testium dictis, & ex quadam epistolā dicti Mont facta, die 19. ejusdem mensis, & anni per dictū Burch, sine aliqua protestatione*

ne exhibita cum artic. 4. ex oblatis per eum, die 13. Martij 1660. dicta duo dolia esse plena oleo. Cõstat dictum Burch habuisse ordinem à dicto Mõt, quod dictum oleum venderet ad rationem trium regalium argenti pro qualibet quarta (quarũ quatuor faciũt vnum quartanum) & ad rationem 12ℓ. ejusdem monetæ pro quolibet doliolo olei, vulgo bota menor de oli, constat per dictum Burch dictum oleum vẽdi ad dictam rationem trium regalium argenti pro qualibet ex dictis quartis, constat ex confessione dicti Francisci Mont, se recepisse ad bonum computum pretij dicti olei, quindecim duplas, & mediam auri. Constat dictum Mont fuisse, & esse solitum negotiare, constat pro parte dicti Mõt fuisse petitum dictum Ioannẽ Burch condemnari ad ei dandum, & solvendum pro residuo pretij dicti olei sexaginta vnam duplas, & mediam auri, & vnum regale de 8. seu illorum valorẽ, vna cum inter esse mercantili, constat hac lite pendente instrumento recepto, die 23. Februarij 1668. penes Antonium Fabra Not. publicum, & de Collegio Notariorũ hujus Civitatis causis in eo expressis cessisse, & transtulisse omnem actionem, & jus hujus causæ latissimis, & oportunis clausulis Ioanni Comes Presbytero, qui in ea se opposuit illam continuando.

Et licet pro parte dicti Burch fuerit prætensum se tantum teneri ad solutionem pretij medietatis dicti olei eo, quia prætendit constare ex testibus per eum ministratis super articulis oblatis, die 13. Martij 1660. ex dictis duobus dolijs ei remissis per dictum Mont vnum illorum, quod in dicta botigia (vbi, & aliàs plures habebat merces) remãserat in Saccomano, quod milites exercitus Regis Franciæ de mense Aguti 1653. fecerũt in dicta Villa Sancti Fœlicis Guixolens fregisse, & oleum effudisse.

Cæterum, quia ex dictorũ testium depositionibus (quidquid esset de exceptionibus cõtra eorum personas, & dicta oppositis) nec aliàs constat eo saltem modo, quo constare debet de dicta quantitate olei effusi per dictos Milites Regis Franciæ. Imò, ex certificatoria extracta per Antonium

Blanch

Blanch Not. dictæ Villæ, & Scribaniam illius tunc Regentem & originali denuntiationum, quas de dicto menſe Auguſti, aliqui particulares ejuſdem Villæ fecerunt in Curia Bajuli, de damnis, & furtis, quæ milites ſupradicti, bonis, & eorum fecerant, conſtat dictum Burch plura denuntiaſſe damna paſſa in ſuis rebus, & botigia minimèque inter ea de fractione dicti dolij, & olei effuſione fuiſſe cõqueſtum, vel eas denuntiaſſe. Et ex epiſtola dicti Burch ſcripta dicto Mõt die 15. Martij 1654. quæ pro parte dicti Mont fuit exhibita, die 4. Maij 1668. & per teſtes verificata, conſtat in ea dictum Burch confeſſum fuiſſe, vnum ex dictis dolijs remanſiſſe in dicta botigia jam reſitum, & ex eo dictos milites furaſſe vnum dolium, & medium, quod intelligendum eſt de doliolo, vulgo boteta, quæ ſunt minoris menſuræ, vt cætera omnia verba dictæ epiſtolæ verificari, & conciliari valeant, quæ doliola conſtat eſſe menſuræ decem quartanorum olei, ſicq; liquet non conſtare de majori amiſſione dicti olei, quam quindecim quartanorũ, quæ ad rationem trium regalium argenti pro qualibet ex dictis quartis, importãt quinque duplas auri, & viginti regalia argentea.

His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & aliàs ſua Excellentia ſententiat, pronuntiat, & declarat dictum Joannem Burch condemnandum fore, & eſſe, pro vt cum præſenti condemnat, ad dandum, & ſolvendũ dicto Joanni Comes Presbytero dicto jã nomine ceſsionarij quinquaginta ſex duplas auri, vel 308 ℔. monetæ Barchin. currentis pro illarum juſto valore ad rationem quinquaginta quinque regalium dictæ monetæ, pro qualibet dupla, vna cum intereſſe à die littis motæ, vſque ad dictam diem 23. Februarij 1668. & ad rationem tantum ſolidi pro libra à dicta die 23. Februarij 1668. vſque ad diem realis ſolutionis, dicti intereſſe liquidationẽ in decreto exequutionis, ſeu in alia vlteriori liquidatione reſervata, in qua habeatur ratio qualis de jure habenda fuerit de quantitatibus, quas dictus Burch cum art. 13. Martij 1660. prætendit ſolviſſe ex ordine dicti Mont, & de replicatione an illæ quantitates

ve-

veniant comprehensa cum illis 15. duplis, quas dictus Mont confessus fuit recepisse ad bonũ computum pretij dicti olei, & de prætensione, quam dictus Burch habet, quod in vim consensus præstiti per dictum Mont suis cum epistolis scriptis diebus 23. Aprilis, & 27. Maij 1653. vendidit partem olei supradicti ad rationẽ duorum regaliũ pro qualibet ex dictis quartis, & neutrã partem in expensis condemnat, pro bistractis tamen solitam exequutionem sua Excellentia fieri mandat.

Postea fuit factum decretum exequutionis dictæ Reg. Sententiæ, & concordarunt partes.

ARGVMENTVM.

De instrumento originali deperdito, an illius existentia testibus, conjecturis, alijsque adminiculis probari, ex eoque obligatio induci possit.

SVMMARIAM.

Decisionis thema proponitur, nu. 1.

Censualis contractus ad sui validitatem scriptura non eget, ibid.

Ex solutione annuarũ præstationum in præteritum resultat præsumptio impositionis validè, & legitimè, nu. 2. & 6.

Quod procedit, si per annos decem solutum fuerit censuale, num. 3.

Obligatio solvendi, vt præscripta dicatur spatium 40. aut saltm 30. annorum requiritur, & de ratione, ibid.

Talis præsumitur origo, qualis est sequuta præstatio, ibid.

Iactare suum, & solvere, quod non debet nemo præsumitur, ibid. & num. 5.

Solutiones hujusmodi non debent esse separatim, & singulis annis factæ, num. 4.

Actus plures strictius ligant,

& animum apertiùs declarant, ibid.

Intellige, quando solutio juncta est cum confessione debitoris confitentis semper solvisse pensiones, ibid.

Dictio semper continuationẽ, & temporum diversitatem inducit, pensionesque non unico contextu, & solutione præstitas demonstrat, ibid.

Solvens per metum, & violẽtiam, non sibi præjudicat ad exemplum solventis metu exequutionis, qui solutum indebiti condictione repetere potest, nu. 5.

Solutiones metu censurarum solventis, non constituunt in quasi possessione, nisi de protestatione in actu solutionis constaret, ibid.

An censuale (quod facit universitas) exactum à gallo, & ei solutum tempore belli, liberet eam à solutione illius, ibid.

Censualis instrumento nõ apparente, si ex thenore partita solutionis pretij constet de illius venditione, cum subsequuta aliquarum pensionum solutione, tunc sufficienter constat de censualis creatione, num. 6.

Cum binis decis. Senat.

Observantia resultans ex pensionum solutione magnam vim habet ad inducendam censualis existentiam, n. 7.

Promissio talis creditur facta, qualis sequuta solutionis observantia fuit, ibid.

Solutio facta creditur pro causa de qua apparet, ad liberandum debitum, non autẽ ad alium finem, pro debito certo, & non controverso, ad quod solvens tenebatur, magis pro debito proprio, quam pro alieno, subsequuta solutio declarat quale erat debitum præcedens, & facta censetur in causam declaratam, num. 8.

Censuale solvens non solum sibi, sed etiã hæredibus suis præjudicat, ibid.

Censualis existentia etiam probatur per testes de publica voce, & fama deponentes, etiam contra tertium, maximè in antiquis, in quibus testes de publica voce, & fama, etiam contra tertium probant, nu. 9.

Maximè in materia difficilis probationis.

Dominium in antiquis probatur etiam contra tertium per testes de publica voce,

& fama deponentes, ibid. cum decis. Senat.

Materia antiqua dicitur, si testes vltra 60. annos deponant, & in hoc casu per verbum præteriti temporis debent deponere, & ad minus esse debent bini, ibid.

Vt tales testes probent sufficit quod dicant publicè audivisse, estque melius, quam si dicant à multis audivisse, hoc enim in binis posset verificari, ibid.

Censualis existentia probatur ex illius enuntiationibus in alijs instrumentis factis, nu. 10.

Istæ autem enuntiationes debent ad hunc effectum probationis esse plures, & à diversis personis in diversis instrumentis factæ, aliàs si ab eadem proferũtur persona in vno, vel diversis instrumentis pro vnica habentur, ibid.

Censualis existentia etiam probatur, si in redditione rationum per aliquem facta in sui debitum cum expresione diei, mensis, & anni, & Notarij, apud quẽ fuit receptum, sit continuatum, præsumitur namque illius instrumentum vidisse, num. 11.

Iudicis assertioni sine actis nõ statur, limitatur in antiquis etiam contra tertium, ibid.

Enuntiativa verba regulariter contra tertium, quando agitur de gravi præjudicio, non probant, num. 12.

Limita quãdo vltra antiquitatem temporis concurrit longæva rei possessio correspondens verbis enuntiativis, nam tunc plenè probãt, ibid. cum decis. Senat.

Qualitas enuntiãtis multum adjuvat probationem, nu. 13.

Censualis existentia etiã probatur ex illius continuatione in inventario per tutorem confecto, num. 14. & 15.

Tutor non tenetur describere in inventario nomina debitorum, nisi eorum exstent instrumenta, ibid.

In hæreditate non invenitur, quod manibus apprehendi nequit, ibid.

Testi contra se deponenti magis creditur, num. 15.

Illatio ex prædictis cum decis. Senat. num. 16.

Singula, quæ non prosunt, vnita juvant, ibid.

Deciſio cauſæ, num.17.
Regia Sententia, num.18.

DECISIO XXXVIII.

1 IN controverſia litigioſa orta inter Raphaelem Folch Villæ de Mombrió, contra Antonium Sangenis V. I. D. verſabatur difficultas de cujuſdam cenſualis exiſtentia vẽditi, & creati per Franciſcum Palleja, vici del Capuig Villæ de Cambrils in favorem Eliſabethis Palleja viduæ Antonij Palleja in primis nuptijs, in ſecundis vero Martini Fabrega Notarij pretij ſive proprietatis 440ℓℓ. & penſionis annuę totidem ſolidorum, cujus inſtrumento originalis creationis illius fuerat deperditum, vel non apparebat, modo quęritur, an ex conjecturis teſtibus, vel alijs adminiculis poſsit probari illius exiſtentia, & ex ea obligationem induci, certum enim eſt cenſualis ſeu conſignativi cenſus contractũ ad ſui validitatem non ægere ſcriptura. Cenſ. *de cenſib. q.* 43 *num.*15. & 16. & *quæſt.*82. *num.*23. & *q.*112. *nu.*11. & 15. Rot. *poſt tract. ejuſdem, deciſ.*96. *nu.*11. & *deciſ.*100. *nu.*3. & *deciſ.*112. *nu*4. & *deciſ.*113. *num.*1. & coram Burato *deciſ.* 10. *à nu.*8. & *deciſ.*46, *à nu.*2. Ferentil. *num.*19. & poſt Mel. *de aliment. deciſ.*44. *num.*4. quidquid dicant Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*208. *nu.*7. & 8. Niger. Cyriac. *contr.*540. *num.*20.

2 Deveniamus ad conjecturas, & prima ſit, quando dominus cenſus probat ſibi fuiſſe ſolutas annuas reſponſiones in præteritum, nam ex tali ſolutione reſultat præſumptio impoſitionis validè, & legitimè, Cravet. *conſ.*217. *num.*10. *lib.*2. Maceraten 1. *var. reſol.* 44. *num.*6. Seraphin. *deciſ.*1226. *à num.*1. Burat. *deciſ.*10. *num.*26. quos citat Cenſ. *de cenſibus, d.q.*44. *num.*33.

3 Dicitur tempus ſufficiens ad inducendam obligationem, ſi per annos decem ſolutum ſit cenſuale, ex hac enim diuturna præſtatione non dicitur in poſterum ſolvendi præſcripta obligatio, quia ad hoc requiritur ſpatium 40. vel ſaltem, aut ad minus 30. annorum, Rot. penes Rub. *par.*10. *deciſ.* 158. *num.* 6. *recent.* ex multis poſt Mel. *de aliment. deciſ.*44. *num.*5. Font. *clauſ.*7. *gloſſ.*3.

*p.*13.

p. 13. *num.* 46. Cens. *d. q.* 43. *à nam.* 25. Canc. *var.* 3. *cap.* 1. *à num.* 188. & ita est intelligendus, Gratian. *discept. forens. cap.* 562. *num.* 47. & 48. quia non est verosimile, tam diuturno tempore aliquem solvisse, nisi ita foret obligatus, vnde talis præsumitur origo, qualis est sequuta præstatio, cum nemo jactare suum credatur, & solvere, quod non debet Mascard. *conclus.* 1371. Grat. *discep. forens. cap.* 208. *num.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 15. *à num.* 152. Cens. *de cens. lib. q.* 81. *à num.* 15.

4 Neque requiritur, quod hę solutiones debeant esse separatim, & singulis annis factę, ex ratione, quia plures actus stricti ligant, & animū apertius declarant, vt per Surdum *de alim. tit.* 8. *privil.* 22. *nu.* 27. & 28. Gratian. *discept. forens. cap.* 208. *à num.* 10. quia limitatur regula, quando solutio, juncta est cum cōfessione debitoris, Escobar *de nob. p.* 2. *q.* 6. *cum seq.* Dom. Senat. Peguera *in rub.* 14. *à num.* 108. Cens. *de cens. lib. q.* 91. *num.* 16. confitentis pensiones semper solvisse, dictio enim illa *semper* continuationem, & diversitatem temporum inducit, & pensiones non vnica solutione, & cōtextu præstitas demonstrat. Gratian. *discept. forens. cap.* 2. *num.* 1. & *cap.* 597. *num.* 14. & *cap.* 621. *num.* 18. Castillo *lib.* 2. *contr.* 22. *num.* 90. Barbos. *dict.* 361. *num.* 4. & 6. alios laudat, Cyriac. *controv.* 687. *num.* 50. Ciarlin. *lib.* 1. *controv.* 1. *num.* 14.

5 Rursus excusabatur Magdalena Sangenis dicens solvisse decem, vel vndecim pensionis censualis ob mætum, & violentiam Officialium Francorum, & cum hac qualitate prædictam confessionem feciſſe, Rot. post Cens. *decis.* 113. *num.* 7. & sic ei minimè præjudicare potuisse, ad similitudinem solventis mętu exequutionis, qui potest solutum repetere condictione indebiti. Canc. 2. *var. cap.* 6. *num.* 93. ex alijs Hodierna ad Surd. *decis.* 74. *n.* 4. & 5. & solventis mætu censuarū, quæ solutiones non constituunt in quasi possessione. Posth. *de manut. obser.* 35. *num.* 41. nisi constaret de protestatione facta in actu solutionis, Posth. *d. obser.* 35. *nu.* 43. quam non fecit dicta Sangenis, & cōsequenter, quia nulla intervenit protestatio, est certum, quod sine ea, nequit di-

dicere coactè solvisse. Rot. post Cens. *de censib. decis.* 389. *num.* 45. eleganter, Gratian. *discept. forens. cap.* 485. *nu.* 5. quia nemo solvere creditur, quod non debet, Niger. Cyriac. *contr.* 626. *num.* 24. & bello ext. stãte in hoc Principatu vnus ex gallis exegit pensiones censualis, quod præstabat vniversitas sub ejus ditione, & armis subjecta militi fideli suæ Maiestatis in locis suæ obediẽtiæ commorãti, cum ageretur in Senatu, an vniversitas liberata fuerit, ne bis idem exigatur, censuit R. S. liberatam esse, videndi ad propositum, Natta *concil.* 284. *num.* 5. *cum seq.* Corbul. *de caducit. emphyt. pag.* 464. *num.* 13. *limit.* 18. ita fuit provisum, & declaratum de mense Maij 1656. per Dom. Petr. Ant. Serra, R. S. in causa Nob. Rosæ Gorgot, contra Syndicum Villæ de Figueras.

6 Comprobantur supradicta ex *decis. Rot. Rom.* relata per Seraphin. 1226. *per tot.* vbi ex solutione novem annorum ab anno 1569, ad 1579. S. Rotam manutentionem creditori cõcessisse testatur, non obstante, quod debitor negabat census existentiam; donavit postmodum creditor censum, curavit donatarius illius instrumẽtum confici, renuit postea solvere debitor, census quidem negabat existentiam, & quia per illas solutiones, ante renovatiam præstitas, fors erat extincta, ex quo de ejusdem non constabat creatione, & S. Rotam revocando sententiam, in partibus latam, censuisse ex tot solutionibus (propter regulam, quia nemo præsumitur jactare suum) constare de census existentia, refert Seraphinus, & R. Senatus si censualis instrumentum non appareat (forçan, quia deperditũ) si ex thenore partitæ solutionis pretij constat, de venditione illius, & de aliquibus solutionibus subsequutis, tunc dici sufficienter constare de creatione censualis, censuit in causa graduationis inter diversos creditores bonorũ D. Ioachimi Setanti 5. Septembris 1621. referente Dom. Francisco Gamis R. S. pro vt vidi in R. Arxivo, alia similis declaratio referente Nob. Dom. Ioanne de Carbonell. R. S. in causa inter Nob. Iosephum de Casademunt, olim de Boxados, contra Nob. Iosephum de Rocabertì, in actis Fabra, ex

Cens.

Cens. *de cens. d. q.* 43. *num.* 34. & nota, quod in hac causa non erat probata alia conjectura ad probandam existentiam dicti censualis, sed tantum constabat, venditionem de illo jam creato fuisse debitori intimatam.

7 Secunda conjectura oritur ex instrumento transactionis recepto apud Ioannem Vidal, Not. Villæ de Cambrils, 22. Ian. 1610. in quo pro solutione jurium dotalium, & aliorum ad quæ tenebatur Franciscus Palleja præfatæ Elisabethi, vt eidem censuale pretij 440 ℔. venderet, convenerant, causa ibi expressa de censualis venditione, vnde sequuta observãtia solutionis censualis est judicandum constare de ipsius existentia, nam talis creditur facta promissio, qualis sequuta observantia solutionis fuit, Fõt. *claus. 6. gloss. 3. p. 2. à num. 21. ad 44. & decis. 33. num. 2. & 3. & decis. 85. tot.* Castillo *contro. 93. §. 7. tot. lib. 5.* Rot. post Cens. *decis.* 100. *num. 7. & decis.* 15. *num. 6. & decis.* 401. *num. 7. & decis.* 478. *num.* 11. *&* 13.

8 Additur huic conjecturæ, quia non cõstabat dictos Palleja, & Sangenis, aliquid debuisse dictæ Elisabethi Palleja, vel Raphaeli Folch, ex alia causa, quam ratione censualis prædicti, vnde solutione sequuta censetur facta pro dicto censuali, solutio enim pro causa de qua apparet, facta creditur, Farinac. *decis.* 301. *n.* 3. Cravet. *cons.* 158. *à num.* 13. Rot. post Salgad. *in laberint. credit. decis.* 112. *num.* 7. Olea *post tract. de cess. jur. decis.* 12. *num.* 6. maximè si attẽdatur dixisse testes ministratos, & attestasse devisu de solutionibus, pro dicto censuali factis, ex quibus infertur, ad illius præstationem teneri, *text. in l.* 94. *§. flavius, ff. de solut.* ibi: *quia non est verosimile dominium ad eum solvendis pecuniis, servũ præposuisse, qua solvi non debuerint*, semper solutio facta creditur ad liberandum debitum, & non ad alium finem, Rot. post Salgad. *in laberint. cred. decis.* 114. *num.* 12. & cui solvendi onus incumbebat. Amato *resol.* 96. *num.* 6. plures citat Merlin. *lib.* 1. *contro.* 77. *num.* 1. & pro debito certo, & non controverso, ad quod solvens tenebatur, Merlin. *d. contro.* 77. *nu.* 7. Cens. *de cens. q.* 103. *num.* 11. Rot. post Posth. *de sub hast. decis.* 200. *num.* 10. Grat. *discept. forens. cap.* 224. *nu.* 20.

&

& *cap.* 305. *num.* 43. & *cap.* 671 *n.* 1. & *cap.* 1050. *n.* 6. Mascard. *conclus.* 1320. *num.* 13. & magis pro debito proprio, quã alieno, Latro *decis.* 153. *num.* 19. *lib.* 3. Gizz. ad d. cap. Latro *decis.* 32. *num.* 9. *lib.* 1. Cancer. 2. *p. var. cap.* 6. *num.* 8. & subsequuta solutio declarat, quale erat debitum præcedens, Font. *d. claus.* 6. *gloss.* 7. *part.* 2. *num.* 27. & censetur facta in causam declaratã, Font. *claus.* 14. *gloss. unic. par.* 2. *num.* 24. & solvens censuale præjudicat non solum sibi met solventi, sed etiam hæredibus suis, Cens. *de cens. q.* 48. *á num.* 71.

Tertia conjectura pro dicti censualis existentia sumitur, & probatur ex varijs testium depositionibus deponentium de publica voce, & fama, Franciscum Palleja de Capuig obligatum fuisse ad solutionem antedicti censualis, ex Cens. *de cens. d. q.* 43. *à num.* 17. Rot. *post tract. decis.* 96. *num.* 11. & *decis.* 100. *num.* 1. etiam contra tertium, quia versamur in materia antiqua, tot adminiculis comprobata, quo in casu, testes de publica voce, & fama etiam contra tertium probat, Niger. *contr.* 462. *num.* 33. Peregr. *de fideicom. art.* 44. *num.* 17. Escobar *de nobilit. p.* 1. *q.* 10. *§.* 3. *tot.* Gratian. *discep. forens. cap.* 911. *num.* 5. Revert. ad Marin. *ad decis.* 88. *in obser. num.* 1. 2. & 3. maximè (vt hic) in materia difficilis probationis. Escobar *d. q.* 10. *§.* 2. *num.* 2. quod extenditur hæc regula, ad effectum probandi dominum contra tertium, ita R. Senatus referente Domino Augustino Pinyana R. S. 8. Novembris 1663. in causa inter Capitulum Vrgellen, contra Iosephum Cohorts & Rocabruna censuit, dominium contra tertium probari per testes deponentes publicè, & de auditu, quod N. dum vixit, possidebat pro domino, quia materia erat antiqua, & erant elapsi 90. anni (nõ quod hoc tempus præcisè dedisset Senatus pro antiquo) & ideo habuerunt domini pro cõstanti, non requiri, vt testes deponerent cum duodecim requisitis à Farin. *p.* 4. *de testibus, q.* 69. *cap.* 3. *nu.* 139. & 140. traditis, & materia antiqua dicitur, si deponunt testes vltra annos 60. Farin. *d. q.* 69. *num.* 145. & 149. Escobar *de nobil. p.* 1. *q.* 10. *§.* 3. *num.* 18. & in presenti censuale fuerat creatum anno 1610. à quo tempore, vsque

ad

ad diem petitionis lapsi erant 73. anni, necessarium tamen est in materia antiqua, vt testes deponant per verbum præteriti temporis, Escobar *dict. q.* 10. *§.* 1. *num.* 9. *&* 94. *&* *§.* 1. *num.* 16. & quod sint bini ad minus, Niger. Ciriac. *cõtr.* 601. *num.* 38. *&* *contr.* 605. *num.* 38. *&* 57. Noguerol. *alleg.* 25. *nu.* *num.* 259. *&* 260. nec officit, quod taceant à quibus audierunt, quia sufficit, quod testes dicant publicè audivisse, & melius est, quam si dicunt, audivisse à multis, cum hoc in binis posset verificari, Gratian. *discep. forens. cap.* 78. *nu.* 40. *&* *cap.* 310. *num.* 84. *&* 85. Burat. *decis.* 530. *num.* 6. ex multis Escobar *d. q.* 10. *§.* 4. *num.* 29.

10 Quarta conjectura ostenditur ex varijs enuntiativis instrumentorum adminiculatis censuale concorditer enũtiantibus, quibus censualis probatur, & concluditur existentia, ex Cens. *decis.* 43. *num.* 37. & Rot. *post tract decis.* 112. *num.* 2. requiritur tamen, quod sint plures, & à diversis personis, separatisque in instrumentis enuntientur, aliàs licet geminatæ, si ab eadem proferuntur persona in vno, vel in diversis instrumentis pro vnica habentur, ex multis Escobar *d. §.* 3. *num.* 56. *&* 57. Beltran. ad Ludovis. *decis.* 407. *nu.* 6. Mascard. *de prob. conclus.* 621. *num.* 18. Vrsellio *conclus.* 120. *nu.* 84. Castillo *decis.* 218. *nu.* 3. Trentacinq. *resol.* 67. *num.* 60. Peregr. *de fideicom. art.* 43. *num.* 84. *&* *art.* 44. *num.* 19. Rub. *p.* 9. *tom.* 1. *decis.* 195. *n.* 16. *&* *decis.* 220. *num.* 3. Revert. ad Marin. *obser.* 356. *num.* 4.

11 Quinta conjectura manifestatur ex eo, quia instrumento recepto penes Ioannem Paulũ Salines Not. pub. Tarraconæ, 20. Ian. 1631. in computis datis per Raphaelem Folch. tutorem, & Procuratorem Ioandis Cabrer bonorum dictæ Elisabethis, inter alias continuasse in ipsis debitum supradictum censuale, cum expressione diei, mensis, & anni, & sic ejus assertioni est standum, quia præsumitur instrumentum illius vidisse, ex Tuscho *lit V. conclus.* 81. *num.* 36. Et licet dicatur, quod judicis assertioni nõ statur sine actis Nob. Senator Dom. D. Petrus de Amigant *in prax. rub.* 24. *nu.* 44. Rub. *recent. p.* 9. *tom.* 1. *decis.* 67. *nu.* 15. *&* *decis.* 24. *nu.* 3. Gratian *discept forens. cap.* 310. *nu* 89 tamen limitatur, vt pro-

bet judicis enuntiativa plenè contra tertium, si versamur in antiquis, Tusch. *d. conclus.* 81. *num.* 38. Cod. Fab. *tit.* 14. *diff.* 7. *num.* 3. id est vltra 50. annos, ait Gratian. *discep. forens. cap.* 310. *num.* 90. Cod. Fab. *d. tit.* 14. *diff.* 33. *num.* 9. vel post 30. vt dixit Rot. post Posth. *tract. de man. decis.* 238. *num.* 30.

12 Et generaliter, licet regulariter verba enuntiativa non probent contra testium quando agitur de gravi præjudicio, *ex l. cuius Titius, §. quis quis de leg.* 2. *l. non epistolis, Cod. de probat. l. publica, §. Titius semp. ff. de posit.* Decian. *cons.* 32. *num.* 5. *vol.* 2. Brun. à Sole *q.* 22. *num.* 63. Carol. Bondell. *cons.* 99. *num.* 10. tamen inter alios casus limitatur, quando vltra antiquitatem temporis concurrit longa possessio rei, correspondens talibus verbis enuntiativis, nam tunc plenè probant Aymon Cravet. *de antiq. temp. par.* 1. *n.* 20. *fol.* 33. Menoch. *de præsump. lib.* 3. *præsump.* 133. *nu.* 25. Mascard. *de probat. conclus.* 106. *tom.* 1. *num.* 12. Bursat. *cons.* 151. *num.* 93. *lib.* 2. Ramon. *cons.* 37. *num.* 217. Ita decisum die 7. Ianuar. 1684. referente Neb. Dom. Iacobo de Potau, & Moles, R. S. in favorem Syndici, & Vniversitatis de Dorrius, & Canyamas, & operariorum Eccles. ejusdem, contra Stephanum Collet, & alios, in actis Golorons, Not.

13 Nec quidem credendum est, mentitum esse Auditorem, & falsum sumptisse motivum in diffinitione computorum, non solum attenta qualitate personæ, Trentacinq. *d. resol.* 67. *n.* 60. enuntiantis enim qualitas multum adjuvat probationem, dixit Rub. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 130. *num.* 9. verum etiam, quia talia protulit ratione officij, vt in terminis dixit Gratian. *discept. forens. cap.* 468. *num.* 31. ibi: *Et quatenus esset probanda existentia protocolli testamenti, de ea constat ex nottula extracta à commissario fabricæ Sancti Petri, qui præcipuè hoc habet in mãdatis, vt perquirat relicta ad pias causas, & illa exigat ab haredibus institutis. Unde erit ei credendum, tanquam de spectantibus ad suum officium,* & num. 33. ibi: *Ita vt stante ista enuntiativa, & probata amissione præsumitur pro scriptura enuntiata*; non enim Auditor talia formasset ver-

verba ex suo capite, nisi ita veritas se haberet, vt sermocinabat, Rot. apud Rub. *part.* 5. *recent. decis.* 90. *num.* 6.

14 Sexta conjectura stabilitur ex inventario de bonis dictæ Elisabethis cõfecto penes Philippum Palleja Not. 6. Aprilis 1620. per dictum Raphaelem Folch, vti tutorem Mathæi hæredis dictæ Elisabethis, in quo inter alia fuit continuata partita dictorum instrumẽtorum transactionis scilicet, & creationis dicti censualis, non enim est credendum, quod descripsisset in illo instrumentum creationis censualis antedicti controversi, si illud non extasset, ac penes se non habuisset, tutor enim non tenetur describere in inventario, nomina debitorum, nisi eorũ extent instrumenta, Cancer. *var.* 3. *cap.* 2. *num.* 39. quia inventarium dicitur ab inveniẽdo, & inveniri non dicitur in hæreditate, quod manibus apprehendi nequit, vt docet Surdus *decis.* 222. *à num* 8.

15 Rursus, quia ex dicta descriptione manebat obligatus ad illius restitutionem, & ita enuntiativa existentiæ emanavit contra se, & sic fides augetur, vt deteste contra se deponente, cui magis creditur, Surd. *decis.* 107. *num.* 5. Sesse *decis.* 119. *num.* 65. & 66. Cod. Fab. *lib.* 4. *tit.* 15. *diff.* 42. *tot.*

16 Ex quibus concludo ex supradictis vrgentissimis conjecturis dicti censualis existentiam probatam remãsisse, quę omnia, si singula non prosunt, vnita juvant, maximè cum censuale controversum, & enuntiatum sit antiquum, & difficilis probationis, vt in simili casu declaravit R. S. Reg. sententia Iatr referente Nob. Domino Don Iosepho Ferrer, & Vinyals, 11. Iulij 1679. in causa Nobilis Engratiæ de Fivaller, vxoris Nobil. Ferdinandi de Fivaller, & Pol, Regij Consiliarij, exigua doctrina prædicti in Concilio Bajuliæ Generalis præsentis Principatus, contra Ioannem Torroella I. V. D. & Ioannem Pessonada, in actis Virgili, vbi agebatur de probanda donatione facta in Capitulis matrimonialibus, quæ non apparebant, ibi: *Ex quibus omnibus dubitari non valet sufficienter constare de prædicta donatione facta modo, & forma, quibus factam fuisse supradicti testes deposuerunt; quin relevet, dictos duos testes esse consanguineos dicta*

Engratiæ, quia vltra, quod ſunt etiã conſanguinei Mariæ Torroella ſunt Sacerdotes, & qui interuenerant contractui, remanẽt eorum dicta adminiculata ex alijs teſtibus ſupranominatis, & communiori vſu Salaſij, & alijs adminiculis ſuperius ponderatis, & tandem ſingula, quæ non proſunt, collecta juvant, & ideo his omnibus concurrentibus in caſu difficilis probationis, pro vt eſt iſte, ob lapſum triginta annorum, & negotij, de quo conſanguineos magis facilé recordari credendũ eſt, teſtes etſi conſanguinei ſunt idonei, &c. de qua mentionem feci ſupra *deciſ.* 36. *num.* 3.

17 Die 7. Octobris 1684. referente Nob. Dom. Don Iacobo de Potau, & Moles R. S. fuit lata R. ſententia pro exiſtentia, & validitate dicti cenſualis in favorẽ dicti Michaelis Folch Ville de Mombrió, contra Antonium Sangenis I.V.D in actis Melchioris Cortes, & Mercer.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

18 *Attento altero ex Capitulis Concordiæ initæ, & firmatæ inter Franciſcum Palleja Villæ de Cambrils, ex vna, & Eliſabethem Figueres in primis nuptijs vxorem Andreæ Palleja fratris dicti Franciſci, in ſecundis Martini Fabregas partibus, ex altera penes, Ioannem Vidal Not. ejuſdem Villæ, 10. Ianuar. 1610. conſtat dictum Franciſcum Palleja vendidiſſe, & originaliter creaſſe in favorem dictæ Eliſabethis, cenſuale pretij, & proprietatis quatuorcẽtũ quadraginta librarum, annuæque penſionis totidem ſolidorum. conſtat dictam Eliſabethem teſtamento acto penes Antonium Philippum Palleja ejuſdem Villæ Not. 17. Decemb. 1618. de quo fidem facit Sebaſtianus Gimbernat hæredẽ ſuum vniverſalem inſtituiſſe Mathæum Figueres nepotem ſuum, ſive nebot, eique ſine filijs deſcedenti, ſeu cum talibus ad ætatem teſtandi, non pervenientibus ſubſtituiſſe, hæredemque ſuum inſtituiſſe Dominum Deum noſtrum Ieſum Chriſtum, & animam ſuam, & tali in caſu diſpoſuiſſe, quod ejus bona vẽderentur, & quod ex pretijs reſultantibus celebrarentur Miſſæ, & Aniverſaria, pro vt in dicto teſtamẽto latius, cui refertur continẽtur. Conſtat, ex apertura teſta-*

tamenti instrumento acto penes eundem Not. 6. Aprilis 1620. confecto dictam testatricem á vivis evolasse. Constat inventarij instrumento acto penes eundem Not. eodem die, & anno Raphaelem Folch paratorem lanæ dicti loci de Mombrió, vti Tutorẽ, & Curatorem dicti Mathæi Figueres impuberis hæredis instituti, inventarium confeciſſe de bonis dictæ Testatoris; ſicque constat nomine pupulli hæreditatem adiiſſe, constat clauſula hæreditaria testamẽti dicti Mathæi Figueres recepti penes Authicum ſervat Not. publicum Barchinon. 22. Septembris 1628. de quo fidem facit Franciſcus Lantiſelar eiuſdem Civitatis Not. dictũ Testatorẽ hæredẽ ſuum vniverſalem inſtituiſſe Ioannem Cabrer ex parte matris fratrẽ ſuum. Constat dictum Mathæum Figueres Testatorem obiiſſe, constat inſtrumẽto acto penes Salvadorum Oriol Not dictæ Villæ de Cambrils, 19. Februar 1632. de quo fidem facit Ioannis Mercader Notar. eiuſdem Villæ tenens, & regẽs illius ſcripturas, dictũ Ioannem Cabrer vendidiſſe Teclæ Folch vidvæ dicti Raphaelis Folch, & Mariæ Folch vidvæ Franciſci Folch, filij dictorum Conjugum Folchs, ſuprakalendatum cenſuale pretij 440 ℔ & annuæ penſionis totidẽ ſolidorum, venditum per dictum Palleja dictæ Eliſabethi Figueres in primis nuptijs Palleja poſteæ Fabregas, conſtat ex apocha in calce dicti inſtrumenti continuata de ſolutione pretij, conſtat inſtrumento Capitulorum inititorum, & firmatorum inter Raphaelem Folch minorem, filium dictorum Conjugum Franciſci, & Mariæ Folch, ex vna, & Suſannam Fontcuberta Villæ de Monroig, partibus ex altera acto penes Franciſcum Guſſo Presbyterum, & Regentem Curam animarum dictæ Villæ de Mombrió, 19. Aprilis 1637. dictam Mariam Folch hæreditaſſe de bonis ſuis dictum Raphaelem Folch minorem, eius filium, cum pactis, & reſervationibus, ibidem expreſſis, conſtat dictum matrimonium inter dictas partes fuiſſe in facie Sancti Matris Eccleſiæ celebratum. Constat dictam Teclam, & Mariam Folchs à vivis evolaſſe eis ſuperſtite dicto Raphaele Folch, illarum filio, & nepte hærede

& donatario univerſali reſpectivè, conſtat teſtamento acto penes Chriſtophorum Soſies, Rectorem Eccleſis Parochialis dicta Villa de Mombriò, 6. Aprilis 1662. dictum Raphaelē Folch haredē ſuum univerſalem inſtituiſſe, Raphaelem Folch tertium hujus nominis ejus filium, Conſtat dictum Raphaelem Folch teſtatorem pendente indeciſſa præſenti cauſa vitam cū morte commutaſſe, conſtat dictum Franciſcū Palleja obiiſſe, conſtat ex cōfeſsionibus factis per Magdalenā Sangenis, contra quam fuit præsès lis incepta, ipſam ſucceſsiſſe dicto Franciſco Palleja ejus Patri, conſtat pendēte indeciſſa hac cauſa dictam Sangenis à vivis evolaſſe, eique ſucceſsiſſe Antonium Sangenis ejus filium, V. I. D. Conſtat per dictum Raphaelem Folch, fuiſſe petitum dictum Antonium Sangenis condemnari, vti haredē dicti Franciſei Palleja, ejus avi per mediam perſonam dicta Magdalena Sangenis, ejus matris, ad ſibi dandum, & ſolvendū penſiones huc uſque debitas jam dicti cenſualis, una cum à catero debendis, & decurrendis, intereſſe, expenſis. Et licet pro parte dicti Sangenis pratendatur non teneri ad dictas penſiones ſolvēdas, ex quo de exiſtentia dicti cenſualis, non conſtat, neq; de illius creationis inſtrumēto apparet, & in omni caſu pratendatur dictū cenſuale fuiſſe legitimè præſcriptum.

Caterum attento in ſupra Kalendato venditionis inſtrumento facta per dictum Ioannem Cabrer, dictis Tecla, Maria Folchs de dicto ccnſuali fuit inſtrumentū illius creationis enūtiatum, cum expreſsione diei, menſis, & anni, nōminiſque Notarij penes quem fuerat receptum. Conſtat in ſupradicto inventarij inſtrumento recepti de bonis dicta Eliſabethis Figueres in primis nuptijs Palleja, poſtea Fabregas, in cuius favorem erat creatum per dictum Raphaelem Folch majorem, vti Tutorem, & Curatorem puli Mathai Figueres haredis dicta Eliſabethis, inter alia bona dicta Teſtatoris fuiſſe continuatam partitam ſequētem: Item vn acte de Concordia, y venda de cenſal en poder eſcrit, firmat per, y entre Franceſch Palleja Pages de la preſent Vila de Cambrils, y

dita

dita defuncta, &c. *Et præsumendum est dictum Tutorem vidisse dictum instrumentum, alias illud non continuasse in dicto inventario, cum de eo, & cæteris bonis in dicto inventario contentis, redditurus erat rationes suo casu dicto pupillo. Constat instrumẽto diffinitionis testamenti dictæ Elisabethis acto penes Ioãnem Paulum Salinas Notar. Civitatis Tarraconæ, 20. Ianuarij 1631. Honofrium Bas Presbyterum Auditorem, & Diffinitorem Generalem testamentorum, & aliarum piarum causarum Civitatis, & Diocœsis Tarraconæ, pro diffiniẽdo dicto testamento bona dictæ Elisabethis calculasse, & inter alia dictum censuale in bonis, & hæreditate, quæ fuerunt illius designando, & exprimendo pretium, diem, & annum, quo fuerat creatum, & instrumentum receptum penes eundem Vidal, cujus assertioni, maximè concurrentibus aliis probationibus est stãdum, tanquam de spectantibus ad suum officium attestãti; dicti enim Auditoris hoc præcipuè habent in mandatis, ut perquirant hæreditates defunctorũ, exigãt relicta ad pias causas, pro vti in occurrẽti tenebatur dictus Bas, nam pars hæreditatis dictæ Elisabethis erat ad pias causas relicta per fideicõmissariã substitutionẽ, quæ evenit per mortem Mathæi Figueres sine filijs, vt supradictum est, constat ex dictis responsionibus personalibus factis per dictam Sangenis in causa contra eam vertente, instante dicto Raphaele Folch, super exactione pensionũ ejusdem censualis in Curia Metropolitana Tarraconen. super art. 9. ex oblatis, 9. Augusti 1656. confessam fuisse solvisse decem, aut vndecim pensiones jam dicti censualis, constat ex testium depositionibus ministratorum per dictum Folch, super articulis per eum oblatis 20. Maij 1658. dicti censualis existentiam manere admiculatam, ex varijs solutionibus illius pensionum, & cõfessionibus extrajudicialibus dicti Francisci Palleja, constat tandem ex dictis testibus super art. 19. ex dictis articulis scripturas dicti Vidal incendio combustas, & devastatas fuisse de anno 1640. in cujus posserat receptum dictæ Concordiæ, & Censualis instrumentum, quo in casu illius exis-*

existentia facilius conjecturis, testibus, adminiculis, & alijs probationibus probatur, ex quibus omnibus simul sumptis satis constare videtur de dicti censualis existentia; quin relevat allegata ejus præscriptio, quia ex supradictis signanter, ex solutionibus pensionum illius, & ex introductione litis, & ejus contestatione in dicta Curia Metropolitana Tarraconen. & tandem sub ducto tempore turbationum clarissimè, constat dictam præscriptionẽ, nõ fuisse legitimè completam, sicque constat de intentione dicti Folch, quæ non remanet elisa.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & alijs fuit conclusum, quod declaretur, quod dictus Antonius Sangenis condemnetur, ad dandum, & solvendum dicto Raphaeli Folch pensiones dicti censualis, usque nunc debitas, & cessas, una cum à cætero debẽdis, & decurrendis dictarum pensionum liquidatione reservata in decreto executionis, seu alia ulteriori liquidatione, & quod neutra pars in expensis condẽnetur, & quod pro bis tractis solita fiat exequutio.

ARGVMENTVM.

An insolutum datio, cessio, & consignatio possint celebrari cum scriptura privata, & quid operetur clausula constituti in ea adjecta, agitur de simulationis contractu, & de conjecturis eam probantibus, & eam excludentibus, & an exceptiones, quæ altiorem requirunt indaginem, admittantur in judicio manutentionis, & quæ sint.

SVMMARIAM.

Causa hujus decisionis, num. 1.

Factum proponitur, num. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

In judicio possessionis retinendæ, ut petenti possessio sufficit illum probare possessionem

nem, seu quasi de tempore litis mota, vel paulo ante num.7.

Maximè, quando possessio est legitima vigore contractus ibid.

Nedum probata possessione actuali, sed etiam per solam clausulam constituti, num. 8.

Per eam transfertur civilis possessio in constitutarium ibid.

In terminis emptoris contra venditorem, ibid.

Etiam in rebus incorporalibus, num.9.

Constitutum apponi, & celebrari potest in scriptura privata, nu.10.

Illud est sequela contractus cui apponitur, ibidem, & num.12.

Insolutum datio, cessio, & consignatio potest celebrari cum scriptura privata, n10.

Et per eam probatur, ibid.

Scriptura privata recognita, & verificata à parte venit appellatione instrumenti, ibid.

Agens vigore constituti debet probare, quod constituens tempore constituti possidebat, ibid.

Non tamen, quando agit contra constituentem, & ejus haredem, ibid.

De clausula constituti apposita in contractu simulato, num.11.

Contractus simulatus non dicitur contractus, sed veluti corpus carens spiritu, ibid.

Et dicitur ille ipso jure nullus, ibid.

Ex contractu nullo, nec dominium, nec possessio trãsfertur, ibid.

An in judicio manutentionis admittãtur exceptiones simulationis, & nullitatis, nam.12.& 15.

Et quid exceptiones erroris, & lasionis, ibid.

Et contra obligationem Cameralem, ibid.

Maximè, quando agitur in vim clausulæ constituti, num.12.

Simulatio nedum probari potest per testes, sed etiam conjecturis, ibid.

Maximè data causa simulandi, & adest conjunctio sanguinis, & possessio, ibid.

Et quando intelligatur, num. 21.

Qui petit possessionem fatetur eam fuisse penes convẽtum, num.12.

In judicio summarissimo pos-

sessionis non admittuntur exceptiones turbidæ, & quæ requirunt altiorem indaginem, n. 15.

Pendente judicio rescissorio partes non possunt ab eo resilire, sed tenentur ad observantiã contractus, n. 16.

Cum decis. Senat.

Pendẽte impugnatione scripturæ tenetur debitor ad illius observantiam, ibid.

Discussio tituli non admittitur in judicio manutentionis, ibid.

Regia Provisio transcribitur, num. 17.

Verbum licere *libertatem, & arbitrium denotat, non autem obligationem, & necessitatem, num 18.*

Possessio habita virtute pacti, & transactionis præcedentis nihil prodest destructo, & sublato fundamẽto trãsactionis, num. 19.

Pendente judicio nullitatis interim manutentio conceditur, donec de ea cognoscatur, ibid.

Cum decis. Senat.

Confessio qualificata non potest dividi acceptãdo qualitatem favorabilem rejecta contraria, ibid.

An confessio qualificata in criminalibus possit scindi, ibid.

Exceptio simulationis nõ impedit manutentionem, sed remittitur ad petitorium, num. 20.

Secus si sit clara manifesta, & concludenter probata, ibid.

Etiam quod esset lata sententia superfictione, & simulatione, si ab ipsa esset appellatum, ibid.

An possessio amittatur ex cẽtractu invalido, ibid.

Ad probandũ simulationẽ non sufficiunt conjecturæ hominis, sed debent esse legis, num. 22.

Simulatio, & contractus simulatus non præsumitur, num. 23.

Debet probari dilucidis probationibus, ibid.

Quæ sint ibid. & nu. 25. latè.

Qui simulatum vult dicere contractum, arduum erit obtinere, num. 23.

Quando non adest causa simulandi, cessat simulationis præsumptio, num. 24.

Causa ad simulationem debet esse verosimilis, num. 26.

In materia simulationis attẽditur multum personarum qualitas, num. 27. & 28.

Ma-

Maximè qualitas nobilitatis, num. 27.
In materia simulationis arguitur à priori, & posteriori, ibid.
Simulatio magis excluditur conjecturis, quam probatur, ibid.
Semper præsumitur pro validitate actus, num. 28.
Conjecturæ excludentes simulationem enodantur, ibid.
Quando constat de veritate, non est opus conjecturis, ibid.
In insolutum datione nõ præsumitur simulatio, ibid.
Pro juribus in corporalibus potest unus, & idem indistinctè post petitorium intentare possessorium retinendæ, secus in rebus corporalibus, sententia auctoris refertur, & probatur, num. 29
Limitatur regula prædicta, num. 31.
Quid sit possessio civilis, & naturalis, num. 32.
Potest eadem res à duobus diversis respectibus possideri, ibid.
Possessio civilis, nec verbis, nec factis, nec conjecturis valet dici amissa, seu renuntiata, num. 33.
Confirmatio Provisionis hujus causæ refertur, num. 34.

DECISIO XXXIX.

1 QVIA in *decis. 30. tom. 1.* continuare promisi, in hoc 2. *tom.* materiam circa constitutum, & alia remedia possessoria tractare, ideo vt promissis satisfaciam, sic propono casum.

2 Post plures societates, & computa inita inter Don Iulianum Brea Genuensem Villæ Alasij, & Ioannem Franciscum Ordano, eis dispunctis, remansit debitor dictus Ordano, & petens ab eo satisfactionem Don Iosephus Brea illius filius, obtinuit ab ipso Ordano 20. Novemb. 1665. pro tunc ad bonum computum insolutum dationem, cessionem, & consignationem, cum clausula constituti, manu, & littera dicti Ordano conscriptam (quæ testibus postea fuit verificata) & licet in lingua Italica concepta, traducta per Interpretem in lingua materna, legitur thenoris sequentis.

3 *Sent vèr, que lo negoci, que fou passat à mi Ioan Francis-*

co Ordano en aqueixa Ciutat de Barcelona dels señors Iuan Batista, y Iuliano Brea, que ab lo nom constant dels dits Brea, y meu, y del qual negoci en lo Lloch de Alassiò als 7. de Dezembre 1646. doni compte, y rahò al sobredit Don Iuliano Brea, que com per un ajustament firmat de tots los dos se veu, en virtut del qual sent jo obligat à satisfer en lo remato de dit negoci à dits Brea quondam, ò seus hereus antes de qualsevulla cosa, la quantitat de 2819. dobles sis sous y deu diners de or de España en mi restadas, y cobradas per lo fondo, y capital de dit negoci. Per això sent me demanat del Abat Don Ioseph Brea, cohereu dels sobredits Brea quondam, haverse aixi de executar, y jo volent cumplir aquellas obligacions, que dech, renuncio per això al sobredit Don Ioseph á bon compte de dit capital, y fondo del negoci 7167 ℔. preu de tres censos, quem foren assignats, y girats en la present Ciutat de Barcelona de Francisco Sangenis, ò sia Ramon en virtut de una Concordia ab ell feta ab los fruits de 5. per 100. ço es lo hun de 1869 ℔. altre de 3780 ℔. en 15. de Dezembre 1663. y lo altre 1518. en 17. de Iulio 1665. com se veu en los actes del Not. Vicens Gavarro, y renuncio tambe à bon compte, y en tot com està dit de sobre la casa ahont ara jo estich adquirida dels Marmessors de Carlos Bertrola quondam per 3000 ℔. y comprada en lo encant publich à à carta de gracia, ab lo temps de la redempciò de set anys comensats à tres de Setembre 1658. com se veu en lo acte del Notari Iuan Fores, y Montagut, en lo mateix dia qüels preus de censos, y casa importan 10167 ℔. moneda corrent, y aqueixas ẽ virtut de la presẽt cedesch, y renuncio à dit Don Ioseph, y sos hereus, y li transferesch, y transporto tots los drets, dominis, actions, y rahons, tant reals, com personals, com tot lo demes quem puga tocar, y espectar en los sobre dits censos, y casa, y sos accessoris, en virtut del que puga dit Don Ioseph, y sos hereus, pacificament, y liberament possehir dits censos, y casa, ferlels girar en son credit, cobrant las pensions, y lloguers, vendrels, y alienarlos passarne instruments, y altres es-

escriptaras com à cosa sua propria, per ser tal, pus jo he adquirit dits censos, y casa, dels diners dels sobredits Ioan Baptista, y Iuliano Brea quõdam, seus predeceſſors, poder ser en tot, y per tot com la mia mateixa persona, y per això declaro, mano, y vull, que per lo avenir sia lo dit Don Ioseph, y sos hereus de tothom conegut per amo, libero, y verdader poſſeſſor, y diſpoſador de dits censos, y casa, y que se observe lo seu total, y libero voler, y que à ell stan pagadas las pensions de dits censos, y passats en son cap los sobredits censals, y per aquell tẽps quem deixara estar en la sobredita casa, de la qual desde ara li dono lo verdader, libero, y total domini, y me obligo de pagarli lo solit lloguer, y de guardarla de foch, y altras cosas, com fan, y deuhen ser los bons conductors, y de reſtituhirlei sempre que voldrá, mes aviat millorada, que deteriorada, com tãbe me obligo per aquell temps, que trigue dit Don Ioseph, à fer girar de aqueixa Ciutat en son credit los sobredits censos de cobrarne jo las pensions per son compte, y pagarlashi declarant, que per lo que toca al dit trigar, à altra cosa, no puga dit Don Ioseph ser prejudicat en ninguna cosa per la present renuncia antes per major sa cautela, jo me obligo per la evictiò de dits censos, y casa quant succehis en tot, ò en part, y per la observança de totas las quals cosas obligo ma persona, y bẽs, tant presents, com advenidors, renunciant à qualsevol dret, estatut, constitució, lley, error de calcul, y altra cosa quem pogues competir, y se pogues trobar en mon favor, volent, que la present renunciaciò, y asignaciò, feta à bon compte, tinga la mateixa força, y vigor, com si fos feta per ma de Notari publich, ab totas les clausulas, y ceremonies neceſſarias, particularment ab aquella del Conſtitut, sens prejudici à dit Don Ioseph de la generalitat, declarãt à cautela, que la present renunciaciò no puga en res prejudicar à dit Don Ioseph per sos credits, tant per lo demes, que encara li dech per lo dit capital de negoci, com per los vtils dell que li tocan, com declarà jà lo dit ajustament fet en Alaſsio ab dit Don Iuliano Brea quondam son Pare, y en

fe

sé de la veritat la present, escrita de ma de Ioseph mon fill serà de mi firmada de propria ma, vuy en Barcelona à 30. de Novembre 1665.

4 Lite mota per dictum Don Iosephum Brea supplicatione oblata 22. Iunij 1668. intentavit remedium possessorij summarissimi, vulgo interdictum interim retinendæ possessionis, seu quasi, domus, & censualium in dicta scriptura cõsignationis expressorum, in vim clausulæ constituti, cum qua fuit facta dicta insolutum datio, cessio, & consignatio, & dispũcto plene negotio, fuit per Nob. D. Ioannem Baptistã Pastor R. Concil. 3. Martij 1670. declaratum pro constituto in favorem dicti Don Iosephi Brea, his motivis.

5 *Attento ex quadam scriptura per Iosephum Ordano filium dicti Ioannis Francisci Ordano scripta, & per dictum Ioannem Franciscum Ordano subscripta sub die 20. Novembris 1665. per eum recognita, & verificata, constat dictum Ioannem Franciscum Ordano causis, & rationibus in prækalendata scriptura cõtentis insolutum dedisse, cessisseque præfato Iosepho Brea domum prædictam sitam in præsenti Civitate in vico dels Cotoners, censuale quoddam pretij, & proprietatis 1869ℓ. aliud censuale pretij, & proprietatis 3780ℓ. & aliud censuale pretij, & proprietatis 1518ℓ. quæ ipsi faciebat, & præstabat Civitas Barchinone titulis in prækalendata scriptura cõtentis, promisisseq; solvere eidem Brea logeria solita pro tempore, quo in dicta domo de consensu illius habitaret, prædictamque insolutũ dationem, & cessionem fecisse cum clausula constituti per quam ipso jure fuit translata possessio in ipsum Brea constitutarium, absque apprehensione, cum constituens non sibi, sed constitutario possideat.*

Et licet per dictum Ioannẽ Franciscum Ordano, sit prætensum, non competere manutentionem præfato Brea in vim memoratæ clausulæ constituti, tum quia prædicta insolutum, datio, & cessio domus, & censualis fuit, vt prædictum ficta, & simulata erronea, & valdè læsiva dicto Ordano, & consequenter clausula constituti in dicto contractu apposita nullius est momenti; constitutum enim, vt

lo-

locum habeat requiritur, quod contractus, cui accidit sit validus, alias enim si validitas contractus fuerit in cõtroversiam deducta validitas, seu invaliditas constituti dependet, vt prædicitur, ex validitate, seu invaliditate contractus: tum quia dictus Brea in præsenti causa intentavit petitorium contra dictum Orno petendo illum condemnari ad deserendum, sibi vacuam, & expeditam possessionem, seu quasi dictæ domus, & censualium; ideoque agnovit possessorem dictarum rerum præfatum Ordano, & consequenter non potest illi competere manutentio.

Caterum, quia prædictæ exceptiones simulationis contractus lasionis, & aliæ per dictum Ordano appositæ, non sunt claræ & manifestæ: imò altiorem requirunt indaginẽ, ideoque de illis in præsenti judicio possessorij summarijssimo ratio haberi non potest; nec quod dictus Brea egerit petitorio judicio petendo dictum Ordano condemnari ad sibi deserendum vacuam, & expeditam possessionem, seu quasi dictæ domus, & censualium illi obstat, quin postea lite pendente super petitorio potuerit intentare interdictum interim retinẽdæ possessionis summarissimum; ex eo enim non censetur amisisse possessionẽ civilem, quã adquisiverat in vim clausulæ constituti, quæ sufficit pro manutentione obtinenda; & si civilis possessor agat ad recuperationem, seu adeptionem possessionis, quia talis actio pro recuperatione solius naturalis censetur intẽtata, ex quibus, & alijs, constat dictum Iosephum Brea de tempore litis motæ, & ante litem motã existere in possessione, seu quasi dictæ domus, & censualium, & consequenter illi competere interdictum interim retinendæ possessionis summarissimum.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliás providet, sine præjudicio jurium, & prætensionum partiũ, tam in petitorio, quam in possessorio plenario pro nunc, & donec aliter sit provisum, dictum Iosephum Brea interim hac lite pendente manutenendum, & conservandum fore, & esse, pro vt cum præsenti illum manuteneri, & conservari mandat in possessione, seu quasi dictæ domus, & trium

cen-

censualium dictumque Ioannem Franciscum Ordano abstinendum fore, & esse, pro vt cum praesenti abstineri mandat à molestijs, & perturbationibus dicto Iosepho Breain dicta possessione, seu quasi illatis, & inferendis, vna cum fructuum, & legeriorum refectione, illorum liquidatione, & temporis à quo inposterum reservata, & pro his, &c.

6 Ab ista provisione supplicavit dictus Ordano ad relanem Dom. Iosephi Aleny R.S & in causa supplicationis in forma, fuerunt motiva memoratæ provisionis noviter disquusa, sed pro illius confirmatione fuerunt consideratæ rationes sequentes.

7 Nam in judicio possessionis retinendæ, vt detur petenti manutentio sufficit illum probare habere possessionem, seu quasi de tempore litis motæ, vel paulo ante, Olasch. *decis.* 43. *num.* 1. Rot. apud Farin. *p.* 1. *decis.* 170. *num.* 1. Posth *de manut. obser.* 17. *per tot.* & signanter *num.* 17. & 18. maximè, quando est legitima, vt vigore contractus, idē Posth. *obser.* 11. *nu.* 6.

8 Et nedum probata possessione actuali, sed etiam per solam clausulam constituti, quia per illam transfertur civilis possessio in constitutarium, qui posidet animo, & corpore constituentis, Cæsar Barz. *decis.* 49. *num.* 24. & 28. Rot. apud Farin. *d. decis.* 170. *nu.* 1. & *decis.* 51. *num.* 4 *p.* 2. & apud Rub. *decis.* 673 *num.* 5. *par.* 4. *tom.* 2. *decis.* 284. *num.* 3 *par.* 5 *tom.* 1. *decis.* 6 *nu.* 1. 2. & 3. *to.* 2. & *decis.* 362. *num.* 16. *part.* 9. *tom.* 2. Olasch. *decis.* 133. *num.* 7 Alba *cons.* 454. *n.* 10. & ibi Anibal *lit. D.* & *cons.* 644. *num.* 4 Font. *de pact. clauf.* 4. *gloss.* 27. ego *to.* 1 *decis.* 30. *n.* 5 Posth. *obser.* 20. *à num.* 9. & in terminis emptoris contra venditorem, idem Posth. *d. obser.* 11. *num.* 8.

9 Etiam in rebus in corporalibus, maximè in annuis redditibus, cum quasi posideantur. Barz. *decis.* 66. *num.* 40. & 41. Rot. apud Farin. *decis.* 764. *num.* 2. *p.* 2. & apud Rub. *d. decis.* 264. *num.* 2. *par.* 5 *to.* 1. Rot. *obser.* 20. *nu.* 13. ego *d. n.* 5.

10 Constitumque opponi, & celebrari potest in scriptura privata, Genua *de scrip. privat. lib.* 3. *dub. seu q.* 15. nec in hoc vlla potest considerari dubitandi ratio, quia clausula constituti, est sequela, & accessorium contractus, cui ap-

ponitur, Magon. *decis. lucen.* 31. *num.* 34. Rot. apud Rub. *decis.* 601. *part.* 5. *tom.* 2. & sic cum contractus insolutum dationis, cessionis, & consignationis valeat celebrari cum scriptura privata, sicut omnes contractus, qui solo consensu contrahẽtis perficiuntur, Genua *d. lib.* 3. *q.* 12. loquens de donatione inter vivos *à num.* 1 de pacto *q.* 11. *num* 1. 2. & 3. de cessione *q.* 10. *à num.* 2. & 3. & *q.* 6. *à num.* 1. loquitur de emptione, & vẽditione, cuius cõtractui similis est insolutũ datio. Alba *cons.* 740. *num.* 14. & *num.* 17. *vers. Et perfectionem*, & consequenter, potuit apponi in hoc contractu controverso clausula constituti in insolutum datione, & probari possessio per dictam scripturam privatam, vt ex Burato *decis.* 330. *num.* 1. firmat Posth. *obser.* 19. *num.* 49. potissimum, quando est recognita, & verificata à parte (vt in hoc casu) quia tunc venit appellatione instrumentorum, & ad paria judicãtur, Genua *d. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 2. & *dub.* 1. *nu.* 28. *pag.* 26. Et cum agatur inter constitutarium, & constituentẽ, aliud non est probandum, quia si agens vigore constituti debeat probare, quod constituens tẽpore cõstituti possidebat. Rot. Genuæ *decis.* 149. *num.* 2. Capic. *decis.* 182. *num.* 9. non tamen, quando agit contra constituentem, vel ejus hæredem. Rot. Genuæ *decis.* 13. *num.* 12. 13. & 14.

11 Pro parte dicti Francisci Ordano fuit prætensum aliquibus exceptionibus, seu rationibus non esse dicto Don Iosepho Brea dandam manutentionẽ. *Primo* nempe, quia dicta insolutum datio, cessio, & consignatio erat simulata, ficta, erronea, & valdẽ læsiva, & sic non operari clausulam constituti, quando enim contractus, cui apponitur clausula constituti est simulatus, & invalidus, & potissimũ, quando invaliditas est in controversiam deducta, non suffragatur clausula constituti, cujus validitas pendet, à validitate contractus, tanquam accessoria, vt in terminis contractus simulati, Rot. apud Rub. *decis.* 171. *num.* 3. *part.* 9. *tom.* 2. quia tunc contractus, quando est simulatus, non dicitur contractus, sed veluti corpus carens spiritu, & dicitur fictus, & pictus sine substantia, quia defuit consensus,

l. emptor 17. ff. de aqua pluv. arcend. l nuda 35 ff. de contra. empt. Riminald. iun. *cons. 355. nu. 97. & 98.* Roland. *cons. 97. num. 1. 2. 3. & 4.* Sperell. *decis. 28. num. 20. 21. 22. & 23.* Rot. apud Rub. *decis. 741. num. 3. par. 3. decis. 9. num. 1. & decis. 388. à num. 4. part. 9. tom. 2.* qua propter contractus simulatus dicitur ipso jure nullus, quia de mente contrahentium fuit nihil agere, Rot. apud Rub. *decis. 308. num. 18. part. 5. tom. 1. recent.* & ex contractu nullo est certum, nec dominium, nec possessionem transferri ob defectum consensus, & substantiæ, vt tradit Gothofredus *ad d. l. nuda 55. ff. de contrahend. emp. lit. O.*

12 Etiam constituto interveniente, quia vt dixi *supra num. 10.* tanquam accessorium regulatur secundum naturam contractus cui apponitur. Decian. *resp. 1. num. 60. vol. 3.* Riminald. *cons. 234. num. 144. 145. & 146. & cons. 433. num. 25.* Monach. *decis. Bonon. 40 punct. 7. num. 47.* Rot. apud Rub. *decis. 308. num. 14. par. 5. tom. 1.* Alba *cons. 367. num. 4.* Cravet. *cons. 664. num. 5.* Roland. *cons. 60. num. 20. vol. 4.* Gozzad. *cons. 28. num. 36* Posth *observ. 20. à num. 39.* & dicebatur, quod dictæ exceptiones simulationis, & nullitatis opponi possunt in judicio manutentionis, Rot. apud Rub. *decis. 9. num. 10. in annotat.* pro vt contra obligationem cameralem, seu guarentigiam Rot. *d. decis. 9. num. 13. part. 3. in annot.* Maximè, quando agitur in vim clausulæ constituti, quæ non operatur, nisi data validitate contractus, & potissimum si lis pendet super nullitate cõtractus, in quo est constitutum oppositum, quia tunc non operatur, neq; eo vti potest constitutarius. Posth. *d. obser. 20. num. 41. 43. 44. & 45. & obser. 52. nu. 12.* Et quod potest probari simulatio, nedum per testes, sed etiam conjecturis, Rot. apud. Rub. *decis. 121. num. 6. part. 9. tom. 1.* Maximè, quando datur causa simulandi, Rot. *d. decis. 241. part. 3. num. 4.* & quando adest conjunctio sanguinis, & mansisse in possessione dictũ Ordano, quas põderavit. Rot. apud Rub. *in d. decis. 121. n. 7. & 11. p. 9. tom. 1. recent.*

13 Causam simulationis fuisse, asserebatur, quia cupiens dictus Don Iosepus Brea obtinere privilegium à D.N. Rege,

pro

pro naturalizandis duobus filijs proprijs in hoc Principatu (quos ex legitimo matrimonio habuit Italiæ) obtinuit à dicto Ordano dictam insolutum dationem, vt ostendere posset habere bona immobilia in hac Civitate Barchinon. & consequenter constito de simulatione, & causa simulandi non poterat dari manutentio, cum dicta scriptura, & clausula constituti in ea opposita, quia per eam non constituebatur dictus Brea in possessione manutenibili, pro vt etiam, quia fuit erronea. Posth. *decis.* 186. *num.* 9. *post tract.*

14 *Secundò*, quia obstabat dicto Don Iosepho Brea constitutario, quod ab ipso fuerat intentatũ petitorium cõtra dictum Ordano, petendo illum condemnari ad deferendam sibi vacuam, & expeditam possessionem, seu quasi dictæ domus, & censualium, sicque agnoverat illum possessorem, & consequenter, dicto Don Iosepho Brea, non competebat manutentio; & etiam quia petendo possessionem dictarũ rerum, fatebatur Brea, se nõ possidere, sed possessionem fuisse penes conventum, ex traditis per Rot. apud Rub. *decis.* 122. *n.* 9. *p.* 1. *to.* 2. & etiam ex quo intentatur possessorũ, maximè in rebus corporalibus. Canc. *var.* 3. *cap* 4. *num* 88 Font. *de pact. claus.* 7. *gloss.* 3. *p.* 10. *num.* 63. 1

15 Exceptionibus, simulationis, erroris, & læsionis oppositis per dictum Ordano, facilis potest solutio applicari, nam in primis certissima est juris regula, quod in judicio summarissimo possessionis nõ admittuntur exceptiones turbidæ, &, quæ egent discussione, seu requirant altiorem indaginem, pluribus laudatis, Posth. *obser.* 42. *à num.* 68. & hoc est, quod practicatur, & observatur in R.A.

16 Quod videlicet procedit, quia pendente judicio rescissorio partes non possunt ab eo resilire, sed tenentur ad observantiam contractus, juxta Font. *decis.* 139. *num.* 10. *tom.* 1. Ita decisum per Illustrem, & Nob. Don Ioannem Baptistam Pastor R.S.R. sentẽtia lata 29. Maij 1670. in causa Vicarij perpetui Communitatis Ecclesiæ Parochialis Beatæ Mariæ de Mari præsentis Civitatis, cõtra Celidoniam Llunell, & alios Scriba Cortell, nunc Fabrega, de qua mentionem,

feci. *tom. 1. decis. 24. num. 161.* cum enim pendente judicio rescissionis contractus æconamus Conventus Sanctæ Catharinæ Martyris Ordinis Prædicatorum præsentis Civitatis, judicialiter deseruisset de anno 1662. possessionem hæreditaris, seu prædij magni, siti in Parochia Sanctorum Petri, & Pauli de Prato, nominati *Mas Llunell*, quod dictus Conventus emerat cum accollatione 405ℓℓ. solvendarum annuatim dictæ Communitati B. Mariæ de Mari, fuit resolutum in illa teneri dictũ Priorem, & Conventum ad restitutionem fructuum, seu illorum valorem medio tempore post desertam possessionem perceptorum, & pendente impugnatione scripturæ tenetur debitor ad illius observantiam, Roccus *post resp. cent. 1. in tract. de litter. camb. not. 91. num. 231.* & sic discussio tituli non admittitur in judicio manutentionis, Posth *observ. 64. & decis. 181. num. 12.* Hæc omnia declaravi R. Provisione à me facta die 26. Aprilis 1686. in favorem Nob. & Magnifici Ioannis Descallar, Equitis Ordin. B. Mariæ de Alcantara, Locumtenentis in Officio Bajuli Generalis, Regijque Conciliarij, & Nob. Dionysiæ Descallar, & Reart, ejus vxoris, contra Nob. Elisabethem Meca, & Cardona, vxorem Nob. Iosephi Meca, & Casador, in actis Rotllan Not.

SEQVITVR R. PROVISIO.

17 *Die 26 Aprilis 1686. viso processu, & partium altercato super possessorio summarissimo interim vulgariter nuncupato, videlicet vtrum interim, & hac lite pendente Nobilis, & Magnificus Ioannes Descallar, Eques Ordinis Beatæ Mariæ de Alcantara, Locumten. in officio Bajuli Generalis, Regiusque Consiliarius, & Nobilis Dionysia Descallar, & Reart, vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè, sint manutenendi, & conservandi in possessione, seu quasi exigendi, & recipiendi à Nob. Elisabethe Meca, & de Cardona, vxore Nobilis Iosephi Meca, & Casador 170ℓℓ. ab arrendatarijs Baroniæ de Sant Romà 130ℓℓ. & ab eis, quod remanebit ex reliquo arrendamenti dictorũ reddituum Baroniæ de Sant Romá, provt pro parte dictorũ*

No-

Nobilium Descallar exstitit petitum scedula articulorum oblata 22. Octobris 1685. & scedula oblata 28. Ianuarij proximè elapsi, quorum pretensioni exstitit cõtradictum pro parte dictorum Nobilium cõjugum Elisabethis, & Iosephi Meca, & de Cardona, scedula oblata 16. Maij 1685. & 4. Februarij proximè dimissi; visis scedulis, & deductionibus per partes respectivè oblatis, articulis, testium depositionibus, & instrumentis exhibitis; visis alijs videndis. Attento constat instrumento transactionis inita, & firmata die 12. Maij 1674. pœnes Iacobum Bas Not. Regium, & de Collegio Notariorum Regiorum Barchinon. inter Nobilem Elisabethem Meca, & de Cardona uxorem Nobilis Iosephi Meca, & de Casador ex una, & dictam Nobilem Dionysiam de Cardona, & Reart, postea Descallar viduam in primis nuptijs relictam Nobilis Mauritij de Cardona, Guimerà, & Rocaberti partibus ex altera, dictam Nobilem Elisabethem Meca, & de Cardona pro solvendo, & satisfaciendo dictæ Nobili Dionysiæ vigintimille libras dotales, ei cessisse, consignasse, & hypothecasse Baroniam de Ciutadilla, Torres de Urgell, Castrum, terras, & undecimum de Nalech, redditus, proventus, & emolumẽta ipsorum, quæ fuerunt æstimata, in quantitate mille centum & septuaginta librarum, & quia interesse dictarum viginti mille librarum dotaliũ, solũ importabat mille libras, & fructus redditus, & emolumenta prædicta importabãt mille centum & septuaginta libras, & sic ex dictis fructibus remanebant centum & septuaginta libræ; Constat in dicta transactione fuisse conventum, quod dicta Nobilis Dionysia pœnes se retineret dictas centum septuaginta libras ad bonum computum illarum decem mille librarum, quas ei legaverat dictus Nobilis Mauritius de Cardona in suo ultimo testamento, & eas teneretur solvere dicta Nobilis Elisabeth Meca, & de Cardona, vti hæres illius, & ipsam pro solvendo dictæ Nobili Dionysiæ integrum interesse ratione legati antedicti ei cessisse, & consignasse, & hypothecasse Baroniam de Abella, redditus, & emolumẽta

ta ipsius, æstimata in quantitate quatuor centum librarũ, quæ vnitæ cum quantitate cẽtum septuaginta librarum remanentium ex fructibus, & redditibus de Nalech, & Ciutadilla summam efficiebant 570ℓ, & sic ratione interesse legati 10000ℓ. prædicti scilicet 500ℓ remanebant 70ℓ. ex prædicta quãtitate 570ℓ ob idque constat ex dicta trãsactione fuisse etiam conventum inter partes prædictas, quod quia dicta Nobilis Elisabeth Meca, & de Cardona tenebatur solvere dictæ Nobili Dionysiæ ducentum libras annuales pro educatione, & alimentis Nobilis Mariæ de Cardona ei per dictum Nobilem Mauritium de Cardona relictas, & legatas singulis annis, & toto tempore quo dicta Nobilis Maria de Cardona educaretur, & aleretur in domo dictæ Nobilis Dionysiæ juxta voluntatem dicti Nobilis Mauritij de Cardona, quod dicta Nobilis Dionysia penes se retineret prænarratas 70ℓ. quæ remanebant ex fructibus dicti legati, & ad bonum computum dictarum 200ℓ. Cõstat similiter ex dicta transactione fuisse etiam conventum, quod pro solvendo dictã Nobilem Elisabethem Meca cõplementũ dictarum 200ℓ. ratione dictorum alimentorum dicta Nobilis Mariæ, assignasse, & consignasse centum, & triginta libras ad complementum dictarum 200ℓ. habendas, & recipiendas ab arrendatarijs Baroniæ de Sant Romà, vel ab eis, qui redditus, & emolumenta dictæ Baroniæ colligerent, vt latius in dicta cõcordia est videre, cui fit, & habetur relatio. Constat instrumento acto die 13. Octobris 1678. penes dictum Bas Notarium dictam Nobilem Elisabethem Meca, & de Cardona pro solvendo, & satisfaciendo dictis Nobilibus conjugibus Ioanni Descallar, & Dionysiæ Descallar, Reart, & in primis nuptijs de Cardona, vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè 650ℓ 13℔ 4. ei assignasse, & consignasse quantitates resultantes ex arrendamentis fructuum Baroniæ de Sant Romà, quas tenerentur solvere arrendatarij dictorum fructuum, scilicet, quod supererit anno quolibet ex dicto arrendamento (deductis, & solutis prius ex pretio consignationibus in favo-

vorem dictorum Nobiliũ conjugum Descallar factis super dicto arrendamento) quæ erãt 130ℓ. iam consignatæ dictis conjugibus Nob. Descallar ad complementum dictarũ 200ℓ. ratione dictorum alimentorũ; & 50ℓ. consignatæ Iosepho Puigcerver, pro quadam annuali pensione censualis pretij mille librarum, vt latius ex dicto instrumento est videre; cui refertur; Constat ex partium confessionibus, & aliàs incolas loci de Nalech die 23. Februarij 1682. luisse; & quitasse dictæ Nobili Elisabethi Meca, & de Cardona, supradictum vndecimum, pretiumque deposuisse in tabula cambij communium depositorium præsentis Civitatis, dictum, & scriptum dictæ Nobili Elisabethi Meca, & tam ipsi, quam dictis Nobilibus conjugibus Descallar fuisse partitam 4000ℓ. (quæ erant pretiũ supradicti vndecimi) intimatam; Constat ex depositione facta per Salvatorem Barò V.I.D. testem ministratum super articulo 10 ex oblatis pro parte dictorum Nobilium conjugum Descallar die 28. Octobris 1685. Ipsum pro dictæ Nobili Elisabethæ Meca solvisse dictis Nobilibus Descallar 170ℓ. pro consimilibus, quasante luitionem dicti vndecimi de Nalech ipsi annuatim recipiebant ex dicto vndecimo, & resultat ex certificatoria facta per Hieronymum Matheum Bajulũ Villæ de Ciutadilla, de qua fidem facit Iosephus Pont Presbyter, & Rector Parochialis Ecclesiæ ejusdem Villæ ad bonum scilicet computum 500ℓ. annualiũ ratione legati 1000ℓ & pro pensione cessa die Nathalis Dñi anni 1682. Cõstat similiter ex depositione Doctoris Salvatoris Barò super articulo 11. ex supradictis articulis ipsum pro dicta Nobili Elisabetha Meca, & de Cardona solvisse dictis Nobilibus conjugibus Descallar 130ℓ ad complementum dictarum 200ℓ. ratione alimentorũ prædictorum, & pro præstatione, & solutione cessa die Nathalis Domini anni 1682. eo quia fructus, redditus, & emolumẽta de Sant Romà non fuerunt arrẽdata; Constat ex testium depositionibus ministratorum super articulo 12. ex oblatis pro parte dictorum Nobiliũ conjugum Descallar dicta die 28. Octobris 1685. arrendatarios

Ba-

Baroniæ de Sant Romà, cum ſcientia, & patientia Nobilis Eliſabethis Meca, & Cardona ſolviſſe dictis Nobilibus cõjugibus Deſcallar diverſas pecuniarum ſummas, tam ratione conſignationis 130ℓ. *quã ratione reliqui, ex dicto arrendamento provenientis; Cõſtat (vt ſupradictum eſt) præſtationem* 200ℓ. *ratione alimentorum præſtãdorum dictæ Nobili Mariæ de Cardona ſolum initiũ ſumpſiſſe á die* 12. *Maij* 1674. *tranſactionis ſupra mẽtionatæ, & finiri, vſque quo dicta Nobilis Maria nõ educaretur, & aleretur in domo dictorum Nobilium cõjugum Deſcallar; Conſtat ex eiſdem teſtium depoſitionibus, dictos Nobiles conjuges Deſcallar educaſſe, & alimenta præſtaſſe dictæ Nobili Mariæ de Cardona, non ſolum à dicta die* 12. *Maij* 1674. *verum etiam vſque ad diem primam Februarij* 1684. *qua dicta Nobilis Maria de Cardona receſsit à domo dictorum Nobilium conjugum Deſcallar; Conſtat ſcedula oblata pro parte dictorum Nobilium conjugũ Deſcallar die* 22. *Aprilis labentis anni fuiſſe petitum in conſequentiã dictæ manutentionis condemnari, dictam Nobilem Eliſabethem Meca, & de Cardona ad eis dandum, & ſolvendum quantitates in dicta ſcedula expreſſas.*

Et licet pro parte Nobilis Eliſabethis Meca, & de Cardona ſit prætenſum, ceſſare manutentionem prætensã per dictos Nobiles conjuges Deſcallar, ex eo quia conſtat ſupplicatione per eos oblata die 23. *Martij* 1685. *in initio litis præſentata ipſos renuntiaſſe, & receſsiſſe à ſupra mentionata tranſactione, ac ſi facta non eſſet cum illis verbis:* E com en via de dret, quant vn contrahent ſe aparta de vn contracte, ſie licit tambè al altre apartarſe de aquell, *& infra:* Eſſer licità dita Dona Dionyſa apartarſe de dita Concordia. *Conſtat ſcedula oblata pro parte dictæ Nobilis Eliſabethis* 11. *menſis Maij ejuſdem anni* 1685. *dictã confeſsionem, & renuntiationem fuiſſe acceptatam, & conſequenter quod talis poſſeſsio, ſeu quaſi, per dictos Nobiles conjuges Deſcallar prætenſa, vti habita virtute pacti, & tranſactionis præcedentis nihil prodeſt, deſtructo, & ſublato fundamento tranſactionis.*

Ca-

Caterum attento constat ex eademmet supplicatione introductoria litis, oblata per dictos Nobiles *conjuges Descallar, eos solum petiisse declarari, esse eis licitum recedere à dicta transactione, quod est intelligendum, non adimplendo dictam Elisabethem pacta in illa conventa, quod suadet verba sequentia dictæ supplicationis,* ibi: Y aixi mateix en manar als Arrendataris del Lloch de Sant Romà, que paguen à dita Dona Dionysia lo que se li deu de las 656 ff 13 ℔ 4. cõsignadas dit die 13. de Octubre 1678. *per quam petitionẽ est certũ debere regulari juxta pacta antedicta concordiæ, aliàs esset incompatibile, petere* Nobilem *Elisabethem Meca condemnari ad restituendũ* Nobili *Dionysiæ hæreditatem, & bona, quæ possidebat die obitus* Nobilis *Mauritij de Cardona primi ejus viri ratione tenutæ, cuius vigore dicta bona possidebat tempore confectionis dictæ concordiæ, & petere, arrendatarios Loci de Sant Romà dictis* Nobilibus *conjugibus Descallar solvere, quod eis debebatur ex dictis* 656 ff 13 ℔ 4. *cum hæc obligatio proveniat ex supradicta transactione, & consequenter animus, & intentio, dictorum Nobiliũ Descallar non fuit modo prædicto generaliter, & absolutè velle recedi ab illa. Constat rursus, neque dictam confessionem, & renuntiationem fuisse acceptatam per dictam* Nobilem *Meca absolutè, sed declarasse velle à dicta transactione recedere in omni eo, quod inveniretur resolutum pro complemento, & solutione, quorum vigore remanebat dicta transactio, ac si facta non fuisset, cum clausula, si & quatenus, & omni meliori modo, quæ verba debent regulari, referẽdo se ad obligationem complemẽti, & solutionis dictæ transactionis, & non ad extinctionem illius, & quidquid sit, an destructo, & sublato fundamento transactionis possessionem evanescere, certum est in jure, exceptionem extinctionis crediti, & debiti, seu causa, vel tituli, quo ad annuas præstationes in judicio manutentionis non admitti, illamque reijciendam esse ad petitoriũ, daturque possessori manutentio in earum exactione, donec super exactione discutiatur, & fuerit judicatum; pendente*

enim judicio rescissorio partes non possunt ab eo resilire, sed tenentur ad observantiã contractus, & pendente impugnatione scripturæ tenetur debitor ad illius observantiam, maximè vt in præsenti casu, in quo exceptio extinctionis, & resilitionis dictæ concordiæ non est clara, sed turbida, & altiorem requirit indaginem, & majorem discussionem.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs, sine præjudicio jurium, & prætensionum partium, tam in judicio, petitorio, quam possessorio plenario, & interim donec jus super eis fuerit dictum, providet dictos Nobiles *conjuges Descallar manutenendos, seu conservandos fore, & esse, provt cum præsenti eos manuteneri, seu conservari mãdat in possessione, seu quasi exigendi, & recipiendi rationibus, & causis supra expressis à dicta* Nobili *Elisabethe Meca, & de Cardona vxore* Nobilis *Iosephi Meca, & Cassador 170ℓ. ab arrendatarijs reddituum Baroniæ de Sant Romà 130ℓ. & ab eis, quod remanebit ex reliquo arrendamenti dictorum reddituum Baroniæ de Sant Romà juxta modum, & formam deductum, & allegatum scedulæ articulorum oblata per dictos conjuges Descallar die 22. Octobris 1685. & scedula oblata 22. Aprilis labentis anni, & dictos* Nobiles *conjuges Meca vsufructuario, & proprietario, nominibus respectivè, & dictos arrendatarioa se abstinere debere à turbationibus illatis, seu forçan inferendis provt cum præsenti eos respectivè abstineri mandat, & in consequentiam dictæ manutentionis, quod dicti cõjuges Meca ante dicto nomine, & dicti arrendatarij respectivè solvant dictis* Nobilibus *conjugibus Descallar quantitates per eos debitas, & petitas juxta deducta, & allegata antedicta scedula 22. Aprilis labentis anni, provt cum præsenti eos solvere mandat, & probis fiant, & expediantur litteræ exequutoriales, cartella, & aliæ provisiones opportunæ, juxta stylum, non obstantibus in contrarium deductis, articulo expensarum in posterũ reservato, bi strictæ exequantur. Intimetur.*

18 Quæ quidem R. Provisio fuit in gradu supplicationis confirmata R. sententia lata re-

referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R. S. die 16. Novembris ejusdem anni 1686. & fuit vltra supradicta consideratum, quod petitio illa facta per dictos Nobiles cõjuges Descallar *in vers. Et licet dictæ provisionis* (quod illis erat licitũ recedere à contractu) non erat regulanda, & intelligenda, quod præcisè, & ex necessitate, ipsi à contractu recedebant, quia verbum *licere* libertatem, & arbitrium denotat, non autem obligationem, & necessitatẽ, plures citat, Barbos. *de dict. vsufr. dict.* 191. *num.* 15.

19 Neque ad intentum applicabantur doctrinæ Valeron *de transact. tit.* 3. *p.* 2. *num.* 50. Velazquez *cons.* 105. *num* 105. Solorçano *tom.* 1. *de Iur. Ind. lib.* 3. *cap* 6. *num.* 4. asserentium, quod possessio habita virtute pacti, & transactionis præcedentis nihil prodest, destructo, & sublato fundamento transactionis, quia Doctores prædicti supponunt destructam, & sublatam fuisse trãsactionem, quæ non applicabantur transactioni (de qua in dicta Reg. Provisione fit mentio) cum ea duret, & permaneat, & manutentionem non præcesserit judiciũ rescissorium illius, imó, quod confessio facta in illa petitione per dictos conjuges Descallar erat qualificata, & sic non poterat dividi acceptando qualitatem favorabilem rejecta contraria, Vrceol. *post tract. de transact. decis.* 23. *num.* 7. Et an confessio qualificata possit scindi in criminalibus, vide Nob. Dom. Michaelem de Calderó R. S. *to.* 1. *decis.* 21. *per tot.* qua nihil doctius, & potest addi libẽter, qu od pendente judicio nullitatis interim manutentio conceditur, donec de ea cognoscatur, vt docet Gratian. *tom.* 1. *discept. forens. cap.* 113. *num.* 28. ita R. Senatus declaravit per Dom. Iosephum Aleny R. S. in causa conjugum Catà, contra Don Mauritium de Cardona, in actis antea Roig, nunc Mauricii Not.

20 Et continuando materiam, dico, quod ad simulationis exceptionem melioris notæ, & auctoritatis firmant Doctores, exceptionem simulationis nõ impedire manutẽtionem, nec alia remedia possessoria, sed ad petitorium esse rejciendã, Rot. apud Farin. *decis.* 140. *num.* 2. *& decis.* 677. *part.* 2. *num.* 2. & apud Rub. *decis.* 308

num. 15. part. 5. tom. 1. Poſth. *obſer. 63. num. 11.* etiam, quod eſſet lata ſententia ſuper fictione, & ſimulatione, ſi ab ipſa eſt appellatum *num. 3.* tamẽ in omni caſu, à nullo admittitur in judicio poſſeſſorio exceptio ſimulationis, ſi non eſt clara, manifeſta, concludenter, & plenè probata, Rot. apud Rnb. *deciſ. 528. num. 9. tom. 3.* prout dicitur, quod licet poſſeſsio non amittatur ex contractu invalido, tamẽ hæc regula procedit, quando conſtat clarè de invaliditate contractus, non autem quotieſcũque majorem diſcuſsionem expoſcit, Vrceol. *poſt tract. de tranſact. deciſ. 25. num. 5. 6. & 7.* & in terminis clauſulæ conſtituti *deciſ. 121. num. 20. p. 9. tom. 1.* Vbi aliæ citantur deciſiones, & auctoritates, & de exceptione nullitatis eſt, *tot. obſer. 62.* Poſth. etiam in terminis conſtituti, & quando ſuper invaliditate contractus, ſeu nullitate eſt lis, & controverſia, Poſth. *obſer. 20. nu. 45.* Addent. *ad deciſ. 220.* Burat. *num. 16.* ad plenum, pro exceptione erroris firmat, Poſth *obſer. 64. num. 12.* & pro exceptione læſionis, docet idem Poſth. *obſer. 4. num. 68.*

21 Pariter præſumptiones, & conjecturæ nullæ valent conſiderari, nedum attento judicio poſſeſſorio, ſed nec aliàs, nam cõjuctio ſanguinis, quamvis aliqua fuerit, & quod mãſerit dictus Ordano in poſſeſſione actuali, tamen non attẽditur ſanguinis conjunctio, vt eleganter, Rot. *d. deciſ. 121. num. 19. par. 9. tom. 1.* nec manſio in poſſeſsione erat alicujus conſiderationis, ea enim fuit per parvum tempus ante litem motam, quia Doctores, qui aliquando vim faciunt in eo, vltra, quod loquuntur in donationibus, aut alijs contractibus citra inſolutum dationem, loquuntur etiam de decennio, & amplius, vt ex ipſis notavi.

22 Rursus nunquam admittẽtur conjecturæ, nedum in judicio poſſeſſorio, ſed nec aliàs, ſi non ſunt pœnitus concludentes ſimulationem, vt ad aliud trahi non valeant. Rot. apud Rub. *deciſ. 533. num. 16. part. 5 tom. 2.* Sperell. *deciſ. 27. nu. 4. & á num. 71.* vbi doctiſsimè materiam ſimulationis pertractat, Decian. *reſp. 23. nu. 4. vol. 2. & reſp. 75. num. 9. vol. 5.* Honded. *conſ. 41. nu. 28. lib. 2.* Font. *deciſ. 180. num. 1.* vt non ſuf-

sufficiant conjecturæ hominis, sed debent esse legis, & à jure probatæ, Riminald. Iun. *cons.* 816. *num.* 22. & 26. Roland. *cons.* 47. *num.* 30. *vol.* 4. Burat. *cons.* 175. *num.* 13. Monach. *decis. Lucen.* 25. *n.* 60.

23 Simulatio enim, & contractus simulatus nunquam præsumitur, vt concordant omnes DD. Decian. *resp.* 23. *n.* 3. *vol.* 2. Mandel. de Alba *cons.* 9. *num.* 5. Rot. apud Farin. *decis.* 307. *num.* 11. *par.* 1. & apud Rub. *decis.* 472. *à num.* 6. *p.* 4. *tom.* 2. Honded. *cons.* 41. *n.* 24. *lib.* 2. & sic dilucidis probationibus ostendi debet, Honded. *cons.* 41. *num.* 24. *lib.* 2. Riminald. Iun. *cons.* 134. *n.* 28. Vbi simulatum, qui vult dicere contractum arduum erit obtinere, & *cons.* 816. *num.* 39. qui à *num.* 44. affirmat requiri testes, & probationes reprobatorias manifestissimas in gradu superlativo, testesque simulationem attestantes reprobari ex modica, & levissima exceptione; imó debere esse omni exceptione majores, & ita articulari, & probari potissimum simulationem, quæ tenderet ad fraudē, Rot. apud Rub. *decis.* 594. *num.* 1. *p.* 5. *tom.* 2.

24 Denique, quando nō adest causa simulandi, simulatio nunquam præsummitur, nec valet probari præsumptionibus, & conjecturis, Rot. apud Rub. *decis.* 741. *nu.* 4. *par.* 3. *decis.* 344. *num.* 2. & 3. & *decis.* 573. *nu.* 3. *par.* 4. *decis.* 25. *nu.* 8. *d. par.* 4. *tom.* 2. & *decis.* 367. *num.* 17. *decis.* 252. *num.* 32. *decis.* 533. *num.* 14. *par.* 5. *tom.* 2.

25 Simulatio enim non solum in specie debet probari, Burs at. *cons.* 175. *num.* 14. Roland. *d. cons.* 47. *num.* 27. *lib.* 4. & in tali specie, quæ de jure sit improbata, Riminald. Iun. *cons.* 83. *num.* 19. Honded. *cons.* 41. *num.* 26. *lib.* 2. Monach. *d. decis. Lucen.* 25. *num.* 53. quia sunt plures species simulationis, ex quibus aliquæ reddunt contractum nullum, aliæ nō, Roland. *d. cons.* 47. *num.* 28. Burs at. *d. cons.* 175. *num.* 16. Honded. *d. cons.* 41. *num.* 25. Alba *d. cons.* 9. *nu.* 25. sed etiam causa ob quam ad simulationem fuerit deventum debet probari, Honded. *d. cons.* 41. *num.* 27. Alba *d. cons.* 9. *num.* 1. Monach. *d. decis.* 25. *num.* 53. Valenz. *cons.* 2. *num.* 19. & *cons.* 77. *num.* 24. *lib.* 1. Marin. *ad decis.* 629. Revert. *in obser. n.* 2. Sperellus *decis.* 28. *à num.* 1.

Sesse

Seſſe *deciſ.*78 *à num.*8 & debet probari præexiſtẽs ab initio contractus. Burſat. *d. conſ.* 175. *num.*14. Riminald. *conſ.*83. *num.*18. Roland. *d. conſ.* 47. *num* 29. Oraſch. *deciſ.*42 *nu.*11. Sperell. *d. deciſ.* 28. *num.*4. Alba *d. conſ.*9. *num.*8 Peregr. *conſ* 77. *num.*89. Seſſe *d. deciſ.* 78. *num.*11.

26 Et deinceps cauſa, quæ allegatur debet eſſe multum ad propoſitum, & veroſimilis, quod propter eã deventũ fuerit ad ſimulationem. Alba *d. conſ.*9. *nu.*7. Craveta *conſ.* 528. *num.*6. Rot. apud Farin. *deciſ.*5 *num.*4. *deciſ.*106. *num.*9. *deciſ.*241. *num.*10. *deciſ.*413. *num.*1. *& deciſ.* 677. *num.* 5. & apud Rub. *deciſ.*308. *par.*5. *tom.*1. *num.*17. Sperell. *d. deciſ.* 28. *num.*3.

27 Inveroſimilis erat in hoc caſu cauſa ſimulandi, & ſic rationes ponderatæ pro dicta ſimulatione inducenda elidũtur. Primo, quia non eſt veroſimile, quod dicta ſcriptura privata fuiſſet facta ad probãdum coram ſua R. Mageſtate, ſeu Regijs miniſtris, cum nec publico inſtrumento, niſi legaliſato fiant probationes extra Regnũ, vt probavi *tom.* 1. *deciſ.*10. *n.*135. Secũdo, quia nõ eſt præſumendum, potiſsimũ in negotio, tam facilis examinis, & indagationis, quod eſſet mentiendum corã Dom. Rege, & Regijs miniſtris, & maximè attenta qualitate dicti Don Ioſephi Brea, quæ ob ſua ſervitia, & ipſius prædeceſſorum non indiget ſimulationibus, & fictionibus pro obtinendis gratijs à D. N. Rege, ac etiam attento ejus ſufficiẽti patrimonio, cum quo abſq; ſimulationibus valet acquirere in hoc Principatu res immobiles majoris valoris, & melioris qualitatis, quã prædicta bona inſolutum data, & in materia ſimulationis attenditur multum perſonarum qualitas. Rot. apud Rub. *deciſ.* 533. *num.*18. *&* 19. *&* *deciſ.*555. *num.*5. *par.*5. potiſsimũ qualitas nobilitatis, quæ omnino ſimulationem excludit, Burſat. *conſ.*144. *nu.*17. Et demum, cum exitus cauſam probent, nullum poteſt procedimẽtum tempore duorum annorum ante littem factum probari, nec apparere, quo dictus Don Ioſephus Brea cum dicta inſolutum datione, nec alio medio viſus ſit impetraſſe naturaliſationem pro ſuis filijs; à priori enim, & poſteriori argui-

guitur in materia simulationis, Decian. *resp.6.num.26.& resp.47.num.58.vol.5.* & in dubio non præsumitur, & simulationem multo magis excludi conjecturis, quam probari. Bursat. *cons.144. nu 56. & d.cons.175. num.17. vol.2.* Rot. apud Rub. *decis. 472. num.11.par.4.tom.2. decis,533. num.17.par.5.tom.2.*

28 Conjecturæ, & præsumptiones contra dictam simulationem concurrunt multæ. Prima, pro validitate actus, quæ prævalet contrarijs. Riminald.Iun. in his terminis *d. cons.816.num.37.& 38.* Secunda (vt dictum est) personarũ qualitas, vt dixi *num. anteced.* adde Riminald. Iun. *d. cons. 816.num.36.*Alba *cons.502.n.10* & quando constat de veritate, neque est opus conjecturis. Monach.*decis. Luc. 1. num.20. decis.23.num.16.& decis.51.nu. 49.* Font. *decis. 411. num. 8.* & cessat omnis simulationis præsumptio, Monach. *decis. Lucen.25. num.52.* Rot. apud Rub.*decis.333.num.12. part. 5. tom.1. decis. 529. num. 11. & decis 555.num.4.& 5.d.par.5. tom.2.decis 282.num.35.par.7.* etiam, quod concurrerent cõjecturæ in cõtrarium, & aliàs, & sufficerent ad probandum simulationem, quia constito de veritate evanescunt, Rot. apud Rub.*in d. decis.* 121.*n.*13. & 13. qui loquitur in terminis manutentionis ex clausula constituti, & allegat Decium *cons.648 à num. 5.* Honded. *cons.33.à num 36.lib.1.*Cyriac. *contr. 255. num. 78.* & loquitur in terminis venditionis, cujus aderat legitima causa, & sic est dicendum in his terminis insolutum dationis, cum interesse assimilentur; imô,& fortius in materia insolutum dationis, in qua, nec pactum adjectum post contractum de retro vendendo, nec retentio rei alienatæ præbent suspicionem simulationis, sicut in alijs contractibus,terminanter docet docet, Alba *cons.178.*Rot. *post cons.* Farin.*lib.2.decis.256 num.12.* qua propter omnes DD. concordant, quod in insolutum datione, nunquam præsumitur simulatio, eleganter, Decian. *resp.109. vol. 15. num.3.* & potiùs imum, quando figillatim exprimuntur singulæ res, propter quas fit insolutum datio, & cedens erat obligatus (vt in hoc casu) Mandel. de Alba *cons. 502. num.15.& 16.& cons.503 nu.4.*

&

& conſequenter, quia illiquida, & prorsus imaginaria ſimulationis exceptio eſt reijcienda, quo ad poſſeſſorium ſummariſsimum, & etiã (quando caſus occurrerit) in quolibet alio judicio.

29 Quo ad exceptionem ex intentato petitorio (de qua mẽtionem feci *ſupra num* 14) vltra, quod ex motivis dictæ R. Proviſionis ſatis doctè per Nob. Dom. Relatorem fuit data ſolutio, tamen dicta exceptio diluitur, quia actio, ſeu petitio cenſebatur intentata pro recuperatione poſſeſsionis naturalis, ſeu actualis detentionis, nam pro juribus in corporalibus ſine dubio poteſt vnus, & idem indiſtinctè poſt petitorium, intentare poſſeſſoriũ retinendæ. Ripa *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de adquirend. poſſeſ. num.* 150. *fol.* 205. *pag.* 1. *col.* 1. Canc. *var.* 3. *cap.* 4. *à num.* 86. quod licet ſecus ſit in rebus corporalibus, ſecundum eoſdem DD. nempè, Ripa *eod. loco, num.* 153. Canc. *num.* 88. & ante Barthol. *ad d. l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de adquir. poſſeſ. num.* 19. Font. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *par.* 10. *num.* 63. Poſth. *obſer.* 57 *à num.* 69. Tamen, quidquid ſit de ipſorum opinione, in contrarium tamen extat diſpoſitio, *text. in d. l. naturaliter* 121. *§. nihil commune, ff. de adquir. poſſeſ.* ibi: *Et ideo non denegatur ei interdictum vti poſsidetis, qui cœpit rem vindicare, non enim videtur poſſeſsioni renuntiaſſe, quia rem vindicavit, &c.* & *in l.* 18. *§.* 7. *ff. de vi, & vi armat.* ibi: *Eum, qui fundum vindicavit ab eo, eum quo interdicto vnde vi, potuit experiri pendente judicio nihilominus interdicto rectè agere placuit, &c.* Etiam dicti Doctores, nõ indiſtinctè loquuntur, ſed regulariter, quia ſunt caſus in quibus limitant, vt perdoctè advertit, idem Font. *num.* 63. ibi *Dixi regulariter, quia sũt caſus, in quibus ſupradicta tacita renuntiatio, & confeſſio non inducitur, vt habes apud dictos ſcribentes, in quibus non prohibetur agens intentare hoc interdictum, &c.* limitationes vide apud Ripa *in d. l. naturaliter, num.* 153.

30 In hoc caſu, quamvis Don Ioſephus Brea non ignoraſſet ſuam poſſeſsionem, tamen nõ poſsidebat per ſe ipſum, ſed per ipſummet Ordano in vim clauſulæ conſtituti, & conſequen-

quenter rectè potuit post petitorium motum, intentare possessorium retinendæ, suspenso petitorio.

31 Potuit tamen dictus Don Iosephus Brea intentare possessorium diverso respectu, seu diversa possessione, quam ad summum præsupposuit penes ipsum Ordano, scilicet ratione possessionis civilis existentis penes ipsum Brea, diversæ à possessione naturali, seu actuali determinatione dicti Ordano, quæ est prima limitatio dicti Ripa, quam clarius tradit Barthol. *ibid. num.* 19. ibi: *Si verò judicia proponuntur ratione rei corporalis, tũc, aut proponuntur diversis respectibus, puta egi rei vindicatione ratione naturalis possessionis, quæ est apud te, postea ago, vti possidentis ratione civilis turbatæ, quæ est apud me: vel è converso, egi rei vindicatione ratione detentationis, ago ratione civilis, & naturalis possessionis, quæ est apud me, tunc ista duo judicia concurrunt, cum nulla regula sit impedimẽto, &c.* rationem sume ab Episcopo Fermos. *de caus. possess. & propriet. ad cap. dilectus* 6. *q.* 1. vbi latè, & doctè, quando possessorium, & petitorium possint cumulari, *& num.* 7. *docet*, ibi: *Nam possunt duo insolidum possidere, vnus civiliter, alter naturaliter eamdem rem.*

32 Eo ipso enim, quod quis simpliciter intentat petitoriũ, & postea possessorium, primo solum censetur supponere in reo naturalem possessionem, seu detentationem, secundo censetur, vti civili possessione, potissimum, quando naturalis detentatio, est penes adversarium, & civilis penes actorem (vt in hoc casu) ita per doctè Barth. *in dict. l. naturaliter, num.* 12. quia tunc diversa possessione intẽtatur possessoriũ, quam præsupponitur penes adversarium intentando petitorium, & sic nulla regula est impedimẽto; potest etiam eadem res à duobus diversis respectibus possideri, Rot. apud Rub. *decis.* 374. *num.* 7. *par.* 9 *tom.* 2. potest possessio possessioni in eadem persona accumulari, nempè naturalis, seu actualis, civili, *l. qui bona, ff. fin.* vbi Castrens. *ff. de adquir. possess.* Burat *decis.* 940. *n.* 17. qua propter, nedum, quando civiliter possidens intentando petitorium, non sibi præjudicat in manutentione, sed etiam

agendo pro reintegratione, seu petendo se immiti in possessionem, non fatetur se spoliatum; imò potest respectu civilis manutentionem intentare, cum petitorium, vel reintegratio, seu immissio intelligatur pro actuali, seu materiali detētatione, Burat. *de.* 614. *num.* 11. Posth. *observ.* 17. *num.* 88.

33 Et non est ommittendum referre, quod dictus Don Iosephus Brea in suis articulis oblatis 14. Decemb. 1667. in petitorio, & signanter articulo 29. expressit verba, quę demonstrant in solam detentationem fuisse præsuppositam penes dictum Ordano, ibi: *Y dexar libera, y vacua qualsevol possessio, ò detentaciò, seu quasi, &c.* Vltra clausulas salutares positas in conclusione dictorum articulorum: *Omni meliori modo, petens, omne cōplementum juris, & justitiæ ministrari, &c.* cum protestatione, quod non fuit intentū confitendi quid præjudiciale, vt latius in articulo 47. & consequenter resultat, nihil impedimento esse, quo minus potuisset intentari manutentio in vim possessionis civilis, quæ nec verbis, nec factis, nec conjecturis valet dici amissa, seu renuntiata, nec in dubio præsumitur, Posth. *dict. obser.* 57. *à num.* 57.

34 Die 28. Ianuarij 1671. referente Nob. Dom. Iosepho Aleny R. S. dignissimo fuit primitiva provisio facta per Nob. Dom. Ioan. Baptistam de Pastor confirmata, in favorem dicti Don Iosephi Brea, in actis Oriol, & Mercer Not.

ARGVMENTVM.

An in bonis vinculis habeat mulier tenutam, & faciat fructus suos, enodantur decisiones relatæ à Font. *tom.* 2. *de pactis, claus.* 7. *gloss.* 3. *par.* 4.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1. 2. 3. 4. & 5.

Vidua competit tenuta salem simplex, donec, & quo vsque

vsque ipsa fuerit in dote, & sponsalitio satisfacta, nõ solum in bonis liberis mariti, etsi sufficientibus ad illius credita solvendum; sed etiam in bonis fideicommisso subjectis, quæ maritus tẽpore mortis possidebat, num.6. & 15. cum decis. Senat. & num.17.

Datur intelligentia decisionibus à Font. de pact clausul. 7. gloss. 3. p. 4. *cum numeris sequentibus, traditis circa regulã superius stabilitam, num.7.8.9.10.& 11.*

Cessionario debetur manutẽtio ex judicio per cedentem instituto, & potest obtinere eodem interdicto ex jure cesso, num.12.

Regia Decisio proponitur, num.13.

Regia Provisio transcribitur, num.14.

Ejus confirmatio, num.18. & 19.

Vidua, an faciat fructus suos in bonis vinculo subjectis, distinguitur hac regula, num.20.

DECISIO XXXX.

1 IN capitulis matrimonialibus Nob. Oldegarij de Eril, & de Orcau Barchin. populati, & Nob Raphaele de Peraportusa domicellæ, filiæ legitimæ, & naturalis Nob. Antonij de Peraportusa, Vilæ de Many, & de Cruylles, Vicecomitis de Ioch, & Nob. Ciciliæ de Peraportusa, & Clariana conjugum, firmatis penes Franciscum Quarrecasas, & Franciscum Soldevila Not. pub. Barchin. simul stipulantes, & insolidum claudentes die 18. Iulij 1665. Nob. Raphaela de Peraportusa in dotem constituit dicto Nob. Oldegario de Eril futuro viro suo sex decim mille libras, scilicet 11000ℓℓ. cum duobus censualibus consimilis pretij, & reliquas 5000ℓℓ. solvendas modo, & forma ibidem expressis, dictumque Nob. Oldegarium eidem fecisse sponsalitium quantitatis 5000ℓℓ. & die 14. Iulij 1676. instrumento apochæ recepto penes Franciscum Cotxet, & Soler Ferran. Not. pub. Barch. dictus Nob. Oldegarius recepit memoratas 5000ℓℓ. & fuit celebratum matrimonium interdictas partes die 19. Iulij 1665.

2 Postea R. sententia lata referente Nob. Dom. Michaele

de Cortiada digniſsimo tunc R.S. (nunc Regente R. Cancellariam) fuit cum jurium plenitudine adjudicata Baronia de Orcau, caſtra, loca, villæ, juriſdictiones, & alia jura, & membra, & pertinentia illius, quæ fuerunt Nob. Arnaldi de Orcau antiquioris, vigore fideicommiſſi perpetui in ejus teſtamento (condito in Villa de Conques penes Bartholomeum Martini Rectorem dictæ Villę 14. Feb. 1387. & eo nomine auctoritate ordinaria Notarium) appoſiti in favorem maſculorum deſcendentium ex maſculis Nob, Eleonoræ de Orcau ejus filiæ Nobili Oldegario de Eril, vti maſculo, deſcendenti ex maſculis dicti Nobil. Eleonoræ, & condemnatalIlluſtris Domna Margarita Thereſia de Eril, Marchioniſſa de Caſtellnou, vti tenens, & poſsidens dictam Baroniam de Orcau, ad illi deferendum vacuam, & expeditam poſſeſsionem prædictæ Baroniæ, Villarum, Locorum, Caſtrorum, juriſdictionum, & aliorum jurium, ac membrorum depertinentijs illius, fructuum, & ſuo caſu intereſſe, liquiaditione in decreto exequutionis, ſeu alia vlteriori liquidatione reſervata, cujus R. S. pendet cauſa ſupplicationis.

3 Poſtea R. Proviſione facta per dictum Nob. Dom. de Cortiada 6. Decemb. 1678. (quæ poſtea extitit in gradu ſupplicationis confirmata R. Sententia lata referente Nob. Dom. Ioſepho Aleny R. S. 6. Decemb. 1679.) fuit dictæ primitivæ ſententiæ in capitibus liquidis, & ſine præjudicio liquidationis dictorũ fructuum, proviſum exequutionis decretum, & eadem die in vim ſuprakalendatæ proviſionis fuerunt expeditæ litteræ exequutoriales, & vigore earum Don Oldègarius de Eril fuit adeptus realem, & actualem poſſeſsionem, ſeu quaſi dictæ Baroniæ de Orcau, cum ſuis pertinentijs, quã toto vitæ ſuæ, & mortis tempore quietè, & pacificè poſſedit.

4 Condidit poſtea teſtamentum dictus Don Oldegarius die 6. Septemb. 1681. penes Raymundum Vilana Perlas, Not. & Civẽ honoratum Barchinon. in eo hæredem vniverſalẽ inſtituit Nob. Emmanuc-

nuelam de Eril ejus filiam, cũ gravaminibus, & substitutionibus in eo expressis, & obijt, superstitibus Nob. Raphaela vxore, & Nob. Emmanuela filia, illa inventarium confecit bonorum omniũ, quę fuerũt dicti D. Oldegarij quõdam ejus viri, & hæc matrimonium contraxit cum Illustri Don Francisco de Bournonville, & de Peraportusa, Equite Ordinis Sancti Iacobi de Spata, Marchione de Rupit, & Vicecomite de Ioch, quæ huic causæ se opposuit, & ea pendente, instrumento recepto penes dictum Perlas Not. 29. Octobris 1681. Nob. Raphaela renuntiavit, & cessit dictæ illustri Emmanuelæ tenutam, & possessionem universalis hæreditatis, & bonorum Nob. Oldegarij ejus viri, cum expressione, quod cõtracto per dictam Illustrem Emmanuelã matrimonio ipso jure, & facto transiret in eam dicta tenuta, & possessio dictę Nob. Raphaelę cõpetẽs.

Quia propter obitum Nob. 5 Oldegarij de Eril, Procurator Egregij Don Antonij de Eril, & Vicentello, Comitis de Eril fuerat adepta possessio dictæ Baroniæ de Orcau, Illustres conjuges Nob. Emmanuela de Eril, & Orcau, & Don Franciscus de Bournonville, Marchio de Rupit, & Vicecomes de Ioch (ex Illustrissima, & Excellentissima familia de Bournonville, de qua librum edidit Doctor Stephanus Casellas Archidiac. Major S. Eccles. & Magister Scholariũ Vniv Civ. Illerd. inscriptum: *Arbol, y fruto de la Casa de Bournonville* interdictum summarissimũ retinendæ possessionis vulgariter interim nuncupatum) intentarunt, petendo eos manuteneri, & conservari, in possessione, seu quasi Baroniæ de Orcau, cum suis pertinentijs, & dictum Egregium Comitem de Eril compelli, se abstinere debere à turbationibus, sive molestijs illatis, seu forçan inferendis circa dictã possessionem, seu quasi.

Hæc est facti enarratio; & 6 deveniendo ad juris articulos enodandos pro justitia dictæ Nob. Raphaelæ de Eril, & Peraportusa viduæ dicti Don Oldegarij de Eril, saltem cõpetebat tenuta simplex, donec, & quousque ipsa fuerit in dote, & sponsalitio integrè satisfacta, nam viduæ non solum

lum in bonis liberis mariti, etſi ſufficientibus ad illius credita ſolvendum, ſed etiam in bonis fideicommiſſo ſubjectis, quæ maritus tepore mortis poſsidebat, competit tenuta ſaltèm ſimplex, donec, & quovſque ipſa fuerit in dote, & ſponſalitio integrè ſatisfacta, Canc. *var.* 1. *cap.* 9. *à num.* 176. *ad* 182. præcipuè *num.* 181. idem indiſtinctè tenet, Molin. *de rit. nup. lib.* 3. *q.* 28. *à num.* 10. Ramon. *conſ.* 50 *à num.* 18. *ad* 29. Queſada, & Pilo *contr. forenſ. cap.* 34. *tot.* quidquid dicant Ferrer *in conſt. los impubers, gloſſ.* 4. *à num.* 79. *ad* 82. *& ſuper conſt. Hac noſtra temp.* 1. *declarat* 8 *num.* 72. *& temp.* 3. *declarat* 6. *à num.* 1. *ad* 77. Font. *de pact. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *par.* 4.

7 Nec officiunt deciſiones R. Senatus *ibidem relatæ*, ex quibus minimè probari poteſt (vt infra videbis) quod in bonis vinculatis non competat viduæ tenuta ſimplex; dictæ enim deciſiones factæ fuerunt in judicio proprietatis, & non in interdictis retinendæ, & ſic ad intentum non applicabantur, ſed ſolùm in omni caſu probarent, quod extantibus bonis liberis, non facit fructus ſuos vidua in vinculatis.

8 Nam in concluſione deciſionis R. Senatus à Font. *ibid. relatæ*, referente Nob. Dom. Franciſco Gamis R. S. die 20. Decembris 1616. quæ legitur in libro concluſionum, anni 1616. *fol.* 99. à Font. allegata *ibidem num.* 26. licet fuerat Yolans Ferrer hæres inſtituta ab Onuphrio ejus viro, herede gravato, contra quam fuerat per Hieronymam Miralles mota lis, vindicando bona fideicommiſsi, & fuerit habitũ motivum, ibi: *Et ex inventario confecto de bonis dicti Onuphrij Ferrer, per dictam Yolantem exhibito, æſtimatione bonorum in dicto inventario deſcriptorum per expertos à partibus reſpectivè electos facta, reſponſionibus perſonalibus dictæ Yolantis Ferrer, & aliàs conſtat dictũ quondam Onuphrium Ferrer, dictæ Yolantis virum, dum vivebat, & tempore mortis ſuæ habuiſſe, & habere plura bona propria, mobilia, & immobilia, quæ poſtea fuerunt poſſeſſa, & adhuc poſsidentur per dictã Yolantem, ex quibus debet priùs ſatisfieri, & in ſubſidium ex bonis fideicommiſſo*

ſa-

subjectis, &c. Tamen cum diffinitiva Reg. sententia fuit dicta Ferrer condemnata, ad deferendum vacuam, & expeditam possessionem bonorum, quæ fuerunt Ioannis Periel vinculatoris, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die litis motæ, liquidatione reservata, in qua, seu in decreto exequutionis haberetur debita ratio, qualis de jure habenda fuerit de dote, augmento, & alijs juribus, & creditis dictæ viduæ Ferrer competentibus, & illorum interesse.

9 In conclusione Nobilis Mariæ Annæ de Centellas, & Pinós, contra Nobilem Ioannam Carrôz, quæ legitur in libro conclusionũ, anni 1614. *fol.* 43. relata à Font. *num.* 27. declarato possessorio summarissimo Baroniæ de Centellas, in favorem egregiæ Mariæ Annæ de Centellas, & Pinós viduæ, fuit postea ad relationem Dom. Ioannis Magarola R. S. 5. Maij 1614. declaratũ possessorium plenarium in favorem Nob. Ioannæ de Carrôz, ibi: *Quod dicta Comitissa possidebat alia bona libera mariti sufficientia, ex quibus & alijs resultat ad Comitatum prædictum de Centelles in præfeti Principatu Cathaloniæ situm, vinculo, & fideicommisso suppositum in favorem Nob. Ioannæ Carròz, & de Centellas, nisi bonis prædictis non sufficientibus dictam Egregiam Mariam Annam Carròz, Centelles, & de Pinòs, nullum regressum habere, &c.* Et dicta Maria Anna de Centelles fuit condemnata ad restituendum, & relaxandum dicti Comitatus, seu Baroniæ de Centelles possessionem, ex quo iam habebat bona sufficientia, & de judicis mandato consignata ad satisfactionem suæ dotis, & sponsalitij, & adhuc super instata fructuum restitutione, fuit conclusum, quod reservaretur, ad majorem deliberationem.

10 In conclusione Nob. Prexedis de Yvorra, contra Nob. Pupillam de Cardona, quę legitur in libro conclusionum, anni 1596. *fol.* 63. relata à Font. *num.* 28. fuit in judicio proprietatis 16. Septembr. 1596. dicta Nob. de Yvorra condemnata, ad vacuam, & expeditam dimittendam, Pupillo Ioanni de Cardona ejus filio, & illius legitimis administra-

toribus vniversam hæreditatem, & bona, tam mobilia, quam immobilia, quæ Nobilis Ludovicus à Cardona ejus maritus tempore mortis suæ habebat, & possidebat, seu mobilium non existentium justũ valorem, liquidatione reservata, solutis prius dictæ Prexidi de Yuvorra decem mille libras, ratione dotis, & sponsalitij. Et quo ad restitutionem fructuum per dictam Prexedem perceptorum, pro parte dicti Pupilli petitam, & an fuerint restituendi dicto Pupillo, vel an dicta Prexedis fecerit illos suos, in vim Constit. Cathalonis *Hac nostra*, vel alias, fuit concluſum, quod major deliberatio reservaretur.

11 Concluſio relata à Font. *num.* 29. non fuit adinventa in libro concluſionum, anni 1612. sed tamen ex verbis ejusdem Font. resultat, quod fuit facta declaratio in judicio proprietatis, & sic supradicta exẽplaria minimè obstabant præsenti controversiæ.

12 Pro justitia verò tuenda Illustris Marchionissæ de Rupit, vti cessionariæ dictę Nob. Raphaelę de Eril ejus novercę dico, quod cessionario debetur manutentio, ex judicio per cedentem instituto, & ex illius persona judicium prosequendo, potest cessionarius agere, & obtinere eodem interdicto ex jure cesso, Posth. *de manut. obser.* 55. *num.* 46. *& post tract. decis.* 323. *nu.* 18. Giurba *decis.* 107. *&* 108. facit Olea *de cess. jur. tit.* 6. *q.* 5. *tot.* & præcipuê *num.* 19. *in fin.*

13 Ita R. Senatus R. Provisione facto verbo facta 31. Maij 1683. per Dom. Michaelem Ioannem de Taverner, & Rubi R. S. in favorem Illustris Emmanuelę de Eril, vxoris dicti Illustris Marchionis de Rupit, contra Egregium Comitem de Eril, & Illustrem Marchionissam de Castellnou in causa interdicti interim retinendæ possessionis Baroniæ de Orcau, cum suis pertinentijs, & in actis Vila Not.

SEQUITUR R. PROVISIO.

14 *Die* 31. *Martij* 1683. *viso processu, & partium altercato super interdicto summarissimo retinendæ possessionis interim vulgariter nuncupato, videlicet vtrum interim hac lite pendẽte Illustris Domna Emmanuela de Eril, & de Orcau, vxor Illustris Don Francisci de Bournonville, &*

de

de Peraportussa Marchionis de Rupit, Vicecomitis de Ioch, sit manutenēda, & conservanda in possessione, seu quasi Baroniæ de Orcau jurisdictionum, aliorum jurium, ac membrorum de pertinentijs illius; nempè castrorum, villarum, & locorum, ac terminorum de Conques, de Orcau, de Figuerola, de Castelltallat, de Sotarraña, de Fontsagrada, de Gavet, del Castell, y mas de la pedra, del Castell de Tarrassa, & Sant Barthomeu, de Besturs, de Arensis, & Benevent, cum suis jurisdictionibus, & alijs juribus, quæ sunt membra, & pertinentia dictæ Baroniæ de Orcau, quæ omnia fuerunt propria, & tempore mortis possidebat, seu quasi Nobilis Oldegarius de Eril, & de Orcau illius Pater, prout manuteneri fuit pro illius parte petitum. Cui pretensioni extitit contradictum pro parte Illustris Domnæ Margaretæ Theresiæ de Eril, Marchionissæ de Castellnou, & Egregij Don Antonij de Eril, & de Orcau Comitis de Eril illius filij: Visis scedulis, articulis, & alijs deductionibus per partes hinc inde respectivè oblatis, testium depositionibus super illis ministratorum, instrumentis exhibitis, & omnibus alijs videndis visis.

Attento ex capitulis matrimonialibus Nob. Oldegarij de Eril, & de Orcau Barchin. populati, & Nob. Raphaelæ de Peraportusa domicellæ filiæ legitimæ, & naturalis Nob. Antonij de Peraportusa, Vila de Many, & Cruillas, Vicecomitis de Ioch, & Nob. Ciciliæ de Peraportusa, & Clarianæ conjugum firmatis penes Iosephum Quatrecasas, & Franciscum Soldevilæ Not. publicos Barchin. simul stipulantes, & insolidū claudentes die 18. Julij 1665. Constat dictam Nob. Raphaelam de Peraportusa in dotē cōstituisse dicto Nob. Oldegario de Eril futuro viro suo sex decim mille libras, scilicet 11000 ℔. cum duobus censualibus consimilis pretij, & reliquas quinque mille libras solvendas modo, & forma ibidem expressis, dictumq; Nob. Oldegarium eidē feciſſe sponsalitium quantitatis quinque mille librarum, vt in dictis tabulis latius est videre, quibus refertur. Constat ex apocha firmata in posse Fran-

ciſci Cotxet, & Soler Ferran Not. pub. Barchinon. die 14. Iulij 1676. Nob. Oldegarium memoratas quinque mille libras dotales recepiſſe. Conſtat ex fide in proceſſu exhibita matrimonium inter dictos Nobilem Oldegarium de Eril, & Nobilem Raphaelam de Peraportuſa fuiſſe in facie S. Matris Eccleſiæ celebratũ die 19. Iulij 1665. conſtat Regia Sententia in præſenti cauſa referente Nob. Michaele de Cortiada Regio Conſiliario, nunc Regiam Cancellariam Regente lata die 7 Septembris 1678. dictam Baroniam de Orcau, caſtra, loca, villas, juriſdictiones, & alia jura, ac membra, & pertinentias illius quæ fuerunt Nob. Arnaldi de Orcau antiquioris vigore fideicommiſſi perpetui in ejus teſtamento (condito in Villa de Conques penes Bartholomeum Martini Rectorem dictæ Villæ 14. Februarij 1387.) appoſiti in favorem maſculorum deſcẽdentium ex maſculis Nob. Eleonore de Orcau ejus filiæ, fuiſſe cum jurium plenitudine adjudicata dicto Nob. Oldegario de Eril, vti maſculo deſcẽdenti ex maſculis dictæ Nob. Eleonoræ, & Illuſtrem Domnam Margaritam Thereſiam de Eril Marchioniſſam de Caſtellnou, vti tenentem, & poſſidentem dictam Baroniã de Orcau, condemnatã fuiſſe ad deſerendum vacuam, & expeditam poſſeſſionem prædictæ Baroniæ de Orcau, Villarum, locorum, caſtrorum, juriſdictionum, & aliorum jurium, ac membrorum de pertinentijs illius dicto Nob. Oldegario de Eril, vna cũ fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, & ſuo caſu intereſſe dictæ Baroniæ, juriũ, ac membrorum de pertinentijs illius, fructuum, & ſuo caſu intereſſe liquidatione in decreto exequutionis, ſeu alia ulteriori liquidatione reſervata, vt in dicta Regia Sententia eſt videre, cui refertur. Cõſtat ſupplicationibus oblatis per dictũ Nob Oldegarium de Eril eadem die 7. Septembris 1678. & per legitimum Procuratorem dictæ Illuſtris Marchioniſſe de Caſtellnou die 15. ejuſdem menſis fuiſſe à dicta Regia Sententia à capitibus, ſcilicet, vnicuique illorum præjudicialibus ſupplicatum, & dictam ſupplicationis cauſam fuiſſe commiſſam Nob. Narciſo

cisio de Anglasell Regio Consiliario, quæ adhuc indecisa pendet. Constat Regia Provisione per dictum Nob. Michaelem de Cortiada facta 6. Decembris 1678. quæ postea extitit in gradu supplicationis confirmata Regia Sententia referente Magnifico Iosepho Aleny Regio Senatore lata die 6. Decemb. 1679. fuisse dictæ primitivæ sententiæ in capitibus liquidis, & sine præjudicio liquidationes dictorũ fructuum, provisum exequutionis decretum; & eadem die in vim suprakalendatæ provisionis fuisse expeditas litteras exequutoriales. Constat instrumentis receptis in posse Raymundi Vilana Perlas Not. pub. Barchinon. diebus 18. 19 & 20. Decembris 1679. 8. 15. Februarij 1680. partium confessionibus, & alias dictum Nob. Oldegarium de Eril, tam in vim dictarum litterarum exequutorialium, de partium consensu adeptam fuisse realem, & actualẽ possessionem, seu quasi dictæ Baroniæ de Orcau, & locorum de pertinentijs illius, nẽpè castrorum, villarum, locorum, & terminorum de Conques, de Orcau, de Figuerola, de Castelltallat, de Sotarraña, de Fontsagrada, de Gavet, del Castell, y Mas de la Pedra, del Castell de Tarrassa, & Sant Barthomeu, de Besturs, Arensis, & Benevent, cum suis jurisdictionibus, & alijs juribus, quæ sunt membra, & pertinentiæ dictæ Baroniæ de Orcau, & postea illã toto vitæ suæ, & mortis tempore quietè, & pacificè possedisse, seu quasi. Constat dictũ Nobilem Oldegarium de Eril ultimo testamento, quod condidit in posse dicti Raymundi Vilana Perlas Not. pub. Barchin. 6. Septembris 1681. hæredem sibi universalem instituisse dictam Nobilem Emmanuelam de Eril ejus filiam cum gravaminibus, & substitutionibus ibidem expressis, & obiisse superstitibus dictis Nob. Raphaela uxore, & Nob. Emmanuela filia, nunc Marchionissa de Rupit, quæ præsẽti litti se opposuerunt diebus 16. & 17. Septembris 1681. Ex quibus constat de possessione, seu quasi dicti Nobilis Oldegarij de Eril, & de Orcau, de tempore exequutionis sententiæ, & post exequutionem, usque ad diem mortis illius. Constat instrumento recepto

in poſſe prædicti Raymundi Vilana Perlas Not. *ſub diverſis* kalendarijs, *quorum primum fuit* 28. *Septembris* 1681. *per dictam Nob. Raphaelam de Eril, & de Peraportuſa viduam fuiſſe de bonis dicti Nob. Oldegarij confectum legitimum inventarium. Conſtat in vim Conſt.* Hac noſtra, *& final, tit. Diſolt lo matrimoni mulieres mortuo viro ipſo jure intelligi, vti creditores omnia bona viri poſsidere pro dote, & ſpõſalitio, donec, in illis fuerint legitimè ſatisfactæ, ſicq; conſtat ſequuta morte dicti* Nob. *Oldegarij de Eril poſſeſsionẽ dictæ Baroniæ de Orcau, & locorum, de pertinentijs illius fuiſſe in continenti in dictam* Nob. *Raphaelam translatam; & ſic manutentionem in dicta poſſeſsione illi competere. Conſtat dictam* Nob. *Raphaelam de Eril poſt petitam in præſenti judicio manutentionem, inſtrumento ſcilicet recepto in poſſe ejuſdem Raymũdi Vilana Perlas* Not. *pub. die* 29. *Octobris* 1681. *promiſiſſe caſu, quo dicta* Nob. *Emmanuela de Eril matrimoniũ contraheret ei renuntiare, & ex tunc pro illo tempore dictæ* Nob. *Emmanuelæ renuntiaſſe, & ceſsiſſe tenutam, & poſſeſsionem univerſalis hæreditatis, & bonorũ dicti* Nob. *Oldegarij, cum expreſsione, quod contracto per dictã* Nob. *Emmanuelã matrimonio, ipſo jure, & facto tranſiret in illam dicta tenuta, & poſſeſsio dictæ* Nob. *Raphaelæ competens. Conſtat ex partium confeſsionibus, & aliàs dictam* Nob. *Emmanuelam de Eril matrimonium in facie Sanctæ Matris Eccleſiæ contraxiſſe cum Illuſtri D. Franciſco de Bournonville, & de Peraportuſa, Marchione de Rupit; ſicque conſtat prædictæ ceſsionis casũ eveniſſe, & dictã Illuſtrem Emanuelam de Eril, idem judicium, per dictam* Nob. *Raphaelam cedentem intentatum fuiſſe proſequutam. Conſtat de jure, ceſsionario deberi manutentionẽ ex judicio per cedentem inſtituto, & ex illius perſona judicium proſequendo agere poſſe, & obtinere eodem interdicto ex jure ſibi ceſſo: conſequenterque conſtat manutentionẽ, quæ ante ceſsionem dictæ* Nob. *Raphaele de Eril competebat, ex illius perſona dictæ Marchioniſſæ de Rupit hæredi dic-*

ti Nob. Oldegarij illius Patris, nunc competere.

Et licet instrumentis receptis in posse Bonaventuræ Amorós Regia Authoritate, Not. pub. Villæ Isonæ Diocæs. Urgellen. diebus 9. 10. & 11. Septembris 1681. constet Egregiũ Don Antonium de Eril, & Vicentello, Comitem de Eril, seu ejus legitimum Procuratorem accepisse possessionẽ dictæ Baroniæ de Orcau, nẽpè Castri, & Villæ de Conques, castrorum, villarum, & locorum de Arensis, Benevent, Figuerola, Besturs, Orcau, Sotarrañ, Gavet, & Fontsagrada, & homines dictarum Villarum, & Locorum illi Sacramenta, & homagia præstitisse, demptis hominibus Villæ de Figuerola, & Loci de Orcau, qui eidem homagia præstiterunt instrumentis penes eundem Amorós Not. receptis diebus 9. & 21. Novembris prædicti anni: Constet ex meritis processus dictũ Egregium de Eril esse filium primogenitum Illustris Margaretæ Theresiæ de Eril, Marchionissæ de Castellnou, & Egregij Comitis de Cantillana illius secundi viri, & uti talem esse descendentem masculum ex Nob. Francisco de Eril filio supradictæ Eleonoræ de Oreau testatoris filiæ; & sit per dictum Egregium Comitem de Eril prætensum, per mortem dicti Nob. Oldegarij de Elil, absque prole masculina fuisse in illius favorem apertum fideicommissum in suprakalendato testamento Arnaldi de Orcau antiquioris dispositum, & tãquam indubitatum successorem, & ad dictam Baroniam vocatũ prætendat nõ esse adstrictum dictam Baroniam ab hærede dicti Nob. Oldegarij petere; imò sibi licuisse propria authoritate possessionem dictæ Baroniæ de Orcau vacantem apprehendere; & similiter prætendat dicta Nob. Raphaelæ de Eril vidua, in dicta Baronia tenutam competere non posse. Tumquia asserit vidua in bonis fideicommisso subjectis, quando mariti ad sunt bona libera sufficientia ad illius satisfactionem, tenutam non competere; tumquia, quando maritus reliquit pecuniã, aurum, aut argentum, ex quibus potuit vidua satisfieri in dote, & sponsalitio nullatenus ipsam beneficio tenutæ juvari posse, nostroque in casu asserat adesse pecuniam, aurum, &

ar-

argentum, ex quibus dicta Nob. Raphaela potuit satisfieri, aut saltem fructus, & alia bona libera dicti Nob. Oldegarij de Eril sufficientia ad satisfactionem creditorũ ipsius; ac consequens dictis Illustris Marchionissæ de Rupit, & Nob. Raphaelæ de Eril petitam manutentionem esse denegandam, & dicto Egregio Comiti concedendam.

Cæterum attento; quidquid sit de dicto prætenso fideicommisso; extinctis, & finitis masculis ex maculis dictæ Nob. Eleonoræ de Orcau, constat de jure viduæ, non solum in bonis liberis mariti, etsi sufficientibus ad ipsius debita solvendum; sed etiam in bonis fideicommisso subjectis, quæ maritus tempore mortis possidebat tenutam, saltem simplicem competere donec, & quousque fuerit in dote, & sponsalitio integre satisfacta, & non constat saltem eo modo, que de jure requiritur in hæreditate dicti Nob. Oldegarij de Eril tempore illius mortis fuisse adinventa pecunias, aurum, aut argentum sufficientia, ex quibus dicta Nob. Raphaela de Eril potuerit in suis dote, & sponsalitio satisfieri; consequenterque sequuta morte dicti Nob. Oldegarij de Eril transisse ipso jure, & absque ullo temporis intervallo in dictam Nobilem Raphaelam de Eril viduam possessionem dictæ Baroniæ, sicque illam dictum Egregium Comitem de Eril nullatenus adinvenisse vacantem; ideoque dictæ Nob. Raphaelæ petitam manutentionem ex tunc competisse, & virtute memoratæ cessionis pendente litte factæ, & aliàs, nunc Illustri Marchionissæ de Rupit venire cõcedendam.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs (sine præjudicio jurium, & prætensionum partium, tam in judicio petitorio, quam possessorio plenario interim hac litte pendente, & donec in dicta causa supplicationis, aut aliàs in alijs fuerit jus dictum) facto verbo in R. A. providet, quod dicta Illustris Domna Emanuela de Eril Marchionissa de Rupit manuteneatur, & conservetur in possessione, seu quasi dictæ Baroniæ de Orcau, jurisdictionum, & aliorum jurium, & membrorum de pertinentijs illius; nempè castrorum, villarum, locorum,

&

& terminorum de Conques, de Orcau, de Figuerola, Castelltallat, Sotarraña, Fontsagrada, Gavet, del Castell, y Mas de la Pedra, del Castell de Tarrassa, & Sant Barthomeu, & de Besturs, Arensis, & Benevent, cum suis jurisdictionibus, & alijs juribus, quæ sunt membra, & pertinẽtia dictæ Baroniæ de Orcau; vt cum præsenti manuteneri mandat, & quod dicti Illustris Marchionissa de Castellnou, & Egregius Don Antonius de Eril, cessent, & se abstineant à turbationibus, & molestijs circa possessionem, seu quasi dictæ Baroniæ de Orcau Illustri Marchionissæ de Rupit illatis, seu forçan inferendis, & memoratus Egregius Comes relaxet vassallis dictæ Baroniæ Sacramenta, & homagia, ac juramenta illi prestita, vt cum præsenti se abstinere, & relaxare mandat, & quod mandetur eisdẽ vassallis quatenus illa eidem Illustri Marchionissæ de Rupit præstent; & quod in consequentiam dictæ manutentionis prælibatus Egregius Comes de Eril restituat fructus ex dicta Baronia de Orcau, castris, villis, locis, & terminis de pertinentijs illius perceptos, & suo casu interesse à supradicta die 9. Septembris 1681. in posterum, vsque ad realem illorum dimissionem, & relaxationem; prout restitui mandat dictorũ fructuum, suoque casu interesse, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione reservata, & quod pro his expediantur litteræ, commissiones, & aliæ provisiones oportunæ juxta stylum, non obstantibus in contrarium deductis, & quod quælibet pars suas solvat expensas exequantur, bistracta. Intimetur.

Taverner, y Rubi.

15 Fuit causa supplicationis commissa Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R. S. & licet in ea iterum fuerit examinata quæstio, an vidua habeat tenutam in bonis vinculatis, pro qua vide DD. *num.* 6. citatos (quibus adde Ripoll *variar. resol. cap.* 10. *à nu.* 282.) affirmativam sententiam tenentes, & negativam defendant Ferrer, & Fontan. *dict. num.* 6. citatis (quibus adde Mieres *in repet. const. Hac nostra*, Dom. Oliba *de actionib. tom.* 1. *p.* 1. *lib.* 3. *posterior.*

Scho-

Scholia, ad pag.555.) Reſpectu tamen poſſeſsionis indiſtinctè tenet, & obſervat R. Senatus competere viduæ tenutam in bonis vinculatis, inſequendo doctrinam Dom. Olib. *vbi ſupra, num.12.* vbi de communi praxi atteſtatur, & fuit ſic obſervatum R. Proviſione facta per Nob. Dom. Ioannem Baptiſtam Paſtor, R. S. die 16. Octobris 1662. eo motivo expreſſo in cauſa Nob. Mariæ de Eril, & Navel viduæ, contra Nob. Franciſcam de Cartella, & Eril viduam, in actis antea Payſſa Not. poſtea Fabra, de qua mentionem feci, *to.1. deciſ.30. num.67.*

SEQVITVR R. PROVISIO.

16 *Die* 16. *Octobris* 1662. *viſo proceſſu, & partium altercato, quænam ſcilicet ex partibus hac litte pendente manutenenda ſit, an Nob. Maria de Eril, & Navel, vidua Nobilis Iacobi de Eril, & de Cardona, quondam in Civitate Barchin. populati in poſſeſsione, & tenuta hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt dicti quondam viri ſui, & per eum, dum vivebat, & tẽpore ſui obitus poſſeſſorum, quam prætendit continuare in vim conſtitutionis:* Hac noſtra, *pro ſuo dote, & alijs juribus dotalibus; an vero Nob. Franciſca de Cartella, & de Eril, vidua Nob. Galcerandi de Cartella, quondam in Civitate Gerundæ populati, quam adepta fuit ſtatim morte ſequuta dicti Nob. Iacobi de Eril ejus fratris in vim fideicommiſſorum appoſitorum in teſtamentis Don Acaſij de Plà, & Domnæ Mariæ Raphaelæ de Eril, & de Cardona, ejus vxoris parentum ſuorum, quæ fuerunt cõdita, ſcilicet Nob. Acaſij die* 18. *Septembris* 1630. *in poſſe Bernardi Torres Rectoris Parochialis Eccleſiæ Villæ del Albi, Archidiac. Tarraconæ, Nobilis vero Mariæ Raphaelæ penes Henrricum Coll Not. pub. Barchin. die* 22. *Auguſti* 1633. *quæ quidẽ fidcicommiſſa ob mortem, abſque filijs dicti Nobilis Iacobi de Eril, & de Cardona, gravati ſuperſtite prædicta Nobili Franciſca de Cartella, & de Eril, in ſui favorem prætenditur fuiſſe purificata, & ob id manutenendam fore, & eſſe in poſſeſſione bonorum dictis fideicommiſsis ſubjectorum intentando*

do amba partes interdictum retinendæ possessionis interim summarissimum, & contendentes in sui vnius cujuslibet favorem esse declarandum: Visis videndis, meritis processus attentis, & aliàs. Attento constat dictam Nobilem Mariam de Eril, & de Navel, in & cum nuptialibus capitulis receptis, & testificatis penes Bernardū Lentiscla Not. pub. Barchin. die 11. Augusti 1660. constituisse in dotem præfato Nobili Iacobo de Eril, & de Cardona viro suo sex mille libras monetæ Barchinon. de quarum solutione constat ex apocha, & alijs instrumentis pro parte dictæ Nob. Mariæ exhibitis. Constat insuper dictam Nobilem Mariam de Eril, & de Navel obitu dicti viri sui secuto inventarium feciſſe de bonis ejusdem viri sui, quod initium habuit die 2. Augusti proximè effluxi, & perfectum fuit die 28. ejusdem in posse dicti Lentiscla.

Et licet pro parte dictæ Nobilis Franciscæ de Cartella, & de Eril prætensum sit potiorem esse causam, jam dictæ suæ possessionis, sicque in ea manutenendam ratione dictorū fideicommissorum, in bonis siquidem illorum prætenditur tenutam dicta Nobili Mariæ, non competere, prout latiùs in articulis pro parte dictæ Nobilis Franciscæ oblatis die 18. Septembris proximè elapsi continetur, quorum admissioni contradixit dicta Nobilis Maria.

Cæterum, quia ex meritis processus constat exceptiones, & omnia deducta, & allegata per dictam Nobilem Franciscam de Cartella, & de Eril, continere merita proprietatis, seu possessorij plenarij, & sic altiorem requirere indaginē, possessio dictæ Nobilis Mariæ de Eril est adeo privilegiata, vt ipso jure, ipsaq; constitutione sequuta morte viri sui in eam fuerit translata, vnde interim quo disceptatur, an in dictis bonis competat tenuta dictæ Nobili Mariæ, quo ad beneficium faciendi fructus suos ipsa conservari debet in eodem statu, & possessione, in quibus sequuta morte viri sui visa fuit.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs providet pro nunc, & sine præjudicio jurium, & prætensionum partium de quibus in

diffinitiva debita habeatur ratio, dictam Nob. Mariam de Eril, & de Navel, interim litte hac pendente manutenẽdam, & conſervandam fore, & eſſe, prout cum præſenti illam manuteneri, & conſervari mandat in poſſeſsione, ſeu tenuta omnium, & ſingulorũ bonorum, quæ fuerunt dicti Nobilis Iacobi de Eril, & de Cardona tempore mortis illius, tam in eis, quæ erant propria, & ſeu de quibus liberè diſponere poterat, quã etiam in eis, quæ prætenditur fideicommiſsis jam dictis eſſe ſubjecta, & dictam Nob. Franciſcam Cartella, & de Eril, abſtinendam fore, & eſſe, provt cum præſenti abſtineri mãdat à moleſtijs, & perturbationibus per eam in dicta poſſeſsione, & tenuta dictæ Nobili Mariæ de Eril, & Navel, illatis, & inferendis, & pro his fiant litteræ, & aliæ proviſiones opportunæ juxta ſtylum, articulo expenſarũ in poſterũ reſervato pro biſtractis vero fiat ſolita exequutio. Intimetur.

Hæc Regia Proviſio fuit in gradu ſupplicationis confirmata referente Dom. Ioſepho Aleny, Reg. Sen.

18 Et inſequendo, hanc Reg. Senatus deciſionem, fuit R. S. lata referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles Reg. Senat. innumeris titulis emerito confirmata ſupra memorata Reg. Proviſio facta per Dom. de Taverner R. S. ibi: *Attento maximè quidquid ſit de fideicommiſſo prætenſo per dictum Egregium Comitem de Eril, cum reſpiciat merita proprietatis, & altiorem requirat indaginem.*

SEQVITVR R. SENTENTIA

19 *Attento ex meritis utriuſque proceſſus, tam primitivi, quam præſentis cauſæ ſupplicationis, conſtat non fuiſſe aliquid deductum, allegatũ, ſeu probatum propter quod Regia Proviſio facto verbo facta per Magnificum Michaelem Ioannem de Taverner, & Rubi, R. S. 31. Maij 1683. in favorẽ Illuſtris Domnæ Emanuelæ de Bournonville, & Eril, Marchioniſſæ de Rupit, & contra Illuſtrem Domnam Mariam Thereſiam de Eril, Marchioniſſam de Caſtellnou, & Egregium Dom. Antonium de Eril, & Vicentello Comitem de Eril, à qua per dictam Marchio-*

chionissam de Rupit à capitibus præjudicialibus, & per dictos Illustrem Marchionissam de Castellnou, & Egregium Comitem de Eril absolutè exstitit contrario imperio, & informare spectivè supplicatum debeat commutari, attẽto maximè quidquid sit de fideicommisso pratenso per dictum Egregium Comitem de Eril, cum respiciat merita proprietatis, & altiorem requirat indaginem.

His igitur, & alijs meritis dictorum processuum attentis, & aliàs sua Excellentia conclusionem in Regia Audientia factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat benè in, & cum dicta Regia Provisione fuisse per dictum Magnificũ de Taverner provisum, & declaratum, & malè ab ea per dictam Illustrem Marchionissam de Rupit, à capitibus præjudicialibus, & per dictã Illustrem Marchionissam de Castellnou, & Egregium Comitem de Eril absolutè contrario imperio, & informare spectivè supplicatum, neutram in expensis condemnat, pro bistractis solitam exequutionem fieri mandat.

Tota vero pugna Doctorum consistit, circa beneficiũ faciendi fructus, quam noster Ferrer super const. *Hac nostra, temp. 3. declarat 6. n. 85. cum seq. pag. mihi* 570. Ad concordiam reducendam fore, existimat; asserit enim, quod, aut ad sunt bona libera mariti sufficientia ad dotis restitutionem, & tunc non competit tenuta viduæ in bonis vinculo suppositis; aut non adsunt bona mariti æquivalentia, ex quibus vxor possit satisfieri, & eo casu non competere viduæ tenutam cũ beneficio faciendi fructus suos, existimat, & ad id allegat duas decisiones, vnã R. Senatus Neapolitani, & alteram R. Senatus Valentini, & huic sententiæ firmare videtur R. Sententia relata à Font. *n.* 27. de qua mentionem feci *supra num.* 7. & fuit declaratum R. Provisione facta per Nob. Michaelem de Cortiada R.S. die 10. Decembris 1669. in favorem Mariæ Tries, & Ferrer viduæ, contra Iosephum Ialpi, & Tries, seu illius tutores, & curatores, in actis Fabra Not. quæ in rem judicatam transivit his verbis: *Constat bona libera dicti Antonij Tries non existere, vel saltem*

non ſufficere ad dotis reſtitutionem, & ſponſalitij ſolutionem dictæ Mariæ Tries, & Ferrer, & ſic deficientibus bonis liberis dicti Antonij Ferrer, vel non ſufficientibus ad dotis, & ſponſalitij reſtitutionem, & ſolutionem competit dictæ Mariæ Tries, & Ferrer, tenuta in bonis dictorum Petri Antici Tries, & Iacobi Tries patris, & avi reſpectivè dicti Antonij Tries, dictæ Mariæ viri, & ſic vinculatis, & fideicommiſſo ſubjectis in ſubſidium, cum jure, & commodo percipiendi, & faciendi fructus ſuos, &c. vide ad inſtitutum D. Petr. Queſada, & Pilo *contr. forenſ. d. cap. 34. per tot.*

ARGVMENTVM.

Agitur de privilegijs, & requiſitis tenutæ, & quando viduis concedatur, vel eis denegetur, latè examinantur quæſtiones, cum obſervantia R. Senatus fulcitæ, & comprobatæ.

SVMMARIVM.

Tenutam, vt habeat mulier in bonis viri, debet ſolutionem dotis probare, num. 1.

Confeſsio facta per maritum de dote in teſtamẽto habet vim legati, ibid.

Etiam ſi præceſſerit inſtrumentum dotale, niſi concurrerent conjecturæ, ibid.

Ratio aſsignatur, ibid.

Cum deciſ. Senat. ibid.

An tenuta competat viduæ non conſtito de dote conſtituta cum capitulis matrimonialis, vel alia ſcriptura viro ſuo, & an ſufficiant conjecturæ, & præſumptiones, factum proponitur, & reſolutio oſtenditur, num. 2.

Dotis probatio non ſolum admittitur per inſtrumenta publica, ſed etiã per ſcripturam privatam, & per alia probationum genera, non ſolum, quoad ſolutionem, ſed etiam quoad conſtitutionem, num. 3.

Mulier nubens conſtituta primo viro, quando ſecundas

das contraxit nuptias præsumitur de iure eandem dotem mulierem secundo viro attulisse, num. 4.

Solutio traditur const. 7. tit. De executio censalis, nu. 5.

An conventio facta in capitulis matrimonialib⁹, quod vxor non habeat tenutam in bonis viri, post mortem illius valida sit, num. 6.

Vxor potest huic beneficio in capitulis matrimonialibus renuntiare, ibid.

Cum decis. Senat. ibid.

Tenutam non habet mulier in bonis mariti, quæ non erant ipsius tempore mortis, veluti in his, quæ in vita maritus donaverat filijs suis, vel alteri, quamvis retento sibi vsufructu, num. 7.

Cum decis. Senat. ibid.

Mulier non habet tenutam in bonis viri, si fuerit relicta tutrix filiorum hæredum, nu. 8.

Et quæ tenuta in hoc comprehendatur, ibid.

Tenutaria habet consumptionem bonorum mobilium in inventario mariti descriptorum, num. 9.

Secus in vsufructuaria, ibid.

Ratio adducitur, ibid.

Cum decis. Senatus.

Alia decisio notatur, num. 10.

Filio hæredi matris per fideicommissum competit tenuta in bonis patris exclusa noverca, nu. 11.

Factum proponitur, & R Senatus decisio adfertur, ibidem.

Altera decisio notatur, num. 12.

An tenuta competat filijs primi matrimonij pro dote matris suæ, num. 13.

Factum proponitur, & decisio refertur, ibid.

Tenuta conceditur cum beneficio faciendi fructus suos filijs hæredibus vxoris, nu. 14.

Hoc beneficium, etiam conceditur alteri ex hæredibus pro sua portione hæreditaria, & insolidum totius hæreditatis, ibid.

Pro obolo conceditur tenuta, ibid.

R. Decisio proponitur, ibid.

Tenuta transit ad nepotes, vulgo nets hæredes matris, eorum patre præmortuo, num. 15.

Ad ab nepotes, & vlteriores descendentes non transit, ibid.

Cum

Cum decis. Senatus.

Vidua tenutaria bonorũ, quæ fuerunt viri sui, cuius sũt hæredes minores 25. annorum propter eorum inseparabile interesse gaudet beneficio restitutionis in integrum adversus lapsum temporis probatorij, num. 16.

Cum decis. Senatus.

Agenti al recuperationem dotis contra fideicommissarium, an sufficiat allegare, non extare bona libera mariti, prater vinculata, vt dicatur habere suam intentionem fundatam, & liberetur ab onere excussionis faciendæ in bonis liberis, ita vt incumbat fideicommissario illa indicare, seu ostendere, an vero illorum defectũ teneatur probare, vt fundamentũ suæ intentionis, num. 17.

Cum decis. Senatus.

Manutentio transit cum instantia, etiam si non sit apprehensa possessio ab hærede, qui durante litte possidebat, num. 18.

Cum decis. Senatus, ibidem. & num. 19.

An vidua tenutaria faciat fructus suos in bonis vinculatis, quando bona viri non sufficiunt ad dotis restitutionem, num. 20. & 25.

Opinio Authoris refertur, ibidem.

Et R. Senatus decis. comprobatur, num. 20. & 22.

A die depositi dotis, cessant fructus tenutariæ, num. 23.

Vidua habet tenutam cum beneficio faciendi fructus suos concurrentibus requisitis, & quæ sint, num. 25.

Articulus iste tenutæ cum beneficio faciendi fructus suos ad causam supplicationis à diffinitiva, remissus, num. 26.

Ratio assignatur, num. 27.

Oppositiones mulierum admittuntur ad actum exequutionis, ibid.

Etiam, quando mulier est cõdemnata instantibus creditoribus, ibid.

Exequutio suspenditur, si mulier est prior pro sua dote, ibid.

Cum decis. Senatus.

Explicatur doctrina Ramon cons. 50. num. 17. ibid.

Exceptio impugnans sententiam non admittitur in decreto exequutionis, ibidem.

Opinio Authoris fundatur num.

num. 28. & 29. cum seq.

Interpretantur regulæ, jurisdictionis Iudicis limitatæ in causa supplicationis, & non deducta deducam, non probata probabo, num. 29. cum seq.

Tenuta exceptio peremptoria est, ibid.

Judex causæ supplicationis potest cognoscere, non solum de omnibus jis, de quibus judex primitivus cognoscit, sed etiam de his omnibus, de quibus ipse, etsi non cognovit, potuisset cognoscere, num. 30.

Sed etiam de ijs, quæ habent connexitatem cum illis, de quibus cognoverat primus Iudex, num. 31.

Fructus, & interesse pretij nõ soluti peti possunt in causa appellationis, quãvis fuerint ommissi in prima instantia, num. 32.

Si creditor ommisit in primo judicio deducere ius suum, in causa appellationis facere potest, nu. 33.

Quid in causa supplicationis contrarij imperij, num. 34.

Impugnatur distinctio Rugginelli, num. 35.

In decreto exequutionis non admittuntur exceptiones, quæ directo impugnant judicatum, num. 36.

Ius superveniens ex causa de futuro actori non prodest, benè verò reo, num. 37. & 39.

Cum decis. Senatus.

Excluſus à petendo, non dicitur excluſus á retinendo, num. 37.

Restitutio in integrum, quo ad juris effectus est species supplicationis, & appellationis, num. 38.

Ea, quæ valent consequi maiores in causa appellationis, & supplicationis consequuntur minores beneficio restitutionis imploratæ adversus sententiam, ibidem.

Si pars passa fuerit, quod post jus superveniens reo, fierẽt probationes tunc quælibet exceptio rei judicatæ nihil officeret, num. 40.

Tacente, & permittente parte probationes fieri, & sibi præjudicari, ibid.

Cum decis. Senatus.

Utrum vidua tenutaria possit propria auctoritate vendere bona viri sui pro solutione, & satisfactione dotis suæ, vel pro solutione æris alieni, non data vr-

gen-

gentia, insscio, & non citato hærede, seu de mandato Iudicis, num. 41. 42. & 44.

Reg. Conclusio transcribitur, 43.

Absentia longa hæredis absq; notitia aliqua illius facit admitti substitutum præstita cautione, nu. 45.

Cum decis. Senatus.

Quæ attendantur in constitutione congruæ dotis, & quæ sint, num. 46.

R. Sententia transcribitur, num 47.

An fructus dotis non solutæ vivēte marito peti possint per uxorem, pervenireque debeant, ad quem dos est per ventura, num. 48.

Cum decis. Senatus.

Si maritus constante matrimonio, publico instrumento confiteatur dotem accepisse á muliere ad suas omnimodas voluntates, si præcesserunt capitula matrimonialia, in quibus sit dos promissa, non potest opponi exceptio non numeratæ dotis, neque à creditoribus eius medio tempore cōtractis, nu. 49.

Secluſa tamen fraudis suspitione cum decis. Senatus, ibid.

An pater per receptionem dotis una cum filio teneatur ad dotis augmenti, & aliorum jurium dotalium solutionem, quamvis dicat se non firmasse capitula matrimonialia, num. 50.

An mulier, nedum ad instantiam creditorum, verum etiam hæredis viri teneatur vendere, vel patientiam præstare, ut vendantur bona viri, ad sibi solvendum dotem, sponsalitium, & alia credita, num. 51.

Cum decis. Senatus antiqua, & moderna.

Mulier si fuerit spoliata potest petere se restitui in possessionem bonorum viri, nec auditur hæres volens interim ei solvere dotem, & alia credita dotalia, num. 52.

Ratio assignatur, ibid.

R. Decisio notatur, num. 53.

Et transcribitur R. Sententia, num. 54.

Alia decisio refertur, nu. 55.

Quando in clausula cōstituti adest unita clausula nunc pro tunc transit absque ulla difficultate dominium, & possessio de constituente ad constitutarium, num. 56.

Reg.

Reg. Decisio notatur, ibid.
Reg. Provisio transcribitur, nu.57. Alius casus tenutæ proponitur, n58. R. Provisio transcribitur, num.59.

DECISIO XXXXI.

ET continuãdo materiam tenutæ, quam habet mulier in bonis mariti dico.

§. I.

1 TEnutam, vt eam habeat mulier in bonis mariti debet solutionẽ dotis probare Fontan. *in* 2. *de pact. claus.7. gloss.3.p.1.n.47. cum seq.* Vbi R. Senatus decisionem allegat, nec sufficit confessio de dote recepta facta per maritum in testamento, quia hæc dumtaxat habet vim legati, Fontan. cum Senatu ibidem, *num.* 51. Canc. *var.1. cap.9. a num.*53. qui tenet id procedere, etiam si præcesserit instrumentum dotale, nisi concurrant conjecturæ, quæ confessionem justificarent, Canc. *ibid. num.*55. Font. *vbi supr. num.*51. *& claus.*14. *glos.vnic. p.*2. *à num.*50. ea ratione motu, quia tunc dicta confessio adminiculata conjecturis arguit veram dotis numerationem, etiam in præjudicium creditorum, Noguerol. *alleg.* 32. *num.*23. ita fuit decisum, & declaratum in R. Senatu R. sententia lata referente Nob. Ioanne Baptista Pastor R. S. in gradu supplicationis, die 8. Aprilis 1669. in causa Mariæ Blasco viduæ, contra Tutores, & Curatores Pupilli Iacobi Blasco Civitatis Ilerdæ, in actis Oriol, & Mercer Notarij.

§. II.

2 An tenuta competat viduæ non constito de dote constituta cum capitulis matrimonialibus, vel alia scriptura viro suo, & an sufficiant conjecturæ, & præsumptiones. Respondeo, affirmatiuè, pro qua opinione propono casum sequentem: Maria Comelles, & de Bas vidua Francisci Comelles domicelli in Civitate Gerundæ domiciliati, tenensque, & posidens pro sua dote, & alijs juribus bona viri sui contraxit secundas nuptias cũ Nobili Dominico Negrell, & de Orri nullis inter eos firmatis capitulis matrimonialibus, sed sequuto matrimonio dicti conjuges Nobilis Dominicus Negrell, & Maria Ne-

grell antea Comelles visi fuerunt possidere bona Francisci Comelles primi viri, vxoris suę, vti vsufructuarię, & quare pro satisfacienda dote per hæredem Francisci Comelles primi viri Mariæ fuit firmata transactio inter Nobiles conjuges Dominicum, & Mariam Negrell ex vna, & Elisabeth Comelles, & Palol, quam firmavit Dominicus Negrell, vti Procurator Nobilis Marię vxoris suæ, vti vsufructuarius, tanquam de re dotali constante inter eos matrimonio in vim cuius transactionis Nobilis Dominicus, vti vsufructuarius de re dotali firmavit apocham de 4180ℓℓ. Nobili Mariæ vxori suæ receptis vigore dictæ transactionis: defunctus fuit Nobilis Dominicus Negrell superstite sibi Nobili Maria vxore sua, & Nobili Catherina Ninot nepte sua, sive *neta sua* vxore Iosephi Ninot militis, quæ Nobilis Catherina præoccupavit possessionem bonorum Nobilis Dominici avi, quæ sunt sita in Villa Calidarum de Monbuy, qua de causa Nobil. Maria vidua proposuit interdictum 3 summarissimum interim in vim constitutionis: *Hac nostra* bonorum viri sui, contradicente Nob. Catharina, & dicente denegãdam esse ei manutentionem, eo, quia non constabat de dote per constitutionem illius in vim capitulorum matrimonialium, quod erat requisitum necessarium ad obtinendam manutentionẽ juxta dispositionẽ. Const. 7. tit. *De exequutio de Cẽsals*; Et causa discussa in aula Nobilis Regentis facto verbo per Nob. Dom. Iosephum Ferrer, & Vinyals, die 10. Iunij 1672. Not. Antonio Fabra fuit provisa manutentio in favorem Nob. Catharinę Ninot, & Negrell, contra Nobil. Mariam uiduam, eo motivo, quia per scripturam publicam non constabat de dote, & ejus cõstitutione. Cæterum in causa supplicationis referente Dom. Iosepho Aleny R. S. fuit sententia lata 20. Martij 1673. commutata dicta provisio, & declarata manutentio summarissimi ad favorem Nobilis Mariæ viduæ, vti tenutarię in vim, const. *Hac nostra*, & moti fuerunt Domini Senatores ex sequentibus.

Primó: quia dotis probatio nõ solũ admittitur per instra publica, sed etiam per scriptu-

turam privatam, & per alia probationum genera non solum quoad solutionem, sed etiam quoad constitutionem, vt de solutione. Font. *tom.2. claus.14. glos.vnic. part.2. à num.64.* Andreol. *contro. 18. num.16.* Melius *obser.117.n.27* & de constitutione, idem Fontan. *claus.6. gloss.3. p.7. n.1. & 35. cum seq.* Peregr. *decis.34. à num.2.* Constitutio enim dotalis non requirit scripturam, quia sine scriptura dos dari, & promiti valet. Cyriac. *contr.29. num.29.* Vrceol *lib 2 contr. cap.92. à num.46.* Noguerol. *alleg.29. num.21.* Et hic aderant conjecturæ, & præsumptiones dotis constitutionis, & solutionis ex supradictis confessionibus viri, & apochis per eum firmatis.

4 Secundo, quia mulier, quæ nupserat dote constituta primo viro, quando secundas contraxit nuptias præsumitur de jure eandem dotem dictam mulierem secundo viro attulisse. Menoch. *de præs. lib.3. præsump.6. à nu.34.* Vrceol. *d.cap.92. num.50.* Gratian. *tom.4. cap.739. à num.9.* Cumque dicta Nobilis Maria dotem constituisset primo viro, quam recuperavit Don Dominicus Negrell secundus vir, jam ex hoc erat probata secunda dotis constitutio secundo viro.

5 Nec obstat const. 7. supra allegata, quia illa disponit in casu prælationis prætesæ per vxorem creditoribus, non vero loquitur in casu præsenti, an dotis solutio possit conjecturis, & præsumptionibus probari.

§. III.

6 An conventio facta in capitulis matrimonialibus, quod vxor non habeat tenutam in bonis viri post mortem illius valida sit. Respondeo, validã esse dictam conventionem, quia vxor potest huic beneficio in capitulis matrimonialibus renuntiare. Font. cum nostro R. Senatu *in 2. de pact. claus.7. gloss.3. par.4. num.38.* licet contrarium sentiat, Ripoll *var. resol. cap.10. num. 52. & 53.* quod nedum locum obtinet, vbi conventio fuerit expressa, verum etiã si vxor renuntiaverit cõstitutionibus Cathaloniæ, ita fuit decisum, & declaratum R. sententia lata, die 16. Octobris 1669. referente Nobil. Dom. Ioanne Baptista Pastor R.S. in gradu

ſupplicationis, in cauſa conjugum Ferrer, contra Ioſepham Vrgelles, & Colomina, & alios, in actis Oriol, & Mercer Notarij.

§. IV.

7 TEnuta non habet mulier in bonis mariti, quæ nō erant ipſius tempore mortis, veluti in his, quæ in vita maritus donaverat filijs ſuis, vel alteri, quamvis retento ſibi vſufructu. Fontan. *de pact. clauſ. 7. gloſſ. 3. par. 3. num. 29. 30. & 31. & tom. 2. deciſ. 363. num. 8. & ſeq. & tom. 1. deciſ. 298. num. 8.* & infra *p. 10 num. 46.* Canc. *variar. 1. cap. 9 à n. 42.* Ita declaravit R. Senatus in cauſa Eliſabethis Bonadona, & Amargós viduæ, & tutorum, & curatorum Pupilli Petri Bonadona, contra Ioſephum Matheu V. I. D. Villæ Aqualatæ, & Eulaliam conjuges R. Proviſione facta per Dom. Ioſephum Aleny die 11. Iulij 1668. quæ in cauſa ſupplicationis contrario imperio, & in forma fuit confirmata R. Sententia lata die 11. Febr. 1670. referente Nob. Dom. Ioanne Baptiſta Paſtor R. Senatore, in actis Bas Not.

8 Et in eadem cauſa fuit etiā declaratum, non habere mulierem in bonis viri tenutam, ſi fuerit relicta tutrix filiorum hæredum, quia imputandum eſt illi, cur non vendiderit bona, etiam immobilia hæreditatis, & ſibi ſolverit, cum Tutores teneantur pupillos liberare à præſtatione gravium vſurarum, ita cū Senatu Font. *de pact. clauſ. 7. gloſſ. 3. p. 7 à n.* 60. Canc. *var. lib. 1. cap. 9 n. 40. & 43.* Vilaplana *in Illuſtrat. Feudal. verſ. 6 in add. ad Peguer. pag. mihi* 303. *num.* 282. & 283. Quod intellige de tenuta, quoad beneficium faciendi fructus ſuos, nam quod attinet ad poſſeſsionem nulla eſt difficultas, quod tranſit ad illam virtute conſtitutionis: *Hac noſtra*, aliàs enim imputari non poſſet mulieri tutrici, cur bona hæreditatis non vendidit ad ſibi ſolvendā dotem.

§. V.

9 TEnutaria habet conſumptionem bonorum mobilium in inventario mariti deſcriptorum, eorum nempè, quæ vſu conſumuntur, quod ſecus eſt in vſufructuaria, quia tenutaria eſt quaſi domina, & habet actiones activas, & paſſivas, vt fuit declaratum ad relationem Michaelis Carreras R. S. 25. Novemb. 1627. re-

revocando provisionē factam per Dom. Ioannem Gallego R. S. die 7. Novembris 1617. quæ sententia Domini Carreras fuit confirmata in Aula Reverendi Dom. Cancellarij, referente Dom. Iacobo Mir, 18. Ian. 1619. in causa D. Onuphrij Alentorn, Archidiaconi de Benasch, & aliorum contra Hieronymum Negroto, Egregium Comitem de Eril, & alios, in actis Iacobi Ribes Not. postea Fores, & Mōtagut

10 Et idem fuit declaratum per Nob. Dom. Michaelem de Cortiada R. S. die 24. April 1660 in causa D Francisci de Santmenat, contra Nobilem Elisabethem de Corbera, in actis Comdor Notarij, quare non est standum *obser.* Michaelis Ferrer, *cap.* 353. *par.* 3.

§. VI

11 AN filio hæredi matris per fideicommissum competat tenuta in bonis patris exclusa noverca. Respondeo affirmativè, ex Canc. *var. part.* 1. *cap.* 9. *n.* 222. *& tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 91. Mastril, *decis.* 122. *n.* 9 *&* 10. *p.* 2. & figuratur casus sequens, Iacobus Llobregat, & Amell Civis Honoratus Barchin. contraxit primum matrimoniū cum Maria Valenceas, ex quo connubio suscepit Iosephum filium masculum, & Narcisam, quæ nupsit cum N. domicello, & aliam filiam, & in suo testamento hæredem primo loco instituit Iosephum, cui decedenti sine filijs substituit dictam Narcisam, obijt dicta Maria Llobregat superstitibus dictis filio, & filiabus, decessit postea Iosephus primus filius in pupillari ætate superstite dicto Iacobo Llobregat patre, & Narcisa, jam nupta cum dict. Sant Ioan, quæ Narcisa successit matri suæ per obitum Iosephi sine filijs, Iacobus Llobregat secundas contraxit nuptias cū Theresia Aux Villæ Perpiniani, & decessit, quare contenderunt privigna Narcisa, & noverca Theresia super tenuta bonorum dict. Llobregat in vim const. 2. tit. *Disolt lo matrimoni*, corā Nob. Dom. Francisco Ribera, & die 6. Aprilis 1672. fuit declaratū tenutā, & possessionē bonorū Iacobi Llobregat competere Narcisæ Sant Ioan, filiæ, & hæredi matris suæ, concedendo ei manutentionem bonorum patris, exclusa noverca, quæ in causa supplicationis fuit confirmata, referente Dom. Alexio Tristany R. S. 23. Nov. 1672. Not. Bas.

Po-

12 Postea ita provisum, & declaratum fuit R. P. facta per Nob. Dom. Iosephum Pastor, & Mora R. S. 19. Novembris 1685. in favorem Francisci Pujades domicelli V. I. D. contra Mariam Nin, & Pujades, ejus novercam, in actis Romeu Not. de qua mentionem feci, *tom.* 1. *decis.* 30. *num.* 78.

§. VII.

13 An tenuta competat filijs primi matrimonij pro dote matris suæ. Respondeo negative, nisi filij sint hæredes matris suæ, & proponitur casus: decessit N Florença vxor Petri Florença Pellicerij relicto Magino Florença filio, & hærede instituto Petro viro suo, qui secundas contraxit nuptias cum Matrona Modoleil nubili, quo Petro defuncto super manutentione bonorum ipsius fuit mota lis inter filios Petri, ex primo conjugio, & Matronam viduam, contendebant filij ipsos esse manutenendos pro dote matris suæ primæ vxoris, excipiebat Matrona, quod ipsi non erant hæredes matris suæ, quę qualitas requirebatur, vt filijs competeret tenuta ratione dotis primę vxoris, & provisione facta per Dom. Ioseph. Aleny, R. S. 8. Octobris 1662. fuit data manutentio Matronæ secundæ vxori in vim const. *Hac nostra*, & non filij primæ vxoris Petri Florença ratione dotis matris suæ, quia non erant hæredes matris, quæ fuit in causa supplicationis cõfirmata referente Nob. D. Ioanne Bap. Pastor R. S. 29. Febr. 1664. partes erant Matrona Florença vidua, nunc nupta cũ Isidro Gilabert V. I. D. ex vna, & Maginus Florença ex alia, Not. Ioannes Cortès.

Intellige tamen de filijs, qui immediatè sunt hæredes matris, non autem, quando succedunt per interpositas personas, secundum tradita per Ramon *cons.* 92. *n.* 15. Vedoya *lib.* 1. *discurs.* 6 *à nu.* 11. *ad* 17. Dom. Oliba *de act. in §. fuerat, num.* 5. *in fin.* quam sententiam sequutus fuit Senatus referente Dom. Astor R. S. 12. Decembr. 1624. in causa Michaelis Ioannis de Moncada, contra Dominicum de Monrodon, Not. Mallol. Et licet transiret tenuta ad extraneos in hoc casu esset cum hac differẽtia, quod ad filios transit tenuta cum beneficio, & privilegio faciendi fructus suos, ad extraneos autem simplex tenuta, absque dicto be-

ne-

ne ficio, & privilegio, Font. *tom.2.claus.7.gloss.3.p.7.nu.2.* vbi decisiones R. Senatus refert, *& p.8.nu.20. & claus. 5.gloss.8.p.15.n.34.& 38.* Cancer. *var.p.1.cap.9.n.61.& 62. & p.3.cap.7.n.46.& 47.* Ferrer *3.p.obser.cap.519.*

§. VIII.

14 Tenuta conceditur cum beneficio faciendi fructus suos filijs hæredibus vxoris, quod beneficium etiam conceditur alteri ex hæredibus pro sua portione hæreditaria, & in solidum totius hæreditatis, cum etiam pro obolo concedatur tenuta, juxta doctrinam Fontan. *de pact.2.claus. 7.gloss.3. p.6.n.13.* Bellon. *de jur. accrescend.cap.7.* Canc. *var. cap.22. num.217.* ita censuit R. Senatus in causa, quæ agebatur in R.A. inter Nob. Mariã Cudina, & Ferreras, vxorem Nob. Do. Hieronymi Cudina, V.I. & R.A. D. ex vna, & Stephaniam Ferreras viduã Francisci Ferreras, quondã domicelli novercam suam, R. Provisione facta 10. Maij 1654. per Nob. Dom. Iosephum Andreu R.S. quæ fuit confirmata ab eodem Dom. Relatore, in causa supplicationis contrarij imperij 20. Novembr. eiusdem anni.

§. IX.

Tenuta in vim constit. *Hac nostra, tit. Disolt la matrimoni* transit ad nepotes, vulgo, *Nets*, hæredes matris, eorum patre præmortuo; ad neptes vero, & vlteriores descendẽtes non transit, Canc, *var.1. cap.2.n.143.& 149.* ita fuit denegata ad nepti, etsi hæredi abaviæ per Nobil. Dom. Franciscum Ribera R. S. Regia Provisione facta, die 10. Decemb. 1677. in causa Mariæ Comdor Villæ Acrimontis, seu eorum tutorum, & curatorum, in favorem Antonij Ioannis Barril Loci de la Canosa, Diœcesis Vrgellen, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referente Dom. Ioanne Colomer R.S. die 5. Martij 1678. in actis Armengol Not. Ratio assignari potest, quia filiorum appellatione justa, & legitima interpretatione veniunt nepotes, Canc. *d. loco, num.147.* & subsequitur, ibi: *Consului etiam tenutam matris ex dicta const. Hac nostra tran-*

transire in nepotem ex filio præmortuo, matris hæredem, & sic intellige per me dicta lib. 2. cap. 7. de rest. spol. nu. 94 & 95. & lib. 3. cap. 3. de privil. num. 381. & seqq. & idem censeo de privil. oppositionis, de quo egi, lib. 2. d. cap. de rest. spol. num. 94.

§. X.

16 Vidua tenutaria bonorum, quæ fuerunt viri sui, cuius sũt hæredes minores 25. annorũ propter eorum inseparabile principale interesse gaudet beneficio restitutionis in integrum adversus lapsum temporis probatorij, Font. *decis.* 111. *á num.* 27. dixit R. Senatus R. Provisione facta per Dom Paulum Puig R. S. postea F. Advocatum integerrimum in causa vertẽti inter Mariam Sangenis viduam, & tenutariam bonorum Christophori Sangenis viri sui, & tutores, & curatores Iosephi impuberis filij sui, & hæredis dicti Sangenis ex vna, & Ioannẽ Oms partibus ex altera die 11. Ian. 1658. quæ fuit confirmata in gradu supplicationis contrarij imperij die 12. Ian. 1660.

§. XI.

17 Agenti ad recuperationem dotis, contra fideicommissarium, an sufficiat allegare, nõ stare bona libera mariti præter vinculata, vt dicatur habere suam intentionem fundatam, & liberetur ab onere excussionis faciendæ in bonis liberis, ita vt incumbat fideicommissario illa indicare, seu oste ẽdere, an vero illorum defectum, teneatur probare, vti fundamentum suæ intentionisnis, controversa quæstio est, negativam tenet, Noguerol *pluribus citatis, alleg.* 40. *num.* 40. Censal. ad Peregr. *art.* 42. *vers. Hæc conclusio*, Font. *de pact. claus.* 5. *gloss.* 1. *p.* 2. *à num.* 12. affirmativam tenent, & sequuntur, Dec. *cons.* 519. *nu.* 7. Petra *de fideicom. art.* 42. *nu.* 73. Raudens *decis. Pisan* 31. *n.* 271. Milanens. *decis.* 7. *n.* 83. *lib.* 1. Intrigliol. *decis.* 4. *nu.* 42. Camil. Lazart. *cons.* 112. *num.* 31. Sebastian de Medic. *decis.* 10. & ibi add. *num.* 2. *vers. Et non solum*, Marsar. *de fideicom. q.* 48. *n.* 2. Gasp. Baessa *in tract. de meliorand. dot. cap.* 8. *nu.* 24. Canc. *var.* 1. *cap.* 9. *num.* 174. Ita fuit provisum, & declara-

tum

tum per Dom. Gabrielem Berart R. S. 24. Novembr. 1635. in favorem Egregij Comitis de Castellflorit, contra Illustrem Marchionem de Navarres, Not. Cortell, nunc Fabrega, *vers. Neque obstat.*

18 Rursus in hac causa fuit declaratum (vt videbis infra) quod manutentio transit cum instantia, etiam si non sit apprehensa possessio ab hęrede rei, qui durante litte possidebat, adeo, vt si actor, qui petebat sequūta morte rei prævenerit accipiēdo possessionem; nihilominus hæres rei possessionem obtinet, ne mutetur judicium, ita Rot. per Posthium *de manut. decis.* 644. *num.* 5. Ferentil. add. *ad decis.* 312. *num.* 16. Burati Rot. *post Pacific. de Salvian. interd. decis.* 141. *num.* 3. vt per Nob. Dom. Ioan. Baptist. Pastor R. S. cum provisione per eum facta 26. Aprilis 1661. in causæ dicti Illustris Marchionis de Navarres, contra dictum Egregium Comitem de Castellflorit super manutentione Villę de Albesa, cum enim 2. Iulij 1631. Regia Sententia lata referente Domino Ludovico Besturs R. S. fuisset condemnatus Comes de Castellflorit ad deferendam vacuam, & expeditam possessionem Loci de Albesa Marchioni de Navarres, solutis prius creditis dicto Comiti de Castellflorit pertinentibus, reservata liquidatione, ea fuit explicata per Dom. Gabrielem Berart R. S. 24. Novembris 1635. & liquidatæ in creditum Comitis de Castellflorit viginti duæ mille libræ; pendente autem causa supplicationis, & durantibus altercationibus, obierūt, tam actor, quam reus, postea eis cessantibus, & redacta hac Provincia ad debitam obedientiam suæ R. Magestatis, modernus Marchio de Navarres (qui antea erat actor) seu eius ascendens possessionē apprehendit dictæ Villæ de Albesa propria auctoritate, successor autem Comitis de Castellflorit, qui erat possessor nominatus Don Ioannes Bernardinus de Torrelles manutentionem petijt, quæ fuit ei cōcessa cum dicta provisione his verbis: *Ex quibus constat de possessione, seu quasi dictorum Egregiorū Comitum Martini, & Annæ de tempore littis motæ, post littē*

motam, quæ fuit transmissa ad dictum Egregium Don Ioannem Bernardinum illorum hæredem, & universalem successorem, tum quia sumus in incorporalibus, qualia sunt jurisdictiones, & alia jura dominicalia, in quibus quasi possessio activè, & passivè in hæredes, & successores transit, absque apprehensione; Tum, quia licet possessio defuncti non transeat, nec continuetur in hæredes, & successores in corporalibus, sine nova apprehensione, & actu facti, attamen cum post litẽ motam in vita defuncti continuetur in hæredem eadem lis, & instantia potest hæres prosequi idem judicium, & obtinere manutentionem defuncto debitam, si vixisset, &c.

19 Quæ R. Provisio fuit confirmata in causa supplicationis contrarij imperij 17. Iulij 1661. in actis Riambau Not.

§. XII.

20 An vidua tenutaria faciat fructus suos in bonis vinculatis, quando bona viri no sufficiunt ad dotis restitutionem.

21 Respondeo affirmativè, licèt negent Dom. Oliba *de act. in 2. relect § fuerat, ex nu.* 83. Font. *tom. 2. de pact. claus. 7. gloss. 3. p. 4 ex num. 1.* latè, vide Quesada, & Pilo *controv. cap.* 34. *per tot.* Ferrer *ad const. Hac nostra, temp. 3. decla. 6 à num. 86. cum seq. & & num præcedentibus, & ad const. Los impubers, gloss. 4. num.* 79. Tamen affirmativa est verior opinio pro qua examina Canc. *p. 1. cap. 9 num.* 176. *cum seq. vsque ad n.* 181. qui argumenta Dom. Olibani punctim dissolvit, sequitur Franciscus Molin. *de rit. nup. lib. 3. q.* 28. *nu.* 11. *cum seq.* qui *num.* 14. *vers. His*; testatur ita in facti contingentia aliquando fuisse judicatum in hoc Sacro Senatu, aliam decisionem in Curia Ecclesiastica Barchinonensi factam accusat ipse Font. *claus. 7. gloss. 3. p. 4. n.* 31. D. Accacius de Ripoll *var. cap.* 10. *num.* 382. & Iacobus Ramon *cons.* 50. *num.* 15. qui etiam rationibus contrarijs satisfacit, *num.* 18. *& seq. & sub num.* 92. animadvertit, numquam fuisse declaratum contra viduas; licet sæpiùs per fideicommissarios essent fructus petiti, quem laudat, dubiam fassus controversiam, Franciscus Ferrer *in dict. const. Hac nostra, dict. temp. 3. declarat. 6. num. 28. & sub*

num.

num. 85. re, vt ipse ait maturius cõsiderata à prima recedit opinione, quando non adsunt bona libera, cuius fructus, dotis fructus æquivalerent, non quod ista distinctio, an sint, vel non sint bona libera, veniat attendenda, quia indistinctè per DD. privilegium faciendi fructus in bonis vinculatis, sicut hypotheca tenutariæ conceditur, & in individuo defedit Ramõ. *cons.* 50. *num.* 27. *cum seq.* in illa causa de *Clasqueri*. Et etiam hanc, sententiam (quã etiam tetigi *decis.* 40.) comprobo ex R. Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele à Cortiada die 12. Iunij 1668. in actis Fabra Notarij, in qua fuit adjudicata hæreditas Petri Antici Trias Villæ *de Arenys de munt*, vltimo possessa per Iacobum Anticum Trias, & Solà ipsius filium, tutoribus, & curatoribus Iosephi de Ialpi, & Trias, in vim fideicommissi instituti per dictum Petrum Anticum Trias, & condemnata Maria Trias, & Ferrer vidua Antonij Trias ad deferendã vacuam, & expeditam possessionem dictæ hereditatis Petri Antici Tries, solutis prius dote, & alijs juribus sibi competentibus, dictorum bonorum, dotis, jurium, & aliorum forçan liquidãdorum, liquidatione in decreto exequutionis, seu alia vlteriori liquidatione reservata, in qua haberetur ratio, qualis de jure habenda fuerit de fructibus per dictum Iosephum Ialpi, & Tries, seu per eius tutores, & curatores prętensis per dictam Mariam Tries, & Ferrer tenutariam bonorum dicti Antici Tries perceptis, & qui percipi potuerunt, an dicta Maria illos faciat suos, an vero teneatur eos restituere, & temporis à quo.

22 Postea per eundem Nob. Dom. de Cortiada fuit 10. Decembris 1669. explicata liquidatio, & in *vers. Insuper quo ad fructus*, hæc continuavit: *Constat bona libera Antonij Tries non existere, vel saltem non sufficere ad dotis restitutionem, & sponsalitij solutionem dicta Maria Tries, & Ferrer, & sic deficientibus bonis liberis dicti Antici Tries, vel non sufficientibus ad dotis; & sponsalitij restitutionem, & solutionem competit dicta Maria Tries, & Ferrer tenuta in bonis Petri*

Antici Tries, & Iacobi Antici Tries patris, avi respectivè dicti Antonij Tries dictæ Mariæ viri, etsi vinculatis, & fideicommisso subjectis in subsidium, cũ jure, & commodo faciendi fructus suos.

23 Et quia dicti tutores, & curatores Iosephi de Ialpi, 8. Iulij 1669. produxerunt in processu partitas depositi dotis, & sponsalitij dictæ Mariæ Tries, & Ferrer adsoltã Relatoris, & fuerit prætensum per dictam Mariam de nullitate depositi adsoltam, & hoc respectu dos non censebatur, realiter soluta.

Cæterum attento, quia dicti tutores contentati fuerunt schedula oblata 8. Iunij, quod solta apposita in dote, & sponsalitio tolleretur, & in calce dictæ schedulæ, fuit per Relatorem provisum soltam tolli, cessarunt fructus, & amplius dicta Maria Ferrer, quæ possidebat pro eius dote, & sponsalitio, non fecit eos suos, quia tunc iam liberè potuit pecunias dotis, & sponsalitij depositas recipere, etsi ipsa distulerit per aliquod tempus pecuniæ receptionem; nec relevat, quod non fuerint expedita cartella officialibus dictæ Tabulæ pro liberandis dictæ Mariæ dictis quantitatibus, quia de stylo ea non expediuntur, sed solum per Relatorem causæ verbo dicitur Notario, Regenti manuale tabulæ, quod pecuniam liberè mulieri tradat, quod quidem nudum ministerium ipsi mulieri, & non alteri imputandum est, & sic dictæ Mariæ Tries, & Ferrer sibi debet imputari, si non curavit illud facere, ideo, & aliàs providet, quod dicta Maria Tries, & Ferrer à dicto die 8. Iunij 1670. non feciſſe, nec facere fructus suos prædictorum bonorum.

24 Ab hac provisione liquidationis pars tutorum, & curatorum Iosephi Ialpi non supplicavit, & sic quoad eos fuit in judicatum transacta.

25 Iterum hæc quæstio fuit disputata in Aula Nob. Dom. R. Regiam Cancellariam, videlicet vtrum vidua in bonis vinculatis faciant fructus suos, in causa Nob. Clementiæ Duràn, & Solanell viduæ Don Sebastiani Duràn, in causa enim supplicationis interpositæ à R. Sententia lata referente D. Alexio de Tristany, & Monserrat R.S. 19. Ianua-

rij

rij 1667. fuit quoad condemnationem fructuum perceptorum per Nob. Clementiam commutata referente Nob. Dom. Ioanne de Carbonell R.S. 7. Aprilis 1672. his verbis: *Hoc intellecto, & declarato, quod attento ex capitulis matrimonialibus, &c. Constat ex calculo facto per Doctorem Franciscum Fornaguera, rationibusque in ea expressis, & præcipuè ex R. Provisione liquidationis facta per Magnificum Alexium de Tristany R. Conciliarium 26. Octobris 1669. dictum Sebastianum Duràn nulla reliquisse bona libera. Constat viduam habere tenutam concurrētibus memoratis requisitis (nempe dote, & facto inventario)* exorno hæc requisita ex Ramon. *cons.* 50. *num.* 16. & latè Font. *claus.* 7. *gloss.* 3. *p.* 1. *à num.* 13. *& seq. usque ad fin. (quæ motiva præcedebant istud) in bonis mariti defuncti, etsi fideicommisso ab ascendentibus subiectis, cũ beneficio faciendi fructus suos, casu quo nulla extant bona libera illius, aut si extant, non tamen sufficientia. Constat fructus per dictam Nob. Clementiam perceptos imputandos fuisse ipsi in partem, & satisfactionem juriũ dotalium, & aliorum; sicque constat non fuisse in illis integrè satisfactam, restituantur dictæ Clementiæ Duràn vidua bona omnia, quæ per dictum Sebastianum Duràn die ipsius obitus possidebantur, & illa teneat, & possideat dicta Clementia, cum beneficio faciendi fructus suos, donec, & quousque sit integrè in dictis juribus dotalibus, & alijs satisfacta dictorum jurium, & creditorum liquidatione reservata in decreto exequutionis, seu alia ulteriori liquidatione; dēptis tamen, & exceptis ex universalitate dictorum bonorum mansis de Corrubi, Caselles, & Llentes, cum fuerint venditi de consensu dictæ Clemẽtii Duràn, & pretium illorũ eidem solutum cum partita tabulæ facta 23. Ianuar. 1671. in actis Texidor Not.*

26 Nota in praxi, quod articulus iste tenutæ cum beneficio faciendi fructus suos ad causam supplicationis à diffinitiva potest remitti, & ita fuit observatum in R. Senatu, nam R. Sententia lata referente Illustrissimo Dom.

Don

Don Raphaele de Viloſa R. S 6. Iulij 1658. in cauſa Nobil. Franciſci de Areny, contra Nob. Petrum Pons, in actis Preve Notarij, fuit declarata Baronia de Ribelles vinculo ſubjecta Nob. Petro Pons, & condemnata Nob. Franciſca ad deſerendam poſſeſsionem vna cũ fructibus, ſoluta priùs dote, & liquidatione reſervata, & per Dom. Auguſtinum Pinyana R. S. 18. Decembris 1662. fuerunt liquidati fructus dictæ Baroniæ in creditum dicti Pons, & debitum dictæ Nob. Franciſcæ; in cauſa vero ſupplicationis referẽte admodum Illuſtri Dom. Don Ioſepho Rull R. S. ſententia lata 13. Iulij 1666. fuit hujus articuli deciſio remiſſa ad cauſam ſupplicationis à Regia Sẽtentia interpoſitam, & poſtea cauſa per concordiam fuit ſopita.

27 Ratio eſt, quia exceptio dictæ tenutæ impugnabat directo R. diffinitivam ſententiam, in qua expreſsè continebatur fructuum condemnatio à die littis motæ, & licet Ramon. citato *conſ.* 50. *n.* 17. dicat exceptionem hanc non impugnare ſententiam, & ſit certum oppoſitiones mulierum admitti ad actum exequutionis, Fontan. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *p.* 4. *nu.* 1. & *part.* 10. *num.* 6. etiam quando ipſa eſt condemnata, Fontan. *d. clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *par.* 8. *num.* 47. Fab. *in Cod. lib.* 7. *tit.* 22. *deff.* 4. attamen Fontanella loquitur, quando exequũtio fit in bonis viri, vel vidua fuerit condemnata de bonis viri inſtantibus creditoribus, quibus in caſibus, nõ impugnantur condemnationes, ſed tantum exequutio ſuſpenditur, donec mulier ſit ſatisfacta, ſi eſt prior, & concurrũt requiſita à jure, ex Fontan. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *p.* 4. *num.* 6. ita declaratum per Nob. Dom. Hieronymum de Magarola R. S. 6. Decembris 1685. in cauſa inter conjuges Barreras, & Maſſana, contra Mariam Carbonell, vxorem Iacobi Carbonell, in actis Abadal Not. verum hi caſus nihil habebant commune cum illo Baroniæ de Ribelles, in quo exequutio non petebatur cõtra bona viri, nec erant obligata in ſubſidium, & in omni caſu poterat doctrina Ramon eſſe vera, ſi liquidatio fructuũ eſſet reſervata temporis à quo, non quando condemnatio eſt à tempore littis motæ, tunc enim de meritis liquida-

tio-

tionis non est tempus, sed quantitas, & valor fructuum, quando autem exceptio impugnat sententiam, indubium est, illam non admitti in decreto exequutionis, imò solum requirat altiorem indaginem, vt docet Canc. *var.* 2. *cap.* 15. *num.* 38.

28 Transeo, cum hac opinione Senatus observata in memorata causa Baroniæ de Ribelles, & illam veneror, cæterum mihi suadent in cõtrarium rationes sequentes.

29 Prima, ex nostro Fontan. *decis.* 377. in qua postquam *num.* 7. posuit regulam jurisdictionis ludicis limitatæ in causa supplicationis, *nu.* 16. ponit aliam regulam, *ex l. per hanc, Cod. de temp. appellat.* quæ dictat, quod in causa appellationis: *non deducta deducam, non probata probabo*, si fuerunt omissa in prima instantia, nam istæ regulæ intelliguntur hoc modo, nempè prima, quando opponitur de re nova omnino diversa ab ea, quæ deducta fuerunt in prima instantia, taliter, quod nec in prima instantia potuissent deduci, & sic Font *dict. decis.* 377. ex Muscatel. *in prax. appell.* tenet in causa appellationis opponi posse omnes peremptorias, quæ nõ sunt omnino novæ, & separatæ à causa principali, sed descendunt à causa, & actione principali, vel ad ipsam actionem coadiuvandam respectu actoris, vel (nota istud) enervandam respectu rei: vnde concludit Font. quod ad enervandam actionem actoris, & tuendum rem, quam possidet reus, possunt per eum in causa supplicationis, omnes exceptiones peremptoriæ sine difficultate aliqua, dũ non sint super diversa re, opponi Rugin. *de appel. §.* 10. *gloss.* 4. *n.* 2. *cum seq. & num.* 40. *&* 41. Prato ad Muscatel. *p.* 3. *gloss. probandũ in addit. pag.* 446. *col.* 2. *vers. Ad, num.* 5. vbi pluribus tenet, peremptorias exceptiones opponi posse ad enervandam actionem respectu rei, cumque tenutæ exceptio peremptoria sit ad enervandam, seu perimendam restitutionem fructuum hinc infero venire admittendam in causa supplicationis.

30 Secunda, quia Iudex causæ supplicationis potest cognoscere, non solum de omnibus ijs, de quibus Iudex primitivus cognovit, sed etiam

de

de ijs omnibus, de quibus ipse, etsi non cognovit, potuisset cognoscere, Dom. Xam. *de offic. Iud. & Advoc. par.* 1. *q.* 9. *n.* 124. & 125. & sic DD. interpretantur dispositionem *d. l. per hanc, Cod. de temp. appel.* vt nimirum illa procedat in omnibus, quæ in prima instantia post littem contestatam poterant opponi, hæc etenim si in prima instantia fuerint omissa in appellatione, nec quidē amplius deduci queunt, vt ex *l. ita demum, Cod. de Procurat.* vt tenet Prato ad Muscatel. *d. p.* 3. *glos. probādum in addit. pag.* 445. *vers. Est tamen.* Ruginel. *de appellat. §.* 10. *glos.* 4. *num.* 32. cumque non possit dubitari dotem, & privilegium faciendi fructus suos potuisse deduci, & opponi non solum ante sententiam diffinitivam, verum etiam ante liquidationem, seu decretum exequutionis, hinc est, nō obstare prædictam regulam, sed procedit regula in casu dispositionis, sive alterius regulæ *d. l. per hanc. Cod. de temp. appellat.*

31 Tertia, quia dicta regula limitatur, quotiescumque ea, quæ opponuntur in causa supplicationis, vel appellationis pendent, proveniunt, seu habent annexitatem, seu connexitatem, cum illis, de quibus cognoverat primus Iudex, seu tendunt ad ea coadjuvandum, vt dixit Rot. Lucen. *apud Andream Censal. decis.* 67. *n.* 11. qui citat nostrum Canc. *p.* 3. *cap.* 16. *de littis contest. nu.* 43. & 44. & alios, & maximè Ruginel. *de appellat. §.* 10. *glos.* 10. *num.* 45. Vbi, quod Iudex appellationis potest declarare super articulis accessorijs omissis in primo judicio, quæ videntur confirmari cum R. Sententia Egregij Senatus in causa Augustini de Lana, relata per Fontan. *decis.* 143. *num.* 8. vbi tenuit, & observavit, quando jus est individuum, & inseparabile cum illis, qui in prima sententia supplicarunt.

32 Quarta, quia est indubitatum, quod potuit peti dos cū tenuta, quodque (vt dixi) in prima instantia non poterat repelli, quia tendit ad enervādam actionem actoris, respectu rei, & per consequens peti possunt fructus ex privilegio dictæ tenutæ, nam in hoc casu, & ad istum effectum Iudex causæ supplicationis non habet limitatam jurisdictionem,

nem, tanquam in accessorijs, prout in terminis fructuum rei venditæ, & vsurarum pretij non soluti, qui possunt peti in causa appellationis, quamvis fuerint omissi in prima instantia coram Iudice, tenet Ruginel. *d. §.* 10. *gloss.* 4. *num.* 47.

33 Quinta, quia, si creditor omiserit in primo judicio deducre jus suum, id in causa appellationis facere potest, vt ex Asin *in prax. de exeq. §.* 7 *nu.* 88. tradit Ruginel. *d. §.* 10. *gloss* 4. *d. num.* 47.

34 Etsi hæc procedunt in diffinitiva, & in causa appellationis à Iudice inferiori ad superiorem, quanto fortius in causa, in quâ non mutatur instantia, imò est causa agitanda coram eodem Iudice ex supplicatione contrarij imperij, id quod in eisdem terminis hujus difficultatis ponderavit Font. *decis.* 405. *num.* 6.

35 Non obstat si ex eodem Ruginel. *d. §.* 10. *gloss.* 4. *n.* 50. diceretur, prædicta non procedere respectu interloquutoriæ, sed tantum respectu diffinitivæ, nam respondetur ex ipso Ruginel. *ibi*, *num.* 82. id intelligi debere, quoad actorem, sed non quoad reum, vt enim ipse, ait: *Differt admodum, an actor, vel reus sit, qui aliquid aliud deducere vult, reus enim ad excludendum actorem, quæcumque etiam in appellatione ab interloquutoria producere potest, vt per Paris. cons.* 82. *num.* 30. *& seq. lib.* 1. *& hoc indubitatum voluit Valerius decis. Lucen. col.* 2. *sub vers. Nam præter quod in fin.*

36 In causa Magdalenæ Artès, & Baxeras, contra Vincentium, & Didacum Artes patrem, & filium, Cives Honoratos Barchin. vidi, disputatum fuisse, an jus superveniens ex causa de futuro pro sit actori, aut reo, & id in judicio decreti exequutionis deduci posit, & licet in eo non admittantur exceptiones, quæ directo impugnant judicatū, & tendunt ad revocationem omnimodam sententiæ, ita vt eam destruant, vt docet Carleval *de judic. tom.* 2. *tit.* 3. *disp.* 17. *num.* 3. *cum seq.*

37 Tamen, certa regula est, quod jus supervēiens ex causa de futuro actorinō prodest ad causæ victoriam post denuntiationem processus, cum nova instantia egeat, verum hæc non procedunt in odium

rei ad impediendam condemnationem, & exequutionem illius, docet Canc. *var.* 3. *cap.* 17. *nu* 571. videas quæſo Fab. *in Cod. lib.* 7. *tit.* 20. *de exeq. rei jud.* quia favorabilius eſt jus exceptionis, quam actionis, faciliuſque conceditur exceptio, quam actio, *l.* 1. *§. fin. verſ. Nam cum damus. ff. de ſuperf. l. ſi in arena* 33. *in fin. ff. de condict indeb. l. Paulus* 14 *ff. de dol. mal. excep.* Surd. *deciſ.* 277. *num.* 15. Mantic. *de tacit. lib.* 7. *tit.* 15. *ſub n.* 23. Cyriac. *contr.* 3. *cap.* 452. *à n.* 21. Bonden. *colluct. leg.* 9. *n.* 45. hinc dixit Cyriac. *dict. loco, nu.* 23. Emptorem multoties rem retinere poſſe, quam petere non valeret, quia retentio licita regulariter eſt, & admittitur, licet non competat actio, & excluſus à petendo, non dicitur excluſus à retinendo, ex Zœphal. *conſ.* 658. *nu.* 24. *vol.* 5. *& conſ.* 393. *num.* 176. Surd. *d. deciſ.* 277. *num.* 15.

8 Hæc facilius admittenda eſſe, quando beneficium reſtitutionis in integrum ſimul cum petitione concurrit, quia ipſa reſtitutio in integrum ex ſua natura, & quo ad juris effectus, eſt ſpecies ſupplicationis, & appellationis, & ea, quæ valent conſequi maiores in cauſa appellationis, & ſupplicationis conſequuntur minores beneficio hujus reſtitutionis imploratæ adverſus ſententiam, vt expreſſæ dixit Conſultus *in l. Præſes, ff. de minor.* ibi: *Præſes Provinciæ minorem in integrum reſtituere poteſt, etiam contra ſuã, vel deceſſoris ſui ſententiam, quod appellatio à maioribus interpoſita præſtat, hoc beneficio ætatis conſequuntur minores*, & ex Lancell. *de attent. reſt. in integ. pendent. num.* 11. *& num.* 105. Cald. Perey. *in l. ſi curatorem, verbo Per quod priſtinum jus, num.* 14. Gtaſſ. *deciſ.* 23. Mantic. *deciſ.* 315. *num.* 3. cum alijs tradit, & docet Font. *deciſ.* 115. *á num.* 7. *cum ſeq.* Atqui maiori, in cauſa ſupplicationis, quando eſt reus novum jus adquiſitum ex cauſa de futuro prodeſt ad obtinendum, efficacemque præſtat reo exceptionem, quamvis actori non pro ſit, & ita ex mente Senatus deciſum tradit Canc. *var.* 3. *cap.* 3. *de privil. num.* 469. Igitur hæc pariter concedenda veniunt minoribus mediante beneficio reſtitutionis adverſus ſententiã.

Hæc

Hæc omnia approbavit R.
39 S. R Sèrentia lata referète D. Iosepho Pastor, & Mora R.S. 12. Octobris 1683. licet non expresso motivo in favorem dictorum Artès, contra Magdalenam Artès, & Baxeras, in actis Casals Notarij quibus jus faticæ cum suis dependentibus, & emergentibus supervenit in decreto exequutionis, & exabundanti per dictũ Didacum Artès, vti patrem, & legitimum Administratorem Francisci Artès, & Nabona ejus filij fuit beneficium restitutionis in integrum imploratum.

40 Verum tamen est, quod si pars passa fuerit, quod post jus superveniens reo, fierent probationes, tũc quælibet exceptio rei judicatæ nihil officeret, elegãter Noguerol *dict. alleg.* 12. *n.* 51. quia tritũ est in jure, tacente, & permittente parte posse probationes fieri, & sibi præjudicari. Dom. Oliba *de act. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *à n.* 24, Canc. *p.* 1 *cap.* 20. *num.* 26. *& lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 126. *& cap.* 18. *num.* 123. Dom. Xammar *de offic. Iud. p.* 3. *q.* 4. *num.* 21. & 22. Fontan. *de pact. tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 15. *& num.* 29. *cum seq. & claus.* 7. *gloss.* 2. *p.* 5. *num.* 27. *& decis.* 377. *num.* 20. Ripol *var. cap.* 5. *num.* 22. *& cap.* 6. *num.* 59. Monter. *decis.* 1. *num.* 56. *& decis.* 30. *num.* 3. Salgad. *de Reg. Protect. p.* 3. *cap.* 18. *à num.* 69. *& p.* 3. *labe-rinth. cred. cap.* 2. *à num.* 73. *cum seq.* Iranço *de protest. cap.* 46. *à num.* 22. Dom. Regens de Cortiada *decis.* 21. *n.* 13. Amato *var. resol.* 36. *à n.* 17. provt ita fuit decisum in Senatu die 8. Iunij 1665. ad relationem Dom. Michaelis de Cortiada R.S. in favorẽ Nob. Mariæ Vilalba, & Farrera, contra Franciscum Moner, in actis Fores Notarij, vbi, quamvis fuisset concluſum in causa, & denuntiatus processus inter causas summarias, quia agebatur de quodam cẽsuali, fuit tamen lata sententia super actione, & petitione noviter deducta, scilicet vniversæ hæreditatis petitione bonorum Michaelis de Puigmari, quia tacitè consensit pars, non opponendo de observantia constitutionum id prohibentium; similiter ita declaravit Senatus 30. Ian. 1660. referente admodum Illustri Dom. Don. Ioanne Baptista Pastor R.S. in favorem Francisci Fons, Civis Honorati

Barchinon. contra Iosephum Pinyana, quæ R. Provisio fuit in gradu supplicationis confirmata, in actis Ferrer Notarij, & iterum 15. Februarij 1667, referente dicto. Nobil. Dom. de Cortiada in favorem Don Pauli Areny, cõtra Doctorẽ Isidorum de Berenguer, in actis Bas Notarij, & praxis est, quod in hoc casu solet opponi clausula, *parte nõ cõtradicente.*

§. XIII

41 Vtrum vidua tenutaria possit propria authoritate vendere bona viri sui pro solutione, & satisfactione dotis suæ, nec pro solutione æris alieni, non data vrgentia, inscio, & non citato hærede, seu de mandato Iudicis.

42 Respondeo negativè, ex traditis à Mieres *ad const. Hac nostra relatam per Despujol post repertorium ad eum num. 73.* & Fontan. *tom. 2. de pact. claus. 7. glo. 3. p. 8. pag. mihi* 712. & ita declaratum fuit per Dom. Alexium de Tristany, & Monserrat R. S. 30. Aprilis 1672. in causa Iosephi Llobet Villæ de Sabadell, contra Iosephum Pereller, Medicinæ Doctorem, in actis Corsell Notarij, nunc Fabra.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

43 *Attento constat Ioannem Llobet agricolam Villæ de Sabadell in suo (sub quo decessit) testamẽto firmato in posse Iacobi Rojas Notarij publici dictæ Villæ 13. Aprilis 1657. hæredem suum universalem instituisse Iosephum Llobet filium suum. Constat Eulaliam Llobet viduam ab eo relictã 28. Iunij 1666. in posse ejusdẽ Rojas inventariũ de bonis illius confeciſſe. Constat dictam Eulaliam, tanquam tenutariam bonorum viri sui instrumento recepto in posse Iosephi Vilar Notarij publici dictæ Villæ, 4. Martij 1669. vendidisse Iosepho Pereller Medicinæ Doctori, quasdam domos sitas in dicta Villa Sabadelli in platea dicta de Sãt Roch, hortos, plures petias terræ in eodem termino, & Villa de Sabadell sitas, & sitos, & jus luendi aliam petiam terræ, quæ omnia fuerunt Ioannis Llobet testatoris, & per eum toto tẽpore vitæ suæ possessas. Constat dictum Iosephum Llobet in hac causa petiisse declarari venditionem prædictam per Eulaliam Llobet factam, tanquam tenutariam bonorum viri sui de prædictis domibus, hortis, & petijs*

tijs terræ, & dicti juris luendi nullam, & nulliter factam declarari, & dictum Doctorem Iosephum Pereller condemnari ad sibi deserendam vacuam, & expeditam possessionem dictarum domorũ, & aliarum rerum in prædicta venditione comprehensarum vna cum fructibus.

Et licet per Doctorem Pareller sit pretensum prædictam venditionem fuisse, & esse validam, & in casu dicta Eulalia Llobet permisso factam, quia pretium illius fuit conversum in solutionẽ æris alieni dicti Ioannis Llobet testatoris, & in extinctionem, & solutionem diversorum censualium, ad quorum annuæ pensionis solutionem bona prædicta erant obligata, & dicta Eulalia, tanquam tenutaria poterat vendere bona dicti Ioannis Llobet pro satisfactione dotis suæ, & aliorum jurium, & creditorum, quæ dictæ Eulaliæ competebant in bonis dicti Ioannis Llobet viri sui.

Caterum, attento non constat creditores aliquam exequutionem instasse contra dicta bona, nec as alienum vrgere, imò pretium (vt ex thenore, instri dictæ venditionis constat) fuit conversum in extinctionem, & luitionem censualium in prædicto instrumento expressorum, quorum sors, quoad creditores est demortua, & dicta Eulalia ad pretiorum solutionem non poterat compelli, nec est licitum viduæ tenutariæ vendere bona viri sui pro satisfactione suæ dotis sine consensu, & intervention haredis, vel Iudicis mandato, cum citatione haredis; & in dicta venditione, neque intervenit consensus Iosephi Llobet haredis, nec Iudicis mandatum, nec præcessit aliud requisitum de jure, vt dicta venditio sustineri valeret, quibus cessantibus prædicta venditio per dictam Eulaliam fieri non potuit. Ex quibus omnibus constat de intentione dicti Iosephi Llobet; quæ per deducta, & allegata per Doctorem Pareller non remanet elisa.

His, & alijs meritis processus attentis, & alias fuit conclusum, quod declaretur, quod dicta venditio domorũ, hortorum, petiarum terræ, & juris luendi in prædicto instrumento enarratarum facta per Eulaliam Llobet, tanquã te-

tenutariam bonorum Ioannis Llobet viri sui Doctori Iosepho Peraller fuit, & est nulla; & nulliter facta, & vti talis rescindenda, & quod dictus Doctor Paraller condemnetur ad deserendam vacuã, & expeditam possessionẽ Iosepho Llobet domorum, hortorum, petiarum terræ, & aliarum rerum in dicta venditione per dictam Eulaliam illi facta comprehensarum, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt: solutis tamen priùs Doctori Pareller pretio, modo, & forma in decreto exequutionis explicando, melioramentis dictorum fructuum, & temporis à quo dicti pretij, & interesse illius, & aliorum forçan liquidãdorum, liquidatione in decreto executionis, seu alia vlteriori liquidatione reservata. Quo vero ad evictionẽ petitam per dictum Doctorem Pareller adversus, & contra Eulaliam Llobet venditricem. Attento ex instrumento venditionis superius Kalendato Constat dictam Eulaliam promisisse evictionem in omni casu dicto Doctori Pareller sub obligatione omnium bonorũ suorum. His, & alijs meritis processus attẽtis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod condemnetur dicta Eulalia ad dandum, solvendum, & reficiendum Doctori Peraller, omne id quidquid, & quantum occasione præsentis sententiæ ipsum pati contingeret iuxta naturam evictionis promissæ, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

44 Et iterum declaravit Senatus 18. Iunij 1672. per Dom. Ioiephum Aleny R.S. in causa Ioannis Sunyer, agricolæ de Vilamajor, contra Catharinam Llinas, & Farell, in actis Ferrer Notarij, declarata enim fuit nulla venditio mansi Llinas facta 23. Iunij 1623. quia fuit de rebus fideicommissi, & facta per viduam tenutariam absque consensu heredis, & pro luendis censualibus, quorum fors non premebat, quia quoad Ioannem Llinas emptorẽ erat de mortua, & sine judicis decreto, & pro parvo debito vendi magnus mansus non potuit.

45 Fuit etiam declaratum res magnæ notæ, quod fideicommissarius potuit mansum petere, eo quia hæres gravatus per plures annos erat à Prin-

pa-

patu absens, qui erant plusquã triginta decursi, & nulla fuit habita notitia illius, vel parentum, & consanguineorum de ejus vita, & ob id præsumebatur mortuus ex tam larga absentia, sicque erat admittẽdus substitutus, & illi fuit adjudicata hæreditas Francisci Llinas, cum cautione de restituẽdo, casu quo hæres primo vocatus reverteretur, sequutus fuit Senatus. Fontan. *tom.2.claus.7.gloss.3.par.1.à num.33.*

§. XIV.

46 Quæro, quæ attendantur in constitutione congruæ dotis. Respondeo, quod in constitutione congruæ dotis super bonis fideicommissi, & aliàs, hæc præcipuè inter alia attenduntur, quantitas scilicet patrimonij dotem constituentium, & etiam mariti, qualitas, & dignitas personarum, parentum, scilicet mulieris, & ipsius viri, nec non consuetudo regionis, seu loci vbi dos constituitur, vt latè prosequitur, Castillo *de alim. cap.36. §.7. num.2. & 7.* vbi plures textus, & magnã DD. copiam congerit, Rubeus *de valid.legat.cap.62.num.8. & seq. & cap.20.num.336. & seq.* Fusar. *de subst.q.531.num.163.* Rot.Rom. *decis.27.num.39. 40. & .43.* in recollect. per Salgad. *post laberinth. credit.* Bonden. *de jur. contr.colluct. 28.num.24.* & melius *antea colluct.3.num.58. & seq.* Ripol *var.cap.11.nu.187. & 188.* Fontan. *de pact. claus.5. gloss. 8.p.1.num.27. & 16.* Hodierna *contr. forens. cap.9.num.29.* Thesaur. *decis.192. nu.1.* vbi pluries decisum testatur, Ramon *cons.1. num.14.15. & 33.* rationes, quibus hæc opinio fundatur, non refero, sed remitto lectorem ad eas, quas eruditè ponderant Doctores supra citati. Et fuit ita observatum in R. Senatu in taxatione congruæ dotis Illustris D. Hieronymæ de Hostalrrich, vxoris Illust. D. Ludovici de Zuñiga, & Requesens R. Sententia lata 24. Iulij 1557. referente Dom. Francisco Sala R. S. relata à Ramon post *d. cons.1.* nec non in taxatione dotis Nob. Dom. Franciscæ de Agulló, & de Zagarriga, vxoris D. Iosephi de Agulló, & Pinôs, nũc Instructoris Generalis aciei Regij Exercitus D.N. Regis in hoc Principatu Cathal. R. Sententia lata de mense Maij 1670. referente Dom. Didaco de Ferrer, R.S. in actis Roig. Not.

SE-

SEQVITVR R. SENTENTIA.

47 *Attento ex meritis processus constat Nobilem Franciscam de Agullò, & de Zagarriga, esse filiam legitimam, & naturalem Nobilium Raymundi de Zagarriga, & Antoniæ de Zagarriga, & de la Puente conjugum. Cõstat dictos Nobiles conjuges de Zagarriga decessisse, & Nobiles Benedictum de Olmera, Iosephum de Pinòs, & Carolum de Llupià, esse tutores, & curatores filiorum, & hæredum dicti Nobilis Raymundi de Zagarriga. Constat dictam Nobilem Franciscã de Agullò, & Zagarriga matrimoniũ contraxisse de consensu dictorum tutorum, & curatorum cum Nobili Iosepho de Agullò, & de Pinòs, nec constat dotem illi fuisse constitutam. Constat per dictos Nobiles conjuges de Agullò petitũ fuisse in præsenti judicio, & causa dictam Nobilem Franciscam congruè dotari ex bonis, quæ fuerunt dicti Nob. Raymundi de Zagarriga illius Patris, secũdum qualitatem, & bona dicti de Zagarriga. Constat dictam Nob. Franciscam de Agullò, & de Zagarriga esse ex nobilissima, & divite familia. Constat ex testibus ministratis pro parte dictorum conjugum de Agullò secundum morem hujus regionis, & præsentis Cathaloniæ Principatus consuetudinem congruam dotem pro dicta Nobili Franciscæ de Agullò, & de Zagarriga, attentis illius nobilitate, & bonis dicti Nobilis Raymundi de Zagarriga esse quantitatem duodecim mille librarum, & appendicem duorum archarum, & duorũ vestium ex quibus liquet de intentione dictorum Nobilium conjugum de Agullò.*

His igitur, & alijs meritis attentis, & aliàs sua Excellentia insequendo conclusionem in Regia Audieatia factam sententiat, pronuntiat, & declarat dictam Nobilem Franciscam de Agullò, & de Zagarriga dotandam fore, & esse, vt cum præsenti dotat ex bonis, quæ fuerunt dicti Nobilis Raymundi de Zagarriga, & Antoniæ de Zagarriga, & de la Puente, illius parentum in quantitate decem mille librarum, simul cum duabus archis, & raupis assuetis, & duabus vestibus,

& dictos Nobiles Benedictum de Olmera, Ioſephum de Pinòs, & Carolum de Llupiá, vti tutores, & curatores filiorum, & hæredum dicti Nobilis Raymundi de Zagarriga, & de bonis dicta Tutelæ, & curæ condemnandos fore, & eſſe, vt cum præſenti condemnat ad dandum, & ſolvendum dictæ Nobili Franciſcæ de Agullò, & Zagarriga, & dicto Nobili Ioſepho de Agullò, & de Pinòs illius viro duodecim mille libras pro cõgrua dote dictæ Nobilis Franciſcæ, vna cum duabus archis, & raupis aſſuetis, & duabus veſtibus, ſeu illarum juſtum valorem, & intereſſe dictarum duodecim mille librarum ad rationem ſolidi pro libra à die contractus dicti matrimonij, & intereſſe dictarum rauparum, & veſtium à die liquidationis dicti valoris, liquidatione dictorum valoris, & intereſſe reſervato. Et deveniendo ad liquidationem intereſſe dictarum duodecim mille librarum. Attento conſtat dictam Nobil. Franciſcam de Agullò, & de Zagarriga matrimonium contraxiſſe cum dicto Nobili Ioſepho de Agullò, & Pinòs die 14. Septembris 1667. à qua die vſq; ad diem 7. Maij currentis anni 1670. conſtat elapſos fuiſſe duos annos, ſeptem menſes, & viginti tres dies, quo tempore dictus Nobilis Ioſephus de Agullò ſuſtinuit onera matrimonij.

His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & aliàs ſua Excellentia eandem inſequendo concluſionem in R. A. factam ſententiat, pronuntiat, & declarat, liquidandas fore, & eſſe, vt cum præſenti liquidat in creditum dicti Nobilis Ioſephi de Agullò, & de Pinòs, & in debitum dictorum tutorum, & curatorũ pro dicto intereſſe mille quingentum octuaginta ſeptem libras, & decem ſolidos. Quo verò ad liquidationem valoris dictarum archarum, rauparum, & veſtium. Attento, ex eiſdem teſtibus pro parte dictorum Nobilium conjugũ de Agullò miniſtratis, conſtat ex conſuetudine dicti Principatus Cathaloniæ inter perſonas Nobiles, & qualitatis dictæ Nobilis Franciſcæ de Agullò, & de Zagarriga valorem dictarum archarum, & rauparum eſſe

mille, & quingentum libras, & valorem dictarum vestiũ esse quingentum libras.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat liquidandos fore, & esse, vt cum præsenti liquidat in creditum dictæ Nobilis Franciscæ de Agullò, & de Zagarriga, & dicti Nobilis Iosephi de Agullò, & Pinòs, & indebitum dictorũ tutorum, & curatorum pro valore dictarum archarum rauparum, & vestium bis mille libras.

Deniq; quoad liquidationẽ intere dictarum 2000. *librarum pro valore dictarum archarum, rauparum, & vestiũ à die liquidationis dicti valoris. Attento constat valorẽ dictarum rerum liquidatum fuisse in dicta quantitate die* 19. *Novembris* 1668. *à quo die, vsque ad dictum diem* 7. *Maij* 1670. *constat elapsos fuisse vnum annum, quinque menses, & decem, & octo dies.*

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat liquidandos fore, & esse, vt cum præsenti liquidat in creditum dicti Nobilis Iosephi de Agulló, & in debitum dictorum tutorũ, & curatorum pro dicto interesse 148ℓ12ʂ3. *quæ quantitates simul junctæ cum sortibus principalibus summam capiunt quindecim mille, septingentum, trîginta sex librarum, duodecim solidorum, & trium denariorum monetæ Barchin. Et quod qualibet pars suas solvat expensas, pro bistractis vero solitam exequutionem fieri mandat.*

§. XV.

48 Quæro, an fructus dotis non solutæ vivente marito peti possint per vxorem, pervenireque debeant ad eum, ad quem dos est perventura. Respondeo, affirmativè, quia actio pro eorum recuperatione de dote est, Font. *claus.* 8. *gloss. vnic. part.* 2. Ripoll *var. cap.* 10. ita R. Senatus R. Sententia lata referente Nob. Dom. Ioanne de Carbonell R. S. in causa Catharinæ Sagalàs, contra tu-

tutores pupillorum Mercers, in actis Mora Not. & postea per Dom. Vincentium de Sabater R. S. fuit declaratum R. Provisione facta 9. Decembris 1684. fuit liquidatũ interesse à die cessatæ solutionis in favorem viduæ, & discusso iterum articulo in Senatu in eadem causa, de mense Aprilis 1685. referente Dom. Iosepho Pastor, & Mora R. S. fuit dicta R. Provisio confirmata.

§. XVI.

49 Si maritus constante matrimonio publico instrumento confiteatur dotem accepisse à muliere ad suas omnimodas voluntates, si præcesserunt antea capitula matrimonialia, in quibus sit dos promissa, quæro, & defendo, quod non potest opponi exceptio non numeratæ dotis, neque à marito, neque à creditoribus ejus medio tempore contractis, P. Molina *de Iust. & Iure, tract. 2. disp.* 439. Fontan. *de pact. claus. 14. gloss. unic. par. 1. num. 31. cum seq.* qui decisiones R. S. refert, secluſa tamen fraudis suspicione, vt advertit, *num. seq.* ita R. Senatus declaravit R. Sententia lata referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R. S. in causa Gratæ Castanyer, & Cudina, contra Dominicum Castanyer, & Sciciliam Miquel, in actis Fabra Not. de mense Iunij 1683.

§. XVII.

50 Quæro, an pater per receptionem dotis vna cum filio teneatur ad dotis, augmẽti, & aliorum jurium doraliũ solutionem, quamvis dicat se non firmasse capitula matrimonialia. Respondeo affirmativè, ex traditis à *Fontan. de pact. claus. 7. gloss. 2. par. 2. à n. 65. & gloss. 3. part. 12. num. 56.* Capic. Latr. *decis. 36. tota*, & ibi Gizzius, & Manfarella, ad quos te remitto, ita fuit decisum in R. Senatu R. Sententia lata 3. Aprilis 1685. referente Dom. Vincentio de Sabater R. S. in causa Iulitæ Matas, contra Ioannem de Matas, in actis Ioannis Petri Fabra Not.

§. XVIII.

51 Quæro, an mulier, nedum ad instãtiam creditorum, ve-

rum etiam hæredis viri teneatur vendere, vel patientiam præstare, vt vendantur bona viri, ad sibi solvendum dotem, sponsalitium, & alia credita. Respondeo, affirmativè, ex traditis à Font. cum Senatu 2. *de pact. claus. 7. gloss. 3. p. 8. á num. 9.* & censuit postea Senatus referente Dom. Hyppolitho de Montaner R. S. die 20. Decembris 1623. in causa Elenæ Alzina, contra Administratores Hospitalis Villæ Perpiniani, & Rectorem Vniversitatis Litterariæ ejusdem Villæ, in actis Agramunt Not. his verbis: *Et licet pro parte dictæ viduæ sit prætensum cogi nõ posse ad dictam distractionem, cum vigore constit.* Hac nostra *sit tenens, & posidens bona viri, donec integrè in dote, & suis juribus sit satisfacta, & consequenter nõ posse sua tenuta privari, qua privaretur, si bona venderentur: Tamen attento, dicta constitutio est gravis, & rigorosa contra regulam juris, & naturam possessionis, cui vidua insistit, cum non sibi posideat, sed hæredi, vt citius hæres dotem solvat, & non in beneficiũ, vt ipsa faciat fructus suos, quod est lucrum, servare vero dotem est damnum vitare, & lucri, & damni non sit par ratio, & hinc non possit vidua eo colore, quod faciat fructus suos impedire hæredem instantem bona mariti distrahi, vt sibi satisfaciat: Attento etiam possidet, vt creditrix, videlicet, donec, & quousque sit integrè satisfacta, quo casu non potest impedire distractionem bonorũ, vt sibi satisfaciat, cum propter moram hæredis non solvẽtis habeat tenutam, & per instatam venditionem hæres non sit morosus, imò cupiat solvere, taliter, quod durante distractione possideat vidua, & ea facta recipiat pretium, quod succedit loco rei, & integræ solutionis, & non potest dici privari tenuta, sed satisfieri in suis juribus; etiam attento, quod viduanũ debet esse melioris conditionis, quam hæres, inter quos est æqualiter servanda &, cũ ipsa, vt sibi satisfiat procedere potest ad distractionẽ bonorum viri, pariter, & per hæredẽ ad dictã vẽditionẽ cogi potest, vt hæres cõsequatur hæreditatẽ, & ipsa possit in suis juribus satisfieri. Attento præ-*

ci-

cipuè in casu, de quo agitur, nullum ex distractione speratur vidua consequi damnum, quia constat bona esse magni valoris, largèque excedere dotis, & jurium pratensorum summam, per quam bonorum oppulentiam est ei satis cautum, nulla alia cautione necessaria, nullaque habita expensarum ratione, qua hæredis oneri cedunt. Constat etiam Hospitale pauperum Villæ Perpiniani, & Universitatem Litterariam in summa paupertate esse constitutam, taliter, quod non habent, unde solvant, nisi ex bonis ipsius hæreditatis, qua perpetuo frustrarentur, si vidua non posset cogi præstare patiẽtiam vendendi; quibus, & alijs meritis processus attẽtis, & aliàs providet locum esse distractioni bonorum Antonij Alzina instata per Administratores dicti Hospitalis, & Rectorem Universitatis Litterariæ, tot quot necessaria fuerint ad effectum solvendi dotem, & alia jura pratensa per dictam Elenam Alzina viduam, & consequenter per eandem esse præstandã 52 patientiam, ut cum præsenti mandat præstari, quod bona viri vendantur in publica subhastatione, usque ad concurrentem quantitatem sua dotis, & jurium, prout in causa liquidationis explicandæ fuerint liquidata, & quod recipiat pretia ex venditionibus processura, & quod procedatur, ad explicationem liquidationis, dictorum jurium in dicta R. Sententia reservata, in qua possit haberi ratio qualis de jure habenda fuerit de reliquis partium pratensionibus, articulo expẽsarum in posterum reservato, sed pro bistractis fiat exequutio, & intimetur. Montaner.

Ita etiam fuit provisum, & declaratum per Nob. Dom. Hieronymum de Magarola R.S. die 15. Februarij 1685. in causa Manumissorum testamenti Ioannis Baptistæ Capdevila V.I.D. contra Eulaliã Capdevila viduam, in actis Virgili Notarij, quæ R. Provisio fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referente Nob. Dom. Iosepho de Pastor, & Mora R.S die 19. Decembris 1686.

§. XIX.

Certam regulam constituo, quod mulier si fuerit spolia-

liata poteſt petere ſereſtitui in poſſeſsionem bonorum viri, nec auditur hæres volens interim ei ſolvere dotem, & alia credita dotalia, Fontan. *tom. 2. de pact. clauſ. 7. gloſſ. 3. p. 6. nu. 4. & 6.* quia ſpolium, ſive perturbationes factę mulieri ſunt priùs purgandæ, antequam ſpoliator, ſive hæres audiatur, Font. *loco citato à num. 6.*

53 Ita fuit proviſum, & declaratum *R.* Proviſione facta die 12. Iunij 1680. per Nob. Dom. Narciſum de Anglaſell, & *Roca R. S.* in actis Congoſt Notarij, quę fuit in gradu ſupplicationis confirmata *R.* Sententia lata referente Nobil. Dom. Ioſepho Ferrer, & Vinyals *R. S.* die 24. Maij 1681.

SEQVITVR R. SENTENTIA.

54 *Attento ex meritis vtriuſque proceſſus, tam primitivi, quam præſentis cauſæ ſupplicationis conſtat non fuiſſe aliquid deductum, allegatum, ſeu probatum, propter quod Regia Proviſio per Nobil. Narciſum de Anglaſell, & Roca R. S. facta die 12. Iunij 1680. in favorem Ciciliæ Serdà quondam Agricolæ Sancti Quirſij, Ceſagè, & contra Valentinum Serdá, à qua pro parte dicti Valentini Serdà, & Pauli Serdà fratris ſui contrario imperio, & in forma extitit reſpectivè ſupplicatum, debeat commutari, quin relevet, teſtes in hac cauſa ſupplicationis miniſtratos pro parte dicti Valentini Serdà deponere Iacobum Serdà, cui litte hac pendenti ſucceſſit dictus Valentinus, tempore littis mote poſsidere dictũ manſum Serdâ. Quia liquet prætenſam poſſeſsionem dicti Iacobi Serdà minimè eſſe manutenibilem, cũ conſtet præſentem littem fuiſſe motam per Ciciliam Serdà viduam Saluatoris Serdà, agricolæ, domini, & poſſeſſoris, qui fuit dum vixit, & mortis ſuæ tẽpore dicti manſi Serdà, eadẽ die, qua corpus dicti viri ſui fuit Eccleſiaſticæ Sepulturæ traditum, quo tempore poſſeſsio dicti manſi, & aliorum bonorum dicti Salvatoris iam erat præoccupata per eandem Ciciliam, in qua vigore conſtitutionis Hac noſtra, tit. Diſſolt lo matrimoni, ab inſtanti mortis dicti viri ſui ipſo jure tranſierat, cum ipſa dicto*

to Salvatori dotem constituisset instrumento capitulorum matrimonialium recepto die 1. Septembris 1675. penes Iosephum Bollò Sac. Theologiæ Doct. Rectoremque Ecclesiæ Parochialis de Cētelles, solvisseque partem illius, prout apparet ex instrumēto apochæ per eundem Salvatorem Serdà, die 4. Aprilis 1677. penes Franciscum Vernis Presbyterum, & Rectorē Ecclesiæ Parochialis Sāct. Quirsij de Zafagè, & tandem de bonis dicti viri sui inventarium confessisse die 20. Septembris 1678. penes dictum Vernis Rectorem, & per consequens in præjudicium dictæ tenutæ, & possessionis, non potuit dictus Iacobus possessionem manutenibilem cōsequi, sicut, nec postea sequutis perturbationibus, per pretensam dotis solutionem manutentionem dictæ Serdà impedire.

55 Ita similiter fuit declaratū, & provisum per Dom. Vincentium de Sabater R.S. Regia Provisione facta die 17. Dec. 1685 in causa Mathei Barcelló, & Matronæ Barcelló, & Rocabusquets Villæ Tarrasiæ ex vna, & Magdalenæ Rocabusquets ex alia, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R.S. 1. Decembris 1686. in actis Galceràn R. Scribæ mandati.

His igitur, & alijs meritis dictorum processuum attētis, & aliàs sua Excellentia cōclusicnē in R.A. factam insequendo, sententiat, pronuntiat, & declarat, bene in, & cum dicta R. Provisione per dictum Nobil. de Anglasell facta 12. Junij 1680. fuisse pro-

56 *visum, & malè ab ea per partes dictorum Valentini, & Pauli Serdà fratrum contrario imperio, & in forma respectivé supplicatum, quod ex causa quælibet pars suas solvat expensas, pro bistractis vero sua Ex. solitam exequutionem fieri mandat.*

§. XX.

In quæstione orta inter Don Antonium de Berenguer, & Nob. Mariam Annam de Berenguer, & Roig conjuges, ex vna, & Catharinam Roig, & Trias, vxorem Ioannis Roig, & Coscó V.I.D & alia super possessione, seu quasi bonorum Mariæ Annæ

Trias

Trias aviæ dictæ Nob. Mariæ Annæ, quam iſta fundabat in donatione per dictam Tries ei facta, fuit dubitatũ, an vigore clauſulæ conſtituti in dicta donatione oppoſita fuerit tranſlatum dominium, & poſſeſsio in dictos cõjuges de Berenguer, quia in ea nõ ſolum reperiebatur clauſula *conſtituti* tranferentis poſſeſſionem, verum etiam clauſula *nunc pro tunc* vnita, & inſeparata ab ipſa clauſula conſtituti, ibi: *Cedint per çò nunc pro tunc tots ſos drets, & accions ab clauſula de conſtitut, intima, y altres enſemblants poſar acoſtumades*, & ibi: *Extrau pera deſpres de ſon obit, y ara per les hores* (quod idem eſt, ac ſi diceret nũc pro tũc) *dita ſenyora Donadora totas las coſas ſobredonadas de ma, y poder ſeu, y aquelles nunc pro tunc transfereix en ma, y poder de dita ſenyora ſa neta, y donataria.* Et declaravi R. Proviſione facta 18. Ianuarij 1687. in actis Thoar Notarij, manutentionem in favorem dictorum Nob. conjugum de Berenguer, quia per clauſulã cõſtituti, in qua adeſt vnita, & intra viſcerata clauſula ex nunc provt ex tunc tranſire, abſque vlla difficultate dominium, & poſſeſsionem de conſtituente ad conſtitutariũ, docent Burat. *tom.* 1. *deciſ.* 179. *num.* 8. & ibi Ferentil. *lit. B.* Bonden. *colluct. legal.* 47. *nu.* 39. Ridol. *in prac. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 50. Honded. *conſ.* 18. *nn.* 50. *&* 59. *lib.* 2. Noguerol. *alleg.* 14. *num.* 58. Maſceraten. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 76. *num.* 3. Roderic. *de ann. redd. lib.* 2. *q.* 14. *num.* 19. 20. *&* 21. Franch *deciſ.* 213. Guid. Pap. *deciſ.* 268. Theſaur. *lib.* 2. *q.* 9 *foren. q.* 82. *ſub num.* 3. Amato *var. reſol.* 26. *num.* 8. & dixi *tom.* 1. *deciſ.* 30. *num.* 11. *&* 12.

57 Hæc eſt enim vis hujus clauſulæ *nunc pro tunc*, quæ importat, vt præſens tempus ad futurum trahatur, & futurum ad præſens, *l. hujuſmodi* 2. vbi Barth. *l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. ſi Titius, ff. verb. oblig.* Bald. *in auct. contra rogatus, Cod. ad S. C. Trebell.* taliter, quod per illam, adhuc in privilegio Principis dominium, abſque alia traditione ipſo jure transferatur. Roman *conſ.* 298. Decius *in l. certi conditio, ff. ſi cert. petat.*

SEQVITVR R. PROVISIO.

58 *Die* 18. *Ianuarij* 1687. *viſo proceſſu, & partium alter-*

ca-

catis super interdicto summariſsimo retinendæ poſſeſsionis interim vulgariter appellato, videlicet, vtrum interim, & hac litte pendente Nobilis Marianna de Berenguer, Roig, & Tries, vxor Nobilis Antonij de Berenguer, & Areny V.I.D. ſit manutenẽda, ſeu conſervanda in poſſeſsione, ſeu quaſi, vniverſæ hæreditatis, & bonorum, poſſeſſorum, ſeu quaſi, per Mariannam Tries viduam relictam Franciſci Tries Not. pub. Barcinone illius aviam, prout manuteneri, ſeu conſervari fuit petitum pro illius parte, ſchedula articulorum oblata 1. Aprilis, proximè elapſi, & 7. Maij & 17. Iunij labentis anni; cum prætenſioni extitit cõtradictum pro parte Catharinæ Roig, & Tries, vxoris Ioannis Roig, & Cõſcò V.I.D. (qui præſenti litti ſe oppoſuerunt ſupplicatione oblata 26. Aprilis proximè elapſi) ſchedula articulorum oblata die 5. Iunij eiuſdem anni, & alijs diverſis ſchedulis, viſis articulis, per partes reſpectivè oblatis, teſtium depoſitionibus ſuper illis miniſtratorum, inſtrumentis exhibitis, viſis, ſchedulis, & deductionibus etiam per partes reſpectivè oblatis, & omnibus alijs videndis viſis.

Attento ex capitulis matrimonialibus firmatis die 19. Ian. 1681. in poſſe Raymũdi Vilana Perlas Civis Honorati, & Not. pub. Barchin. Conſtat dictam Mariannam Tries contemplatione matrimonij facti, & celebrati in facie Sanctæ Matris Eccleſiæ per dictum Nob. Antonium de Berenguer, & Areny, cum dicta Marianna de Berenguer, Roig, & Tries illius neptè, vulgo neta donatione pura, perfecta, ſimplici, & irrevocabili, quæ dicitur inter vivos, donaſſe eidem Mariannæ neptì ſuæ, omnia, & ſingula, bona mobilia, & immobilia, jura, & actiones, præſentia, & futura, poſt tamen obitum ſuum, & non antea, cum clauſula nunc pro tunc, cum reſeruatione pleni, & integri uſufructus, durante vita naturali illius, de quo poſſet diſponere, & mille librarum ad teſtandum, cum clauſula conſtituti, ceſsionis omnium jurium, & actionum, intimæ, & alijs ad translationem domini, & traditionem

nem possessionis necessarijs, & opportunis, ut latius in dictis capitulis matrimonialibus videre licet, quibus refertur. Constat ex testium depositionibus ministratorũ pro parte dictorum conjugum de Berenguer super articulis pro eorum parte oblatis 1. Aprilis labentis anni, partiũ confessionib⁹, & aliàs dictã Mariannam Tries tempore vitæ, & mortis habuisse, & possedisse, seu quasi. Primo totã illam domum, cum unico portali aperienti, sitam in vico dicto den Gignas *præsentis Civitatis. Secundo totum illud censuale pretij, sive proprietatis* 200. ℔. ℔. *& pensionis annuæ* 10. ℔. ℔. *quod annis singulis dictæ Tries faciebat, & præstabat domus de Corbera, & nunc Nob. Maria de Corbera. Tertio, totum illud censuale pretij, sive proprietatis* 200. ff. ℔. *& pensionis annuæ* 10. ℔. ℔. *quod singulis annis correspondet Didacus Gendre Civitatis Tarraconæ. Quarto, totum illum censum pensionis annuæ* 6. ℔. ℔. *quem annis singulis facit, & præstat Ioannes Morell Civis Barcinone super domibus sitis, in vico dicto:* Lo Terrens de Iunqueras. *Quinto, totum illum alium censum pẽsionis annuæ* 16. ℔. ℔. *quæ facit, & præstat annis singulis Isidorus Cananils ligni faber, super domibus sitis in præsenti Civitate Barcinone in vico nuncupato* den Cavarroca; *& tandem, illum censum pensionis annuæ* 12. ℔. ℔. *quem facit, & præstat Maria Carrer vidua, super domibus sitis in vico nuncupato* de la Blancaria, *locasseque dictam Mariannam Tries prædictã domum, recepisseque medias annatas illius, & exigisse pensiones, tam dictorum censualium, quam censuum supra designatorum. Constat adinstantiam dictorum Nobilium conjugum de Berenguer fuisse citatos ad præsentem littẽ reddituarios, sive possessores, seu quasi dictorum bonorum, & petijsse ipsos nobiles conjuges de Berenguers proprietario, & vsufructuario nominibus respectivè manuteneri, & conservari in prædicta possessione, seu quasi dictorum bonorum, sicque constat ex dicta donatione pura, cum clausula constituti concepta, & & cum clausula nunc pro tunc vsita, inseparata, & intravis-*

disceratæ cum ipsa clausula constituti, nulla reservatione possessionis facta, translatum fuisse in continenti dominiũ, & possessionem rerum omniũ donatarum in personam dictæ Nobilis Mariannæ de Berenguer, Roig, & Tries donatariæ, quas dicta Maria Anna Tries donatrix, dum vixit, habebat, constat dictam Mariam Annam Tries usufructuariam obiisse, supervivente illi dicta Nob. Maria Anna de Berenguer, Roig, & Tries illius neptè, vulgo neta, sicque statim consolidatũ fuisse cum proprietate dictum usufructum, & cessasse detentionem, seu insistentiam, quã pro fructibus, sive redditibus recipiẽdis habebat dicta Marianna Tries donatrix, & usufructuaria. Neque obstãt exceptiones retentionis, lasionis, & aliæ oppositæ pro parte dictorum conjugum Roig, ex persona dictæ Mariannæ Tries donatricis, pretensæ, & deductæ schedulæ articulorũ obiata 5. Iunij, & 6. Iulij 1686. quia præterquam, quod de dictis exceptionibus non constat, saltem eo modo, quo de jure constare debet, ipsæ altiorem requirunt indaginẽ, & attingunt merita petitorij judicij.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs, sine præjudicio jurium, & pretensionum partium in judicio petitorio, vel possessorio plenario, pro nunc, interim, & hac litte pendente, & donec super illis fuerit jus dictum, providet, & declarat dictos nobiles conjuges Mariannam de Berenguer, Roig, & Tries, & Doctorem Antonium de Berenguer, proprietario, & usufructuario nominibus respectivè, manutenendos, seu conservandos fore, & esse, in possessione, seu quasi universæ hæreditatis, & bonorũ, quæ fuerunt dictæ Mariannæ Tries, per eam possessorum, prout cũ præsenti dictos nobiles conjuges manuteneri, & conservari mandat, & dictos conjuges Catharinam Roig, & Coscò, Ioannem Roig, & Cos- U. I. D. *& redditurios, & possessores, seu quasi bonorum dictæ Mariannæ Tries se abstinere debere à turbationibus, & molestijs dictis Nob. conjuges de Berengers illatis, seu forçan inferendis, prout cum præsenti cessare, & se abstinere mandat, & in conse-*

quentiam dictæ manutentionis prædicti cõjuges Roig restituant dictis nobilibus conjugibus de Berenguers, logeria, fructus, sive redditus perceptos, durantibus turbationibus illorum, liquidatione impositerum reservata, & quod ad îd fiant litteræ, & aliæ provisiones opportunæ juxta stylum, non obstantibus in contrarium deductis, allegatis, & probatis pro parte dictorum conjugum Roig.

Quo verò ad immissionẽ in possessionem dictorum bonorum petitam pro parte dictæ Catharinæ Roig, & Tries, vxoris dicti Doctoris Ioannis Roig, & Coscò, in vim, l. fin. Cod. de edicto D. Adriani tollendo, *vigore testamenti Francisci Tries, patris dictæ Catharinæ. Quia præterquam quod instrumento transactionis recepto penes Ioannem Salines Not. pub. Barchinone, die 23. Ianuarij 1651. Constat in eo fuisse declaratum institutionem hæredis factam in personam dictæ Mariannæ Tries fuisse in fraudem,* l. hac Cod. de 2. nuptijs, *distamque hæreditatem esse dividendã inter filios, & filias, tam primi, quam secundi matrimonij dicti Francisci Tries, & sic clarè, evidenter, & notoriè non constat de fideicommisso in favorem dictæ Catharinæ, imò variis articulorum juris, & perplexarum difficultatum illud involutum extat, quo in casu denegatur immissio vigore* d.l. finalis. *His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs providet, & etiam declarat, dictæ immitioni locũ non fuisse, nec esse, & quod qualibet pars suas solvat expensas, & quod pro bistractis fiat solita executio, & intimetur.*

Nota, quod licet postea ab ea fuisset supplicatum pro parte conjugum Roig, postea partes causæ supplicationis renuntiarunt.

§. XXI.

58 In quæstione, quam movet noster doctissimus Cancer 3. *p. cap.* 20. *à nu.* 211. videlicet, an vxor, quæ relicta est usufructuaria omnium bonorum teneatur cavere de restituendo bona mobilia in eadẽ æstimatione, vel bonitate, quæ erant tempore inchoati usufructus, vel sufficiat reddere ea, qualia reperiantur tempere

finiti vsufructus, vltra Doctores per eum citatos, *d. nu.* 211. adde eundem Canc. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 84. Font, *tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 22. *num.* 86. & *tom.* 2. *claus.* 7. *gloss.* 3. *p.* 12. *num.* 41. tenentes, non teneri ad restitutionem dictorum bonorũ, nisi qualia reperiantur tempore finiti vsufructus, latè hãc quæstionem disputat, Barbatus *de divis. fructuum, par.* 2. *cap.* 1. *à num.* 55. *ad* 62. *Numero* autem 212. sequenti, refert, qui tenent, quod vxor teneatur reddere dicta mobilia, quæ vsu consumuntur secundum bonitatem, aut valorem temporis inchoati vsufructus, adde Duràn *decis.* 235. *num.* 3. fallit tamen hæc regula, si testator dixerit, quod restituãtur mobilia in statu, que erant tempore mortis vsufructuarij, vt docet Tondut *qq. civil. per.* 1. *cap.* 78. *num.* 11. & *à n.* 9. Et pro cautela ad evitandum hoc dubium Cancerij, vide Cyriac. *controv.* 143. *à n.* 17. *tom.* 2.

Pergit deinde Cancer *nu.* 213. & 214. & tradit fundamenta vtriusque opinionis, cui adde Cyriac. *controv.* 16. *tot.* Tamen *num.* 215. & 216. fœdere distinctionis conciliat Authores (ad quem te remitto) & pro ea vide vltra per eum allegatos, Farinac. *in repert. vlt. volunt. q.* 67. *à nu.* 8. Vivianus Cirochus *discept.* 18. *à num.* 46. *ad fin.* Gratian. *cap.* 130. *num.* 23. & 24. Merlin. *de legitim. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 6. Aylon ad Gomez *cap.* 15. *de servit. num.* 3. & *ad decis.* Surdi 67. adde Hodierna ibid. & *in vers. Etiam d. n.* 216. Cancerij, adde Font. *tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 23. *num.* 56. & eundem Canc. *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 83. & *nu.* 218. dicit Cancerius, quod non sufficit juratoria cautio, cui addè Font. *tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 18. *par.* 4. *num.* 76.

Et materiam prosequendo noster Cancerius *num.* 220. allegat R. Senatus decisionẽ, in causa Stephani Font, & Francinæ Planæ viduæ, cum enim dictus Font peteret à dicta vidua restitutionẽ cujusdam hæreditatis, quam ipsa possidebat, & ipsa prætenderet, eam possidere pro sua dote, & sponsalitio, & contenderet dictus Font nec dotem, nec aliquid in dictis bonis dictam viduam habere, sed solũ id prætendere, vt lis differetur, & interim fructibus potiretur, & petijsset dictus Font

se-

sequestrationē dictorū fructuum, fuit declaratum, quod dicta vidua præstaret cautionem idoneam pro fructibus, aliàs, quod provideretur super sequestro, & *num.* 222. ipse Cancerius alteram R. S. decisionem allegat, quæ etiam possunt fulciri authoritate, Castillo *lib.* 1. *de vsufruct. cap.* 15. *per tot.* Peregrin. *de fideicom. art.* 45. *nu.* 50. vers. *Sed vtrum in addit. Gaspar. Longio, in Pereg.* de fructuum sequestratione vide multa apud Cavalcan. *par.* 1. *decis.* 23. *á num.* 18.

His decisionibus pro parte Epiphanij Berenguer, V.I.D & Franciscæ Berenguer, & Estalella, ejus vxoris fuit prætensum Mariam Annā Estalella viduam relictam Caroli Estalella, vti tenentem, & possidentem pro sua dote, & creditis dotalibus mansum vocatum *Estalella* cogendam esse ad præstandam cautionem in casu forçan recuperationis fructuū dicti mansi, vel aliàs, quod provideretur super sequestro.

Sed huic prætēsioni fuit per me cōsideratū, quod non erat applicabilis supra dicta doctrina Cancerij, memoratis decisionibus R. Senatus fulcita, quia, licet per dictos conjuges Berenguers fuerint depositæ 1250. ℔. pro solutione dotis, & aliorum creditorum dictæ Mariæ Annæ Estalella debitorum, tamen ipsa erat creditrix in alijs quantitatibus (vt constabat in processu) & impugnabat depositum, vti non integrè factum, & quod magis est, Carolus ejus vir illam exoneravit ab obligatione præstandi cautionem, cum facultate expressa vtendi, & disponendi de dicto vsufructu ad suas liberas volūtates, quo in casu cautio remitti potest, vt docet Castillo *dict. cap.* 15. *num.* 14. & 15. & in processu non constabat de timore difficilis recuperationis fructuum, his omnibus simul junctis consideratis declaravi in favorem dictæ Mariæ Annæ Estalella viduę R. Provisione facta 22. Ianua. 1687. in actis Abadal Not.

SEQUITUR R. PROVISIO.

59 *Die* 22. *Ianuarij* 1687. *viso processu, & partium altercatis, videlicet, vtrum Anna Maria Estalella, & Bas vidua relicta Caroli Estalella, teneatur præstare cautionem idoneā pro fructibus per eam perceptis, & qui percipi potuerunt hereditatis, sive mā-*

si

vocati Estalella, siti in termino de Montalba, Villæ Tarragæ, & aliorum bonorũ per dictum quondam Carolũ Estalella possessorum, aliàs quod provideretur super sequestro dictorum bonorum, prout primo pro parte Ildephonsi Alzina, supplicatione oblata 21. Junij 1686. & postea ex jure cesso pro parte Epiphanij Berenguer U. I. D. & Franciscæ Berenguer, & Estalella, extitit petitum supplicatione oblata die 1. Octobris ante dicti anni, eo, quia adest timor difficilis recuperationis dictorum fructuum, dilapidationis, & consumptionis eorum, maximè, quia prætendatur bona dicti quondam Caroli Estalella per eam possessa restitutioni fideicommissi subjecta extitisse instituti per Petrum Antonium Estalella suo ultimo, & valido testamento condito, die 19. Julij 1637. penes Hyacinthum Meya Not. pub. Villæ Tarragæ, de quo fidem facit Bonaventura Meya, Not. pub. ejusdem Villæ, utiregens scripturas illius, quod habuisse locum prætenditur in favorem dictæ Franciscæ Berenger, & Estalella rationibus, & causis fusius deductis, & allegatis in dicta supplicatione oblata 1. Octobris 1686. quorum prætensioni extitit contradictum pro parte dictæ Annæ Mariæ Estalellæ ex eo, quia constat dictum Carolum Estalella ultimo (sub quo decessit) testamento condito in termino de Montalba Villæ Tarragæ, die 16. Octob. 1684. penes Franciscum Alzina Not. Villæ Angulariæ, reliquisse dictæ Annæ Mariæ Estalella plenum, & integrum usumfructuum suorum bonorum ejus vita durante, & illam exoneraſſe, & exemisse ab obligatione præstandi cautionem cum facultate utendi, & disponendi de dicto usufructu ad suas liberas voluntates, & cessat dispositio legis, quando adest dispositio hominis, & quod non constat de timore prædicto difficilis recuperationis, dilapidationis, & consumptionis dictorũ fructuum, & sic quod cessabat prætensio præstationis dictæ cautionis, & suo casu appositionis sequestri, & quod priùs, & ante omnia, & hac litte pendente dicta Anna

Ma-

Maria Estalella erat manutenenda, seu conservanda in possessione, seu quasi, & tenuta dictæ hæreditatis, sive mãsi vocati Estalella, & aliorum bonorum viri sui, & per eum, dum vivebat, & tempore sui obitus possessorum, quã prætendit continuare in vim constitutionis Hac nostra, tit. Dissolt lo matrimoni, *pro sua dote, & alijs juribus, prout petitum extitit pro parte dictæ Annæ Mariæ Estalella supplicatione oblata* 21. *Maij* 1686. *& schedula ob die* 23. *Decembris ejusdem anni.*

Et licet pro parte dicti Alzina, & conjugum Berenguer, fuerit prætẽsum in bonis fideicomissi dicti Petri Antonij Estalella in favorẽ dictæ Franciscæ Berenguer, *& Estalella, verificati tenutam dictæ Annæ Mariæ Estalella non competere, imò eam cessare ex depositio ei facto die* 11. *Maij* 1686. *quantitatis* 1250. ℔. *& ex intima dicti depositi, & præsentata die* 21. *Octobris ejusdem anni.*

Caterum, quia constat exceptiones, & omnia deducta, & allegata per dictum Alzina, & conjuges Berenguers, continere merita proprietatis, seu possessorij plenarij, & sic altiorem requirere indaginem, & possessio dictæ Annæ Mariæ Estalella, est adeo privilegiata, vt ipso jure, ipsaq; constitutione sequuta morte dicti Caroli Estalella, ejus viri in eam fuerit translata, vnde interim, quo discepta. tur, an in dictis bonis competat tenuta dictæ Annæ Mariæ, quo ad beneficium faciendi fructos suos, & interim, disceptatur de integritate dicti depositi, ipsa conservari debet in eodem statu, & possessione, in quibus sequuta morte viri sui, visa fuit. Visis schedulis, & deductionibus per partes respectivè oblatis visis instrumentis exhibitis testium depositionibusq; videndis visis, meritis processus attentis, & aliàs provident pro nunc, & sine præjudicio jurium, & prætensionum partium, de quibus in diffinitiva debita habeatur ratio dictam Mariam Annam *Estalella interim litte hac pendente manutenendam, & conservandam fore, & esse, prout cum præsenti illam manute-*

ne-

neri, & conservari mandat in possessione, seu quasi, & tenuta omnium, & singulorũ bonorum, quæ fuerunt dicti Caroli Estalella, & maximè dictæ hæreditatis, sive mansi vocati Estalella tẽpore mortis illius, tam in eis, quæ erãt propria, & , seu de quibus liberé disponere poterat, quam etiam in eis, quæ pratenditur fideicommisso jam dicto esse subjecta, & dictum Alzina, & conjuges Berenguers respectivè abstinendos fore, & esse, provt cum præsenti abstineri mandat à molestijs, & perturbationibus per eos respectivè in dicta possessione, seu quasi, & tenuta dictæ Annæ Mariæ Estalella illatis, & inferendis. Et pro his fiant litteræ, & aliæ provisiones opportunæ juxta stylum, non obstantibus in contrariũ deductis, articulo expensarum in posterũ reservato, pro bis tractis vero fiat solita exequutio, & Intimetur.

De Tristany.

Nota, quod ab hac R. Provisione, pendet causa supplicationis ad relationem Nobil. Dom. Iosephi Pastor, & Mora R.S.

ARGVMENTVM.

Vtrum in bonis vinculatis habeat solum beneficium ne egeat.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num.1.

Marito competit beneficium ne cõveniatur, vltra quod facere potest, deducto ne egeat, quando ab eo repetidos intenditur soluto matrimonio, n.2.

Eodem privilegio fruitur socer mariti pater, qui restitutioni dotis obnoxius fuerit, ibid.

Quia in hoc pari passu ambulant, ibid.

Vxor non amittit hoc beneficium, quando convolat ad secundas nuptias, n.3.

Nec tacitè, nec expressè possunt maritus, & socer huic beneficio renũtiare, etiam cum juramento, ibid.

Etiam, quod renuntiatio fieret in capitulis matrimonialibus, & ante contractum matrimonij ibid.

Ad hoc requiritur, quod renuntiatio sit expressa, vel cũ clausula omni legum auxilio, ibid. 1

Beneficium ne egeat locum non habet, quando bona dotalia post mortem vxoris debent ad alium pervenire, videlicet, quando mulier decedit sine filijs, num.4.

Non admittitur limitatio, quando socius, vel alius, qui donavit, repetit dotẽ ex pacto reversionali, n.5.

In bonis vinculatis in contractu matrimonij non habet locum beneficium ne egeat, num.6.& 7.

Objectiones adducuntur, n.8. 10.& 11.

Eis respondetur, num. 9.10. & 12.

R. Decisio notatur, num.13.

R. Provisio transcribitur, n. 14.

Ejus confirmatio, num.15.

Beneficium ne egeat non admittitur in Cathalonia adversus obligationẽ guarentigiam, num.16.

Cum decis. Senat.

DECISIO XXXXII.

FVIT mota controversia inter Ioannem de Poch Civem Honoratum Barchinone, ex vna, & Nob. Franciscum de Pedrolo, & Antonium, ejus filium ex alia, vtrũ scilicet isti juvari possint, & gaudere debeant beneficio deducto ne egeant, contra repetitionem dotis instatæ per dictum Ioannem de Poch, eo, quia in capitulis matrimonialibus dicti Don Antonij, & Nob. Mariæ Annæ de Poch, ejus vxoris filiæ memorati Ioannis de Poch, fuit conventum, quod decedente dicta Nob. Maria Anna absque filijs, ad ætatem perfectam testandi pervenientibus, solummodo posset disponere de mille libris, duas autem mille libras ex dote illi constitutas à patre suo ad ipsum donatorẽ reverterentur, vna cum appen-

penditijs dotis, & evenit casus, quo dicta Nobilis Maria Anna Pedrolo, & de Poch ab hoc sæculo migravit sine liberis.

2 Modo quæsitum fuit, an dictis Nobilibus de Pedrolo 3 competat beneficiũ ne egeat, cui dubio negativum præbeo responsum, & licet supponi possit: primo esse certam juris conclusionem, marito competere beneficium ne conveniatur, vltra, quod facere potest deducto ne egeat, quando ab eo reperi dos intenditur soluto matrimonio, *l. maritum, l. si maritus, l. alia, §. eleganter, ff. solut. matrim. l. vnic. §. cum autem, Cod. de rei vxor. act. §. idem si de dote 36. inst. de act.* latè Fontan. *de pact. clausſ. 7. gloss. 3. part. 11. num. 25. cum seq.* Castagna *de benef. deducto ne egeat, q. 1. tot.* Amat. *resol. 55. num. 1. cum seq.* eodemq; privilegio fruitur socer mariti pater, qui restitutioni dotis obnoxius fuerit, Font. *vbi prox. num. 95. cum seq.* Larrea *decis. 66. n. 25.* Burat. *decis. 281. num. 20.* Tondut. *de prævent. Iud. part. 2. cap. 42. num. 2. & 3.* Castagna *in tract. de benef. deducto ne egeat, q. 7. tota,* Donadeus *de renuntiat. cap. 23. num. 10. cum seq.* Ita vt pari passu ambulent pater, & filius circa dictum beneficium erga dotis restitutionem.

Secundo, licet supponi possit, pro certo, quod maritus non amittit hoc beneficium, quando convolat ad secundas nuptias, vt latè prosequitur, Castagna *in d. tract. q. 1. ampliat. 11. tota.* Fontan. *d. clausſ. 7. gloss. 7. p. 11. à n. 76.* & fuit de mente Senatus juxta Michaelem Ferrer *p. 3. obser. cap. 62.* taliter, quod nec expresse posse maritum, vel socerum, adhuc cum juramẽto dicto beneficio renũtiare, vt docent Costagna, Amato, Font. Burat. Tondut. & Donadeus in supra citatis locis, etiam, quod renuntiatio fieret in capitulis matrimonialibus, & ante contractum matrimonij, provt observavit Senatus, teste Font. *d. clausſ. 7. gloss. 3. par. 11. num. 61. cum seq.* Amato *d. resol. 55. num. 3.* vt dici enim possit huic beneficio renuntiatum fuisse, requiritur, quod renuntiatio sit expressa, vel quod fuerit renuntiatum omni legum au-

vt docent Font. *d. p.*11. *n.*60. Donadeus *de renunciat. d. cap.*23. *num.*26.

4 Tamen vera concluſio eſt, quod beneficium ne egeat locum non habet, quando bona dotalia poſt mortem vxoris debent ad alium pervenire, provt ferè contingit, quando mulier decedit ſine filijs, ita Font. *de pact. d. clauſ. 7. gloſſ.*3. *p.*11. *num.*83. ex Dom. Oliba *de act. p.*1. *lib.*3. *§. fuerat de act. num.*33. & 34. ibi: *Ad hæc, vt in bonis vinculatis non habet locum beneficiũ ne egeat, quod eſt valdè favorabile ipſis maritis, propter honorem, & reverentiã matrimonij honeſtè tranſacti, l. quia talè, l. maritum, ff. ſolut. matrim. l ſunt qui & c. l. patronus, verſ. Item maritus, ff. de re jud. & quod in talibus ceſſat hoc privilegium ne egeat, probat text. in l. ſi prior maritus, ff. ſolut. matrim. de* 6 *quo Mieres nu.*39. ibi: *Item, quia vir, & latius, num.*112. *& fuit declaratum me referente in cauſa Nob. Iſabelæ, & Ioannis Burgues repetentium dotem à Nobil. Plicamando de Marymon, mortua in matrimonium, filia, & ſo-*

rore dictorum Burgeſos, vxore dicti Placamandi, & c.

5 Et quamvis prætenderetur hoc locum non habere, quando ſocer, vel alius qui donavit, repetit dotem ex pacto reverſionali, vt inſinuat Caſtagna *in d. tract. q.*1. *num.*29. Tamen declaratio relata à Dom. Oliba ſupra notata, & tranſcripta clarè comprehendit hunc caſum, & Font. doctrinam, & ideo, quidquid dicat Caſtagna, ex noſtris evidenter contrarium deducitur, & quod magis eſt idem Caſtagna firmat hanc opinionem *d. q.*1. *limit.*14. *num.*1. ibi: *Decimo quarto limita, quod maritus non gaudet iſto beneficeo in reſtitutione bonorum vinculatorum in contractu matrimoniali, quod poſt mortem vxoris ad alium dotes devenire, dicit Fontan. & c.*

Et licet *nu.*2. referat, quod contrarium tenet Molin. *de rit. nup. & pact. num.*15. *vſq; ad num.*20. vbi adducit rationes *à nu.* 3. *ad* 11. tamen concludit ipſe Caſtagna *num.*13. *circa medium*, ibi: *Ergo reſtat dicendum, quod maritus in caſu ſuppoſito in bonis vin-*

cu-

culatis in contractu matrimonij non gaudet isto beneficio, nisi in bonis debitis uxori ex legitima, & Trebellianica secundum Font. & alios, &c.

7. Rursus idē Castagna *in d. limit. 14. à num. 11.* postquam adducit rationes, in quibus Molina fundatur, dicit, ibi: *Et ex his rationibus concludit, maritum hoc legali gaudere beneficio in bonis uxoris licet vinculo suppositis favore matrimonij, sed fatetur aliquando per Senatum contrarium fuisse decisum, refert etiam Franciscus Leo, decis. 92. num. 1. & 2. decisum fuisse juxta opinionim Font. loco citato, licet transeat cum opinione Molin. Saltem in fideicommissis, quæ non sunt instituta ab homine, sed à lege, & in quibus non fuit dictum, quod omnia bona pleno jure, & sine diminutione pervenirent ad fideicommissarium: Ergo, quando dos est vinculata ab homine in contractu matrimoniali, scilicet à donante, prout in casu nostro, maritus non gaudet isto beneficio, secundum eum, & alios, quos refert ibi Molin.* 8 *tenentes hanc opinionem, ratio est, quod dotans potest sibi provideri, prout vult, & pacisi, quasi dos restituatur sibi, vel extraneo not. sup. in q. 1. num. 108.* (vbi citat, *l. ex more in fin. ff. de pact. dotal.* Font. *de pact. claus. 5. gloss 10. part. 1. num. 1. & alios*) *Præterquam in legitima, & Trebellianica competentibus ex bonis vinculatis, secundum Font. loco citato, & DD. vbi sup. vbi dicit ita pluries Senatus judicasse.*

Nec obstare potest consideratio, haucta ex DD, tenētibus in bonis vinculatis non admitti dictum beneficiū, eos intelligendo, & commentando, quod loquuntur, quando aliàs constituta fuit dos, & erat jam vinculata, & in favorem alicujus extranei, non vero, quando in ipsis capitulis matrimonialibus ipse pater dotans, sibi dotem restitui stipulatur, deficiente filia absque liberis, rationem designantibus, quod quotiescumq; convenitur gener à socero pro dotis restitutione gaudere debet beneficio deducto ne egeat, & illam inferentibus ex Costagna *d. tract. q. 1.* 9

num.

num.5.cum seq. & à num.21. & à num.12.

9 Nam responderi potest doctrinis prædictis Costagna, quod ipse *in d.q.1.* non loquitur de bonis vinculatis, sed generaliter dicit beneficium deducto ne egeat competere marito absolutè, quam propositionē suis in casibus procedere non nego, nego tamē in occurrenti casu illam applicari casui præsentis controversiæ; nam Castagna *d. n.12.* loquitur, quando pater, vti hæres filiæ agit contra maritum, quod est casus valdè diversus ab hac controversia, nā Ioannis Poch non obtinuit dotem in R. Sententia, vti hæres filiæ, sed nomine proprio in vim pacti revertionalis, in quo pater vigore dicto pacti. Videtur, quod stipulatus fuit, nomine proprio pro se, & non nomine filiæ.

10 Vltra prædicta allegabant dicti Nob. Pedrolo, totā causam finalē dicti beneficij esse, ob reverentiam debitam marito. Font. *de pact. d. claus. 7. gloss. 3. p. 11. num. 39.* fatendo hanc veritatem agnoscere omnes, & inter alios, Castagna *dict. tract. quæst. 1. 2.* Donadeus *de renuntiat. cap. 23. num. 25.* & eandem rationem militare, quando ex pacto revertionali debet redire dos ad patrem, sed non procedit hæc ratiocinatio, argumentum, & illatio, quia in patre non potest considerari illa reverentia, vt in marito.

11 Neque procedebat aliud argumentum, quod formabant dicti Nob. Pedrolo, constituentes differentiam inter patrem donantem, & extraneum, vt si extraneus sibi dotem restitui stipulatur, maritus minime gaudet hoc beneficio, vt videre est apud Mastril. *decis. 93.* quem citat Paschal. *de vir. pat. pot. part. 2. cap. 9. num. 29.* (ipsumque de materia hujus beneficij, & quæ personæ eo gaudent, attentè examina) Giurba *in consuet. messan. cap. 12. gloss. 6. par. 1. nu. 49.* Bolsius *de dote, cap. 11. num. 108.* inferentes dicti Pedrolo, ex hac differētia, quando dotans est pater, & sibi reddi dotem stipulatur, nequit insolidum convenire maritum, vltra quam facere potest, sed hunc gaudere pro privilegio maritali.

12 Hoc argumentum facilè di-

diluitur, nam nego dictam regulam procedere in bonis vinculatis, & quando habemus DD. *supra nu.* 5. 6. & 7. citatos, quæstionem pertractantes, & illam decidentes in proprijs terminis, qui prædicta prævideruntes, & latè respondens contrarijs, non est curandum de prædictis, cum casui non applicentur.

15 Die 15. Novembris 1685. fuit in favorem dicti Ioannis de Poch provisum per Dom. Vincentium Sabater R.S. in actis Golorons Not.

SEQVITVR R. PROVISIO.

14 *Die* 15. *Novembris* 1685. *visa R. Sententia in præsenti causa infrascripto Relatore referente lata* 8. *Maij labentis anni, in, & cum qua Nobiles Franciscus, & Antonius de Pedrolo pater, & filius fuerunt condemnati in solidum, taliter, quod uno solvente alter liberetur ad dandum, & solvendum Ioanni de Poch, Civi Honorato Barchin.* 2000 ℔. *per dictum Poch donatas in capitulis nuptialibus initis, & firmatis inter dictos* Nob. *Antoniũ de Pedrolo, & Mariam Annam filiam suam post contractũ matrimonium vita functam, & per dictam Nobil. Mariam Annam in dotem constitutas, & duas archas, vulgo* Bauls, *cum vestibus, & raupis, seu illarum justum valorem, una cum interesse à die littis mota, dicti interesse, & aliorum forçã liquidandorum, liquidatione reservata in decreto exequutionis, vel alia ulteriori liquidatione. Visa commissione facta alteri ex Virgarijs R.A.* 23. *Maij præsentis anni, qui dictam exequatur sententiam de consilio Relatoris, visa nominatione tabulæ Cambij præsentis Civitatis loco cautionis, visis articulis, & deductionibus per partes respectivê oblatis, viso denique toto processu, & videndis visis, & deveniendo ad liquidationem dicti interesse, attento constat præsentẽ l ittem fuisse motam* 27. *Septembris* 1683. *à quo die usq; ad diem* 27. *Septembris proximè dimissi sunt elapsi duo anni, ideo, & aliás pro dicto interesse ad rationem solidi pro libra pro dictis* 2000 ℔. *salvo errore calculi liquidat in credi-*

ditum dicti de Poch, & indebitum dictorum Nob. de Pedrolo 200ℓ. ℔,

Quo vero ad liquidationẽ valoris dictarum archarum, vestium, & rauparum, attento non constat de earum valore de tempore introductionis præsentis littis, ideo pro nunc nihil liquidat, sed reservat ad ulteriorem liquidationem.

Et itaque providet, quod fiat exequutio dictæ R. Sentiæ, & præsentis Provisionis liquidationis juxta illarum seriem, & thenorem, soluto priùs jure sigilli, & juris ordine in exequendo servato, & pro his fiant, & expediantur litteræ exequutoriales, & aliæ provisiones opportunæ juxta stylum, non obstante beneficio ne egeat implorato per præfatos Nobiles de Pedrolo, & alijs in contrarium deductis, hoc intellecto, quod pecuniæ ex dicta exequutione processuræ, deponantur in tabula Cambij præsentis Civitatis dictæ, & scriptæ memorato Ioan. Poch ad soltam infrascripti Relatoris, & qualibet pars suas solvat expensas, pro bistractis vero solita fiat exequutio, & intimetur. SABATER.

15 Quæ quidem R. Provisio fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referente Dom. Iosepho de Pastor, & Mora R. S. die 8. Iulij 1686.

16 Beneficium ne egeat non admittitur in Cathalonia adversus obligationem guarentigiam, vt dixi supra *decis.* 32. *num.* 39. tamen quia illhic observantiam Senatus cum decisione illius non allegaverim, volui, hic illam notare, & sic dicto beneficio, non obstante decernitur, exequutio in vim dictæ scripturæ guarentigiæ, Cancer *var.* 2. *cap.* 3. *num.* 115. *cũ seq.* cui non obstat Castag. *in tract. de beneficio deducto ne egeat in proœm.* 2. *p. n.* 82. & Fõt. abeo citatus *de pact. clau.* 5. *gloss.* 7. *num.* 8. quia loquuntur in exequutione contra instrumentum, & non contra exequutionem oppositа, ita R. Senatus R. Sententia lata referente Do. Ioanne de Colomer die 7. Decemb. 1677. in favorem conjugum Roig, & Riera, & Dimæ Zafont, cõtra Iosephũ de Malla, & Conanglell domicellũ, & Mariã conjuges, confirmando Reg. Provisionẽ facta per Dom. Iose-

sephũ Aleny R. S. 12. Iun. ejusdem anni, cum qua non obstante dicto beneficio ne egeat per dictum de Malla oppositio fuerat provisum, quod fieret exequutio contra bona illius in vim scripturæ tertij per eum firmatæ in venditione, & originali creatione quorundam censualium, in actis Vila Notarij Regij.

ARGVMENTVM.

Legatum sub conditione nubendi, cum certa persona, quid faciendum sit, vt debeatur.

SVMMARIVM.

Casus proponitur, num. 1. & 2.
Dubium primum, num. 4.
Confessioni claræ, & certæ est standum, num. 5.
Et debet cõcludere per necesse, & non per possibile, ibid.
Qui agnoscit legatum dicitur se obligare ad subundum onus illi legato iunctum, ibid.
Tempus implendi conditionem, non currit gravato, nisi à die scientiæ, ibid.
Dubium secundum, num. 6.
Prohibitio instituti adjecta, quod N. teneatur nubere cum N. *est modalis, n. 7.*
Si testator legat tibi centum ea conditione, vt aliquid facias, ea non obstãte erit modus, & non conditio, num. 8.
Significatio verborum magis inspicitur, ibid.
Si testator instituit extraneũ heredem vniversalem in omnibus bonis suis, hac cõditione adjecta, quod non succedat, nec possideat dicta bona, nec eorum partẽ possit habere, nec recipere possessionem illorũ, donec legata per exequutores fuerint plènè soluta, *hæc verba non faciunt conditionem, sed denotant quoddã onus impositum heredi in prohibẽdo apprehensionem hereditatis ad certũ tempus, num. 9.*

Quando aliquid legatur sub modo, si legatarius modum non adimplet privatur legato, & si illud acceperat restituere tenetur illud heredi, num.10.

Ubicumque verba possunt se habere ad modum, & conditionem, potius denotat modum, num.11.

De institutione, an sit modalis, vel conditionalis, vide DD. citatos, num.12.

Verba, cum hac conditione, quod teneatur, *non faciunt conditionem, sed modum, num.13.*

Conditio, per viam modi adjecta, vt nubat tali *an sit contra libertatem matrimonij, num.14.*

Rationes adducuntur, ibid.

Conditio non est resiliendа per quam matrimonium per aliquod tempus differtur, ibid.

Quæ sit conditio mixta, nu. 15.

Conditio mixta, si impeditur justè à tertio habetur illa pro impleta ad commodum ejus, qui implere eam tenebatur, ibid.

Hospitale institutum sub conditione si infra annum capellam ædificasset, alioquin alter succederet; si elapso anno Hospitale non ædificavit capellã. in integrum restitui potest, n.16.

Testator, si instituit sibi minorẽ haredem, si infra certum tempus aliquid fecerit, si elapsum est tempus implendi cõditionem, datur restitutio in integrum minori haredi, ibid.

Quod jam factum est retractari non potest, num.17.

De materia hujus decisionis, vide Oleam, citatum n.18. & de promissione, quam faciunt sponsi de effectuando matrimonio cum certa pœna, & de illius validitate, ibid.

De differentia inter obligationem pœnalem, & conditionẽ, ibid. remissivè.

Dubium tertium, num.19.

Hæres instituta, vt nubat tali *tenetur illum requirere, ne incurrat pœnam, num.20.*

Differentia assignatur, cur non requiratur interpellatio in legato conditionali, bene vero in modali, num.21.

Quando agitur de pœna amissionis commodi, tunc requiritur interpellatio, n. 22.

Sine

Sine interpellatione, quis non constituitur in mora, ibid.

In facto negativo interpellatio non requiritur, secus in affirmativo, num. 23.

Dubium quartum, num. 24.

Filia instituta ab extraneo, si Titio nupserit, cum privatione hæreditatis, si nuptias cum Titio nō contraxerit, an amittat legatum, seu hæreditatem, si pater puellæ hujusmodi matrimonio non consentit, sed de ejus voluntate alteri nupsit, num. 25.

Puella nubens de consensu, & voluntate matris, fratrū, & consanguineorum forēs, an incidat in pœnas statuti prohibentis has nuptias. ibid.

Dubium quintum, & ultimum. 26.

Si non adimpleta conditione prædicta substituatur pia causa, valida est dispositio, & filia parere tenetur, alioquin substitutus admittitur, num. 27.

Defectus conditionis substituta causa pia conditioni est parendum, ibid.

Ubicumq; quis re aliqua privatur in pœnam sibi priùs imminentem, seu priùs comminatam, tunc etiam privati ejus filij censentur, num. 28.

Filij patris contemplatione vocati præsumuntur, ideoque excluso patre ipsi quoque excluduntur, ibid.

R. decisio proponitur, nu. 29.

Reg. Sententia transcribitur, num. 30.

DECISIO XXXXIII.

PETRVS Lliurella agricola Villæ de Lledó, in suo testamento firmato in posse Raphaelis Balle Notarij publici dictæ Villæ 13. Maij 1658. hæredem suam vniversalem instituit Theresiam filiam legitimam, & naturalē Salvatoris Planas agricolæ Villæ de Terrades, & Mariæ conjugum neptem, sive *Neboda* ipsius testatoris ad suas liberas voluntates, ipsa tamen nubente cum vno ex Filijs Ioannis Stela agricolæ de Vilademires, & non aliter, cuo eo videlicet, qui sibi magis placeret, cum pactis, vinculis, & condictionibus in di-

cto teſtamento ennarratis, & ſi dicta Thereſia non nuberet (vt dictum eſt) dictæ Thereſiæ in prædictis caſibus, & quolibet eorũ dictũ Lliurella ſubſtituiſſe, intituiſſeque, & fũdaſſe ad Laudem Dei Omnipotentis, & pro ſalute animæ ipſius teſtatoris, cauſam piam pro puellis ex ſuo genere maritandis, & ejus vxoris, & domus Ioannis Stela, & Chriſtophori Gallart, & Lliurella Loci de Argelaguer, & Marię ejus vxoris filijs & filiabus, & deſcendentibus ex eis maritandis, & ſcholaribus in ſcholis alendis, nominaſſeq; in exequutores, & adminiſtratores dictæ cauſæ piæ dictum Stela, Gallart, & Magdalenam illius teſtatoris vxorem.

2 Evenit caſus, quod dicta Thereſia conditionem prædictam nubendi cum altero ex filijs Ioannis Stela appoſitam per Petrum Lliurella nõ adimplevit, quo ſequuto, adminiſtratores dictæ cauſæ piæ inſtitutæ, & fundatæ per dictum Petrum Lliurella in ſuo Kalendato teſtamento littem introduxerunt in R. A. & petierunt, ipſis adjudicari cum jurium plenitudine vniverſa hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Lliurella, & condemnari Thereſiam, & Petrum Andream Miquel conjuges ad illis deferendam vacuam, & expeditam poſſeſſionem dictæ hæreditatis, & bonorum.

3 Quæro quid juris, pro cujus majori enodatione dubia ſequentia propono.

PRIMUM DUBIVM.

4 Vtrũ dicta Thereſia Planas habuerit tempore contractus matrimonij plenã ſcientiam voluntatis Teſtatoris, quod ſub pœna privationis hæreditatis nuberet cum altero ex filijs Ioannis Stela agricolæ de Terrades.

5 Pro cujus dubij reſolutione non immoror, cum ipſa Thereſia, vti teſtis, faſſa fuit, ſe notitiam, & ſcientiam, dictæ pœnæ habuiſſe, & ſic ejus cõfeſſioni eſt ſtandum, cum clara, & certa ſit, Gratian. *deciſ.* 43. *á num.* 3. Rot. apud. Rub. *deciſ.* 207. *nu.* 13. *par.* 7. *recent.* & *deciſ.* 68. *num.* 21. *part.* 8. & illa confeſsio concludebat ſcientiam prædictam per neceſſe, & nõ per poſsibile, quo

in

in casu plenè probat Tondut. *tom.1.qq.civil.cap.68. nu.18.* Et potest ponderari regula, quod qui agnoscit legatū dicitur se obligare, ad subeūdū onus illi legato injunctum, Cap. *Officij de testam, l. sed si non servus in princ. ff. ad l. falcid. l. cum ab vno, ff. de legat.2.* Alexand. *lib 1.cons.102. num. 4.* & à die dictæ scientiæ currit dictæ Theresiæ tēpus implendi conditionem, propter regulam, quod tempus implendi conditionem nō currit gravato, nisi à die sciētiæ, *l.2. & ibi gloss. ff. de condit. & demonstr.* Bald. *in l.1. num.20.Cod.de inst. & substit.* Menoch. *cons. 425. num.14. lib.5.*

SECVNDVM DVBIVM.

6 Vtrum hujusmodi prohitio institutioni adjecta sit modalis, conditionalis, seu pœnalis tantum.

7 Respondeo, quod dicta prohibitio est modalis, nō autem per se conditionalis, & pœnalis, nam fuit concepta *cum hac conditione, quod teneatur*, videlicet, quod Theresia teneatur nubere cū vno ex filijs Ioannis Stela, quæ 8 verba important modū, non conditionem, qui venit adimplendus, ita in specie de dictis verbis *cum hac conditione, & c.* tradunt Iason *in l. debitori sub nu.2. vers. Unde pondera hic esse textum, & c. Cod. de pact.* Barth. *cons.4. num.1. vol.1.* Fulgos. *cons.202. vol.4. ante num.1. vers. Nam legatum datum ipsi lucio*, Ioan.de Annan. *cons. 75. sub num. 1.* quos citat Cyriac. *to.4. contr. 694. nu.6.* & potest addi expressa dispositio, *text. in l. ea cōditione, Cod.de rescind. vendit.* vbi Bald. & Salicet. qui etiam pro hac opinione allegant *text. in l. nihil*, cum ibi notatis per Barth. *ff. de conjung. cum emanc. liber.* probatur etiam non solum, *ex l. cum res*, & ibi nota Bald. *Cod. de donat. & in l. quoniā*, & ibi Bald. & Salicet. *Cod.de rer. permut.* verum etiam, *ex l. mævia, ff. ne manumiss. testam. l.2. §. fin. ff. de donat.*

Quod ampliatur in casu, quo si testator legat tibi centum eā conditione, vt aliquid facias, ea non obstante erit modus, & non conditio per *d. l. mævia, & l.2. de donat.* quia verba illa prolata à testa-

tore

tore cum ea conditione, non accipiuntur propriè pro conditione, cum communiter testatores, quid sit, ignorent, & ideo significatio verborum magis inspicitur, vt omnia prædicta comprobant Barth. *in l. quibus diebus, §. Termilius circa* 1. *col. ff. de condit. & demonstr.* Anth. Bu. *cons.* 48. Castro *cons.* 5. *col.* 1. *lib.* 1. Aretin. *cons.* 149. *col.* 1.

9 Exorno prædicta, quod si testator instituit extraneum hæredem vniversalem in omnibus bonis suis hac conditione adjecta: *quod non succedat, nec possideat dicta bona, nec eorum partem possit habere, nec recipere possessionẽ illorum donec legata per exequutores fuerint plenè soluta*, hæc verba non faciunt conditionem, sed denotant quoddã onus impositum hæredi in prohibendo apprehensionem hæreditatis ad certum tempus, vt docet Alex. *vol.* 1. *cons.* 102. *num.* 2.

10 Similiter, quando aliquid legatur sub modo, si legatarius modum non adimplet privatur legato, & si illud acceperat restituere tenetur illud hæredi, *l. si hæres, ff. de cond. ob caus. l. libertos, §. hujus, ff. de aur. arg. leg.* & not. Barth, *in d. §. Termilius in ult. col.* plures citat Ramon. *cons.* 95. *num.* 22.

11 Supradicta confirmo, quia vbicumque verba possunt se habere ad modum, & conditionem, potius denotant modum, facit, *l. cum ab eo, ff. de contr. emp. l. quamquam asseveras, Cod. de re permut.* Aretin. *d. cons.* 149. *col.* 1. Corn *cons.* 291. *lib.* 3. plures citat Alex. *dict. cons.* 102. *num.* 2.

12 Et tandem, quod hæc institutio (de qua agitur) sit modalis, non autem conditionalis, inferas, ex his, quæ docet doctissimus Olea *de cess. jur. tit.* 3. *q.* 7. *nu.* 36. & quæ cum distinctione docent Ramon *d. cons.* 95. *n.* 23. & Alex. *dict. cons.* 102. *nu.* 6. & 7. quorum doctrinas non transcribo, ne molestus sim.

13 Et concludo cum dicto Cyriac. *d. contr.* 694. *num.* 6. *vers. Sexto*, ibi: *Sexto, & vltimo, vbi dicta verba cum hac conditione, quod teneatur importarent cõditionem, quod negatur, talis conditio non operaretur, quod ea non impleta amitteretur legatum,*

sed

sed faceret tantum, vt non posset obtineri, nisi ea priùs impleta cuius sequuto implemẽto, nõ posset negari legatũ.

14 Neque hæc conditio, per viam modi adjecta, *vt nubat tali*, est contra libertatẽ matrimonij; vt docet Ramon *d. cons.* 95. *num.* 25. tum quia conditio prædicta potius dicitur allectio ad contrahendũ, quam impeditiva matrimonij, Capic. Latr. *lib.* 1. *consult.* 72. *num.* 3. qui loquitur delegato facto puellæ cum conditione nubendi certis personis, quidquid dicat *num.* 12. tum quia ex hoc non censetur ademptа facultas contrahendi, licet ex parte restringatur, Molin. *de Hispan. Primog. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 3 quæ omnia procedunt, nedum in præcepto contrahendi cum certa persona per viam conditionis adjecto, sed etiam in eo, quod per viam modi adjectũ est, Oldrad. *cons.* 16. plures citat Molin. *loco citat. num.* 4. Vrceol. *de transact. tot. cap.* 28. & conditio non est reijcienda per quam matrimonium per aliquod tempus differtur, Reg. San Felic. *decis.* 289. *num.* 9. qui loquitur in hac decisione de conditione nubendi certæ personæ in institutione, seu legato adjectæ, an, sit parendum.

Neque hæc conditio, mixta dici potest, ad hoc, vt dicta 15 Theresia à successione exclusa remaneret, ponderando, quod conditio mixta, est partim potestativa, & partim casualis, cum scilicet penderet à volũtate dictæ Theresiæ & à voluntate filiorum Ioannis Stela, quibus erat nubenda, vt probat text. *in l. in testamento ita, ff. de condit. & demõstr.* vbi Barth. & Castro, *Beroius cons.* 45. *num.* 5. *lib.* 2. conditio autem mixta si impeditur justè à tertio habetur illa pro impleta ad commodum opus qui implere eã tenebatur, vt tradunt Barth. *ad d. l. in testamento, col.* 1. *vers. dic.* Soc. Sen. *cons.* 44. *num.* 6. *lib.* 1 late Menoch. *tom.* 5. *cons.* 425 *num.* 12. Cæterum in hoc casu non constabat, dictam Theresiam fuisse impeditam nuptias contrahere cum vno ex filijs dicti Stela, taliter, quod vt dicam *in dubio tertio*, ipsa pro sua parte, & interesse tenebatur requirere, & interpellare alterum ex filijs dicti Stela, & sic non fuit instituta sub conditione mixta, sed modali.

Nec

16 Nec adversus non adimplementum dictæ conditionis dicta Theresia restitui poterat, provt restitutionē procedere affirmat Cyriac. *dict. contr.* 415. *à n.* 127. ad exemplum Hospitalis instituti sub conditione, si intra annum Hospitale Capellam ædificasset, alioquin alter succederet, si elapso anno Hospitale non ædificavit Capellam, in integrum restitui potest, Roman. *in singul.* 93. *Pridie habui*, qui post Bald. *in l. si pupillorum, num.* 4. *Cod. de repudiand. hared.* prædicta docet, ad exemplum testatoris, qui instituit sibi minorē hæredem, si infra certum tempus aliquid fecerit, si elapsum est tempus implendi conditionem, datur restitutio in integrum minori hæredi, vt notat Fulgos. *in l. vlt. num.* 7. *Cod. in quib. caus. in integ. restit. non est necess.*

17 Quia diversum videtur in casu nostro, in quo etiam si concessa fuerit restitutio dictæ Theresiæ, attamen conditio adjecta in testamento dicti Petri Lliurella impleri non poterat, cum jam nuptias non contraxerat cum altero ex filijs dicti Stela, non enim, quod jam factum est, retractari potest, vt in specie sic intelligit, Fulgos. *cons.* 91. *col. penult. vers. Quod autem novissimè*, Menoch. *d. cons.* 425. *num.* 18. *vers. Nec obstat, lib.* 5.

18 Et tandem de materia hujus decisionis, vide latè, & pulchros casus referens, Olea *de cess. jur. tit.* 3. *q.* 7. *à num.* 35. *ad finem*, qui varijs Doctorum authoritatibus eos illustrat, & resolvit, ad quem (quando casus occurrerit) te remitto, & de promissione, quā faciunt sponsi de effectuando matrimonio cum certa pœna, & de illius validitate, latè Fontan. *tom.* 2. *claus.* 12. *gloss. vnic.* Vrceol. *de transact. cap.* 28. qui examinat differentiā inter obligationem pœnalem, & conditionalem *à nu.* 16. *cum seq.*

DVBIVM TERTIVM.

19 Vtrum ad incursum dictæ pœnę dicta Theresia esset requirendā à filijs Ioannis Stelá, vt eligeret alterum ex illis in sponsum, an vero ipsa teneretur eos requirere.

20 Respondeo, quod Theresia tenebatur requirere vnū

ex

ex filijs Ioannis Stela, vt cum ipsa nuberet, ob quod nō posset dici conditionem per viā modi adjectam adimpleviſſe, & fundo hanc opinionem ex his, quæ docet Font. *clauſ. 6. gloſſ. 3. p. 4. num.* 42. & 43. qui adhæret ſententiæ Oddi, & reijcit Mareſcotum contrarium tenentem, quam Font. opinionem ſequuta fuit, Rot. Rom. impreſſa poſt Marinis *var. reſol. to. 1. reſol. 87. n. 25.* Caſtillo *contr. cap. 115. à n. 3. lib. 6.* Super qua materia vide Ramon *conſ. 94. & 95.* Molin. *de Hiſpan. Primog. lib. 2. cap. 13.* Duran. *de condit. & demonſtr. par. 2. cap. 3. nu. 45.* Ponſius *de matrim. lib. 3. cap. 17. num. 6.* Queſada, & Pilo *contr. 26. num. 19.* videndus Zacchia *poſt qq. medic. legal. deciſ. Rot. Rom. 53. tom. 2.* qui hanc ſequitur opinionem, & melius Cyriac. *tom. 3. contr. 451. num. 100.* ibi: *Quando enim certa perſona eſt deſignata, tunc poteſt cum minori dedecore requiri aliquo honeſtiori modo illa perſona, an velit contrahere matrimoniū cum ea, & denuntiare illi, ſe aliàs alteri nupturam, prout neceſſariam eſſe hanc denuntiationē putant Turret. conſ. 67. num. 64. 70. & 71. vol. 2.*

21 Ex his lucem capit ratio differentiæ, cur non requiratur interpellatio in legato cōditionali, requiratur autem in modali, vt privationi ſit locus, nam in conditionali, cum id quod eſt in obligatione, non ſit in diſpoſitione non cadit interpellatio in eo, quod non debetur, ſed in modali præcedit obligatio poſt legatum acceptum, ideoque cadit etiam interpellatio, & magis verſatur præjudicium in amittendo jure jam quæſito, quam in amiſsione quærendi, Ruin. *conſ. 184. ſub num. 5, verſ. Ita demum, lib. 2.* Aretin. *d. conſ. 149. ſub num. 1. verſ. Hiſ tamen non obſtantibus, & præſertim ſub num. 3. verſ. Secundo dicimus*, Abb. *conſ. 48. num. 18. & 20.* Zæphal. *conſ. 497. num. 8.* Gratian. *cap. 523. num. 26. & 27.* Simon de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib. 4. fol. 452. num. 31. & 32.* Marta *de ſucceſ. legal. p. 4. q. 18. art. 3. num. 47. & 48.* Molineſ. *ad conſuet. Neapol. part. 4. q. 1. num. 11.* Theſaur. *deciſ. 270. num. 25.* Oſaſch. *deciſ. 48. n. 1.* Capic. Latr. *deciſ. 59. nu. 23.*

& ibi Manfarella, vide Rot. Rom. *part.* 1. *tom.* 9. *recent. deciſ.* 201. *à num.* 33.

22 Rurſus, quia, quando agitur de pœna amiſsionis commodi, tunc requiritur interpellatio, vt adimpleatur, Gratian. *d. cap.* 523. *num.* 27. & ſine interpellatione quis nō conſtituitur in mora, Valenz. Velazq. *conſ.* 16. *num.* 21. *cum ſeq.*

23 Tandem, quia eſt certum in jure, quod in facto negativo interpellatio, ſeu monitio non requiritur; ſecus in affirmativo, vt docet Ruſticis *ad l. cum avus, ff. de condit. & demonſtr. lib.* 6. *cap.* 6. *à n.* 19. in quo verſamur in hac facti ſpecie, & ſic dicta Thereſia tenebatur interpellare alterum ex filijs dicti Stela, vt videbis infra in motivis R. Concluſionis, ſive declarationis hujus cauſæ.

QVARTVM DVBIVM.

24 Vtrum dictam Thereſiam excuſet ab incurſu pœnæ, quod ipſa erat puella ætatis 14. annorum, & quatuor menſium, & virgo, & dictas nuptias contraxit cum conſenſu matris, & fratris, & aliorum conſanguineorum, quibus reverentiam debebat.

25 Circa hoc dubium, videlicet, quando filia inſtituta ab extraneo, ſi Titio nupſerit, cū privatione hæreditatis, ſi nuptias cum Titio non contraxerit an amittat legatum, ſeu hereditatem, ſi pater puellæ hujuſmodi non conſentit, ſed de eius voluntate alteri nupſerit, vide DD. latè hāc quæſtionē tractantes, vtpote Caſtillo *contr. lib.* 4. *cap.* 25. *à n.* 48 Duran. *de condit. impoſsib. par.* 2. *cap.* 3. *à n.* 62. Paſchal. *de virib. patr. poteſt. p.* 3. *cap.* 2 *num.* 17. Ramon. *d. conſ.* 95. *á num.* 73. Molin. *de rit. nup. lib.* 3. *cap.* 29. *nu.* 58. Bertrand. *conſ.* 148. *lib.* 1. Cyriac. *dict. contr.* 451. *à num.* 135. & in ſimili caſu puellæ nubentis de conſenſu, & voluntate matris, fratrum, & conſanguineorum forenſi, an incidat in pœnas ſtatuti prohibentis has nuptias, latè Redenaſch. *conſ.* 1. *à num.* 69. *ad* 92.

QVINTVM, ET VLTIMVM DVBIVM.

26 Vtrum filijs dictæ Thereſiæ vocatis in inſtitutione potuit dicta Thereſia præjudicium

cium afferre, & existentibus illis sit locus causæ piæ.

27 Respondeo, quod in defectum conditionis per viam modi adjectæ dispositioni testamentariæ dicti Lliurella, & non adimpletæ per dictam Theresiam, hæreditas translata fuit in causam piam, *ex l. Titio usufructus, §. 1. ff. de condit. & demonstr.* Mantica, qui de communi attestatur *de conject. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *nu.* 9. Font. *tom.* 2. *clauſ.* 6. *gloſſ.* 3. *p.* 5. *n.* 16. Canc. 3. *p. cap.* 7. *num.* 305. *& cap.* 20. *num.* 386. Ramon. *d. conſ.* 94. *num.* 6. *& conſ.* 95. *num.* 45. Capiblanc. *de jur. & auct. Baron. pragm.* 9. *n.* 22. P. Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 34. *nu.* 34. in defectu enim conditionis substituta causa pia, conditioni est parendum, Ramon. *in locis sup. citatis.*

28 Et filij ipsius Theresiæ in memorata institutione vocati remanent privati, quia vbicumque quis re aliqua privatur in pœnam sibi prius imminentem, seu prius comminatam, tunc etiam privati ejus filij censentur, *text. in l. si cohortalis, Cod. de cohortal. lib.* 12. Rusticis *ad l. cum avus, ff. de condit. & demonstr. lib.* 6. *cap.* 5. *nu.* 10. idque procedit etiam, quod filij vocati essent ad illam rem ex dispositione expressa, dummodó proprijs nominibus vocati nõ fuerint, sed simpliciter sub nomine filiorum (vt in hoc casu) quia patris contemplatione vocati præsumuntur, ideoque excluso patre ipsi quoque excluduntur. Rusticis *loco citat.*

29 His sic stabilitis die 9. Oct. 1666. referente Dom. Alexio de Tristany, & Monserrat, R. S. genitoreque meo colendissimo fuit lata sententia in favorem administratorum causæ piæ dicti Petri Lliurella agricolæ de Lledó Vicariæ Bisulduni Diœcesis Gerundæ, contra Petrum Andræam Miquel, & Theresiã Miquel, & Planes conjuges, in actis Roig.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

30 *Attento constat Petrum Lliurella agricolam Villæ de Lledò Vicariæ Bisulduni Diœc. Gerundæ in suo testamento firmato in posse Raphaelis Balle Not. pub. dictæ Villæ* 13. *Maij* 1658. *hæredem*

ſuam vniverſalem inſtituiſſe Thereſiam filiam legitimã. & naturalẽ Salvatoris Plana agricolæ Villæ de Terrades, & Mariæ conjugũ neptẽ, ſive neboda, ipſius teſtatoris ad ſuas liberas voluntates, ipſa tamen nubente cum vno ex filijs Ioannis Stela agricolæ de Viladamires, & non aliter, cum eo videlicet, qui ſibi magis placeret, ſi die ejus obitur viveret, & hæres eſſe vellet, & ſi non viveret ejus infantes legitimos, & naturales, ſi aliquos haberet, ſicut per ipſam foret diſpoſitum, ordine primogenituræ inter ipſos ſervato, maſculos fœminis præferendo, etſi per eam non foret diſpoſitum ſubſtituiſſe, & hæredes ſuos vniverſales inſtituiſſe ipſius infantes, vnum poſt alium, de gradu in gradum, ordine primogenituræ, inter ipſos ſervato, maſculos fœminis præferendo. Quod ſi prædicta Thereſia neptis, & hæres decederet, quandocumque ſine infantibus, aut cum talibus, qui ad ætatem teſtandi non pervenirent, aut non nuberet, vt dictum fuerat, dictæ Thereſiæ in prædictis caſibus, & quolibet eorum ſubſtituiſſe, inſtituiſſeque, & fundaſſe ad Laudem Dei Omnipotentis, & pro ſalute ſuæ animæ cauſam piam pro puellis ex ſuo genere maritandis, & ejus vxoris, & domus Ioannis Stela, & Chriſtophori Gallart, & Lliurella Loci de Argelaguer, & Mariæ ejus vxoris, filijs, & filiabus, & deſcẽdentibus ex eis maritandis, & Scholaribus in ſcholis alẽdis, nominaſſeq; in exequutores, & adminiſtratores dictæ cauſæ piæ dictum Stela, Gallart, & Magdalenam ipſius teſtatoris vxorem. prout in ipſius teſtamento latius continetur, cui refertur, conſtat Petrum Lliurella teſtatorem obiiſſe 31. Maij 1685. conſtat prædictam Thereſiam Plana matrimonium in facie Sanctæ Matris Eccleſiæ contraxiſſe 31. Februarij 1661. cum Petro Andræa Miquel paratore ejuſdem Oppidi de Lledò, cõſtat die quo dicta Thereſia nuptias cum dicto Miquel celebravit Ioannẽ Stela duos filios ætatis nubilis habuiſſe nempè Silveſtrum Baudiliũ, & Silveſirum Mathæum Labertum. Ex quibus conſtat

præ-

prædictam Theresiam conditionem nubendi cum altero ex filijs Ioannis Stela appositam per Petrum Lliurella in dicta Theresia hæredis institutione non adimpleviſſe, ſicque locum fuiſſe ſubſtitutioni, & inſtitutioni dicta piæ cauſæ in ipſius Petri teſtamẽto fundatæ. Conſtat prædictæ piæ cauſæ eſſe nunc adminiſtratores Ioannem Stela, & Chriſtophorum Gallart, & Lliurella. Conſtat dictã Thereſiam Miquel, & Petrum Andræam Miquel conjuges tenere hodiè, & poſsidere vniverſam hæreditatem, & bona, quæ fuerũt Petri Lliurellateſtatoris prædicti. Conſtat dictos Ioannem Stela, & Chriſtophorum Gallar in præſenti cauſa pitiſſe, dictos cõjuges Thereſiam, & Petrum Andræam Miquel condemnari, ad deſerendam vacuã, & expeditam poſſeſsionem prædictæ hæreditatis, & bonorum prædicti Petri Lliurella præfatis Ioanni Stela, & Chriſtophoro Gallart, vti adminiſtratoribus piæ cauſæ per Petrum Lliurella inſtitutæ, & fundatæ, vna cum fructibus ab ea perceptis, & qui percipi potuerunt.

Et licet per dictos conjuges Miquel ſit prætenſum per dictam Thereſiam non ſtetiſſe, quominus adimpleret voluntatem Petri Lliurella nubendo, cum altero ex filijs dicti Ioannis Stela, ſed ab illis fuiſſe impeditam nuptias cũ altero ex eis contrahere, monitus enim Ioannes Stela à fratre, & alijs conſanguineis dictæ Thereſiæ (vt aſſeritur) vt deliberaret, quem vellet ex ſuis filijs nubere cum ea, ipſe Stela pater reſpondit, notam ſibi eſſe voluntatem ſuorum filiorum, quod neuter ex eis volebat cum ea matrimonium contrahere, ob quod ſatis liquebat ipſam fuiſſe impeditam facto ipſius Stelæ patris, & filiorum ſuorum adimplere prædictam conditionẽ in ſua inſtitutione adjectam, ſicque habendam eſſe pro adimpleta, & conſequenter non eſſe locum privationi dictæ hæreditatis præfati Petri Lliurella, nec ſubſtitutioni in favorem cauſæ piæ appoſitæ.

Cæterum, quia conſtat prædictam Thereſiam ſcientiam ſpecificam habuiſſe, quod hæ-

re-

res erat inſtituta à dicto Lliurella ſub prædicta conditione, vt alteri ex filijs Ioannis Stela nuberet, & non aliter, & non conſtat vllum ex filijs dicti Stela fuiſſe à prædicta Thereſia requiſitum, quatenùs cũ ea nuptias celebraret quod præcisè facere tenebatur vt diceretur per ipsã nõ ſtetiſſe, quo minùs cõditio adimpleretur, & haberetur pro adimpleta, imò conſtat prædictum Stela, antequam nuptias celebrarent in facie Eccleſiæ dicta Thereſia, & Petrus Andreas verbo declaraſſe fratri, & conſanguineis ipſius Thereſiæ, quod alter ex ipſius filijs volebat matrimonium cum ea contrahere, inſequendo voluntatem dicti Lliurella teſtatoris, à quibus declaratio dicti Stela fuit ſpreta, & proceſſum ad celebrationẽ matrimonij dictæ Thereſiæ cũ dicto Miquel, contra præceptum teſtatoris, & ipſius expreſſam voluntatem; ex quibus conſtat de intentione dictorum adminiſtratorũ, quæ per deducta, & allegata per dictos conjuges Miquel non remanet eliſa.

His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & aliàs fuit concluſum, quod declaretur, quod vniverſa hæreditas, & bona, quæ fuerunt dicti Petri Lliurella adjudicẽtur cum jurium plenitudine Ioanni Stela, & Chriſtophoro Gallart, & Stela, vti adminiſtratoribus cauſæ piæ per dictum Petrum Lliurella in ſuo teſtamento inſtitutæ, & conſequenter, quod dicti Thereſia, & Petrus Andreas Miquel condẽnentur, ad deſerendam dictis Stela, & Gallart, vti adminiſtratoribus prædictis vacuam, & expeditam poſſeſsionem vniverſæ hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt dicti Petri Lliurella, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die littis motæ, vſque ad illius realem reſtitutionem, dictorum fructuum, & ſuo caſu intereſſe, & aliorum forçan liquidandorũ, liquidatione in decreto exequutionis, ſeu alia vlteriori liquidatione reſervata, & quod neutra pars in expenſis condemnetur, & quod pro biſtractis fiat ſolita exequutio.

AR-

ARGVMENTVM.

De attestatione Notarij attestantis majorem consiliariorum partem fuisse in consilio congregatam an ei sit standum, admittatque probationem in contrarium, & qualis debeat esse.

SVMMARIVM.

Notario in instrumento attestanti majorem consiliariorum partem fuisse in cõsilio cõgregatam creditur, num.1.

Contrarium tamen alleganti incumbit onus probandi, ibid.

Probatio ex publico instrumento resultans dicitur probatio probata, notoria, liquida, manifesta, ac veritas apparens, num. 2.

Instrumentum producens, intentionẽ efficaciter, rectèq; fundatam habet, ibid.

Probatio contra instrumentũ clara, & indubitata, non tamen dubia debet esse, carensque omni scrupulo, ac dubietate, ibid.

Et de ratione, num.3.

Testes producti ad fidem instrumenti publici enervandam propter illius præsũptionem debẽt esse omni exceptione majores, num.3.

Illatio ex prædictis, num.4.

Testes de universitate pro universitate, non possunt dici omni exceptione majores, etsi de eorum interesse uti singulorum non tractetur propter præsumptam affectionem erga suam universitatẽ propter quã aliquantulum sunt diminuta fidei, ibid.

Testes de universitate incõcursu aliorum hanc exceptionem non habentium succumbunt, ibid.

Rationum redditio, ac diffinitio confusè in folle, ac sub verborum involucro facta licet regulariter sit nulla, si tamen aliunde de Chirographorum dati, & recepti

ti traditione conſtet, valida eſt, num. 5. & 6.

Chirographorum dati, & recepti traditio multo fortior, aut ſaltim eandem vim habet, ac eorum expreſsio in definitione, ibid.

Notario de re coram ipſo geſta in actu de quo rogatur atteſtanti pleniſsimè creditur, ibid. & nu. 10.

Ratio diverſa, vbi militat diverſum jus eſt ſtatuendum, num. 6.

Teſtamentum licet revocatur, contractus tamen in eo factus non revocatur, num. 7.

Contractus in teſtamento factus ſuam naturam irrevocabilem retinet, ibid.

Contractu principali ſublato clauſula, & obligationes acceſſoria non tolluntur, num. 8.

Liberatio debitoris favorabilior eſt obligatione, in eaq; publica verſatur vtilitas, latiorque in ea eſt facienda interpretatio, nu. 9.

Deciſio cauſæ, num. 11.

Reg. Concluſio tranſcribitur, num. 12.

Caſus alterius deciſionis figuratur, num. 13. cum ſeq.

Ejus reſolutio cum deciſ. Senatus, ibidem.

DECISIO XXXXIV.

1 PRO hac deciſione elucidanda ſuppono, quod Notario atteſtanti in inſtrumento conciliarios congregatos fuiſſe duas partes, vel majorē partem creditur, Ramon. *conſ.* 83. *num.* 22. Roland. *conſ.* 90. *num.* 7. *vol.* 1. Loleus *de Iur. univerſ. par.* 1. *cap.* 3. *n.* 77 & alij relati à Dom. Xammar *de Privil. Civit. Barchinon.* §. 20. *num.* 60. & alleganti nō interveniſſe duas partes hōminum de concilio incumbit onus probandi, Farinac. *in repert. de contract. q.* 15. *n.* 15. Corneus *conſ.* 181. *nu.* 1. & 16. Dom. Xammar. *vbi ſup.*

2 Hæc tamen probatio debet eſſe clara, & indubitata, non autem dubia, nam prōbatio, quæ reſultat ex publico inſtrumento dicitur probatio probata, notoria, liquida, & manifeſta, ac veritas apparens, Oſaſch. *deciſ.* 72. *num.* 4. Surd. *deciſ.* 177. *nu.* 4. Rot. Gen. *deciſ.* 213. *num.* 3.

Spe-

Sperell. *decis.27. nu.12. cum seq.lib.1.* Ciarlin. *contr. lib.2. cap.122. num.4. & 135. n.26. cum multis seq.* Rodoerius *ad Marinis ad cap.* 186. *n.2.* adeo, quod in dubijs & incertis quęstionib⁹ instrumẽto standũ est Barth. *l.1. §. si quis neget, sub num.12. vers. Indubio etiam, ff. quomodo, & in l. in exercendis, num.2. Cod. de fid. instr.* Franciscus Marcus *decis.51.* Craveta *cons.1. nu.9.* Rodoerius *ad dict. cap.186. num.3.* ideoque illud pro se producens dicitur habere intentionem efficaciter, rectèque probatam, Rot. Gen. *decis.122.* Rodoerius *vbi supra num.5.* & quod probatio cõtra instrumentum notoria, carens omni scrupulo, & dubietate, text. sunt expressi in *cap. Ioannes de fid. instr. l. optimam, Cod. de contr. stipulat.* Rodoerius *vbi supra, num.6.*

3 Cujus rei ratio patens est, nam si instrumentum facit probationem probatam, liquidam, & manifestam, habetq; præsumptionem pro se, consequens est, vt ad elidendã, & destruendã efficaciã, debilitandamque virtutem illius, longè fortior, ac evidentior probatio necessaria est, vt ratiocinatur dictus Rodoerius *dict. cap.186. num.6. & 7.* taliter, quod testes, qui producuntur ad enervãdam fidem instrumẽti propter illius præsumptionem debent esse omni exceptione majores, *l. optimam, Cod. de contr. stipulat.* Gloss. *in cap. tertio loco,* & ibi Decianus *de probat.* Franciscus Marcus *decis.* 486. *nu.12.* Surd. *cons.414. num.92. & cons.178. num.33.* late Giurba *cons.28. num.9. vers. Aut instrumentarij.*

4 Cum ergo in præsenti cõtroversia acta inter syndicũ vniversitatis Villæ de Armãtera, & Ioannem Petrũ Moncada adsit assertio Notarij, in instrumẽto asserẽtis ad fuisse in eo duas partes cõcilij dictæ Vniversitatis, ei est standum, cum probatio facta per dictũ Syndicum, contra dictũ instrumentum non habeat qualitates supra requisitas, cũ ob nubiletur per probationes pro parte dicti Muntada factas pro confirmatione, vt corroboratione instrumenti prædicti, & testes per dictum Syndicum ministrati sint de ipsa Vniversita-

ſitate, & licet de eorum intereſſe non tractetur, vt ſinguli, ſed vt vniverſi, tamen nihilominus in conſequentiam ad eorum commodum reſultat probatio, & conſequenter non poſſunt dici omni exceptione majores; nam propter præſumptã affectionem, quã erga ſuam Vniverſitatem habere præſumuntur, ſunt aliquantulum diminutæ fidei, vt tradit Hondedeus *conſ.* 17. *num.* 88. *lib.* 1. & in concurſu, cum alijs teſtibus hanc exceptionem non patientibus ſuccumbere debent. Beltram. *in addit. ad Ludoviſ. deciſ.* 340. *num.* 14. Farinac. *de teſt. q.* 60. *num.* 9. & 456. Cõèlius *ad Bull. de bon. reg. vniverſ. cap.* 50. *num.* 206. *verſ. Licet nota in fin.* vbi deciſionem Rot. Rom. tradit Font. *deciſ.* 338. *num.* 9.

5 Ex quibus omnibus infero, quod cancellatio inſtrumenti arrendamenti (de quo agitur) fuit facta per majorem partem vniverſitatis, & conſequenter validè, abſque eo, quod refragentur, ea, quæ ab ipſo ſyndico opponuntur, nẽpè, quod cum diffinitio facta per dictã vniverſitatem fuerit facta confusè, & ſub involucro verborum ſit nulla, nam licet in ea non appareat, nec ſint expreſſæ rationes, & computa, nihilominus valida eſt, nam ex depoſitione Michaelis Balló Notarij, qui inſtrumentum dictæ diffinitionis teſtificavit, & recepit conſtabat traditus fuiſſe chyrographus per hæredes Franciſci Texidor receptoris pretij dicti arrendamenti illarũ quantitatum, quas dictus Texidor exſolverat pro dicta Vniverſitate, quod multo fortius, quã ſi expreſsè, & explicitè fuiſſent in inſtrumento diffinitionis, aut ſaltem vim eandem habet hujuſmodi chyrographorum traditio, cum nihil aliud exigant DD. quã quod videantur chyrographi, ſive aliæ ſcripturæ dati, & accepti, vt patet ex traditis à Canc. *par.* 3. *cap.* 15. *nu.* 300. cum alijs ab eo allegatis, cui aſſertioni Notarij ſtandum eſt, etſi aliter non probetur dicta chyrographorum, & ſcripturarũ traditio, & reſtitutio, Notario enim de re coram ipſo geſta in actu de quo rogatur pleniſsimè creditur. Merlin. *contr. forenſ. lib.* 1. *cap.* 8. *verſ.*

Sed

Sed de tali scientia. Posth. *var. resol.47. num.29.* Farin. *in posth. par.2. decis.165. nu.3.* Capic. Latr. *consult.108. n.28. cum aliis pluribus ab eo allegatis.*

6 Et quamvis prædicta diffinitio rationum nulla esset, tanquam facta in folle, confusè, & sub involucro verborũ, nihilominus dicti arrendamẽti cancellatio, & liberatio facta per dictam Vniversitatem in favorem dicti Montada valida omnino existeret, nam ratio, quæ annullaret dictã diffinitionem rationum respectu dicti Texidor receptoris, vel ejus hæredum non militat in cancellatione, & liberatione in favorem dicti Montada facta, nam dicta diffinitio ideo annullaretur, quia contineret rationum redditionem, quæ in administratione rerũ Vniversitatis, pupilli, vel minoris debet fieri, cõtinendo saltem explicitè data, & recepta nõ veró confusè, & sub involucro verborum, quæ ratio non militat, quo ad cancellationẽ, & liberationem factam in favorem dicti Montada, qui nihil administravit, nec ex administratione aliqua erat dubietas, & cum quo nulla computa erant dispungenda, nec rationes reddendæ, sed tantum tenebatur pretium arrẽdamenti solvere, & consequẽter cum militet diversa ratio, diversum jus est statuendum, *juribus vulgatis.*

7 Quæ omnia comprobantur ex illo communi DD. placito, quod licet revocetur, & annulletur testamentum, non revocatur, & annullatur contractus in eo factus, vt ex com. DD. opinione tradit Iosep Ludovis. *concl.com. concl.60. declar.2. &* 3. vbi ait contractum factum in testamento retinere suam naturã, & proinde remanere irrevocabilem, Cevallos *com. contr. com.q.140. nu.5. & q.310. n.10* qui ait in hoc non reperiri cõtradictorem, Gutierrez *in l. nemo potest, nu.254. de leg.1. & de juram. confir.2. par. cap. 1. num.10.* Tiraquel. *in ll. con. l.16. gloss.5. num.102.* Gratian. *discept. forens. cap.751. nu.5. &* 6. Font. *decis.89. num.18.* ita similiter in hoc casu, licet ista confessio, cancellatio, & liberatio facta sit in instrumẽto diffinitionis, cum tamen vltra, quæ retineat suam natu-

ram, & in diffinitione requiratur illa solemnitas, in hac vero, neutiquam, dicendũ est, annullata ipsa diffinitione debere sustineri confessionem, cancellationem, & liberationem in ea factam.

8 Et quod etiam in accessorijs contractibus, & obligationibus, non militat tanta ratio in accessoria obligatione, quanta in principali, tũc namque sublato contractu principali, clausulæ, & obligationes accessoriæ non tolluntur, tradit Riccius *in collect. part.* 4. *collect.* 1445. *in fin.* vbi decisionem Rot. Rom. adducit, quæ applicantur, nam non militat tanta ratio in cancellatione, & liberatione dicti Mũtada, quanta in diffinitione rationum, verum etiam ratio, quæ militat in ipsa diffinitione rationum nullatenus militat in dicta cancellatione, & liberatione.

9 Quibus additur, quod in hoc casu tractatur deliberatione debitoris, quæ favorabilior est ipsa obligatione, *l. Arrianus* 47. *ff. de oblig. & act.* adeo, vt in ea exercenda publica etiam versatur vtilitas, Sesse *decis.* 204. *nu.* 1. & 2. Monter *decis.* 2. *num.* 42. & 49. Larrea *decis.* 56. *ex num.* 2. late Castillo *controu. lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 45. vbi plures congerit, Valenzuela Velazquez *cons.* 179. *num.* 8. & *cons.* 78. *num.* 18. *cum seq.* latiorque in ea facienda est interpretatio, cum ad libertatem reducat, & obligationem dissolvat.

10 Et licet vltra veri præjudicium daretur, quod dicta diffinitio à majori parte Vniversitatis legitimè congregata, & quod ea esset nulla, tanquam facta confusè, in solle, & sub involucro verborum, & quod confessio, cancellatio, & liberatio in ea facta in favorem dicti Muntada pariter annullaretur, tamen dictus Muntada non valeret condemnari, nisi restitutis sibi chyrographis, & alijs scripturis traditis in redditione rationum personis de consilio dictæ Vniversitatis, de quorũ traditione plenissimè constare dixi, ex depositione Notarij, qui instrumentum dictæ diffinitionis recepit, ex doctrina Merlin. *lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 8. *vers. Sed de tali licentia*, Posth. *var. resol.* 47. *num.* 29.

Fa-

Farin. *in posth. par.* 2. *decis.* 165. *num.* 3. Cap. Latr. *consult.* 108. *num* 28.

11 Die 7. Iulij 1671. fuit lata sententia referente Nobil. Dom. Michaele de Calderó R.S. in favorem dicti Ioannis Petri Montada.

SEQVITUR R. CONCLVSIO.

12 *Attento licet instrumento recepto penes Franciscum Berart authoritate Regia Notarium publicum, & de Collegio Notariorum Vllæ Figueriarum octava Maij 1652. constet Sebastianum Oliveres, & Sala, incolam Loci de Pontons, Iacobum Texidor agricolam de Valldevia, Antonium Felin, & Iacobum Gispert agricolas Loci de Armentera, habere ordinem, & commissionem expressam à Consulibus Concilio, & Vniversitate dicti Loci de Armẽtera dicto nomine arrendasse Ioanni Petro Montada mercatori Villæ Figueriarũ presenti, & acceptanti decimam omnium fructuum, qui colligebantur in dicto termino de Armentera per tempus trium annorum, & trium collectarũ cum pactis in tabba in instrumento inserta pretio [illegible] mille tercentum septuaginta duarum librarum pro anno, quod tempus currere inciperet die prima Iunij 1652. & quod pretium teneretur eo modo solvere videlicet intra viginti dies computandos à die dicti arrendamenti sexcentum libras, & postea quolibet anno per tertias post positas, nẽpè de quatuor in quatuor menses tertiam partem pretij incipiendo primam tertiam die prima Octobris, secundã die prima Iunij, & successivè quolibet anno, cũ pacto etiam, quod teneretur dictum pretium, dare, & exportare domum habitationis dicti Texidor in Loco de Valldevia sitam, prout latius in dicto instrumento continetur, cui refertur. Constet ex partium confessionibus, & aliás dictum Ioannem Petrũ Montada collegisse, & percepisse fructus dicti decimi per annos supradicti arrendamenti. Constet pro parte Vniversitatis Loci de Armentera petitum fuisse dictum Ioannẽ Petrum Montada condemnari ad sibi solvendum pretium dicti arrendamenti.*

Ca-

Caterum attento constat ex supra, & præexpresso arrẽdamenti instrumento pretij ejusdem esse receptorem dictũ Iacobum Texidor, agricolam de Valldevia. Constat ex testium depositionibus ministratorum super articulis oblatis pro parte dicti Montada vigesima Februarij 1669. pro calculandis, reddendis, & diffiniendis rationibus de pecunijs datis, & receptis per dictum Texidor nomine, & pro computo dictæ Vniversitatis de Armentera fuisse deputatos pro parte Vniversitatis Iosephum Balle V. I. D. Iudicem eo tunc Ordinarium Loci, & pro parte Franciscæ Texidor viduæ dicti Iacobi Texidor possidentis hæreditatem, & bona dicti viri sui Antoniũ Pallò V. I. D. & per spatium triũ dierũ dispunxisse, & calculasse dicta computa. Constat pariter ex dictis testium depositionibus, & signanter ex depositione Michaelis Ballò Notar. publici Collegiati Villæ Figueriarum, & etiam Notarij negotiorum dicti Loci de Armentera, super vigesimo nono ex dictis articulis cum interventione dicti Mõtada in effectu supradictas rationes, & computa reddita, & dispuncta fuisse, & ita fuisse notatum in libro dictæ Vniversitatis. Constat ex capitulo in eodem scripto quinta Iunij 1656. Ibi als sinch de Iener 1659. Donarem comptes Mossen Arrufat, com à Administrador de la Pubilla Texidor de Valldevia, y Mossen Montada de Figueres, Arrendadors del redelme de dita Vila. Constat instrumento recepto in posse dicti Michaelis Ballò Not. publ. & negotiorum dictæ Universitatis quarta Iunij 1656. in loco de Armentera, inter Iacobum Gispert, Petrum Baden, tunc Consules, Salvium Pinyes, Ioannem Castellò, Antonium Colom, Petrum Gener, & Borda, & Monserratum Casanova, omnes de Cõcilio stricto dicti Loci de Armentera convocatos, & congregatos in domo dictæ Vniversitatis, tanquam majorẽ, & saniorem partem, & pluſquam duas partes Concilij stricti Concilium strictum, & Universitatem dicti Loci facientes, ex una, & Iosephum Arru-

Arrufat incolam Parochiæ Loci de Tornabasses, Procuratorem Franciscæ Texidor viduæ dicti Iacobi Texidor hypothecariæ, & usufructuariæ hæreditatis, & bonorum dicti viri sui partibus ex alter ad invicem recognovisse, venisse ad bonum, rectum, & legale computum de, & super omnibus, & singulis; & quibuscumque computis, usque in illum diem habitis, & tentis inter dictam Universitatem, & dictum Texidor, & Franciscam Texidor, tam ratione preti; dicti decimi per dictum Texidor recepti, facti per dictam Universitatẽ dicto Ioanni Petro Montada, instrumento desuper Kalendato, quam aliàs, quo computo facto dictum Arrufat dicto nomine remansisse debitorem dictæ Universitatis in qãntitate quinquaginta quatuor librarum quatuordecim solidorum, & sex denariorũ, & his solutis remãsisse æquales in dictis computis, absolventes se ad invicem, & vicissim quascumq; actiones, volentes, & mandantes dictos Consules, & Universitatem dictum arrendamentum decimi dicto Montada, tam in aprisia, nota, quam in alia parte cancellari, & hæc omnia observare promittentes cum juramento, ut latius in dicto instrumento continetur, ad quod refertur: per quod juramentum quæsita fuit liberatio dicto Montada, quamvis in dicto instrumento conficiẽdo præsens non fuisset, cum per illud quæratur jus tertio, etiã absenti. Constat etiam ex testibus ministratis pro dicto Montada super dictis articulis Concilium strictum dictæ Universitatis, nõ habuisse certum numerum quare attestationi Michaelis Ballò Not. attestantis ad fuisse in dicto Concilio stricto majorẽ partem Universitatis, ut Notario dicti Consilij, & Universitatis, & sic attestanti de re ad sui officium pertinẽti standum est, non obstante oppositione, & probatione in cõtrariũ, quæ non tã relevat, quã supra expressa testiũ probatio juncta cum dicta attestatione Not. Constat prædictas 54.ij.14.ℓ.6. per dictũ Arrufat dicto nomine solutas fuisse dictis Consulibus, & Consilio stricto, de quibus firmarunt

runt apocham in calce dicti instrumenti, ex quibus constat dictum Montada solvisse dicto Texidor pretium dicti arrendamenti, qua de causa prædicti Consules, & Universitas de Armentera satisfacti in pretio dicti arrendamenti mandarunt cancellare cum juramento instrumentū illius, nam quidquid sit de supradicta diffinitione, & illius nullitate respectu interesse dictæ Universitatis cōtradictam Texidor: Attamen respectu debiti certi dicti Montada in pretio dicti arrendamenti dicta promissio jurata per se subsistit, & dicto Montada parit liberationem, non est inconveniens, quod respectu unius unus, & idem contractus habeatur pro valido, etsi respectu aliorum nullus, & invalidus prætendatur, unde liquet nullā super esse actionem dictæ Universitati ad agendum contra dictum Montada pro recuperando pretio dicti decimi.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit concluſum, quod declaretur, quod Sindico Universitatis Loci de Armentera, in & per eum petitis contra dictum Montada silentium imponatur, & dictus Montada, ab eisdem in petitis absolvatur, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

13. In quæstione orta inter Syndicum Confratriæ Scrutariorum, vulgo *Robavellers* ex vna, & Bernandum Blasi ex alia fuerunt similia dubia discussa, & R. Sententia lata per Dom. Michaelē Ioannem de Taverner, & Rubì R.S. die 13. Iulij 1685, in actis Fabrega Not. fuit declaratum.

PRIMO.

Licet nō expresso motivo, quod Notario attestāti Concilium Confratriæ, seu Universitatis fuisse legitimè congregatum, & in eo interveniſſe duas partes, ex tribus Confratrum habita ratione absentium, infirmorum, aut aliter impeditorum, creditur, & alleganti non interveniſſe in Concilio duas tertias, seu duas partes ex tribus dictorum Confratrum incumbit onus probandi, aliàs est standum instrumēto, & assertioni illius, Ramon. *concil.* 87 *num.* 22. Gratian. *discept. forens.*

rens. cap. 721. num. 1. 2. & 3. Dõm. Xammar *de privil. Civit. in addi.* per doct. Monr-ras *§. 20. num. 60.*

SECVNDO.

Quod dictus Pupillus, minor, aut alius quislibet gaudens privilegio minorũ non potest petere re visionem computorum, vel cogere tutorem, aut alium administratorem ad iterum reddẽdã rationem, nisi priùs restituat scripturas in actu solidationis traditas, quando constat dictũ tutorem, seu administratorẽ in primis computis tradidisse scripturas, & claritias soluti, & accepti, Cancer *part. 1. cap. 7. num. 153. in fin. & part. 3. cap. 15. num. 307.* Quesada Pilo *contr. forens. cap. 6. n. 35.* Tondut. *q. civil, tom. 1. cap. 68. num. 29.* quod procedit, quamvis pupillus, seu adultus juret se scripturas, & claritias sibi traditas non habere, Tondut. *dict. cap. 68. num. 29.* Quesada Pilo *d. n. 35.*

SEQVITVR R. SENTENTIA

Attento ex deliberatione concilij Confratriæ Scrutariorum, vulgo Robavellers, *facta die 10. Novemb. 1671. de qua fidem facit Franciscus Lentiscla Civis Honoratus, & Not. pub. Barchin. Constat Proceres, & Confratriam Scrutariorum, vulgo* Robavellers *præsentis Civitatis intervenientibus majori, & saniori parte, & plusquam duabus partibus singularium dictæ Confratriæ habita ratione absentiũ, & impeditorum, & sic legitimè cõgregatam deliberasse, quod cũ obligatione dictæ Confratriæ, & singularium illius præsentium, absentium, & futurorum, & cujuslibet illorum insolidum, & alijs clausulis ibidem expressis venderetur cẽsuale pretij 300. ℔. ℔. & pensionis totidem solidorum, ad solvendum Bernardo* Blasi *Scrutario, consimiles 300 ℔ ℔. ei debitas, ex reliquo computorum temporis, quo dictus* Blasi *fuit Clavarius dictæ Confratriæ, & ex alijs causis, & rationibus in dicta deliberatione expressis. vt latius in ea est videre, cui refertur. Constat instrumento recepto penes dictum Franciscũ Lentiscla Not. eadem die 10. Novembris 1671. Proceres, &*

Confratriã prædictã Scrutariorum legitimè congregatam ad ſolvendum dicto Bernardo Blaſi Scrutario ſupradictas 300. ℔. ℔. *illi vendidiſſe, & originaliter creaſſe, cum authoritate, & decreto Reg. Vicariam Barchin. cenſuale pretij* 300. ℔. ℔. *& annuæ penſionis* 15. ℔. ℔. *ſolvendæ die* 10. *Novembris, & dictum cenſuale, penſioneſque illius ſolvere promiſiſſe cũ obligatione bonorum dictæ Confratriæ, ſingularium illius præſentiũ, abſentium, & futurorum, & cujuslibet illorum inſolidum, & cum clauſulis guarentigijs in ſimilibus apponi ſolitis, & alijs in dicto inſtrumento expreſsis, vt in eo eſt videre, cui refertur, & ex apocha in calce dicti inſtrumenti continuata, conſtat dictæ venditionis pretium fuiſſe ſolutum. Conſtat per dictum Bernardum Blaſi fuiſſe petitum declarari prædictum cenſuale fuiſſe per dictam Confrariã, & illius ſingulares legitimè creatum, & ad ſolutionẽ penſionum illius, & pretij in caſu luitionis eſſe obnoxios dictã Confrariam, illiuſque Confratres in dicta venditione præſentes, abſentes, & futuros, & condemnari dictos Proceres, & Confrariam Scrutariorum ad illi dandum, & ſolvendum* 90. ℔. ℔. *pro ſex penſionibus dicti cenſualis debitis, vſque ad diem* 10. *Novembris* 1684. *incluſivè, & penſiones à catero decurrẽdas, vna cum expenſis, cujus intentio in aliquo non remanet eliſa, per deducta, & allegata pro parte Syndici dictæ Confratriæ.*

His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & alias ſua Excellentia concluſionem in R. A. factam inſequendo pronuntiat, ſententiat, & declarat prædictũ cenſuale fuiſſe per dictam Confrariam, & illius ſingulares legitimè creatum, & ad ſolutionem penſionum illius, & pretij in caſu luitionis eſſe obnoxios dictã Confrariam, illiuſque Confratres in dicta vẽditione præſentes, abſentes, & futuros, & dictos Proceres, & Confrariam Scrutariorum condemnat ad dicto Bernardo Blaſi dandum, & ſolvendum 90 ℔ ℔. *pro ſex penſionibus dicti cenſualis debitis, vſq; ad diẽ* 10. *Nov.* 1684. *incluſivè, &*

& pensiones à cætero decurrẽdas, vna cum expensis, dictarum pensionum, & aliorum forcan liquidandorum, liquidatione in decreto exequtionis, vel alia vlteriori liquidatione reservata.

Quo vero ad pretensionem Syndici dictæ Cõfrariæ Scrutariorum prætendentis dictũ Bernardum Blasi teneri ad iterato reddendum rationes temporis sui Clavariatus.

Attento licet instrumento recepto penes dictum Franciscum Lentiscla Not. dicta die 10. Novemb. 1671. Cõstat diffinitionem cõputorũ factã per Proceres, & Confrariam prædictam Scrutariorum dicto Bernardo Blasi de administratione Clavariatus dictæ Confrariæ, vsque ad diem prædictam 10. Novembris nõ fuisse factam sigillatim, & distincté, cũ expresione omniũ partitarum solutarum, & receptarum, sed facta mentione partitarum in acervo, seu in folle, & sic prætendatur nullitèr fuisse dicta computa, reddita, & per consequens dictum Bernardum Blasi liberationem consequi non potuisse, imò ad iteratò reddendas rationes teneri.

Caterum attento ex testiũ depositionibus ministratorum super articulis oblatis per dictum Bernardum Blasi, die 6. Octobris 1682. Constat prædictum Bernardum Blasi in dicta redditione computorũ tradidisse dicta Confratriæ chyrographos, & alia documẽta ad justificationem, seu verificationem dictorum cõputorum facientia, & sic non teneri aditerato reddendas rationes, non redditis chyrographis.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronũtiat, & declarat Syndico dictæ Confratriæ Scrutariorum in prædictis in præsenti judicio, & causa petitis silentiũ imponendum fore, & esse, prout cum præsenti imponit, & dictum Bernardum Blasi à prædictis per dictum Syndicum petitis, & prætensis fore, & esse absolvendum, prout cum præsenti absolvit; & neutram partem, quoad hoc caput in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excel-

lentia solitam exequutionem fieri mandat.

ARGVMENTVM.

An cæcus possit testari, & codicillari, & quæ solemnitates requirantur in testamento per eum condito, agitur latè, quando forma substantialis inducatur.

SVMMARIVM.

Quæ solemnitates requirantur in testamento condito per cæcum, num.1. cum seq.

Prima, quod non potest testari in scriptis, num.3.

Quid, si testamẽtum mixtũ, ibid.

Secunda, quod requirantur per cæcum, & interveniãt septem testes, num.4.

Tertia, quod requiratur tabellio, num.5.

Quarta, quod cæcus dicat coram eis, quod ad hoc fuerunt vocati, num.6.

Quinta, quod debet exprimere nomen hæredis, num.7.

Sexta, quod vno, eodemque contextu fiat, num.8.

Septima, quod tabellio debet se subscribere, num.9.

Octava, quod etiam testes se subscribant, num.10.

Nona, quod omnes debent signare testamentum, & scripturam illius, num.11.

Decima, quod institutio pro forma debet præcedere legata, num.12.

Undecima, quod non invento tabellione adhibeatur octavus testis, num.13.

Hæ solemnitates præcisè observandæ sunt, num.14. & 15.

Cæcus mortis turbidine oppressus potest committere suam dispositionẽ, & quæ solemnitates hoc in casu requirantur, nu.16. cum seq.

Primo, quod post confectam per tabellionem dispositionem convocentur septem testes, num.17.

Secundo, quod exprimatur causa testibus, cujus occasione convocati sunt, n.18.

Ter-

Tertio, quod scriptura legatur, & recitetur testatori, num.19.

Quarto, quod testator suam dicat esse in tali scriptura depictam voluntatem, nu. 20.

Quinto, quod se subscribant in fine chartulæ testes, n.21.

Sexto, quod signacula, signa, aut sigilla apponant testes, num.22.

Hæ solemnitates pro forma substantiali præcisè observandæ sunt, num.23.

Nemo potest facere, quin leges locum habeant in suo testamento, ibid.

Quando pro forma substantiali solemnitas requiritur, illa præcisè observanda est, maximè in testamentis, num.24.

Solemnitas testium, quæ consistit in testium numero dicitur substantialis, & non probatoria, ibid.

Ablativus absolutus resolvitur in conditionem, nu.25.

Talis conditio importat formam substantialem, ibid.

Huic formæ nihil addi, nec detrahi potest, ibid.

Forma substantialis ad unguem est observanda, nu. 26.

Statutum cogens probationẽ pro forma substantiali, nũ sufficit notorium utilitatis, sed specificè solemnitates sunt probandæ, ibid.

Ratio assignatur, ibid.

Agnoscitur aliquid requiri pro forma, quando lex, vel statutum annullat actum non factum cum certa solemnitate, ibid.

Forma non potest renuntiari, nec ea alterari, ibid.

Cum quid conceditur cũ certis qualitatibus, & solemnitatibus dicitur pro forma quidquid exprimitur, ibid.

Quando lex, vel statutũ providet illud idem, quod jus commune, cum certis tamen modificationibus, vel solemnitatibus, quidquid exprimitur habetur pro forma, & quando aliquid cõceditur, vel disponitur, ut sic, vel illo modo fiat, illud importat conditionem, & formam, ibid.

Quando adest negativa in lege, vel statuto, illa negativa importat solemnitatẽ, & formam, ibid.

Nõ potest recedi à forma prætextu majoris, vel minoris

vtilitatis, ibidem.

Omnis solemnitas, seu forma substantialis est juris publici, ibid.

Et sic non potest privatus ab ea recedere, ibid.

Potius inspiciendum est jus publicum, quam vtilitas privata, ibid.

Forma à lege præscripta observanda est in forma specifica, nec sufficit per æquipollens, ibid.

Caci testamentum non sustinetur per clausulas codicillares, num. 27.

Cæcus non potest codicillare, nisi servatis eisdem solemnitatibus supra expressis, num. 28.

Clausula codicillaris nihil operatur contra legis prohibitionem, ibid.

Filius familias, nec testari, nec codicillari potest, ibid.

Quod vna via est prohibitũ, per indirectum, & alia via censetur permissum, ibid.

Facto decisionis applicantur superiùs expressa, num. 29.

Cum decisione Senatus.

Instituta causa pia in testamento caci, istud sustinetur, & validum est, licet deficiant solemnitates juris civilis supra mentionata, num. 30.

Quod procedit etiam si fuerint instituta privata persona pauperes, ibid.

Donatio pura, & simplex de consensu donatarij ad pias causas conversa, etiam nõ servatis solẽnitatibus valet, præsertim codicillis cõfirmata, ibid.

Quia hoc casu sufficit, quod cæcus fuerit testatus juxta consuetudinem Barchinon. ibid.

Cum decisione Senatus.

R. Sententia transcribitur, num 31.

An cæcus magistratum exercere possit, & quæ cæcitas requiratur, num. 32.

Ad novum magistratum cæcus assummi prohibetur, adeptum tamen prosequi potest, à quo non arcetur ob supervenientem cæcitatis casum, num. 33.

Ratio assignatur, ibid.

Exempla referuntur, ibid.

Officialis cæcus non potest cõpelli ad cessionem officij ex capite, vel pratextu agritudinis, etiam perpetuæ supervenientis, ibid.

Officialis oblongam infirmi-

ta-

tatem non potest priuari officio à Rege perpetuò sibi concesso, ibid.

Honor à Rege concessus sinè non habet, ibid.

Hæc maximè procedunt in eo, qui non est totaliter cæcus, num.34.

Cæcus totaliter potest declinare forum, tanquam miserabilis persona, ibid.

Conclusio infertur ex prædictis, num.35.

DECISIO XXXXV.

1 QVæro, quæ solemnitates requirantur in testamento condito per cæcum.

2 Respondetur, quod in testamento cæci pro forma substantiali, & ad illius validitatē, requiruntur solemnitates, *l. hac consultissima, Cod. qui testam, facere possunt*, quæ sunt illæ, quas enumerat. Anton. Gomez *ad l. 3. Thauri, num.51.* & pro majori explicatione proponuntur, & sunt sequentes, ex eodemmet textu hauſtæ.

3 Prima, quod non possit testari in scriptis, vt habetur *in d.l. in text.* ibi: *Vt sine scriptis testentur, & ibi: per nuncupationem sua condat moderamina voluntatis*, vbi gloss. *hoc verbo*, interpretatur per nuncupationem, ideſt per testamentum sine solemnitate, non tamen sine scriptura, *vt inst. eod. §. cæcus*, & ideo dicitur mixtum testamētum participans de scripto, quia in scriptis debet celebrari, & de nuncupativo, quia nec testator subscribit, quia nō potest, nec nomen hæredis scribit, quod aliàs in testamentis non cæci, necessum est, *l. jubemus, Cod. de testam.* & ideo nuncupativum, quia omnia viva voce testatoris ordinari debent, ita Petr. Gregor. *Syntag. jur. 3.p. Syntag. lib. 42. cap.5.* Duaren. *ad tit. ff. eod. Cod. de testam. nuncupat.* Conanus *lib. 9. cap. 1. num.3. & 4.* idem Gomez *ad dict. l. Thauri, num.51.* Azeved. *in l.1.tit.4.lib.5. nov. recop.* Viglius, & alij ferè Institutistæ *in d. §. cæcus fin. inst. eod.* Osuald. ad Donell. *lib.6.cap.5 lit. R.* Cevallos *pract. qq. to. 1.q.71.num.3.* Simon de Prætis *lib.2. de interp. vlt. volunt. interp.1.dub.1 solut.4.à n.98.*

Vasq.

Vaſq. *contr. illuſtr. lib.* 3. *cap.* 103. Tondut. *qq. civil. par.* 1. *cap.* 81. *num.* 11. & 12.

4 Secunda, quod requirantur per cæcum, & interveniant ſeptem teſtes, ibi: *Scilicet præſentibus ſeptem teſtibus.*

5 Tertia, quod requiratrr tabellio, ibi: *Tabulario etiam.*

6 Quarta, quod cæcus dicat coram eis, quod ad hoc fuerunt vocati, ibi in text: *Vt cunctis ibidem collectis primum ad ſe convocatos omnes edoceant.*

7 Quinta, quod debet exprimere nomen hæredis, ibi in text. *Deinde exprimant nomina ſpecialiter hæredum.*

8 Sexta, quod vno, eodemq; contextu fiat, vt ibi in text. *Quibus omnibus ex ordine peroratis, vno, eodemque loco, & tempore, &c.* Et ſic conteſtes de loco, & tempore. Ant. Fab. *in Cod. lib.* 6. *tit.* 7. *deff.* 2. & *tit.* 20. *de fideicom. deff.* 15. Ioſeph. Ludoviſ. *deciſ. Lucen.* 53. *n.* 17. Honded. *conſ.* 56. *num.* 26. *vol.* 2.

9 Septima, quod tabellio debet ſe ſubſcribere, ibi: *Seu tabularij manu conſcriptis.*

10 Octava, quod etiam teſtes ſe ſubſcribant, ibi: *Et eorundem teſtium manu ſubſcriptis.*

11 Nona, quod omnes debẽt ſignare teſtamentum, & ſcripturam illius.

12 Decima, quod inſtitutio pro forma debet præcedere legata, licet hanc ſolemnitatẽ (notetur ab ſcribentibus) nõ obſervari.

13 Vndecima, quod non invẽto tabellione adhibeatur octavus teſtis, ibi: *Sed, quia tabellionum copia non in omnibus locis datur quærentibus, &c. octavum adhiberi teſtẽ, &c.*

14 Hæc forma, & ſolemnitates hujus legis, & Iuſtinianæ diſpoſitionis, nullo jure derogatæ manent, præciſèque obſervandæ ſunt, taliter, quod nullæ (ex præſcriptis ab Imperatore) ſolemnitates omitti debent, aliter nullius eſt roboris cæci elogium, vt innuũt illa verba conſtitutionis, ibi: *Plenum obtinebit robur teſtamentis arbitrium, quæ in eundem modum erunt obſervanda, &c.* & ibi *in fin. Sic fieri namque confidimus, vt non recipiat in ſe tantum in cæcis teſtandi licentia.*

Et

Et licet cæcis, quoq; tri-
15 buatur licentia mortis turbi-
dine, & cogitationis caligine
oppressis, commitere suæ vo-
luntatis vltimæ conficiendi
normam, præcipuè tabellio-
ni, verum nihilom inus obser-
vanda est forma, & solemnita-
tes fieri debent, quas jubet ea-
dem constitutio, ibi: *At cum humana fragilitas mortis præ cipuè cogitatione perturbata, minus memoria* (vt in Auct. 17 *de trien. & semi. §. illud quoque, col. 3.) possit res plu-res consequi, patebit eis* (scilicet cæcis) *licentia, voluntatem suam, sive in testamenti, sive in codicilli thenore compositam, cui velint scribendã credere: vt in eodem loco postea convocatis testibus, &* 18 *tabulario, re etiam, vt dictũ est, patefacta, cujus causa cõ-* 19 *vocati sunt, etiam chartula promatur, quam susceptam testatori recitabit tabularius* 20 *simul, & testibus, vt ibi thenor eorum cunctis innotuerit, elogium ipse suum profiteatur* 21 *agnoscere, & exanimi sui, quæ lecta sunt, disposuisse sen-* 22 *tentia, & in fine subscripto sequatur testium, nec non omnium signacula, tam testium, prout dictum est, quam tabularij.*

16 Ex his clarè dignoscitur, quod tantam Iustinianus inspectionem habuit circa formam testamenti cæci, quod ad validitatẽ ejus vltimæ voluntatis, & dispositionis, in casu mortis turbidine oppressi, committentis suam dispositionem subsequendas esse etiã formas sequentes.

17 Primo, quod post confectã per tabularium dispositionẽ, convocentur septem testes, vt colligitur, ibi: *Signacula testium, prout dictum est*, quę verba, *prout dictum est*, relativa sunt ad alteram speciem præcedentem.

18 Secundo, quod exprimatur causa testibus, cujus occasione convocati sunt.

19 Tertio, quod eis scriptura legatur, & testatori quoque præsenti recitetur.

20 Quarto, quod testator suã dicat esse in tali scriptura depictam voluntatem.

21 Quinto, quod se subscribant in fine chartulæ testes.

22 Sexto, signacula, seu signa, aut figilla opponant testes.

23 Quæ omnes istæ solemnitates vtroque casu (vt dixi)

pro forma ſunt neceſſariæ, præcipuè numerus teſtium, itavt, neque eis renuntiare poſsit quilibet teſtator, *l. teſtandi cauſa* 13. *Cod. de teſtam. l. teſtamenti* 3. *ff. eod. l. jus publicum, ff. de pact.* quia nemo poteſt facere, quin leges locum habeant in ſuo teſtamento, vulg. *l. nemo poteſt, ff. de leg.* 1.

24 At vbi pro forma ſubſtantiali, & eſſentiali ſolemnitas inducitur, illa præcisè obſervanda eſt, prout punctim in teſtamentis adeſt conſtitutio Cæſarea *in l. ſi vnus, Cod. de teſtam.* Cæpola *de cautelis, caut.* 91. incipit, *in teſtamentis*, vbi terminanter in teſtamento cæci loquitur. Barth. *in l. nemo poteſt, ff. de leg.* 1. Alex. *in l.* 1. *ff. de condit. & demõſtr.* & eſt comunis apud Rippam *in d. l. nemo poteſt, num.* 27. Vbi, quod ſolemnitas teſtium, quæ conſiſtit in teſtium numero, dicitur eſſe ſubſtantialis, & non probatoria dumtaxat, ſequitur Angel. *in §. ante hæredis, inſt. deleg. & in §. cæcus fin. inſt. de teſtam. ordin.* vbi ſubdit, quod in practica eſt obſervanda opinio Barth. à qua non eſt recedendum, licet Bald. teneat contrarium, cum *tex. in d. l. hac conſultiſsima*, ponat regulam negativam in cæco, quod non poſsit teſtari, niſi obſervet ſolemnitates dictæ legis, & dicit perpetuo notandum, quia illo anno vidit teſtamentum vnius cæci hæbrei, in quo hæc ſolemnitas deficiebat, & fuit declaratum nullum.

25 Rurſus, quia modus præſcriptus *in d. l. hac conſultiſſima*, ponitur per ablativos abſolutos, qui reſolvuntur in conditionem, *l. à teſtatore, ff. de condit. & demonſtr.* & talis conditio importat formam ſubſtantialem, Bald. *in Auct. matri, & aviæ, Cod. quando mult. tut. off. fun.* DD. *in l. 2. §. quod ſi patris, ff. ſolut. matrim.* Moderni *in cap. cum dilecto de reſcrip.* Decius *in conſ. 77. in princ. & in conſ. 466. col. pen. in fin.* Gozadin. *in conſ. 73. col. 2.* & quod huic formæ nihil addi, nec detrahi poſsit, tenet Bald. ſibi contrarius *in l. fin. col. 2. Cod. de ſuis, & leg. hæred.*

26 Et generaliter, quod forma ſubſtantialis ad vnguem ſit obſervanda, tenet Felin. *in cap.*

cap. super eo 3. col. 1. post prin. vers. Et istud limita de test. cogen. vbi, quod statuto cogente probationem pro forma, ait, non sufficere notorium vtilitatis, sed specificè solemnitates esse probandas, cum talia requisita pro forma, non possint omitti, *l. cum hi, §. si Prætor, ff. de transact. cap. Procurator de elect. in 6.* Bald. & Imola *in l. 1. ff. de lib. & posth.* Vbi etiam, quod inter alios modos cognoscendi, an aliquid requiratur pro forma, ille est, quando lex, vel statutum annullat actum non factum cum certa solemnitate, Mascard. *concl.* 1108. *n.* 28. Flam. Paris. *de resig. benef. lib.* 11. *q.* 6. *n.* 81. latè exemplificat Gratian. *discep. cap.* 196. *à num.* 4. *cum seq.* Callador. *decis.* 2. *de judic.* latè Cens. *de censib. par.* 2. *cap.* 1. *q.* 1. *artic.* 6. *n.* 13. *vsque ad* 19. idem Grat. *discept. forens. cap.* 853. *n.* 27. Vbi, quod non potest renuntiari, nec ea alterari, adeo, vt talis forma sit individua, & in totum sit servanda, Surd. *decis.* 268. *num.* 10. & 11. vbi, quod cum quid conceditur cum certis qualitatibus, & solemnitatibus dicitur pro forma quidquam exprimitur Castillo Sotomayor *quot. contro. tom.* 5. *cap.* 99. *num.* 10. Dom. Salgad. *in tract. de retent. Bull.* 2. *p. cap.* 6. *num.* 23. qui dicunt, quod, quando lex, vel statutum provident illud idē, quod jus commune, cum certis tamen modificationibus, vel solemnitatibus, quidquid exprimitur, habetur pro forma, & quando aliquid conceditur, vel disponitur, vt sic, vel illo modo fiat, illud importat conditionem, & formam, vt probat text. *in l. Prætor in princ. ff. de coll. bon.* Roland. à Valle *cons.* 63. *num.* 38. *vol.* 4. Valenz. Velazq. *cons.* 2. *n.* 74. Font. *in decis.* 376. *num.* 24. Vbi, quod, quando adest negativa in lege, vel statuto, illa negativa importat solemnitatem, & formā, Aug. Barbos. *axiom.* 100. incipit *forma fere per tot.* & Petrus Barbos. *in l. 1. art. 1. à num.* 41. *cum seq. ff. de judic.* Vbi, quod non valet recedi à forma prætextu majoris, vel minoris vtilitatis, *l. 3. §. in bello, ff. de re milit.* & rationem tradit Fontan. *in d. decis.* 376. *nu.* 27. quia omnis solemnitas, seu forma substantialis est juris pu-

blici, *l.3. ff. de testam.* & sic nõ potest ab ea privatus recedere, quia potius inspiciendum est jus publicum, quam vtilitas privata, *l. jus publicum, ff. de pact. cum sim.* Dom. Reg. Carol. à Tapia *decis.4. n.36.* Vbi, nec si omissio faciliorem negotij, de quo agitur, expeditionem induceret, fore formã ob id omittendã Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss.18. ex num.75.* Vbi, quod forma à lege præscripta obseruanda est in forma specifica, nec sufficere, vt per æquipollens obseruetur, & consequenter imperialis dispositio *in d. l. Hac consultissima,* circa qualitatẽ testamenti cæci est seruanda cum suis solemnitatibus, & requisitis.

27 Nec clausula codicillaris, & aliæ salutares ad id quidquam proficiunt, quia cæci testamentum, nec etiam per istas clausulas sustinetur, vt ait, sic tenens, Ias. *in cons.82. lib.3.* quem citat Iul. Clar. *sentent. lib.3. §. testamentum in addit. lit. A.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. lit. T. conclus. 120. num.3.* Paul. de Castro *cons.362. in princ. lib.2.*

28 Ratio est quadrans, quia nec cæcus potest codicillare, nisi seruatis eisdem solemnitatibus, vt disponit eadẽ Iustiniani Cæsaris constitutio, ibi: *Quæ in eũdem modum erunt obseruanda, quamvis nõ hæredes instituere, sed legata solum, vel fideicommissa, & in summa, quæ codicillis habentur congrua duxerint ordinanda,* & ibi gloss. & DD. supra citati cõsequenter clausula codicillaris nihil potest operari, nisi concurrentibus supradictis requisitis, cum ea nihil operetur contra legis prohibitionem, ad tradita per Fontan. *in decis.53. à num.20.* vbi tenet, quod in testamento filij familias nihil operatur clausula codicillaris, eo, quia filius familias non potest testari, nec codicillari, provt tradunt DD. *in l. seruum, Cod. qui testam. facere possunt.* Thesaur. *decis. 150. num.12.* Turret. *in tract. de effect. claus. codicill. q.118. effect.46. num.3.* Nè, quod vna via est prohibitum, per indirectum, & alia via censeatur permissum, subdit idẽ Font. *num.23.* Thesaur. *dict. decis.150. num.12.* Roderic. Suarez *alleg.20. nu.14.*

29 Iuxta prædicta cum Francis-

cifcus Solanes, vtroque lumine orbatus ſuum condidiſſet elogium 13. Maij 1657. tradidiſſetque Ioanni Mercader Notario Villæ de Reus quandam papyri plicam clauſam, & ſigillatam, dicens verbo coram dicto Notario, & tribus teſtibus adhibitis, quod dicta plica, ſeu ſcriptura erat ſuum teſtamentum, ſeu vltima voluntas, ſequuto dicti Solanes obitu, aperta fuit dicta ſcriptura, & in ea fuit inventum, quod hæredem inſtituerat vniverſalem omnium bonorum ſuorum Eliſabethem Solanes ejus vxorem ad ſuas omnimodas voluntates, fuit orta controverſia inter Ioſephum Torrell, & Franciſcũ Pedrol Villæ Siccæ Campi Tarraconæ, & dictam Eliſabethem, & fuit declaratum, tam in prima, quam in ſecunda inſtantiâ contra teſtamentũ, referẽte Nob. D. Raphaele Viloſa R.S.Not. Cortès.

30 Quando veró à cæco fuerit conditum teſtamentum, & adeſt inſtituta cauſa pia, & legataria etiam eſt cauſa pia, licet in eo dictæ ſolemnitates juris civilis non ſint adhibitæ, ſuſtinetur teſtamentũ, & validum eſt judicandum ex doctrina Tiraquel. *de privil. piæ cauſæ, privil.* 10. & ibi additio, Bertrand. *tom.* 1. *conſ.* 101. *per tot. & n.* 2. dicit, quod validũ eſt teſtamentũ cæci abſq; his ſolemnitatsbus, ſi privatæ perſonæ pauperes fuerint inſtitutæ, & notat idem Bertrand. *conſ.* 102. quod donatio pura, & ſimplex de conſenſu donatarij ad pias cauſas converſa, etiam non ſervatis ſolemnitatibus, valet, præſertim codicillis confirmata, quia hoc caſu, videlicet inſtitutæ cauſæ piæ, & pauperum inſtitutorum, ſufficit, quod cæcus fuerit teſtatus juxta conſuetudinem Barchin. *vol.* 2. *conſtitutionum Cathal. tit. de teſtam.* de quo Cancer. *to.* 1. *cap.* 4. *num* 39. & de materia vide Gutierrez *pract. lib.* 2. *q.* 30. 31. 32. & 33. Et ſic fuit deciſum in Regia Audientia 1. Iunij 1665. referente Domino Ioſepho Aleny R. S. in cauſa Adminiſtratorum Sãcti Severi, contra Matronã Oms, & Artigues, in actis Comdor Not.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

31 *Attento conſtat Matronam*

nam Artigues viduã Franciſci Artigues Clitellarij, ſive Baſterij Civis Barchinon. in ſuo vltimo teſtamẽto, quod condidit die 11. Septembris 1657. in poſſe Petri Pauli Vives Not. pub. Barchin. hæredem ſuam univerſalẽ inſtituiſſe Catharinam Oms illius filiam, vxorem Hieronymi Oms Sartoris dicta Civitatis Barchin. illius vita naturali durante tantum, & poſt ejus mortem ſubſtituiſſe eidẽ Catharinæ, & hæredem ſuum univerſalem inſtituiſſe animas teſtatricis, & dictæ Catharinæ, & diſpoſuiſſe, quod morte dictæ Catharinæ ſequuta, Manumiſſores per illam nominati ſtatim in publica ſubhaſtatione bona ſua omnia venderent, & illorum pretia converterent, & diſtribuerent pro eleemoſynis Miſſarum celebrandarũ, vbi illis apparuerit, provt in dicto teſtamento continetur. Et etiam diſpoſuiſſe, quod poſt illius mortem fundarentur, & inſtituerentur in Sacello, ſive Capella Sancti Severi Eccleſiæ Sedis Barchin. aut in alio, Manumiſſoribus benè viſo, tot Miſſa ad rationẽ ſex ſolidorũ pro eleemoſyna, quot poſſent, & pro eleemoſynis illarum ſufficerent cenſus penſionis ſeptem librarum, quos recipiebat á N. Brunet Presbytero, ſuper domo, ſita in vico den Amargós, cenſuale penſionis ſex librarum, & quindecim ſolidorum, quod recipiebat à præſenti Civitate Barchin. & cenſus penſionis decem, & ſeptem librarũ, quos recipiebat à N. Gurripileona, ſuper domibus ſitis in vico de la Argenteria, & dictis cenſibus, & cenſuali Miſſas prædictas dotaſſe, provt latius in dicto teſtamento eſt videre, cui refertur. Et elegiſſe in Manumiſſores, & dicti teſtamenti Executores, Adminiſtratores primum, & vltimum Collegij, ſeu Sacelli jam dicti Sancti Severi, & dictum Hieronymum, & Catharinam Oms conjuges. Conſtat ex partium confeſſionibus, & aliás dictã Matronam Artigues obiiſſe illi ſuperſtite dicta Catharina Oms filia ſua. Conſtat ex partium confeſsionibus, & aliàs dictam Catharinam Oms, tenere, & poſsidere univerſam hæreditatem, & bona, quæ fue-

fuerunt dictæ Matronæ Artigues. Constat petitum fuisse per dictos Administratores Capellæ, aut Collegij Sancti Severi condemnari dictã Catharinam Oms ad faciendum fundationem, & dotationem supradictas, cum interesse, & declarari testamẽtum dictæ Matronæ Artigues validum. Et licet pro parte dictæ Catharinæ Oms fuerit prætensum testamẽtum suprakalendatum esse nullũ, & ideo illi ab intestato adjudicari debere universam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dictæ Matronæ Artigues matris suæ; ex eo, quia dicta Artigues testatrix tempore, quo testamentum condidit, multo ante, & post lumine oculorũ prorsùs privata existebat, & ideò non potuisse testari deducit more solito inter Cives Barchinon. scilicet adhibitis tantum duobus testibus. & Notario, sed testari debuisse, juxta dispositionẽ juris communis, videlicet nuncupativé, rogatis, & adhibitis septem testibus, & Notario publico, & exprimendo coram illis heredis nomen, & intervenientibus alijs solemnitatibus à jure, pro validitate testamenti à cæco conditi requisitis.

Cæterum attento (quidquid sit de quæstione an cæcus Civis Barchin. possit testamentum facere validè, modo, forma, quibus testantur cõmuniter Cives Barchin. non cæci, an verò teneatur juris communis dispositionem observare) constat in dicto testamento substitutam fuisse causam piam post mortem dictæ Catharinæ Oms nulla conditione adjecta, & ideò certam, & infallibilem esse illius successionem. Constat institutionem, & dotationem Missarum, seu piorum suffragiorum in Sacello, seu Capella Sancti Severi celebrandorum, cum censuali, & censibus supradictis, pariter esse piam dispositionem. Et constat testamẽtum cæci, quando ad pias causas testatur sustineri, & validum esse de jure, quamvis in illo conficiendo, non sint observatæ solemnitates de jure cõmuni regulariter requisitæ.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia conclusionem

in

in R. A. factam inſequendo pronuntiat, ſententiat, & declarat teſtamentum pradictũ factum, die 11. *Septemb.* 1657. *per dictam Matronam Artigues, in favorem dictarum piarum cauſarum validum eſſe, & conſequenter dictam Catharinam Oms condemnat ad faciendum ſupradictam fundationem Miſſarum, ſeu piorum Suffragiorum, & dotationem illius in Capella, ſeu Sacello Sancti Severi Sedis Barchinon. ex pradictis duobus cenſibus penſionis annuæ ſimul viginti quatuor librarum, & cenſuali penſionis ſex librarum, & quindecim ſolidorum monetæ Barchin. & etiam ad ſolvendum Adminiſtratoribus Capellæ Sancti Severi Sedis Barchinon. penſiones illarum ceſſas à die obitus dictæ Artigues, illarũ, & aliorum forçam liquidandorum, liquidatione in decreto exequutionis, vel alia ulteriori liquidatione reſervata, & neutram partem in expenſis condemnat, ſed pro biſtractis ſolitam ſua Excellentia fieri mandat exequutionem.*

DUBIUM.

32 An cæcus Magiſtratum exercere poſsit, & quæ cæcitas requiratur.

33 Ad novum Magiſtratum cæcus aſſummi prohibetur, adeptum autem proſequi poteſt, à quo non arceatur obſupervenientem cæcitatis caſũ, *l.* 1. *§. caſum, ff. depoſtulando*, ubi Vlpianus de cæco verba faciens dicit: *Nunquid ergo, & Magiſtratũ gerere poſſit, ſed de hoc deliberabimus*, & poſt pauca ſubſequitur: *Sed melius eſt, vt retinere quidem dicamus, jam ceptum Magiſtratum, poſſe aſpirare autem ad novũ penitus prohibere*, cujus occaſione hanc opinionem ſequuti ſunt, Martinus Lauden. *de officialib. dominorum, §.* 127. latè Panorm. *conſ.* 47. *lib.* 1. Vant. *de nulli. ex defectu juriſ. deleg. nu.* 42. *cum ſeq.* Bologne. *conſ.* 5. *num.* 11. *& ſeqq.* Dom. Xammar. *de offic. Judicis, par.* 1. *q.* 12. *num.* 28. Camil. Borrel. *de Magiſtr. edictis, lib.* 1. *cap.* 3. *à num.* 45. *ad fin.* Dicens, quod viget in cæcis ingenij, & naturæ vigor, maturitaſque judicij, & conſilij ob,

ob. quæ cum habeant judicij aditum poterit judicandi munere fungi, & refert plures cæcos judicandi munus exercuisse, & cæcum à nativitate Marium de Curte magnum Concionatorem, & didiscisse linguas Latinam, & Græcam, & profeciisse in Mathematica, Arismetica, Philosophia, & Theologia. Paris. *de resig. beneficio, lib.5.q.6. à num.36. ad 45.* vbi dicit multos reperiri cæcos doctissimos viros, nam Venerabilis Beda fuit concionator excellētissimus, atq; doctissimus Sacræ Scripturæ Interpres, licet cæcus, Palestinus fuit etiam cæcus, & referebat omnia verba Scripturę Sacræ, ac si ex libro ipso legeret, refert etiam cæci Marij de Curte gesta. Robertus Scotus fuit etiā à puerili ætate cæcus, & Parisijs Theologia ita didicit, vt Romæ fuerit creatus Sacerdos, ac Archiepiscopus, & postea legatione à Iulio III. perfunctus est, vt tradit Surius anno Dñi 1551. Majol. *de irregularitate, lib.1.c.20.col.3.* Sic etiam, si cæcus sit electus Papa sustineturr, vt docet Parisius *loco citato.* Mastril. etiā *de Magistr. lib.2. cap.10. vbi num.20.* ex Petr. Gregor. *Syntagm. jur. vni. lib. 47. cap.9.num.8.* subdens, quod talis officialis cæcus, non potest compelli ad cessionem officij ex capite, vel prætextu ægritudinis, etiam perpetuæ supervenientis, *ad text. in l. fin. de cler. ægrotan.* Can. *scripsit qualiter*, Can. *quamvis triste 7. q.1.* Bovad. *lib.2. cap.21.num.243.* docet, quod officialis ob longam infirmitatem non potest privari officio à Rege perpetuó sibi cōcesso, quia honor à Rege cōcessus finem non habet. Michalerus *de cæco, surdo, & muto*, vbi plures ad institutū insignis eruditionis cæcos, qui judicandi munere præfuerunt visus lumine impeditos, refert.

34 Hæc multo fortius procedunt in eo, qui non est totaliter cæcus, Riccius *collecta. decis. 3354. par.8.* postquam enim aliqua de impedimento cæcitatis retulit, ita in fine scribit: *Intellige autem hæc omnia procedere debere in totaliter cæcis, vel totaliter mutis, aut surdis, at secus in monoculis, surdastris, vel mu-*

dastris, arg. l. honores, ff. de curator, & vltimo hinc cæcus potest declinare forum, tanquam miserabilis persona, tamen id intelligitur de totali cæco, Thesaur. *decis.* 177.

35 Ex quibus omnibus concludo cæcitatem, qua Magistratus post adeptum officium affligitur, eum Regio officio non privare, & multo magis si in totum luce orbatus non sit, sed aliqualiter videat, negotijsque arduis experiatur intervenire, & ea decidere, provt vidimus in Nob. Dom. Iacobo Mir, qui licet cæcus, officium Regentis R. Cancellariam exercuit per plures annos.

ARGVMENTVM.

In legatis pijs legatarius absque facto, & ministerio hæredis legatum petere, & consequi potest, agitur de probatione negativæ coarctatæ.

SVMMARIVM.

Legatarius debet legatum capere à manu hæredis, nu. 2.

Si legatarius authoritate propria legatum occupat, privatur jure legati, ibid.

Fideicommissarius regulariter debet capere hæreditatem de manu hæredis, ibidem.

Vsufructuarius non potest capere hæreditatem propria authoritate, ibid.

Limitatur in legatis pijs, quæ per legatarium possunt capi propria authoritate absque facto, & ministerio hæredis, num. 3.

Ex his legatis quarta falcidia detrahi nequit, ibid.

Factū hujus decisionis enarratur, num. 4.

An pro legatis pijs sit prius facienda excussio, quam agere hypothecaria adversus tertios possessores, nu. 5.

Hypothecaria competit prolegatis, ibid.

Manumissores loco hæredis sunt, ibid.

Præsentia scientis, & tacentis

tis inducit consensum, ibidem.

Negativa cohactata quomodo probetur, num.6. & 8.

Instrumento est standum n.7

Excediti probationem testiũ, ibid.

Confessione nulla melior probatio, ibid.

Iurans certioratus, & deliberatè actum gessisse præsumitur, ibid.

Testes in probatione cohærctatæ debent in sua depositione remouere non sensũ ab actu, sed actum à sensu, num.8.

Reg. Decisio refertur, nu.9.

R. Sententia transcribitur, num.10.

DECISIO XXXXVI.

CVicumque legenti Regiam Sententiam infra transcriptam patebit hujus decisionis vera facti narratio, fundetur igitur jus ex sequentibus.

Quia licet legatarius debet legatum capere à manu hæredis, *l. eam, quam Cod. de fideicom. cap. Raynutius,* & ibi gloss. *verb. Peten. extra de testam.* Surd. *de alim. privileg.*16. Molfesius *cons.*32. Borrell. *cons.*8. in tantũ, quod si legatarius authoritate propria legatum occupasset, privaretur jure legati, *l. non est dubium, Cod. de legat.* Cornazzan *decis.*4. latissimè Peregrin. *de fideicom. artic.*37. *per tot.* Sicut fideicommissarius regulariter debet capere hæreditatem de manu hæredis, *l. cohæredi, §. cum filia, ff. de vulg. & pupill. l. quamvis, §.* 1. vbi DD. *ff. ad Trebell.* Farin. *de furt. q.*175. *nu.* 290. Sicut, nec vsufructuarius potest capere hæreditatem propria authoritate, Franc. Marcus *decis.* 824. Gabriel *concl.*1. *de vsufr.*

Limitatur tamen dicta regula in legatis pijs, quæ per legatarium possunt capi propria authoritate absque facto, & ministerio hæredis, Novell. *in regul.* 71. *vers. Fallit hæc regula,* Tiraquel. *de privileg. pia causa, privileg.*26. & 45. Menoch. *de adipisc. possess. remed.*2. *num.*86. Polidor. Rip. *observ.*312. Novar. *de privileg. miserab. person. privil.*45. *num.*4. & 5. Ricci

in collect. deciſ. collect. 15. & 225. Fab. *in Cod. tit.* 2. *lib.* 1. *diff.* 39. *num.* 3. Lenocin. *de privil. paup. par.* 2. *privil.* 15. Farin. *de furt. q.* 175. *nu.* 336. apud quem copioſam habes materiam enucleatam, quando legatarius poſsit, vel non propria authoritate rem ſibi legatam occupare, & occupando in quam pœnam incidat, & abſque aliqua ceſsione hæredis, Olea *de ceſſ. jur. tit.* 4. *miſcellan. num.* 7. *circa princ.* Ex his enim legatis, quarta falcidia detrahi nequit Authent. *ſimiliter*, & ibi DD. de communi conſenſu, *Cod. ad l. Falcid.* Auct. *de Eccleſ. tit. §. ſin autem hæres, col.* 9. Auct. *ſimiliter*, *Cod. ad l. falcid.* Covarrub. *in cap. Raynutius, §.* 3. *nu.* 7. *de teſtam.* Tiraquel. qui plures *de privil. piæ cauſæ, privileg.* 36. Capella Toloſona *deciſ.* 83. Seraphin. *deciſ.* 1202. Hugo Donell. *in comment. jur. civil, lib.* 8. *cap.* 27. *§. vtrum autem*, Marta *de juriſdict. cap.* 180. *part.* 4. *centur.* 2. Cardin. Tuſch. *concl.* 111. *lit. F.* Flores Dias de Mena *var. q.* 9. *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 190. Mangil. *de imput. q.* 118. & 116. Riccius *in collect. deciſ.* 329. Genuenſ. *in pract. Eccleſ. q.* 401. Cancer. *var. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. Novar. *de privil. miſerab. perſon. privileg.* 46. *num.* 5. Font. *de pact. clauſ.* 6. *gloſſ.* 3. *p.* 5. *n.* 44. Dom. Olea *de ceſſ. jur. tit.* 4. *q.* 5. *n.* 12.

4 Rurſus ponderatur, quod Anna Maria Cabaces teſtatrix legavit Decano, & Capitulo Canonicorũ Sedis Ilerdę nomen debitoris, vel quantitatem ſibi debitam, quia legavit 600 ℔. cum expreſsione, quod eas ſibi debebat Ioannes Baptiſta Cabaces ejus vir ratione permutationis cujuſdam hæreditatis ſitæ in horta, & termino Ilerdæ in loco vocato *Fõtanet*, in via, qua itur ex Ilerda ad molendinum de Servia, cum Venerabili Abbate, & Conventu B. Mariæ Virginis de Mõteſerrato, quo in caſu dictum Capitulum poterat àgere adverſus dictum Cabaces, debitorem dictæ quantitatis, abſque ceſſione hæredis, *ex l. ex legato, Cod. de legat.*

5 Ex quibus non poterat dictus Cabaces conſiderari, tanquam tertius poſſeſſor, adhuc,

huc, vt priùs Capitulum teneretur, vti legatarium experiri actionem hypothecariam adversus illum, præcedente hæredis excussione, quia præterquam, quod de hac quæstione nullum judicium fecerunt domini, non obstantib⁹ authoritatibus Lara *de Anniverſ. lib.* 1. *cap.* 8. *à num.* 1. *& præcipuè nu.* 3. Cæphal. *conſ.* 98. *tom.* 3. dicentium, faciendam priùs excussionem, quã agere hypothecaria pro legatis pijs ad versus tertios possessores, eorum doctrina licet suo casu vera esse possit, tamẽ non applicabatur casui, quia vt constabat ex processu, & partium deductionibus, defuncta dicta Anna Maria Cabaces Administratores ejus vltimæ voluntatis, quando computa diffinita fuerunt hęreditatis ipsius, cum dicto Ioanne Baptista Cabaces expresse fuit reservatum jus, dicto Capitulo ad effectum petendi dictum legatum super hæreditate permutata possessa per dictum Cabaces, & consequenter aderat consensus hęredum dictę Cabaces, quo concurrente cessabat excussio, cum verificata remanebat regula, quod quãdo legatarius agit hypothecaria pro legatis, sive tacita hypotheca contra tertios possessores, requiritur, quod excussio priùs fiat in bonis hereditarijs, quam agere contra bona possessa per hæredem, Cœphal. *conſ.* 98 *num.* 1. Nata *conſ.* 330. *in fin.* Negusant. *de pig. & hypoth. in* 1. *memb.* 8. *p. num.* 21. *verſ. Tam puto*, Regius Senator Dom. Oliba *de act. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 23. ex diffinitione dictorum computorum facta per hęredes cum Ioanne Baptista Cabaces, & ex reservatione juris competentis dicto Capitulo pro acquisitione legati prędicti, cum hujusmodi Manumissores, sive Administratores loco hęredis sint. Ripoll. *var. cap.* 13. *num.* 22. quorum consensus attẽtis, omnibus superiùs animadversis, cũ scientia dictorum Manumissorum, & dicti Cabaces, tempore, prædictę diffinitionis probat, valet, & est attendendus, etiã si actus esset in præjudicium ipsorum, infertur, ex Domino Xam. *p.* 1. *diff.* 6. *n.* 26. Casanate *conſ.* 59. *à n.* 23. Beroy. *conſ.* 102. *num.* 43. *lib.* 2. Canc. *par.*

par. 2. cap. 14. num. 14. & 15.

6 Nec vim aliquam fecerũt Domini in prætensione dicti Cabaces super negativa possessionis, & existentiæ petiæ terræ tinentiæ 14. jugerum propriæ dictæ Annæ Mariæ Cabaces testatricis, ex depositionibus testiũ deponentiũ, & coharestando negativã, dicentiũ, se non vidisse, nec audivisse, quòd dicta testatrix vnquã habuisset, nec possedisset, nisi vnum juger, & tres quartas terræ, & quod si amplius habuisset, ipsi testes scirent, cũ designatione loci, & temporis, & consequenter, quod eorum depositio sufficiens erat ad probandum negativã, Cyriac. *controver.* 407. *num.* 231. *& seq.* Surd. *cons.* 814. *sub num.* 83. *& seq.* Gratian. *discept. forens. cap.* 843. *n.* 53. *&* 54. Vrceolus *decis.* 46. *n.* 16. *post tract. de transact.* Lara *de Anivers. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 81. 82. *&* 83.

7 Quia probatio prædicta procederet, quando aliter nõ cõstaret publico instrumẽto, vt in præsenti, nam constabat instrumento acto penes Epiphanium Berenguer Notar. pub. Barchinon. 13. Ianuarij 1664. de permutatione facta per Annam Mariam Cabaces, & Ioannem Baptistam Cabaces proprietario, & vsufructuario nominibus respectivè cujusdam petiæ terræ 6. jugerum, propriæ dictæ Cabaces, cum alia tinentiæ 14. jugerum, propriæ Abbatis, & Conventus B. Mariæ de Monserrato, & sic standũ erat dicto instrumento, Mascard. *concl.* 907. *num.* 1. Andreol. *contr.* 271. *num.* 1. Merlin. *decis.* 644. *num.* 5. quod excedit probationem testiũ, Font. *decis.* 96. *nu.* 13. & instrumento recepto 6. Octob. 1676. penes dictum Berenguer Not. constabat dictum Cabaces accepisse possessionẽ dictæ petiæ terræ 14. jugerũ ex cambiatæ, cujus confessionis probatio ore facta nulla melior probatio reperiri potest, Latro *consult.* 6. *nu.* 151. Cancer. *var. 2. cap.* 3. *num.* 77. Marinis *quotid. qq. cap.* 219. *num.* 12. Maximè concurrente juramento, quo præsumitur jurans certioratus, & de liberatè actum gessisse, Gũtierrez *de juram. par.* 1. *cap.* 71. *num.* 5.

8 Neque relevabat proba-

tio

tio prædicta negativæ, quia illa non concludebat per necesse, vt posset destruere instrumentalem probationē, sed cōcludebat per posibile, quod non sufficit, Larro *decis.* 105. *num.* 81. & 82. Salgad. *post tract. in laberinth. cred. de decis. R. Rom.* 52. *num.* 9. Maximè, quando est probata affirmativa, Merlin. *tot. decis.* 643. *nu.* 4. in negativæ enim coharctatę probatione, testes debent in sua depositione removere, non solum sensum ab actu, sed actū à sensu, Mascard. *concl.* 1092. *num.* 9. Rojas *de incompatibil. cap.* 1. *num.* 51. Vltra alios, quos citat Nob. Dom. Michael de Calderó R. S. & Fisci Patrimonialis Advocatus, *tom.* 1. *decis.* 8. *n.* 3.

9 Die 25. Octobris 1685. fuit in R. A. me referente declaratum in favorem Decani, & Capituli Canonicorum Sedis Ilerdæ, in actis Abrell, contra Ioannem Baptistam Cabaces, Civem Honoratum Barchin..

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

10 *Attento vltimo testamento condito per Annam Mariam Cabaces vxorem Ioannis Baptistæ Cabaces, Civis honorati Ilerdæ, die* 19. *Iulij* 1672. *penes Ioannem Llorens, & Sala, Not. publicū eiusdem Civitatis. Constat relictis Manumissoribus Vicario Generali, Priore, & Procuratore Conventus Fratrum Carmelitarum Excalçeatorū dictæ Civitatis, & hærede instituto D. N. IESV CHRISTO, & anima dictæ testatricis inter alia legasse Capitulo Canonicorum Sāctæ Ecclesiæ Civitatis Ilerdæ quantitatē* 600 ℔. ibi: Item vull, y man, que encontinent mon obit, seguit en descans, y repós de la mia anima, y remissió de mos pecats, per dits Marmessors meus, sie fundat vn Aniversari major perpetuament celebrador en la Iglesia Cathedral de la present Ciutat de Lleyda, per lo Capitol, y Clero de dita Iglesia, volent, que aquell encontinent mon obit seguit sieja celebrat, deixāt, y assignāt per la caritat, y celebració de ell 20 ℊ ℔. las quals vull sian donadas, y entregadas al Illustre Capitol de dita Iglesia, ó als Administradors dels Aniversaris majors, perque aquellas sian esmersadas à for de censal en lloch, tuto, y segur, à coneguda de

dits

dits Marmessors, y 10ℓℓ. per la celebració del primer Aniversari: las quals 210ℓℓ. ℔. vull sian pagadas de aquellas 600ℓℓ ℔. quem deu mon marit Iuan Baptista Cabaces, per vna heretat venè, ó permutà (que era mia) ab los Pares de Mõserrat, situada en lo Terme, y Horta de Lleyda en Fontanet, en lo camiq̃ và de Lleyda al Moli de Servià, com del dit acte consta, y de las restants 390ℓℓ℔. à cumplimẽt de ditas 600ℓℓ℔, vull, y man se celebrẽ Missas resadas per ma anima, y dels meus, en lo Altar privilegiat de la Capella de Requesens de dita Cathedral Iglesia de Lleyda, per los Canonges, y Residents de dita Iglesia Cathedral, deixãt per caritat de quiscuna de aquella 4. ℔. quant bastaràn ditas 390ℓℓ℔. &c. *Constat dictam Annam Mariam Cabaces, die 4. Augusti 1676. obijsse, constat instrumento acto, die 12. Iunij 1677. penes dictum Ioannem Llorens, & Sala, fuisse per Manumissores, & Exequutores testamẽti, sive vltimæ voluntatis dictæ Annæ Mariæ Cabaces, diffinita computa hereditatis dictæ Annæ Mariæ, cum Ioanne Baptista Cabaces illius viro, & in dicta diffinitione expresse dictos Manumissores reservasse jus Decano, & Capitulo Canonicorum Sanctæ Ecclesiæ Cathedralis dictæ Civitatis Ilerdæ competens in, & super hereditate sita in terminõ, & horta ejusdem Civitatis in loco vocato en Fontanet mentionata in supranarrata legati clausula, dictaque reservationi consensisse dictum Cabaces, constat instrumento recepto die 13. Ianuarij 1664. penes Epiphanium Berenguer Not. pub. Civitatis Ilerdæ, Ioannem Baptistam Cabaces, & Annam Mariam Cabaces conjuges, vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè permutasse, & excambiasse totam illam hereditatem, sitam in horta, & termino Ilerdæ in partita dicta de Fontanet tinentia sex jugerũ moris plantatã, videlicet tria jugera, supra viam molendini de Servià, & alia tria jugera* à la ma debaix *ejusdem viæ, quam dictæ conjuges possidebant, cum alia hereditate possessa per Conventũ Beatæ Mariæ de Montserratõ, sita etiam in horta Ilerdæ in par-*

partita dicta de Fontanet tinentia 14. jugerum, partim moris plantatam, & partim terræ, campæ, & facta æstimatione per peritos ex consensu, & approbatione partium electos, & nominatos fuisse dictum cambium dictarum hæreditatum celebratum per dictos conjuges Cabacas, cum Fr. Benedicto Tribaldos, Monacho, & Majordomo majori, Syndico, & Procuratore ejusdem Convetus refectis dicto Monasterio 700 ℔. scilicet 100 ℔. in pecunio numerata, & reliquis 600 ℔. sub incarricatione censualis consimilis pretij 600 ℔. & annua pensionis 30 ℔. ut latius in dicto instrumento, & apocha in calce illius continuata est videre, quibus sit, & habetur relatio. Constat ex instrumento recepto, penes Epiphanium Berenguer Not. pub. dictæ Civitatis Ilerdæ, die 6. Septemb. 1676. & ex testium depositionibus ministratorum super articulo secundo ex oblatis 30. Martij 1680. pro parte dicti Capituli, & aliàs dictum Ioannem Baptistam Cabaces, tenere, & possidere bona, quæ fuerunt Annæ Mariæ Cabaces ejus uxoris, & maximè hæreditatem, 14. jugerum dicto legato obnoxiam. Constat per dictum Syndicum Decani, & Capituli Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Civitatis Ilerdæ, fuisse petitum dictum Ioannem Baptistam Cabaces condemnari ad ei, dandum, & solvendum dictas 600 ℔. ratione prædicti legati, aut ad deserendam, vacuam, & expeditam possessionem dictæ hæreditatis 14. jugerum, unacum interesse.

Et licet pro parte Ioannis Baptistæ Cabaces prætendatur, non licuisse Capitulo prædicto experiri suas actiones ad consequendum supradictum legatum, contra ipsum cum de jure prætendatur, non licere legatario propria authoritate capere legatum, sed à manu hæredis, nec prætextu prætensæ hypothecæ, nam quidquid sit, an actio hypothecaria competat legatario versus, & contra tertium possessorem, neutiquam intentari valet, nisi excusso hærede.

Cæterum attento constat in viam juris in legatis pijs, ex

quibus detrahi non potest quarta falcidia, potest legatarius, absque facto, & ministerio hæredis legatum petere, & consequi. Constat prædictos Manumissores in diffinitione computorum hæreditatis dictæ Annæ Mariæ Cabaces (vices hæredum habētes) reservasse jus dicto Capitulo super hæreditate, sita in termino, & horta Ilerdæ, in partita dicta de Fontanet; provt in supradicto testamento dictæ Annæ Mariæ Cabaces cōtinetur, cui reservationi consensit ipsemet Ioannes Baptista Cabaces, ex qua videtur dictos Manumissores convenisse, seu verius assensisse, quod dictum Capitulum jus habebat ad supradictum legatum consequendum, cui erat obnoxia dicta hæreditas de Fontanet propria dictæ testatricis per dictum Cabaces, nunc possessa, quo consensu mediāte etiam est verum dicere non propria authoritate per dictum Capitulum petitum legatum prædictum, sed hæredibus, seu Manumissoribus consentientibus, & quidquid sit, an legatario competat hypotheca versus, & contra tertios possessores bonorū testatoris pro consequutione legati, constat in occurrenti casu dictum Cabaces, non esse tertium possessorem, neq; vti talem reputari posse. Constat, siquidem (vt superiùs dictū est) legatum prædictum factum extitisse ex illis 600 ℔. quas dicta Anna Maria habebat in supradicta hæreditate, nunc possessa per dictum Cabaces, consequenterque illum esse proprium, & verum debitorem dictæ quantitatis legatæ, quæ per deducta, & allegata pro parte dicti Cabaces intentio dicti Capituli, non remanet elisa.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia, conclusionem in R. A. factam insequendo, sententiat, pronuntiat, & declarat, & dictum Ioannem Baptistam Cabaces, vti tenentem, & posidentem supradictam hæreditatem superiùs mentionatam condemnandum fore, & esse, provt cum præsenti condemnat, addandum, & solvendum dicto Decano, & Capitulo Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Ilerdæ prædictas 600 ℔.

aut

aut ad deferendam vacuam, & expeditam possessionem dictæ hæreditatis superius expressæ, una cum interesse dictæ quantitatis, dicti interesse, temporis à quo, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione in decreto exequutionis, vel alia ulteriori liquidatione reservata, & utraque pars suas solvat expensas, pro bistractis verò sua Excellentia solitam exequutionem fieri mandat.

ARGVMENTVM.

Licet reconventio habeat illa tria privilegia, scilicet porrogationem jurisdictionis, simultaneum processum, & adæquationem causarum: cæterum si conventio est de negotio plenario, & reconventio de negotio summario, tunc articulus reconventionis potest processu separato, & per suos terminos, & dilationes tractari, vnde ante processum conventionis, benè potest reconventionis processus denuntiari.

SVMMARIVM.

Casus proponitur, num.1,

Contra tertium possidentem bona obligata cum scriptura tertij, non exequutivé, sed per præceptum de solvendo cum clausula justificativa proceditur, quod parte comparente resolvitur in simplicem citationem, num.2.

In causis summarijs tempora probatoria sunt quatuor mensis, quibus elapsis fit denuntiatio, vt sit terminus exclusivus probationum, ibid.

Reconventio fieri potest per reũ intra 8. dies post oblatum libellum per actorem, & tunc cũ conventione pari passu ambulat, num.3.

Actor nequit fugere á reconventione per reum facta, imò eidem tenetur respondere, num.4.

Reconventionis tria privilegia enarrantur, num.5.

Reconventio fieri debet ante lit-

littem contestatam, num. 6.

Concurre debet eadem qualitas inter conventionem, & reconventionem, vt possint simultaneo processu, eademque sententia terminari, alioquin si conventionis natura est summaria, reconventionis verò plenaria, illa prius terminabitur, quæ habebit naturam magis summariam, & exequutivam, num. 7.

Recõventionis privilegia relata num. 5. fuit antiqua altercatio, an prpcedãt, si petitio esset summaria, reconventio verò plenaria, & habeat locum, si petitionis natura summaria esset solum in modo procedendi, secus si etiam respectu decidendi, num. 8.

Contrarium est verius indistinctê, & solum locum habet privilegium porrogatæ jurisdictionis, num. 9.

Illatio ex supradictis, nu. 10.

Partium conventione fieri potest, vt & reconventio separato processu tractetur, ibid.

Resolutio causæ, num. 11.

DECISIO XXXXVII.

1 DEcesserat Ioannes Ponsich hærede instituta Anna Maria ejus filia impubere, cui tutores, & suo casu curatores assignavit Theresiam Ponsich, & Argila ejus vxorem, & Ioannem Argila Medicinæ Doctorem ejus socerum, erat Theresia adhuc minor 25. an. & cum vellet ad alias convolare nuptias in suæ dotis, & aliorum jurium restitutionem per Ioannem Argila ejus patrem, vt tutorem, & curatorem Annæ Mariæ Ponsich ejus neptis, hæredis Ioannis Ponsich, & super bonis illius, fuit dictæ Theresiæ venditũ, & originaliter creatum censuale quoddam pretij 1500 ℔. & pensionis annuę totidem solidorũ; contraxit deinde dicta Anna Maria Põsich matrimoniũ cũ Isidoro Saleta, amboq; egerũt cõtra dictã Theresiã vxorẽ Dominici Soler V.I.D. & Ioannẽ Argila ad rescisionem dicti contractus, ex quo, vt dicebant tempore obitus dicti Ioannis

Pon-

Ponsich extabant in illius hæreditate plurimæ pecuniæ numerabiles, aurum, argentum, & alia credita facilis ex actionis, ex quibus Theresia in dote poterat satisfieri, simulque petierunt illos condemnari ad reddendam rationem dictæ tutelæ, causaq; commissa in aula Dom. Reverendi Cancellarij Dom. Michaeli Alegre R.S. provisisque solitis cartellis citatorijs ante illorum præsentationem, & per dictos Dominicū Soler, & Theresiam conjuges fuit alia causa præcepti de solvendo contra dictos conjuges Saletas pro pensionibus decursis dicti cēsualis introducta, hacque commissa in Aula Dom. Regentis R. cancellariam Dom. Ludov. Ferrer R. S. intimatisque hinc inde cartellis citatorijs, fuit illico per cōjuges Saletas (facta Relatorum collatione) obtentū, quod revocata commissione causæ præcepti desolvendo facta Dom. Ludov. Ferrer, comiteretur dicto Dom. Michaeli Alegre R.S. cui fuerat prima causa commissa, coram quo dicti conjuges Solers per viam recōventionis intra constitutionum tempora petierunt condemnari conjuges Saletas ad præstationem dicti censualis, & cum translato separato hanc causam actitarūt, & in alio ex parte Doctoris Argila fuit reddita ratio tutelæ, quam vt dicebat solus administraverat propter minorem ætatem, & subsequens matrimonium dictæ Theresiæ contutricis; de hoc procedendi modo conquesti fuerunt conjuges Saletas, cōtendendo vtramque causam plenario, & simultaneo processu esse tractandam, vnicaque sententia terminādam è contra veró conjuges Solers in processuum divisione insistebant, & cum elapsa esset tempora probatoria causæ præcepti desolvendo, tanquam summariæ, instarunt processus denuntiationem, cui per dictos conjuges Saletas fuit formiter contradictum, dubioque proposito per dictum Dom. Alegre, & ad plenum discusso, domini vnanimiter tenuerunt processum esse denunciandum inter causas majores summarias (quia pensiones petitæ excedebāt summam 400 ℔ ℙ.) & quod

vna-

vnaquæque cauſa tractaretur ſecundum ſui naturam cum diverſo proceſſu.

2 Cum enim dicti conjuges Solers pro penſionibus cenſualis debitis in vim inſtrumenti guarentigij contra conjuges Saletas, qui non firmarunt illud, poſsidebant tamen vniverſa bona dicto cenſuali obnoxia, licet non poſſent exequutivè, potuerunt tamen agere, provt egerunt 3 per præceptum deſolvendo cum clauſula juſtificativa, juxta tradita per Font. *de pact. nup. tom.1.clauſ.3.gloſſ.2.n.51. & tom.2. clauſ.6.gloſſ.1.p.3.à num.16. ad 30.* quæ licet reſolvatur in ſimplicem citationem, vt per Barth. *in l.1. ff. de exeq. rei jud.* & Font. *d.clauſ. 3. gloſſ.2. num.53. & clauſ.6. gloſſ.1.p.4. nu.11. & deciſ.133. num.7.* Tamen cauſa hæc eſt ſummaria, & habet breviores terminos, provt diſponũt Conſt. *ſub tit. de cauſ. ſummar.* collocatæ, & juxta obſervantiam R. Audientiæ, de qua per Font. *d.clauſ.3.gloſſ.2 num.54. & deciſ.133. num.6. & ſeq.* & hi ſunt quatuor mẽſes, & habetur in Conſt. *fin. ejuſdem tit.* quibus elapſis debet proceſſus denuntiari, licet ſolum quoad effectum, vt denunciatio ſit terminus excluſivus ad impediendum, nè proceſſus amplius inſtruatur, & non quoad alios effectus, vt habetur in Conſt. 3. *dict. tit. de cauſ. ſummar.* & notat Dom. Peguer. *in prax. rub.21 num.8.* & cum iſti eſſent jam elapſi fuit locus dictæ denunciationi inſtatæ, & proviſæ.

Nec obſtabat dictos conjuges Solers poſt primam petitionem coram primo Relatore factam per viam reconvẽtionis in cauſa plenaria redditionis computorum corã dicto Dom. Alegre petijſſe condemnari conjuges Saletas adſibi ſolvendum penſiones prędicti cenſualis, cauſamq; hanc, tanquam reconventionis non mutaſſe, imó aſſumpſiſſe naturam cauſæ principalis redditionis computorum, quæ erat plenaria, & plenariè agitabatur, ambaſque exinde pari paſſu, ſimultaneoque proceſſu tractandas eſſe, eodemque tempore in vna re in alia littem evenire conteſtãdam, idemque obſervandum in datione termini probatorij, publicatione, concluſione, & aliis actis

actis causæ, vt in terminis tradit Dom. Peguer. *in prax. rub.* 11. *num.* 3. & *rub.* 21. *num.* 3 Ferrer *obser. par.* 1. *cap.* 4. & ante hos, Imol. *in cap.* 1. *nu.* 2. *de mut. petit.* & Marant. *de ord. judic. part.* 4. *dist.* 6. *n.* 6. & 7.

4 Fuit enim responsum, non potuisse conjuges Solers effugere, nec omittere reconventionem, quia fuerunt primo conventi à conjugibus Saletas coram dicto Dom. Doctore Alegre, cujus cepti judicij ea vis erat contra reum, vt deberet coram judice per actorem electo, competente tamen, suam petitionem mutuam proponere contra actorem, sicque illum reconvenire, ita vt aliorum locorum, vbi nondum cepto judicio actorem convenire poterat, reo electio fuerit adempta; nisi primo judicio per sententiã terminato, vt probat expressus, text. in Authent. *& consequenter*, vbi Barth. *num.* 2. *Cod. de sent. & interlocut.* & in corpore vnde sumitur, *cap. dispendia de rescript.* & faciunt text. *in l. si idem* 11. §. 1. *ff. de jurisd. om. jud.* & *in cap.* 1. *de mut. petit.* vbi gloss. id expresse docet in verb. *Respondere*, & ibi Abbas, Innoc. *num.* 4. Host. *num.* 13. & 14. Abbas *nu.* 2. Donel. *com. jur. lib.* 17. *cap.* 18. *in fin.* & *cap.* 19. *post princ.* & ibi ejus enucleator; Osuald. *lit. B.* Cutel. *decis.* 16. *num.* 11. & 12.

5 Et quamvis reconventio habeat tria privilegia, scilicet, prorogativum jurisdictionis, simultanei processus, & adæquativum causarum, vt docent Barth. *in d. cap.* 1. *num.* 2 *de mut. petit.* & *num.* 12. & ibi Abbas *num.* 4. Imola *n.* 14 Muscat. *in prax. civil. par.* 3. *gloss. actorem, num.* 6. 7. 8. & 9 vbi ponit eandem praxim. de qua supra circa prosequutionem causæ reconventionis, & circa finem, vt etiam vna, & eadem sententia terminari debeat cum causa reconventionis.

6 Verum, vt prædicta practica locum habeat duo præcipuè, & copulativè requiruntur, & concurrere debent. *Primo*, quod reconventio fiat ante littem contestatam, vel paulo post; vt per Innoc. *in d. cap.* 1. *de mut. petit. nu.* 4. Imola *num.* 5. Barth. *in dict. Authen. & consequenter, n.* 12.

12. *Cod. de sent. & interlocut.* Maranta *de ord. jud. p. 4. dist. 6. num. 5.* Franch. *decis. 379. num. 1.* & ibi Amend. & Rocc. *in addit.*, ille *num. 5.* Muscat. *in prax. civil., dict. p. 3. gloss. actorē, n. 10.* Do. Oliba *de act., par. 1. lib. 3. cap. 4. num. 18. & seq.*

7 *Secundum* requisitum est, quod concurrat qualitas causarum, vt scilicet, tam conventionis, quam reconventionis sint ejusdem, vel similis qualitatis, & naturæ, vt possint simultaneo processu, & vnica sententia terminari, aliàs ea terminabitur priùs, quæ habebit naturam, & qualitatem magis summariam, & exequutivam, *arg. text. in l. fin. Cod. de compens.* & tenent Innoc. *in cap. 2. de ord. cog. num. 4.* Specul. *tit. de recon. §. videndum, num. 5.* Barth. *in d. Authent. & consequenter, num. 13. Cod. de sent. & interlocut.* Muscat. *in prax. civil, d. p. 3. gloss. actorem, nu. 12.* Mastril. *decis. 41. num. 3. lib. 1.* Castill. *decis. 19. num. 2. lib. 1.*

8 Et quamvis antiquitus fuerit magna quæstio inter Doctores, circa admissionem reconventionis ad effectum simultanei processus, & adæquationis causarum, quando vna est summaria, alia verò plenaria, vel è contra, vt videre est apud Abb. *in d. cap. 1 de mut. petit. num. 19.* Vbi ex Ioan. Andr. Calder. & alijs, tenet memorata tria reconventionis privilegia esse inseparabilia, causamque reconventionis trahi ad naturam causæ conventionis, & secundum hanc debeat tractari, sive prima summaria sit, & secunda plenaria, sive è contra, & hoc, quando conventio, & reconventio respiciunt causas diversas, & altera est summaria respectu modi procedendi tantum, secùs verò respectu modi decidendi, quia tunc non communicat suum privilegium, cũ tanto partis præjudicio, ex rationibus per eum adductis, quem sequuti sunt. Felin. *ibid. num. 4.* Soccin. *num. 58.* & Canc. *var. part. 2. cap. 13. num. 50.*

9 Cæterum contraria sententia. Et verior, & communiter recepta fuit, & est, quæ tenet indistinctè dicta privilegia reconventionis esse separabilia, & solum admitti reconventionem, quando vna est

est summaria, & alia plenaria quoad porrogandam jurisdictionem, non autem quoad hoc, vt ambæ simul tractentur, & eadem sententia terminentur, nisi parte volente, cum aliàs vnaquæque secundum suam naturam, & qualitatem tractari debeat, vt probarunt Innoc. *in dict. cap.* 1. *de mut. pet. n.* 4. Hostiens. *num.* 10. Imol. *num.* 5. & 13. Mantu. *num.* 23. 24. & 25. vbi figillatim respondet rationibus in contrarium per Abb. adductis Abb. *in d. authent. & consequenter, nu.* 13. Alex. *in l. sed hæc, §. non solum, nu.* 1 *ff. de procurat.* Roman. *cons.* 323. *num.* 6. Honded. *cons.* 21. *num.* 27. *tom.* 1. Carpan. *ad stat. mediol. cap.* 44. *n.* 169. *par.* 1. Caravit. *rittu* 67. *nu.* 7. Marant. *de ord. jud. d. par.* 4. *dist.* 6. *num.* 36. & 38. & ibi Alpher. *lit. D.* Mandos. ad Lop. *cons.* 3. *lit. E.* Balb. *decis.* 279. Vivius *com. opin.* verb. *Reconventio*, Tepat. *var. resol. tit.* 148. *de recon. cap.* 3. Trentacinq. *eod. tract. vol.* 1. *lib.* 2. *de mut. petit. resol.* 1. *num.* 13. Anch. *lib.* 2. *q.* 18. *nu.* 6 Tusch. *pract. concl. litt. R. concl.* 60. *num.* 3. & *concl.* 61. *num.* 9. Muscat. *in prax. civil d. p.* 3. *gloss. actorem, n.* 122. Cacher. *decis.* 1. *n.* 11. Pereg. *decis.* 142. *num.* 19. Mastril. *decis.* 41. *num.* 4. *lib.* 1. Castill. *decis.* 19. *num.* 2. *lib.* 1. Giurba *decis.* 74. *num.* 5. Vbi satisfaciet Cancerio in contrarium allegato, vt intelligatur, quando conventionis causa esset summaria ex Principis commissione, quia tunc ejus naturam assumeret reconventio, ex ibi latè traditis, quibus adde Gutel. *decis.* 16. *num.* 33. & quæ docent Font. *decis.* 344. *num.* 17. 19. & 23. & *decis.* 450 *num.* 4. & 17. Tondut. *part.* 2. *de prævent. cap.* 58.

Vnde licet in præsenti causa recòventio fuerit facta per conjuges Soler ante elapsum terminum à constitutionibus præfixum ad litem constituendam, quia tamen reconventionis causa, pro qua priùs intentaverant judicium præcepti desolvendo erat summaria, & causa conventionis intentata per conjuges Saletas plenaria, consequenterq; diversæ qualitatis, & naturæ sequebatur non potuisse simultaneo processus tractari, sed diverso, maximè, quia di-

ſti conjuges Solers rei cõventi, in quorum favorem hoc ſimultanei proceſſus privilegium introductum eſt, illi renuntiarunt, inſtando, quod ſeparato proceſſu cauſa duceretur, quod potuerunt, ad tradita por Barth. *in dict. Authent. & conſequenter, n. 12. Cod. de ſent. & interloc.*, Imol. *in dict. cap. 1. de mut. petit. num. 5.* & Mantu *nu. 23.* quod etiam admiſerũt, Abb., Felin. & Sequaces, *vbi ſup.*, quando reconventio fit corã communi judice, vt in præſenti caſu.

11 Quare die 17. Oct. 1656. facto verbo in Aula Dom. Reverendi Cancellarij per dictũ Dom. Alegre, intervenientibus Dom. Marti, Pons, Serra, & Nob. Ioſepho Romeu de Ferrer Præſidente, fuit proviſum, quod de cauſa redditionis computorum plenaria, intentata per conjuges Soletas fieret proceſſus diſtinctus, & ſeparatus, & quod proceſſus cauſæ præcepti deſolvendo denunciaretur inter cauſas majores ſummarias, Not. Ioannes Cortes, quæ fuit confirmata in cauſa ſupplicationis referente Admodum Illuſtri, & Nobil. Dom. Raphaele de Viloſa in alia Aula 11. Decembris 1656.

ARGVMENTVM.

Vtrum alternativa favore filiorum in conditione poſitorum reſolvatur in copulativam.

SVMMARIVM.

Caſus deciſionis, num. 1. & 2.
In alternativis, vnam ſufficit adimpleri, num. 2.
L. generaliter, Cod. de inſt. & ſubſt. *declaratur, à n. 3.*
An ſcilicet procedat, ceſſante filiorum exiſtentia, opinio, quod ceſſante filiorum exiſtentia, licet hæres teſtatus decedat admittitur ſubſtitutus ſub conditione, ſi ſine filijs, aut inteſtatus decedat, num. 5.
Contraria, num. 6.
Ratio aſſignatur, num. 7.
Dicitur in teſtatum decedere

re, si de testatoris bonis expressè non disponit, n.8.
Contra, num.9.
Decisio causa, num.10.
R. Sententia transcribitur, 2

DECISIO XXXXVIII.

1 GREGORIVS Llagostera agricola Villæ de Mora, in suo testamento in posse Vicarij ejusdem Villæ, 29. Iulij 1649. hæredem instituit Gregorium Paulum ejus filiū, cui substituit sub forma sequenti: *Y si mon predit fill Gregori Pau à cas morirà en pupillar edat, fas hereua universal de mos bens, à ma germana Elisabeth Ioana Bru, muller de Miquel* Bru: *y si lo dit mō fill Gregori Pau Llagostera morirà despres de la pupillar edat sens fer testament, ò sens fills de legitim matrimoni, en est cas tambe dexo hereua universal à dita ma germana Elisabeth Ioana Bru, y mes en dits casos, que mon fill moris en pupillar edat, ò sēs fer testamēt, ò sens fills legitims, dexo de mos bens 50 ℔. à la obra del Convent de Sant Anthoni de Padua sobredit, y mes dexo altres 50 ℔ per collocar donsellas, &c.*

Sequuto obitu dicti testatoris Gregorius Paulus filius, postquam se immiscuit hæditati paternæ, sine filijs decesit, hærede instituta Catharina ejus vxore; petijt Elisabeth fideicommissaria declarari in sui favorē fideicommissum, tanquam purificatum ob subsequutam mortem sine filijs Gregori Pauli testatoris filij, opponitur per Catharinam ream conventam fideicommissum expirasse, quia Elisabeth erat vocata sub duplici conditione copulativè, nempè si sine filijs, & sine testamēto, licet sine filijs, quod expiraverat fideicommissum, licet enim sub alternativa esset facta substitutio, in qua sufficiens erat adimplementum vnius conditionis, attamen, quia erat adjecta conditio sine filijs resolvebatur alternativa in copulativam, *ex l. generaliter in princ. Cod. de inst. & substit,*

3 Super cujus intelligentia fuit ortum dubium, vtrum *d. l. generaliter* dispositio pro-

cedat cessante existentia filiorum, ita vt alternativa retineat suam naturam.

4 Hanc quæstionem examinat, Font. *de pact. tom.1. claus. 4. gloss.24. à num.70. ad 73. & decis.493. & 494. tom.2.*

5 Quod cessante existentia filiorum, quamvis hæres testatus decedat admittatur substitutus sub conditione, si sine filijs, aut intestatus decedat, refert *decis.* Maynard. *decis.* 38. *lib.5.* quia causa existentiæ filiorum ob quam alternativa convertitur in copulativam, cessat, & sic retinet alternativa suam naturam, cum ob filiorum favorem dispositio facta fuerit, quasi voluerit testator non solum instituti, sed ejus filios substituto præferre, cum autem institutus decesserit sine filijs, quamvis testatus cessabit dispositio.

6 Contrariam tamen sententiam, tenet Alex. *cons.*88. *lib. 7. & ad l. generaliter, num.*1. 8 Vincent. de Franch. *decis.* 150. & hanc esse magis communem dixit Rusticis *ad l. cum avus, lib.*2. *cap.*9. *num.*3. Idem Font. *d. gloss.*4. *à nu.*7. *cum seq.* Portol. ad Molin. *tom.*1. *verb. alternativa, n.*11. Ferrer *ad const. Los impubers, gloss.*5. *num.*109. Mant. *decis. Rot. Rom.*247. *num.*4. & 9. *vers. Nec videbatur,* & *decis.*249. *num.*12. Ramon *cons.*28. *num.*5. vbi decisum fuisse in Senatu refert.

7 Ratio, quæ traditur à supradictis DD. ea est, quia cũ hujusmodi conditiones jam ab initio habeant naturam copulativæ, vt omnes cõveniũt, nõ possunt ex facti contingentia postea converti in disjunctivã, nè vna, & eadem diverso jure censeatur, & ob id semper retinet naturam copulativæ, ideo substitutum admitti non posse, nisi omnibus conditionibus purificatis, nempè, quod Gregorius Paulus filius, sine filijs, & intestatus deceret, cumque testatus defunctus sit, expiravit substitutio ad favorem Elisabethis sororis, & propterea remanet exclusa.

8 Neque officit, si dicatur, dictum Paulum filium intestatum, quoad bona patris decessisse, cum in testamento de bonis patris expressè non disposuerit, vt tenebatur, juxta doctrinam Silvani *cons.* 14. Soccin. *cons.*92. *num.*23. *lib.*3.

qui

qui in terminis *l. generaliter* loquitur, & nō sufficit generalis institutio bonorum suorum, quia paterna bona, sub nomine bonorum suorum nō comprehenduntur, provt ita dicit Cavalca. *decis.* 25. *nu.* 13. *par.* 3. in terminis *d. l. generaliter.*

9 Nam respondetur prædicta de jure non esse vera, provt ita impugnat, & respondet Menoch. *cons.* 210. *lib.* 3. qui in responsione ad tertium, & quartum argumentum hæc refert, sed & Font. *decis.* 494. *num.* 16. *tom.* 2. eam etiam nō esset veram docet, quia negari non poterat, dictum Paulum filium, dum vixit, fuisse dominum bonorum patris sui, licet fuissent hæres gravatus, qui vivendo dominus est bonorum fidei-commisso subjectorum, unde cum disponentis facultas tributa hæredi gravato censeatur exequuta per institutionem hæredis, absque expressione facultatis disponendi de illis bonis, & hæres gravatus censeatur ea usus instituendo hæredem in bonis suis, ideo dicendum est decessisse testatum dicto Paulum filium, & sic expirasse conditionem, & substitutum exclusum.

10 Die 12. Aprilis 1668 referente Dom. Alexio Tristany R. S. Patre meo charissimo, fuit declaratum, & decisum, esse copulativam, in favorem dictæ Catharinæ Pedret, Not. Ribes.

SEQUITUR CONCLUSIO.

11 *Attento licet constet Gregorium Llagostera agricolā Killæ de Mora Diœc. Dertusæ in suo testamento, quod fecit, & firmavit in posse Pauli Pedret DD. Presbyteri, & Vicarij Ecclesiæ Parochialis ejusdem Killæ 29. Julij 1649. hæredem suum universalem instituisse Gregorium Paulū ejus filium legitimum, & naturalem, & casu quo decederet in pupillari ætate substituisse, & hæredem universalem instituisse Elisabethem Ioannam Bru uxorem Michaelis Bru ipsius sororem, & casu quo prædictus Gregorius Paulus moreretur post pupillarem ætatem nullo per eum condito testamento, aut sine filijs legitimi matrimonij, hoc casu etiam instituisse hæredē, & substituisse dictam sororem*

suam

ſuam Eliſabethem Ioannam Bru, prout in prædicto teſtamento plenius continetur, cui refertur. Conſtet dictum Gregorium Llagoſtera deceſsiſſe ſuperſtite ſibi Gregorio Paulo ejus filio, & hærede. Conſtet dictum Gregorium Paulum Llagoſtera in ſuo teſtamento firmato in poſſe Ioannis Baptiſtæ Pellicer Presbyteri Prioris, & Notarij ejuſdē Villæ de Mora 4. Septemb. 1666. hæredem ſuum univerſalem inſtituiſſe posthumum, quem Catharina Pedret ejus uxor pareret, & caſu quo posthumus nō naſceretur, ſubſtituiſſe, & hæredem ſuam univerſalem inſtituiſſe dictam Eliſabethem Ioannam Bru ipſius amitam, & reliquiſſe Catharinæ uxori ſuæ dominam, & plenam uſufructuariam omnium bonorum ſuorum, nomen ſuum ſervando, prout in prædicto teſtamento plenius continetur, cui ſit relatio. Cōſtet dictum Gregorium Paulum Llagoſtera ab humanis deceſsiſſe, nullis filijs relictis. Conſtet dictam Catharinam Llagoſtera, & Pedret, viduā dicti Gregorij Pauli tenere, & poſsidere univerſam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dictorum patris, & filij Llagoſtera. Conſtet Eliſabethem Ioannam Bru in præſenti causa petiiſſe ſibi adjudicari univerſam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt Gregorij Llagoſtera in vim fideicommiſsi per eum appoſiti in favorem dictæ Eliſabethis Ioannæ puriſicati propter obitum Gregorij Pauli hæredis ſine filijs defuncti, & conſequenter dictā Catharinam Llagoſtera, & Pedret, viduam dicti Gregorij Pauli condemnari ad ſibi deſerendam vacuam, & expeditam poſſeſsionem, hæreditatis, & bonorum, que fuerunt dicti Gregorij Llagoſtera, una cum fructibus.

Cæterum attento conſtat prædictum Gregorium Paulū fuiſſe gravatum hæreditatem paternā reſtituere dictæ Eliſabethi Ioannæ Bru, ſub conditionibus, ſi ſine filijs, aut ſine teſtamento decederet, quæ cōditiones, quamvis ſub alternativa ſint expreſſæ, tamen favore liberorum in conditione poſitorum cenſentur habere vim copulativæ, ita quod ut ſubſtitutus admittatur, requiratur, quod ambo verifi-

cen-

centur, nempè, quod decedat Gregorius hæres sine filijs, & sine testamento, quarum altera defecit, ex eo, quod dictus Gregorius licet sine filijs, cum testamento tamen decesit.

Et licet etiam prætendatur per dictam Elisabetham Ioannam Bru, supradictas conditiones sub alternativa conceptas non mutari in copulativam in casu, qui evenit obitus dicti Gregorij Pauli sine filijs, sed conservari in eadem natura disjunctiva, & alternativa, cum favor filiorum institutis, qui considerator, vt alternativa, convertatur in copulativam, cesset, & sufficiat ad admissionem dictæ Bru substitutæ, quod altera earum conditionum purificetur, prout fuit purificata per obitum dicti Gregorij Pauli sine filijs.

Attamen, quia intellectus harũ conditionum est à lege attributus tempore facti testamenti, quod à principio censeantur posita copulativè, quod nõ debet mutari ex evẽtu, qui sequitur post mortem testatoris, nè pro parte conjunctim, & pro parte disjunctim intelligantur, nec vna, & eadem dispositio, & substitutio debet diuerso jure censeri, ob quod vtraque conditio verificanda est, vt omniũ concursus requiritur, quarum qualibet deficiente, & illis omnibus non verificatis (prout in præsenti casu verificatæ non sunt) substitutio, & vocatio dictæ Elisabethis Ioannæ Bru deficit, & pro infecta haberi debet, ac si vocata non fuisset.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod dicta Elisabeti Ioannæ Bru in petitione hereditatis, quæ fuit dicti Gregorij Llagostera silentium imponatur, & dicta Catharina Llagostera, & Pedret à predicta petitione absoluatur.

Quo verò ad aliàs prætensiones dictæ Elisabethis Ioannæ Bru, quia casum hujus decisionis non tangunt, eas non attingere decreui, & sic consulto omittuntur.

AR-

ARGVMENTVM.

Exponitur nullitas testamenti Nob. Annæ de Vega, & de Rajadell, & assignantur conjecturæ, quæ solam præparationem ad testandum inducunt.

SVMMARIVM.

Resolutio decisionis proponitur, num.1.

Nota, seu apprisia instrumẽti debet esse scripta manu Notarij, qui illud recepit, num.2.

Notario creditur de gestis coram eo, non per eum, ibid.

Præparatio ad testandũ quid importet, num.3. & 4. in fin. & num.8.

Dicitur testamentum perfectum, quando ex eo potest confici instrumentum, n.4.

Testamentum nuncupativũ non dicitur perfectum, nisi eo facto fuerit per Notarium lectum, coram testibus, & à testatore approbatum, num. 4.5.8.9.10.22. & 49.

Generaliter procedit in quovis instrumento, num.9.

Consuetudo, seu stylus Notarij in levandis instrumentis attenditur, num.7.

Dictio, &c. denotat in instrumento omnia solemniter fuisse adhibita, ibid.

Secus, si apposita est in verbis substantialibus, quia tunc non dicitur clausula perfecta, nu.8.

Nec valet per Notarium extendi, num.10.

Referens, non probat sine relato, num.11.

Idẽtitas personæ non concluditur ex solo nomine, nisi cognomen, & locus declarentur, num.14.

Et in fundo debet exprimi nomen loci cum duobus cõfinibus, ibid.

Locus, & loci appositio est de essentia instrumenti, n.15.

Declaratur num.16. 17.18.21. & 22.

Ex contraria observãtia instrumenti tollitur fides eidem, num.19

Dictio, vt supra *est repetitiva, n.20.*

Tes-

Testes dicuntur rogati, eo, quia descripti, num. 22. & 23.

*Scriptura habens omnes solemnitates, licet deficiat signum Notarij est in forma probandi, si inter authenticas Notarij reperitur, num.*24.

*Declaratur, num.*25.

De clausula actum, &c. *n.*22. 23. & 25.

*Testamentum in scriptis à testatore, Notario traditum, dicens coram ipso, & testibus illam scripturam esse suum testamentum valet, num.*29.

*Scriptura non reperta in protocollo probat, si de eo mentionem facit alia authentica ejusdem Notarij, n.*31.

*In testamento inter liberos cessant omnes solemnitates juris civilis, num.*33.

*Defectus publicationis testamenti inter liberos illud vitiat, nisi aliàs duobus testibus voluntas testatoris probetur, num.*34.

Idem de defectu loci, ibid.

*R. Decisio refertur, num.*35.

*Reg. Sententia transcribitur, num.*36.

*Ejus confirmatio, num.*37.

DECISIO XXXXIX.

1 DOmini concorditer tenuerunt testamentũ Nobilis Annæ de Vega, & de Rajadell, vxoris Emanuelis de Rajadell, quod dicebatur receptum fuisse per Martinũ Ioannem Franquesa Notar. Villæ Aqualatæ, 28. Octob. 1542. & post ejus obitũ exemplatum per Ioannem Baro Not. ejusdem Villæ, nõ fuisse perfectum, nec ejus exemplo fidem esse adhibendam ex sequentibus.

2 Primo, quia non constabat fuisse in notam redactũ, nec scriptũ manu dicti Martini Ioannis Franquesa, prout inter alia requirebatur, *cap. cum P. Tabellio*, ibi: *Quæ in notam redacta fuerunt ab eodem, de fid. instr.* & in terminis tenuerunt Bald. *cons.*464 *dubitatur, & cons.*74. *num.*2. *vers. Item non est dictũ*, Gemin. *cons.*15. *dub.*4. Zabar. *cons.*133. *in princ.* Alex. *cons.*198. *num.*1. *lib.*7. March. *decis.*231. *par.*1. Menoch. *de arbitr. cas.*187. *nu.*5. & *cons.*42.

nu. 9. Ricc. *collect. deciſ.* 2217. *in fin. part.* 6. optimè Boer. *deciſ.* 37. *nu.* 1. 2. & 3. vbi quod non creditur Notario exemplanti, & aſſerenti defunctum dictam ſcripturam notaſſe, niſi aliter appareat, quam per dicta verba Notarij, quia vt ipſe ait ex Feder. de Sen. *conſ.* 163. Notario creditur de geſtis coram eo, & non ab eo.

3 Secundó, quia etſi de his conſtaret, adhuc ex dicta ſcriptura, nullum reſultat teſtamentum perfectum, ſed ad ſummum, quædam præparatio ad teſtandum, ex qua nihil deberi, probatur, *ex l. ex ea ſcriptura* 29. *ff. de teſtam. l. ſi jis qui teſtamentum* 25. *ff. eod. l. fideicommiſſa* 11. *§. quoties, ff. de leg.* 3. quod procedit generaliter in ōni teſtamento ex diſpoſitione, & in quacūq; perſona, & etiam in teſtamēto inter liberos, & ad pias cauſas condito. Caſtill. *contr. jur. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 1. 2. & 3.

4 Quod autem dicta ſcriptura non fuerit teſtamētum, ſed præparatio ad teſtandum colligitur, ex quo in teſtamēto nuncupativo, de quo conficitur inſtrumentum, etſi illud fit à Notario integrè, & perfectè, vt requiritur coram teſtibus ſcriptum dictante teſtatore, non dicitur teſtamentum, nec diſpoſitio perfecta, donec deinde Tabellio, totā illam ſcripturam, coram teſtatore, & teſtibus legerit, & teſtator illam auditam approbaverit (quæ appellatur teſtamenti publicatio in hac ſpecie teſtamenti, ab alijs ſtipulatio, in Regno Caſtellæ *otorgamiento*) & ſemper requiritur, vt dicatur teſtamentum perfectum, vt de illo poſsit confici inſtrumentum, *ex d.l. fideicommiſſa, §. quoties, ff. de leg.* 3. dixit ibi gloſſ. verbo *Quoties*, quam ſequuti ſunt, Barth. ibi *num.* 1. Bald. *nu.* 2. *& in l. fi. in princ. Cod. de ſentent. ex peric. & in Auct. quod ſine, Cod. de teſtament.* Angel. de Peruſ. *in l. contractus* 17. *num.* 4. *Cod. de fid. inſtr. & conſ.* 400. *nu.* 4. *in fin.* Angel. Aretin. *in tract. de teſtam. clauſ.* 106. *nu.* 1. & 2. Gram. *deciſ.* 62. *num.* 5. & 6. Mantic. *de conject. vlt. vol. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 6. Menoch. *conſ.* 42. *num.* 13. & 14. & *præſump.* 5. *num.* 7. *lib.* 4. Nata *in dict.*

dict. Authen. quod sine, nu.3. Cod. de testam. Magdal. *de num. test. part.2. cap.5 nu.16.* Surd. *cons.414. num.16 & 17,* Covarrub. *in cap. relatum 1. num.11.* Gomez *in l.3. Thaur. nu.107.* Cato Saseus *cons.122. num.9. inter cons. Zilet. vlt. vol. tom.1.* Peralt. *in rub. ff. de hared. inst. num.68.* Mart. *vot. 2. num. 2.* Rot. *in novis. decis.620. num.4. & seq. par.1* Paschal. *de vir. pat. pot. p. 2. cap. 8. num. 71. cum seq.* Vbi plures allegat, Cancer *var. par.1. cap.4. num.59.* Castillo *contr. jur. lib.4. cap.21. n.87. cum tribus seqq. & num. 94. & 100.* Vbi alios adducit, & omnes in id convenire refert, & in terminis, quando Notarius scripsit totam scripturam testamenti, & eam non legit, quod non sit testamentum, sed præparatio ad testandum, dixit Roland. de Curte *cons. 123. num.36. & seq. inter cons. Zillet. vlt. vol. tom.1.* & ante illum, Castro *cons.308. num.3. lib.1.*

5 Quæ quidē publicatio, nec præsumitur, nec probatur nisi in eadem imbreviatura, seu aprisia testamenti Notarius scripserit fuisse lectam coram testatore, & testibus, vel per clausulam *actum, &c.* coram me, & testibus infrascriptis, vel per alia verba, ex quibus perfectio actus colligatur, vt dixit Gloss. *in dict. l. fideicom. §. quoties, ff. de leg. 3.* & docuerūt, Barth. Castr. Mantic. Peralt. Surd. Covar. Gomez, Paschal. & Castill. vbi supra, & alij quam plures ab illis relati, & in hac prætensi testamenti scriptura, non reperiebatur continuatum à Notario, quod illam legerit coram testatore, & testibus, nec habebat clausulam *actum, &c.* nec aliqua verba, quæ denotarent dicti instrumenti perfectionem, & ex quibus colligi posset, fuisse lectam coram testatore, & testibus: vnde apparet dictum testamentum remanere imperfectum, & solum fuisse præparationem ad testandum, non verò testamentum.

6 In cujus corroborationem fuerunt etiam consideratæ sequentes conjecturæ.

PRIMA

7 Erat, quæ desumebatur ex stylo, & consuetudine ejusdē Notarij, quæ in his multum

est attendenda, Alex. *cons.* 14. *num.* 24. Mart. *vot.* 219. *nu.* 7. constabat enim in aprisijs testamentorum Emanuelis de Rajadell, & Domnæ Annæ de Vega, antea per illum receptis in fine illorum apposuisse clausulam hanc: *Aquesta es la darrera voluntat, la qual vull, que valega per dret de testament, &c.* quæ verba important actus perfectionẽ, vt per Calcan. *cons.* 91. *num.* 4 maximè cũ illa dictione, *&c.* ex qua censentur adhibita in instrumento omnia requisita de jure, & consuetudine necessaria, vt probat Barz. *decis.* 33. *nu.* 21. & cum hæc, vel alia similis clausula non requiratur in hac scriptura videtur, non fuisse à Notario habitam pro perfecta.

SECVNDA

8 Deducitur ex ejusdẽ aprisiæ thenore, & contextura, in ea enim non reperitur continuata completè, & perfectè testatricis voluntas, sed solum per summa capita, & per relationem ad alia testamenta antea confecta, non vt disponeret relativè ad illa, sed vt in suo continuarentur legata, & relicta elongata, provt in dictis testamentis continebantur, & præcipuè hæredis institutio, & substitutiones, in quibus sic dixit: *Fà hereu à Miquel de Rajadell fill, y als altres en la matexa forma, que lo señor son marit, y lo derrer sie Lluys de Rajadell son fill, &c.* quæ dictio indiget extensione, vt per Iason. *in l. gallus, §. idem credendũ, nu.* 10. & firmavit Rota apud Zachiam *post tract. de oblig. Cameral, decis.* 83. *num.* 13. & cum sit posita in his, quæ respiciunt substantiã ipsius dispositionis, & nõ clausulas stylatas, quovsque fuerit dicta aprisia, sive scriptura elõgata, & extensa, nec potuit integrè legi per Notarium, sed cæteratæ, incompletè, & remissivè, cum tamen requiratur, quod testator benè dictaverit suam voluntatem, & quod Notarius illã integrè, & perfectè scripserit, vt postea iterum dictam scripturam legerit coram testatore, & testibus, vt præ cæteris tenuerũt, Castr. *in dict. l. sijs qui testamentum, num.* 3. *ff. de testam.* Angel. *in dict. l. contractus, num.* 4. *Cod. de fid. instr.*

instr. Aretin. *in d. tract. de testam. gloss.* 106. *nu.* 1. Gram. *dict. decis.* 62. *num.* 5. & 6. Peralt. *in dict. rub. ff. de hared. inst. num.* 69. Paschal. *de vir. patr. potest. par.* 2. *cap.* 8. *à num.* 61. optimè Mart. *vot.* 8. *num.* 33. vbi quod ad publicandum testamentum requiritur lectura totius testamenti de verbo ad verbum, aliàs publicatio non inducitur.

9 Quod etiam procedit generaliter in omnibus actibus, de quibus conficitur instrumentum, per text. *in dict. l. cõtractus* 17. *Cod de fid. instr.* & ibi Angel, *num.* 1. & *seq.* Barth. *in l. Gallus, §. idem credendum, num.* 4. & ibi Iaff. *num.* 13. *ff. de lib. & posth.* Felin. *in cap.* 1. *nu.* 17. & ibi Decius *nu.* 40. & 41. *de fid. instr.* Gomez *in dict. l.* 3. *Thaur. num.* 107. Covarrub. *in dict. cap. relatum lo primer, nu.* 16.

10 Quod in testamentis magis sibi vendicat locum, vt ex integra, & completa illorum lectura evitẽtur tabellionum fraudes, & certior sit eorum fides publica, vt dixit Covarrub. *in dict. cap. relatum* 1. *num.* 11. *vers. Oportet in fin.* vel nè aliud contineret scriptura, quam quod testator dixit, vt per Gomez *in dict. l.* 3. *Thaur. num.* 107. vel vt videat testator ipse, an aliquid addere, vel abradere ex scriptis velit, vt benè dixit Azeved. *in l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 5. *nov. recopil. num.* 63. Vbi quod requiritur ad validitatẽ testamenti nuncupativi, de quo conficitur instrumentum, quod legatur coram Notario, & testibus, postquam completum, & perfectum fuit, & *num.* 64. tradit, quod forma essentialis testamenti in vno puncto cõcluditur secundum agentis intentionem, & cum ad illud punctum non devenitur testator, dicitur testamentum imperfectum, ex Soccin. Sen. *in rub. de leg.* 1. & *in cons.* 92. *vol.* 3. Vnde cum hujus testatricis intentio clarè deprehẽdatur ex ipsamet scriptura, quod describerentur legata quædam, provt in suo testamento, & alia, & institutionem, & substitutiones hæredum, vt in testamento viri sui, sequitur non esse voluntatem perfectam, sed præparationem ad testandũ, quousq; Notarius hæc omnia compleverit, quod in hoc casu non

fuit

fuit, nec alius facere poteſt, quia dictio illa, &c. nō poteſt extendi, ex quo reſpicit negotij ſubſtantiā, optimè Lantranc. *in cap. quoniam contra falſam, cap. 9. de inſtr. product. num. 21. verſ. Dic, quod Notarius, de probat.*

TERTIA

11 Reſultabat ex illis verbis, cum quibus incipit thenor dictæ ſcripturæ, ibi: *Enlo teſtament de la ſenyora Dona Anna*, quæ tanquam enuntiativa, ſive relativa ad teſtamentum non diſponunt, ſed enuntiant, vel referunt, quid in teſtamento continebatur, vel debuerat contineri, ideoque neceſſario referri debēt, vel ad teſtamentum antea factum, vel ad poſtea faciendum: ſi ad factum, non probant, niſi aliter de illo conſtet, *l. in teſtamento 27. ff. de condit. & demonſtr.* Auth. *ſi quis in aliquo documento*, & ibi communiter DD. *Cod. de edend.* Cravet. *conſ. 807. nu. 3. vol. 2.* Raudenſ. *conſ. 56. num. 158.* Font. *de pact. clauſ. 5. gloſſ. 10. par. 2. num. 21. verſ. Et hoc eſt:* Maximè cum dicta ſcriptura non ſit in forma probanti, ſubſcripta, & ſubſignata, & cum teſtibus; ſi verò referantur ad teſtamentum faciendum hoc eſt, quod in illa ſit continuatum per ſumma capita, quod in teſtamento faciendo erat elongandum, & conſcribendum (quod, & veriùs creditur) concluditur ſolum eſſe ſcripturam præparatoriā ad teſtandum, & poſt illam deſiderari, quod extenderentur remiſsiones, & quod poſtquā fuerit perfectè ordinata, & cōſcripta publicaretur à Notario coram teſtatore, & teſtibus.

12 Quod ex ejuſdem Notarij ſtylo confirmatur, qui elongatè, & perfectè apriſias aliorum teſtamentorū conſcripſit, per verba: *Yo N. fas mon teſtament, &c.* & in fine: *aqueſta es la vltima, y darrera voluntat, &c. vt dictum eſt.*

13 Nec obſtat, quod in principio dictæ ſcripturæ in modum tituli, & inſcriptionis legantur verba hæc: *Sequitur aliud teſtamētum conſutum, ſive continuatum, ſive cuſit in primo teſtamento*; quia cū non conſtet ex copia in proceſſu poſita à quo ſint ſcripta

ta, potius præsumendum est fuisse scripta ab scriba Curiæ Bajulorum Aqualatæ ad docendum, quomodo fuerunt à Ioanne Baro tradita vigore mandati, per dictos Bajulos illi facti.

QUARTA

14 Hincque deducitur, non levis conjectura, ex quo nomen testatoris ponitur, absq; alia cognominis, sive qualitatis expressione, ibi: *En lo testament de la senyora Dona Ana*, cum tamen Martinus Ioannes Franquesa, cui adscribitur dictam aprisiā sumpsisse, in alia testamenti Emanuelis de Rajadell *Donzell en la Vegaria de Servera domiciliat, fill dels Magnifichs, &c.* & in testamēto vxoris suæ de anno 1541. *Yo Dona Anna de Vega, y de Rajadell, &c.* non enim sufficit ad demonstrandam personā solius nominis descriptio, nisi exprimatur cum alijs duabus qualitatibus, cognominis scilicet, & loci, *l. hac consultissima, Cod. qui testam. facere poss.* provt ad demonstrandum fundum debet exprimi nomen loci cum duobus confinibus, *l. forma in princ. ff. de censib.* Barth. *in l. demonstratio falsa, num.* 14 *ff. de condit. & demonstr. & in l. liberorum* 3. *num.* 17. *ff. de accusat.* Alex. *cons.* 153. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 2. quorum omissio inducit actus imperfectionem, & facit saltem præsumere illam solum fuisse testamenti præparationem.

QVINTA

15 Elicitur, ex defectu loci, qui non reperitur descriptus in dicta scriptura, & necessarium esse probant pluribus citatis, Cœphal. *cons.* 622. *nu.* 22. *cum plurib. seq.* Menoch. *cons.* 288. *num.* 1. *&* *præsumpt.* 84. *etiam à num.* 1. *lib.* 2. vbi, quod & locus loci sit exprimendus, maximè in testamētis ob majus falsitatis periculum, latè Barz. *decis.* 39. *à num.* 24.

16 Nec obstat, quod in testamento confecto eodem die per Emanuelem de Rajadell, sit expressus locus de Iorba, vt censeatur etiam repetitus in testāmento Domnæ Annę, juxta doctrinam Barth. *in l. si quis ex argentarijs, § si initium, num.* 27. *de edend.* quia vt optimè dixit Menoch. *cons.* 288.

288. *num.* 21. doctrina Barth. & aliorum *in dict. §. si initium*, vendicat sibi locũ, quando instrumenta illa habent ordinatam consequentiam, secus veró, quando sunt inter se diversa, & separata, puta separatim posita in filzia, provt ista, quia licet reperiantur consuta tria memorata testamenta, primo reperitur positum testamentum Emanuelis de Rajadell factum die 28. Novemb. 1542. & consequutivè Nob. Annæ de Vega illius vxoris factum 30. Iulij 1541. & in vltimo loco scriptura sub die 28. Octob. 1542.

17 Nec interest, quod dicta duo testamenta sint eodem die confecta, quia ex hoc nulla resultat conjectura, vt alter cẽseatur factum in loco, quod alterum habet expressum, licet ab eodem Notario confectum, nisi sint facta inter easdem partes, & de materia connexa, puta quando testator confecit testamentum, & codicillos in eadem die, vt docet idẽ Menoch. *præsumpt.* 84. *num.* 10. *lib.* 4. maximè, quando testator esset valdè ęgrotus illa die, vt inde præsumatur locum non mutasse, cum aliter præsentia in eodẽ loco non præsumatur post parvi tẽporis lapsum, ex quo homo sui natura movetur, nec in vno loco semper consistit, vt ex Cravet. *cons.* 240. probat Menoch. *dict. cons.* 288. *num.* 23. & 24.

18 Et quamvis Barz. adducat aliquas conjecturas ad locum omissum declarandum, *in d. decis.* 39. *num.* 54. & *seq.* & voluerit satisfacere, Menoch. *in dict. cons.* 288. vltra, quod in suo casu concurrebãt multa specialia, tandem, *num.* 63. faretur, Menoch. & Cœphal. doctrinam sustineri posse, in casu super quo consuluerunt, in eo locus esset penitus omissus, & ageretur de testamento, in quo major cautela videtur adhibẽda, ex Beroy. *cons.* 92. *circa finem, vol.* 3.

SEXTA, ET VLTIMA Conjectura

19 Resultat ex quo, nõ cõstat sequuta morte dictæ Nobil. Annæ de Vega testatricis fuisse dictum testamentum publicatum, nec ex illo aditã hæreditatem, nec possessa bona per Michaelem de Rajadell

dell primo loco hæredem instituutm, nec de illo aliquam fuisse habitam notitiam, vsque ad annum 1605. lapsis jam fere sexaginta annis, possidendo dictam hæreditatem, & bona Ludovicum de Rajadell in vltimo loco vocatum in dicto prætenso testamento, & ejus successores, absque contradictione, vsque ad annum, quo præsens lis fuit inchoata, vnde sequitur non carere suspicione circa illius validitatem ob temporis lapsū, magnamq; inverosi militudinem, quod dictus Ludovicus, & ejus successores per tantū temporis spatium extitissent in possessione sine contradictione aliqua, & quasi impossibile sit, quod si revera fuisset conditum hujusmodi testamentum, non fuisset repertū, vel saltem examinati testes, qui in illo interfuerunt, vt fuit dictum in Romana *exequutionis de Angularia coram Orano* 13. *Novembris* 1591. de qua apud Ludovis. *decis.* 81. *num.* 4. Maximè, cum ex contraria observantia tollatur instrumenti, aliàs authentici fides, vt per Aymon Cravet. *cons.* 949. *n.* 15. *lib.* 5. Fulgos. *cons.* 151. *num.* 1. *vers. Tertio*, Menoch. *præsump.* 20. *num.* 37 *lib.* 5. Genua *de script. privat. lib.* 1. *q.* 6. *num.* 50. Farin. *decis.* 703. *num.* 8. *in recent. par.* 2. Pareja *de instr. edit. tom.* 1. *lib.* 1. *resol.* 3. *§.* 3. *num.* 146.

Quæ quidem cōtraria observantia vltra prædicta colligitur ex nuptialibus instrumentis firmatis super contractu matrimonij dicti Ludovici de Rajadell receptis per Michaelem Mongay, & Ioannē Monçó Not. Civ. Barchinon. simul stipulantes 20. Feb. 1552 in quibus Emanuel de Rajadell mortua Nob. Anna de Vega ejus vxore renuntiavit in favorem dicti de Rajadell ejus filij vsumfructum, quem dicta ejus vxor ei reliquerat, in bonis suis, in, & cum suo testamento recepto per eundem Martinum Ioannē Franquesa 10. Iulij 1545. & sic diverso tempore, quam de quo disceptatur, & similiter Michael, & Ioannes Fratres dicti Ludovici in hujus favorem renuntiarunt omne jus, quod eis poterat competere in vim proximè dicti testamenti de anno 1645. de cujus thenore plenam notitiam habere asse-

verarunt, illamque contexturam breviter enarrarunt, diversam tamen ab illo prætenso anni 1542. quod si verum fuisset non esset credendum patrem, & fratres aliud diversũ anni scilicet 1545. enunciasse in dictis nuptialibus instrumentis, cum tunc esset factum recens, de quo habentes interesse plenã præsumẽdum est notitiam habuisse, cũ omnia prædicta testamenta, apud eundem Notariũ præsupponerentur recepta.

21 Nec obstat, quod in contrarium adducebatur has cõjecturas alijs præsumptionibus tolli, *l. Divus, ff. de restit. in integ.* & ibi gloss. pluresque concurrere pro ipsius testamenti publicatione, & perfectione, etiam deficiente clausula *actum, &c.* vt in terminis consideravit Barz. *decis.* 39. *num.* 6. quarum prima erat, quod in dicta apprisia, sive scriptura reperiuntur testes descripti sub hac verborũ forma: *Testes, vt in testamẽto prædicti Magnifici Domini mei die præsenti facto*, per quæ fit relatio ad testes testamenti dicti Emanuelis de Rajadell dicto die conditi, in quo legitur, testes rogatos, & vocatos fuisse ab ore testatoris, vnde dicebatur repetitionem debere intelligi cũ omnibus qualitatibus testamenti dicti Emanuelis, quia dictio *vt supra* est repetitiva illarũ, vt per Surd. *decis.* 291. *n.* 13. & 18. Barbos. *dict.* 441. vbi plures, & cum testes præsumantur rogati, prout sunt descripti post thenorem testamenti, non veró in principio ex ordine scripturæ non levis colligitur præsumptio circa ipsius actus perfectionẽ, vt ex Castr. & Roland. dixit Barz. *decis.* 39. *num.* 7.

22 Respondetur enim primo, quod descriptio testiũ nullatenùs inducit actus perfectionem, nec ex illa desumitur conjectura pro publicatione testamenti, Barz. *in dict. decis.* 39. loquitur in actu multum diverso, & agnovit differentiam ab illo ad testamentum *in nu.* 8. *vers. Huic conjecturæ*, & ratio est, quia vltra quod Notarij solent sæpè sæpiùs describere testes in scripturis, antequam deveniant ad stipulationem, quæ deficit, deficiente clausula *actum, &c.* sine qua nullam fidem faciũt,

vt

vt per Corn. *consil.226.num.5 vol.3.* & dixit Rot. apud Seraph. *decis.949.num.1. & 7.* Gratian. *discept. forens. cap.* 899. *n.*15. in testamentis præcipuè, vtrumque copulativè requiritur, & quod testes sint descripti, & quod Notarius de publicatione fidem faciat, ita vt testium descriptio, nec sufficiat, nec faciat præsumere publicationem, vt in expresso dixit, Bald. *in Auth. quod sine, num.*1. *vers. Idem si reperiuntur*, quem sequitur Bolognin. *consil.*53.*num.*3. *in fin.* Castr. *in l. si ijs qui, num.*4. *ff. de testam.*

Secundo ad considerationem Barzij circa ordinem fuit responsum Castr. & Rol. ab eo citatos, non loqui de testibus, sed de clausula *actum &c.* vt inducat actus perfectionem, si reperiatur in fine, secus verò si post illam reperiantur alia continuata circa substantiam instrumenti: nec enim est vis facienda in rogitu testium, quia sunt actus diversi, & iste fit à testatore, & præcedere debet publicationem, quæ fit à Notario relegendo testamentum, & illud stipulando, vt in proprijs terminis animadvertit, Ruin. *d. consil.*1.*n.*22. *vers. Nec obstat, quod dicunt lib.*3. Imó eo ipso, quod reperiuntur testes descripti præsumuntur rogati, vt per Menoch. *præsump.*9 *num.* 2. *lib.* 4. idem enim est rogare, quod testes adhibere, Cyriac. *contr.* 419. *num.* 39. *lib.*3 Reg. Leo *decis.*40.*n.*55. *lib.*3. & nihilominùs ex doctrina Bald. Castr. & aliorum, qui super, non sufficit esse descriptos, & sic rogatos, nisi subsequatur publicatio, & quod de illa constet ex eodem met testamento.

24 Nec obstat secunda conjectura, quæ deducebatur, ex Peregrin. *decis.* 33. *nu.*3. Vbi docet, quod si scriptura, sive abreviatura habens ōnia requisita respectu solemnitatū loci, temporis, & testium, etsi in ea deficiat signum, & subscriptio Notarij, nec appareat, quod fuerit publicata, potest extendi, quia cum sit reposita inter scripturas solemnes, debet, quoad solemnitates in ea deficientes supleri per alias, *arg. text. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium, ff. de edendo*, & ex pluribus ab eo citatis, quatenùs loquuntur de

imbreviatura reperta non in protocollo, arguendo à contrario sensu, & idem sentire visus fuit, idem Peregr. *cons.* 64. *num.* 3. *lib.* 1. quem sequitur Gratian. *decis.* 164. *num.* 8

25 Quia respondetur, quod etiam, ex traditis à Pereg. & à Doctoribus ab eo citatis, colligitur differentia, quando testamentum reperitur continuatū in libro, seu protocollo Notarij mortui, vel extra illud, vt in primo casu solum possit extendi, ex quo solemnitas apposita in principio libri est comunis omnibus instrumentis sequentibus juxta doctrinam Barth. *in dict. l. si quis ex argentarijs, §. si initium, ff. de edendo* per illum text. de qua in specie meminerunt, Felin. *in cap.* 1. *nu.* 22. *de fid. instr.* & Paris. *cons.* 28. *nu.* 63. *lib.* 2. allegati à Pereg. secus veró, quando reperitur extra protocolla licet inter Notarij scripturas, vt tenent, quos refert idem Peregrinus *decis.* 33. *num.* 8. & quod dispositio *dict. l. si quis ex argentarijs, §. si initium,* in qua tota hæc conjectura fundatur procedat solum in libro, sive protocollo adhunc finē compacto, in quo scripturæ habent ordinatam consequentiam, secùs veró in alijs quaternis disgregatis, in quibus potest scribi ad libitum non servato temporis ordine, & seu in aliquo folio volanti, & de per se, probat Alex. *cons.* 153. *num.* 1. *lib.* 2. & tenent addit. ad Bald. *in rub. Cod. de fid. instr. n.* 52. *lit. I.* Barz. *d. decis.* 39. *nu.* 23. Vnde si scriptura testamenti reperiatur extra dicta protocolla, vel libros, licet inter scripturas Notarij, nullatenus poterit de illa confici instrumentū, vt docent Bald. Castr. Curt. Iun. relati à Pereg. *vbi supra*, & Barth. *in dict. l. fideicommissa, §. quoties, ff. de leg.* 3. & alij relati à Pereg. *d. decis.* 33. *num.* 8. & *d. cons.* 64. *num.* 9. & hic est casus noster, quia licet dicatur, scripturam (de qua agitur) fuisse repertā inter scripturas, sive abreviaturas Martini Ioannis Frāquesa, tamen non extabat in aliquo protocollo, libro, sive quaterno ordinatè compositō, sed in folio volanti, & sic deficiēte clausula *actum, &c.* vel alia significante illius publicationem non potuit ex illa levari publicū instrumētum.

Imó

26 Imó, etsi habeat clausulam *actum, &c.* quando est in folio volanti non concludit per necesse, quod sit publicata, nisi aliæ concurrant conjecturæ judicis arbitrio (quæ non solum deficiunt in præsenti casu, imó plures, in contrarium habentur ex supradictis) fieri enim potest, quod Notarius ponat diem, & alia necessaria in scriptura legenda inter partes, & etiam clausulam *actum, &c.* & tamen actus ex aliquo accidenti non perficiatur, vt notat Corneus *cons.* 226. *num.* 5. *vol.* 3. & *cons.* 34. *nu.* 3. *vol.* 4. & ex alijs firmavit Rot. *recent. part.* 2. *decis.* 628. *num.* 4. & 5.

27 Et si dicatur folium istud jam reperiri consutum cum alijs duobus testamentis ejusdem Dominæ Annæ de Vega, & Emanuelis de Rajadell ejus viri, ignoratur tamen à quo id fuerit factum, nec credendū est id à Martino Joanne Franquesa fuisse factum, quia non posuisset dicta testamenta ordine turbato, vt dictum est.

28 Secundo vltra prædicta respondetur, quod adhuc Pereg. requirit, quod dicta observantia habeat omnia alia solemnia, & non constat hanc fuisse scripturam à Martino Joanne Franquesa, nec constat de loco, sed potiusque esse præparationēm ad testādum, quam testamentum.

29 Nec obstant, quæ de implicita publicatione testamenti inter informandum fuerūt deducta, quia aut testamentum, de quo rogatur Notarius est clausum, aut apertum, si clausum tunc dicitur perfectum, tum, quando eo in scriptis redacto, & clauso Notarius dat fidem, & interponit suam authoritatem tempore, quo testator dicit coram eo, & testibus illud esse suum testamentum, & tabellio hoc asserit, & affirmat, valetque in vim testamenti nuncupativi, quia sufficit, quod testator voluntatem suam testibus manifestaverit saltem implicitè per relationem ad illam scedulam, sive scripturam, vt probat Bellon. *cons.* 85. *nu.* 11. Clarus *recep. sent. §. testam. q.* 4. *nu.* 3. Gomez *in l. Thaur. num.* 37. quamvis iste loquatur de testamento in scriptis facto juxta juris civilis solemnitatem, Marant. *cons.* 112. *num.*

num. 1. & 4. Paſchal. *de vir. pat. pot. par.* 2. *cap.* 8. *num.* 70. qui omnes volunt, quod Notarius ſcribat in dorſo teſtamenti dictam ſtipulationem, ita quod ipſa inſpectione teſtamenti in ſcriptis appareant omnes ſolemnitates ſine teſtium adminiculo, quia aliter non diceretur conſtare de volũtate teſtatoris, nec explicitè, nec implicitè.

30 Si verò teſtamentum eſt apertum licet ſit ſcriptum dictante teſtatore coram teſtibus, ſive teſtibus abſentibus, ſemper eſt relegendũ à Notario coram teſtatore, & teſtibus, & poſtea debet Notarius teſtatorem interrogare, an ita velit, ex cujus affirmativa reſponſione perficitur teſtaméti ſtipulatio, provt vltra citatos, dixit Odd. *conſ.* 76. *num.* 6. & ſic in hoc caſu (in quo verſamur) non datur implicita publicatio.

31 Minùs obſtat, quod Emanuel de Rajadell in ſuo teſtamento fecerit mentionem de aliquibus legatis contentis in teſtamento prætenſo dictæ Annæ de Vega ejus vxoris, vt exinde dicatur, poſſe levari in publicam formam, ex quo fit de illo mentio in alia ſcriptura authentica ejuſdem Notarij, juxta doctrin. Menoch. *de arbitr. caſ.* 187. *num.* 33. & Grat. *diſcep. forenſ. cap.* 93. *num.* 14.

32 Quia reſpondetur, quod in teſtamento Emanuelis de Rajadell loquitur ipſe, & non Notarius, nec aſſeritur, quod teſtamentum Domnæ Annæ ſit receptum à Notario, qui recepit teſtamentum dicti Emanuelis, imó, nec enuntiatur teſtamentũ Domnæ Annæ, quatenùs factum, ſed quatenùs faciendum, quod ex vtriuſque ſcripturæ inſpectione liquidó conſtat, vnde nec prædicta mentio aliquid operatur in præſenti caſu.

33 Denique, neq; obſtat quod ſimus in teſtamento inter liberos, in quo ceſſant omnes ſolemnitates juris poſitivi, *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto*, & in Auth. *quod ſine, & in corpore vnde ſumitur, Cod. de teſtam.* Sicque non obſtare publicationis defectum, tanquam ſolemnitatis, vt voluerunt plures, quos, & cõtrariam tenentes recenſet, Magdalon. *de numero teſtiũ in teſtam. requiſ. par.* 2. *cap.* 5. *num.*

*num.*21. & Castill. *contr. jur. lib.*4. *cap.*21. *à num.*87. *&* 90.

34 Quia omnissa hac quæstione, an defectus publicationis, sit solemnitatis, aut voluntatis, in præsenti facti specie convenit distinctio à Doctoribus magis communiter recepta, quod aut de testamento patris nuncupativo constat per scripturam Notarij, quæ nec fuit lecta coram testatore, & testibus, nec deponunt testes, quod testator declaravit illam esse suam voluntatē, & tunc dicta scriptura nō publicata nihil probat, quia in ea deficit solemnitatas, quę requiritur in conficiendis publicis instrumentis, manetque scriptura privata, ex quo patris voluntas nunquam probatur, cum solum sit speciale in patris voluntate probanda, vel scripta manu ipsius, vel 36 quod de ejus thenore constet per duos testes, vt probet inter liberos, & ita in specie tenuerunt, Bald. *in dict. Auth. quod fine, Cod. de testam.* Castr. *in dict. l. si ijs qui testamētum, num.*3. *&* 4. *eodem* Alex. *in l. hoc consultissima, §. ex imperfecto, num.*3. *Cod. eod.* Decius *cons.*159. *num.*12. Guid. Pap. *cons.*55. *num.*1. *& seq. &* *cons.*224. Cœphal. *cons.*409. *num.*12. Ruin. *cons.*1. *lib.*3. Paschal. *de vir. pat. potest. par.*2. *cap.*8. *num.*77. Natta *in dict. Auth. quod fine, n.*2. *&* 3. Bologn. *in addit. ad Ann. cons.*57. *num.*4. Pereg. *decis.*33. *num.* 10. Morotius *cons.*34. *num.*25. *in fin.* Paz *in l.*3. *Thaur. num.*215. *cum seq.* & ibi Gomez *num.*108. Et faciunt, quæ ad institutum ex loci defectu, tradunt Socc. Sen. *cons.*2. *lib.*3. *per tot.* & Menoch. *cons.*288. *num.*34.

35 Et ita fuit concluſum in R. A. die 12. Aprilis 1658. referente Nobil. Dom. Iosepho Marti de Ferran Regio Consiliario, Actuarius causæ erat Fores, & Montagut.

SEQVITVR R. SENTENTIA

36 *Attento licet cum supplicatione querela præsentata per Franciscum Crusylles, & de Rajadell domicellum in Villa Petræciſa Gerunden. Diœcesis domiciliatū in Curia Regentis Vicariam Barchinon. die*7. *Decemb.*1609. *quæ die*9. *ejusdem fuit ad R. A. evocata, fuerit petitū Don Ludovicum de Rajadell, &*

ejus

ejus tutores, & curatores cõdemnari ad sibi restituendum castrum, & locum de Iorba, nec non & universam hæreditatem, & bona Nob. Annæ de Vega, & de Rajadell, quæ dictus Ludovicus possidebat una cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt in vim fideicommissi ordinati in testamento condito per dictam Domnam Annam de Vega, & de Rajadell, dominam, quæ dicebatur esse dicti Castri, & loci de Iorba penes Martinum Ioannem Franquesa quondam Notarium publicum Villæ Aqualatæ sub die 28. Octob. 1542. quod per eundem Franciscũ de Cruilles, & de Rajadell fuit postea exhibitum, clausum tamen, & subsignatũ per Ioannem Baro Not. publ. ejusdem Villæ, præcedentibus processu, mandatis, & provisione factis per Bajulos dictæ Villæ Aqualatæ, instante Petro de Rajadell domicello Barchin. domiciliato in anno 1605. prætendendo dictum fideicommissum fuisse apertum in favorem dicti Franciscí de Cruylles, & de Rajadell per obitum, absque liberis Michaelis de Rajadell filij dicti testatoris primo loco hæredis instituti in dicto testamento, & per obitum Ioannis de Rajadell patris dicti Franciscí de Cruylles, & de Rajadell primi substituti, ex quo dictus Ioannes reperiebatur gravatus restituere hæreditatem maternam filijs suis, & sic dicto Francisco, non solũ, quia dicti filij erant vocati una cũ patre per fideicommissariam substitutionem propter diversas conjecturas ex processu resultantes, sed etiam, quia erãt etiam positi in conditione, & filij ultimi substituti vocabãtur expressê per eandem fideicommissariam, & constat dictum Franciscum de Cruilles, & de Rajadell, hac litte pendente decessisse, & in ejus ultimo testamento condito in Castro Petraciæ 9. Martij 1638. clauso, & subsignato per Antonium Torrò Notar. publicũ Villæ Episcopalis Diœcesis Gerunden. legasse Josepho de Cruylles, & de Rajadell ejus filio omnia jura eidem competentia in hæreditate, & bonis dictæ Domnæ Annæ de Vega ejus aviæ, in hac litte prætensa.

Et

Et constat dictum Iosephum de Cruylles, & de Rajadell se opposuisse præsenti litti, & causæ, illamque fuisse prosequutũ contra Domnam Mariam de Rajadell, & de Peguera ejus vxorem in secundis nuptijs, & in primis supradicti Ludovici de Rajadell primitus convẽti. Quia tamen ex meritis processus, vigoreque provisionis factæ per Magnificum Iosephum Dalmau R. A. D. die 26. Martij 1610. constat fuisse factam apprehensionem, tam notæ, sivæ aprisiæ dicti testamenti, quam copiæ authenticæ processus actitati in Curia Bajulorum dictæ Villæ Aqualatæ super extractione copiæ authenticæ dicti testamenti, dictaque instrumenta fuisse tradita scribæ hujus causæ, licet ex illis deficiat, & non inveniatur originalis testamẽti scriptura, vt constat ex fide per scribam causæ facta, & solum in processu reperiatur copia authentica dicti processus actitati, in quo extat copia dictæ aprisiæ, & aliorũ duorum testamentorũ Emanuelis de Rajadell, & Domnæ Annæ de Vega conjugum, & constat cum scedula oblata per tutores, & curatores dicti Don Ludovici de Rajadell, die 22. Aprilis ejusdem anni 1610. fuisse dictum de nullitate, falsitate, & falsitatis suspicione, tam dictæ aprisiæ, sive matricis dicti testamenti Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell, quã etiam illius extensionis factæ per dictum Ioannem Barò Not. & post obitum dicti Ludovici de Rajadell defensioni præsentis causæ pro dicta Domna Maria de Rajadell, & Peguera se opposuisse, Æconomos, & Procuratores Monasteriorũ Sancti Hieronymi Vallis de Hebron, & Sanctæ Claræ Civitatis Barchinon. tanquam creditores dicti Ludovici de Rajadell, formiterque inter alia dixisse de nullitate aprisiæ, sive matricis dicti testamenti, & attento non constat eo saltem modo, quo constare debet aprisiam, sive matricẽ dicti testamenti esse scriptam, vel subscriptam manu dicti Martini Ioannis Franquesæ Notarij, quod requisitum est inter alia necessarium stante proposita nullitate, vt post dicti Franquesa Notarij obitũ

posset ab alio Notario exemplari, & seu de illa publicum confici instrumentum, vel vt factum, aliquam roboris obtineat firmitatem, imò, & casu, quo de his constaret, adhuc ex dicta nota, seu scriptura nullum resultat testamentum perfectum, sed solum, & ad summum quædam præparatio ad testandum, quod evidenter convincitur, tum quia ex illa non constat de explicita, nec de implicita illius publicatione à Notario, coram testatore, & testibus facta, quæ præcisè requiritur ad testamenti perfectionem, etiam, quod illud testator coram Notario, & testibus integrè antea dictaverit, non enim in illa reperitur expressè scriptum, quod Notarius hanc relectionem, vel publicationem fecerit, nec in illa adest clausula actum, &c. *nec alia verba, per quæ istius actus perfectio augurari valeat, cũ tamen in copijs testamentorum Emanuelis de Rajadell, & alterius Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell per eundem Notarium antea receptos, primum eadem die* 28. *Octobris* 1542. *& secundum* 30. *Iulij* 1541. *reperiatur in fine illorum ante testium descriptionem, scilicet in testamento Emanuelis de Rajadell clausula hæc,* è aquesta es la darrera voluntat, la qual vull, que valega per dret de de testament, &c. *& in testamento Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell, reperiatur in eodem loco, hæc est autem vltima voluntas, quæ clausula importat actus perfectionem, & desideratur in nota, sive scriptura dicti testamenti Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell, quæ conjectura non solum vrget, ex quo est secundum juris dispositionem, sed etiam, quia concordat cũ stylo ejusdem Notarij, tum, & quia in dicta scriptura non reperitur continuata, & descripta completè, & perfectè voluntas testatricis, sed solũ per summa capita, & per relationes ad alia testamenta antea confecta, alterum proprium ejusdem Domnæ Annæ, & alterum Emanuelis de Rajadell, vt prætenditur, de quo non constat dictam Domnam Annam de Vega notitiam habuisse, non vt disponeret relativè ad dicta testamenta,*

vt

vt in ſuo continuarentur legata, & relicta, prout in illis erant extenſa, & ſignanter hæredis inſtitutio, & ſubſtitutiones, in quibus ſic legitur: Fà hereu à Miquel de Rajadell fill, y als altres en la matexa forma, que lo ſenyor marit, y lo darrer ſie Lluys de Rajadell ſon fill, &c. *quæ dictio cum indigeat extenſione, & non ſit poſita in his, quæ reſpiciunt clauſulas ſtylatas, ſed ipſius diſpoſitionis ſubſtãtiam, quouſque dicta ſcriptura fuerit in omnibus elongata, & extenſa non potuit legi, & publicari, niſi cæterate, & incompletè, cum tamen voluntas integra á teſtatore declarata, ſit iterum coram ipſo, & teſtibus completè, & de verbo ad verbum legenda, & publicanda, vt evitentur tabellionum fraudes, certiorque ſit eorum fides publica, & vt videat teſtator, ne aliud ſcriptura contineat, quam ipſe dixerit, & an ex illa aliquid addere, vel ab radere velit, quibus additur dictam ſcripturam incipere per hæc verba:* En lo teſtament de la ſenyora Dona Anna, *quæ non diſponunt, ſed enuntiant, vel referunt, quid teſtamentum continebat, vel debuerat continere, ideoquè neceſſario referri debent, vel ad teſtamẽtum antea factum, vel ad poſtea faciendum, ſi ad factum non probant, niſi de illo aliter conſtet, quia dicta ſcriptura, nec habet ſolemnitates originalis inſtrumenti, nec eſt in forma probanti, vt ſola de per ſe probationem facere valeat, ſi verò referuntur ad teſtamẽtum faciendum, hoc eſt, quod in illa ſit per ſumma capita continuatum, quid in teſtamento faciendo erat elongandum, & conſcribendum, quod & verius creditur, ſolum erit ſcriptura hæc præparatio ad teſtandum, & poſt illam opus erat, quod poſt elongatas remiſſiones publicaretur, nec interſit, quod in principio copiæ dictæ ſcripturæ legantur verba ſequentia, ſequitur aliud teſtamẽtum conſutum, ſiue corſinatum, ſive cuſit in proximo teſtamento, quia non fuiſſe ſcripta ab eodem, qui notam conſcripſit, imò potius ex thenore copiæ proceſſus actitati in Curia Bajulorum Villæ Aqualata colligitur fuiſſe dicta verba ſcrip-*

ta, & posita perscriban dicta Curia ad docendum, & denotandum quomodo testamenta cum dicta scriptura erat consuta, & compacta. Tum, & etiam, quia descriptio nominis dictæ testatricis ibi: En lo testament de la senyora Dona Anna *extat absq; aliqua cognominis, vel qualitatis expressione cum tamen in actu perfecto. & præcipuè in testamentis nsa sufficiat descriptio personæ cum solius nominis expressione, sed cum cognomine, & alia qualitate, prout dictus Martinus Ioannes Franquesa fecit in testamento Emanuelis de Rajadell de anno* 1542. ibi: Io Emanuel de Rajadell donsell, en la Vegaria de Cervera domiciliat, fill dels Magnichs, &c. *& in testamento Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell de anno* 1541. ibi: Io Dona Anna de Vega, y de Rajadell, filla dels Nobles, &c. *nec minorẽ vim faciat defectus loci, cujus, nec generalis reperitur facta mẽtio in dicta scriptura, cum tamen, & locum loci in testamẽto ob majus falsitatis periculum exprimendum esse, jure sit constitutum, nec subsistat, quod in contrarium dicebatur in hac scriptura censeri repetitum locum castri de Iorba appositum in præcedenti testamẽto Emanuelis de Rajadell facto eadem die* 28. *Octobris* 1542. *ita demum locus appositus in antecedenti instrumento censetur repetitus in sequenti, quando instrumenta sunt continuata in libro, seu protocollo inter se ordinatam consequentiam habente, secus vero, si sunt interse diversa, & separata, puta separatim posita in filza, vel quando sunt facta eodem die inter easdem partes, & in materia connexas, quæ omnia cessant in præsenti casu, in quo licet dicta scriptura habeãt vnum met diem* 28. *scilicet Octobris* 1542. *sunt diversarum personarum, & de materia omnino diversa, & inter dictas duas scripturas, reperitur alia facta sub die* 30. *Iulij* 1541. *de quo cessat ordinata illorũ consequentia, quæ aliunde requiritur, & tandem, quia dicta scriptura fuit inobservata, & ignorata per annos ferè sexaginta. Constat enim sequuta morte dictæ Domnæ Annæ Mariæ de Vega, & de*

Ra-

Rajadell in nuptialibus instrumentis firmatis super matrimonio Ludovici de Rajadell ejus filij, receptis per Michaelem Mongay, & Ioannẽ Monsò Not. publicos Barchin. 20. Feb. 1552. Emanuelis de Rajadell patrem dicti Ludovici in hujus favorem renuntiasse usũfructum omnium bonorum, quem eidem de Emanueli reliquerat dicta Domna Anna de Vega, & de Rajadell quondam ejus vxor cum suo vltimo testamento, quod enuntiavit fuisse receptum per eundem Martinum Ioannem Franquesa Not. 10. Julij 1545. & Michaelem de Rajadell, & Ioannem de Rajadell patrem dicti Francisci de Cruylles, & de Rajadell, qui littem hanc incepit similiter in eisdem nuptialibus instrumentis renuntiasse in favorẽ dicti Ludovici eorum fratris omne jus, quod illis competere poterat vigore dicti testamenti anni 1545. de quo plenam notitiam asserere asseruerunt, illiusque contexturam breviter enervarunt, diversam tamen à thenore scriptura anni 1542. de cujus validitate disceptatum fuit, & constat ex partium confessionibus dictũ Ludovicum de Rajadell, & ejus successores ex tunc, vsque ad annum 1609. absque contradictione possedisse hereditatẽ, & bona dicta Domna Anna de Vega in vim predicta renuntiationis facta per dictos Emanuelem, & Ioannem de juribus illis competẽtibus in testamẽto dicta Domna Anna de Vega, & de Rajadell de anno 1545. nec constat sequuta morte illius fuisse publicatum pretensum instrumentum anni 1542. nec vigore illius per Emanuelem primum heredem vocatum, fuisse aditam maternam hereditatem, nec de illo habitã fuisse notitiam vsque ad annum 1605. ex quo non levis resultat suspicio circa illius existentiam, propter magnam inverosimilitudinem, quod Ludovicus, & ejus successores per tantum temporis spatium steterunt in possessione sine contradictione aliqua, & & quasi impossibile sit, quod si re vera fuisset tale testamẽtum factum non fuisset antea vivẽte dicto Martino Ioanne Franquesa, qui alia testamen-

menta dicti Emanuelis de Rajadell, & Domnæ Domnæ Annæ de Vega conjugum receperat, reperium, nec credendum est dictum Emanuelem patrem hujus testamenti, si illud verè factum fuisset, tamcito oblitum fuisse, ex quibus omnibus manifestè resultat dictam notam, sive scripturam, nec fuisse perfectam, imò uti suspectam, non posse, nec potuisse ex illa levari, nec confici publicum instrumentum, prout fuit confectum, & clausum per dictum Ioannem Barò ejusdem Villæ Aqualatæ.

Et licet per dictum Franciscum de Cruylles, & de Rajadell, & deinde per Iosephum ejus filium, nunc agentem sit pratensum plures extare conjecturas pro dicti testamenti perfectione, & validitate, & signanter, quod de dicto testamento Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell de anno 1542. stat facta mētio in testamento Emanuelis de Rajadell eodem die facto, & per eundem Not. recepto, & quia in calce dictæ scripturæ reperiebātur descripti testes, sub hac verborum cōceptione tes-

tes, & in testamento prædicti Magnifici Domini mei die præsenti facto, quæ referebantur ad testes testamenti proximè dicti Emanuelis de Rajadell viri dictæ Domnæ Annæ de Vega, in quo legitur, testes fuisse vocatos, & rogatos ab ore testatoris, & c. & relatio erat intelligere, cū omnibus qualitatibus, & sic cum qualitate rogitus, qui nō modicam inducebat præsumptionem circa dicti actus perfectionem, & etiam quia dicta scriptura fuerat reperta inter scripturas authenticas dicti Martini Ioannis Franquesa Not. ex quibus debentur suppleri solemnitates, in ea deficientes, sicque fore extendendam, etiam si in ea deficiat signum, subscriptio Notarij, nec appareat, quod fuerit publicata, nec habet clausulam actum, & c. nec aliam similem attenta maximè consuetudine, quæ ex diversis certificatorijs, nuper exhibitis pratenditur probata, quod in notis, & aprisijs testamentorum receptorum in Civitate Barchin. per Notarios illius nulla fit mentio de lectura illorum coram testibus facta eisdem

tes-

teſtatoribus, & quod idem obſervatur in Vicaria lata Barchin. & in Villis, & Locis de Igualada, Iorba, Calaf, Copons, & Sanctæ Columbæ de Queralt, idque fortius habere locum in hac diſpoſitione, tanquam inter liberos facta, ex quo defectus publicationis non erat voluntatis, ſed ſolemnitatis, quæ in ſimilibus teſtamentis ſunt omnino à jure civili remiſſæ.

Quia tamen enuntiatio facta in teſtamento Emanuelis de Rajadell de teſtamẽto dictæ Domnæ Annæ de Vega ejus vxoris non fuit facta per Notarium, ſed per ipſum Emanuelem teſtatorem, & non de teſtamento facto, ſed de faciendo, quo caſu nihil operatur ad illius præſupponendam exiſtentiam, & rogitus teſtiũ, & lectura, ſive publicatio teſtamenti ſunt actus diverſi, & ſeparati, ſæpiùs ſoleant Notarij teſtes in ſcripturis deſcribere, antequam deveniatur ad ſtipulationẽ actus, qui multoties, ex aliquo accidenti non perficitur, ideoquè non ſufficiat, quod teſtes deſcripti reperiantur in teſtamenti nota, niſi de illius publicatione conſtet, & quamvis illa præſumatur ſequuta, ſi ſcriptura, ſive teſtamenti nota reperiatur inter ſcripturas authenticas Notarij defuncti, hoc tamen procedit, quando dicta nota, abreviatura, ſive matrix teſtamenti reperitur continuata in libro, ſive protocollo ſolemni Notarij mortui habente ordinatam conſequentiam, & ipſa habet cæteras ſolẽnitates loci, temporis, & teſtium, quia tunc ſolemnitas appoſita in principio libri eſt communis omnibus inſtrumentis ſequẽtibus, ſecùs verò, quando reperitur extra protocolla modo prædicto compacta, licet inter ſcripturas Notarij, quia tunc non poteſt de illis confici publicum inſtrumentum, niſi conſtet de publicatione, & quod fuerit ſcripta, vel ſubſcripta manu Notarij prædefuncti, & quod contineat locum, & cæteras ſolemnitates, quæ vt dictum eſt, in hoc deficiunt, licet enim à Ioanne Barò, vt de proceſſu actitato in Curia Bajulorum Villæ Aqualatæ conſtat fuerit dicta ſcriptura tradita ſimul cum duobus alijs teſtamentis, altero ejuſdem Dom-

næ Annæ, & altero Emanuelis de Rajadell ejus viri, vltra quod dictum quaternum non habet protocolli, seu libelli formam, nec illius solemnitates, non est credendum dicta testamenta ad effectum conficiendi protocollum fuisse à Martino Ioanne Franquesa consuta, quia non posuisset illa ordine turbato, cum reperiatur primo testamentum Emanuelis de Rajadell sub die 28. Octobris 1542. & consequenter testamentum Domnæ Annæ de Vega sub die 30. Iulij 1541. & post istud scriptura pretensi testamẽti Domnæ Annæ de Vega sub die 28. Octobris 1542. dictum est, & cum ex prædictis, & alijs supra consideratis remaneat dicta scriptura imperfecta, & suspecta non potest sustineri ex certificatorijs nuper exhibitis, & desuper enarratis, tum, & quia non probant, id quod asserunt, quia Notario non creditur de gestis, ab eo, sed de gestis coram eo, & ideo nõ pertinet ad illius officium fidem facere de his, quæ deficiunt in testamento, sed de thenore instrumenti, vt ex illius inspectione Iudex, cui id incumbit videat, an constet, vel non de illius publicatione, & quamvis tractetur hic de dispositione inter liberos nullo existente instrumento testamenti, opus est, vt aliunde per testes, vel per scripturã manu propria scriptam constet de parentum voluntate, & & cum hæ probationes in hoc casu deficiant, nec dictus Iosephus de Cruylles, & de Rajadell possit se juvare dicto pretenso testamento per dictũ Ioannem Barò in publicam formam clauso.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur dicto Iosepho Cruylles, & de Rajadell in petita restitutione castri, & Loci de Iorba, & universæ hæreditatis, & bonorũ dictæ Domnæ Annæ de Vega, & de Rajadell in vim dicti pretensi testamenti, per illam facti, die 28. Octoctris 1542. in posse dicti Martini Ioannis Franquesa Not. Villæ Aqualatæ, & clausi per Franciscum Barò Not. ejusdem Villæ silentium perpetuum fore, & esse imponendum, & dictam Domnam Mariam de Rajadell, & de

Pe-

quera ejus vxorem à dicta petitione fore, & esse absolvendam.

37 Quæ sententia fuit confirmata in causa supplicationis referente Nob. Dom. Narciso de Anglaselli R.S. 31. Oct. 1671. & licet in sententia dictum fuit, *quia nihil, &c.* tamen inveni notatum, quod non omnia motiva primitivæ sententiæ fuerunt discussa, sed solum, quod non constabat dictam scripturam fuisse testamentum, nec reperta inter scripturas testamentorum rogatorum, sed solum præparatio ad testandum, & sic non perfecta voluntas Nob. Domnæ Annæ de Vega.

ARGVMENTVM.

Electio in alternativis, quando sit debitoris, vel creditoris, & quid, quando terminus præscriptus debitori ad eligendum est elapsus.

SVMMARIVM.

Factum decisionis enarratur, n.1.& 2.

Dubium hujus decisionis, numero 3.

In alternativis regulariter electio est debitoris, nu. 4.

Limitatur in alternativa exigendi dotem, num.5.

Quando vnum est in solutione, electio est creditoris, & non debitoris, num.6.

Si dos promissa fuerit restitui intra certum tempus, vel dare in solutum certũ pretium certo pretio æstimato est mulieris creditricis petendi, vel pecuniam, vel fundum, num.7.

Ratio assignatur, ibid.

Semel ad creditorem electione devoluta debitor nõ potest moram purgare, nu.8.

Ratione fundatur, ibid.

Quando dicatur in alternativis vnum esse in obligatione, & aliud in exequutione, num.9.

Facultas solvendi aliud pro alio perimitur littis contestatione, num.10.& 12.

Reg. Decisio proponitur, numero 13.
Reg. Conclusio transcribitur, num. 14.

DECISIO L.

1 FRanciscus Bou in capitulis matrimonialibus factis, & firmatis inter Paulinū Fel ex vna, & Theresiam Feu, & Bou ex alia contẽplationedicti matrimonij promisit in dotẽ dare dictæ Theresiæ filiæ suæ,& pro ea dicto Paulino Fel, futuro viro suo 600 ℔. monetæ argenteæ ad rationem decem regalium dictœ monetæ pro qualibet libra: Et postea alio capitulo ex dictis capitulis matrimonialibus, dictus Franciscus Bou debitorium firmavit in favorem dictorum conjugum Paulini, & Theresiæ Fel dictarum 600 ff ℔. dictæ monetæ, cum promissione illas solvendi die contractus matrimonij, si posset, *aut* dandi, & cedendi censualia smerciata æquivalentia dictæ quantitati.

2 Fuit mota controversia per dictos conjuges Fel contra dictum Franciscum Bou, & per eos fuisse prætensum ipsum condemnari ad illis dandum, & solvendum 600 ℔. in moneta argenti pro dote ipsis promissa, vna cũ interesse; defendebat se dictus Bou, nõ esse obnoxiũ ad solutionẽ dictarum 600 ℔. imó, quod præstando censualia æquivalentia dictæ quantitati remanebat liberatus ab obligatione per eum facta in antedictis capitulis matrimonialibus, prout schedula oblata 3. Martij 1671. obtulit dare, & cedere, prout dedit, & cessit censuale quoddam pretij, sive proprietatis 1100 ℔. & pensionis annuæ 55 ℔. cui faciebat, & præstabat Vniversitas Villæ de Torroella de Mongri, & promisit teneri de evictione, in satisfactionem memoratæ quãtitatis 600 ℔. per eum promissæ, quã oblationem, donationem, & cessionem noluerunt dicti conjuges Fel, & Bou acceptare.

DUBIVM

3 Nunc est in hac alternativa obligatione Francisci Bou solvendi dotem Theresiæ filiæ

liæ suæ, cujus sit electio, an filiæ, & generi creditorum, an verò Francisci Bou debitoris.

4 Pro parte dicti Bou ponderabatur, quod promissio solutionis dictæ dotis reperiebatur alternativè concepta, & in alternativis regulariter electio est debitoris, Donell. Valentia, Anton. Fab. & alij relati ab Olea *de cess. jur. tit. 2. q. 1. n. 40.*

5 Pro parte dictorum conjugum Fel dicebatur, versari in alternativa exigēdi dotem, quo in casu regulā superiùs stabilitā limitari, & huic casui non applicari, imó electionem dicto Ioanni Fel creditori competere, non verò Francisco Bou debitori, cum censeatur dicta alternativa apposita in favorem creditoris, vt ex Bald. *in l. fin. col. penul. post princ, vers. Quæro in isto, num. 5. Cod. de petit. hæred.* Purpurat. *cons.* 188. *num.* 1. *lib.* 1. Azin. *de execut. §. 7. cap.* 268. *col.* 1. *in fin. nu.* 5. tenet Gratian. *discep. forens. tom.* 2. *cap.* 338. *nu.* 12. Amato *var. resol. part.* 1. *resol.* 24. 8 *num.* 24.

Deinde, quia in hoc casu, tantummodo in omnē eventum vnum erat in solutione, nimirum, aut dictas 600 ℔. aut dicta censualia cedenda; quo fit, vt electio minimè concedenda sit dicto Bou debitori, sed dicto Fel creditori, Azin. *de execut. §. 7. cap.* 267. *num.* 5. Masceraten. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 60. *casu* 26. Negusant. *de pignor. part.* 5. *memb.* 1. *á nu.* 5. Amato *dict. resol.* 24. *num.* 23.

7 In terminis restitutionis dotis certa regula est, quod si promissa fuerit restitui intra certum tempus, vel dare in solutum certum prædiū certo pretio æstimato electio sit mulieris creditricis petendi, vel pecuniam, vel fundum, ex Azin, Decio, & alijs docet Font. *tom.* 2. *de pact. claus.* 5. *gloss.* 8. *par.* 13. *num.* 72. & 73. & ratione, quia vnum tantum erat in obligatione, nimirum quantitas certa dotis, reliquū verò de prædio æstimato dādo in favorem, & ad cautelam mulieris, benè ad intentum, Gutierrez *de juram. confir. par.* 1. *cap.* 63. *num.* 9.

Et dato, quod in hoc casu electio cōcederetur Francisco Bou solvendi dictas 600 ℔

dotales, vel dare insolutum dicta censualia; nihilominus tamen cum præfinitum fuisset tempus dicto Bou solvendi memoratas 600 ℔. vel dare in solutum censualia, nimirum dies contractus dicti matrimonij, & intra illud non elegerit amisit absque dubio dictam electionem, & devoluta fuit dicto Fel creditori, ex Gratian. *discep. forens. cap.* 239. *à num.* 2. *tom.* 2. Amato *d. par.* 1. *resol.* 25. *n.* 25. Salgad. *in laberinth. credit. par.* 2. *cap.* 29. *num.* 39. Vbi ex pluribus dicit, quod semel ad creditorem electione devoluta debitor non potest moram purgare, cum res non sit integra in præjudicium juris creditori quæsiti.

9 Rursus noster Font. *to.* 2. *de pact. claus.* 5. *gloss.* 8. *par.* 13. *à num.* 67. tractat hunc articulum, in casu, quo maritus in restitutione dotis in fundis constitutæ simpliciter dixerit, quod teneretur ad rem, vel æstimationem restituere, & resolvit esse electionem, quod hoc casu mariti sit electio, quid velit restituere, quia vtrumque est in obligatione, secus verò, quando vnũ tantũ est in obligatione, & aliud in exequutione ad cautelam creditoris, & magis ad illius favorem, quam debitoris.

10 Cancer *var. par.* 2. *cap.* 6. *num.* 55. dicit, electionem esse creditoris in casu, quo quis promisit decem, vel dare pignus, attamen hæc lãtius explicat *eodem, cap.* 6. *num.* 83. *cum seq. & n.* 99. dicit, quod, quando id, quod ponitur in alternativis non respicit exequutionem, & exactionẽ ejus, quod principaliter est in obligatione, sed imó respicit extinctionem debiti principalis, tũc alternativa respicit favorẽ vtriusque, si datio in solutum pluris valeret, quam quantitas creditoris, & debitoris, si minoris valeat, *& num.* 91. *&* 92. Carleval *de jud. tom.* 2. *tit.* 3. *disp.* 3. *num.* 25. Marinis *lib.* 2. *cap.* 65. Olea *de cess. jur. q.* 7. *nu.* 15. Botiller *de succes. ab intestat. theorem.* 27. *nu.* 8. dicit, hanc facultatem solvendi aliud pro alio perimi litis contestatione, quod probat Monter *decis.* 48.

11 Guzman *de evict. q.* 22. *num.* 30. explicat, quando dicatur vtrumque esse in obligatione, & dicit, quod non sem-

semper in alternativis vtrumque est in obligatione, & vt intelligas, declarabo cū dicto Guzman, vbi vna pars alternativæ est incerta, & non taxata, & venit taxanda per relationem ad aliam, illa pars non dicitur esse in obligatione, sed in solutione, Gratus *cons.*12. *num.*48. *lib.*1. si autem id, quod ponitur in alternativa non respicit exequutionē, & exactionē ejus, quod principaliter est in obligatione, sed imó respicit extinctionem debiti principalis, vt si stipulatus sim, vt die Paschatis des mihi centum, vel insolutum pro dictis centum des talem fundum, tunc, quia datio talis fundi extinguit obligationem principalem, cum ex ea contingat liberatio à prima obligatione, tunc illa alternatio respicit favorem vtriusque, allegat Guzman dictum Cancer *dict. cap.*6. *num.*89.

Est generaliter in quæstione in terminis promissionis restitutionis dotis intra certū tempus, & in casu non factæ solutionis ex tunc, insolutum dationis promissæ ex tunc, an mulier ad pecuniam agere possit, latissimè tractat Azin. *de execut. §.7. cap.*268. *per tot.* vbi refert *cons. Decij* 12. *part.*1. Soccin. Iun. *cons.* 41. *vol.*3. Nata *cons.*496. *à n.*17. *vol.* 3. & Alciat. *cons.*109. Carleval *de jud. tom.*2. *tit.*3. *disput.*3. vide etiam Gratian. *discept. forens. to.*2. *cap.*338. & 339. *ex num.*1. Burat. in terminis *decis.*287. Beltram. ad Ludovis. *decis.*316. *num.*3. Monter *decis.*48. *per tot.*

13 Quibus fuit conclusum in Regia Audientia, & declaratum per Dom. Alexium de Tristany Regia sententia lata 8. Feb. 1673. & fuit condēnatus dictus Bou ad dandum, & solvendum dicto Paulino Fel 600 ℔. argenti in pecunia numerata, vna cum interesse ad rationem solidi pro libra à die 17. Feb. 1664. qua fuerunt factę desponsationes, vna cum expensis, actuarius causæ fuit Cervera.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

14 *Attento nuptialibus instrumentis firmatis in castro de Oculostricto 9. Iun. 1661. de quibus fidem facit Bernardus Vilossa Notarius publicus Villa Episcopalis inter Paulinum Fel Civem hono-*

ra-

ratum Barchin. in Loco de Vltramort Diœc. Gerunden. habitatorem ex vna, & Thereſiam Bou filiam legitimam, & naturalem Franciſci Bou Civis honorati Barchinon. in Villa de Oculoſtricto habitatorem, & Thereſiæ conjugum. Conſtat dictum Franciſcum Bou contemplatione matrimonij, quod dicta Thereſia filia ſua, de conſenſu, & voluntate patris ſui contrahebat cum dicto Paulino Fel dotis nomine donaſſe eidem Thereſiæ filiæ ſuæ ſexcentum libras monetæ argenti ad rationem decem regalium argẽti, pro qualibet libra, dictamque Thereſiam filiam dictam donationem acceptaſſe, & dictam quantitatem conſtituiſſe in dotem Paulino Fel futuro ſponſo ſuo, cum jurium ceſſione. Conſtat ex depoſitionibus teſtium per dictorũ Fel miniſtratorum dictum matrimonium in facie Sanctæ Matris Eccleſiæ celebratum fuiſſe 17. Feb. 1664. & dictam Thereſiam ad domũ viri ſui Paulini Fel traductam fuiſſe, & inibi cum Ioanne Fel ſocero. & Paulino viro ſua habitare. Conſtat Ioannem Fel, & Paulinum Fel patrem, & filium ſch. ob. 29. Nov. 1670. in hac cauſa petiiſſe dictum Franciſcum Bou condemnari ad illis dandum, & ſolvendum pradictas ſexcentum libras argenti dare promiſſas Thereſiæ filiæ ſuæ, & per eam in dotem conſtitutas dicto Paulino Fel marito ſuo, vna cum intereſſe, & expenſis.

Et licet per dictum Franciſcum Bou ſit pratenſum ipſum in capitulo finali dictorũ capitulorum Matrimonialiũ firmaſſe debitoriũ dicto Paulino Fel genero futuro ſuo, & Thereſiæ Filiæ ſuæ de pradictis ſexcentum libris argenti, promiſiſſeq; eas ſolvere dictæ Thereſiæ, & pro ea dicto Paulino Fel genero ſuo die deſponſationis ipſorum, ſi poſſet, aut illi donare, & cedere cenſualia, jam creata aquivalentia ad dictam quantitatem cum evictione, ſicque fuiſſe, & eſſe in ipſius electione, & facultate, vel ſolvere dotem in pecunia numerata, vel cedere cenſualia, jam creata aquivalentia ad dictam quantitatem, & cum idem Franciſcus Bou cum ſch. obla. 3. Martij 1671. judicialiter ceſſerit, & donaverit

verit dictis conjugibus Fel sexcentum libras in pretio, & sexcentum solidos in pensione, ex & de illo censuali pretij mille, & centum librarum, & pensionis quinquaginta quinque librarum, quod dicto Francisco Bou facit, & praestat Universitas Villæ Turricellæ de Mõtegrino, quod fuerat creatum ad favorẽ Francisci Bou senioris patris sui ponendo instrumentum creationis illius, & clausulã hæreditariam patris sui in posse scribæ causa, quod propterea jam pro sua parte adimpleverat dictus Bou per ipsum promissum, & consequenter esse absolvendum ápetitis per dictos Fels patrem, & filium.

Caterum (quidquid sit an in vim dictæ alternativæ promissionis esset electio dicti Bou debitoris, an verò dictorum Fels creditorum, cum sexcentũ libræ tantũ fuissent in obligatione, & censualia in exequutione) attẽto constat dictum Franciscum Bou in dicta obligatione, & debitorio promisisse certa die nempè die desponsationis conjugũ Fel dare sexcẽtum libras monetæ argenti, vel cedere censualia æquivalentia, & nec die desponsationum promissa, & præfixa, neque aliquibus postea annis sequutis dictum Bou aliquam electionem solutionis dictæ dotis fecisse, imò opus fuit dictis Ioanni, & Paulino Fel littem die 18. Febr. 1669. movere in Curia ordinaria Loci de Foxa, contra dictum Bou ad eum compellendum ad observantiam dictæ promissionis, & ea postea pendente in R. A. dictos conjuges Fels cum dicta sch. obla. 29. Novemb. 1670. elegisse solutionem dictæ promissæ dotis in pecunia numerata, & nõ in censualibus creatis, quibus concurrentibus, nempè non facta electione per dictum Bou in die desponsationis conjugum Fels, in litte contestata, ac jam facta electione, & declaratione voluntatis conjugum Fels supra expressa, non potuit postea dictus Bou electionem facere cedendo censuale jam creatum cum dict. sch. obla. 3. Martij 1671. eam enim electionem, casu quo ei competeret, amisisse, quod procedit ex natura termini, qui respicit favorem ejus, cui assignatur interim

rim dum pendet, cum postea termino elapso respiciat adversarij favorem unde post dictam illam diem desponsationum, & litte jam contestata non potuit dictus Bou *postea dictam electionem facere in præjudicium juris dicto* Fels, *quæsiti, & petitionis sexcentarum librarum in pecunia numerata in moneta argenti. Ex quibus omnibus constat de intentione dicti* Fels, *quæ per deducta, & allegata per dictum* Franciscum Bou *non remanet elisa.*

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod dictus Franciscus Bou *condemnetur ad dandum, & solvendum Paulino Fel marito dictæ Theresiæ Fel, & Bou sexcentum libras in moneta argenti pro dote dictæ Theresiæ illi promissas, & per eam Paulino Fel constitutas, aut illarum justum valorem una cum interesse ad rationẽ solidi pro libra à die* 17. Feb. 1664. *qua fuit celebratum matrimonium in facie Sãctæ Matris Ecclesiæ dicti valoris, interesse, & aliorum forçan liquidandorum in decreto exequutionis, seu alia ulteriori liquidatione reservata una cum expensis.*

ARGVMENTVM.

De hæreditamento facto in capitulis matrimonialibus filiorum nascitur orum, concepto sub verbis *fills per fills, y fillas per fillas*, an sit prælativum, vel purum, & quando ad sint conjecturæ, & quæ sint, interpretantur constitutiones 1. *tit. Que no sia licit cessionar, & c.* & constit. 1. *tit. de cosas litigiosas*, cap. 49. *cur. anni* 1599. Et exponuntur ll. *Per diversas, & ab Anastasio, Cod. mandati.*

SVMMARIVM.

Casus decisionis proponitur, num. 1. *usque ad* 7.

Hæreditamentum conceptum cum clausula, fills per fills,

y fillas per fillas *sit ne purum, & præcisum, an verò prælativum, & conditionale? anceps quæstio, numero 7.*

In hoc hæreditamento, quando ex mente contrahentiũ, & ex conjecturis apparet voluisse contrahentes purum absolutum, & præcisum esse, tunc non obstante dicta clausula, fills per fills, &c. *purum est, & non conditionale, num.8.*

Et quæ sint conjecturæ, à n.9. ad 23.

Hæreditamentum purum, & absolutum est, quando donatio fit favore præsentis matrimonij de proximo celebrandi, num.9.

Donatio in capitulis matrimonialibus sub mentione mortis facta, non est mortis causa donatio, sed inter vivos pura, & irrevocabilis, ibid.

Hæreditamẽtum purũ etiam judicatur ex clausula conservationis bonorũ in familia, num.10.22. & 23.

Maximè in castro, jurisdictionibus, bonis qualificatis, & ad quæ donator præsumitur habere affectionẽ, num. 22.

Et quando donator claris, & expressis verbis puram fecerit donationem, numero 11.

Contractus talis est; qualem verba demonstrant, ibid.

Verba, dona, atorga, y consent *sunt dispositiva, & substantiam actus de præsenti inducunt, ibid.*

Ex conjecturis non est recedendum à claris, & expressis verbis donatoris, ibid.

Id enim tantum velle dicimur, quod dicimus, ibid.

Dicitur etiam purũ ex clausula reservationis facultatis apponendi vincula sibi benè visa, num.12.

Dicitur etiam purũ ex clausula reservationis certæ quantitatis ad testandum, & pleni, & integri usufructus rerum donatarum, num.13. & 14.

Et etiam, quando in donatione nulla fit mentio secundi conjugij, nec filiorum ejus, num.15.

Et ex quo donator sapiùs masculos ad successionem invitavit illos fœminis præferendo, num.16.

Et etiam ex promissione de non revocando hareditamentum, seu donationem ex causa egestatis, offensæ, supervenientiæ liberorum, aut aliàs, num.17.

Maximè si dicta promissio clausulave irrevocabilitatis juramẽti religione fuerit roborata, Notarijque stipulatio pro filijs nascituris intervenerit, nu.18.

Dictio nec, *ex sui natura nedum exclusionis copulativa est, verum, & implicativa casus contrarij ad expressum, num.17.*

Dicitur etiam purum, ex providentia donatoris circa successionis dispositionem, num.19.

In his, quæ ex contrahentium consensu, & voluntate dependent non secundum juris rationem, sed secundũ eorum mentem, & opinionem judicandum est, numero 20.

Ex observantia subsequuta scripturæ ambiguitas declaratur, absque eo, quod dicta observantia etsi sit modici temporis post celebratum contractum aliqua indigeat præscriptione, per quam, & probatur primogenium, & est legitima omnium dispositionum interpres, num.21.

Verbum conservare *factum permanens, & continuum non successivum, ac momentaneum continet, numero 22.*

Verbum Solar *antiquitatem, & nobilitatis splendorem significat, num.23.*

Verba, quod domus patrimonialis decenter, & honorificè conservẽtur, *quid importent, ibid.*

Nobilitas, status, & dignitas sine divitijs sordescũt, ibid.

Verbum domus *pro disponentis familia sumitur, ibid.*

Proœmium causam finalem, ac disponentis mentẽ continet, num.24. & 26.

Ratio generalis, & ampla, ampliat, & extendit dictum, etiam in odiosis, & correctorijs, num.26.

Illatio ex prædictis, num.27.

Conjecturæ, quæ judicantis animum convincunt potius veritatis demonstrationes, quam conjecturæ dicendæ sunt, num.28.

In conjecturali materia, etsi

una

vna sufficiat dummodo illa concludens sit prapotens, ac necessaria, si tamẽ conjectura sint leviores, cũ singula de per se non sufficiant, multa tamẽ collecta juvant, quod namque non potest vna, possunt plures, num.28.

Ex levibus conjecturis dua sufficiunt, tres autẽ abundant, in his enim examinandis non rigidè proceditur, adeo, vt simul junctas, & vnitas disponentis voluntatem demonstrare sufficiat, ibid.

Donatio regulariter non præsumitur, & in dubio interpretatio facienda est contra donationem, num.29.

Fallit vbi donatio sit inter personas conjunctas, & contemplatione matrimonij, ibid.

Alia conjectura puri, & præcisi hæreditamenti, num. 30.

Dictio Et *sit ne copulativa, an disjunctiva, ibid.*

Qualitas in vno casu posita non censetur in alio repetita, ibid.

Ratio prælativi, & conditionalis hæreditamenti, n.31.

Ius ex contractu debitũ etiã non agnitum trasmittitur, num.32.

Fallit, num.33.34. & 35.

Cessio per viam transactionis in collitigantem facta bona fide, & non malitiosè, & verè, & realiter valida est, num.36.

In omnibus casibus, in quibus concurrit justa, & legitima causa cessat dispositio l. 2. Cod. ne liceat potent, &c. *ibid.*

Hæc justa causa probatur conjecturis, num.37.

Quæ judicis arbitrio relinquuntur, ibid.

Et sufficiunt, licet leves, & minima sint, ibid.

Assignantur conjecturæ à nu. 38. *ad* 45.

Interpretat constitut. 1. *tit.* Que no sie licit cessionar, &c. *num.*46.

Constitutio referens se ad jus commune censetur ipsum jus commune, ibid.

Per illam renovatur dispositio juris communis, & ejus observantia excitatur, ibidem.

Ac si ipsum jus esset intravis ceratum, & transcriptum in ipsa constitutione, ibid.

Quæ verba inducunt confirmationem in forma ſpecifica, ibid.

Statuta relata ad jus commune recipiunt intelligentias, interpretationes, & reſtrictiones, quas ipſum habet, ibid.

Non datur contrafactio, quãdo res eſt dubia, & diſputabilis, ibid.

In eo caſu conſtitutio debet eſſe litteralis, ibid.

Quando adeſt remedium ordinarium ceſſat extraordinarium, ibid.

In Cathalonia debet procedi per directum, ibid.

Eaſdem met conjecturas admittit edictum Prætoris in l. 2. ff. de alien. jud. mut. cauſ. &c. *num.* 47.

Et limitatur in omnibus caſibus, in quibus ceſſat dolus, & animus vexandi, ibid.

Et apparet ex bona fide, aliqua ratione, & juſta cauſa, ibid.

R. Deciſio refertur, num. 48.

R. *Sententia tranſcribitur, num.* 49.

Ejus confirmatio notatur, n. 50.

Leges Per diverſas, & ab Anaſtaſio, Cod. mand. *limitantur in caſibus in quibus per conjecturas contrarias conſtat ceſſionem eſſe factam cum bona fide, & abſque dolo, num.* 51

Aliqua referuntur, ibid.

R. *Senatus deciſiones referuntur, ibid.*

Ceſsio jurium in litte deductorum cum pacto, quod ceſſionarius teneatur proſequi cauſam propriis ſumptibus, & adepta victoria erogare duas partes cedẽti, tertia verò parte ſibi retenta declaratur valida, num. 52.

R. *Deciſio refertur, ibid.*

Notatur uſat. & conſtit. 1. *tit.* De coſas litigioſas, *cap.* 49. *anni* 1599. *num.* 53.

Quibus in caſibus eſt permiſſa alienatio, & admiſſa tranſportatio rei litigioſæ, ibid.

Referuntur caſus, ibid.

R. *Deciſio notatur, num.* 54.

R. *Proviſio tranſcribitur, num.* 55.

De ceſsionibus creditorum pecuniarum, vulgo Siſens *depoſitarũ in tabula cambij præſentis Civitatis in libris vulgo*, de Compte vell,

vell, *num.* 56.

Referuntur DD. tractantes de ll. Per diversas, & ab Anastasio, Cod. mand. *ibidem.*

Referuntur rationes, quibus creditores Civitatis Barchin. defendebantur, numero 57.

Dispositio d. legum habet locum in cessione nominis, seu juris certi, clari, & indubitati, id est in judicio non deducti, num. 58.

R. *Decisio refertur, ibid.*

Respondetur rationibus creditorum, num. 59.

Interpretatur decisio relata per Ramon. cons. 14. in fin. *num.* 60.

Nomen debitoris non est indubitatum, etiam, quod de eo constet per publicum instrumentum, quando simulatio est patens ex instrumento, vel juris præsumptione probata, nu. 61.

Quando dicatur debitum indubitatum, num. 62.

Quid requiratur, ad hoc, vt cessio valida sit, num. 63.

Quando censeantur cessiones esse simulatas, & ad vexandas communitates, n. 1 64.

Datur intelligentia decisioni num. 51. *Referente Dom. Aleny R. S. num.* 65.

Aliæ rationes referuntur à creditoribus propositæ, numero 66.

Earum satisfactio, num. 67.

Declaratio cũ votis notantur, num. 68.

Vota Senatorum transcribuntur, num. 69.

Vota prædicta fuerunt lecta in centum virali Consilio, num. 70.

Aliud votum transcribitur, num. 71.

An cessio facta pro minori quãtitate, illud plus (quod superfluum appellatur) applicetur, & cedat lucro debitoris, an penes cedentem remaneat, num. 72.

Circa materiam hæreditamẽtorum alia decisio Senatus notatur, num. 73

R. *Sententia transcribitur, num.* 74.

DECISIO LI.

LIttem jam antea motam per Nobil. Annam de Ol-

Olmera, & de Rajadell in primis nuptijs vxorem Don Ludovici de Rajadell prosequuta fuit Illustris Domna Hieronyma de Zalba, & de Pons, vxor Illustris Domni Michaelis de Zalba, & de Vallgornera, Marchionis de Villanant, de Consilio tuæ Magestatis in S. Supremo Aragonum Consil. & postulavit sibi adjudicari vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt Nob. Emanuelis de Rajadell ejus avi, Domini Baroniæ de Iorba, & aliarum Villarum per mediam personam Nob. Hieronymæ ejus matris, & condemnari Nob. Mariam de Rajadell ad deferendam eidem vacuam, & expeditam possessionem prædictorum bonorum per eam occupatam, vna cũ fructibus.

2 Ejus petitio fundatur in clausula hæreditamenti, contenta in capitulis matrimonialibus firmatis inter Don Emanuelem ex vna, & Elisabethem Ioannam de Oms ex alia, in posse Salvatoris Coll, & Nicolai Molner Notariorum publicorum Barchinon. die 9. Feb. 1589. cujus thenor est, vt sequitur.

3 *Item es pactat, y concordat entre ditas parts, que per favor, y contemplaciò del present matrimoni, lo dit senyor Don Emanuel de Rajadell, volent, que la sua heretat sie conservada pera sos fills, y no sie disminuyda, ni divisa, y lo estat, y condiciò solar, y la casa sua patrimonial decentment, y honoradament sie conservada, y altrament haje de heretar, segons de present hereta, y dona, y per titol de heretament, y donaciò pura, perfeta, simple, è irrevocable, ques diu entre vius, apres empero obte del dit senyor Donador, y no abans, y ab los pactes, vincles, y condicions, y modificaciõs devall escrits, no sens aquells atorga, y consent, tots, y sengles bens seus, mobles, & immobles, haguts, y per haver, veus, drets, y accions suas ahont se vulla que sien, y en qualsevol especie, ò llinatge consistescan, y à ell de present pertanyen, y especten, y en esdevenidor pertanyerán, y espectarán, per qualsevols rahons, ò causes â hu dels fills masles del present matrimoni naxedors en aquell, es à saber, que à ell mes abil, y sufficient*

cient apareixerà per possehir sa heretat, y bens. E lo que entre vius, ò en darrera voluntat, ò altrament elegirà, y anomenarà. E si fills masles noy haurá, empero hi haurà filles fembres del present matrimoni. E lo dia de son obit noy haurà fill masle del present matrimoni, en dit cas hereta, y dona tots los dits bens, y drets seus á una de las fillas fembras del present matrimoni. E lo die de son obit noy haurà fill masle del present matrimoni, en dit cas hereta, y dona tots los dits bens, y drets seus, à una de las fillas fembras del present matrimoni, en aquella es à saber, que ell elegirà, y anomenarà, y ab los pactes, vincles, y condicions, que oposar los voldrà, axi que fills per fills, y filles per filles, hajen de esser hereus, y preferits los del present matrimoni. E si per ventura ell morirà sens fer dita electiò, y nominaciò de hereu, desde ara vol, y dispon, que sie agut per heretat, y anomenat lo lo primer fill masle del present matrimoni naxedor, è que lo die de son obit sobreviurà, puix empero sie sa de enteniment, y dret de sos membres, de tal manera, que sie habil pera possehir sa heretat, y bens, y no sie en sacres ordes constituhit, ò en Religiò alguna profes, que no pogues contractar matrimoni. E si lo fill masle primer nat no tenia las ditas qualitats, ò las tenia, y moria quant, que quant sens infant, ò infants, idest liberis legitims, y naturals, y de legitim, y carnal matrimoni procreats, ò ab tals infants, algu dels quals no previngues à edat perfeta de poder testar, en dit cas, y quiscu de aquells la dita sua heretat sie, torn, y pervingue al altre fill masle segon nat, y sobrevivint del present matrimoni, ab las matexas condicios, modificacions sobreditas, y axi discorrega, y discorrer haja la dita sua heretat per tots los altres fills masles del present matrimoni naxedors del primer fins al darrer, inclusivè, orde de primogenitura entre ells tostems servat, y ab las matexas condicions, y modificacions, que del primer fill masle, es dit, y disposat. E si en cars que tots los dits fills masles sobrevivints del

pre-

preſent matrimoni, ò altre, no tenian las ditas qualitats, ò las tenian, è moriſſen quant que quant ſens dit infant, ò infants, ideſt liberis legitims, y naturals, ò ab tal algu dels dels quals no previndrà á edat perfeta de teſtar, en dits caſos, y quiſcu de aquells ſie aguda per nomenada, y heretada la filla primer nada, ſobrevivint del primer matrimoni, puix ſie ſana de enteniment, y dreta de ſos membres, y habil, y ſuficient per contractar matrimoni. E no fos profeſſa en alguna Religiò, que no pogues contractar matrimoni, ò aquella no tenint las ditas qualitats, ò tenitlas, y après morint, quant, que quãt ſens dit infant, ò infants, ideſt liberis, legitims, y naturals, y de legitim, y carnal matrimoni procreats, ò ab tals infants, ò algu dels quals no previngues à edat perfeta de teſtar, en dits caſos, y quiſcu de aquells la dita heretat torn, y pervinga à la altre filla ſegonament nada, y ſobrevivint del preſent matrimoni, ab las matexas condicions, y modificacions ſobreditas, y axi diſcorrega dita ſua heretat per totas las altres fillas de la primera fins à la darrera incluſivè ab las matexas condicions, y modificacions, que dels fills maſcles es dit, orde de primogenitura ante ells ſeruat. Reſervas empero lo dit ſenyor Don manuel de Rajadell pera teſtar, y altrament pera fer à ſes liberas voluntats 8000 ℔ Barceloneſas en è ſobre las ditas coſas donadas, y heretadas, ê tambe ſe reſerva lo ple, è integro vs de fruyt de vida ſua natural de totas las ſobreditas coſas per el donades, y heretades per qualſevol us de fruyt, no ſie obligat en preſtar cauciò alguna de uſar, y fruyr de aquell à arbitre de Iutge. Reſervas tambe plena, y libera facultat, y poteſtat, que no obſtant lo preſent heretament puga, ſi ben viſt li ſerà, dexar, y conſtituhir dit usdefruyt, axi entre vius, com en darrera voluntat à la dita ſenyora Eliſabet Ioanna, Deu volent eſdevenidora muller ſua. E ab los dits pactes, uincles, y condicions, modificacions, y reſervations, y no ſens aquells, ni altra manera fa, y fer enten la preſent donaciò, y hereta-

sament universal ab promesa de lliurarho per son hereu fer lliurar la possessiò corporal, real, actual, ò quasi de las ditas cosas lurs, y drets donats, ab facultat de poderla prendrer, apres empero obte seu, y no abans de propria auctoritat, clausula de constitut, cessiò de tots drets, y accions, constitutio de Procurador in rẽ propriã, clausula de intima, y ab totas altres clausulas à trãslatio de domini necessarias. E per attendre, y cũplir, tenir, y servar las cosas sobreditas, ne obliga lo dit senyor Don Emanuel de Rajadell, tots, y sengles bens seus mobles, è immobles haguts, y per haver, bens, drets, y accions suas, à hont se vulla, que sien, ab totas renunciacions necessaries. E promet, y jura corporalment, y solemne, que la present donaciò, y heretament universal haurà ferm, y agradable, y contra aquell no farà, ni vindrà, nil revocarà per rahò de ingratitut, inopia, necessitat, ò offensa, ni per superveniencia de altres fills, dels quals ara de present cogita, y pensa, ni per altre qualsevol rahò, ò causa, renunciant en virtut de dit jurament à las Leys, y Drets tals revocacions permetent, y à tot altre dret, y Lley, que en açò valer li pugues llargament. E per que la present donaciò, y heretament excedeix la suma de sinch cents ducats jat sie se fassa de pare à fill, y per contemplaciò de matrimoni no res menys à sobre abundant cautela lo dit senyor Don Emanuel de Rajadell insinua aquella. E vol sie insinuada al Honor. Regent la Vegaria de Barcelona, suplicantlo hi vulla interposar sa actoritat, y decret, perque en lo que excedeix dita summa, tinga tanta força, y valor, com si feta no fos devant Princep, ò Magestat. E à fer la dita insinuaciò constitueix Procurador seus tots los Notaris, y Escrivans de dita Cort presents, y esdevenidors, y quiscu dells insolidum ab plenissima potestat de insinuar la present donaciò, y heretament per los dits infants naxedors, als quals lo present heretament està dirigit, com à publicas, y auctenticas persones per los dits infants naxedors, rebents, acceptants,

y estipulans, &c.

4 Inspecto hujus clausulę thenore concordabãt partes, nec dubitari poterat, quin ex eo resultaret hæreditamentum filiorum dicti Don Emanuelis donatoris, qui fuerũt D. Ludovicus (qui obijt sine filijs) Didacus Hieronima mater actricis, Anna, quę littẽ movit, & Magina, filij sui legitimi, & naturales, discordabant autẽ circa qualitatem illius, an purum, an conditionale, Nobilis enim Anna de Olmera, & nunc Nobil. Hieronyma de Zalba ejus nepos, ex sorore prætendunt esse purum, & absolutum, Nobilis veró Maria de Rajadell, tanquam repræsentans personam Don Ludovici ejus primi viri defendit esse conditionale, si secundæ sequerentur nuptiæ, & cum sequutæ non fuerint, bona remansisse libera penes virum, ex his autem, quæ infra dicentur, apparebit hæreditamentum prædictum fuisse purum, simplex, & absolutum, bonaque donantis non remansisse libera penes Don Ludovicum de Rajadell primum donatarium in casu, qui evenit per obitum illius sine filijs.

5 Fundamentum Nob. Mariæ de Rajadell, an hujusmodi hæreditamentum fuerit prælativum, consistit in clausula, quæ in ipso hæreditamẽto legitur: *Axi, que fills per fills, y fillas per fillas hajen de esser hereus, y preferits los del present matrimoni*; allegando solum importare conditionem secundarum nuptiarum, & concursum filiorum secundi conjugis, quibus filios prioris præferebat, eisq; cessantibus, & non sequutis secundis nuptijs cessabat conditio vocationis illorum, & sic libera remansisse bona penes Don Emanuelem donatorem.

6 His tamen minimè refragantibus contrarium defenditur pro vinculo, & vocatione Nobilis Actricis.

7 Anceps, & valdè disputata legitur inter nostros Practicos, hæc quæstio, vtrum hæreditamenta, in quibus legitur similis clausula, sint absoluta, & pura, an veró conditionalia, vt videri potest, penes Canc. *var. part. 1. cap. 8. num. 156. his non obstantibus, & 3. par. cap. 7. à n. 80.* Font. *de pact. tom. 1. claus. 4. gloss. 9 part.*

par. 4. *à num.* 129. *lato calamo & in addit. num.* 19. *& tom.* 2. *claus.* 10. *gloss. vnic. à nu.* 10. *& decis.* 419. *à n.* 4. *& deci.* 584. *num.* 16. *&* 565. *num.* 1. *tom.* 2. & alios ab eis relatos, diversæ, & contrariæ leguntur prolatæ sententiæ in R. Senatu justa casuum occurētiam. Ex quibus satis deducitur, quod supradicta verba, *fills per fills, y filles per filles* apposita in donatione non sunt clara, & expressa, vt ex illis clarè inducatur hæreditamentum conditionale, & quod ex eis omnimodo excludatur præcisū, & purum hæreditamentum, quinimo verba dubia sunt ad id significandum, & non expressa, vt refert Fontan. *qui sup. in addit. ad pri. tom. num.* 19. *vers. Vltimo addo. & tom.* 2. *claus.* 10. *gloss. vnic. n.* 11. *cum seq.* vide Vilaplana *de Brach. Milit. cap.* 4. *à num.* 205. *cum seq.*

Omnes tamen concordāt, quod, quando ex mente contrahentiū apparet, & ex conjecturis, voluisse contrahentes purum hæreditamentum, & absolutum esse, tunc non censeatur conditionale, sed purum, & nihil clausula prædicta: *Axi que, &c.* operetur, Canc. *var. par.* 3. *cap.* 7. *num.* 83. *&* 84. *vbi decis. &* Font. *claus.* 4. *gloss.* 21. *part.* 2. *num.* 42. *&* *claus.* 10. *num.* 21. In prædicto hæreditamento, quamplures adsunt conjecturæ, ex quibus mens, & intentio contrahentium manifestatur, voluisse illud fore purum, & absolutum, non prælativū, & conditionale.

PRIMA CONJECTVRA

9 Desumitur, ex primis verbis illius, ibi: *Que per favor, y contemplaciò del present matrimoni*, favore igitur, & contēplatione matrimonij, quod eo tunc Don Emanuel celebrabat. donationem, & hæreditamentum fecit in favorem filiorum, non igitur potest esse conditionale, nec prælativum, & comparativum ad secundum conjugium, & filios ex eo nascituros, quam conjecturam admittit Fontan. *in add. in fin. tom.* 1. *num.* 19. *vers. Vltimo, ex decis Franchis* 436. *num.* 5. dicentis, donationem factam sub mentione mortis in capitulis matrimonialibus non fuisse donationem causa mortis, sed inter vivos, & irrevocabilem, quod optima fundatur ratione,

ne, quia licet regulare ſit, quod donatio non præſumatur, & ſic quod ſit facienda interpretatio contra donationem, id tamen fallit, vbi donatio ſit inter perſonas conjunctas, & contemplatione matrimonij, quia tunc in dubio ſemper judicandum eſt pro donatione pura, & irrevocabili inter vivos, Oſaſch. *deciſ.*132. Guid. Pap. *ſing.*457 Franchis *d. deciſ.* 436. *n.*5.

SECUNDA CONJECTURA

10 Oritur ex clauſula præcemiali, & præfatione caſuali in initio dicti hæreditamenti poſita, ibi: *Volent, que la ſua heretat ſie conſervada per ſos fills, y no ſie diminuida, ni diviſa, y lo eſtat, y condiciò ſolar, y la ſua caſa patrimonial decentment, y honradament ſie conſervada, y altrament, &c.* Ex qua clauſula, nō ſolum remanet probatum hæreditamētum eſſe purum, verum ex ea reſultat, & inducitur fideicommiſſum primogenium decenſivum perpetuum in favorē Nob. Hieronymæ Zalba, vt fuſius poſtea explicabitur.

TERTIA CONJECTURA

11 Sit, donator enim in clauſula ſupradicta claris, & expreſsis verbis dixit: *Segons de preſent hereta, y dona, y per titol de heretament, y donaciò pura, perfeta, ſimple, è irrevocable, ques diu entre vius, &c.* & paulo infra, *otorga, y conſent, &c.* Quibus verbis negari non poteſt, quin donator purè, perfectè, donare voluerit, non veró conditionaliter, ſingulariter in materia donationis, tradit Grat. *cap.* 657. *num.* 6. & *cap.* 96. *num.*13. Luca *in animad. ad Grat. dict. cap.* 96. *num.*16. contractus enim talis eſt judicandus, qualem verba demonſtrant, *l. qui fundum* 40. *§. fundi, ff. de contrahen. emp. l. fidejuſſores Magiſtratuum* 69. *§. pro Aurelio, ff. de fidejuſſ.* Roland. *conſ.* 96. *num.* 15. *vol.* 2. Cravet. *conſ.* 20. *num.* 4. Vbi enim verba ſunt clara, non admittitur voluntatis quæſtio, Peregrin. videndus *de fideicom. art.* 11. *num.*39. *cum ſeq.* Bellon. Iun. *conſ.*8. *num.*11. in terminis donationis, & quod donatio inter vivos judicetur, quando expreſsè dicitur eſſe inter vivos, tenet Roland. *conſ.* 61. *à nu.*6. *ad* 10. *lib.*2. Mantic.

de

de conject. lib. 1. *tit.* 13. *num.* 11. *lib.* 1. non igitur controvertendum in nostra specie, an hæreditamentum de quo agitur sit purum, & simplex, an verò conditionale, postquam donator claris, & apertis verbis propalavit facere donationem puram, perfectam, & simplicem, cujus naturæ, & substantiæ repugnat omnis conditio, *l. perfecta donatio, Cod. de donat. quæ sub modo,* & in terminis, quod hujus verba important puram, & simplicem donationem, Burat. *decis.* 924. *num.* 5. quin verba: *Dona, atorga, y consent*, sunt verba dispositiva, & inducunt veritatem, & substantiam actus de præsenti, gloss. *in l. mercis, ff. de verb. sig.* Molin. *de rit nup. lib.* 3. *q.* 3. in terminis nostri hæreditamenti, *num.* 17. 21. & 22. & consequenter implicat, quod per illa verba, *fills per fills*, statim voluerit donator illam facere conditionalem, & præsertim, cum vt supra diximus, illa verba non per expressionem inducant hæreditamentum conditionale, sed solum tacitè, & ex conjectura, ex quibus non est recedendum à claris, & expressis verbis donatoris. Et si cum diligentia perquirantur antiqua exemplaria tradita pro hæreditamentis conditionalibus relatis à Font. *to.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 9. *par.* 4. *à num.* 128. *ad* 138. & *tom.* 2. *claus.* 10. *glos. vnic. á num.* 11. & *in decis.* 419. & 584. supra allegatis, non invenietur, quod hæreditans talia protulerit verba, videlicet se facere donationem puram, simplicem, & perfectam, nam si talia protulerit verba, non potest esse donatio conditionalis, sed pura, Grat. non omittendus *discept. forens. tom.* 4. *cap.* 657. *num.* 6. & 7. non enim credendum est, hominē velle, nisi illud, quod dicit, vt in terminis donationis, tradit Casan. *cons.* 45. *num.* 24.

QVARTA CONJECTVRA

12 Procedit ex verbis: *Y ab los pactes, vincles, condicions, y modificacios devall escrits, y no sens aquells*, & infra: *Es à saber, que ell elegirà, y anomenarà, y ab los pactes, vincles, y condicions, que aposar los voldrà*, quæ faciunt hæredi-

ditamentum purum, Canc. in terminis, *par.1. cap.8. n.170. vers. Ofasch.* ibi: *Datur siquidem clarè intelligi ex præcepta clausula testatorem præsupponere per dictam promissionem transtulisse jus, quod habebat in bonis, ex quo sibi facultatem reservavit tempore confectionis actualis talis hæreditamenti in eo opponendi pacta, & vincula sibi benè visa*, Arg. *l. nam, quod liquidi, §. fin. ff. de pecul. legato, l. si quis argentum, §. sed siquidem, Cod. de donat.* Et quæ tradit Soccin. Iun. *cons.89. num.12. & 13. lib.3.* Craveta *cons.15. num.8. & cons.214. num.12. cum seq.* Salon de Pace *cons.25. num.31.*

QUINTA CONJECTVRA

13 Deducitur, tam ex reservatione quantitatis acto mille librarum ad testandum, quã etiam ex reservatione pleni, & integri vsusfructus omniũ rerum per ipsum donatarũ, & hæreditararum, quæ quidem reservatio operatur, vt donatio ipsa transmitti faciat in donationem inter vivos, vt in simili voluit, Bald. *cons.107 vol.2.* Vbi inquit, quod donatio censetur inter vivos, etsi fit facta mentio mortis propreservationẽ vsusfructus, per quam fuit translatum dominium, quia res suanemini servit, vndè cum reservatio in quibusdam censeatur in alijs translatio, ideo ista dicitur, quoad proprietatem simplex, & irrevocabilis donatio, plenè, Roland. *cons.61. num.42. lib.2.* & obid. dicit. Canc. *var. par.1. cap.8. num.31.* per retentionem vsusfructus rei donatæ adquiri dominium, & possessionem sequuti per veram, & realem traditionẽ, quod non foret, si conditionale esset hæreditamentum, & prælativum, provt in antecedenti conjectura dictum est ex Canc. circa reservationẽ opponendi vincula *d. cap.8. num.170. vers. Ofaschus.*

SEXTA CONJECTVRA

14 Nascitur ex eadem reservatione vsusfructus, non enim donator tantummodo sibi vsumfructum reservavit de vita sua, sed & vlterius processit: nam etiam si reservavit facultatem liberam, & plenã, quod non obstante prædicto hæreditamento, & donatione,

ne, posset, si sibi visum foret constituere vsumfructum verum donatarium, tam inter vivos, quam in vltima voluntate in favorem Elisabethis Ioannæ futuræ vxoris suæ, cū qua tunc contrahebat, ex qua reservatione vsusfructus resultat indubita conjectura, quod prædictum hæreditamentum non sit tantum conditionale in concursu filiorū primi, & vlterioris matrimonij, sed purum, & præcisum, etiam non contracto secundo, vel vlteriori matrimonio. Argumentum est evidens, & litterale, donator enim reservādo dictam facultatem constituendi, vsumfructum in favorem Elisabethis Ioannæ, tunc primæ vxoris, præsupponit, ita reservatum in casu, quo ipse prædecesserit dictæ vxori, & consequenter in casu, quo morte præventus, non poterat secundas, vel vlteriores contrahere nuptias: hæc quidem poterant concurrere filij secundi cum filijs primi, si igitur facta fuit reservatio in casu impossibili secundarum nuptiarum, & sic filiorum vlterioris matrimonij de necessitate venit concludendum, donationem puram, & liberā extitisse etiam in casu, quo nō daretur concursus filiorum secundi, cum filijs primi matrimonij; reservatio enim vsusfructus facta in casu præmorientiæ viri per necesse supponit donationem in eodē casu reservationis vsusfructus, punctim Cravet. *cons.* 214 *num.* 13. & 14. *vol.* 2. sub his verbis: *Rursus reservatio facta de aliquibus bonis confirmat donationem de alijs bonis non reservatis, & eximendo bona reservata à donatione alia non reservata censetur concedere. Et sic in bonis reservatis appositum est pactum, quod liberè de illis posset disponere: ergo in alijs non reservatis datur intelligi, quod disponere non posset ad libitum, vt contrariorum eadem sit disciplina, &c.* Nè aliàs diceretur providisse sibi in casu inutili, Menoch. *de præsumpt. tom.* 2. *resol.* III. *num.* 56.

SEPTIMA CONJECTURA

15 Potest deduci, ex eo, quod in nostra clausula: *Axi que fills per fills, y fillas per fillas, &c.* nulla fit mentio secundi ma-

matrimonij, nec filiorũ ejus, in quo casu procedere possent, quæ dicuntur de hæreditamentis prælativis, & conditionalibus, & nõ aliàs, Cancer. *var. part.* 1. *cap.* 8. *de donat. nu.* 163. Et merito, nam, quando in donatione non fit mentio alterius matrimonij, tunc non est necessaria relatio ad filios secundi matrimonij, cum satis verba illa: *Fills per fills*, possint verificari in filijs primi, quasi donator voluerit, quod priùs succedant filij, & postea filiæ, vt censuit Senatus, vt tradit Font. *claus.* 10. *gloss. unic. num.* 14.

OCTAVA CONJECTURA

16 Fit, ex eo, quod donator in donatione sæpiùs invitavit masculos ad successionem, & noluit, quod fœminæ succederent, nisi in defectum masculorum, tam primi, quam vlterioris matrimonij, ex quo, præterquam, quod inducitur agnationis conservatio ex sola masculinitatis mentione, non obstante illa verba: *fills per fills*, Senatus pro puro, & præciso hæreditamento judicavit, vt refert Font. *dict. claus.* 4. *gloss.* 9. *p.* 4. *num.* 128. vers. *Notanter dixi.*

NONA CONJECTVRA

17 Elicitur ex clausula de non revocando hæreditamẽtum, sub his verbis: *Y contra aquell no farà, ni vindrà, ni revocarà per rahò de ingratitut inopia, necessitat, ò ofensa, per sobrevenientia de altres fills, dels quals ara de present cogita, y pensa, ni per altre qualsevol rahò, ò causa, &c.* Ex quibus verbis constat donatorem promisisse nõ revocare donationem ob superveniencia liberorũ, quod duplici via contingere poterat, vel in casu, quo illæ tantum celebrarentur nuptiæ, vel etiam in casu, quo donator vlteriores contraheret, & sic verba illa referantur, vel ad casum reservatæ electionis, vel in secunda parte hæreditamenti; cum enim verba generalia sint, & in fine hæreditamenti sint constituta ad vtrumque casum referri possunt, & in omni desumitur valida conjectura pro puro, & præciso hæreditamẽto. Deprimo probatur; fingamus enim donatorem plures ex illo matrimonio susce-

pisse

pisse filios, & primo natum elegisse ad successionem, ut poterat, tunc satis verificari poterat promissio de non revocando donationem propter supervenientiam dictorum filiorum ejusdem primi matrimonij, vt sic jam rectè dici possit verba illa verificata extitisse, & hæretamẽtum purum fuisse absque concursu filiorum vlterioris matrimonij. De secundo veró fit manifestum, si supponamus donatorem decessisse non facta electione, habuisseque filios nedum ex primo, sed etiã ex secundo matrimonio, tunc enim verificabitur non revocandam donationem per supervenientiam filiorum secundi, cum conditio hæreditamenti fuerit verificata, ex quo quidem casu, etiam conjectura depromitur præcisi hæreditamenti, nam, ex quo donator promisit non revocare propter ingratitudinem, inopiam, necessitatem, offensam, aliam causam, nec per supervenientiam liberorum supponitur hæreditamentum consistere in plurimis alijs casibus præter casum supervenientiæ filiorum secundi matrimonij, aliàs enim præter casum illum revocari non posset, quod evenit ex natura dictionis *Nec*, posita inter dictos modos non revocandi, cum ex sui natura, nedum sit copulativa exclusionis, verũ, & implicativa casus contrarij ad expressum, vt multis comprobat Barbos. *dict.* 208. *nu.* 1. *in fin. & num.* 3.

DECIMA CONJECTVRA

18 Depromitur ex eadem clausula irrevocabilitatis, cum juramenti adjectione, ex quo enim donator, cum juramẽto promisit non revocare, sumitur argumentum, quod purè, & inter vivos voluerit donare, Marcus *decis.* 485. *num.* 7. Iul. Clar. *in §. donatio, q.* 4. Gratian. omnino vidend. *cap.* 657. *num.* 6. *& cap.* 96. *num.* 5. Et maximè interveniente in donatione Notarij stipulatione pro filijs nascituris, vt in nostra specie, idẽ Grat. *cap.* 96. *num.* 11. quia stipulatio confirmat, & auget primam conventionem, & obligat efficatius, *l. miles, §. decem, ff. de re judic.* Menoch. *præsump.* 35. *nu.* 23. *lib.* 3. Grat. *d. cap.* 96. *num.* 12.

UNDECIMA CONJECTURA

19 Reſultat ex contextura totius clauſulæ donationis, & hæreditamenti, ex qua quidem apparet providiſsimum fuiſſe donatorem in conſtituēdo donationis ordinem, maximè in caſu non electionis; poſt digreſſum enim ad plures ſubſtitutionum gradus, qualificavit filios, qui ad illam poſſent admitti, præferendo maſculos fœminis, genituræ ordinem ſervando, mente captos, religioſos, & alios, qui matrimoninm contrahere nō poterant eximendo; ex quibus omnibus clarè evincitur donatorem præcisè, & purè voluiſſe donare, Caſſan. *conſ.* 45. *num.* 132. *verſ. Et quod hæc fuerit*; non enim veroſimile eſt donatorem, tam providum fuiſſe, & tanta expreſſiſſe ob caſum tantum conditionalis, & labilis hæreditamenti.

DUODECIMA CONJECTURA

20 Sumitur, ex tempore quo factum fuit hæreditamentum, de quo agitur in capitulis matrimonialibus de anno 1589. quo quidem, ſi credimus, Fontan. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *part.* 4. *á nu.* 127. *& clauſ.* 10. *& deciſ.* 419. cum alijs ejuſdem Authoris ſupra allegatis, antiquitus ante annum 1609. hæreditamenta in Senatu pro validis, & puris judicabantur, etiam ſi adeſſet clauſula, *fills per fills*. Idem igitur declarādum venit, nunc cum tractetur de hæreditamento facto de dicto anno 1589. non enim judicandum eſt, ſecundum juris rationem, ſed potius juxta contrahentium mentem, & opinionem in his, quæ ipſorum conſenſu, & voluntate dependent, vt ex Bald. *in l. quo loco, §.* 1. *ff. de hæred. inſt.* tradit Soccin. *conſ.* 124. *nu.* 4. *lib.* 4. Cravet. *conſ.* 588. *nu.* 21. Surd. *conſ.* 315. *num.* 66. *lib.* 3. In his enim, quæ ex voluntate contrahentium pendent, opinio, & credulitas contrahentium veritati præferenda eſt, vt in ſimili argumentatur, Canc. *par.* 1. *cap.* 9. *n.* 92 faciunt tradita per Fontan. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *part.* 4. *n.* 49. Siquidem, etiam ſi intelligentia juris mutetur, non tamen venit mutanda juris deciſio, imó ſemper attendi debet opinio diſponentis, & ex ejus opinione conjcienda eſt ejus vo-

voluntas, Cyriac. *contr.* 96. *num.* 49. & ante eum, idem censuit Alciat. *in cons.* 145. *sub num.* 3. *lib.* 9. vbi, quod magis attenditur fideicommittentis credulitas, quam veritas, & Crot. *cons.* 48. *num.* 15 *lib.* 1. quos refert, & sequitur Redenasch. *cons.* 36. *num.* 104 & 105.

DECIMA TERTIA CONJECTURA

21 Deducitur, ex observantia subsequuta, ex ipsa enim ambiguitas scripturæ declaratur, *l. minimè, l. si de interpretatione, ff. de legib.* Nec aliqua præscriptione indiget talis observatia, sufficit enim, etsi sit modici temporis post celestratum contractū, Font. *claus.* 1. *num.* 33. & 34. & *claus.* 3. *gloss.* 2. *num.* 16. & *claus.* 4. *gloss.* 14. *num.* 78. & *claus.* 6. *gloss.* 1. *p.* 4. *num.* 16. Est enim legitima omnium dispositionum Interpres, & ex ipsa primogenium probatur, idem Font. *decis.* 33. *à num.* 1. *ad* 10. & *decis.* 85. *num.* 12. & *decis.* 220. *num.* 5. & 6. & *decis.* 303. *num.* 15. Fusar. *de subst. q.* 500. *num.* 1. & *cons.* 80. *num.* 7. Ludovis. *decis.* 184. *nu.* 8. Dom. Senator Ioan. Paul. Xamm. *par.* 2. *de off. jud. q.* 4. *nu.* 44. Cumq; in nostra specie post mortem donatoris ab intestato bona possedit Nob. Ludovicus de Rajadell filius primogenitus, omnibus fratribus exclusis per plurimos annos, vsque ad ipsius mortem, remanet observantia subsequuta probata, & ab ipso, & fratribus interpretatum purum fuisse hæreditamentum, & non conditionale, aliàs enim, si pro prælativo illud habuissent (cum pater donator, sine testamēto decesit) inter omnes filios hæreditas esset divisa, & ita à fratribus prætensum fuisset, quod maximè procedunt, cum constet in processu sequuto obitu Don Emanuelis donatoris fuisse factam adjudicationem Don Ludovico bonorum patris sui, tanquam filio masculo primogenito in vim prædicti hæreditamenti, tanquam puri, simplicis, & absoluti, cujus tituli vigore toto tempore vitæ suæ (vt dictum est) bona possedit, & non constat alio titulo possedisse, confitendo hujusmodi donationis, & hæreditamenti titulo sibi perventa paterna bona fuisse fra-

tribus, non conquerentibus, nec ſucceſsionem ab inteſtato petentibus, quando autem hæres eſt immediatus, & verosimiliter informatus de mẽte fideicommitentis, tunc illius confeſsio probat fideicommiſſum adeſſe, Fuſar. *q.* 501. *num.* 9. Bellon. Iun. *conſ.* 12. *num.* 54. *verſ.* 3. Carena *reſol.* 43. *num.* 28.

VLTIMA CONJECTURA

22 Pro coronide deſumpta ſit ex clauſula proœmiali noſtri hæreditamenti, in qua, vt ſupra relatum eſt, in principio, ita dixit donator: *Volent, que la ſua heretat ſie conſervada per ſos fills, y no ſie diſminuyda, ni diviſa, y lo eſtat, y condiciò ſolar, y la caſa ſua patrimonial decentment, y honoradament ſie conſervada, &c.* Quæ quidem proœmialis clauſula tria continet dicta, & ipſorum quodlibet puri, & ſimplicis hæreditamenti prębet conjecturam. Eſt enim primum, quod hæreditas donatoris inter ipſius donatoris filios conſervetur, ergo ab ipſis filijs ordine quo poſtea diſpoſuit donator, amoveri non poteſt. Verbum enim conſervare factum continet, non momentaneum, ſed ſucceſsivum, continuum, & permanens, Fuſar. *quæſt.* 382. *num.* 59. *& conſ.* 56. *num.* 22. Peregrin. *de fideicom. art.* 19. *num.* 7. Mantica *de conjectur. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 11. Non igitur poterunt donatoris bona à filijs, dum extent amoveri: Secundum dictum, ſimiliter hoc probat, dum donator diſponit, quod hæreditas ita ad filios veniat, vt non ſit diminuta, neque diviſa, modo tamen poſtea in ſubſtitutionibus adjecto de vno, in alium, ſi ſine filijs deceſſerit, cum prælatione maſculorum ordine geniturę ſervato: igitur, ex expreſſa mente donatoris ipſius bona integrè inter filios conſervari debent, ſine diminutione, & diviſione ordine ſucceſsivo de vno in alium, & conſequenter decedente Nobil. Ludovico primogenito, ſine filijs ad ſuperſtites filios bona devenire debent. Quæ quidem verba, quod bona non ſint diminuta, neque diviſa, etiam prohibitionem alienationis extra filios important; alienatione enim facta non erit poſsibile,

vt

vt bona integra, & sine diminutione inter filios remanerent, & maximè cum simus in Castro, in jurisdictionibus, in bonis qualificatis, in bonis majorum, ad quæ donator præsumitur habuisse affectionem, vt lato calamo prosequitur, Petra *de fideicom. q.1. à num.* 85. *cum multis seq.* Font. *decis.32. num.21. & 22.* Alvarado *de conject. ment. defunct. lib.2. cap.3. §.4. n.26.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsump.69. num.18* sequitur ergo ex isto secundo dicto similem resultare conjecturam permanentiæ bonorū donatoris inter filios.

13. Non minùs ex vltimo dicto dictæ clausulæ idem desumitur, disposuit enim donator, quod status, & conditio solaris, & domus sua patrimonialis decenter, & honorificè conservetur, ista enim verba status, conditio, decenter, honorificè, sonant in conservationem dignitatis, & nobilitatis filiorum, & familiæ donatoris, vt pluribus probat Redanasch. *in celebri cons.36.* Super facto casui nostro simillimo in fideicommisso conditionali, *num.* 85. & 86. & verbum illud *Solar* inter Hispanos antiquitatem, & splendorem nobilitatis significat Gutierrez *pract.q. lib.3. q.16. num.* 30. & ferè per tot. quæstionem, Garcia *de nobilit. gloss.18. à num.9. & n.12. cum multis seq.* Et verba illa incontinenti adjecta, quod domus sua patrimonialis decenter, & honorificè conservetur, important qualitatem bonorum in Castris, Baronijs, & jurisdictionibus existentium, quasi donator sub eodem periodo dicere voluerit, quod cum nobilitas non possit conservari, sine patrimonio, quod eōjunctim conservetur inter filios, insimulque nobilitas, dignitas, status, & domus patrimonialis, vt pulchrè dicit Decian. *cons.7. num.25. lib.1.* ibi: *Hoc enim est proprium nobilium, vt velint per Castra, & principaliora bona sua conservare nomen, & familiam suam, vt notatur in l. pater, §. Iulianus de leg.3. & ideo solent providere, vt in una tantum persona conserventur, né per divisionem bonorum pauperior fiat, & vilescat familia,* Soccin. *cons.42. in princ. dub.*

dub. lib. 3. Cum nobilitas, ſtatus, & dignitas ſine divitijs, & bonis ſordeſcant. Tiraquel. *de nobil. cap.* 23. *nu.* 1. & *cap.* 36. *num.* 22. & *de primog. q.* 71. *num.* 2. Caſanare *conſ.* 45. *nu.* 136. & elegantiſsimè proſequitur, Redanaſch. *in dict. conſ.* 36. *num.* 73. & 74. Tum etiam, quia verbum illud *domus* paſsim pro familia diſponẽtis ſumitur, quaſi idem ſit, quod conſervetur domus, ac ſi dixiſſet diſponentis familia, Molin. *de Hiſpan. Primog. lib.* 3. *cap.* 4. *à num.* 10. & 11. Mantica *lib.* 8. *de conject. tit.* 12. *num.* 17. latè plures allegans, Cyriac. *controv.* 203. *à num.* 16. *ad* 22. Sequitur ergo, quod ſi donator voluit conſervare ſtatum, honorificentiam, nobilitatem generis inter filios, & etiam in ſua domo, & familia, inſimulque, & patrimoniũ conſiſtens in Baronijs, & bonis illuſtribus, & majorum, dicendum eſt, quod ex hoc apertiſsimè deducitur conjectura conſervationis bonorum, & patrimonij inter filios, & ſic conſequens eſt, vt ex his omnibus dictis à donatore in dicta procœmiali clauſula inferatur, quaſi per neceſſe ad bonorum conſervationem, & patrimonij inter donatoris filios, ſicque, quod hæreditamentum ſit purum, & abſolutum, & non conditionale, aliàs enim non dici poſſet donatorem affectaſſe conſervationem bonorum ſupponendo illa ſucceſsioni ab inteſtato, & eorum diviſioni.

24 Quod præmaximè augetur, ponderando clauſulam prædictã in procœmio diſpoſitionis à donatore adjectam, quæ ex ſui natura cauſam finalem, rationem, & mentem diſpoſitionis continet. Molin. *de Hiſpanor. Primog. lib.* 1. *cap.* 5. *á num.* 1. *cum ſeq.* Menoch. *de præſump. lib.* 4. *cap.* 66. *num,* 9. Font. *clauſ.* 10. *gloſſ. vnic. num.* 45. referens noſtri Senatus deciſ. Canc. *de donat. cap.* 8. *par.* 1. *nu.* 61. Carena *reſol.* 67. *num.* 2. & 4. & ſufficit pro multis Redanaſch. *d. conſ.* 36. *à n.* 1. *ad* 35. Vbi per plurimas columnas illuſtrat, & ſtatuit procedere in omni diſpoſitione, vt in cõtractibus, teſtamentis, ſtatutis, legibus, omnibuſq; alijs.

25 Nec ſupradictis obſtare poſſunt verba illa, *fills per fills,*

fills, y fillas per fillas; in quibus adversantes totam vim faciebat. Eo, quod dicta verba cum particula *axi que*, posita sunt ad limitationem, & declarationem præcedentiū, & consequenter totam dispositionem limitari per dicta verba, ita vt prior donatio censeatur restricta tantum ad casum conditionalem cōcursus filiorum primi matrimonij cum filijs secundi. Quod pluribus Senatus decisionibus illustrare prætenditur, in quibus propter istam clausulam pluries conditionalia fuisse declarata hæreditamenta in capitulis facta, vt refert Font. *tom.2. claus.* 10. *gloss. vnic. per tot.*

26 Respondetur enim dictā objectionem non procedere, nec Senatus decisiones concurrentibus conjecturis, vt jam supra traditū est in principio, ex Canc. & Fontan. Quod maximè, & absque dubio procedit, quando dispositio continet in proœmio rationem generalem, vt in nostra specie supradicta ponderata verba: *Volent conservar la mia heretat pera sos fills*, quia tunc enim ratio illa generalis in proœmio contenta, tanquam continens causam finalem, & mentem disponentium, non restringitur, nec limitatur à subsequenti dicto, imó potius ratio illa generalis ampliatur ad alios casus, & verba illa, quæ sequuntur post proœmium, etiam si restrictiva, non limitant præcedentem plenam dispositionē, vt elegantissimè prosequitur, Surdus *in cons.* 67. *num.* 20. & 21. Vbi docet, quod si ratio est ampla, & generalis debet ampliare, & extendere dictum etiam in odiosis, & correctorijs, & *num.* 22. probat, quod ratio generalis, *quia vult bona in familia remanere*, ampliare prohibitionē alienationis, vltra tempus vitæ filij, quamvis ipsa dispositio esset limitata ad tempus vitæ, & postea, *num.* 23. & 24. *cum multis sequentibus*, alia plura tradit ad institutum, nō omitendus, Molin. *de Hisp. Primog. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 3. & 4. *cum seq.* Ibi, enim docet, quod si proœmium dispositionis sit generale, quamvis postea subijciantur verba specialia virtute dictæ rationis proœmialis resultat generalis

lis dispositio, & intelligentia, idem firmat Berret. *in cons.* 128. *sub. num.* 7. Vbi loquens de fideicommisso conventionali, ait, propter rationem, & causam finalem conservandi bona in agnatione, & domo collectam ex procœmio dispositionis, largè interpretari, quæ aliàs strictè de sui natura sumerentur, non minùs eleganter Decian. *in cons.* 7. *à num.* 14. *ad* 28. *lib.* 1. probat rationem, & causam finalem in procœmio dispositionis expressam gubernare totam dispositionem, & juxta illam substitutiones subsequentes ampliandas, vel restingendas esse præsertim, vt ipse ait, *nu.* 24. quando qualitas personarum concurrit cum ipsa causa expressa, & ex Bald. dicit, menti tenendum, supradicta illustrantur, ex traditis à Marta *vot.* 3. *num.* 13. Reg. Dom. Franc. Leo *in juris responso post decis. Valent.* 173. *num.* 58. & 59. Grivel. *decis. Dolan.* 22. *nu.* 35. Grat. *discep. forens. tom.* 5. *cap.* 878 *num.* 24. Fusar. qui valet pro multis *in tract. de subst. q.* 678. latè Redanasch. *d. cons.* 36. *à à num.* 35. *ad* 61. Insimili casu clausulæ procœmialis in cõtractu.

27 Igitur in proposito dicendum, cum donator in procœmio hæreditamenti expresserit causam finalem, & rationem generalem suæ dispositionis, videlicet conservationem bonorum in filio suo integrè, & sine diminutione pro splẽdore status nobilitatis, & domus conservatione, etiam si postea subijciãtur verba, *fills per fills*, non restringi, nec limitari dispositionem præcipuè tot, & talibus concurrentibus conjecturis supra jam traditis, vt in casu simillimo de mense Septembris 1660. declaratum extitit in Senatu (vt attestatur Doct. Vilaplana *de Brach. Mil. cap.* 4. *à n.* 105.) ad relationẽ Nob. Iosephi Marti de Ferran Regij Consiliarij, in Aula Domini Cancellarij inter Nob. Franciscum Iunyent ex vna, & Nob. Raymundum Copons ex altera, Not. Iosephus Payssa, in qua non obstantibus verbis dictis: *fills per fills, y fillas per fillas*, in hæreditamẽto adjectis fuit declaratum hæreditamentũ purum, & præcisum, & eo maximè, quia tot concurren-

ti-

tibus conjecturis claram, & præcisam voluntatem contrahentium denotãtibus verba illa: *fills per fills*, potius cẽsentur adjecta ex imperitia Notarij, quam appensatè posita de voluntate partium, vt docet Canc. *3. par. var. resol. cap. 7. num.* 83.

28 Si enim in conjecturali materia ad declarandam disponentis volũtatem sufficit vna conjectura, si illa præpotens, concludens, & necessaria sit ad animum judicantis evincẽdum, quid erit in nostro casu, in quo nedum vna, sed quam plurimæ necessariæ, & concludentes supra ponderatæ existunt, tunc enim verè, & propriè, non sunt dicendæ conjecturæ, sed potius veritatis demonstrationes, vt in terminis, dixit Rot. Rom. *decis. 21. num. 28. part. 5. recent.* Redenasch. *cons. 58. num. 97.* si veró conjecturæ leviores sint, tunc etiam si singula de per se nõ sint sufficiẽtes, multa collecta juvant Carena videndus *in resol.* 43. *num.* 33. Molin. *lib. 1. cap. 5. num.* 42. dicens, quod, quando vna nõ potest conjectura, possunt, & plures Vivius *decis. 393. in fin.* Decian. *cons. 31. nu. 129.* Surd. *cons. 67. num. 35. lib. 1.* Peguer. *decis. 102. num. 8.* Selle *decis. 65. num.* 23. qui posteriores dicunt ex levibus duas sufficere conjecturas, & tres abũdare, in examinandis enim conjecturis, non ita rigidè proceditur, nec requiritur, vt ad oculum concludant, sed sufficit, quod simul junctæ, & vnitæ disponentis voluntatem demonstrent, punctim Redanasch. *cons. 58. nu. 79.* his verbis: *Quæ simul jungi debent, & ita juncta sunt ponderanda, non autem separatim, nec vnaquæque de per se discuscienda est, cum ad invicẽ fulciantur, & vna corroboret alteram, & licet aliquæ de per se essent leviores, tã jũctæ, cum alijs suffragantur, &c.* Redanasch. qui suo morè plures allegat, quibus adde circa fideicommissum conventionale, Carena jam allegatum *d. resol. 43. num. 33*

29 Quod in hoc casu faciliùs concludendum est ad ampliandam donationem in capitulis matrimonialibus factã. Etsi enim donatio regulariter non præsumatur, & in dubio sit facienda interpreta-

tio contra donationem; id tamen nō procedit, vbi donatio fit inter perſonas conjunctas, & contemplatione matrimonij, quia tunc in dubio ſemper judicandum eſt pro donatione pura, & irrevocabili inter vivos, Oſaſch. *deciſ.* 132. Guid. Pap. *ſingul.* 457. Vincent. de Franch. *deciſ.* 436. *num.* 5. Font. jam ſupra allegatus *in add. ad* 1. *tom. n.* 19. Igitur cum in noſtra ſpecie fuerit facta donatio favore matrimonij, & etiam favore filiorum ipſorum contrahentium, concludendum eſt, etiã ſi tot vrgentiſsimæ non concurrerent conjecturæ, & ſic res dubia eſſet, ſumendã eſſe interpretationem filiorũ diſponentium, ne aliàs hæreditas, & bona ad vxorem Nob. Ludovici, vti extraneam pervenirent, excluſis filijs, quorum favore, quam plurima à Legislatoribus diſpoſita, traduntur *ad l. cum avus, ff. de condic. & demonſtr. & ad l. cũ accutiſsimi, ff. de fideicom.*

30 Vlteriùs, & ex alio capite, etiam ſi omnia ſupradicta in ſupra relato hæreditamento deficerent, adhuc dicendum veniret, in caſu quo evenit hæreditamentum purum, & præciſum fore, non veró conditionale, nam contrahentes in diſpoſitione, ſeu hæreditamẽto per eos facto duos conſiderarunt caſus in diverſis orationibus conſtitutos: In prima enim oratione, ſeu caſu tantum leguntur verba illa, in quo adverſantes ſuam poſuerunt ſpem *fills per fills, y fillas per fillas*, videlicet in caſu reſervatæ electionis ab ipſo donatore; in alia veró oratione, quæ incipit, ibi: *E ſi per ventura ell morirá ſens ſer dita electiò, &c.* Caſum non electionis ſubijcit, & conſequenter, etiam ſi in primo caſu electionis intelligeretur hæreditamẽtum prælativum propter dicta verba, *fills per fills* dicto caſui adjecta, non propterea idem dicendum eſſet in ſecundo caſu, cum hujuſmodi verba deficiant, imó in eo purum, & præciſum judicandum hæreditamentũ, cumque in dicta ſpecie non evenerit primus caſus electionis, ſed ſecundus, cum Nobilis Emanuel donator nulla electione facta deceſſerit, & etiam ſine teſtamento, non poteſt de eo fieri extenſio dicto-

ctorũ verborum de vno casu ad alium; supradicta probantur, & in primis, quod casus sunt diversi ex se patet, nam vnus est in casu electionis, alter veró in casu contrario nõ electionis, ita vt majori non indigeat probatione, quod veró orationes, & clausulæ supradictæ sint separatæ demonstrat dictio *Et*, inter ipsas collocata, & quod diverso regantur verbo, vt in terminis tradit Marta *de claus. p.4. claus.25. nu.5.* & Barbos. *de claus.claus134.n.2.3.& 4.* Et in terminis Alex. *cons.66. nu.6. lib.3.* Nam etiam si dictio *Et*, sit copulativa, est tamen, & diversificativa, Barbos. *ead. dict.* 110. *num.* 31. Et propterea qualitates positæ in vno casu, seu ratione non censentur repetitæ in alio, Menoch. *cons.* 415. *num.6.* Pereg. *de fideicom. art.6. num.53.* Font. *claus.7. gloss.2. par.2. num.35.* Fusar. *cons.*190. *n.*12. Franc. Steph. *decis.* 90. Vbi plures casus latè transcripta cumulat Vincentius Fusar. *de subst. q.* 449. *& seq.* quod absque difficultate procedit, si casus eadem sint diversi, sed imó contrarij, tunc enim propter contrarietatem diversa militat ratio de vno casu ad alium, in terminis Casanat. *cons.* 55. *num.* 55. *&* 56. quem pluribus ad institutum cumulatis, refert Ramon. *cons.*100. *num.* 158. *&* 159.

31 Ratio autem diversitatis in dicta specie manifestè deprehenditur (supradicta facta hypothesi, & quod nullæ concurrerent conjecturæ) quare nostri contrahentes in primo casu electionis voluerint facere hæreditamentum conditionale, non vero in secundo, sed purum, & præcisum talis est, nam hæreditamentum prælativum, & conditionale, ex eo consideratur, & fit à contrahentibus, nè in casu concursus filiorum secũdi matrimonij à viro contracti, blanditijs secundæ vxoris moverẽtur parentes ad bona filijs secundi conjugij relinquenda, exclusis ferçan filijs primi matrimonij, vt testatur, Franciscus Molin. *de rit. nup. lib.3.q.3.n.4.* Ramon. *d. cons.* 100. *num.* 159. Merito ergo dici potest, voluisse contrahentes in casu electionis conditionale hæreditamentum concurrentibus filij primi, &

vlterioris matrimonij, non verò in caſu, quo tantũ primæ contractæ eſſet nuptiæ, cogitarunt enim, tunc ſatis proviſum filijs primi matrimonij fuiſſe, & ſic contrahentes ex parte vxoris fiduciã habuiſſe à parente, quod ſi tantum filij exiſterent primi matrimonij, in ipſos diſponeret propter naturalem erga filios propenſionem: Attamen in caſu non electionis, & quo donator nihil diſponeret, voluerunt cõtrahentes, vt donator certam formam inter filios circa ſucceſsionem bonorum donatorum conſtitueret, nè aliàs dicta electione, & diſpoſitione bonorum deficiente bona donatoris inter filios ab inteſtato per plurimas partes partirentur, & dividirentur cõtra donantis intentionem, quia expreſsè volebat, quod bona, & hæreditas ſua inter filios conſervaretur integrè, & ſine diminutione, & ipſius nobilitas per bona majorum, & qualificata conſervaretur, ex quo concluditur ſtante dicta diverſitate orationum, & caſuum contrarietate, & rationis diverſitate, qua contrahentes moti fuerunt dici poſſe, & ſuſtineri propter illa verba, *fills per fills*, etiam ſi in primo caſu daretur hæreditamentum prælativum, non verò in ſecundo, cum vt diximus verba deficiunt, & ceſſet repetitio, videndus ad iſtud inſtitutum omnino, Ramon. *conſ.* 100. *nu.* 156. refert verba Senatus in ſententia lata in cauſa ſtatutuum Cardonę, & *nu.* 158. & 159. plura adducit, circa excluſionem repetitionis conditionum ſecundarum nuptiarũ de vno caſu in aliũ.

32 Neque obſtat ſi dicatur, Illuſtri, & Nob, Hieronymę de Zalba nullum jus competere, tanquam ceſsionariæ Nob. Annæ Olmera, & de Rajadell, quia Nobilis Anna non erat primogenita, ſed Nob. Hieronyma Calders filia primogenita, cujus jus per præmorientiam Don Ludovico non erat extinctum, cum tanquam cõditionale ex contractu proveniens ad filios hæredes potuit tranſmitti, ex *§. ex conditionali, inſt. de verb. oblig.* & ibi communiter DD. dupliciter enim reſponderi poteſt.

33 Primo, quia filiæ primogeni-

genitæ in hæreditamento fuit facta donatio cum clausula superstitis, ibi: *La filla primer nada sobrevivint del present matrimoni*, qualitas autem superviventiæ cū non potuerit verificari in Nob. Hieronyma Calders, & de Rajadell prædefuncta Don Ludovico fratri excludit transmissionē, vt latè docet Reg. Sesse loquens in donatione facta in cap. matrimonial, *decis.* 243. *num.* 3. *lib.* 3. vbi decisionem Senatus refert.

34 Ratio est, quia non est locus transmissioni, quādo qualitas desiderata à dispositione non inest ei, qui transmissionē prætendit Noal. *de transmis. cas.* 1. *num.* 1. 76. & 77. & alij plures relati à Fontan. *decis.* 585. *num.* 1. *in fin. sententia ibi relata, & num.* 5. *tom.* 2. & Canc. in nostris terminis, *par.* 3. *cap.* 21. *num.* 106 & 107. rationem præbet dicens, quod cum tunc vocentur filij sub illa qualitate tempore mortis patris, debent esse viui tempore, quo successio defertur; concludens secùs esse, quando primogenitus simpliciter est vocatus, cum igitur tempore quo successio bonorum D. Emanuelis fuit delata, præmortua fuerit Nobil. Hieronyma Calders, & sic cessat qualitas superviventiæ, dicendum est transmissionem cessasse, & jus petendi ad Nob. Annam superstitem competisse.

35 Secundo respondetur donatorem in nostro hæreditamento in casu deficientię primi filij masculi, non solum hæreditasse filiam natu majorem superstitem, sed addidisse *del present matrimoni*, quę vltima qualitas nullo modo verificari potest in filijs Nob. Hieronymæ prædefunctæ, quia non sunt filiæ illius matrimonij, sed alterius, per quæ excluditur transmissio, vidēdus Cassaneus in terminis donationis in capitulis matrimonialibus in favorem filiorum nalcitorum *cons.* 53. *per tot. & signanter num.* 17. ita scribit: *Quinto facit, quoniam ex prædictis resultat aliud, scilicet ex his verbis, superstes, sive supervivés, quod id, quod posset esse transmissibile, scilicet, tale jus in spe tantum, propter voluntatem donatricis efficitur in transmissibile, sicut in simili vide-*

demus in l. in conditionibus, §. 1. vbi Soccin. ff. de condit. & demonſtr. Quouiam ex quo tale verbum, numquam poteſt verificari in filio primo natu mortuo, nec etiam dece preſent mariage, *poteſt in æternum verificari in filijs filij primo nati, cum ſint nati ex alio matrimonio, ideo illud, quod poterat eſſe tranſmiſsibile, numquã erit tranſmiſsibile, quia nunquam reperientur conuenire prædicta verba filio primo jam mortuo, & filijs primi nati ex alio matrimonio penitus diverſo natis. Et ita eſt veritas, ex quo maximè eſt dabilis caſus in quo prædicta verba in ſuo proprio ſenſu, & in ſuo proprio ſignificato, ſine aliqua fictione, & extenſione, ſeu impropriatione poſſunt adaptari, & vbi verba poſſunt capi in eorum ſenſu famoſiori, ſemper ita capienda ſunt potius, quam per impropriationem, aut extenſionem, l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ag. veſtig. vel emphyt. pet.*

36 Neque ceſsio facta in favorem Illuſtris, & Nob. Hieronymæ de Zalba per Don Ioſephum Olmera poteſt dici facta in potentiorem, tũ quia fuit facta in collitigantem per viam tranſactionis, quæ valida eſt, Lancellot. *de attent. par. 2. cap. 4. de attent. litt. pendet. in præfat. num. 467.* tum quia fuit facta bona fide, & non malitiosè, & cum dolo, Olea *de ceſſ. tit. 2. quæſt. 4. num. 24.* Canc. *var. part. 2. cap. 12. nu. 68. & 69.* Menoch. *de recup. remed. 1. q. 33. ſub num. 381. & præſumpt. 129. num. 39.* Trentacinq. *var. reſol. vol. 1. tit. 2. de poſtulando, reſol. 2. num. 15.* Gabriel *concluſ. 5. tit. de act. & conſ. 67. num. 1.* Caputaq. *deciſ. 105. par. 1.* Decian. *conſ. 109. nu. 9. lib. 3.* Rebuff. *in tract. de privileg. Schol. privileg. 177. in fin.* Tuſchus *concluſ. 387. n. 1. & 6. verb. Litigioſa, & concluſ. 461. num. 5. verb. Potentiores,* Petr. Gregor. *ſyntag. jur. lib. 25. cap. 20. numer. 7.* Burgos de Paz *conſ. 35. num. 5* Marta *conſ. 4. nu. 8.* Brunneman. *in com. Cod. ad l. 2. Cod. ne liceat potent.* & Farinac. *in frag. crim. part. 2. verb. Litigioſa, num. 320.* Oſaſch. *deciſ. 144. nu. 12. & 14.* Rot. Rom. *par. 7. recent. lib. 3. deciſ. 173. num. 9. in fin.* eadem

Rot.

Rot. *decis.* 228. *nu.* 21. Giurba *decis.* 62. *nu.* 18. Cald. Pereyr. *de empt. & vend. cap.* 29. *num.* 64. Toro *in compend. decis. part.* 3. *verb. Cessio actionis*, Dom. Hyppolitus Montaner *ad Dom. Olibam, par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 37. & 38. Iulius Caponius *discep. to.* 4. *cap.* 295. *art.* 3. *à num.* 15. Olea *d. nu.* 24. qui reprobat Galeotam *contr.* 2. *num.* 14. & 25. Petr. Barbos. *ad l.* 1. *ff. solut. matr. par.* 7. *num.* 47. Luca *in spicilegio de cess. jur q.* 99. *nu.* 13. Gallerat. *de renunciat. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 111. *circa fin.* Marc. Ant. Sabell. *in summa tract. to.* 1. *verb. Cessio, n.* 23. *vers. Valet etiam in fin.* & *verbo Causa, num.* 21. Tum quia non fuit fictè, & simulatè facta, sed verè, & realiter, Amic. *cons.* 24. *num.* 9. Olea *d. q.* 4. *à nu.* 16. Luca *in spicil. d. q.* 99. *n.* 13. Caponius *discep.* 245. *art.* 8. *num.* 22. *tom.* 4. Et per has rationes in omnibus casibus, in quibus concurrit justa, & legitima causa, & titulus limitatur comuniter dispositio *d. l.* 2. *Cod. ne liceat potent. &c.* Bart. Bald. & alij *ad d. l.* 2. Toro *in comp.* 38 *decis. par.* 3. *verb. Cessio actionis circa medium, fol.* 146. Farin. *in frag. par.* 2. *verbo Litigiosa, num.* 322. & comuniter DD.

37 Hæc bona fides, justa, & legitima causa exclusiva doli, fraudis, & animi vexandi, quæ regulariter præsumitur in cessione facta Potentiori, probatur conjecturis, secundum comunem, & magis approbatam opinionem Doctorum Farinac. *par.* 2. *verb. Litigiosa, nu.* 320. Tusch. *concluf.* 391. *num.* 5. & *concluf.* 463. *num.* 26. Trentacinq. *d. resol.* 2. *num.* 15. *vers. Hæc cessio,* Olea *d. q.* 4. *num.* 24. Burgos de Paz *cons.* 35. *num.* 5. Canc. *d. p.* 2. *à num.* 69. Osasch. *decis.* 144. *nu.* 14. Iulius Caponius *d. discep.* 295. *art.* 3. *num.* 16. assignantur conjecturæ, quæ Iudicis arbitro relinquuntur, Osasch. *concluf.* 441. *lit. P. nu.* 5. Farinac. *d. p.* 2. *n.* 320. & sufficiunt, licet leves, & minimæ sint, Caputaq. *decis.* 105. *par.* 1. Farin. *d. nu.* 320. Solon de Pace *cons.* 35. Lnvar. *cons.* 43. *num.* 33. Canc. *var.* 2. *cap.* 12 *num.* 69. in terminis *d. l.* 2. *Cod. ne liceat potent. &c.*

Prima conjectura sit, quod creditum cessum sit verum,

Tusch.

Tuſch. *conc.* 461. *n.* 5. *& concl.* 463. *n.* 26. Farin. *d. nu.* 310. Dom. Senator Montaner *ad Dom. Oliba d. p.* 2. *lib.* 1 *cap.* 4. *nu.* 37. *&* 38. Prat. *to.* 3. *diſcep.* 26. *num.* 91. Olea *d. q.* 4. *n.* 34. Luca *d. q.* 99. *num.* 13. *verſ. Præterea.*

39 *Secunda*, quod cauſa ob quam fuit facta ceſsio ſit vera, & realis, & in eodem inſtrumento expreſſa, Bald. *ad d. l.* 2. *Cod. ne liceat Potent. &c. & in l. & qui in fin. de diſtract. pig.* Menoch. *de præſump. lib.* 3. *præſump.* 120. *n.* 42. Cynus *in Cod. ad l.* 2. Iulius Caponius *d. diſcep.* 295. *art.* 3. *num.* 15.

40 *Tertia*, quod cedens ſit dives, & oppulētus, & facultatibus plenus, Tuſch. *d. concl.* 461. *n.* 5. *& concl.* 463. *nu.* 26. *lit. P.* Farin. *d. nu.* 320. Dom. Montaner, ad Dom. Oliba, qui proximè.

41 *Quarta*, quod Ceſsionarius ſit perſona qualitatis, & omni legalitate præditus, Oſaſch. *deciſ.* 144. *num.* 14.

42 *Quinta*, quod ceſsio ſit facta perſonæ conſanguineæ, *l. ſi forte*, vbi Barth. *ff. de conſtrenſ. pecul. l. merito*, *ff. pro ſocio*, *l. ſi donatione*, *Cod. de collat.* Rebuff. *tom.* 2. *ad ll. Galliæ*, *tit. de ceſſ. act. art.* 1. *gloſſ.* 8. *in fin.* Bald. *in l. qui ſtipendia*, *num.* 3. *Cod. de Procurat.*, Amicis *conſ.* 24. *nu.* 8. Caldas Pereyra *de empt. & vend. cap.* 24. *num.* 64. Zacephal. *conſ.* 64. *á num.* 30. Menoch. *præſump.* 129. *num.* 39. Sabell. *ſum. tract. tom.* 1. *verb. Ceſsio*, *num.* 25. *verſ. Valet facta*, aut ex cauſa neceſſaria, vtpotè cauſa dotis, aut ſolvēdi aliquod debitum, Caputaq. *d. deciſ.* 105. *par.* 1. Rebuff. *d. tom.* 2. *art.* 2. *gloſſ. fin. verb. Ultimo non licet*, Dueñas *regul.* 88. *limit.* 1. Farin. *verb. Litigioſa*, *num.* 323. Pereyra *d. cap.* 24. *num.* 64. Olea *d. tit.* 2. *q.* 99. *num.* 13. *verſ. In alienationibus.*

43 *Sexta*, quod ceſsio ſit facta in vltima voluntate, vtpotè vel per legatum, vel per hæredis inſtitutionem, Pereyra *d. cap.* 24. *num.* 64. Iacob. de Arena *de ceſſ. jur. num.* 8. Franch. *deciſ.* 493. Rovit. *conſ.* 11. *lib.* 1. Luca *in ſpicil. d. num.* 13. Ant. Gobius *conſult. deciſ.* 13. *num.* 19. Sabell. *qui ſup. num.* 23.

44 *Septima*, quod ceſsionis contractus ſit celebratus palam,

lam, & publicè, vtpotè cum instrumento publico recepto penes Notarium, Lanar *cons.* 43. *num.* 32. Osasch. *d. decis.* 144. *num.* 12. & 14. Iul. Capon. *d. d. discep.* 295. *art.* 3. *num.* 15.

45 *Octava*, quando cedens aliter non potest recuperare suum creditum, & facit dictam cessionem, ad prospiciẽdum rebus suis, & ad consulendum vtilitati suæ, Barbatus *in rub. de rescrip. collat.* 19. *vers. Idem dicendum erit*, Pereyra *d. cap.* 14. *num.* 63. Afflict. *in consuet. Neapol. lib.* 1. *rub.* 8. *num.* 36. Pereyra *regul.* 88. *limit.* 5. Farin. *dict. verb. Litigiosa, nu.* 321. Zabell. *d. num.* 23. *vers. Valet etiam.*

46 Secundum has conjecturas debet intelligi, & interpretari constitutio 1. *tit. Que no sie licit cessionar, ò transferir alguna cosa en altres mes potents*, ibi: *Las Lleys Romanas vedam, cessions esser fetas en pus poderosa persona, axi per rahò de riquesas, com de offici en nostre persona, ò de la Alta Reyna cara muller nostra, è dels fills masles, è del Thesorer, è de altres Oficials nostres de qual sevol preheminencia, ò estament sien, declaram lloch haver, è aquellas inviolablement esser observadas*: quia cum constitutio referatur ad dispositionem juris cõmunis legum Romanorum, debet considerari, illam esse ipsum jus comune, *l. asse toto, ff. de hæred. inst.* Gratian. *discept. forens. cap.* 28. *num.* 31. & 32. Amato *resol.* 42. *nu.* 4. Posth. *resol.* 68. *num.* 140. Rub. *de testam. cap.* 37. *nu.* 73. Mant. *decis.* 336. *num.* 3. & *decis.* 375. *nu.* 9. Bonden. *colluct. legal, tom.* 1. *colluct.* 9. *num.* 104. per ipsam enim renovatur dispositio juris cõmunis, & ejus observantia excitatur, Bonden. *d. colluct.* 9. *aum.* 106. ac si ipsæmet leges Romanæ essent intravisceratæ, & transcriptæ in eadem constitutione, Bonden. *vbi supra, num.* 105. Maximè attenta natura verborũ dictæ constitutionis, relationem facientium, ibi: *E aquellas esser inviolablement observadas*, quæ inducunt confirmationem in forma specifica, Rot. Rom. *par.* 10. *recent. decis.* 298. *n.* 27. Conciol. *in prælud. stat. Eugub. n.* 202.

à majoritate enim rationis dicta constitutio debet indui ipsis met intelligentijs, interpretationibus, & restrictionibus, quas recipiunt dictæ leges Romanæ, provt eas admittunt omnia statuta, eo ipso, quod conveniunt, & concordant cum jure communi, etiam si ipsi non sint relativa, Font *de pact. tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 18. *part.* 2. *num.* 68. & *gloss.* 11. *num.* 33. & *decis.* 498. *nu.* 16. & 17. Mieres *collat.* 2. *cap.* 28. *nu.* 6. *in Curia Dom. Regis Petri II.* Barchinon. Ferrer *sup. const. hac nostra evident.* 3. *num.* 78. & *temp.* 1. *num.* 51. Dom. Oliba *de act. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 30. Canc. *var. par.* 3. *cap.* 16. *nu.* 144. Beroy. *cons.* 65. *num.* 7. & 8. *vol.* 2. Mascard. *de Stat. interp. concl.* 2. *num.* 71. & 219. Giurba *ad consuet. Messan. cap.* 11. *gloss.* 5. *num.* 5. Et consequenter, si opponaretur per viam quærelæ, sive contrafactionis vigore hujus constitutionis, res ardua foret, quia quoties, res est dubia, & disputabilis nullo modo dici potest dari inobservantiam, vel contraventionem, vt docet Excel. Dom. Vicecancel. Crespi *obser.* 1. *inspect.* 5. *nu.* 286. cum ad eam incurrendã requiratur, quod sit constitutio, litteralis, clara, & formalis, Font. *tom.* 1. *decis.* 259. & 498. Mieres *tom.* 2. *col.* 6. *cap.* 9. *num.* 15. & *à num.* 50. Berart. *in spec. visit. cap.* 3. *num.* 72. Dom. Crespi *obser.* 1. *num.* 315. Doct. Valentia *in illust. const.* 7. *tit. de elect. dels DD. de la Real Audientia, cap.* 1. *n.* 1. Remedium hoc casu jam habet pars intentando littem, & opponendo de dicta constitutione in judicio, quia, quando adest remediũ ordinarium cessat extraordinarium cõstitutionis Dom. Crespi *obser.* 1. *insp.* 6. maximè in cõtractu vltro, citroq; obligatorio, quo in casu in Cathalonia debet procedi per directum, vt docent, & attestantur Practici nostri.

47 Easdem met fere conjecturas admittit edictum Prætoris *in l.* 2. *ff. de alienat. judicij mutandi causa facta*, de qua Olea *d. q.* 4. *num.* 33. & 34. Et limitatur in omnibus casibus, in quibus cessat dolus, & animus vexandi, vt est expressum *in l.* 4. *§.* 3. *ff. eod.* Roland. *cons.* 38. *num.* 26. *lib.* 2 Galerat. *de renunciat. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 109. Donell. *lib.* 25.

cap.27.lit. B, Fab. *in Cod lib. 2.tit.37.deff.1.* Galeot. *contr. 2. num.14.* Et apparet ex bona fide, aliqua ratione, & justa causa ex supra expresis, aut alijs, Franch. & addent. *decis.* 195 Schifordager. *lib.2. tract.* 24 *q.2. circa fin.* Intigl. *conf.18 à nu.* 42. Castillo *contr. to.3. cap.25. num.32.* Trentacinq. *lib.2.var.tit.de act.resol.2. nu.* 12. Rodericus *de ann. redd. lib 3. q.4. num.43.* Olea *dict. q.4. num.57.* provt in terminis supra mentionatæ constitutionis 1. docent Practici nostri Mieres *add. const.1. tom.2 collat.6. cap.3. num.29.* Canc. *var par.2.cap.12.num.69.*

48 Ex his videbis in R. Sentētia hujus causæ (infra transcripta) lata die 9. Aprilis 1671. referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada Reg. Senatore in actis Almunia, & & Casases Not. fuisse admissam dictam cesionem factam per Dom. Iosephum Olmera dict. Illustri, & Nob. Hieronymæ de Zalba, vxori adm. Illustris, & Magnifici Dom. Michaelis de Zalba, & de Vallgornera, Marchionis de Vilanant, Equitis Ordinis Divi Iacobi de Spata, & R. Conciliarij in Sacro Supremo Aragonum Concilio, & illius vigore bona adjudicata in illa controversa.

SEQVITVR R. SENTENTIA

49 *Attento ex meritis processus, & signanter ex quodã capitulo resultanti ex capitulis matrimonialibus initis factis, & juratis inter dictum Nobilem Emanuelem de Rajadell dominum qui dicebatur Castri, Villa, & termini de Iorba Vicariæ Cervariæ ex una, & Elisabethem Ioannam Doms domicellam ex altera die nona Februarij 1589. penes Nicolaum Molner, & Salvadorum Coll Not. pub. Barchin. simul stipulantes, de quo fidē facit Henricus Coll Notar. pub. dictæ Civitatis. Cōstat dictum Nobilem Emanuelem de Rajadell donationem, seu hereditamentum feciſſe his verbis*: Item es pactat, y concordat entre ditas parts, que per favor, y contemplació del present matrimoni lo dit senyor Don Emanuel de Rajadell, volent, que la dita heretat sia conservada per sos fills, y no sia diminuida, ni di-

visa, y lo estat, y condició sola, y la casa sua patrimonial decentment, y honoradamēt sia conservada, y altrament haje de heretar, segons, que de present hereta, y per titol de heretament, y donació pura, perfeta, simple, è irrevocables, ques dius entre vius, après empero obte de ell dit senyor donada, ni abans ab los pactes, vincles, condicions, y modificacions devall escrits, no sens aquells, otorga, y consent tots, y sengles bens seus mobles, è immobles aguts, y per haver, veus, drets, y accions suas, ahont se vulla que sian, y en qualsevol especie, ó llinatge consistescan, y à ell de present pertanyen, y espectan, y en lo esdevenidor pertanyaràn, y espectaràn per qualsevols rahons, ó causas à mi dels fills masles del present matrimoni naxedors en aquell; es à saber, que à ell mes habil, y mes suficient li apparrà per possehir sa heretat, y bens, y lo q entre vius, ó en darrera voluntat, ó altramēt elegirà, y anomenarà, è si fills masles no hi haurà: empero hi haurà fillas fembras del present matrimoni, è lo dia de son obit no hi haurà fill masle del present, ni altre matrimoni, en dit cas hereta, y dona tots los dits bens, y drets seus à vna de las fillas fembras del present matrimoni en aquella; es à saber, que ell eligirà, y anomenarà, y ab los pactes, vincles, y condicions, que aposar los voldrà, y axis que fills per fills, y fillas per fillas hajen de ser hereus, y preferits los del present matrimoni, è si per ventura ell morirà sens fer dita electió, y nominaciô de hereu desde hara vol, y dispon, que sia hagut per hereu, y anomenat lo primer fill masle del present matrimoni naxedor, è que lo dia de son obit sobreviurà, pus empero sia sa de enteniment, y dret de sos membres, de tal manera, que sia habil pera possehir la heretat, y bens, y no sia en Sacres Ordes constituhit, ó en alguna Religió profes, que no pogues contractar matrimoni; è si lo dit fill masle primer nat no tenia las ditas qualitats, ó les tenia, y moria, quant que quant sens infant, ó infants ideſt liberis legitims, y naturals, y de legitim, y

car-

carnal matrimoni procreats, ó ab tals infats algu dels quals no pervingue à edat perfeta de poder testar, en dits cas, y quiscu de aquells, la dita sua vniversal heretat sia, torn, y pervingue al altre fill mascle segon nat, è sobrevivint del present matrimoni, ab las matexas condicions, y modificacions sobreditas, y axi discorregue, y discorrer haje la dita sua heretat per tots los altres fills mascles del present matrimoni, fins als derrers inclusivè, orde de primogenitura entre ells tot temps servat, y ab las matexas condicions, y y modificacions, que del primer fill mascle es dit, y disposat; è si en cas, que tots los dits fills mascles sobrevivints del present matrimoni, ó altre no tenian las ditas qualitats, ó las tenian, y morissen quant que quant sens dits infant, ó infants, ideft liberis legitims, y naturals, ó ab tals algu dels quals no pervindrà à edat perfeta de testar, en dits casos, y quiscu de aquells, sia haguda per nomenada, y heretada la filla primera nada sobrevivint del present matrimoni, pus sia sana de enteniment, y dreta de sos membres, y habil, y suficient pera contractar matrimoni, è no sos professa en alguna Religió, que no pogues contractar matrimoni, è aquella no tenint las ditas qualitats, ó tenintlas, y après morint quant que quant sens dits infant, ô infants, ideft liberis legitims, y naturals, y de legitim, y carnal matrimoni procreats; ó ab tals infants algu dels quals no pervingues à edat perfeta de testar, en dits casos, y quiscu de aquells la dita sua heretat torn, y pervingue à la altre filla segonament nada, y sobrevivent del present matrimoni ab las matexas condicions, y modificacions sobredites, y axi discorregue la dita sua heretat per totas las altres fillas, de la primera fins à la darrera inclusivè ab las matexas condicions, y modificacions, que dels fills mascles, es dit, orde de primogenitura entre ells servat. Reserves empero lo dit senyor Don Emanuel de *Rajadell* pera testar altrament fer à sas liberas voluntats vint milia lliuras moneda Barcelonesa en è sobre las ditas cosas donades, y he-

heretades; è tambe se reserva lo ple, è integro vs de fruit de vida sua natural de totas las sobreditas cosas per ell donadas, y heretadas, per rahó del qual vs defruit no sia obligat en prestar caució alguna de vsar, y fruir de aquell à arbitre de Iuzge. Reserves tambe plena, y libera voluntat, y potestat, que no obstant lo present heretament puga si ben vist li serà dexar, y constituhir dit vs defruit, axi entre vius, com en darrera voluntat à la dita senyora Isabel Ioanna, Deu volent, esdevenidora muller sua, è ab los dits pactes, condicions, modificacions, y reservacions, y no sens aquells, ni altrament fà, y fer enten la present donació, y heretament vniversal ab promesa de lliurarho per son hereu, fer lliurar la posessió real, actual, corporal, ó quasi de las ditas cosas llurs, y drets donats ab facultat de poderles pender, après empero obte seu, y no abans de propria autoritat, clausula de constitut, cessió, y mandato de tots drets, y accions, constitució de Procurador in rem propriam, clausula de intima, y ab totas las altres clausulas à translatió de domini, y posessió necessarias; E per atendrer, y cumplir tenir, y servar las cosas sobreditas ne obliga lo dit senyor Don Emanuel de Rajadell tots, y sengles bens seus, mobles, è immobles, haguts, y per haver, drets, veus, y accions suas hont se vulla sian, ab totas renunciacions necessarias. E promet, y jura corporalment, y solemne, que la present donació, y heretament vniversal haurà ferm, y agradable, y contra aquell no farà, ni vindrà, nil revocarà per rahó de ingratitut, inopia, necessitat, ó offensa, ni per supervivẽcia de altres fills, dels quals hara de present cogite, y pense, ni per altre qualsevol rahó, ô causa, renũciãt, *&c. Constat dictum Nobilem Emanuelem de Rajadell donatorem nullo condito testamento saltim, quod appareat, & sic nõ facta heredis electione obiisse, superstitibus Nobilibus Ludovico, Didaco, Hieronyma, Anna, & Magina filijs, & filiabus suis legitimis, & naturalibus. Constat dictũ Nobilem Ludovicum de Rajadell*

dell filium masculum primogenitum dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell donatoris tenuisse, & possedisse ejus universam hereditatem, & bona toto tempore vitæ suæ. Constat dictum Nobilem Didacum de Rajadell filiũ masculum secundo genitum dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell, antea quam nuberet, & sic absque filijs legitimis, & naturalibus, decessisse. Constat dictam Nobilem Hieronymam de Rajadell filiam primogenitam dicti donatoris, quæ matrimonium contraxit cũ Michaele de Pons domicello Barchinon. domiciliato, ab hoc sæculo migrasse relictis duabus filiabus scilicet Nobili Hieronyma de Pons, & Rajadell primogenita, quæ matrimonium contraxit cum Nobili Michaele de Zalba, & de Vallgornera milite Ordinis, & Militiæ Ordinis Sancti Iacobi de Spata, nunc Regio Consiliario in Sacro Supremo Regio Aragonum Consilio, & Nobili Elisabethe de Pons, & Rajadell secundo genita, quæ matrimonium contraxit cum Francisco de Corbera, Domino qui dicebatur de Llinás. Constat dictum Nobilem Ludovicum de Rajadell filium masculum primogenitum dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell vitam cum morte commutasse, absque liberis legitimis, & naturalibus, superstitibus Nobili Hieronyma de Zalba, Pons, & de Rajadell filia primogenita dicta Nobilis Hieronyma de Pons, & Rajadell, ac neptis, sive neta dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell donatoris, & Nobili Anna de Olmera, & de Rajadell sorore dicti Nobilis Ludovici de Rajadell, ac filia secundo genita dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell. Constat ex fide obitus dictam Nobilem Annam de Olmera, & de Rajadell, die decima sexta Martij millesimo sexcentesimo quadragesimo nono, & sic hac lite pendente á vivis migrasse, & in suo ultimo testamento condito septima Martij penes Ioannem Baptistam Vidal Not. pub. Barchinon. de quo fide facit Petrus Riambau Not. pub. dictæ Civitatis hæredem universalem instituisse Nobilem Hieronymam

mam de Olmera, & Rajadell filiam ſuam. Conſtat dictam Nobilem Hieronymam de Olmera, & de Rajadell ætatis pluſquam duodecim annorum, nullo condito teſtamento ſaltem, quod appareat, abſque filijs obijſſe, ejuſque univerſam hæreditatem, & bona per Regentē Vicariam Barchin. 4. Decembris milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quarto adjudicatam, & adjudicata fuiſſe Nobili Joſepho de Olmera, & Altarriba ejus fratri unico, cum jurium plenitudine. Conſtat inſtrumento concordiæ inito, & firmato inter dictum Nobilem Joſephum de Olmera, & Altarriba ex una, & dictam Nobilem Hieronymam de Zalba, & Pons, uxorem dicti Nobil. Michaelis de Zalba, & de Vallgornera, Regij Conciliarij in Supremo Regio Aragonum Conſilio partibus ex altera, recepto, & teſtificato vigeſima quinta Novembris milleſimo ſexcēcenteſimo ſexageſimo, penes Raphaelem Joannem Celleres Not. pub. Barchinon. dictum Nobilem Joſephum de Olmera, & Altarriba ceſsiſſe, tranſportaſſe, & renunciaſſe in favorem dictæ Nobilis Hieronymæ de Zalba, & Pons, & ſuorum omnia jura, & actiones ſibi pertinentia, & ſpectantia in hæreditatibus, & bonis univerſalibus dictorum Nob. Emanuelis, & Ludovici de Rajadell avi, & avunculi reſpectivè dictæ Nobilis Hieronymæ de Zalba. Conſtat Nobilem Mariam de Rajadell, & Peguera uxorem in primis nuptijs dicti Nobilis Ludovici de Rajadell, & nūc in ſecundis Joſephi de Rajadell, & Cruylles tenere, & poſsidere univerſam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Nob Emanuelis de Rajadell ſoceri ſui, & donatoris prædicti, quæ poſt mortem dicti Nobilis Emanuelis fuerunt poſſeſſa per dictum Nob. Ludovicum de Rajadell illius primum virum. Conſtat dictam Nob. Annam de Olmera, & de Rajadell petiſſe in præſenti cauſa, & hodiê dictam Nob. Hieronymam de Zalba, Pons, & de Rajadell in vim ſupradicti hæreditamenti univerſam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti

cti Nobilis Emanuelis de Rajadell sibi adjudicari, & dictã Nob. Mariam de Rajadell, & Paguera possessoritrice dictorum bonorum condemnari ad illorum restitutionẽ.

Et licet per dictam Nob. Mariam de Rajadell, & Paguera vxorẽ Iosephi de Rajadell, & Cruylles fuerit pretensum ex supradicto hereditamẽto nullũ resultare fideicommissum purum, praecisum, necessarium, & absolutum in favorem dictæ Nobil. Annæ de Olmera, & Rajadell per mortem dicti Nobilis Ludovici de Rajadell, absque filijs, nec in favorem dictæ Nobilis de Zalba, & Pons, sed tantum cõditionale prælativum, & respectivum eo, quia Nobil. Emanuel de Rajadell donator prædictus in substantia ipsius hereditamenti, adjecit illa verba: Axi que fills per fills, y fillas per fillas hajen de ser hereus, y preferits los del present matrimoni, quæ uti declarativa universalis antecedentis dispositionis, & copulata per dictionem, axi que, latine, ita quod, important conditionem concurrentibus scilicet filijs alterius matrimoni, Et cum dictus Nob. Emanuel de Rajadell, non reliquerit filios alterius matrimonij, quia nec ad secundas convolavit nuptias, & sic deficiat concursus filiorum primi, & secundi matrimonij, quod dictus Nobil. Ludovicus de Rajadell libere habuit, & possedit universam hæreditatem, & bona dicti Nob. Emanuelis ejus patris ab intestato defuncti, & consequenter, quod dicta Nobil. Maria de Rajadell, & Paguera, vti posidens universam hæreditatem, & bona dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell ab eorum restitutione venit absolvenda.

Cæterum attento ex clausula præfationis, & proœmij supradicti hereditamẽti constat dictum Nobilem Emanuelem de Rajadell posuisse hæc verba: Volent, que la sua heretat sia conservada pera sos fills, y no sia diminuyda, ni divisa, y lo estat, y condició solar, y la casa sua patrimonial decentment, y honradament sia conservada; quæ quidem verba indicant mentem dicti Nobilis donatoris, & ex ejus subsequenti dispo-

sitione intentio apertè dignoscitur non respectivè prælativè, & conditionaliter disponere, sed purè, præcisè, & absolutè voluisse hæreditare filios suos, non enim hæreditas inter ipsius donatoris filios conservaretur si ab ipsis ordine, quo donator disposuit amoveri posset, nec non sine diminutione, neque sine divisione ad filios veniret, si Nobilis *Ludovicus de Rajadell in casu mortis sine filijs de illa disponere potuisset, nec etiam status, & conditio solaris, & domus sua patrimonialis decenter, & honorifice conservaretur, si inter ipsos filios fideicommissum non esset purum, præcisum, & absolutum, cum sine divitijs, & bonis nobilitas, status, & dignitas sordescant; nec relevat, quod dictus* Nobilis *Emanuel de Rajadell in substantia, & dispositione ipsius hæreditameti adjecerit illa verba:* Axi que fills per fills, y fillas per fillas, &c. *Et quando unum dicitur in proœmio, seu præfatione, & aliud concluditur, & disponitur in substantia, & dispositione, tunc non præfationi, seu proœmio, sed conclusioni, & dispositioni standum est, quin procedat, quando verba dispositionis sunt clara, secùs si dubia, & aquivoca, ut in isto casu, nam tunc proœmio standum est. Constat dictũ* Nob. *Emanuelem de Rajadell, nedum sibi reservasse plenum, & integrum usumfructum durante vita sua in omnibus rebus donatis, & hæreditatis, sed etiam plenam, & liberam facultatem, & potestatem, quod non obstante prædicto hæreditamento posset, si sibi benè visum foret illum, tam inter vivos, quam in ultima voluntate relinquere dictæ Elisabethi Joannæ futuræ uxori suæ, cum qua matrimonium contraxerat, quia stante clausula facultatis relinquendi usumfructum in ultima voluntate dictæ Elisabethi Joannæ futuræ uxori suæ, impossibile est, ut talis reservatio possit verificari in casu hæreditamenti prælativi conditionalis, & respectivi, secundarum nuptiarum, & sic filiorum secundi matrimonij, sed tantum in casu hæreditamenti puri, præcisi, & absoluti, ex qua præsup-*

supponit donator sibi reservasse prædictam facultatem casu, quo prædecesserit dicta Elisabethi Ioãna futuræ uxori suæ, & consequenter in casu, quo morte præventus non poterat secundas nuptias cõtrahere. Constat dictum Nobil. Emanuelem de Rajadell donatorem in casu non factæ electionis (qui casus evenit) hæreditasse filios masculos, & postea filias illius matrimonij, servato ordine primogenituræ, & in prædicto hæreditamento in casu non electionis non requiritur illa clausula, axi que fills per fills,&c. *Sed solum requiritur in casu electionis; & consequenter, quidquid sit de intelligentia dictæ clausulæ, non est repetenda, nec sub intelligenda in casu non factæ electionis, quo simpliciter hæreditamentum fuit in favorem filiorum, & filiarum illius matrimonij.* Nec *obstat prætensa repetitio clausulæ,* axi que fills per fills, &c. *Positæ in casu electionis, ad casum non electionis, tum ratione dictionis, quæ cum legatur in principio clausulæ non electionis,* ibi: E si per ventura ell morirà, &c. *copulat dispositionem, quæ antecedentem conjungit cum sequentibus, tum ex quo in casu non electionis in vocatione filij masculi secundo geniti superviventis præsentis matrimonij leguntur verba*: Ab las matexas condicions, y modificacions sobreditas, *& inferiùs in vocatione filiæ secundo genitæ superviventis præsentis matrimonij subsequuntur verba*: Ab las matexas condicions, y modificacions sobreditas, *& inferiùs circa finem post clausulam reservationis ususfructus adijciuntur verba sequentia.* E ab los dits pactes, vincles, condicions, modificacions, y reservacions, y no sens aquellas, ni en altre manera fà, y fer enten la present donació, y heretament vniversal, &c. *Quia & si copula, & inducat tacitam repetitionem qualitatum præcedentium de uno casu ad alium procedit data idemtitate orationis, & ubi quilibet casus præcedens, & subsequens sunt ad invicem separati, & in diversis capitulis, aut clausulis positi, & perfecta oratione determinati (ut in isto casu) non admit-*

titur repetitio de vno casu ad alium etiam inter easdem personas, quamvis adsit dictio &, seu adsint aliæ dictiones repetitionem significantes, cum tunc stent potius continuativè, quam repetitivè, & verba illa: Ab las matexas condicions, y modificacions sobreditas; *positain casu non electionis, tam in vocatione filij masculi secundo geniti supervivent is præsentis matrimonij non inducunt repetitionem clausulæ:* Axi que fills per fills, y fillas per fillas, &c. *Posita in casu electionis ad casum non electionis, siquidē donator in casu non electionis hæreditavit primum masculum primogenitum supervivent em illius matrimonij adjectis his verbis:* Pus empero sia sa de enteniment, y dret de sos membres, de tal manera, que sia habil pera possehir la heretat, y bens, y no sia en sacres ordes constituhit, ó en Religió alguna profes, que no puga contractar matrimoni. E si lo dit fill masle primer nat no tenia las ditas qualitats, ó las tenia, y moria quant que quant sens infant, ó infants, *ideſt liberis,* legitims, y naturals, y de legitim, y carnal matrimoni procreats, algu dels quals no vingues à edat perfeta de poder testar, en dits casos, y quiscu de aquells, la dita sua vniversal heretat sia, torn, y pervingue al altre fill masle legō nat sobrevivint del present matrimoni, ab las matexas modificacions, y condicions sobreditas, *Et postea transiens donator in defectū masculorum ad vocationem filiæ primogenitæ supervivētis adjecit similia verba: Et sic suprādicta clausula:* Ab las matexas condicions, y modificacions sobreditas, *solum important repetitionem verborum:* Pus sia sa de enteniment, y dret de sos membres, &c. *Idque evidentius appareret ex clausula immediatè sequenti:* Y axis discorregue, y discorrer hage la dita sua heretat per tots los altres fills masles del present matrimoni naxedors, del primer fins al darrer inclusivè, orde de primogenitura entre ells servat, y ab las matexas condicions, y modificacions, que del primer fill masle es dit, y disposat; *Et paulò inferiùs*

po-

posuit eadem verba donator in vocatione filiorum; Insuper ex verbis positis post clausulam reservationis vsusfructus: E ab los dits pactes, vincles, condicions, modificaciõs, y reservacions, &c. *Non sequitur intentum donatoris fuisse velle clausulam*: Axi, que fills per fills, &c. *Positã in casu electionis repetere in casu non electionis, quia ibi subintelligenda est clausula singula singulis referendo, cũ dispositio vltra casus expressos non extendatur. Constat ex inventario sub diversis* Kalendarijs, *quorum primum fuit decima septima Ianuarij millesimo sexcẽtesimo primo confecto per Egregium D. Bernardũ de Boxados, Magnificum Franciscum Bonet V.I.D. & de Regio Consilio Civem Honoratum Barchin. Ioannem de Rajadell, & Michaelẽ de Oms, Dominum qui dicebatur Sancti Georgi ambos domicellos in dicta Civitate Barchinon. domiciliatos, tutores, & curatores personarum, & bonorum Nobil. Ludovici de Rajadell pupilli, & aliorum filiorum Nob. Emanuelis de Rajadell per Regentem Vicariam Barch. assignatos, & nominatos, recepto, & testificato, penes Salvatorem Coll Not. pub. Barchinon. de quo fidem facit Henricus Coll Not. pub. ejusdem Civitatis vniversam hereditatem, & bona, quæ fuerunt Nobilis Emanuelis de Rajadell per dictum Regentem Vicariam Barchin. fuisse adjudicatam, & adjudicata dicto Nob. Ludovico de Rajadell, vti filio masculo primogenito dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell vigore donationis, & hereditamẽti per dictum Nob. Emanuelem de Rajadell filio masculo primogenito, ex matrimonio per, & inter eum, & Nob. Elisabethem Ioannam de Rajadell, & Oms, ejus uxorem contracto nascituro à quo matrimonio fuit natus, & procreatus dictus Nobilis Ludovicus de Rajadell, vndé remanet probata immediatè post obitum donatoris observantia subsequuta, circa modum succedendi in predicto hereditamento, vti puro, præciso, & absoluto. Predictis additur, quod dictum hereditamentum fuit factum fa-*

favore, & contemplatione matrimonij in vim donationis pura, perfecta, simplicis, & irrevocabilis, qua dicitur inter vivos, & in eo fuit facta digressio ad plures gradus vocatorum servato ordine primogenitura, masculos filiabus praferendo, exclusio mente captorum, & constitutorũ in sacris ordinis, vel Religiosorum, qui matrimonium contrahere non possint, vocatio substituti post mortẽ prioris vocati decedentis sine filijs, qui non pervenissent ad ætatem testandi, reservatio octo mille librarum ad testãdum, promissio illud non revocandi, nec propter supervenientiam aliorum filiorũ, & qualitas personarum Nobilium, matrimonium contrahentium, & bonorum Illustrium donatorum.

Ex quibus tot, tantaque eliciuntur conjecturæ, vt & depromatur dictum Nobil. Emanuelem de Rajadell donatorem non voluisse facere hæreditamentum cõditionale, prælativum, & respectivũ, sed purum, præcisum, necessarium, & absolutum, & consequenter casu quo hæreditamentum conceptum per verba: fills per fills, esset conditionale, respectivum, & prælativum extantibus cõjecturis efficitur purum, absolutũ, præcisum, & necessarium in favorem filiorum primi matrimonij.

His igitur, & alijs processus attentis, & alias sua Excellentia conclusionem in Regia Audientia factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Nobilis Emanuelis de Rajadell vigore fideicommissi resultantis, ex supra memoratis capitulis matrimonialibus adjudicandam, & adjudicanda fore, & esse, prout cum præsenti adjudicat, cum jurium plenitudine dicta Nobili Hieronymæ Zalba, Pons, & de Rajadell, & dictam Nob. Mariam de Rajadell, & Peguera cõdemnandam fore, & esse, prout cum præsenti condemnat ad deserendum vacuam, & expeditam possessionem dictæ hæreditatis, & bonorum dictæ Nob. Hieronymæ de Zalba, Pons, & de Rajadell, vna cum fructibus perceptis, &

qui

qui percipi potuerunt, & suo casu interesse, solutis prius juribus, & creditis competentibus dicta Nob. Maria de Rajadell, & Paguera, tam ex persona dicti Nobilis Ludovici de Rajadell, quã aliás, dictorum fructuum, interesse, & temporis à quo, jurium, & creditorum, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione in decreto exequutionis, vel alia ulteriori liquidatione reservata; in qua habeatur ratio qualis de jure habenda fuerit de tenuta in dictis bonis prætensa per dictam Nob. Mariam de Rajadell, & Paguera, non obstantibus in contrarium deductis, neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excellentia solitam exequutionem fieri mandat.

50 Quæ fuit confirmata in gradu supplicationis sententia lata 12. Ian. 1675. referente Dom. Raphaele Nabona R. Conciliario.

51 Leges autem *ab Anastasio, & per diversas, Cod. mandati*, limitantur in casibus, in quibus per conjecturas contrarias constare potest cessionem fuisse factam cum bona fide, & absque dolo, juxta communem Doctorum sententiã, Menoch. *de præsump. lib. 3. præsump. 129. num. 2.* Cens. *de cens. ib. q. 72. num. 19.* Giurba *decis. 117. a. 4.* Conciol. *alleg. 5. num. 13.* Gitzius in add. ad Cap. Latro *decis. 16. num. 6.* Canc. *part. 3. cap. 1. num. 164.* Fontan. *decis. 180. num. 10.* Ramon. *cons. 14. num. 13.* Olea *de ces. jur. tit. 6. q. 10. num. 58.* Andreol. *contr. 262. num. 12.* Salgad. *in labyrint. cred. par. 1. §. 2. cap. 13. num. 20. cum seq.* Cardinalis Luca *tom. 8. de credit. discurs. 60. n. 3.* Signanter, quando ob qualitatem, & circunstantias personarum, & negociorum, apparet, quod ex mera veritate, sinceritate, & simplicitate fideli, processum fuit, consulendo contrahentes pro vtilitate, & beneficio sui patrimonij, Bald. *in d. l. Per diversas, num. 16. & gloss. in d. l. verbo Conditiones*, Menoch. *d. præsump. 129. nu. 46.* Gabriel *com. opin. lib. 2. de act. conclus. 5. num. 14.* Rot. Rom. *par. 3. recent. decis. 274 num. 2.* Iurba *obser. 58. nu. 19. in fin.* Cyriac. Niger *lib. 1.*

con-

contr. 170. *nu.* 11. benè Salgad. *d. cap.* 13. *§.* 2. *num.* 29. Ita pluries fuit deciſum in hac Regia Audientia, maximè in cauſa Franciſci Ianer V.I.D. Villæ de Vildecona, contra N. Forcadell, referente Nob. Dom. Ioſepho Benach R. S. in cauſa Bernardi Peyret, contra Bernardum Monyó, referente Dom. Hieronymo Aſtor R. S. vt refert Deſpujol *in add. ad Michaelem Ferrer, par.* 3. *cap.* 126. Et in cauſa Petri Serinyana, contra Iacobum Eſteva Mercatorem, tranſcripta per Ioſephum Ramon *poſt conſ.* 14. & referente Dom. Ioſepho Aleny R. S. in cauſa Syndici Civitatis Barchinon. contra Nob. Iacobum de Cortada, Not. Famada, de qua mentionẽ feci *conſ.* 1. *deciſ.* 24. *num.* 117.

52 Probantur prædicta, quia ceſsio jurium in litte deductorum cum pacto, quod ceſsionarius teneatur proſequi cauſam proprijs ſumptibus, & adepta victoria erogare duas partes cedenti, tertia verò parte ſibi retenta, declaratur valida, quin ei obſtet diſpoſitio *dd. ll. ab Anaſtaſio, & per diverſas, Cod. mandati*; ita fuit deciſum in Senatu Reg. ſententia lata referente Nob. Ioanne de Carbonell R. S. 15. Decembris 1682 in actis Famada Not. in cauſa Conjugum Caſellas, ſive Nobil. Chriſtophori de Farnes, cedentium, & ceſsionarij reſpectivè, contra Annam Tort, & alios. Et nota, quod in eadem cauſa fuit etiam declaratum pactũ ſupradictũ, etiam ſi videretur continere pactũ de quotalitis, non tamen reprobari in tertio, quidquid ſit in Advocato, & Procuratore.

53 Neque his obſtat vſaticum, & conſtitutio 1. *tit. de coſas litigioſas.* Authentic. *litigioſa, Cod. de litigioſis, & cap.* 49. *cur anni* 1599. Quia non obſtante harum diſpoſitionũ, in aliquibus caſibus eſt permiſſa alienatio, & admiſſa tranſportatio rei litigioſæ, DD. communiter, quos citat Rodoer. ad Marinis, *cap.* 259. *à n.* 5. *ad fin.* videlicet. *Primo*, quando res eſt tẽpore peritura, expreſsus, *tex. in l. Divus Pius, ff. de petit. hæred. in fin.* ibi: *Sed & res tempore peritura permittere debet Prætor diſtrahere l. fin. ff. de requirendis reis*, Canc. *var.* 2. *car.* 12. *num.* 5. Tuſch. *concl.* 386. *num.*

num. 14. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privil.* 45. *num.* 6. Dom. Peguer. *decis.* 7. *num.* 78. *p.* 2. *Secundo*, quando alienatio fit ex causa necessaria, Petr. Beninten. *decis.* 48. *nu.* 15. Marquilles *in vsatic. cum in contentione, vers. Et nota*, Guzmàn *de evict. q.* 11. *num.* 72. Olea *tit.* 3. *q.* 11. *num.* 20. Canc. *d. cap.* 12. *num.* 48. *Tertio*, quando fit ad tuendam, & defendendam rem propriam, Panormit. *in cap. ex parte de alien. jud. mutand. caus. n.* 7. *litt. E. circa medium*, Menoch. *lib.* 3. *præsump.* 129. *n.* 12 Fab. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 25. *def.* 2. *Quarto*, quando alienatio fit bona fide, & non malitiosè, Farin. *in frag. verb. Litigiosa, num.* 320. latè Masin. *de confisc. bon. q.* 20. *nu.* 55. Olea *de cess. jur. d. q.* 11. *n.* 2. Canc. *var. p.* 2. *cap.* 71. Dom. Peguer. *in prax. rub.* 6. *num.* 73. Non per reum, sed per actorem Scarlat. inter cons. Beroy. *cons.* 187. *num.* 17. & 18. *vol.* 1. quem sequutus fuit, Lancellot. *de attent. part.* 3. *cap.* 77. *num.* 77. Carpan. *de Stat. mediol. cap.* 68. *num.* 95. Rot. Rom. *recent. par.* 7. *decis.* 173. *num.* 16. quam vide. Alios casus juxta subjectam materiam tradunt, Lancellot. *de attent. par.* 2. *cap.* 4. *in præfat. num.* 593. Farin. *dict. verb. Litigiosa, num.* 271. & 326. Duràn *decis.* 281. *num.* 2. & 9. Caren. *resol.* 250. *nu.* 10. Noguerol *alleg.* 14. *num.* 148. *num.* 148. Marinis *lib.* 1. *resol. cap.* 256. *nu.* 17. Cancer *var.* 2 *cap.* 12. *num.* 51. Latissimè de materia tractat Seraph. Masin. *de confisc. bon. q.* 20. *per tot.* Sperell. *decis.* 7. *num.* 18.

54 Comprobantur prædicta superiùs stabilita R. Provisione facta in R. A. junctis tribus Aulis die 30. Aprilis 1687. in act. Hieronymi Lampillas, Regij Scribæ mandati.

SEQUITUR R. PROVISIO.

55 *Die* 30. *Aprilis* 1687. *visa supplicatione per spectabilem D. Emanuelẽ de Lupià Gerentem Vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, oblata die* 12. *Octobis* 1686. *in & cis qua dando se ad veriorem cautelam pro requisito, firmavit dubium juxta formã, & dispositionẽ Constit.* Pochvaldria, *tit.* De observar constitucions, *vulgo dictæ*: De la observança: *Et supplicavit*

declarari non fuisse contrafactum in contractu infra memorato, Constitutionibus, Vsaticis, Capitulis Curiæ, nec alijs juribus patriæ, & locum non esse pretensioni Syndici Generalis Cathaloniæ, se jactantis ad instantiam Nobilis Mariæ Angelæ Alamani viduæ, & Nobilis Iosephi ejus filij, pro reparatione prætensæ contrafactionis per dictum Spectabilem Gerentem Vices Generalis Gubernatoris incursæ cum contractu facto inter eum, & Nobilem Carolum Ròs, & de Ortafà, in Villa Perpiniani domiciliatum, instrumento recepto, & testificato 9. Februarij dicti anni 1686. penes Raymundum Vilana Perlas Notariũ publicum Barcinone, Constitutioni 1. tit. Que no sia licit cessionar, *Vsatico, & Constitutioni 1. tit.* De coses litigioses, & capitulo 49. Curiæ anni 1599. *Et in omni casu contrafactionis se obtulit obtemperare, quod judicatum fuerit in præsenti judicio juxta dictam Constitutionem*: De la observança, *pro vt latiùs in dicta supplicatione habetur, cui refertur. Visis instrumentis cum dicta supplicatione exhibitis. Visis videndis.*

Attento licèt constet, instrumento recepto, & testificato 9. Februarij *prædicti anni* 1686. *penes dictum* Raymundũ Vilana Perlas Not. publicum Barchinonæ; dictũ Nobilem Carolum Ròs, & de Ortafà insolutum donasse, cessisse, & transportasse in favorem dicti Spectabilis D. Emanuelis de Lupià Gerentis Vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, & suis, & quibus voluerit in perpetuum, vniversam hæreditatem, & bona, quæ antea fuerunt Nobilis Hieronymæ de Alamany, Ioan, & Malars, cum omnibus juribus, & actionibus, pro qua cessione, dictum Spectabilem D. Emanuelem de Lupià vendidisse, & originaliter creasse in favorem dicti Nobilis Caroli Ròs, & de Ortafá, quoddam censuale pretij, & proprietatis vndecim mille librarum, pensionis annuæ quingentum quinquaginta librarum monetæ Barcinonæ, pro cujus solutione dictum Spectabilem Don Emanuelem de Lupiá,*

assig-

assignasse, & cessisse dicto Nobili Carolo Ròs, & de Ortafà quingentum quinquaginta libras annuales super arrendamentis, & fructibus bonorum, quæ possidet in Comitatu Rossilionis. Constet, constitutione prima, tit. Que no sia licit cessionar, *dispositum esse, leges Romanas prohibentes cessiones fieri in Potentiores ratione divitiarũ, vel officij inviolabiliter esse observandas. Constet similiter, vsatico, & constitutione prima, tit.* De coses litigioses, *& Capitulo Curiæ 49. anni* 1599. *prohiberi donationes, venditiones, & translationes rerum, & actionum litigiosarum. Et licèt per Syndicum Generalis Cathaloniæ pretendatur, dictum Spectabilem Don Emanuelem de Lupià, in, & cum dicto contractu per eum facto, cum dicto Nobili Carolo Ròs, & Ortafà contrafecisse juribus patriæ citatis.*

Caterum attento constat, contrafactionem pretensam præallegatis Cõstitutionibus, Vsatico, & Capitulo Curiæ, non esse claram, formalem, & directã, imò intricatam, & controversam, gravium Doctorum, & interpretum opinionibus, quod sufficit, vt judicium cõtrafactionis cesset. Vltra quod constat, dictum Spectabilem Don Emanuelem de Lupià, contractum in dicto instrumento memoratũ fecisse, vti privatam personam, & non intuitu sui officij Gerentis vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, dictumque contractum fuisse conventum, cum dicto Nobili Carolo Ròs, & de Ortafà, & sic de contractu vltro citroque obligatorio, ad cujus annullationem, seu rescissionem vtriusque consensus requiritur; & in hoc judicio contrafactionis dictus Nobilis Carolus Ròs, & de Ortafà vocari nequit, & non pendeat ex voluntate dicti Spectabilis Don Emanuelis de Lupià reponere rem in pristinum statum: Undè liquet, judicio contrafactionis locum non esse juxta subiectam materiam.

His igitur, & alijs meritis processus attentit, & aliàs insequendo conclusionem in Regia Audientia factam, præstito priùs juramento per

omnes Doctores Regiæ Audientiæ, qui præſentis dubij declarationi interfuerunt, & intervenire potuerunt juxta formam conſtitutionis: De la obſervança, *providet, & declarat; per dictum Spectabilem Don Emanuelem de Lupià, Gerentem Vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, in, & cum dicto contractu, inter eum, & dictum Nobilem Carolum Ròs, & de Ortafà, non fuiſſe, nec eſſe contrafactum dictis conſtitutionibus, Vſatico, Capitulo Curiæ, nec alijs juribus Principatus Cathaloniæ. Intimetur.*

Don Michael de Cortiada Regens.

56 Quæro, an ceſsionarij creditorum pecuniarum, vulgo: *Siſens* depoſitarum in Tab. camb. præſentis Civ. in libris vulgo: *De cõpte vell*, qui emptionẽ earum in magna quantitate pro pretio modico, & viliori calidè procurarunt, & ipſi facti creditores in magna ſumma emerunt cenſualia à Civitate prætijs prædictis, quorum ſolutioni obnoxia eſt Civitas poſsint repelli à ſua prætenſione, & cenſualia ſolum ſuſtineãtur pro verá, & juſto pretio per eos ſoluto, realiter, & effectivè, & non pro debito, ſeu credito ceſſo parvi empto, juxta diſpoſitionem dictarũ *ll. Ab Anaſtaſio, & per diverſas, Cod. dati*, ita vt illud plus cedat in beneficium Civitatis Barcinonæ, quarum legum diſpoſitionem plures tractant, & inter eos, Olea *de ceſſ. jur, tit.* 6. *q.* 10. *à num.* 53. *ad* 73. & ab eo citati, Andreol. *controv.* 262. *num.* 23. *cum ſeq.* Leotard. *de ſur. q.* 39. *n.* 31. & 32. Stayban. lun. *reſol.* 82. & 83. *tom.* 1. omnino legendus, San-Felicius *deciſ.* 120. Salgad. *in laberinth. credit. par.* 1. *cap.* 13. §. 2. *à num.* 22. *cum ſeq.* Gallerat. *de renunciat. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 103. *cum ſeq.* Mathias Berlichio *deciſ.* 32. 33. 34. & 35. *Germaniæ*, Bonden. *colluct. cap.* 21. *à n.* 89. *vol.* 2. Vrceol. *conſul.* 51. *tot.*

57 Diſputata fuit hæc quæſtio in anno 1670. per Syndicum ejuſdem Civitatis Barcinonę, contra creditores pecuniarũ cum ceſsionibus obtentarum, & ipſi tria intentarunt probare. *Primum*, quia diſpoſitio harum legum locum non ha-

habet in cessione nominis, seu juris cessi, & indubitati, Olea *de cess. jur. tit.* 6. *q.* 10. *à num.* 55. *cum multis laudatis*, Canc. *par.* 3. *cap.* 1. *n.* 262. *Secundum*, quod indubitata dicitur actio, quando pro ea adest publicum, & liquidum instrumentum, Andreol. *controv.* 262. *num.* 13. Vbald. *decis. Rot.* 7. *par.* 1. *nu.* 13. *Tertium*, quod prædicta procedunt, etiam si cessio facta fuerit pro debito confessato, Gratian. *tom.* 2. *cap.* 286. *n.* 9. & 10. Olea *d. q.* 10. *num.* 62.

58 Quoad *Primum* contra creditores, dico, quod dispositio istarum legum habet locum in cessione nominis, seu juris certi, clari, & indubitati, idest in judicium non deducti, ita gloss. *in l. per diversas per illum text. verb. Indubitatis, Cod. mandati*, & post Antiquos Gabriel *com. concl. lib.* 2. *concl.* 5. *tit. de act. num.* 49. Stayban. Iun. *resol.* 82. *num.* 17. *lib.* 1. Griuel. *decis.* 36. *num.* 10. & 11. Barbos. *in ll. per diversas, n.* 14. *Cod. mand.* Paschal. *de vir. pat. potest. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 8. Puteus *decis.* 22. *num.* 7. *lib.* 3. alios addit Rot. *in decis. Senen. post tract.* Olea *de cess. jur. num.* 68. quibus adduntur Melius *quotid. observ.* 149. *vers. Caterum*, Farin. *de falsit. q.* 162. *nu.* 41. & 42. Gratian. *discep.* 826. *num.* 52. *cum seq. tom.* 5. Et secundū hanc sententiam declaravit Senatus, vt refert Michael Ferrer *par.* 3. *obser. cap.* 128. Qui loquitur in casu cessionis debiti in instrumento guarentigio contracti, & referente Nob. Don Michaele de Cortiada R. S. R. sententia lata in favorem Illustris Nobilis, & Magnifici Francisci de Monserrat, & Vives, Marchionis de Tamarit, Baronis de Ribelles, Regij Conciliarij in Sacro Supremo Aragonum Concilio, contra Iosephum Montells, Carlanum Acrimontis 18. Feb. 1666. quæ fuit cōfirmata referēte Dom. Iosepho Aleny R. S. in actis Pellicer Notarij, & id ipsum fuit declaratum in Regno Siciliæ in annuo censu, tradit Iurba *obser.* 58. *num.* 11.

59 Neque obstant DD. in contrarium allegati per creditores, quia eorum doctrinæ procedunt, quando actio est jam in judicium deducta, &

reus

reus debitum fatetur, nam tunc si sit indubitata rectè cedi potest Berlinchius post alios, *decis.* 33. *num.* 20. & in hoc casu actio non erat in judicium deducta, & sic dato, quod esset indubitata (quod negari potest) est certũ, quod cedi non potest sine incursu pœnarum dictarum legum.

60 Nec his obstare potest decisio Senatus relata per Ramon *cons.* 14. *in fin.* & per creditores ponderata, quia in casu relato à Ramon. valuit cessio, quia actio jam erat in judicium deducta, & sic quid mirum, quod pro ejus validitate esset declaratum, vt dixi ex Berlinchio *d. decis.* 33. *num.* 20. Rursus, quia illa cessio fuit facta in defensam ipsius debitoris, & non ad offensam, & ideo valuit, cessabant enim rationes dictarum legũ, Berlinch. *d. decis.* 33. *num.* 23.

61 Quo ad *Secundum*, licèt plures velint, quod actio sit indubitata, quando de ea constat per publicum instrumentum, oppositum est verius, quod nomen debitoris non sit indubitatum, etiam quod de eo constet per publicum instrumentum, quando simulatio est patens ex instrumento, vel juris præsumptione probata, Farin. *d. quæst.* 162. *num.* 41. 42. & 63. Gratian. *cap.* 826. Et hac juris præsumptione probata remanet simulatio, quia factæ fuerunt cessiones absque reali, & numerabili pretij numeratione, vt statim advertam.

62 Præterea, quia gloss. *verb. Indubitatis in l. per diversas, Cod. mandat.* Explicans, quod dicatur in præsenti indubitatum debitum, dicit, quod debitum dicitur indubitatum in his terminis per cõfessionem debitoris, quod, & tradit Barbos. *in l. per diversas, Cod. mandat. num.* 14. Idest, quando de re in judicium deducta fit cessio, & debitor cessus se debitorem confitetur, quo casu non subijcitur cessio dispositioni dictarum legum, Gabriel *lib.* 2. *tit. de act. concl.* 5. *num.* 50. *vers. Secundũ declara*, Giurba *decis.* 117. *num.* 4. Canc. *par.* 3. *cap.* 1. *sub nu.* 163. Berlinch. *d. decis.* 33. *num.* 20.

63 Quo ad *Tertium*, licèt plures etiam doceant, quod valeat cessio, si facta fuerit pro debito cõfessato, ex Gratian.

cian. & alijs quibus addi possunt relati per Barbos. *in l. per diversas, num.* 10. *vers. Et quamvis, Cod. mand.* & per Oleam *dict. quæst.* 10. *nu.* 64. Tamen contrarium est de jure verius, quod ad hoc, vt cessio valeat, necesse est intervenire veram numerationem, & numerationis probationes veras, & legitimas esse, & aliunde, quam ex sola cedentis confessione probatas, alias si non constat de tali numeratione pretij, quam ex confessione cedentis cessio est simulata, vt docent relati à Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 129. *num.* 20. Farin. *de falsit. quæst.* 162. *num.* 37. Barbos. *in l. fin.* 10. *Cod. mandat.* innumeros addit Berlinch. *decis.* 32. *num.* 12. alios plures cumulat, & contrarijs respondet Leotard. *de vsur. quæst.* 39. *à num.* 25. Et hanc sententiam sequitur noster Senatus, & secundum eam bis declaratum testatur, Ferrer *observ. cap.* 126. & 128. Sequitur Cancer *part.* 1. *cap.* 13. *num.* 77. Andreol. *contr.* 262. *á num.* 1.

64 Defendebant se creditores dicentes, dispositionem dictarum legum non intrare, quando concurrebant justæ causæ, vtpotè superius explicatæ, & enarratæ, & hic earum vigore cessabat dispositio dictarum legum, quia in hoc prædictæ causæ non applicabantur, imó eis obstrabat mirificè doctrina Ioannis Pauli Melij *quotid. observ.* 149. *num.* 19. *vers. Cæterum*, resolventis, cessiones similes huic nostræ esse simulatas, & ad vexandas communitates, ibi: *Cæterum credita hujusmodi indubitata certè dici nequeunt, præsuppositio etiam instrumento obligationis guarentigia munito, de quo hactenus non constat. Siquidem ob illorum implicatam, ob temporum vicissitudines, seu bellum continuatas calamitates, ac similes causas in commissione ducali enunciacas in exigibilitatem annuæ responsio de septem ad sex in futurum redacta extitit, & pro præteritis censibus omnimoda intercessit remissio, quæ quidem causæ quinimo, & majores inexigibilitatis ab inde in præsens semper viguerit, vsque adeo, vt auctis insuper, seu multiplicatis one-*

oneribus diſtractis quoque eorum redditibus communitates ceſſæ non ſolvendo, ac penitùs decoctæ evaſerint, qua propter ceſsiones dicantur reportatæ, non niſi ad vexandum communitates, adeo vt ceſsionarius ex actionum ceſsione nihil plus conſequi poſsint, quam ipſi realiter cedenti numeraverint, juxta expreſſam diſpoſitionem, l. per diverſas, &c. Hactenus Melius.

65 Nec applicatur deciſio noſtri Regij Senatus ſupra relata, *num.* 51. referente Dom. Ioſepho Aleny, in favorem Nob. Iacobi Cortada, contra Syndicum præſentis Civit. Barchin. quia in eo caſu non fuit facta ceſsio nominis per Civitatem, ſed venditio cum juramento facta præcedente in publica ſubhaſtatione, & attentis circũſtantijs pretium fuit juſtum, quod talè in venditione dicitur, quando pretium non excedit dimidium juſti pretij, & quando ceſsio fit ex cauſa venditionis, & pretium eſt juſtum non intrat diſpoſitio dictarum legũ, Berlinch. *deciſ.* 33. *num.* 12. 13. & 14. Et id ipſum reſpondetur creditoribus, circa vẽditionem cenſualis in minori pretio, quam fuit creatum, ex Salgado *in laberinth. credit. par.* 1. *cap.* 13. *§.* 2. *nu.* 37. & 38. Noguerol. *alleg.* 37. *num.* 67. Olea *de ceſſ. d. q.* 10. *num.* 11. Cenſ. *de cenſib. q.* 72. *num.* 11. quia, vt mox dictum eſt, in venditione ceſſat diſpoſitio dictarum legum.

66 Tandem creditores dicebant, ceſſare diſpoſitionem dictarum legum, quando ceſsio fit volente, & paciente debitore, Gabriel *to.* 3. *com. opin. concl.* 5. *num.* 29. & 30. vel vbi ipſe ſciret, tacet, Menoch. *de præſump. lib.* 3. *præſump.* 130. *num.* 42. Et multo fortiùs, ſi vltra taciturnitatẽ, ſeu conſenſum adſint actus facti circa approbationem, & ratificationem, & obſervantiam contractus dictæ ceſsionis, vt docent Andreol. *controv.* 262. *num.* 11. Iurba *obſer.* 58. *num.* 25. Rot. Rom. penes Rub. *par.* 3. *deciſ.* 274. *num.* 2. Anton. Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 26. *deff.* 10. Quas rationes huic caſui applicabant creditores, dicentes, quod contractus ceſsionum novati fuerunt per creationes cenſualium

lium, à præsenti Civitate acceptatas, & per transactiones, & concordias inter dictã Civitatem, & creditores initas, & firmatas, & quod creditores non agunt ex primævis juribus, sed ex nova actione in vim contractus cum Civitate initi, & gesti, & in vim instrumentorum censualium, quæ Civitas juramento firmavit, & sic concludebant non militare dispositionem dictarum legum.

67 Cæterum licèt verum sit jus, nego tamen ejus applicationem ad factum, quia certo certius est, quod Consiliarij, cetum virale Consilium nullam habuerunt notitiam de dictis cessionibus, tam viliori pretio factis, neque in ipsa creatione censualium, neque in concordia cum creditoribus firmata, vt est notissimũ, siquidem per præsentem Civitatem Barchinon. creantur censualia per Clavarium sub spe faciendæ partitę per eum, in cujus favorẽ censuale creatur; deindè emptor censualis dicit, & scribit in Tabula cambij præsentis Civitatis clavario pretium illius, sic clavarius non curatur investigare, nec quærere, quomodo pecunia pervenit ad emptorem, consequenter vndè potest colligi scientia, taciturnitas, consensus, & approbatio dictarũ cessionum? Certè considerare non possum, neque in creatione censualium, neque in concordia, indè subsequuta, sicq; liquet cessionarios nihil ampliùs cõsequi posse, quam quod re vera numerarunt, pro mille, Olea *de cess. jur. tit.* 6. *q.* 10. *num.* 66. Leotard. *de vsur. q.* 39. & alijs per Melium *quotid. obser.* 149. *num.* 20.

68 Quæstionem hanc ortam inter Syndicum præsentis Civitatis, & creditores pecuniarum vigore cessionum obtentarum decisam habes in votis factis die 7. Septembris 1671. per Dominos Senatores, & Advocatos præsentis Civitatis, quibus nihil doctius.

SEQVVNTVR VOTA.

69 EN lo fet consultat per part dels molt Illustres Senyors Consellers,

y Savi Conſell de cent de la preſent Ciutat de Barcelona, als Nobles, y Magnifichs Regent la Real Cancellaria, y Doctors del Real Conſell, y als Advocats ordinaris de la Caſa de la preſent Ciutat baix firmats, ſobre lo que contenen las deliberacions preſas per lo Savi Conſell de cent celebrat als 16. de Octubre, y 24. de Noembre 1670. viſt vn vot fet per lo Noble, y Magnifichs Doctors del Real Conſell infraſcrits, y per lo Noble Don Ioſeph Marti de Ferran, y Magnifich Doctor Lluys Ferrer, y Magnifich Franceſch Vidal, y Roca, tambe Doctors del Real Conſell ja defuncts, precehint llicencia del Excellentiſsim Senyor Duch de Oſſuna, à les hores Lloctinent, y Capita General de ſa Mageſtat (que Deu guarde) en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comptats de Roſſelló, y Cerdanya, y per los Advocats ordinaris de la preſent Caſa, llegit en lo Savi Conſell de cent à 13. de Deſembre 1669. en lo qual per los motius en dit vot expreſats, foren de vot, y parer: Que las ceſsions, y girades de partidas, y poliſſas de compte vell de Taula, y Banch, fetes per los Acreadors, que eſtaven en los llibres continuats à altres perſonas, que han pagat per ellas quantitats modicas, com es trenta per cent de ſiſens reduhits, y deu per cent dels altres, ſon ſimulades, y feres ab animo de lucrar lo ceſ-

ſio-

sionari major quantitat de la que ha effectivament pagada, y que per consegüent la Ciutat de Barcelona, tan solament te obligació de pagar als dits cessionaris à qui se son girades las partidas, ó polissas la quantitat, que real, y effectivament constarà haver pagat, restant en vtilitat de la matexa Ciutat la restant quantitat de la partida, la qual no deu pagar, ni al cedent, ni al cessionari, tant en las quantitats ja esmersadas à censal, com, en las que no se son esmersadas, y que en los censals esmersats, fasse reductió segons la quantitat, que real, y effectivament hauràn pagat los cessionaris; y que en los per esmersar, se prenga lo esmers segons la quantitat, que se haurà pagat effectivament; y que lo mateix se entenga, quant lo acreador no ha fet la cessió, y girada del credit, que tenia en dita Taula, y Banch per modich preu, sino també en lo cas, que lo mateix acreador ha esmersat lo censal, y després lo ha venut à modich preu, perque se deu també reduhir al que real, y efectivament ha pagat lo comprador, com mes llargament en dit vot se contè, al qual se ha relació: vista la deliberació presa en dit Savi Consell de cent, celebrat als setse de Octubre 1670. contenint, que desde dit die se suspenga lo passar avant los quatra Notaris la functió van fent, y treballant en la averiguació de las par-

tidas de girades, fetas per los acreadors de Taula, y Banch à altres perſonas, ab las rahons per altres tantes comptants, ó altres tantes rebudes de comptants, ó per comptes entre noſaltres tinguts, y los cenſals, que de eſtas partidas ſe ſeràn creats, y los que los ſenyors Cõſellers foſſen ſervits de fer nominació de altres perſonas, pera que miren ſi dit traball, y funció, es, y ſerà de conveniencia pera la preſent Ciutat, y que referint ditas perſonas eſſer de vtilitat dit traball, à les hores ſe continue, y paſſe avant.

Viſta altra delideració feta per lo mateix Savi Conſell de cent als 24. de Noembre 1670. en la qual ſe reſolguè, que lo poſar en execució la deliberació preſa per dit Savi Conſell als 16. de Octubre antecedent, fós comes als quatre Magnifichs Doctors del Real Conſell dels ſis que entrevingueren en fer lo vot llegit als 13. de Deſembre 1669. peraque ab los Advocats ordinaris de la caſa de dita preſent Ciutat, ho executen, com en ella ſe contè, ſervintſe los ſenyors Conſellers en la Iunta, que tindràn, entregarlos, y poſarlos en ſa mà lo paper legal, y politich, que per alguns acreadors ſels ere entregat, y llegit en dit Savi Conſell als 19. de Octubre del mateix any, peraque viſt dit paper, y hoidas las informacions, los faràn dits acreadors, y premeditat tot lo que ju-

di-

dicaràn ser de conveniencia ab son vot en escrits, aconsellen lo que se haurà de obrar per la present Ciutat, com en dita deliberació mes llargament se contè, à la qual se ha relació. Vist lo paper legal, y politich entregat als senyors Consellers als 16. de Octubre del any proxim passat, hoidas las informacions dels Advocats de alguns dels acreadors, y mirades, y censurades les rahons, y doctrinas en ells continuades, y de nou ponderada, y estudiada la materia, diuhen, y referexen: Que per part dels acreadors se ha donat vn Memorial, y Allegació en llati, resumint lo que en altra allegació feta en Català se havia dit, referint las doctrinas, y rahons, en virtut de les quals se preten, haverse de moderar, ó suspendrer la resolució, que en dit vot llegit à 13. de Desembre 1669. fou presa, pero considerades no han aperegut àquellas esser rellevants.

Los Advocats dels acredors en son vltim Discurs desde l numero 6. fins al numero 14. entenen provar tres cosas. La primera, que la disposició de las Lleys *Per diversas ab Anastasio, Cod. mandat.* no tenen lloch en la cessió del nom, ó dret cert, y indubitat.

La segona, que la actió es indubitada quant y ha publich, y liquit instrument.

La

La tercera, que ditas coſas procehexen tambè encara, que del preu de la ceſsió no conſte ſino per confeſsió ſola del cedent, y no de vera, y real numeració.

Quant à la primera ſe diu, que la diſpoſició de las ditas lleys, procehexen, y tenen lloch tambè à la ceſsió del nom del debitor, ó dret cedit, cert, clar, y indubitat, es à ſaber, no deduhit en judici, (A) y ha obſervat, y ſeguit eſta opinió lo noſtre Senat, com ho refereix Miquel Ferrer, (B) en termens de vn debit cedit, del qual debit conſtave ab vn acte ab eſcriptura de ters firmat, y novament axi ho ha declarat à relació del Noble Don Miquel de Cortiada, en favor de Don Franciſco Monſerrat, contra Ioſeph Montells Carlà de Agramunt, à 18. de Febrer 1666. la qual ſentencia fou confirmada en cauſa de ſuplicació, à relació del Magnifich Doctor Ioſeph Aleny à 12. de Octubre 1667. Not. Pellicer, ne obſtant lo que ſobra de eſte exemple, deduexen los Advocats dels acreadors en lo numero 31. que encara que ſie veritat lo que deduexan ab tot del debit cõſtave per acte publich, y açó no obſtant fou la ceſsió feta à favar de Montells declarada ſimulata, y contra la diſpoſició de ditas lleys *Per diverſas, y ab Anaſtaſio, Cod. mand.* Y axi mateix fou declarat en Sicilia, com ho refereix Giurba (C) en termens de vn cens annuo. Ni

(A) Gloſſ. *in l. per diverſas per illum textum, verb. Indubitatis, Cod. mandati, & poſt antiquos*, Gabriel *com. concil. lib. 2. tit. de actio. concluſ. 5. num. 49.* Starban *ſun. reſol. 82. num. 17. lib. 1.* Griuel. *deciſ. 36 num. 10. & 11.* Barb. *in l. per diverſas, num 14. Cod. mandati*, Palch. *de Patr. poteſt. p. C. C. num. 8.* Puteus *deciſ. Rot. Rom. 22. n. 7. lib. 3.* alios addit Rot. *deciſ. Senen.* relata per Olean *poſt tract. de ceſsio. deciſ. 51. fin. num 68.* Melius *quotid. obſerv. 149 n. 19 verſ. Caterum*, Farin. *de falſitate, & ſimul. q. 162. num. 41. & 42.* Gratian. *diſcept. 826. num. 52. & ſeq.*

(B) Michael Ferrer *par. 3. obſer. cap. 128.*

(C) Giurba *obſerv. 58. num. 11.*

Ni obsta las doctrinas dels Doctors allegades en contrari per los Advocats dels acreadors en dit memorial, y allegació, perque las doctrinas procehexen quant la actió es deduhida en judici, y lo reo ha confessat lo debit, perque com à les hores sia vere, y realment indubitada, molthe se pot cedir, (D) y en lo nostre cas la actió està deduhida en judici; y axi dato que fos indubitada lo ques nega, es cert, que nos pot cedir sens incorrer en las penas de ditas Lleys, y en semblants cessions fetes per acreadors contra Universitats, atreballades per ocasió de les guerres, y impossibilitades de pagar los acreadors, y feta concordia ab ells, encaraque consitas dels debits ab actes, diu Iuan Pau Mellio no esser lo debit indubitat ab les paraules seguents, (E) traduhides de llati en Català. Ab tot estos credits nos poden dir certament indubitats, presupossat, que estiguessen provats ab acte ab scriptura de ters, del qual no consta. Perque per la intricada inexigibilitat, y cobrança dells per las mutacions dels temps, y continuadas calamitats de las guerras, y semblants altras causas en la comissió ducal enunciadas, la pensió dels censals es estada reduhida de set à sis quiscun any en lo esdevenidor, y de las pensions atrassades se ha feta remissió, las quals causas de inexihibilitat, y majors fins al present, encara concorren,

(D) Berlichius post alios *decis.* 33 *num.* 20.

(E) Ioannes Paulus Mellus *novissimè quotid. observ.* 149. *num.* 19. *vers. Caterum.*

ren, en tant, que augmentats, y multiplicats los carrechs, y alienats los redits, y emoluments, las comunitats ceſſas ſe ſon fetas, y ſon reſtades impoſsibilitades de poder pagar, per lo que eſtas ceſsions ſon eſtades reportades, no per altre fi, ſino per vexar à les comunitats, y per çó los ceſsionaris en virtut de la ceſsió que han reportat, no poden conſeguir mes del quell verdaderament hauràn pagat al cedent, ſegons la expreſſa diſdoſició de las lleys *Per diverſas ab Anaſtaſio, Cod. mandati*. Açó es lo que diu Melio parlant de vnas Vniverſitats del Ducat de Monferrat, referint, y corroborrant ab molts Doctors.

Ni obſta la deciſió del noſtre Senat, que refereix Ramon en la fi del conſell 14. ponderada per los Advocats en la vltima allegació numero 12. perque te dos reſpoſtas. La primera, perque en lo cas de aquella deciſió, la actió eſtave ja deduhida en judici, y axi no es molt, que per la validitat de la ceſsió, ſe fos declarat, y decidit, com dalt ſe ha dit. (F) La ſegona, perque la dita ceſsió fou feta en defenſa del ceſsionari, que era reo en la cauſa del mateix debitor, y no en ofenſa, com (ſon las de que tracta) y valgue la ceſsió, perque ceſſave la diſpoſició de las lleys, y las doctrinas referidas. (G)

(F) Ex Berlich. *deciſ. 33. num. 20*

(G) Berlich. poſt alios *deciſ. 33. num. 28.*

Quant à la ſegona rahó, que deduexen los dits Advocats en ſon vltim diſ-

curs

curs desde dit num.6. fins à 14. que encara, que molts Doctors vullen, que la actió es indubitada, quant consta del debit per acte publich, citats en dita allegació en lo numero 8. lo contrari es mes verdader, que lo nom del debitor, no es indubitat, en cara, que de ell conste per acte, quant la simulació es patent per acte, ó per presumpció de dret. (H) Y en este nostre cas per presumpció de dret està provada la simulació, perque son estades fetes estas cessions sens real, ni actual numeració del preu, com per avant se dirà.

Ademes, que explicant la glossa (I) quin se ha de dir en lo present cas debit indubitat, diu, que lo debit en nostres termns, se diu indubitat per confessió de debitor, lo que diu també Barth. (K) indubitat quant se fà la cessió de cosa deduhida en judici, y lo debitor cesso confessa lo debit, en lo qual cas no està la cessiô subjecte à la disposició de las ditas lleys. (L)

Quant à la tercera que deduexen, en cara que molts Doctors digan, que val la cessiô si consta de la paga per confessió de debitor, com de Gratiano, y altres ho diuhen los Advocats en la vltima allegació numero 10. (M) pero lo contrari es lo mes verdader de dret, que pera exclourer la simulació de la cessiô, es necessari, que conste de la verdadera, y real numeració per provas veras, y legitimas, altrament,

(H)
Farin. *de falsitate, d. q. 162. num. 41. & 42. & num. 63.* Grat. *tom. 5. cap. 826. num. 42. & 43. & num. 52. & 53.* Melius *supra allegatus.*

(I)
Verb. *Pro indubitatis in l. per diversas, Cod. mandati.*

(K)
Barth. *in l. per diversas, num. 14.*

(L)
Gabriel *com. con. d. lib. 2. tit. de actio. conclus. 5. num. 50. vers. 2. declara*, Gimb. *decis. 117. num. 4.* Canc. *var. part. 3. cap. 1. nu. 163.* Betlich. *decis. 33. num. 20.*

(M)
Quibus addi possunt relati per Barb. *ad l. per diversas, n. 10. vers. Quamvis*, Otea *de cess. d. tit. 6. q. 10. num. 64.*

que per la ſola confeſsió del debitor provadas, y no eſſent ab exa forma, ſino per la ſola confeſsió del cedint la ceſsió es ſimulada. (N)

Deſdel num. 14. fins al 34. volen provar los Advocats dels dits acreadors, que la diſpoſició de las Lleys, no procehexen per las cauſas aſſerexen ſer juſtas, allegant molts Doctors, (O) les quals cauſas, encara que juſtas no ſe aplican al noſtre cas per molt que vullan ponderarlas, als quals ſe fatisfà ab la doctrina de Melio (P) dalt referidas tant ablicables al noſtre cas, que concorran en la preſent Ciutat, con ſemblants circunſtancias, ques conſideran, y ponderan per ell en las Vniverſitats del Ducat de Monferrat dels acreadors, de les quals ſe havian obtingudas las ceſsions, y reſol, que en ellas tenian lloch las diſpoſicions de ditas lleys *Per diverſas ab Anaſtaſio, Cod. mandati.*

Ni ſe aplica à la pretéſió dels acreadors la deciſió del Senat, publicada à relació del Magnifich Doctor Ioſeph Aleny, en favor de Iaume Cortada Cavaller, contra la preſent Ciutat, ponderada per los Advocats en la dita allegaciô num. 30. perque en aquell cas no fou feta ceſsió del nom de debitor per la Ciutat de Barcelona, ſino venda, y ab jurament precehint publica ſubaſtaciô al encant publich, y ateſas las circunſtancias, que alli concor-

(N)

Vt docent plures relati á Meſoch. *lib. 3. de præſumpt. præſumpt. 129. num. 20.* Farin. *de falſit. d. q. 162. num. 37.* Barb. *aál. fin. nn. 10. Cod. mandati*, innumeros addit Berlich. *deciſ. 32. num. 21.* alios plures cumulat, & contrarijs reſpondet, Leotard *de vſur. quæſt. 39. à pum 25.* Et hanc ſententiam ſequitur noſter Senatus, vt teſtatur, Ferrer *3. p. cap. 126. & 128.* Sequitur Cancer *variar. par. 1. cap. 13. num 77.* Andreol. *contr. 262. à num. 1.*

(O)

Quibus addítur Berlich. *deciſ. 33 num. 28. & 29.*

(P)

Melio qui ſupra. *obſer. 149. num. 19. verſ. Caterum.*

corrian lo preu era just, y à les hores se diu lo preu just en la venda, quant no excedeix la meytat del verdader, y real valor; y quant la cessió se fà per contracte de venda, y lo preu es just, no entra la disposició de ditas Lleys. (Q)

(Q) Berlich. *decis. 33. num. 12. 13 & 14.*

Vltimament, los Advocats dels acreadors desde l num. 34. finsa la fi de sa allegació en dret vltima, diuhen, que cessa la disposició de ditas Lleys, quant la cessió se fà ab paciencia, y voluntat del mateix debitor, ó quant ho sab, y calla, y molt mes, quant à mes de la taciturnitat sua, concorren actes positius à serca de la aprobació, ratificació, y observança del contracte de dita cessió, y açò ho comprovan ab moltas auctoritats de Doctors, lo que aplicant al nostre cas, diuhen en lo numero 37. que los contractes de las cessions foren novats per les creacions dels censals acceptades per la Ciutat, y per las transactions dels censals, y concordias, fetas, y firmadas per ella, y que los acreadors no se fundan, ni demanan en virtut de les primeras actions de les cessions, sino per la nova actió en virtut del contracte ab la Ciutat, fet, y firmat, y en força dels actes dels censals, firmats ab juramẽt per la Ciutat, conclohent no procehir ab la disposició de las ditas Lleys.

Pero ni ditas rahons obstan; perque encara, que sia veritat lo dret: pero no

ſe aplica al fet, perque los molt Illuſtres ſenyors Conſellers, y lo Savi Conſell de cent, may hà tingut noticias de ditas ceſsions per tant modich preu fetas, ni en las creacions dels cenſals, ni ab la concordia ab los acreadors firmada, com dels matexos actes reſulta, per çô, que per la preſent Ciutat ſe crean los cenſals per lo Clavari; deſprès lo comprador del cenſal, diu, y eſcriu en la Taula de la preſent Ciutat al clavari lo preu de aquell, y axi lo clavari nos cura de inquerir, ni averiguar lo modo ab que lo diner es entrat al comprador. Dehont donchs ſe pot collegir ſciencia, taciturnitat, conſentiment, ni aprobacio de las ditas ceſsions? Y axi certament no pot conſiderarſe, ni en la creacio dels cenſals, ni en la concordia après ſubſeguida. Ab que conſta, que los ceſsionaris no poden alcançar, ni obtenir mes del que real, y verdaderament han pagat, Olea, y infinits. (R)

Y encara que ſia molt diſputat quãt ſe fà la ceſsió per menor quantitat, aquella quantitat de mes à mes de la cedida al preu pagat (que la anomenan los Doctors ſuperfluo) aqui ſe ha de aplicar, y alguns digan (S) que ha de reſtar en poder del cedent; pero la mes verdadera, y comuna ſentencia dels Doctors, que cedeix, y reſta en benefici del debitor cedit, y axi reſta en benefici de la preſent Ciutat. (T)

(R)
Olea *de ceſſ. d. tit. 9. q. 18. num. 66.* Leotard. *de vſur. cap. 39. per tot.* Melio *d. obſ. 149. num. 20.*

(S)
Quos citat Berlich. *deciſ. 35. per totam*, Olea, & Leotardus *infra citand.*

(T)
Olea *de ceſſ. d. q. 10. à n. 68.* Leotardus *de vſuris d. q. 9. á num 31.* Cincer *var part. 3. cap. 13. num. 67. in fin.* Fontan. *de ſentit. deciſ. 18. num 10. par 1.* bene Andreol. *conſ. 262 á num 23. & præſertim num. 26.*

Al

Al que se ha plenament satisfet à totes les rahõs, que los Advocats dels acreadors en la defensa, han deduhides en la allegació en llati vltimament feta.

Y ambe se servi lo Savi Consell de cent, tingut als 24. de Noembre passat de 1670. deliberar, que se entregàs als Nobles, y Magnificbs Doctors del Real Consell, y Advocats de la Ciutat intrascrits, lo paper legal, y politich, donat per part dels acreadors als molt Illustres senyors Consellers, llegit en lo Savi Consell de cent, tingut à 16. de Octubre à les hores antecedent, contenint moltas rahons politicas, à las quals cada vna de per si se anirà respo-nent.

A la primera, que es en lo versiculo primer, moltas son las rahons en que diuhen: *Que la Ciutat ha donat causa pera ferse ditas cessions*; se respon: Que la Ciutat no ha donat causa pera ferlas, ans bè ha fet quant ha pogut pera acudir à la paga de sos acreadors fins à consignarlos totas sas rendas, tant solament lo precisament necessari pera la administraciô de ella.

A la segona rahó, que ponderan en lo verficulo 2. *Que per no poder los debitors pagar á los acreadors, fou forçós à estos, pendrer les cessions ab que vingueren à pagar lo preu, y que no trobantse en las partidas las clausulas* per tantes comptants, *no apar just, que prega, que dits acreadors tenen lo credit*

dit à menos preu; se respon: Que no conclou, ni te funament algu esta rahó, ni es verosimil, que los acreadors hajan pagat, ô près en compte à mes de deu per cent, los depositsde compte vell de qualsevol manera que canten las partidas; perque aqueix preu era lo corrent, y no es creyble haje volgut pagar mes del que valia.

A la tercera, que es en lo versiculo ters, en que diuhen: *Que la clausula* per tantes comptants, *que se ha acostumat sempre posar en las partidas de Taula, y Banch de la present Ciutat, se hes introduhida per no haver de declarar los contrahents sos negocis, y que per la dita clausula no dexen los contrahents de tenir sas obligacions entre si*; se respon: Que tampoch no fà al cas quant al punt de ques tracta, si be es cert, que la clausula per altres tantes comptants, obra mutuo, y empreslich gracios: de tal manera, que aquell qui fà la polissa repeteix lo diner que gira, y presta ab aquexas rahons (V) ab que la clausula *per altres tantes comptants* no obra solucio, que pera obrarla, ha menester que diga, *per altres tantes rebudas comptants*; y no constant per ella de verdadera, y real solució, se veu clara la naturaleça de la simulació, y frau; perque no es creyble, que per cent lliuras de compte vell, done, hi haje persona, que done cent lliuras moneda corrent de comptants.

(V) Genua *decis.* 44. cum alijs allegatis per Ripoll. *de Constitutu Logiæ Maris, cap.* 10. *n.* 74. *&* 92. Rocchus *post part.* 1. *responsorum, tit. de litteris cambij, à num.* 96.

Ab

Ab que resta resposta à la rahó quarta de girar pares à fills, marits à muller, y per homens de negoci; perque sent fetas ab la clausula *per altres tantes comptants*, noy ha diferencia ques faise per vnas persones, ó per altres; perque generalment se diu, que esta clausula no importa solució.

A la quinta del versiculo quint, en que diuhen, y representan lo dany, que alguns acreadors han suportat, per haver fet partidas per la Taula, y Banch, y no haver aquellas estades acceptades ab motu, que la Ciutat no pagave, y haver ells aguts de acudir ab altres medis à pagarlos; se respon: que açó no es del punt; perque la Ciutat sols tracta vuy de retenir lo que paga de mes à sos acreadors, del que ells efectivament han pagat, per cobrar, y obtenir ditas cessions.

Ab lo versiculo 6. moltes altres fundan lo perill de perdrer sos credits; à esta rahó ja dalt se ha respost, ahont se parla de justificar las cessions per justas causas.

En lo versiculo 7. la altra rahó, que comença, que no se ha de mirar, diuhen: *Que la Ciutat no se ha imposat nous drets per pagar los acreadors, y que ab los matexos drets paga mitja pensio, y de laltra meytat lluex, ab que se locupleta la Ciutat ab diner de altri;* se respon: Que axó no es locupletarse, sino guardar equitat ab sos acreadors,

puix

puix ſon tants, que la impoſsibiliten à pagarlos, y en açó no perdan res, puix quant la ſort los toca, los paga enteram ent proprietat, y penſions.

Tambè diuhen en lo verſiculo tercio, volèt arguir del artigle dels acreadors: *Que tenan cenſals de compte antich*; ſe reſpon: Que no ſe aplica vna coſa ab altra; y lo que anyadexen, que tal vegada, à que eſtos no haurian volgut firmar la concordia, te poca ſubſiſtencia; perque los haurian obligats à firmarla, com ſe obligan los demes acreadors de les Ciutats, y Vniverſitats de Cathalunya.

Al que diu en lo verſiculo en bona politica dels molts plets: *Que ſeria cauſa la Ciutat, y q̃ per la eviƈtió, los vns acudiràn à altres, y ſeria perturbar lo Principat*; ſe reſpon: Que reſpecte de las partidas per altres tantes comptants, ó per comptes entre noſaltres tinguts, ó altres ſemblants, noy ha eviƈtió alguna, ni tal coſa ſi pot conſiderar, y en los caſos, quey hauria tranſportacions ab promeſſa de eviƈtió, en lo preſent cas, es lo mateix preu, ſols lo comprador podria cobrar del venedor lo que haurà pagat, que es lo que la Ciutat preten fer.

En lo uerſiculo ſecundo ſobre dits cenſals, diuhen dits Advocats dels acreadors: *Que ſeria la preſẽt Ciutat cauſa de molts danys de pobres viudas, Hoſpitals, Moneſtirs, y altres*

que

que tenen censals de dita qualitat, y que per exa causa cessarian las fundacions de moltas Missas, causas pias, y altres sanctes institucions; se respon: Que la Ciutat en lo q̃ fà, vsa de sõ dret, y no fà perjudici à ningu, puix paga al acreador alló que ell ha pagat per les partides de compte vell, y en açó guarda la equitat de las Lleys ygualment, ab tots sens, diferencia dels acreadors pios, als profans; y ningun acreador per pio que sie, te privilegi de exhigir de la Ciutat mes del que es just, que es lo que ha pagat.

Finalment, en lo versiculo vltim diuhen: Que si la Ciutat se val del favor de las Lleys *Per diversas, y ab Anastasio, Cod. mandati* vindria à apartarse de la concordia, que te firmada ab sos acreadors, y q̃ en aqueix cars, diuhen los acreadors ser posats en lo estat, que tenian antes de la concordia; es à saber, de cobrar per enter sas pensions, y que per çó podrian intentar lo Summarissim, y conseguir la manutenció en la exactió, y cobrança de la pensió entera dels censals, axi com cobraven antes de la concordia restant peral petitori la disputa, si tenen lloch lloch las referidas Lleys, se respon: Que encara q̃ molts Doctors assentan per regla, que la excepcio de simulacio, no impedeix la manutencio, com no pot impedir la obligacio cameral: (X) pero esta regla se ha de

(X) Posth. *obser.* 63. *num.* 1. & 2. Galezius *de ob. cam. q.* 18. *nu.* 1. vbi Zachia.

entendrer, quant la accepció de simulació requireix altiorem indaginem, com perque sie turbida, y no concloentment provada, que en aqueix cars, es indubitat, que impedeix la manutenció, y obligació cameral. Pero quant la simulació es patent, clara, notoria, y cōcloentment probada, es tabè indubitat, q̄ impedeix la manutenció, y obligació camaral; (Y) y la simulació se diu patent, y clara, ex inspeccione instrumēti, vel juris præsūptione probata, cō ho diuhen Gallezio, y Farinacio en los llochs citats; y en lo present cas la simulacio es patent, y clara juris præsumptione; perque les cesions son fetas sens constar de vera, & reali numeratione; sino sols per confessio dels cedents, en lo qual cas la cesio es simulada. (Z)

(Y)
Galezius *de obli. cam. q.* 18. *num.* 5. Ludovis. *decis.* 196. *n.* 16 Giurba *decis.* 22. *num.* 18. Farin. *de falsitate, q.* 162. *nu.* 42. *in fin. & num.* 162. & 164.

(Z)
Vt fuit dictum supra in vers. quo ad tertium, licet etiam plures.

Per totas las quals rahons, los dits Magnifichs Regent la Real Cancellaria, y Doctors de la Real Audiencia, baix el pau del present Vot firmats, son de vot, y parer: Que la Ciutat pose en execucio ab tot efecte lo vot per los matexos Doctors de la Real Audiencia, y per lo dit Francesch Vidal, y Roca defunt, y Advocats de la Casa, firmat, y llegit en lo Savi Consell de cent, celebrat à 13. de Decembre 1669. de la manera, y conforme en ell se contè. Ab intelligencia, y declaració, que lo capitol vltim de dit vot, que contè, que als compradors de cen-

sals

sals ja esmersats sobre la Ciutat per acreadors de compte vell, que no sels pague sino à rahó de deu per cent, com als cessionaris, se entenga de aquells censals, que foren comprats à la Ciutat, ab partidas, que eren entrades als cōpradors per girades à ells, feras per altres tātes cōptantes, rebudas de comptants, ó per comptes entre nosaltres tinguts, de la matexa manera, que està dit en las cessions. Y que los Notaris centinuen lo treball ab la conformitat quel tenen fet fins assi; pereilabe, acceptat los partits, en los quals en lloch de dir, y individuar las causas, y rahons, com son entrats los diners al acreador, diuhen generalment, que li son entrats, y se li son girats per justas causas; perque deuhen expressar, y individuar, quals, y quines son las causas, perque la Ciutat puga veurer si son de las compressas en lo vot, ó no, y desta manera la Ciutat sie la que veja la justicia, ó injusticia de las causas, y, no los Notaris. Salvo semper, &c.

Dott. Ioseph Aleny. *Dott. Ioseph Rull, Reg.* *Dott. Alsix Tristany.*

69 LO Noble Doctor de la Real Audiencia, y Advocats ordinaris de la la casa de la present Ciutat de Barcelona baix firmats, son del mateix vot, y parer, que los Magnifichs Regent la Cancellaria, y Doctors de la

Real Audiencia, entregaren à V. S. en lo fet, que atots sens es consultat, exceptat empero en lo que tè respecte als censals ja creats, que en estos estàn, y perseveran en lo resolt, y acordat ab vot de sis Nobles, y Magnifichs DD. de la Real Audiencia, y Advocats ordinaris de la present Casa fet, aprovat per V. S. ab deliberació presa per lo Savi Consell de cent, celebrat als 13. de Decembre 1669. ço es, que las disposicions de las Lleys *Per diversas, y ab Anastasio, Cod. mandati*, tenian lloch, no tan sólament en las cessions, y girades del credit, que lo acreador tenia en la Taula, y Banch; sino tambè en las vendas dels censals ja creats, y esmersats per lo acreador; y despres venuts à miodich preu, los quals se deven reduhir, al que real, y efectivament, los compradors real, y efectivament han pagat, per considerarse la matexa rahó de simulació, y frau, tant en les cessions, com en las vendas de censals, com mes llargament en dit vot de 13. de Decembre 1669. està contengut, al qual, en tot, y per tot nos referim; y lo fonament de ell està fundat, y tots nos fundarem ab doctrina expressa de nostron Cancer, (A) y no trobam causa, ni rahó, per la qual digam apartarnos dell ab la modificació, y intelligencia, que baix se dirà.

Pera fomentar mes aquest nostron sentir, advertim à V. S. que la questió,

(A) Canc. *part. 3. var. cap. 1. num. 602.*

ó

ó dubte, si la disposició de ditas Lleys. *Per diversas, & ab Anastasio, Cod. mandati*, procehesquen, y tingan lloch en los censals ja creats, venuts à menos preu, no dependex, ni te connexitat alguna ab la altra questió, ó dubte, si los censals ja creats se poden vendrer, ó no à menor preu, com es de veurer en Salgado, y altres; (B) los quals primer dupten si las ditas lleys tenen lloch en la venda de censals ja creats, y desprès tractan, si los censals ja creats, se poden vendrer à menos preu, ó no.

(B) Salgado *in laberinth part. 1. cap. 13. §. 2. á num. 2. & à n. 36.*

Pero encara que concedissem, que tot sos vna questio, ò dubte, per tot passa nostron Cancer, (C) y la resol ab la conformitat que vos representam à V.S. dient, que encara, que los censals ja creats per la varietat del temps, com a bens immobles, se pugan vendrer à menor preu: ab tot, y abaix conclou, que la disposicio de ditas Lleys, procehex, y te lloch en la venda dels censals ja creats, y dona la rahò; perque la venda dels censals ja creats, es vn dret de exigir las pensions, y se ha de cedir la actio contra del tercer; que es lo mateix, que sis venes lo nom del debitor; com ho diuhen Roderico, y altres, que cita Olea. (D) Y no te dificultat, que en las vendas dels noms dels debitors, tenen lloch las disposicions de las precitadas Lleys.

(C) Cancer *vbi supra.*

(D) Rodericus *de annuis reddi-tibus, lib. 2. q. 21. num. 6.* Olea *de cess. jur. tit. 6. q. 10. num. 5.*

Y encara, que alguns Auctors sen-

ten

ten lo contrari, dient, que la diſpoſició de las precitadas Lleys, no te lloch en las vendas dels cenſals ja creats: (E) Empero à noſaltres nos agrada la diſtinctió de Cancer, (F) que no la trobam impugnada per ningun Doctor: y es, que ſi lo venedor del cenſal ja creat eſtà en poſſeſsió de rebrer las penſions de aquells, à las horas, la diſpoſició de ditas Llays, no te lloch en la venda dels cenſals ja creats: Si empero lo venedor del cenſal ja creat no eſtà en poſſeſsió de rebrer las penſions de aquell, à les hores, que es propriament noſtron cas, te lloch la diſpoſició de ditas Lleys en la venda dels cenſals ja creats, oy encara Cancer en lo lloch referit, no ſe acontenta en lo primer cas, que eſtiga lo venedor en poſſeſsió de exhigir las penſions dels cenſals, ſino que vſant de la copulativa *Et*, vol aqueſt Doctor, que lo debitor del cenſal nol negue, ó per lo menos la negació no ſie poſsible; y en lo ſegon cas, que los venedors dels cenſals ja creats al temps quels veneren no eſtiguеſſen en poſſeſsiò de exigir las penſions de la preſent Ciutat reſtara clar, que en las ditas vendas te lloch la diſpoſiciò de las ditas Lleys.

Sens que obligue à apartarnos de la diſtinctiò de Cancer, y de la reſolució dalt preſa, las doctrinas ponderadas, conferint la materia de noſtra queſtió de Cenſio, y altres, (G) que generalment

(E)
Salgado *in laberint. p. 1. cap. 13. §. 2. à num. 20.* Cenſio *de cenſibus, b. 72. n. 23. verſ. Verum.*

(F)
Cancer *var. par. 3. cap. 1. num. 103.*

(G)
Cenſio *de cenſib. q. 72 n. 23. verſ. Verum, & alij.*

ment diuhen, que la disposicio de dias Lleys, no te lloch en la venda dels censals ja creats per tres rahons. La primera; perque Censio, y los demes parlan generalment; y Cancer distingueix, si lo venedor està en possessio de cobrar las pensions dels censals; y al Doctor que distinguix, se ha de creurer mes, que als que parlan generalment; perque los que distinguexen, se acostan mes à la veritat, y axi se ha de aderir à ells, com ho ensenyan Flam. Paris. Cavalcan. Mantic. Barcio, Surdo, Fontanella, y lo Regent Leo, que cita Quesada Pilo (H) als quals anyadim à Menoch. Cevallos, Giurba, Barbosa, Cyarlino, y Matheu, que ne allegan molts de altres. (I)

La segona; perque la distinctio de Cancer, no te contradictio alguna per parlar Censio, y los contraris generalment; y es cert, que la auctoritat de vn Doctor, que no te contradictor, te força de Lley, y se ha de estar precisament à ella, com ho escriuhen Vivio, Sesse, Borguino, Fontanella, Ludovisio, Gratiano, y Lelio, Altogrado, que refereix Quesada Pila, (K) als quals anyadim à Monter, y à Xammar. (L)

La tercera; perque quant y ha vna opinio general, y en especial se troba auctoritat de algun Doctor, se ha de estar à esta especial, y no à aquella general, segons Menoch, y Cevallos, (M)

(H)
Quesada Pilo *contr. cap.* 16. *num.* 51.

(I)
Menoch. *lib.* 2. *præsump.* 71. *num.* 47. Cevallos *com. cont. comun. in præfat. n.* 57. Giurba *cons.* 57. *n* 11. Barbosa *vot.* 24. *num* 29. *lib.* 2. Charlin. *controv. cap.* 15. *num.* 78. *& cap.* 40. *num.* 23. *par.* 1. Matheu *de Regimine Reg. Valen. tom.* 2. *cap.* 8. § 2. *num.* 53.

(K)
Diserta 14. *num.* 33. *& controv. cap.* 34. *num.* 35.

(L)
Monter *post decis.* 45. *in resp. pro xoris amita, part.* 2. *num.* 154. Xammar *de officio Judicis, p.* 1. *q.* 15. *n.* 80.

(M) y com la opinio de Censio, y altres sie general, y la distinctio de Cancer especial, se ha de estar à esta, particularment sent Cancer tan gran Doctor, de tanta auctoritat, tant gran Meistre, y Practich de nostron Principat, y que nos haje vist, ni trobat Doctor, que en la distinctio referida se li oposse.

(M) Menoch. *præsump.* 71. *lib.* 2. *num.* 29. Cevallos *com. contr. com. in præfat.*

Ni obsta lo que confabulant se digue dels plets ques podrian ocasionar à la presen Ciutat si se seguia esta resolvcio; perque axo no subsisteix, y aquest inconvenient tambè milita en las cessions, y ha aparegut à tots, que no obstabe de las cessions, com alli se ha llargament ponderat, donchs tampoch no entra, ni pot considerarse en lo cas dels censals.

Fortificas la distinctio dalt referida de Cancer, ab la resolucio, que aportan comunament los Doctors sobre la questio, si la disposicio de las ditas Lleys, te lloch en lo comprador de vna hazienda, ó heretat, y distinguexen, que si lo venedor posseheix la hazienda, ó heretat, no te lloch la disposicio de estas Llys. Empero si lo venedor no posseheix la hazienda, ó heretat, te lloch la disposicio de las Lleys referidas, que es peculiarment nostron cas, axi distinguix Bart. al qual seguexen Parladorio, Menoch. y altres, que cita Olea. (N)

(N) Barthol. *in l. per diversas, num* 23. *Cod. mandati*, Parladorus *rer. quotid. lib.* 2. *cap. fin. par.* 3. § 4. *sub n.* 10. Menoch. *lib* 3. *præsump.* 129. *n.* 6. & alij per Oleam *de cess. jur. lib.* 6 .*q.* 10. *n* 59.

La rahó de diversitat acomodada à nos-

nostron cas, es, que quant lo venedor possehheix la heretat, ó hazienda, lo qui la compra nos poch dir redemptor de plets; perque cada hu pot vendrer la cosa, que possehheix; Empero quant lo venedor no possehheix hazienda, ó heretat, lo qui la compra es redemptor de plets; perque cadu hu pot vendrer la casa, à les hores lo venedor no es verdader dir; que venga la hazienda, sino que cedeix lo dret per demanarla, que es lo que ditas Lleys prohibexen, com ho explican, y referexen Bartholo, Parlador. y Olea en los llochs citats. (O)

Y encara; que contra la referida distinctio de Barthol. y Parlador. haja escrit Cancer; (P) pero te tres respostas. La primera; perque Cancer en esta part expressamèt lo reprova Olea. (Q)

La segona; perque lo mateix Cancer se ha retractat, y segueix novamèt la distinctio dalt referida de Barthol. y Parlador. (R)

La tercera; perque Cancer ell mateix se declara, y limita dient, que lo que ell havia dit, se entenia, si ja no fos, que evidentment constas; que la hazienda, ò heretat fos opulenta, y de molt major preu del que se era venuda, (S) y aquest cas es lo nostre; perque segons tenim entès, y es facil de averiguar ab vna informaciò, com en la ques rebe en las cessiõs, los qui com-

(O)
Barthol. Parladorus, & Olea citati litteræ N.

(P)
Cancer *par. 3. cap. 1. n. 164. vers. In venditione hereditatis, & num. 165.*

(Q)
Olea *de cess. jur. tit. 6. q. 10. num. 59.*

(R)
Cancer *var. p. 2. cap. 1. num. 280. vers. Hinc decis.*

(S)
Cancer *par. 3. variar. cap. 1. num. 165.* not. Olea *de cess. jur. tit. 6. q. 10. n. 55.*

pravan los cenſals ja creats, los compravan à rahò de deu per cent, eſſent aquells creats per la Ciutat à rahò de trenta pet cent.

A tot lo ſobredit ſe anyadex vna ſingular doctrina de Barthulo en la Lley *Per diverſas, n.*26. *Cod. mand.* ahont diu, que ſe ha de notar lo ſi de aquella Lley, que parla generalment en tot aquell, que penſa, ò obra alguna coſa en frau: y anyadex, que ſe ha molt de advertir; perque ſi axò ſe pot provar, com ſe provarà ſe pert la acciò, tant per lo cedent, com per lo ceſſionari, ab que nou pot dir mes clar aqueſt Auctor, que haventſe creat los cenſals à vn y mitx, que es à rahó de trenta per cent, ſe veu manifeſtament lo frau del comprador, y axó fou ben reſolt en lo vot de 13. de Decembre 1669. que la diſpoſiciò de ditas Leys entra, no ſolament en las ceſsions ſimples, ſino tambè en la venda dels cenſals ja creats; Entes empero, y declarat, que açò ſols ſe entenga dels cenſals venuts en que los venedors no eſtaven en poſſeſsiò de cobrar las penſions dels cenſals de la Ciutat, com eſtà dit; y en cars, que los venedors eſtiguelſen en poſſeſsio de cobrar las penſions de la Ciutat, entran tambè la diſpoſicio de ditas Lleys totas aquellas vendas de cenſals, que los diners no eran propris dels compradors, ſino quel entraren per ceſsions per comp-

tes

tes entre ells tinguts, ó per altres tantes de comptants, y axi ho sentim. Salvo semper.

Tot lo sobredit ho diem sens prejudici de altra major conveniencia, que judicam tenir la Ciutat en esta materia, q̃ si V. S. segueix lo vot dels Magnifichs Regent, y Doctors de la R. A. consultats, nos pot entrar en ella; pero si V. S. se adereix à nostron sentir, judicam ha de ser de vn benefici per la Ciutat.

La conveniencia consisteix en la resolucio de vna questio, que aportan los Doctors en nostres termns, si las pensions cobrades per los compradors dels censals, de ques parlara, se han de convertir, y cedir en diminucio de la sort principal, y proprietats dels censals, ô si las deuhen restituir, y imputarlas en la paga de las pensions, que vindràn, en la qual questio van encontrats Roderico, y Duardo; perque Roderico diu, que no se imputen les pensions cobrades en diminució de la sort principal, sino q̃ deuhen los acreadors restituhirlas, ó que han de imputarse per la paga de las pensions, que vindràn; y Duardo vol, que las ditas pensions cobrades, han de cedir, imputarse, y compensarse en diminucio de la sort principal, despres de aquestos Auctors ha scrit, allegatne altres Olea *de cess. jur. tit. 6. q. 10. à nu. 36. ad 47.* ahont disputa la questio per vna part,

y per altre, y assegura, que segons la opinio de haverse de imputar en la sort principal. Se ha declarat moltas vegades en la R. C. de Valladolid, y si be despres per major claredat de la materia, distingueix tres casos al parexer; lo que segueix es lo tercer en lo num. 47. que es lo nostre; perque diu, que si vn censal ja creat se cedeix à menor preu, que las pensions cobrades, han de diminuhir la sort principal, y sos reddits, y que aquesta opinio està rebuda en practica, y que la seguexen Escobar, y Capicio Latro en los llochs que refereix. Esta conveniencia nos ha aparegut representar à V. S. perque qualsevol de las opinions, que se segueixca ha de ser en gran benefici de la Ciutat; pero no arribam à dir nostre sentir, per no saber V. S. à quin vot se aderirà, en Barcelona à 7. de Octubre 1671.

Lo Doct. Ioan Palmarola. Adv. de la Ciut. *Don Miquel de Cortieda.* *Lo Doct Ioan Ioffren, Adv. de la Ciut.*

70 Postea præexpressa vota fuerunt lecta in centum Virali Consilio, die 7. Aprilis 1672. & fuit facta resolutio sequens, cum approbatione Senatorum, & Advocatorum Civitatis.

SEQVITVR ALIVD VOTVM.

71 EN lo fet consultat per part dels molt Illustres senyors Consellers,

y

y Savi Consell de cent de la present Ciutat de Barcelona, als Magnifichs Regent la Real Cancellaria, Noble, y Magnifichs Doctors de la Real Audiencia (precehint llicencia del Excellentissim Senyor Duch de Cesa, Llochtinent; y Capita General de sa Magestat (que Deu guarde) en lo present Principat de Catalunya, y Comp-ats de Rosselló, y Cerdanya) y als Advocats ordinaris de la casa de la present Ciutat baix firmats, sobre la deliberació presa en lo Savi Consell de cent de la present Ciutat, celebrat als set de Septemb. 1671. que es del thenor seguent.

Que los vots llegits en lo present Consell, y incertats en la proposició, com en ells se contè; y que los senyors Consellers sie servits proposar al Magnifich Regent la Real Cancellaria, y demes Magnifichs senyors del Real Consell, y Assessors de la present casa, que han entrevingut en fer los dits dos vots, si las pensions cobradas de vns, y altres censals, han de cedir en diminució, y descarrech del preu del censal, ó censals, y lo que aconsellaràn en son vot, sien servits los senyors Consellers reportarho al presèt Consell, quant antes sie possible; pera que à les hores se puga deliberar lo conveni-ent. Vists los dits dos vots en dita deliberació del Savi Consell de cent mentionats, havent fet estudi molt par-

particular, pera reſponder ſobre lo conſultat, trobam, que es queſtió molt controvertida entre los Doctors, ſi quant lo cenſal ſe crea de nou, ó deſpres de creat ſe cedeix, ó ſe ven à illegitim preu, ſi las penſions cobradas hã de cedir, y imputarſe en diminució, y deſcarrech de la ſort principal, çó es del preu del cenſal, ó han de cedir en diminucio, y deſcarrech de las penſions, que vindràn, y los vns Doctors, com Roderico, Cenſio, Amato, Vela, y Olea, (A) diuhen, que las penſions cobradas illegitimamẽt, no han de cedir, ni imputarſe en diminució, y deſcarrech del preu, que es la ſort principal, ſino que baſta, que los acreadors cenſalistas reſtitueſquen als debitors las penſions cobrades mes del preu juſt, ó que cedeſquen en paga de las pẽſions venidoras; altres Doctors, com Duardo, Milanenſe, Larrea, y altres, que cita Olea, (B) diuhen, que eſtas penſions indebitament cobrades, han de cedir, y imputarſe per rata, en extinctio, diminucio, y deſcarrech dels preus dels cenſals.

Y encara, que eſta vltima opinio ſia la mes ſeguida, que les dites penſions hajen de cedir en diminucio, y deſcarrech dels preus del cenſals, y ſegons ella, ſe haje dicidit en diverſos Senats, com ho refereixen Milanenſe, Larrea, y Olea. (C) Ab tot, conſiderant, que per lo benefici de la preſent

(A) Roderico *de annui. reddit. lib. 1. q. 7. n. 39.* Cenſio *de cenſibus. q. 88 à n. 6.* Amato *reſol. 40. n. 21. verſ. Quidquid ſit,* Vela *diſſer. 34 n. 40. lib 2.* quos citat Olea *de ceſſ. jur. tit. 6. q. 10 num. 36. & à n. 40. ad 46.*

(B) Duardus *de cenſ. §. 2. q. 21.* Milanen. *deciſ. 2. n. 64. lib. 2.* Larrea *dlciſ. 24.* alios allegat Olea *de ceſſ. jur. tit. 6. q. 10. num. 30. in fin. & n. 37. & 38.*

(C) Milanen. Larrea, & Olea, locis proximè citatis.

Ciu-

Ciutat, tant importa seguir vna opinio, com la altra; considerant tambè las rebaxas, que los acreadors censalistas han patit, considerant finalment lo que alguns Doctors escriuhen, com Roderico, y Censio, (D) que si lo cobrat de las pensions illegitimament, no basta pera suplir lo preu de tot lo censal, se ha de fer oblacio real, y verdadera del que falta del preu, ó preus.

(D) Rodericus *de annui. reddit. lib. 2. q. 18. sub num. 18.* Cens. *de consib. q. 88. nu. 6. vers. Intelligendo.*

Perçó, y altrament los dits Magnifichs Regent la Real Cancellaria, Noble, y magnifichs Doctors la Real Audiencia, y Advocats ordinaris de la casa de la present Ciutat, son de vot, y parer: Que las pensions indebitament cobradas dels censals, que fà mencio la dita deliberació del Savi Consell de cent dalt referida, han, y deuhen cedir, y imputarse en paga de las pensions venidoras, que aniràn discorrent de dits censals; axi, q̃ se han de comptar, y veurer, que han cobrat, y exhigit de pensions passadas los acreadors dels dits censals, y lo ques trobarà haver illegitimament cobrat mes del just preu, ha de cedir en paga de las pensions venidoras, de tal manera, que la present Ciutat, no ha, ni deu pagar de aqui al devant pensions algunas als dits acreadors, de ques tracta en lo present vot, fins à tant, que la present Ciutat restarà pagada, y satisfeta de las quantitats cobradas per los acreadors censalistas illegitimament mes

del

del juſt preu : declarant, que ſi algun acreador, ó acreadors de las eſpecies de dits cenſals exien, ó ha exit en ſort, ſels ha de fer carrech de las penſions illegitimament cobradas, y ſi aquelles equivalen al preu, lo cenſal reſte extinct, y no corregan mes penſions algunas. Y ſi accedeixen lo acreador, ó acreadors deuhen refero, y eſmenarho à la Ciutat, tractantlos com à debitors, fins, que ab tot effecte hajen refet; ſi empero las ditas penſions illegitimament cobradas, no equivalen, ni correſponen al preu, ó als preus dels dits cenſals; en eix cas la preſent Ciutat los ſupleſca, fins à la proprietat del juſt preu. Salvo ſemper, &c. Barchin. 7. Aprilis 1672.

Doct. Ioſeph Rull, Regent. — *Don Miquel de Cortiada.*

Doct. Ioſeph Aleny. — *Doct. Aleix Triſtany*

Lo Doct. Ioan Palmarola, Adv. de la Ciutat. — *Doct. Ioan Iofreu, Advocat de la Ciutat*

72 Et quãvis valdè cõtroverſũ ſit, vbi ceſsio fit pro minori quantitate illud plus, quod ſuperfluũ appellãt DD. cui applicetur, an lucro debitoris cedat, vel an penes cedentem

tem remaneat, in quo plures censuerunt penes cedentem remanere, quos citat Berlinch. *decis.* 35. *per tot.* Leotard. & Olea ítatim citandi, sed veritis est, quod lucro debitoris cessi cedat, vt latè probat Olea *de cess. jur. dict. q.* 10. *à num.* 68. Leotard. *de vsur. q.* 39. *á num.* 31. notat Cancer *par.*1. *cap.*13. *num.*76. *in fin.* & sentit Font. *decis.* 180. *num.*10. *tom.*1. benè Andreol. *controv.*262. *à num.*23. *præcipuè num.* 26. Iurba *observ.*58. *num.*8.

73 Ex his veram conclusionem eligo, quod licèt extantibus conjecturis declarentur aliquoties dicta hæreditamẽta pura, & præcisa, & non prælativa, & conditionalia, ex Cancer *var.*3. *cap.*7. *num.*83. Font. *de pact.*2. *claus.*10. *glos. vnic. sub num.* 21. *vers. Nisi in discursu*, hoc tamen procedit, quando illæ conjecturæ concludunt per necesse puritatem hæreditamenti, & sunt incompatibiles, & repugnantes hæreditamento prælatiuo, vtpote, quando donator reservat vsumfructũ pro se, & vxore sua, vel facultatem ad disponendum de illo in favorem vxoris, quia tunc est certum non cogitasse de secundis nuptijs, & ita in Senatu declarantur talia hæreditamenta pura, & non prælativa, & supra ostensum est ex Regia sentẽtia lata in causa Illustris, & Nob. Hieronymæ de Zalba, & Rajadell, transcripta *num.* 49. & potest comprobari hæc opinio altera R. sententia lata referente Nobil. Dom. Iolepho Marti de Ferran R. S. die 5. Octob. 1660. quæ in gradu supplicationis fuit confirmata R. sententia lata referente Illustri, & Nob. Dom. Ioanne Baptista Pastor R. S. 30. Aprilis 1667. in favorẽ Nob. Francisci Iunyent, & Pons, in actis Payssa Not. postea Fabra, de qua mentionem feci *supra num.* 27.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

74 *Attẽto ex meritis vtriusque processus, tam primitivi, quam præsentis causæ supplicationis, constat non fuisse aliquid deductum, allegatum, seu probatum pro parte Nob. Raymundi de Copons, seu Nob. Francisci de Iunyent, & de Pons, propter quod Re-*

gia ſententia lata referente Magnifico Auguſtino Pinyana quondam, R. eg. Senatore, die 30. Maij 1665. in favorem dicti de Copons, & in odium dicti de Iunyēt, à qua per dictum de Copons in capitulis præjudicialibus, & per dictum de Iunyent ſimpliciter extitit reſpectivè ſupplitum debeat commutari.

His, & alijs meritis dictorum proceſſuum attentis, & aliàs ſua Excellentia con. cluſionem in R. A. factam inſequendo ſententiat, pronuntiat, atque declarat, benè in, & cum prækalendata R. S. à qua fuiſſe pronuntiatum, ſententiatum, & declaratum, & malè ab ea per dictos Nob. de Copons, & de Iunyent in capitulis præjudicialibus, & ſimpliciter reſpectivé ſupplicatum.

Hoc tamen intellecto, & declarato, quod attento licet conſtet Nob. Franciſcum de Iunyent, & de Zapila inſtrumento acto in poſſe Franciſci Vidal Not. pub. Barchinon. 20. Maij 1617. vendidiſſe originaliterq; creaſſe Nob. Dalmatio de Copōs, vti patri, & legitimo adminiſtratori filiorum ſuorum cenſuale quoddā pretij 1562 ℔ 10 ß. & penſionis annuæ totidem ſolidorum, & ſex denariorum, cum generali hypoteca omnium bonorum, & ſpeciali trium cenſualium, quæ percipiebat ſuper Generali Cathaloniæ, alterius pretij 240 ℔ ß. & penſionis 12 ℔ ß. alterius proprietatis 912 ℔ 9 ß. & vltimi 410 ℔ ß. in proprietate, & totidem ſolidorum in annua penſione. Conſtat de pretij ſolutione cenſualis prædicti ex apocha in calce prækalendati inſtrumenti continuata. Conſtat dictum Nobilem Franciſcū de Iunyent, & Zapila pro luendo dicto Nob. Don Dalmatio de Copons dicto adminiſtratorio nomine cenſuale prædictum inſtrumento recepto, penes Narciſum Caſtellar Notar. pub. Barchin. 17. Ian. 1632. vēdidiſſe, originaliterq; creaſſe Nobili Eliſabeti de Ança, & de Queralt, viduæ Nobilis Ioannis de Ança, cenſuale pretij conſimilium 1562 ℔ 10 ß. & penſionis totidem ſolidorum, & ſex denariorum, cum generali hypoteca omniū bonorum, & ſpeciali, ac etiam aſſignatione, & conſignatione

ne

ne dictorum trium censualium Generalis Cathaloniæ. Constet dictum Nobil. Dalmatium de Copons dicto nomine instrumento testificato in posse ejusdem Castellar, die 30. proximè dictorum mensis, & anni firmasse apocham, luitionem, & diffinitionem dicti censualis, cum jurium, & actionum cessione fructuũ dicta Nobil. Elisabethis de Ança. Constet dictam Nob. Elisabethem de Ança, & de Queralt, obiisse, suoque ultimo testamento condito penes Franciscum Aquiles Notar. publ. Barchinon. 8. Augusti 1642. heredem sibi universalem instituisse Nob. Ioannem de Queralt, & Moliner nepotem suum, sibi nebot. Constet dictum Nobil. Ioannem de Queralt, & Moliner, ab hoc sæculo migrasse, suoque ultimo testamento acto in posse Iosephi Zafont Not. pub. Barchin. 2. Ianuarij 1644. heredem sibi universalem instituisse dictum Nobil. Raymundum de Copons. Constet dictum Nob. de Iunyent, & Zapila, è vivis excessisse, illiusque universalem hereditatem, & bona tenere, & possidere prædictum Nobil. Franciscum Iunyent, & de Pons, ejus filium. Constetque per dictum Raymundum de Copons petitum fuisse, præfatum Nobil. Franciscum de Iunyent, & de Pons, uti tenentem, & possidentẽ universalem hereditatẽ, & bona dicti quondam patris sui condemnari ad sibi dandum, & solvendum 783℔5℈. pro decem pensionibus, ex dicto censuali decursis, & solvi cessatis, non obstante consignatione dictorum trium censualium facta super Generali Cathaloniæ, quæ cum tantum importet simplicem cessionem, & sic mandatum ad exigendum, & neutiquam insolutum dationem, venditionem, aut delegationem non impedit, quominùs ipse habeat respectum contra dictum de Iunyent pro pensionibus cessis, & non exactis, etiam nullis factis diligentijs in exigendo illos à Generali Cathaloniæ, quod constat admodum esse difficilis exactionis, cum debitor sit in magnis summis, & quantitatibus ratione pensionum censualium pluribus

ab hinc annis decursarum, & solvi cessatarum.

Caterum, quia constat dictum Nob. Franciscum Iunyent, *& Zapila in instrumento capitulorum matrimonialium per eum initorum, & firmatorum cum Nob. Magdalena de Pons, penes Ioannem Pareja Not. pub. Barchin* 30. *Novemb.* 1601. *fecisse donationem, seu hereditamentum universale omnium bonorum suorum, mobilium, & immobilium, ac etiam jurium præsentium, & futurorum in favorem filiorum masculorum, ex dicto matrimonio nasciturorum, & in defectum masculorum fœminarum, cum reservatione quatuor mille librarum ad testandum, quod quidem hereditamentum licèt videatur conditionale, & prælatiuum propter illa verba:* Axi, que fills per fills, y fillas per fillas sian sempre preferits los del present matrimoni als de altre matrimoni; *nihilominus tamen purum, & præcisum esse nullo habito respectu ad filios alterius conjugij. Constat ex pluribus conjecturis ex eodem capitulo hereditamenti resultantibus, & signanter ex eo, quia donator in illa clausula incipiente:* E si acars serà lo que Deu no vulla, que fills masles del present matrimoni no hi sobreviuràn, &c. *Casu, quo filij masculi, ex dicto matrimonio non existerent reservavit sibi facultatem hæreditandi filios masculos, ex alio matrimonio forçan procreandos, quamvis filia ex dicto primo matrimonio supereſſent, quam quidem facultatem superfluè sibi reservasset donator si intellexisset hæreditamentum prædictum facere conditionale, & prælativum, cum in tali casu juxta naturam hæreditamenti prælativi, & conditionalis ob defectum incursus filiorũ masculorum primi, & secundi matrimonij bona libera habuisset, & consequenterq; præclara dicta facultate consistit in favorem filiorum masculorum alterius conjugij de bonis donatis diffinire. Tum etiam ex eo, quia dictus Nobilis* Franciscus de Iunyent, *& de Zapila donator reservavit sibi vsumfructum bonorum donatorum cũ fa-*

facultate, quod posset de illo post obitum suum disponere in favorem dictæ Nob. Magdalenæ uxoris suæ: ex qua quidem facultate resultat vehemẽs, & indubitata conjectura, quod prædictum hæreditamentum fuit purum, nullo habito respectu concursus filiorum primi matrimonij, cum filijs alterius conjugij, quia reservando donator facultatem disponendi de usufructu post mortem suam in favorem dictæ Nob. Magdalenæ uxoris suæ præsupponitur, ita reservatum fuisse facultatem prædictam in casu, quo ipse donator non poterat secundas contrahere nuptias, & consequenter non poterant concurrere filij primi cum filijs secundi matrimonij, si igitur facta fuit reservatio disponendi de usufructu in casu impossibili secundarum nuptiarum, & sic filiarum alterius connubij necessario infertur dictum hæreditamentum fuisse purum, & præcisum; reservatio enim ususfructus facta in casu præmorientis viri per necesse præsupponit donationem in eadem casu reservationis. Constat ex matrimonio prædicto natum fuisse dictum Nobilem Franciscum de Iunyent, & de Pons reum conventum, in cujus favorem locum habuit hæreditamentum jam dictum. Constat ex noviter deductis dictum Nob. Franciscum de Iunyent, & Zapila donatorem, dum vixit dictas quatuor mille libras reservatas integre consumpsisse, consequenterque liquet dictum Nob. Franciscum de Iunyent, & de Pons donatorem in vim prædictorum non teneri ad solutionẽ censualis prædicti.

His, & alijs meritis dictorum processuum attentis, & alias sua Excellentia conclusionem prædictam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat dicto Nob. Raymundo de Copons in, & super petitione prædicta silentium imponendum fore, & esse, prout cum præsenti absolvit, & consequenter dictũ Nobil. Raymundum de Cepons condemnandum fore, & esse, prout cum præsenti condemnat ad restituendũ, dandum, & solvendum prædicto Nob. Francisco de Iunyent,

& de Pons 66 ℔ 5 ß. per dictum de Iunyent, eidem de Copons, pro pensionibus dicti censualis vigore prælendatæ R. S. à qua solutas, & neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis solitam exequutionem fieri mandat.

Corroborratur supradicta opinio altera R. S. lata referēte Nob. Dom. Ioanne de Colomer R.Sen. die 9. Aprilis 1667. in favorem Matthæi Iovany Paratoris Lanæ Civ. Barchin. contra Paulum Suari, & alios, in actis Ferrer Not. nunc Golorons, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata, referente Nob. Dom. Hieronymo de Magarola R.S. 12. Iulij 1678.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

Attento constat instrumēto capitulorum matrimonialiū initorum inter Sebastianum Sabater de la Coma, agricolam dominum mansi Sabater de la Coma, Parochiæ Villæ de Cardadeu, Barchinon. Diœcesis ex vna, & Anticam nubilem filiam Michaelis Torrens, aliás Domenech agricolæ Villæ Calidarū de Montebovino partibus ex alia, acto in posse Benedicti Plà Notar. publ. Granullariorum ejusdē Diœcesis, die decima Augusti millesimo quingentesimo septuagesimo, de quo fidem facit Michael Mitjans etiā Not. pub. dictæ Villæ inter dictos sponsos fuisse pactatum in modum sequentem: Item es pactat, convingut, y concordat entre las ditas parts, que de la manera avall escrita, fill, ó filla, que Deu volent procehiria del present matrimoni, sia hereu, ó hereva del Mas Sabater de la Coma de la Parroquia de Cardadeu, casàs; es à saber heretat, y bens, censos, y censals, drets, y accions, è altres qualsevols cosas son, y se esperan esser del dit Sebastià Sabater, marit de la dita Antiga esdevenidor, y precehesca à qualsevol altre de altre matrimoni, de aquesta manera, ço es, que si del present matrimoni hi ha fill mascle, que lo dit fill mascle haje de ser hereu de las ditas casas, y bens, y ara per les hores, quant Deu vulla, y sia lo dit Sebastià Sabater ℔, lo hereta llargament, y bastant li serà vn fill mascle à solas, y morra

quant

quant que quant ab infant, ó infants, algu dels quals pervingue à edat de fer testament, è si seràn mes de vn fill mascle, dos, ó molts, sia à voluntat de dit Sabater elegir lo que be li vindrà de dits fills mascles del present matrimoni, nomenar, è instituhir en hereu vniversal, è sino y ha fill mascle, sino filla, ó fillas, ó per mort de la dita Antiga, se casarà ab altre dona, è non haurà sino filla, ó fillas, tambè hereta lo dit Sebastià Sabater; en aquest cas la filla del present matrimoni llargament, y bastant en lo modo sobredit dels fills mascles, &c. *Et ibi*: E si lo tal elegit, ó elegida morirà sens infant, ó infants, ó ab tals algu dels quals no peruindrà à edat de fer testament; en tal cas la dita vniversal heretat sia, y pervingue al altre infant del present matrimoni, morint ab los dits infant, ó infants de legitim, y carnal matrimoni procreats, algu dels quals pervingue à edat de fer testament, y axi del vn al altre, si viuràn, ó à llurs fills, si à dita edat de fer testamẽt peruindràn, prechint entre ells del present matrimoni, Deu volent procreadors los masles a las fembres, y lo major al menor, *& rursus*, ibi: E axi en lo modo susdit dels fills per fills, y fillas per fillas, ell dit Sebastià Sabater hereta, ó dona llargament, y bastant à fill, ó filla del present matrimoni procreador à ell dit donador sobrevivint, ó à llur fills, &c. *Vt in dictis capitulis est videre, quibus refertur. Constat matrimoniũ inter dictos Sebastianum, & Anticam in facie Sanctæ Matris Ecclesiæ fuisse celebratum, ex eoq; procreatum fuisse vnum filium vocatum Iacobum Sabater, & vnam filiam vocatam Ioannam. Constat ex partium confessionibus, & aliàs dictum Sebastianum, & dictam Anticam obijsse nullo condito testamento, & ex tertiũ depositionibus ministratorum pro parte Iacobi Iovany super articulis per eum oblatis die decima quarta Februarij millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo constat dictum Iacobũ Sabater obijsse, nullis relictis liberis legitimis, & naturalibus. Constat ex dictis testiũ*

de-

depositionibus dictam Ioannam Sabater contraxisse matrimonium cum Petro Iovany Sutore dictæ Villæ de Cardadeu, & ex dicto matrimonio fuisse natum Iacobum Iovani, qui ad ætatem condendi testamentum pervenit, & consequenter constat dictum Iacobum Iovany fuisse nepotem, vulgo Net, dictorum Sebastiani, & Anticæ Sabater avorum suorum, & ex dictis testium depositionibus constat dicto Sebastiano avo supervixisse, & sic ex propria persona fuisse vocatum ad hæreditatem, & bona dicti avi sui. Constat dictum Iacobum Iovany ultimo testamento, quod condidit in posse Antonij Leotart Not. pub. dictæ Villæ de Cardadeu, 31. Augusti 1653. hæredem universalem instituisse Matheũ Iovani ejus filium, vt in eo est videre, ad quod refertur. Constat dictum testatorem obiisse. Constat ex testium depositionibus pro parte dicti Mathæi Iovany ministratorum super articulis pro ejus patre oblatis diebus 4. Iunij 1671. & 22. Aprilis 1676. Paulum Suari agricolam, filium, & hæredem universalem Dimæ Suari quondam, agricolæ dictæ Villæ tenere, nunc, & possidere quandam petiam terræ de vinea plantatam, & aliam vocatam: La Vinya vella den Sabater, aliam petiam terræ campam tenentiæ quatuor jugerũ, Michaelem Muntells, filium, & hæredem Antonij Muntells agricolæ dictæ Villæ tenere, nunc, & possidere quandam petiãterræ de olivarijs plantatam dictam retro domum dicti Muntells, aliam petiam terræ biscosam sitam prope torrentem, Paulum Diamer agricolam dictæ Villæ quandam petiam terræ partim de vinea plantatam, & partim biscosam, Paulum Bonaventuram Bellsola agricolam dictæ Villæ aliam petiam terræ campam, sitam in eadẽ Parochia, juxta iter regale, quo itur à dicta Villa, ad Villam de Vilamayor, Gabrielem Arquer dictæ Villæ tenere, & possidere dictas petias terræ, sitas in loco vocato la Comæ dictæ Parochiæ, quæ omnes superiùs dictæ petiæ terræ fuerunt dicti Sebastiani Sabater, & de pertinentijs dicti

man-

manse. Constat petitũ fuisse pro parte dicti Iovany ei adjudicari vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Sebastiani, & signanter dictum mansum Sabater de la Coma, cum juribus, & pertinentijs suis in dicto hæreditamento, seu donatione comprehensum, & condemnari dictos Suari, Muntells, Diamer, Bellsola, & Arquer, ad ei deserendam, vacuam, & expeditam possessionem dictarum petiarum terræ, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die litis motæ.

Et licèt pro parte dictorũ Suari, Muntells, & aliorũ littis consortium prætendatur dicta bona donata libere pervenisse ad dictum Iacobum Sabater, cum dictum hæreditamentum, seu donatio non fuerit præcisum, sed conditionale, & prælativum, scilicet in casu concursus filiorum, vel filiarum respectivè alterius matrimonij, prout prætendunt resultare, ex verbis dicti hæreditamenti superiùs expressis, ibi: Y preceheſca à altre qualsevol de altre matrimoni; è si noy ha fill masle, sino filla, ó fillas, ó per mort de la dita Antiga si casarà ab altre dona, è non haurà sino filla, ó fillas: *Et paulò inferiùs*, ibi: Entes empero, y expressament declara, que fills per fills, y fillas per fillas, los infants del present matrimoni, Deu volent procreadors, prevalegan en la dita vniversal herencia à qualsevol altre de altre matrimoni, y entre ells dits infants del present matrimoni, los masles prevalegan à les fembres; *ex quibus verbis dicti Suari, Muntells, & cæteri littis consortes deducere intendunt dictum hæreditamentum, in quo legitur, & fuit posita superiùs relata, & repetita clausula dici, & esse conditionale, & prælativum, si aliud matrimonium per hæreditantem contrahatur, & eo, non consueto nihil illud operari, imò bona libere hæreditanti remanere, & cum dictus Sebastianus aliud non cõtraxerit matrimonium, & sic cessaverit concursus filiorum, vel filiarum, imò, cum dictis Iacobe, & Ioanna filijs, dicto matrimonio cum dicta Antica celebrato obie-*

rit defeciſſe hæreditamenti conditionem.

Cæterum attento conſtat dictum Sebaſtianum feciſſe dictum hæreditamentum ſeu donationem cum reſervatione vſusfructus bonorum donatorum durante vita ſua, & 50 ℔ monetæ Barchin. ad teſtandum, & cum pacto, ibi: Que puga fer qualſevols dexas, ó llegats à la dita Antiga eſdevenidora muller ſua. *Conſtat reſervationem vſusfructus bonorum donatorum perfectionem donationis importare, ſicque illam fuiſſe puram, ſicuti, & reſervationem 50 ℔. ad teſtandū per alias per hæreditamentum prælativum reſervatio non fuiſſet neceſſaria, quia per illud libera diſponendi facultas, non fuiſſet oblata, cum eo non obſtante dominus remanſiſſet bonorum donatorum. Conſtat clauſulam reſervationis facultatis legandi, & relinquendi dictæ Anticæ, non poſſe verificari in caſu hæreditamenti prælativi, conditionalis, & reſpectivi ſecundarum nuptiarum, & ſic filiorum, ſeu filiarum ſecundi matrimonij, ſed tantum in caſu hæreditamenti puri, præciſi, & abſoluti, ex quo præſupponit hæreditans, ſibi reſervaſſe prædictam facultatem caſu, quo prædeceſſiſſet prælictæ Anticæ futuræ vxori ſui, & conſequenter in caſu, quo morte præventus, non poſſet ſecundas contrahere nuptias. Conſtat etiam dictum donatorem contemplatione illius matrimonij dictū hæreditamentum fuiſſe, cum prælatione maſculorum ſervato ordine primogenituræ, & ad plures gradus ſubſtitutionis fuiſſe digreſſum, & filios filiorum, ſeu filiarum vocaſſe. Conſtat etiam hæreditamentum, ſeu donationem, in quo apponitur dicta clauſula,* que fills per fills, &c. *Quando ex conjecturis apparet contrahentes illud purum, & præciſum facere voluiſſe illud, tunc, non conditionale, & prælativum, ſed purum, & abſolutum declarari, & eſſe, ac ſi dicta clauſula appoſita non fuiſſet, & ex omnibus conjecturis ſupra ponderatis Conſtat prædictum hæreditamentum, ſeu donationem, non conditionale, & prælativum, ſed purum, præciſum, & abſo-*

solutum fuisse, & ad dicta bona donata vocatum fuisse dictum Iacobum, & eo, absq; filijs defuncto dictam Ioannam, & ea præmortua dictũ Iacobum Iovany ejus filium, & consequenter constat de intentione dicti Matthæi Iovany, quæ non remanet elisa per deducta, & allegata per dictos Suari, Muntells, & reliquos littis consortes.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & alias sua Excellentia conclusionẽ in Regia Audientia factam insequendo sentẽtiat, pronuntiat, & declarat, & universam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Sebastiani Sabater, & sic mansum Sabater de la Coma, Parochiæ dictæ Ville de Cardedeu, cum terris, & pertinentijs suis adjudicat, cum jurium plenitudine dicto Matheo Iovany, & dictos Paulum Suari, Michaelem Muntells, Paulum Diumer, Paulum Bonaventuram Bellsola agricolas, & Gabrielem Arquer dictæ Villæ de Cardadeu, condemnat ad deserendum, vacuam, & expeditam dicto Matthæo Iovany Paratori Lanæ Civ. Barchin. possessionem prædictarũ terrarum per eos, & vnumquemque eorum respectivè possessarum de pertinentijs dicti mansi Sabater, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die littis motæ, solutis priùs dictis Suari, Mũtells, Diumer, Bellsola, & Arquer, creditis, & pretijs earum per eos, & prædessores eorum, solutis eis, & vnicuique eorum forçan competentibus super dictis petijs terræ, vna cum interesse ad rationẽ solidi pro libra à die littis motæ, dictorum hæreditatis, bonorum, mansi, & ejus terrarum fructuum, pretiorum, seu creditorum, interesse, & aliorum forçan liquidandorum omnium liquidatione in decreto exequutionis, seu alia ulteriore liquidatione reservata. Hoc intellecto, & declarato, quod salvum sit jus dicto Iovany in alio judicio adversus, & contra Nobilem Hyacinthum Pejoan antea Negrell, vt assertum possessorem domus, seu domorum, & aliquarum petiarum terræ dicti mansi Sabater, & contradictũ Suari pro quadam

petia terræ tinentiæ unius modiatæ terræ in regadiuo, cũ de eius intentione in præsenti judicio, non constat eo modo, quo de jure constare debet, neutram partem in expensis condemnando, sed probistractis sua Excellentia exequutionem fieri mandat.

Quo verò ad evictionem petitam per dictum Paulum Bonaventuram Bellsola, adversus, & contra Raphaelem Antich domicellum in dicta Villa de Cardadeu domiciliatum, attento constat instrumento acto in posse Antonij Leotart Not. publ. dictæ Ville de Cardadeu, die 29. Novembris 1661. dictũ Raphaelem Antich vendidisse perpetuo dicto Paulo Bonaventuræ Bellsola totam illã petiam terræ olim campam, nunc heremam, sitam in dicta Parochia in loco dicto las Manjanes seminaturæ duarum quarteriarum frumenti, quam ex instrumento acto in posse dicti Leotart Notar. pub. dictæ Villæ, die 4. Maij 1660. & ex testium depositionibus supradictis cõstat fuisse dicti Sabater, & de pertinentijs dicti mansi pretio 70 ℔. monetæ Barchin. cum promisione evictionis, & refectione expensarum, vt in dicto instrumento est videre, cui refertur. Constat illius casum evenisse, & petitũ fuisse per dictum Bellsola condemnari dictum Antich, ad illum servandum indemnem, & ad ei dandum, & solvendum omne, id quidquid, & quantum occasione præsentis littis dictum Bellsola pati contingerit, ex quibus constat de illius intentione, quæ non remanet elisa pro parte dicti Antich.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia dictam insequendo conclusionem in Regia Audientia sententiat, pronuntiat, & declarat, & dictum Raphaelem Antich domicellũ condemnat ad servandum indemnem dictum Paulum Bonaventurã Bellsola, & ad ei dandum, & solvendum omne id quidquid, & quantum dictum Bellsola occasione præsentis littis pati cõtigerit juxta promissæ evictionis naturam, & dictum Antich, quoad hoc caput in expensis condemnat, & pro bi-

bistractis solitam exequutionem fieri mandat.

Quando verò conjecturæ, quæ allegantur possunt intelligi in casu concursus vtriusque matrimonij, Senatus declarat, hæreditamenta esse prælativa, & conditionalia, & non pura, & præcisa, ita declaravit R. Senatus R. Sententia lata referente Dom. Francisco Vidal, & Roca, R. S. die 19. Martij 1670. in causa conjugum Orpinas, contra Anticam Cuspeyra, & Iacobum Cuspeyra ejus filium, in actis Cortell Not. nunc, Fabrega, & R. Provisione facto verbo facta declaravit Senatus per Dom. Raphaelē Nabona R. S. 9. Novemb. 1680. in favorem Rectoris, & Collegij Sancti Ignatij Societatis Iesv Civitatis Minorisæ, contra Don Antonium de Peguera, & alios, in actis Cervera Not. quæ fuit confirmata in gradu supplicationis R. sententia lata referente Nob. Dom. Hieronymo de Magarola R. S. die 7. Novembris 1684.

Duæ in hac causa principales ponderabantur conjecturæ inter alias pro parte Don Antonij de Peguera. *Prima* ex verbis capitulorū matrimonialium ibi: *Declarant, que haventhi fills mascles, sie hereu precehint, y prevalent à las fembres, &c.* Inferendo ex his verbis, quod illa non potest verificari dato concursu filiorum, ex secundo conjugio procreatorū. *Secunda* ex alijs verbis in hæreditamento expressis, ibi: *Perque nos vingan à perdrer los noms de las casas, &c.* Quæ simili hæreditamento adjecta perpetuitatem nominum domorum nobilium contrahentium respiciunt, & quod conjectura resultans ex conservatione, & vnione nominum domorum donatorum, & contrahentium influit ad puritatem hæreditamenti, & nullatenùs ad prælationem, sicque verba ista: *Perque nos vingan à perdrer los noms de las casas, &c.* Vel alia prorsùs similia vnionem, & conservationem nominum domorum conjugum donatorū denotantia sunt efficacia, vt in vim illorum dicendum sit non prælativum, & conditionale, sed imó potius purum, & præcisum esse hæreditamen-

mentũ, provt declaravit Senatus R. Sententia lata referente Illuſtri, & Nobili Don Ioanne Baptiſta Paſtor R. S. de anno 1666. in cauſa conjugum Cercós, & Traguany Villæ Acrimontis ex vna, & N. Traguany, & Communitatis Præsbytorũ Villæ de Pons partibus ex altera: verũ tamen eſt, quod in hoc hæreditamento aliæ concurrebant conjecturæ, & vrgentiores, quibus hæreditamentum fuit declaratum purum, & non prælativum.

Prima conjectura nõ ſubſiſtebat, quia dicto ſiquidem *declarant*, ſtat, provt ſubjectæ materiæ melius cõgruit, Bald. *in repetitione, l. cum mulier, ff. de ſolut. matr.* Et poteſt intelligi in explicationem præcedentis orationis, vt tantum cenſeatur promiſſa prælatio dicti matrimonij, reſpectu filiorũ alterius matrimonij, ita vt per illud pactum præcluſa ſit via contrahentibus diſponendi de illis bonis in filios maſculos, vel fœminas ex alio matrimonio, exiſtentibus maſculis ex iſto, benè Cancer *lib. 1. cap. 8. ſub num. 158. verſ. Altero modo,* & fusè *lib. 3. cap. 7. à num. 80.* Quo caſu, cum contrahentes tantum ſibi præcluſarint dictam viam ad aliter diſponendum de ſuis bonis reſpectu filiorum, vel filiarum diverſi matrimonij, nulla per dicta verba inducitur præciſa vocatio in favorem filiorum primi matrimonij, ad tradita per Surd. *deciſ. 238. n. 16.* Soccin. *conſ. 251. n. 6. vol. 2.* Caſanate *conſ. 48. n. 4. 11. & 17.*

Minùs ſecunda conjectura poteſt colligi ex illis verbis: *Perque no vingan à perdrer los noms de las caſas*, nam favet hæreditamento prælativo, & conditionali, quia faciliùs nomen domorum conſervatur hæreditamẽto prælativo, & cõditionali, eo enim filij maſculi præferuntur fœminis, & per maſculos ſolum nomen gentilitium, & agnationis conſervatur, *§. Ceterum, inſt. de leg. agnat. ſucceſ.* Gratian. *cap. 661. n. 7. lib. 4. & 5. cap. 866. num. 6. & 14.* Oldrad. *conſ. 231. nu. 3. in fin.* Molin. *de Hiſp. Primog. verb. lig. verb. Agnatio, num. 6. in fin.* ad quam conſervationem reſpexerunt contrahentes, & ſic ad filios maſ-

masculos vnius, vel alterius matrimonij: cum hæreditamento enim puro, & absoluto poterat evenire casus, vt solum nascerentur filiæ ex primo matrimonio, & postea filij masculi ex secundo, quo casu conservatio nominis conjugis ad secunda vota convolantis, non posset adimpleri, cum jam essent hæredes filiæ primi matrimonij, quæ nubendo assumunt nomen mariti, & per eas nõ cõservatur agnatio, terminanter Giurba *decis.32.num.15. cum seq.* & vt meliùs comprehendas cojecturas, sic proponitur, & legitur, provt

SEQUITUR R. PROVISIO.

Die 9. Novembris 1680. *viso præsenti processu, & signanter Regia Sententia infrascripto Relatore in eo lata 24. Aprilis* 1674. *in, & cum qua Nob. Antonius de Paguera, vti hæres Don Hyacinthi de Paguera quondam patris sui, tenensque, & possidens eius bona, Nob. Iosephus de Amigant, vti tenens, & possidens etiam bona, quæ fuerunt dicti quondam Hyacinthi de Paguera, præcipuè loca de Saló, Moyà, Matanargo, & alia, & Franciscus Ròs Flaquerius, vti tenens, & possidens census, decimas, & foriscapia Locorum de Castelladral, Vall de peres, & Oriols, & alia bona, quæ fuerunt etiam dicti quondam Don Hyacinthi de Paguera cõdemnati fuerunt simul, & insolidum respectivè, ita vt vno solvente cæteri liberentur ad dandum, & reddendum computum, & rationem administrationis tutelæ, & Curæ personarũ, & bonorum pupillorum filiorum, & hæredum, seu successorum Francisci Berardo militis, & Domnæ Annæ Berardo, & de Paguera quondam conjugum per dictum Don Hyacinthum de Paguera quondã administratæ dicto Æconomo Collegij Societatis Iesu Civitatis Minoriss æ, & ad restituendũei reliquum, vna cum interesse, & etiam condemnati fuerunt simul, & insolidũ ad solvendum eidemmet Æconomo mille libras dotales monetæ Barchinon. ei debitas pro dote dictæ Nob. Annæ Berardo, & de Paguera, vna cum interesse, vel ad de-*

deferendum vacuam, & expeditam possessionem dictorum bonorum, una cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, liquidatione dictorum bonorum, reliqui, interesse, fructuum temporis à quo, & aliorum forçan liquidandorum in decreto exequutionis, vel alia ulteriori liquidatione reservata, in qua habeatur ratio qualis de jure habenda erit de exceptione defectus bonorum dicti quondam Don Hyacinthi de Paguera per dictum Don Antonium de Paguera oppositæ, vt in dicta Regia Sententia, cui refertur latiùs cõtinetur. Visa commissione facta alteri, ex Virgarijs Regiæ Audientiæ, vt de Consilio Relatoris dictam exequatur sententiam simul, cum nominatione tabulæ communiũ depositorum præsentis Civitatis Barchin. loco cautionis factæ supplicatione oblata pro parte dicti Æconomi Collegij Societatis Iesu Civitatis Minoriſſæ, 17. Maij 1674. Visa supplicatione oblata pro parte Frãcisci Ròs Flaquerij 23. Maij 1674. qua supplicat Rectorem Collegij Societatis Iesu Civitatis Minoriſſæ, citari ad causam concursus creditorum Nobil. Don Hyacinthi de Paguera, & Don Georgij de Paguera oppositorũ distributioni pretij processi, ex venditione facta instantibus dictis creditoribus decimarum, censuum feriscapiorũ termini de Castelladral, Vall de peres, & Oriols Vicariæ Minoriſſæ, & domus sitæ in dicta Civitate Minoriſſæ, quæ erant dictorum Don Hyacinthi, & Don Georgij de Paguera, dicto Francisco Ròs, aut processum præsentis causæ vniri cũ processu dictæ causæ concursus creditorum, quæ vertebatur coram Nob. Michaele de Cortiada Regio Senatore. Visa decretatione de conferant Relatores in casu dictæ supplicationis facta per Reverendum Cancellarium, virtute cujus revocata commissione de dicta causa facta Nob. Michaele de Cortiada citra ejus infamiæ notã, commissa illa fuit infrascripto Relatori, & processus illius cum præsenti vnitus fuit. Viso dicto processu concursus creditorũ cum præsenti vnito,

ro, & alijs oppositionibus in presenti causa per alios pretensos creditores bonorum dictorum Don Hyacinthi, & Don Antonij de Paguera factis, visis articulis pro parte dicti Rectoris Collegij Societatis Iesu Ciuitatis Minorissæ, ad dictam liquidationẽ explicandam oblatis 27. Junij 1674. testiumque depositionibus super illis ministratorũ. Visis articulis pro parte dicti Nob. Antonij de Paguera, & Guilla oblatis 20. Februarij 1675. Visis articulis scedulis, & deductionibus pro partes respectivè oblatis, & signanter scedula oblata 24. Octobris 1680. pro parte dicti Rectoris, & Collegij Societatis Iesu Ciuitatis Minorissæ, qua contentatur, quod pro nunc fiat decretum exequutionis, & liquidatio, & quod executorialia non extrahantur donec, & quousq; sit facta dicta debita graduatio creditorum. Visis instrumentis per partes respectivè exhibitis deveniendo prius ad declarationem dictæ exceptionis defectus bonorum dicti quondam Don Hyacinthi de Paguera pro parte dicti Nobilis Antonij de Paguera, & Guilla oppositæ.

Attento licèt pro parte dicti Nob. Antonij de Paguera, & Guilla, sit pretensum dictam exceptionem defectus bonorum remanere justificatam, ex capitulis matrimonialibus initis, & firmatis per, & inter Nob. Hyacinthum de Paguera ex una, & Casildam de Paguera, & Guilla conjuges, ex alia penes Ioannem Onofrium Esteve Not. pub. Civit. Vrgelli, 15. Decembris 1616. & 14. Januarij 1617. quia in illis legitur pactum, vt sequitur: Item mes es estat, pactat, y concordat, que los dits Senyors cõjuges esdevenidors, han de heretar, com ara de present heretan de tot lo que de dret poden, fills per fills, y fillas per fillas del present matrimoni, aquell, ò aquella que ben vist los serà, declarant, que haventhi fills masles, sia hereu, precehint, y prevalent à las fembras, pera que nos vinga à perdrer los noms de las casas per donaciò que ara de present los ne fan respectivament; ex quibus pretenditur resultare heredi-

tamentum purum in sui favorem, tanquam filium primogenitum dicti matrimonij; nam licet regulariter hæreditamenta concepta, cum clausula: Fills per fills, y fillas per fillas, *judicari soleant conditionalia, & non pura, scilicèt dato concursu filiorum primi, & secundi matrimonij, si tamen aliunde appareant conjecturæ, ex quibus induci possit puritas hæreditamenti, eo in casu tale hæreditamentum non obstante dicta clausula*; fills per fills, y fillas per fillas *declaratur purum, prætenditurque, ex dictis capitulis matrimonialibus resultare plures conjecturas, ex quibus, vt prætenditur induci potest puritas dicti hæreditamenti: Prima, ex verbis illis*: Declarant, que haventhi filles masles, sia hereu precehint, y prevalent à las fembras; *ex quibus prætenditur resultare mentẽ contrahentium fuisse, quod statim, atque haberent filios, ex illo matrimonio esset hæres primogenitus, & sic contemplatã fuisse primogenituram; consequenterque prætenditur dicta verba adaptari nõ posse hæreditamento prælativo. Secũda, ex illis verbis*: Perque nos vingã à perdrer los noms de las casas per donació, que ara de present los ne fan respectivament; *ex quibus prætenditur resultare mentem contrahentiũ fuisse per actualem, & puram dispositionem velle simpliciter bona donata vinculo subijcere in favorem filiorum illius matrimonij, ex causa, vt dignitas, & nomen Domus, & Familiæ suæ conservetur, & vnirentur nomina de Paguera, & Guilla, quod vt prætenditur haberet repugnantiam, & contradictionem, cum hæreditamento prælativo. Tertia, ex reservatione vsusfructus bonorũ donatorum*, ibi: Reservantse empero ells dits Senyors Donadors, senyors mayors, poderosos, y vsufructuaris durant llurs vidas naturals tant solament: *quia per dictam reservationem vsusfructus prætenditur Nobiles Donatores abdicasse à se dominium, & possessionem dictorum bonorum, jam ex tunc, consequenterque prætenditur ipsã reservationẽ nullatenús adaptari posse hæreditamento con-*

di-

ditionali, sed puro. Quarta, & vltima conjectura prætenditur resultare ex reservatione facta ad testandum, & facultate dotandi condecenter alios filios, juxta Nobiliũ Donatorum statum, & qualitatem, quæ omnia prætenditur influere puritatem hæreditamenti, & per similes conjecturas prætenditur aliquoties fuisse in R. A. judicatũ pro puritate hæreditamenti, & etiam prætenditur, quod casu, quo prædicta non procederent adhuc simile hæreditamentum resultaret in favorem dicti Nobil. Antonij de Paguera, & Guilla, ex donationis instrumento, vt prætenditur acto, die 8. Septembris 1622. penes Petrum Gili Not. pub. ejusdem Civitatis Sedis Vrgelli, de quo fidem facit Petrus Dalmau etiam Notar. vti tenens, & Regens Scripturas illius, cũ quo prætenditur dictos Nob. Conjuges de Paguera obtantes pacta in superiori hæreditamento promissa adimplere, titulo, & ex causa donationis pura, perfecta, simplicis, & irrevocabilis inter vivos bona sua omnia dedisse dicto Nob. Antonio de Paguera, & Guilla eorum filio primogenito, quo decedente sine filijs de legitimo, & carnali matrimonio procreatis, ad ætatem testandi non pervenientibus, tali casu similem donationẽ fecisse Nob. Georgio de Paguera filio secundo genito, consequenterque pro parte dicti Nob. Antonij de Paguera, & Guilla, sit prætensum declarari debere, ex prædictis exceptionem defectus bonorum pro ejus parte oppositam locum habere.

Cæterum attento, ex eisdem verbis dictorum capitulorum matrimonialiũ supra mentionatis, constat dictam clausulam fills per fills, y fillas per fillas, *esse positam in dispositione, & substantia hæreditamenti prædicti*, ibi: Item mes es estat, pactat, y concordat, que los dits Senyors Conjuges esdevenidors han de heretar, com ara de present heretan de tot lo que de dret poden fills per fills, y fillas per fillas del present matrimoni, aquell, ó aquella que ben viste los serà; *quo in casu hæreditamentum dicitur prælativum, & conditionale re-*

quirens concurſum filiorum primi, & ſecundi matrimonij. Neque prædictæ prætenſæ conjecturæ poſſunt inducere puritatem dicti hæreditamẽti, non primæ, quia ex illis verbis, ibi: Declarant, que haventhi fills maſcles, ſia hereu precehint, y prevalent à les fembres, *non elicitur voluiſſe contrahentes hæreditare filium primogenitum, ſed ſolum illum, quem ipſis benè viſum fuerit, vt clarè ipſi contrahentes dixerunt*, ibi: Fills per fills, y fillas per fillas del preſẽt matrimoni, aquell, ó aquella, que ben vilt los ſerà; *& ſic dici non poſſe contemplatam fuiſſe primogenituram, ſed ſolum caſum concurſus filiorum, vel filiarum reſpectivè, primi, & ſecundi matrimonij, ita, vt dicto caſu filij præferrentur fœminis in hæreditate, illæ ſcilicèt, qui contrahentibus benè viſũ eſſet. Non ſecunda, quæ elici prætenditur, ex illis verbis dictæ clauſulæ*, ibi: Perque nos vingã à perdrer los noms de las caſas per donació, que ara de preſent los ne fan reſpectivament; *quia in dicta clauſula, nec aliàs in dictis capitulis matrimonialibus, reperitur verbum illum de vnione, & conjunctione nominum Domorum de Peguera, & Guilla, imò, ex dicta clauſula conſtat dictum hæreditamentum fuiſſe factum, cum præſuppoſitione, quod poterat admittere diviſionem, cum dicta diverſitate hæreditatum caſu, quo vnus, ex conjugibus alio prædefuncto ad ſecundas convolaret nuptias, ex quo in eo legitur verbum* reſpectivament; *per quod manifeſtè videtur ſemper loquutos fuiſſe contrahentes incipiendo filios vnius, & alterius matrimonij, cum dicta verba ſint continuata vna, & eadem oratione, cum alijs dictis verbis*: fills per fills, y fillas per fillas, *& relationẽ faciant ad illa, ex quibus videtur magis reſultare conjecturam, ex dictis verbis contentis in dictis capitulis matrimonialibus in favorẽ hæreditamenti prælativi, & cõditionalis, quam puri, quia facilius nomen Domorũ conſervatur hæreditamento prælativo, cum quo filij maſculi præferuntur fœminis, quam hæreditamento puro, cum quo*

po-

poteſt evenire, vt ex primo matrimonio ſolum naſcantur fœminæ, & poſtea filij maſculi ex ſecundo, quo caſu conſervatio nominis conjugis ad ſecunda vota convolantis, nõ poſſet adimpleri, cum jã eſſent hæredes filiæ primi matrimonij, per quas nomen domus facilius amittitur. Non tertia, neque quarta, ex dictis reſervationibus vſusfructus, & ad teſtandum, & facultatis dotandi condecenter alios filios juxta donatorum ſtatum, & qualitatem, quia reſervationes fiunt ad minuendam donationem, & non ad illam augendam, vel ampliandam vltra id, quod verba important, vel poſſunt comprehendere, & ſic cum dictum hæreditamentum virtute dictorum verborum: fills per fills, y fillas per fillas, *poſitorum in diſpoſitione, & ſubſtantia illius ſit prælativum, & conditionale, & reſervationes prædicta conveniant etiam hæreditamento conditionali, vt per eas adveniente conditione ſuſtineatur, & non poſsint mutare ejus qualitatem, cum ad id requirantur vrgentiores conjectura, quæ non poſsint eonvenire hæreditamento cõditionali, ex quibus elicitur clarè per dictas reſervationes, & pretenſas conjecturas ſupramentionatas, non cenſeri inductam puritatem dicti hæreditamenti. Neque dicta pretenſa puritas hæreditamenti induci valet, ex ſuprakalendato donationis inſtrumento acto, vt prætenditur penes Petrum Gili Not. pub. Civitatis Vrgelli, 8. Septembris 1622. quia ex relatione facta per Priores, & Collegij Notariorum publicorum Barchin. 18. Auguſti 1676. conſtat contra dictam prætẽſam donationẽ inſurgere plures ſuſpiciones falſitatis in dicta relatione, cui refertur expreſſas, ſicque conſtat nullam fidem eſſe dicto pretenſo donationis inſtrumento adhibendam. Conſtat inſuper dictos Nobiles Hyacinthum de Paguera, & Domnam Caſildam de Paguera, & Guilla, in eorum teſtamentis reſpectivè diſpoſuiſſe libere de ipſorum bonis nempè dictum Nobilem Hyacinthum de Paguera in ſuo teſtamento condito penes Iacobum Ribes Not. pub. de Collegio Nota-*

tariorum Regiorũ Barchin. 30. Julij 1641. hæredem suum universalem instituisse dictũ Nob. Antonium de Paguera, & Guilla filium suum, legasseque Nobil. Georgio de Paguera secundo filio suo inter alia Loca de Castell Adral, Vall de peres, Salò, Moyà, Matamargo, & Oriols, que legare non potuisset si dictum hæreditamentũ fuisset purum, & dicta prætensa donatio esset valida, quia tali casu in dicto hæreditamento, seu donatione essent comprehensa. Constat, ex instrumento acto penes Bartholomæum Plea quondã Not. pub. Barchin. 26. Julij 1658. dictum Nob. Antoniũ de Paguera, & Guilla, medio juramento confiteri se tenere, & possidere in vim supradicti testamenti dicti quondam Don Hyacinthi de Paguera patris sui, quosdam domos, cum horto eis contiguo, sitas in præsenti Civitate Barchinon. in vico dicto del Carme, sicque constat dictum testamentum approbasse, dictamq; Nob. Casildam de Paguera, & Guilla, in suo testamento acto penes Ermengaudũ Vicens Not. pub. Civ. Urgelli, 28. Augusti 1637. hæredem suum universalem instituisse dictum Nobil. Hyacinthum de Paguera ejus virum, quod ita facere non potuisset, si dictum hæreditamentum fuisset purum, vel dicta prætensa donatio fuisset valida, sicque constat, ex supradicta observantia subsequuta per eosdẽmet contrahentes, nempè dictos Nobil. Hyacinthum, & Casildam de Paguera, & Guilla donatores, & dictum Nob. Antonium de Paguera prætensum donatarium remanere explicatũ quodlibet dubium, quod ex dictis hæreditamento, & prætensa donatione resultare posset, declarando illud solum conditionale, & prælativum, dictamque prætensam donationem nullam.

Ex quibus omnibus clarè constat supradictum hæreditamentum non purum, sed solũ prælativum, & conditionale esse, & ex defectu conditionis, ac si factum non fuisset, de dictaque prætensa donatione nullam rationẽ habendã esse, consequenterque dictam exceptionem defectus bonorum

dicti

dicti quondam Nob. Hyacinthi de Paguera per dictũ Nob. Antoniam de Paguera, & Guilla oppositam non procedere.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs facto verbo in Regia Audientia providet, & declarat supradictum hereditamentũ fuisse, & esse conditionale, & prælativum tantum, & non purũ, nullamque fidem esse dicto prætenso donationis instrumento adhibendã, consequenterque supradictam exceptionem defectus bonorum dicti quondam Nob. Hyacinthi de Paguera per dictum Nobil. Antonium de Paguera, & Guilla oppositam non procedere, imò ea non obstante ad ulteriora in dicta liquidatione, & decreto exequutionis procedendum esse, & deveniendo ad dictam liquidationem, &c.

Ex his quotidiè experimur in Senatu, quod licèt in proximè dictis exemplaribus variæ ponderabantur conjecturæ, per quas prætendebatur, hæreditamenta fuisse pura scilicèt *reservatio vsufructus, affectata conservatio nominis, & familiæ, reservatio ad testandum, contemplatio primogenituræ, vocatio gradualis de vno ad alitũ, de gradu in gradum, præferendo lineam masculinã fœminæ*, & aliæ, quæ non obstante, quod erant vrgentissimæ, tamen, quia poterant intelligi in casu cõcursus vtriusque matrimonij fuit declaratum non inducere puritatem, imó hæreditamenta, ex quo erant concepta per illã clausulam *fills per fills* esse prælativa, conditionalia, & respectiva ad casum concursus filiorum ex altero matrimonio.

Neque ex cõjectura orta ex capitulis matrimonialib', quod non extantibus filijs masculis primi matrimonij essent hæredes filij masculi ex secundo (quæ fuit ponderata in causa Magdalenæ Puig, & Colomer viduæ, vti tutricis, & curatricis filiorũ suorum ei, & Paulo Puig quondam viro suo comunũ, contra Margaritam Pedró vxorem Isidori Pedró agricolæ Parochiæ Sancti Genesis de Plegamans vertente in R. A. ad relationem Nob. Dom.

Dom. de Magarola R. S.) potest inferri, censeri purè hæreditatos filios masculos ex primo matrimonio, arguendo, quod sequeretur absurdum, quod filij masculi ex illo matrimonio essent deterioris conditionis, quam nati ex secundo, quia isti essent hæredes sine aliqua concursus conditione, illi verò non aliàs, nisi illa verificata, & pro intelligentia prædictorũ pactum in dictis capitulis matrimonialibus erat conceptum hoc modo: *Item ab pacte, y condiciò, que convolant la dita Esperança donsella en altre matrimoni, y havent tingut lloch la present donaciò, y heretament, y tindrà fills masles de altre matrimoni legitims, y naturals, y del present no hi haurà, sino filla, ò fillas, en tal cas los fills masles de altre matrimoni, tingan, y hajen de ser hereus dels bens de sobre donats.*

Respondetur enim, nam illa verba: *En tal cas los fills masles de altre matrimoni, tingan, y hajen de ser hereus dels bens sobre donats*; non important inclusionem, & vocationem dictorum filiorũ masculorum secundi matrimonij, sed tantum illorũ meram prælationem respectu filiarũ primi matrimonij, ideſt illarum exclusionem extantibus dictis filijs masculis ex secundo, & sic est hæreditamentum non per viam vocationis præcisæ, sed tantum per viam reservationis prælativæ ad filias prioris matrimonij

Probatur. *Primo*, quia literaliter ex clausula immediatè sequenti, in qua ad evitandã dubietatẽ, quæ poterat oriri; an perdicta verba censerentur vocati filij masculi, ex secundo matrimonio nascituri, se explicarunt donatores, dicentes; *axique fills per fills, y fillas per fillas, sots la dita forma, sien primer hereus los fills masles, qui del present matrimoni procehirã, y en segon cas las fillas de altre matrimoni*, quæ verba nõ inducunt vocationem filiorũ masculorum secundi matrimonij, sed tantum vocationẽ filiorum primi matrimonij conditionalem, casu scilicèt, quo daretur concursus filiorum, scilicèt masculi cũ masculis, & fœminæ cum fœminis,

nis, & ex consequenti exclusionem filiarum primi, casu quo ex secundo dentur masculi, & docet cum hac distinctione, Font. *de pact. tom.1. claus.4. gloss.9. part.4. n.136. & tom.2. claus.10. gloss.unic. num.21. & decis.419. à num.1. ad 8. & decis.585. num.16.* Et sic declaravit Senatus in exēplaribus per Fontanella relatis, & postea referente Nob. Don Narciso de Anglasell R.S. Regia Sententia lata 12. Decembris 1673. in causa Tutorum, & Curatorū Pupillorum filiorum, & hæredum Petri Ioannis Pallarès, contra Mariam Angelam Solanes viduam, in actis Congost Notar. quam transcripsi *tom.1. decis.3. num.73.*

Cujus adjunctæ clausulæ (suppositā dicta certa, & vera intelligentia) in comperto est, secundum illam intelligendam, & declarandā esse anteriorem dispositionem de filijs secundi matrimonij loquentem, adjunctum siquidem declarat, & restingit id cui est adjunctum, & ratione adjuncti dispositio præcedens perdit suam naturam, & assumitur secundum naturam adjuncti, docet Canc. *tom. 1. var. cap.1. num.223.* Et quod experimur in his hæreditamentis prælativis, & conditionalibus, in quibus non obstante, quod filij in prima clausula, & substantia hæreditamenti sint absolutè vocati, taliter quod, si nihil adderetur importaret illa vocatio purum, & præcisum hæreditamentum, si tamen postea adjungatur dicta clausula *fills per fills*, illud hæreditamentum judicatur prælativum, & illa anterior vocatio, quæ de se pura, & præcisa erat, redditur prælativa, & conditionalis, amittitque suam naturā, & intelligitur, ac declaratur juxta sensum dictæ clausulæ adjunctæ, Canc. *var.1. cap.8. sub num.156. & 163.* Et consequenter infertur ex eadem littera, quod illa verba: *En tal cas los fills masles de altre matrimoni tingan, y hajen de ser hereus*, non intelliguntur, vt sonant, sed secundum censum dictæ subjunctæ clausulæ, & ita non importāt filiorum masculorum secundi matrimonij vocationē, sed tantum prælationem ad filias primi matrimonij, & illis ex-

tantibus iſtarum excluſionem.

Probatur. *Secundo*, quia principalis intentio contrahentium non fuit includere filios ſecundi matrimonij, ſed tantum excludere filios primi, caſu quo darentur filij maſculi ex altero matrimonio, ſolum enim in hujuſmodi conventionibus principalis intentio eſt providere filijs illius matrimonij, in quo fiunt, modo, quo explicant Fontan. *de pact. clauſ.4. gloſſ.9. part. 4. nu.129. & de pact.2. clauſ.10. gloſſ. vnic. num.22. & 23, & deciſ.419. nu.15.* Canc. *var.1. cap.8. num.159.* ſunt enim talia pacta pars, & portio illius contractus matrimonij, Font. *de pact.1. clauſ.4. num.10. & gloſſ.1. num.19. & gloſſ.9. p.1. num.32.* & cenſentur tractatæ inter vtroſque ſoceros, & conſanguineos ſponſi, & ſponſæ, Font. *de pact.1. clauſ.4. gloſſ.6. part.1. num.33. vſque ad 36. & num.38.* Canc. *var. 1. cap.8. num.56. verſ. Si verò*, Franch. *deciſ.205.* Guid. Pap. *deciſ.145. num.2. verſ. His non obſtãtibus*, Menoch. *conſ.92. lib.1. num.30.* Molin. *de rit. nup. lib.3. q.8. num.13.* Et ita neutiquam præſumi poteſt, quod in dicto hæreditamento intentio fuerit includere, & gratificare filios ſecundi matrimonij, in tantum, quod licèt hæreditamentum fuiſſet ſimplex, & abſolutum in favorem filiorum, abſque aliqua mentione hujus, vel alterius matrimonij, ſunt plures, qui tenent, non cenſeri vocatos, nec comprehenſos ſub illo filiorum nomine, filios ſecundi matrimonij, ſed tantum filios primi, Font. *de pact.1. clauſ.4. gloſſ.9. part.1. a num.19.* Prætermitto alias rationes, quas doctè, & eruditè ponderavit Dom. Franciſcus Portell, Iudex R. Curiæ, tunc Advocatus dictæ Margaritæ Padró in allegatione juridica in illius favorem elaborata.

Tamen tempore latæ ſententiæ in hac cauſa nova fuerunt exhibita inſtrumenta, & quæſtio circa hæreditamentum non fuit deciſa, ſed vigore cujuſdam pacti revertionalis, vt litteraliter legitur in ſententia lata referente Nob. Dom. de Magarola, die 8. Iunij 1685. in actis Virgili Not. quam attente examinavi: verum inclinabant domini pro hæreditamento prælativo.

VI-

Vltra supradicta fuit in causa vertente in R. A. inter Sebastianum Guell Presbyterum, & Sacristam secũdum Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Felicis Civitatis Gerundæ ex vna, & Mathæum Fillol agricolam Parochiæ de Montagut ex alia, disputatum circa horum hereditamentorũ materiam; nam dictus Fillol, vti hæres Antici Fillol prætendebat virtute hæreditamenti facti in capitulis matrimonialibus firmatis inter ipsũ Fillol, & Ioannam Ferrusola 23. Iulij 1681. sub his verbis concepti: *Item es pactat, y en pacte nuptial dedubit, quels fills, ó fillas que seràn, y procehiràn del present matrimoni, hajen de ser hereus de llurs bens, çò es fills per fills, y fillas per fillas, &c.* Illum non esse obnoxium ad solutionem pensionum cujusdam censualis venditi per dictum Anticum Fillol Ioanni Geroni, vti obtinenti Beneficium Ecclesiasticum sub Invocatione Sanctorum Petri, & Pauli institutũ, & fundatum in Ecclesia Sedis Gerundæ (quod dictus Guell, eo, tunc obtinebat) quia prædictum hæreditamentũ erat purum, & absolutum, & importabat donationem de præsenti, contrarium verò defendebat dictus Guell, affirmãs, esse tantum prælativum, & conditionale, taliter, quod filij in cujus favore fuit factum non dicebantur simpliciter hæreditati, sed prælativè tãtum ad filios alterius matrimonij, & sic teneri adsolutionem dictarum pensionum, & Regia Sententia lata referente Dom. Iosepho Aleny R.S. 2. octbris 1664. fuit in Senatu attentum (licèt non expressum in sententia) quod tempore mortis patris non constabat adesse concursum filiorum primi, & secundi matrimonij, *ex decis.* 585. Font. *in prine. tom.* 2. Et inclinabant Domini esse prædictum hæreditamentũ prælativum, & conditionale: principale autem, quod decisum fuit in hac causa, fuit affirmare, non obstare hæreditamentum, quia probatum non fuerat, quod tempore creationis censualis mansum Fillol (dicto censuali hypothecatũ) fuisset in bonis hæreditãtis, ex doctrina Font. *to. 1. clau. 4. gloss. 9. p. 5. n. 137.*

ARGVMENTVM.

Agitur de eadem materia hæreditamentorum.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1.
Clauſula hæreditamenti contentioſi tranſcribitur, numero 2.
Referuntur Canc. & Font. opiniones, num. 3.
Quid importet clauſula fills per fills, y fillas per fillas, &c. *num.* 4.
Quando fiat purum hæreditamentum, & non prælativum, num. 5.
In contractibus nuptialibus voluntas contrahentium attendenda eſt, ibid.
Conjecturæ referuntur á n. 6. *ad* 10.
R. Deciſio notatur, nu. 10.
Reg. Concluſio tranſcribitur, num. 11.

DECISIO LII.

1 DIfficultas, quæ orta fuit in cauſa Ioſephi Serra, & Vinyals juvevis chirurgi, cõtra diverſos creditores Balthaſaris Vinyals, cõſiſtit, an ex diſpoſitione contenta in capitulis matrimonialib⁹ dicti Balthaſaris Vinyals, & Angelæ Godayol reſultet hæreditamentum purum, neceſſariũ, & præciſum in favorem filiorum procreandorum ex illorum conjugio; an veró reſultet ſolum vocatio conditionalis, ac prælativa dictorum filiorum, in ordine ad alios filios forçan procreandos, ac inſtituendos alterius ſecundi matrimonij, ad effectũ, quod ſi hæreditamentum eſt præciſum filij procreati ex primo conjugio fiunt exinde hæredes patris, & per conſequens alienationes, & obligationes, ex tunc factæ ab eo (quatenus excedunt portionem reſervatam) corruant, & evaneſcant; ſi veró hæreditamentum

tum solum esset conditionale, ac prælativum, cum tunc detecerit conditio sub qua erat conceptum, scilicèt concursus filiorum secundi matrimonij, cum filijs primi, & quod illi sint hæredes instituti evanuit etiam tale hæreditamentum, remanseruntq; bona libera penes patrem, & exinde omnes alienationes, & obligationes per eum factæ, validæ.

2 Huic difficultati ansam præbuit clausula illa: *fills per fills, y filles per filles*, quæ in hoc hæreditamento reperitur descripta; & vt clariùs perpendatur, en speciem ad institutum; Balthasar Vinyals agricola, dum matrimonium pactavit cum Angela Godayol in anno 1605. in capitulis sic dixit: *Item es pactat, que per favor del present matrimoni, lo dit Vinyals haje de heretar los fills masles de aquell, y en defecte de dits fills masles del present, ò de altre matrimoni los fills del present matrimoni, axi que fills per fills, y fillas per fillas sien preferits los del present matrimoni; y axi volent dit Vinyals parar via à la succesiò de la heretat, y bens de grat, y certa sciencia despres de son obte, y ara per les hores hereta, y dona per causa de donaciò purà, perfecta, simple, y irrevocable, ques dius entre vius, atorga, y consent, tots, y sengles bens seus; &c. al fill, ò filles masles del present matrimoni, y per ells al Notari, &c. aquell, que entre vius, ò en sa darrera voluntat elegirà; y en cas no elegis, vol succehesca lo primer fill masle del present matrimoni. Y si tals fills masles nats, ò posthumos del present, ni altre matrimoni no dexarà lo die de son obit à les hores en defecte de dits fills masles, vol, pacte, y consent, que las fillas del present matrimoni succehescà en dits bens, drets, succesiò, y heretament, que ab lo present los ne fà en ma, y poder del Notari, &c. en aquella, que entre vius, ò en sa darrera voluntat elegirá, y en cas no fes tal eleccio, vol, que succehesca la major nada. Declara empero, que sempre, que del present matrimoni noy hagues fills masles, sino filles, y tenia masles de altre matrimoni, que en tal*

cas

cas ell puga heretar las filles del present matrimoni, y los masclesde altre matrimoni, segons, que à ell ben vist li sera: entenent tambè, y declarant, que per ferse en lo present capitol menciò de fills de altre matrimoni, que aquells en virtut del present heretament, tacitament, ni expressament no sian cridats à la successiò de sos bens, com aquells en lo present no crida, ni vol sien cridats, ans en cas noy hagues fills, ni fills del persent matrimoni, estiga en sama de heretar de dits fills, ò filles de altre matrimoni, si ferò voldrà, axi mateix, com si dc aquells, ò aquellas ab lo present capitol nos fos feta menciò alguna, &c.

3 Cancer *var. par.* 1. *cap.* 8. *à num.* 167. ponit casum, & Font. *tom.* 2. *claus.* 10. *gloss. vnic. num.* 22. facit differentiam de prælatione filiorum primi matrimonij cum filijsecundi matrimonij, vel quando agitur de revocādis alienationibus patris post hæreditamentum factis.

4 Et licèt pro hæreditamento conditionali, ac prælativo extat regula fundata in dicta clausula *fills per fills, y filles per filles, &c.* Apposita in dicto hæreditamento, quæ de sui natura vocationem filiorum illius matrimonij (cui imponitur) facit solum prælativam, & conditionalem, casu scilicèt quo existant filij secundi conjugij, qui sint instituti à patre, quā tenent Canc. *tom.* 3. *cap.* 7. *num.* 81. Casan. *cons.* 45. *num.* 37. *& cons.* 48. *num.* 19. Font. *tom.* 1. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 9. *par.* 4. *& in addit. ad tom.* 1. *num.* 19. *& tom.* 2. *claus.* 10. *gloss. vnic. à num.* 11. *& num.* 21. *& tom.* 2. *decis.* 419. *à num.* 4. *& decis.* 584. *num.* 16. & Ego late *decis. antecedenti.* Et sic videatur ex præfato hæreditamento nullatenùs resultare præcisam vocationem filiorum dicti Vinyals ex primo illo matrimonio nascituroru̇, sed solum reservationem prælativam ad filios alterius secundi conjugij, vndè talibus filijs nō existētibus evanuit prorsus hæreditamentum.

5 Cæterum prælibata regula limitatur, quoties (non obstante dicta clausula *fills per fills, &c.* apposita in hæredita-

tamento) elici potest ex voluntate contrahentiũ (provt fæpè contingit) vocatio præcisa, & pura filiorum primi matrimonij, quia hæreditamentum fuit purum, & simplex, & non prælativum, Canc. *d. tom.* 3. *cap.* 7. *nu.* 83. cum decis. Senat. Font. *dict. tom.* 2. *claus.* 10. *gloss. vnic. num.* 21. *in fin.* In contractibus enim nuptialibus voluntas contrahentium attendenda est, arg. text. *in l. promittendo, ff. de jur. dot.* cum vulgatis.

6 In proposita enim clausula hujusmodi hæreditamenti depromitur clarè voluntas contrahentium advocandum præcisè filios dicti matrimonij, pro qua inducenda, & demostranda, validæ proponuntur conjecturæ.

PRIMA

7 Est, quod prædicta clausula *fills per fills, &c.* In hoc casu non fuit apposita in substantia, & corpore hæreditamenti, sed ante illud: substantia enim, & vis hæreditamenti solum incipit à clausula illa: *Y axi volent dit Vinyals parar via à la succesiò de la heretat, &c.* Quæ actualem dispositionẽ per verba de præsenti inducit, ibi: *Hareta, y dona, &c.* Et non ex antecedentibus, quæ solum nudam provisionem hæreditandi inducunt conceptam per verba indefinita, ibi: *Haje de heretar, &c.* Vndè cum sit extra substantiam hæreditaměti, & extra exequutionem illius nõ est habenda in consideratione, Font. *d. claus.* 10. *gloss. vnic. num.* 11.

SECUNDA

8 Est, quia donator in fine dictæ clausulæ se explicat, ibi: *Declara empero, que sempre que del present matrimoni noy hagues fills masles, sino filles, y tenia masles de altre matrimoni, que en tal cas ell puga heretar les filles del present matrimoni, ò los masles de altre matrimoni, segons, que à ell ben vist li serà, &c.* Ex qua, aut illã superfluã, & nullius vtilitatis esse fateri opportet, aut hæreditamentum esse præcisum necessario debemus fatari; quia si hæreditamentum esset prælativum con-

concurrentibus fœminis ex primo matrimonio, non verificaretur conditio illius in dictis fœminis, cum concurſus debeat eſſe filiorum ejuſdem ſexus, hoc eſt maſculi cum maſculis, & fœminæ cum fœminis, Font. *tom. 2. deciſ. 419.* cum Senatus authoritate, & *in addit. ad tom. 1. de pact. num. 19.* cum alio exemplari de Llaudes, contra Coſtas, & Gayolans, igitur tali caſu ob defectum dictæ conditionis filia ex primo matrimonio nõ eſſet neceſſario hæres, Font. *d. clauſ. 10. gloſſ. vnic. án. 22.* Nec etiam filios ex ſecundo matrimonio, cum iſti non includantur in hæreditamento prælativo, igitur in tali caſu, jam ex ipſamet natura hæreditamenti prælativi remaneret in libera diſpoſitione patris hæreditare, vel non prædictas filias, vel filios, ergo vana fuiſſet hujuſmodi prævention in hæreditamento prælativo, & ſolum poterat prodeſſe in ſimplici.

TERTIA

9 Reſultat ex alia clauſula ejuſdem hæreditamenti, dum dicit pater declarando ſuum animum, ibi: *Declarant, que perferſe en lo preſent capitol mencio de fills de altre matrimoni, que aquells en virtut del preſent heretament, tacitament, ni expreſſament ſien cridats à la ſucceſsio de ſos bens, cõ aquells en lo preſent no crida, ni vol ſien cridats: ans en cas noy haje fills, ni filles del preſent matrimoni eſtiga en ſa mera, y libera voluntat heretar de dits fills, ò filles de altre matrimoni, ſi fer ò voldrà, y ſino, no, com ſi de aquells, ò aquella no fos feta mencio.* Ex qua reſultat, quod expreſsio excluſionis filiorum ſecũdi matrimoni etiam eſſet ſuperflua, & eluſoriè poſita, cum jam aliàs ex natura hæreditamẽti prælativi illi non veniſſet incluſi.

10 Vndè cum omnes ſupradictæ clauſulæ, & declarationes factæ à dicto Vinyals, ſolum poſsint verificari in caſu hæreditamenti puri, & non prælativi, ideo in favorem illius fuit declaratum R Sententia lata referente Dom. Alexio de Triſtany R. S. 28. Iunij 1673. in favorem dicti

Serra,

Serra, in actis Famada Notarij.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

11 *Attento ex meritis processus, & signanter ex capitulo resultanti ex capitulis matrimonialibus initis factis, & firmatis 25. Ian. 1605. in posse Ioannis Vinyes Not. publ. Civitatis Vici, inter Balthasarem Vinyals agricolam hæredẽ mansi Vinyals Parochiæ dictæ Civitatis ex una, & Angelam Sala, & Godayol nubilem Parochiæ Beatæ Mariæ de Fogaroles eiusdem Diœcesis Vicen partibus ex altera, constat Balthasarem Vinyals contemplatione dicti matrimonij post obitum suum, & non antea, & nunc pro tunc hæreditasse, & donasse, & ex causa donationis puræ, perfectæ, simplicis, & irrevocabilis donationis, quæ dicitur inter vivos concessisse omnia bona sua mobilia, & immobilia præsentia, & futura jura etiam, & actiones, tam pertinentes, quam, quæ in futurum pertinebunt filio, seu filijs masculis ex dicto matrimonio procreandis, & pro ipsis Notario, tanquam publicæ personæ pro eis stipulanti, & acceptanti, & si plures forent illi, vel illis, qui magis habilis foret, & quem ipse eligeret inter vivos, seu in ultima volũtate cum pactis, vinculis, & conditionibus, quas illi apponere vellet, & electione, seu nominatione non facta succederet in dictis bonis, & juribus primo natus filius masculus ex dicto matrimonio procreatus, si esset sanæ mentis, & membrorum suorũ integer, in sacris ordinibus non constitutus, nec in aliqua religione professus, & si ipse decederet quandocumq; sine infãtibus de legitimo matrimonio procreatis, masculis, seu fœminis ad ætatem testãdi non pervenientibus succederent alij filij masculi ex dicto matrimonio procreati, de uno in alium, servato inter eos ordine primogenituræ sub eisdem vinculis, & conditionibus, prout de primo filio masculo erat dictum. Et si dicti filij masculi, tam dicti matrimonij, quam alterius non adessent die sui obitus, voluisse, convenisse, & concessisse dictum Balthasarem Vinyals,*

nyals, quod filiæ dicti matrimonij succederent in prædictis bonis, & juribus in vim donationis, & hæreditamenti, quam, & quod de præsenti illis faciebat in manu, & posse Notarij dictorum capitulorum matrimonialium, tanquam publicæ, & authenticæ personæ pro eis stipulanti, & acceptanti, & si plures forent illi, seu illis, quas ipse magis habiles ad ejus bona possidẽdum eligeret, tam inter vivos, quam in ultima voluntate cum pactis, vinculis, & conditionibus sibi benè visis, & in casu non factæ electionis succederet filia natu major si sana mentis foret, & in aliqua religione non erat professa, cum reservatione quatuor centum librarũ ad testãdum, prout hæc, & alia in prædictis capitulis matrimonialibus latius continentur, quibus fit relatio. Constat dictũ Balthasarem Vinyals donatorem obijsse nullis tempore ipsius obitus filijs masculis ex prædicto matrimonio superviuentibus, sed tantum quatuor filiabus ex prædicto matrimonio cum Angela Sala, & Godayol susceptas, & ejus natu majorem fuisse Petronillam, quæ nupsit cum Petro Ioanne Serra Sartore Cive Vici. Constat dictam Petronillam Serra, & Vinyals in suo sub quo decessit testamento firmato in posse Francisci Coromina Not. publ. dictæ Civitatis 19. Novemb. 1658. hæredem sibi universalem instituisse Iosephum Serra filium suum, nunc juvenẽ chirurgum in præsenti causa agẽtem. Constat dictum Balthasarem Vinyals donatorẽ post factam prædictam donationem, & hæreditamentũ vendidisse Michaeli Comalada Mercatori Civitatis Vici, quasdam domas in prædicta Civitate Vici sitos in vico de la ramada pretio 155ℓ. instrumento recepto in posse Augustini Argemir Notarij pub. illius 26. Maij 1607. Constat instrumento apochæ firmatæ per eundem Vinyals 14. Decemb. 1620. in posse Francisci Serrahima Notar. pub. dictæ Civitatis eundem Vinyals confessum fuisse recepisse à Montserrato Benet Pharmacopola solvente pro Bartholomeo Quer hærede mãsi Quer Parochiæ de Gurb.

50ℓ. *pro luytione, & quitatione censualis, quod dictus Quer ei præstabat. Constat eundem Balthasarem Vinyals instrumento recepto in posse dicti Serrabima 25. Septemb. 1627. vendidisse administratoribus Ecclesiæ B. M. Pietatis ejusdem Civitatis censuale pretij 159 ℔. & pensionis 159 ℓ. de cujus pretij solutione constat instrumento apochæ in calce illius continuato. Constat eundem Balthasarem Vinyals instrumẽto recepto in posse ejusdem Sarrabima 21. Novemb. 1628 vendidisse Capibrevio majori Sedis Vicen censuale pretij 100 ℓ. pensionis 100 ℔. cujus pretium constat fuisse solutum.*

Ex quibus constat dictum Balthasarem Vinyals cũ supradictis quatuor alienationibus, jam consumpsisse illas 400 ℓ. cum prædicta donatione, & hereditamento reservatas, & ultra illas alienasse pro 61 ℓ. Constat dictũ Vinyals consumpta quantitate reservata vendidisse 28. Febr. 1631. Administratoribus Capellæ Sancti Franciscça al moyna Parochiæ Vicicensuale pretij 62 ℓ. & pensionis 62 ℔. instrumento firmato in posse Antonij Joannis Marsa Not. pub. Vicen. & etiam vendidisse Sigismundo Pujol Paratori Lanæ ejusdem Civitatis, 3. Octob. 1633. instrumento recepto in posse Onufrij Josephi Bigues Not. pub. Vicen instrumento gratiæ redimendi mediante quondam petiam terræ seminaturæ decem quarteriarum frumenti sitam in Parochia Vicen. in loco nominato Prat narbonas, *pretio 200 ℓ. primo loco, cui pretio additæ fuerunt 100 ℓ. 16. Maij 1634. instrumento recepto in posse ejusdẽ Bigues. Constat dictum Josephum Serra in præsenti causa petijsse declarari nullas alienationes factas per dictũ Vinyals, post factam dictam donationem, & hereditamẽtum, & à præstationibus censualium per eum venditorum liberari, & absolvi, & Sigismundum Pujol possessorem petiæ terræ supranominatæ cõdemnari ad eam illi deferendam vacuam, & expeditam possessionem, vnacum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.*

Et licèt per dictum Pujol, & alios prætensum sit ex supradicto hæreditamento nullum resultare fideicommissũ præcisum, necessarium, & absolutum in favorem dictæ Petronillæ Serra, & Vinyals per mortem Balthasaris Vinyals nullo relicto filio masculo, sed tantum conditionale, prælativũ, & respectivum, eo quia dictus Vinyals donator prædictus in ipso hæreditamento adjecit illa verba: Axi, que fills per fills, y filles per filles sien preferits los fills, y filles del present matrimoni; *quæ important conditionem concurrentibus, scilicèt filijs alterius matrimonij, & cum dictus* Balthasar Vinyals, *non reliquerit filios alterius matrimonij, & sic deficiat concursus filiorum primi, & secundi matrimonij, quod id circa dictus Vinyals libera habuit bona, & ea potuit vendere, & alienare, & creditoribus, & hypothecis subijcere, & consequẽter, tam dicti creditores conventi, quã etiam Sigismundus Pujol veniunt á petitione Iosephi Serra absolvendi, eidem Serra silentium imponendo.*

Cæterùm attento constat prædictum Vinyals dictũ hæreditamentum, & donationẽ fecisse contemplatione matrimonij, quod tunc cum Angela Sala contrahebat, & post adjectam dictam clausulam: Axi que, &c. *Oratione prorsus separata nova dispositione hæreditasse, & donasse donatione pura, perfecta, simplici, & irrevocabili, quæ dicitur inter vivos filijs masculis dicti matrimonij, & in defectum eorum, & alterius matrimonij filiabus fœminis Notario pro illis stipulanti, & in ea fuisse digressum ad plures gradus vocatorum servato ordine primogenituræ masculos fœminis præferendo, cum exclusione mentecaptorum, & constitutorum in Sacris ordinibus, & Religiosorũ, vocando substitutos post mortem prioris vocati decedentis sine filijs, qui ad ætatem testandi non pervenirent reservatis 400 ℔. ad testandum, & facultate dotandi condecenter alios filios, & filias, qui hæredes non essent juxta suum statum cum facultate Notario tributa dictũ hæreditamentum, & donationem*

nem extendēdi, cum clausula constituti, cum cessione suorum jurium, & cum juramento, & promissione illi nō contraveniendi prætextu minoris ætatis restitutionis in integrum, nec alia quacumque ratione, seu causa. Ex quibus tot, tantæque eliciuntur conjecturæ, ut ex eis depromatur dictum Balthasarem Vinyals noluisse facere hæreditamentum cōditionale prælativum, & respectivum, sed purum, præcisum, & absolutum, & consequenter casu, quo hæreditamentum conceptum per illa verba, fills per fills, esset conditionale, respectivum, & prælativum extantibus conjecturis efficitur purum, absolutum, præcisum, & necessarium in favorem filiorum primi matrimonij.

Et licèt etiam per prædictos creditores sit prætensum prædictam Petronillam Serra, (ex cujus persona agit Josephus Serra) teneri ex proprio contractu ad præstationem dictorum censualium, eo quia idem Balthasar Vinyals instrumento recepto penes Frācīscum Serrahima 27. Octob. 1639. donationem inter vivos fecit dicta Petronillæ, & suis infantibus omnium bonorum suorum, cum reservatione usufructus, & centum librarum ad testandum, & sub pacto, quod sequuto obitu dicti Vinyals teneretur Petronilla solvere omnia onera, tā censuum, censualiū, quam violariorum, & alia quacumque ad quorum solutionē bona donata tenebantur, dictāque donationem dictam Petronillam acceptasse, & promisisse pacta servare. Attamen attento non constat dictam Petronillam tempore acceptationis dictæ donationis habuisse scientiam, certā, & specificam hæreditamenti, & donationis in prædictis capitulis matrimonialibus in sui favorem facta, & juris in vim illius ipsi competentis, cui per prædictam acceptationem non censetur dictam Petronillam renuntiasse, nec sibi aliquod præjudicium inferre. Quinimo constat eandem Petronillam altero instrumento firmato in posse ejusdem Serrahima, 6. Aug. 1642. considerando prædictā donationem sibi esse valdè damnosam eam renuntiasse,

& restituisse Balthasari Vinyals patri suo, ipsamque renuntiationem, & restitutionem dictæ donationis à Petronilla filia sua factam acceptasse, ac si ipsa donatio vnquã facta fuisset. Ex quibus omnibus constat de intentione dicti Iosephi Serra, quæ per deducta, & allegata per dictum Sigismundum Pujol, & alios non remanet elisa.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod alienationes factæ per dictũ Balthasarem Vinyals, intra summam 400 ℔. reservatam sunt validæ, & factæ excedẽtes summam quatuorcentum librarum in dicta donatione, & hæreditamento reservatarum sunt nullæ, & invalidæ, & vti tales cassentur, revocentur, & annullentur, & consequenter, quod dicto Iosepho Serra silentium imponatur in, & super petitione domus Michaeli Comalada in anno 1607. per dictum Balthasarem venditæ, & dictus Comalada absolvatur, & quod dictus Serra condemnetur ad dandum, & solvendum administratoribus Capellæ B. Mariæ Pietatis Civitatis Vici, pensiones censualis per dictũ Vinyals eis 25. Sept. 1627. venditi, & Capibrevio majori Sedis dictæ Civitatis pẽsiones censualis per dictum Vinyals 21. Novemb. 1628. venditi correspondentes pretio 39℔. tantum, cum dictæ alienationes sint comprehensæ in dictis 400℔. reservatis, & quod dictus Serra absolvatur á præstatione censualis dicto Capibrevio majori, quo ad residuas 61℔. remanentes ex pretio censualis supradicti, & à præstatione censualis 28. Febr. 1631. venditi per dictum Vinyals administratoribus Capellæ Sancti Franciſci ça almoyna, & dictis Capibrevio majori in supradicta parte pretij censualis, & administratoribus silentium imponatur, & quod dictus Sigismundus Pujol condemnetur ad deserendam dicto Serra vacuam, & expeditam possessionem petiæ terræ, sitæ in termino Civitatis Vicí, in loco vocato Prat narbonas, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die littis motæ, vsque

ad

ad ipsius restitutionem liquidatione eorum in decreto exequutionis, seu alia ulteriori liquidatione reservata, in quo habeatur ratio qualis de iure habenda fuerit de creditis super illa, per dictum Pujol pratensis.

Quo verò ad petitionem factam per dictum Serra, contra Rectorem Ecclesiæ Parochialis B. M. Villanovæ de Sau petendo ipsum absolvi, & liberari ab annua præstatione censualis pensionis 3ℓ. & pretij 60ℓ. per dictũ Vinyals venditi 30. Octob. 1634. in posse Ioannis Ribot Notarij publ. Vici, manumissoribus testamenti Antonij Simonot.

Attento ex thenore instrumenti venditionis dicti censualis constat ipsum per dictum Vinyals venditũ fuisse pro solvenda parte dotis constituæ per eandem Petronillam Serra, Petro Antonio Serra viro suo, dictamque quantitatem dictos Conjuges Serra in dotis causam recepisse, ad cujus dotis solutionẽ bona in predicto hereditamẽto cõprehensa erant obligata.

His, & alijs meritis processus attentis, & alias fuit conclusum, quod declaretur, quod dicto Iosepho Serra in, & super dicta pretensione, non solvendi pensiones dicti censualis silentium imponatur, & dictus Rector absolvatur.

Demum, quo ad petitionẽ factam per Procuratorẽ Antonij Godayol, Iacobi Soler, & Iacobi Vilar del Bosch agricolarum, contra dictum Iosephum Serra petendo eum cõdemnari ad solvendum pensiones quorundam censualiũ per dictum Vinyals venditorum per eos, vti hæredes fidejussorum solutas.

Attento, quod dicta pensio fuit facta post denuntiationẽ processus, fuit conclusũ, quod declaretur, quod dictus Serra, quoad hanc petitionem absolvatur ab observatione præsentis judicij, quod predictis Godayol, Soler, & Vilar, sit salvum jus in alio judicio, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

AR-

ARGVMENTVM.

De eadem materia hæreditamentorum tractatur.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1.
De clausula fills per fills, y fillas per fillas, &c. *num.* 2.
Limitatio regulæ ortæ ex dicta clausula, ibid.
Verba prædicta fills per fills, &c, *sunt dubia, & obscura, num.* 3.
Quid antiquitò observabatur in hæreditamentis sub illis verbis conceptis, ibid.
Explicantur verba hæreditamenti contentiosi, & ejus intelligentia adducitur, num. 4.
Declaratio solum cadit super explicatione verbi dubij, num. 5.
Relatio fit ad ea, quæ clara sunt, ibid.
Relatio semper intelligitur facta ad proximè dicta, & quæ viciniora sunt in dispositione, num. 6.
Summenda est qualibet interpretatio pro evitanda contrarietate, & repugnantia, num. 7.
Correctio in instanti non præsumitur, ibid.
Illatio infertur, num. 8.
Resolutio hujus causæ num. 9.
R. Decisio notatur, ibid.
R. Sententia transcribitur, num. 10.

DECISIO LIII.

1 REgia Provisione à me facta 25. Iunij 1682. fuit declaratum non esse locum decreto exequutionis Regiæ Sententiæ latæ refer. Nobil. Dom. Narciso de Anglasell R.S. 13. Iulij 1680. rationibus, & causis in dicta R. Provisione expressis, de quibus latiùs in R. Sententia infra transcribenda; & aliàs constat, eo quia procedebat exceptio defe-

fectus bonorum vigore hæreditamenti facti per Ioannem Balaguer, in capitulis matrimonialibus, considerando illud esse purum, & præcisum, non verò prælativum, & cõditionale, & vt comprehendatur, sic fuerunt pacta concepta: *Primerament lo predit Ioan Balaguer per contemplacio, y esguart del present matrimoni, lo qual de volũtat de dita Coloma mare sua, y de molts altres parents, y amichs seus, assi presents, fà, y contracta ab la dita Magdalena Comes muller sua es devenidora hereta ara de present, y dona, y per titol de donacio pura, simple, è irrevocable, ques diu entre vius, atorga, y consent despres empero obte seu, y no abans de tots, y sengles bens, y dreits seus, axi mobles, com immobles, haguts, y per haver, lo primer fill masle, ò algu dels altres, qui del present matrimoni procehirán, aquell es à saber, que mes apte, y suficiẽt li aparexerà per aregir, y governar sos bens: Si empero es devindrà tornarse casar altre vegada, ò altres, è del present matrimoni no tindrà fillas, ò de altre matrimoni tindrà fill, ò fills: en tal cas vol, que pugan heretar los fills de altre matrimoni: Si empero del present matrimoni, ni de altres no tindrà sino fillas, en dit cas vol, que las del presẽt matrimoni sien hereuas*, axi que fills per fills, y fillas per fillas, *vol, y enten sien hereus, ab los pactes empero, que aposar los voldrà, retenintse pera testar, y ordenar, y fer à as liberas voluntats* 150 ℔. *Barcelonesas, &c.*

2 Motiva (licèt non expressa in memorata Regia Provisione) quib° declaravi procedere exceptionem defectus bonorum fundavi, eo quia licèt dictum hæreditamentũ absolutum per donationem puram, simplicem, & irrevocabilem verbis ita claris, & expressis in principio cõscriptũ, censeretur conditionale, & prælativum vigore illius sequentis clausulæ: *Axi que fills per fills, y fillas per fillas, vol, y enten sien hereus, &c.* Tamen hanc regulam limitandam esse, vbi in parte principali ipsius scripturæ reperiuntur verba cum perfecta oratione, quæ expressè declarant mentem contrahentium fuisse donare purè, ac

verè hæreditare filium maſculum primo naſciturum ex eo matrimonio, prout in terminis docet, & limitat Font. *de pact. clauſ.* 10. *gloſſ. vnic. num.* 21. *in fin.* redditque rationes hujus limitationis *deciſ.* 331. *num.* 10. *& deciſ.* 350. *num.* 2. *& de pact.* 1. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *par.* 4. *num.* 94. *cum ſeq.*

3 Verba enim prædicta, *axi que fills per fills, y fillas per fillas, &c.* ſunt dubia, & obſcura, Fontan. *de pact.* 1. *poſt tract. in addit. num.* 19. *verſ. Vltimo addo, &c.* Diverſum ſenſum, variamque interpretationem ab antiquo habuerunt in R. A. Font. *de pact.* 1. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *par.* 4. *á nu.* 128. *cum ſeq. & de pact.* 2. *clauſ.* 10. *gloſſ. vnic. à num.* 13. *cum ſeq.* Et erat præſumendum hoc in caſu potius fuiſſe poſita ex Notarij ſtylo, & quadam cõſuetudine, quã ex mente contrahentium, pro vt latè comprobat Canc. *var.* 3. *cap.* 15. *à num.* 293. *cum ſeq.* Et ſic non alterabant donationem puram, clarè, & expreſsè de voluntate contrahentium, cũ perfecta oratione antea conſcriptam, vt in terminis docet, Font. *de pact.* 1. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *par.* 4. *num.* 137. *verſ. Quod vt clarius, &c.* & Canc. *var.* 3. *cap.* 15. *num.* 293. Nob. Dom. de Peguera *deciſ.* 148. *num.* 32. *verſ. Nono prædicta, &c.*

4 Rurſus illa verba relativa, & explicativa: *Axi que fills per fills, y fillas per fillas, vol, y enten ſien hereus, &c.* Non erant referenda ad filios maſculos naſcituros illius primi matrimonij, neque explicare poſſunt hæreditamentũ per donationem puram, ſimpliciter factum in illorum favorem, quia id ſatis clarè inferebatur ex eiſdem verbis, perfecta oratione conceptis; ſed dicta verba relativa erãt referenda ad filios maſculos alterius connubij, de quibus matrimonijs, & filijs proximè, & immediatè ante eadem verba relativa fuerat facta mentio illis verbis: *Si empero eſdevindrà tornarſe á caſar altre vegada, ò altres, è del preſent matrimoni no tindrà ſino fillas, è de altre matrimoni tindrà fill, ò fills: en tal cas vol, que pugan heretar los fills de altre matrimoni: Si empero del preſent matrimoni,*

ni, ni de altres no tindrà sino fillas: en dit cas vol, que las del present matrimoni sien hereuas. In quibus tantummodo verbis erat ambiguū, & dubium, si concurrentibus filijs aliorum duorum matrimoniorum voluisset hereditantes donare cum dictis verbis relativis immediatè sub sequentibus, provt declarat, Font. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 9. *par.* 4. *num.* 137. *vers. Quod vt clarius, &c.* 7

5 ... Quæ intelligentia, huic hæreditamento attributa, fundatur, quia declaratio solum cadit super expositione verbi dubij, & semper debemus interpretare, vt relatio fiat ad ea, quæ clara sunt, vt probat ex Casan. Sesse, Gratian. & Fontanella *loco proximè citato, vers. Quod vt clarius, &c.*

6 Tum quia relatio semper intelligitur facta ad proximè dicta, & quæ viciniora sunt in dispositione, *l. hæredes palam, §. sed etsi notam, ibi vicinis scripturis, ff. de testam.* Cœphal. *cons.* 296. *num.* 17. *tom.* 2. Valenz. *cons.* 133. *n.* 63. Merlin. *contr.* 48. *n.* 2. *tom.* 2. Noguerol. *alleg.* 23. *num.* 45. Præcipuè, quando ratione salva recti sermonis ad omnia antecedentia fieri non valeat relatio, Altograd. *cons.* 48. *n.* 24. *tom.* 1. Bonden. *collect. legal.* 34. *num.* 105. & 106. benè Canc. *var.* 3. *cap.* 5. *n.* 30.

Deindè, quia si memorata clausula explicativa referretur, ad filios primi matrimonij, & ad donationem puram in eorum favorem factā, sequeretur manifesta repugnantia, & contrarietas, videlicèt, quod hæreditamentum respectu filiorum primi matrimonij, de tempore contractus esset donatio pura, & conditionalis simul, quod esset pura, & non pura, quia foret conditionalis, quæ de sui natura opponitur, & distinguitur ab ordinatione pura, Font. *de pact.* 2. *clau.* 10. *glos. vnic. num.* 11. & *decis.* 419. *nu.* 3. & 4. Quod nullatenus, est admittendum, & sumenda est quælibet interpretatio provitanda contrarietate, & repugnantia, *l. vbi repugnantia, ff. de regul. jur. cap. cū expedit eod. tit.* Surd. *decis.* 276. *num.* 3. Casan. *cons.* 57. *num.* 2. 30. & 77. Dom. Xammar *def.* 34. *nu.* 23. Nè-

que in eodem instanti (provt fuisset in hoc casu) correctio erat præsumenda, & pro ea excusanda quælibet alia est capienda interpretatio, Mangil. *de imput. q. 7. n. 7.* Castill. *contr. lib. 5. par. 2. cap. 125. num. 7. cum seq.* Redenasch. *cons.* 88. *num.* 6.

8 Ex quibus omnibus infero prænarratam clausulam, *axi que fills per fills, &c.* referendam fore ad filios aliorum duorum matrimoniorum, & non ad filios masculos primi matrimonij, declarando illũ sic, *axi que fills*, idest secundi matrimonij, *per fills*, aliorum matrimoniorum, *vol, y enten sien hereus*, ac per cõsequens purum remanebat dictum hæreditamentum erga dictos filios masculos primi matrimonij.

9 Disputata tamen in gradu supplicationis pluries in Aula hac quæstione, fuit dicta Reg. Provisio supra mentionata, (non obstantibus rationibus prædictis) in melius commutata, declarando, quod hæreditamentum, sub illa clausula conceptum: *Hereta ara de present, y dona per titol de donaciò pura, simple, y irrevocable ques diu entre vius, atorga, y consent, après empero obte seu lo primer fill masc le, ò algu dels altres, que del present matrimoni procehiran*; & infra: *Axi que fills per fills, y fillas per fillas, vol, y enten sien hereus, &c.* Erat prælativum, & conditionale, non obstante dictione *Pura*, cum illa non afficiat, quo minus donatio conditionalis sit, Rot. Rem. apud Seraphin. *decis.* 1184. *num.* 2. & vt hæc omnia percipiantur, lege R. Senten. latam referente Nobil. Dom. Iosepho Pastor, & Mora R.S. die 26. Novemb. 1683. in actis Congost Not.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

10 *Attento licèt Regia Provisione per Magnificum Bonaventurã de Tristany R.S. facta die 25. Iunij 1682. fuerit provisum locum non esse decreto exequutionis Regiæ Sententiæ in præsenti causa latæ 13. Julij 1680. referente Nobili Narciso de Anglasell R. S. in favorem Ioannis Noves Paratoris pannorum lanæ Civis Minorissæ, vti Patris, & legitimi administratoris filiorum, sibi, & Agne-*

neti Noves, & Coll, ejus vxori communium, & contra Ludovicum Balaguer agricolam manſi Tordell Termini de Soria, in, & cum qua fuit dictus Balaguer condemnatus, vti tenens, & poſsidens dictum manſum Tordell, & bona, quæ fuerunt Ioannis Balaguer quondam ejus avi, ad dandum, & ſolvendum dicto Ioanni Noves nomine jam dicto 129 ℔. pro penſionibus ceſsis violarij, latiùs in dicta ſententia expreſsi, vel ad ei deſerendam vacuam, & expeditam poſſeſsionem dicti manſi, & bonorum, vna cum expenſis. Hoc tamen intellecto, quod in decreto exequutionis haberetur ratio de exceptione defectus bonorum per dictum Balaguer appoſita; Eo, quia vt dictum fuit conſtabat de dicta exceptione defectus bonorum vigore hæreditamenti facti per dictũ Ioannem Balaguer, in, & cum capitulis matrimonialib⁹ receptis in poſſe Petri Serra Not. pub. Villæ Sancti Felicis Çacerra, die 22. Martij 1590. poſt tamen ejus obitum, de omnibus bonis præſentibus, & futuris in favorem filiorum naſciturorũ ex matrimonio, tunc per eum de proximo contrahendo, cum Magdalena Comes, cum reſervatione 150 ℔. ad teſtandum, & quia expenſas, & conſumptas fuiſſe in vltima infirmitate, & pro funeralibus illius, ſicque dicitur bona, nunc poſſeſſa per dictum Ludovicum Balaguer, & antea per dictum Ioannem donatorem, ejus avum obnoxia, nec obligata extitiſſe violario, de quo agitur cum talis obligatio extiterit facta, 13. Martij 1621. & ſic poſterior memorato hæreditamento.

Caterùm attento conſtat præhabitum hæreditamẽtum, & ſi purè dicatur fieri, compactum tamen inveniri, cum clauſula filij pro filijs, & filiæ pro filiabus, his verbis: Axi que fills per fills, y fillas per fillas, vol, y enten fien hereus; qua extante nullis concurrentibus opportunis conjecturis depromitur intentionẽ donatoris fuiſſe hæreditare filios dicti connubij prælativè, & conditionaliter in caſu tantum concurſus, & exiſtẽtiæ filiorum ejuſdem ſexus, ſecundi, vel vlterioris matri-

mo-

monij, quam quidem conditionem, seu concursum, non constat extitisse, seu purificatum fuisse, nec minùs dictum Ioannem donatorem ad alias convolasse nuptias, ex quibus fit, bona omnia penes illũ libera remansisse consequenterque obnoxia prælationi dicti violarij. Constat provisione facta 12. Maij 1681. in judicatum transacta, expensas taxatas fuisse in quantitate 37ℓ13ß11. Constat supplicatione oblata per eundem Noves 13. Iunij ejusdem anni petitum fuisse alteri ex Virgarijs R. A. commiti exequutionem, tam memoratæ Regiæ Sententiæ, quam provisionis taxationis expensarum, qui eas de Consilio Relatoris exequatur, constat illarum exequutionẽ commissã fuisse alteri ex Virgarijs R. A. Constat loco cautionis nominatam extitisse Tabulam cõmunium depositorum præsentis Civitatis.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia insequendo conclusionem in R. A. factam, sententiat, pronuntiat, & declarat, fiendam esse exequutionem dictæ Regiæ Sententiæ, provt cum præsenti fieri mandat, nec non provisionis taxationis expensarum juxta illarum seriem, & thenorẽ soluto priùs jure sigilli, & juris ordine in exequendo servato, & quod ad id expediãtur litteræ exequutoriales, & aliæ provisiones opportunæ juxta stylum: Hoc tamen intellecto, quod pecuniæ ex dicta exequutione processuræ deponantur in Tabula cambij cõmunium depositorum præsentis Civitatis de computo novo dictæ, & scriptæ dicto Ioãni Noves ad soltam Relatoris infrascripti, neutrã partem in expensis condemnat pro bistractis verò solitam exequutionem fieri mandat.

AR-

ARGVMENTVM.

Eligere hæredem gravatus tenetur servare ordinẽ à testatore scriptum, & dispositum in casu non factæ electionis; & an verba *de Grau, en grau*, idest de gradu in gradum inducant fideicommissi repetitionem.

SVMMARIVM.

Motivum Auctoris circa indagationem hujus quæstionis, num.1.& 5.
Factum proponitur, num.2.
Dubia notantur, num.3.& 4.
Font. decisio per eum relata explicatur, num.6.& 7.
Quid importent clausula tali casu, & non aliter, *num.8. & 9.*
Altera Font. decisio expenditur, num.10.
Et in ea exponenda deceptus fuit, num.11.& 12.
Altera Font. decisio enucleatur, num.13.
Rationes referuntur, quibus ejus opinio notatur, á nu. 14.15.& 16.
Altera Font. decisio proponitur, num.17.
Font. altera decisio refertur, & ei datur intelligentia num.18.19.& 20.
Quid importent clausulæ præsertim, maximè, seu præcipuè, num.21.
Factum alterius decisionis enarratur, num.22.& 23.
R. Sententia transcribitur, num.24.
Applicãtur rationes decisioni Pontij Duràn, à nu.25. ad 37.
Quid importent verba de grau, en grau, *num.38.*
Ordo successivus per dictionem post *importat fideicommissariam, numero 39.*
Quando filij censentur vocati inter se per fideicommissum, num.40.
R. Decisio refertur, n. 41.
Reg. Conclusio transcribitur, num.42.

Fi-

Filius electus ab eligere gravato hærede patris sui potest adire hæreditatem patris, & hæreditatem eligentis repudiare, num. 43.

DECISIO LIV.

1 LIcèt *to. 1. decis. 9. ânu. 12. cum seq.* tractaverim de illa quæstione, an eligere hæredem gravatus teneatur servare ordinẽ à testatore scriptum, & dispositum in casu non factæ electionis, & ibi varias R. Senatus decisiones, & observantias adduxerim, & inter eas mentionem fecerim, *num. 16. & 20.* de causa inter Nob. Iacobum Duràn Præcentorem Sedis Vicen. cum Nob. Clementia Duràn, & Solanell: tamen, quia ibidem casum hujus litis non retulerim pro majori explicatione illius iterum calamum assumere decrevi, vt meliùs hæc comprehendantur.

2 Pontius Duràn domicellus in Villa Rivipulli domiciliatus in suo testamento firmato in posse Onuphrij Pont Not. dictæ Villæ 3. Iunij 1624. hæredem instituit vniversalem filium masculum, quem Elena vxor sua eligeret, cum vinculis, & conditionibus sibi benè visis, & casu quo non facta electione decederet, voluit, quod foret hæres primus filius masculus, qui tunc existeret, cui substituhit de gradu in gradũm alios filios masculos servato inter eos ordine primogenituræ de gradu in gradum, & casu, quo omnes filij, & filiæ decederent sine filijs, non pervenientibus ad ætatem testandi, tunc fecit hæredem Mariam Annam Coli sororem suã, & ea præmortua Hieronymum Coli suum nepotem, aut hæredem suum: Elena cum suo testamento firmato 14. Decemb. 1644. diverso modo de bonis viri sui disposuit, primo enim disposuit, & in hæredẽ viri sui elegit Pontium filium suum, & casu quo Sebastianus Duràn (qui tunc, vt fidelis Vassallus Domini Regis tempore turbationum à præsenti Principatu erat absens, in terrisque Domini N. Regis habitabat) reverteretur ad eum, teneretur Pontius hæreditatem restituere Seba-

bastiano filio primogenito, & ipsi substituit alium filium, & hunc sine filijs decedenti substituit Iacobum, &c. Obijt Elena de anno 1644. cum hac dispositione, & de anno 1652. quo præsens Principatus ad debitam obedientiam Dom. N. Regis reversus fuit, venit ad eum Sebastianus, cui Pontius hæreditatem restituit parentum suorum, qui Sebastianus matrimonium contraxit cum Clementia de Solanell nubili, filia Iacobi de Solanell domicelli, & decessit instituta hærede Clementia vxore sua, sine filijs enim decessit, & super restitutione bonorum Pontij senioris patris sui fuit orta lis inter Doctorem Iacobum Duràn, Præcentorem Sedis Vicen, & dictam Clementiam; Iacobus enim petebat sibi paternam hæreditatem esse restituendã, in vim fideicommissi in suo testamento relicti; Nobilis autem Clementia, non esse standum testamento patris, sed Elenæ Matris, quæ vtendo facultate eligendi sibi tributa nullũ Sebastiano vinculum in casu decedentiæ sine filijs posuerat, sed tantum in casu quo, ad Principatum non rediret, & cum reversus fuisset, potuit de omnibus bonis patris sui disponere. Dubia ergo duo in causa fuerunt excitata.

PRIMVM

3 An dicta Elena vtendo facultate per Pontium virum suum ei data, teneretur servare ordinem in testamento viri sui positum, an verò posset alia vincula ponere.

SECVNDVM

4 An ex testamento Pontij senioris constaret de fideicommisso, quod habuisset locum in favorem Iacobi Duràn.

5 Quo ad primum, licèt varia dixerint Iuris Interpretes, & declaraverint Senatus, vt est videre, ex traditis à Castillo *contr. jur. lib. 2. cap. 26. fere per tot.* Vbi Senatus Pinciani binas decisiones refert, & etiã ex relatis à Font. *decis. 525. 526. & seq. lib. 2.* Vbi similiter varias nostri Regij Senatus decisiones allegat, quas citavi *tom. 1. dict. decis. 9. àn. 16.* Et variæ, &

quodammodo contrariæ videantur. Tamen hanc varietatem explicare volui, quæ ortum habuit ex varijs facti contingentijs, & circunstantijs, cum quælibet licèt minima facti mutatio totum jus variet: intentum est dictas decisiones à nostro Font. allegatas pensatis illarum diversis circunstantijs ad concordiam reducere, & probatum remanebit, habentem electionem concessam à testatore, tam circa personas, quam circa substitutiones apponendas, teneri præcisè observare formam, modum, & conditiones præscriptas à testatore, in dispositione per eum facta, in casu non factæ electionis, seu nominationis, nisi aliter ex aliquibus verbis, seu alijs circunstantijs appareat testatorem liberā ei facultatem concedere voluisse, & sic singulas decisiones à Fontanella traditas percurramus.

6 Sit Prima, quam refert idem Font. *in princ. decis.* 526. de anno 1589. referente Dom. Antonio Oliba R. S. inter Annam Destorrent ex vna, & Rectorem Collegij Societatis Iesv, de qua meminit, idem Font. *in 2. de pact. nup. in add. in fine positis, addit. 7.* Luca *in animad. ad Gratian. cap. 58. n. 6.* Quesada, & Pilo *contr. cap. 36. num. 30. & 31.* Nob. Dom. Regens de Cortiada *tom. 3. decis. 129. num. 89.* In qua fuit decisum in favorem nominationis factæ ab vxore, etiamsi non fuerit sequuta ordinem præscriptum à testatore in casu non factæ electionis; dixit enim Senatus in eo casu non esse attendendū ad substitutiones factas à testatore in casu nō factę electionis, quia illæ tantum sibi vindicabāt locum in eo casu, non tamen, si vxor electionem aliter fecisset, cui dicit standum fore.

7 Advertendum tamen censeo, quod in prædicta decisione ita decisum fuit, quia itja constabat ex verbis, & alis conjecturis ipsius testamenti, vt videre est ex verbis relatis per Font. *in d. decis. 526. in princ.* Idem Nob. Dom. Reg. de Cortiada *tom. 3. d. decis. 129. num. 89. & 117.* In nulla enim alia, ex per ipsū Font. assignatis leguntur tam amplissima verba, & prægnantia in clausula, in qua electionem

nem concesit vxori, ibi: *In totum, vel in parte, donando, legando, seu dimittendo, cum pactis, vinculis, & conditionibus, sibi benè visis, tam in favorem dictorum filiorum, quam aliàs*, & licèt similia verba apponantur in alijs casibus, quo ad facultatem apponendi vincula, vt testatur Font. *in princ. decis.* 525. in quo non multum vim facit: attamen in dicta decis. referente Oliba R. S. amplius adjecit testator, dando facultatem apponendi vincula, nedum inter filios, sed etiam, & aliàs inter extraneos, quę amplitudo verborum non reperitur in alijs.

8 Rursus, & major amplitudo verborum consideratur in ista decis. in alia clausula non factæ electionis, nò enim tantum fuerunt posita à testatore verba restrictiva, quæ apponi solent, *vt tunc, tali casu, & similia*; sed amplius adjecit testator post verba, *tali casu*, verba ista, *& non aliter*, & sic nedum loquutus fuit per taxativam, sed amplius hoc dixit, per negativā, *& non aliter*, quæ cum sit malignantis naturæ magis taxativam auget, & diversos casus excludit, vt bene ponderavit Font. *decis.* 525. *nu.* 27. vbi dicit, clausulam, *& non aliter*, ita præcisam esse, vt cō-sensum amittat ab actu, & voluntatem abesse denoret, ita vt si actus aliter sit factus ipso jure sit nullus, cum formam inducat voluntatis, qua deficiente, inquit perinde est, ac si nihil actum esset, alia multa de ista clausula negativa, *& non aliter*, ad institutū valdè concernentia latissimo calamo tradit, & explicat August. Barbos. *in tract. de clauſ. in clauſ. non aliás, aliter, nec alio modo* 81. *omnino videndus*.

9 Vndè non immerito dici potest Senatum in illa decis. motum fuisse in favorem electionis vxoris omissa forma à testatore præscripta, in casu non nominationis, ex illa verborum amplitudine, & exuberantia voluntatis in favorem nominationis uxoris, & in tam magna restrictiva per verbum negativum, *& non aliter*, in casum non factę electionis. Quæ quidem si nō concurrissent in ea, Senatus alterius fuisset sententiæ, videlicèt,

licèt, quod teneretur vxor servare formam prescriptam à testatore in casum non electionis, vt & postea in alijs decis. mox referendis, quia hujusmodi deficiebant verba, contrarium Senatus declaravit, videlicèt teneri vxorem servare ordinem præscriptum à testatore.

10 Sit secunda Regia Senatus decis. relata à Font. *in dicta decis. 526. num. 3.* refer. Egregio Dom. Hieronymo Senjust R. S. die 21. Martij 1611. inter Canonicum Petrũ Paulum Cassador, & Ioannem Baptistam ejus fratrem, de qua etiam meminit *in 2. de pact. in addit. in fine positis, addit. 7.* in qua non obstante facultate concessa apponendi vincula, & conditiones, & nõ obstante etiam, quod in casu non electionis posita erant verba restrictiva, *tunc, & eo casu*, non tamen in tam ampliori forma, quam in præcedenti, vt diximus, Senatus declaravit habentem facultatem eligendi non potuisse, relicto Ioanne Baptista filio majore, Ludovicum minorẽ eligere, sed teneri Ioannem Baptistam nominare, & observare, modum, & formam à testatore præscriptam in casu non factæ electionis.

11 Et quamvis idem Font. ad effugiendam difficultatẽ hujus decis. *in dict. decis. 526. num. 11. vers. Prior*, dixerit in ea fuisse decisum particulari ratione videlicet, quia facultas eligendi fuerat concessa cũ conditione, quod commissarius eligeret vnum post quam pervenisset ad ætatem viginti quinque annorum, & cum electionem fecisset multo post, & de eo tempore, in quo omnes filij erant majores viginti quinque annorum, dictam electionem nullã fuisse, & invalidam, tanquam non servato præcepto testatoris, & ita esse tanquam, si facta non fuisset electio, & per consequens intrare casum provisum à testatore, videlicèt non factæ electionis, & propter hoc fuisse decisum, observandam fore formam à testatore præscriptam.

12 Est tamen animadvertendum ipsum in facto fuisse deceptum, nam, vt constat ex testamento Petri Cassador electio non fuit commissa ita stricte, & limitatè, quod te-

ne-

neretur eligés præcisè eligere, cum pervenerint filij ad ætatem viginti quinque annorum, imó potius potestas libera fuit commissa, vt eligeret ante dictam ætatem, vel post, & quidem non vna vice tantum, sed geminatis, ibi: *Quant serán constituits en dita edat de vint y sinch anys, ò abans, si à mon senyor hereu aparrà, ò ben vist serà, deixantho à la mera libera volũtat de sa Señoria;* & paulo post ibi: *Quant emperolos dit fill, ò fills meus masles serán constituhits, ò pervinguts à dita edat de vinty sinch anys, y no abans, si ja altramẽt à mon hereu no li aparegues, deixantho tot à la mera, y libera voluntat, ò disposicio de aquell, &c.* Nihil potuit dici expressius, & sic Senatus Regius non fuit motus ex ratiocinatione põderata per Font. cum sit contra factum, sed motivum fuit, commissarium tenere observare formã datam à testatore in casu non electionis, cum ex ea constet de ipsius voluntate, quæ semper in testamentis est observanda, Nob. Dom. Reg. de Cortiada *tom. 3. decis. 129. nu.* 102. *cum seq.* ne aliàs, inquit Senatus, remaneret elisa voluntas testatoris in tanta substitutionum serie declarata. Et istam esse meram veritatem agnovit ipse Font. *in 2. de pact. vt diximus in fine in addit. num. 7. in princ.* ibi: *Nota particulariter, nunc sequentia. Primo, quod eligendi facultatem habens ab alio concessam, quibuscumq; verbis quantumvis generalibus debet se conformare volũtati declaratæ in favorem vnius potius, quam alterius ex eligendis per concedentem, sive expressè, sive tacitè, de quo est totum caput 26. copiosissimum D. Ioannis del Castillo Sotomayor lib. 2. q. controver. Per quod principaliter in Senatu die 21. Martij 1611. referẽte Egregio Senatore Hieronymo Senjust in causa Ioãnis Baptistæ Cassador, contra Petrum Paulum, & Ludovicum Cassadors fuit decisum non licuisse dicto Petro Paulo habenti facultatem eligendi vnum ex liberis prætermisso Ioanne Baptista eligere Ludovicum, ex quo testator, casu quo dictus Petrus Paulus non eligeret*

vo-

vocaverat primo Ioannem Baptistam, & deinde Ludovicum, & deinde alios filios; quia enim visum fuit testatorem licèt in alio casu, qui non evenerat satis declarasse suam mentem in successione bonorum suorum, vt filij prædicto ordine succederent, ne tota ista fideicommissi structura corrueret, prælatus fuit Ioannes Baptista alijs. Hæc Font. Ex quibus verbis tergiversari non potest, quin Senatus sententia fuerit in dicta decis. habentem eligendi facultatē teneri observare modum, & formam datam à testatore in alio casu non factæ nominationis.

13 Accedat tertia Senatus decis. quam refert Font. *dicta decis.* 526. *num.* 4. facta die 3. Decembris 1633. refer. Dom. Senatore Gaspare Iuliano Peixo, inter Paulam Revert, & Philippum Descarrer, Not. Payssà; in qua testator relicta vxore hærede, ei injunxit, vt per actum inter vivos, aut in vltima voluntate, aut alio modo sibi benè viso teneretur eligere in hæredem bonorum suorum vnicam filiam suam, in casu tamen collocationis illius, & non ante, & casu quo decederet vxor non facta electione, dictā vnicam filiam nunc pro tunc hæredem instituit, cum pacto tamen, & conditione, quod si decederet sine liberis filiæ substituit illius consanguineū, vxor, provt sibi fuit injunctū filiam elegit, bonaque ei tradidit ad suas tamen voluntates, spreta substitutione facta à patre de consanguineo: filia in suo testamento bona reliquit marito, orta quæstione inter substitutum consanguineum à patre in casu non nominationis, & maritum hæredem filiæ, fuit in Senatu resolutum in favorem consanguinei substituti à patre, & contra maritum hæredem filiæ, non alia de ratione, quam ex ea, quod vxor habens facultatem eligendi *tenebatur sequi voluntatem testatoris, etiam quo ad substitutionem ab eo factam in casum non electionis.*

14 Elegans est hæc decisio, & ad institutum dispositionis testamenti Pontij Duràn omnino conferens, & conformis, nam in hac specie, sicut in illa, non est quæstio de no-

mination, & electione circa personam, sicut fuerat in anterioribus ponderatis decisionibus, sed circa substitutiones, an Elena Duràn habens facultatem eligendi possit electo liberè bona relinquere, & ad suas voluntates, an verò teneretur substitutiones adjectas, cum conditione si sine liberis sequi, & observare, secundum testatoris voluntatem, in casu non factæ electionis: Satis enim ex facto supra relato constabat dictam Elenam vtendo dicta facultate sibi concessa elegisse in donatione inter vivos Nobilem Sebastianum filiũ primogenitum, & postea in testamento iterum eum nominavit, eo modo, quo potuit, ob timorem confiscationis, videlicèt instituendo Pontium filium suum presbyterum hæredem fiduciarium, rogando eum, vt si Nobilis Sebastianus Regiam habuerit gratiam restitueret integram hæreditatem incontinenti, & sic quæstio in hoc casu non est circa electionem personæ, cum primogenitus sit nominatus, & quo ad hoc Elena voluntatem defuncti observavit, dum eundem elegit in cujus favorem, & pater disposuit in casu non factæ electionis, & consequenter quæstio tantum erat, ex quo Elena saltim verbis expressis Sebastianum non gravavit, cũ conditione, si sine liberis (vt allegabatur) sed hoc non obstãte dico teneri dictam Elenam ad easdem substitutiones observandas, juxta patris dispositionem.

15 Et etiam si Font. qui nunquam sentẽtijs Senatus in ista materia acquiescere potuit *in dicta decis.* 526. *num.* 14. ad effugiendam vim, & robur dictæ decis. ausus fuerit dicere, casum non factæ electionis, non fuisse conceptum per adversativam, sicuti in alijs superioribus, & propter ea, inquit, substitutionem illam factam in favorem consanguinei ad vtrumque casũ referri posse, tam electionis factæ, quam non factæ.

16 Attamen parum confidendum est de ipso, Fontanella *in ista decis.* quia, vt ipse fatetur, ibidem erat advocatus mariti filiæ testatoris, qui in causa victus fuit, & pendebat causa supplicationis, & sic ipse

se valdè reddebatur suspectus, & si attentè legatur *in dict. num.* 14. *in fine.* se ipsum, se involuit, & nescit figere pedem, nam cum antea dixerit casum non electionis, non esse conceptum per adversativam, paulo post in contrarium inclinat dum dicit, idē esse dicere: *Y en cas dita ma muller moris sen fer dita elecciò, &c.* Quæ latinè sunt hęc: Et casu quo dicta vxor mea decederet non facta electione, &c. *Quæ videntur habere vim adversativæ, quia idem videtur esse, ac si dictū fuisset, si autem, sed si, quæ dictiones adversativæ sunt.* Hæc Font. ex qnibus satis colligitur, non fore standum ipsius dictis, vt sic restet in suo robore, quod diximus in terminis probari ex ista decis. habentem electionem nō solum teneri observare formā præscriptam à testatore in casu non electionis circa personas eligendas, sed etiam circa substitutiones factas, ita vt nō possit bona liberè electo relinquere.

17 Decisionem quem refert Font. *dicta decis.* 526. *num.* 15. inter Don Franciscum Dardena, & Don Alvarum de Robles de anno 1591. omitto, eo quod testatur ipse Font. non fuisse declaratum hunc articulum, sed alium, de quo ipse verba facit, & sic in eo visum fuit non insistere.

18 Vltimam, quam refert decisionem Font. *in d. decis.* 526. *num.* 23. est, quæ vertebatur inter Lazaram de Razet, & Trullas viduam, & Raphaelem de Razet, & Trullas ejus filium, referente Dom. Senatore Michaele Carreras 19. Ianuarij 1638. Scriba Curus, in qua, cum mater plenissimam facultatem haberet à testatore nominandi vnum ex filijs, quē maluerit cum pactis, & conditionibus sibi benè visis, & cum nominasset minorem ex filijs ommisso majori, & primogenito, quem pater vocaverat in casum nō electionis factæ, fuit decisum contra electionem matris, eodem sumpto motivo, quod teneretur servare modum, & formam præscriptam à testatore in casu non nominationis, Dom. Regens Cortiada *tom.* 3. *decis.* 129. *num.* 19.

19 Attamen ipse Font. post multum laudatam dictā de-

cla-

claratione̅m *num.* 26. & 27. *supradict. decis.* 526. Hoc attribuit alijs conjecturis allegatis, & probatis in eo processu, de quibus antea dixerat *num.* 25. aliter enim, inquit, se dubitasse de victoria.

20 Cæterùm, quidquid ipse dicat, etiá si verum sit, quod dictæ conjecturæ ab ipso pōderatæ (licèt parum vrgentes, vt ex ipsis est videre) 21 su mptæ fuerint pro motivis in R. Sententia, cum vberior cautela non noceat, principale motivum, & præcipuum fuit, quod sequitur, his verbis: *Ex quibus omnibus (loquitur de prænarratis conjecturis) & præsertim ex nominatione facta per dictū Hieronymum in hæredem universalem de dicto Raphaele filio suo primogenito in primo loco, casu quo dicta Lazara non nominaret, elicitur expressa, clara, & enixa, ac determinata voluntas, & intentio dicti testatoris, quod voluit, vt sibi hæredes esset primo in loco dictus Raphael, tanquam prædilectus, & non* 22 *alius ex dictis filijs, & filiabus suis, à qua dispositione non potest recedere dicta Lazara, cum voluntas testatoris sit domina, & Regina, & illi sit standum, vt facultas concessa per testatooem semper debeat regulari ad ejus mentem, & intentionem. His igitur, & alijs, & c.* Quę verba transcribo ex R. Sententia ad longum relata per Nob. Dom. Reg. de Cortiada *to.* 3. *d. decis.* 129. *num.* 19.

Ex quibus elicitur principalius fundamentum dictæ Regiæ Sententiæ niti in nominatione facta per dictum Hieronymum in casu non factæ electionis per dictam Lazaram, dictio enim *præsertim* ponitur comparativè, & importat idem, quod *maximè*, seu *præcipuè*, ex primitque casum minus dubitabilem, & importat causam finalem, pro vt latè explicat Aug. Barbos. *dict.* 277. & de dictione *maximè*, quod importet dictionem magis vrgentē, & quod licèt aliæ rationes subsint, ista tamen sit potentior, seu potentissima, docet ibem Barbos. *dict.* 197. *num.* 7.

Pro prædictorum comprobatione adest Regia Sententia lata 8. Martij 1655. referente Nob. Dom. Michae-

le de Cortiada R. S. in favorem Nob. Eleonoris de Marymon, & Tord, contr. Nob. Ioannam de Sinispleda, & Tord, in actis Paysà Notar. de quam etiam mentionem feci, *tom. 1. decis. 9. num. 13.* & vt magis comprehendatur figuretur casus: In hac enim causa cum Nobilis Hieronymus de Tord Barchin. populatus in suo vltimo testamento condito 24. Iunij 1634. penes Antonium Estalella Not. pub. dictæ Civitatis hæredem sibi instituisset vniversalem Nobilem Eleonorem Tord, & Moradell ejus vxorem sua vita naturali durante, ipsiusq; viduitate illam gravavit, vt inter vivos, seu in vltima voluntate, aut aliàs disponere teneretur de sua vniversali hæreditate, in favorem Nob. Francisci de Tord nepotis sui, sive *Nebot*, vel Nob. Francisci de Tord fratris sui, & filiorum suorum, cum pactis, vinculis, & conditionibus sibi benè visis, & casu quo dicta Nob. Eleonor Tord, & Moradell hæres non esset, quia nollet, aut non posset, & postea decederet quandocumque non facta dispositione de dicta vniversali hæreditate, eidem substituisse, eique hæredem instituisse Nob. Franciscum Tord ejus nepotem, sive *Nebot* filium Nob. Elemandi Tord fratris sui, durãte vita sua naturali, si Ecclesiasticus esset, & si talis non esset, & filios haberet vocasse illius filios legitimos, & naturales, de primo ad vltimum, primo masculos, deinde fœminas servando inter illos, & illas omni tempore ordine primogenituræ, & si dictus Nob. Frnciscus de Tord fratris filius hæres non esset, quia nollet, vel non posset, vel hæres esset, & postea quandocumque decederet absque filijs legitimis, & naturalibus substituisse, & hæredem sibi vniversalem instituisse Nob. Franciscum de Tord ipsius fratrem, si tunc viveret, & si mortuus esset filios suos legitimos, & naturales, primo natu majorem, & postea suos filios, & in defectum majoris secundo genitum, & ejus filios, cum eisdem vinculis, cõditionibus, & substitutionibus positis in antecedenti substitutione, de primo ad vltimũ, præferendo majorem minoribus,

ribus, & masculos fœminis, & indefectu filiorum dicti Nobil. Francisci fratris sui, & filiorum suorum, & descendentium substituisse, & hæredes universales sibi instituisse filias, & filios Nob. Ludovici Tord, etiam testatoris fratris, sicut fecit in præcedentibus substitutionibus, preferendo majores minoribus, & masculos fœminis, & ultimum illorum, & illarum ad suas omnimodas voluntates.

23 Testatore mortuo, pariter decessit Nob. Franciscus ipsius nepos, sive *Nebot*, filius Nob. Elemadi testatoris nullis relictis liberis, & descendentibus; vxor testatoris dicta Nob. Eleonor Tord, & Moradell vtendo facultate sibi attributa elegit, & nominavit Nob. Franciscum de Tord fratrem dicti testatoris in hædem, & successorem universalem universæ hæreditatis, & bonorum dicti Nob. testatoris, cum pactis, vinculis, & conditionibus, quod teneretur disponere de dicta hereditate, & bonis, in favorem filiorum, & filiarum, legitimarum, & naturalium eligendo masculos, & fœminas, faciendo inter illos, & illas partes, & portiones, quas voluisset, modis, & formis, sibi benè visis, & nulla facta electione per Nob. Franciscum vocasse ad dictam hæreditatem, & bona filium masculum primogenitum ejusdem Nobil. D. Francisci, ejusq; prolem, & descendentiam, & sic de cæteris de vno, in alium in perpetuum, servato ordine genituræ, & omnibus masculis decedentibus pariter vocavit filias dicti Francisci, & earum prolem, & descendentiam cum eisdem pactis, & conditionibus positis inter filios masculos dicti Francisci, qui vtendo prædicta facultate à dicta Nob. Eleonore sibi attributa, cum non haberet, nec postea habuerit filios masculos elegit, & nominavit Nob. Ioannam de Tord ejus filiam secundogenitam, in hæredem universalem omnium bonorum, quæ fuerũt dicti Nobil. Hieronymi de Tord testatoris (omissa Nobil. Eleonore de Marymon, & Tord filia primogenita) in capitulis matrimonialibus initis, & firmatis inter dictã Nob. Ioannam de Tord, &

Gasparem de Sinispleda domicellum in Villa Bergæ domiciliatum: Qua propter dicta Nob. Eleonor de Marymon, & Tord mortuo patre littem instituit in R. A. contra Nob. Ioannã de Tord, & Sinispleda ejus sororem, petendo dictam vniversalem hæreditatem sibi restitui, tanquam vocatam à testatore in casum non factæ electionis, ex quo testator in dicto casu vocavit ad suam successionem filios, & filias, & descendentes Nob. Franciſci fratris sui, primo masculos, deindè fœminas, servato ordine genituræ, & sic deficientibus masculis eidem Nobil. Eleonori pertinuisse hæreditatem non obstante nominatione, & electione facta per dictum Nob. Franciscum in persona Nob. Ioannæ secundo genitæ, & fuit adjudicata dicta vniversa hæreditas dictę Nob. Eleonori primogenitæ, & primo vocatæ à testatore in casum non factæ electionis, eo vnico motivo, quod habens facultatem eligendi tenetur observare modum, & formam à testatore præscriptam, etiã circa substitutiones à patre factas, cum ex eo constet de expressa, clara, & enixa voluntate testatoris, quam alterare, nec mutare potuit dicta Nobilis vxor, nec ab ipsa facultatem habens, & vt hæc plenius percipias, lege Regiã Sententiam in hac causa lattam, de qua mentionem fecit Nob. Dom. Reg. de Cortiada *tom. 3. decis. 129. num. 122. cum seq.*

SEQUITUR R. SENTENTIA.

24 *Attẽto ex meritis processus, & signanter ex vltimo testamento condito per Nob. Hieronymum de Tord Barchinon. populatum 24. Iunij 1634. penes Antonium Estalella Not. pub. dictæ Civitatis, constat dictum Hieronymum de Tord hæredem sibi vniversalem instituisse Nobil. Eleonorem de Tord, & Moradall ejus vxorem sua vita naturali durante, & in viduitate existente, gravando illam, vt inter vivos, seu in vltima volũtate, aut aliàs disponere teneretur de sua vniversali hereditate in favorem Nobil. Franciſci de Tord nepotis sui, sive* Nebot *vel Nob. Franciſci de Tord fra-*

fratris sui, & filiorum suorum, cum pactis, vinculis, & conditionibus sibi benè visis, & casu quo dicta Nob. Eleonor de Tord, & Moradell, hæres non esset, quia nollet, vel non posset, aut hæres esset, & postea decederet quandocumque, non facta dispositione de dicta universa hæreditate, eisdem substituisse, sibique hæredem instituisse Nob. Franciscum de Tord ejus nepotem, sive Nebot. *Nob. Alemandi de Tord fratris sui filium, durante vita sua naturali, si esset Ecclesiasticus, & si talis non esset, & haberet filios, vocasse filios suos legitimos, & naturales, de uno in alium, de primo ad ultimum, primo masculos, deinde fœminas, servando inter illos, & illas omni tempore ordinem primogenituræ, & si dictus Nobil. Franciscus de Tord fratris filius hæres non esset, quia nollet, aut non posset, vel hæres esset, & postea quandocumq decederet absq; filijs legitimis, & naturalibus, substituisse, & hæredem sibi universalem instituisse Nob. Franciscum Tord ipsius fratrem, si tunc viveret, & si præmortuus esset filios suos legitimos, & naturales, primo majorem natu, & postea suos filios, & indefectum majoris natu, & filiorum suorũ filium secundò genitum, & ejus filios, & in defectum secundo geniti, & filiorum suorum alios nepotes suos, sive* Nebots *filios dicti Nob. Fracisci fratris sui, sicut fuit dictum de filijs Nob. Francisci de Tord nepotis sui, de primo ad ultimum, præferendo majores minoribus, & masculos fœminis, & in defectum filiorum dicti Nob. Francisci fratris sui, & filiorum suorum, & descendentium substituisse, & hæredes universales sibi instituisse filios, & filias Nob. Ludovici Tord fratris sui, de primo ad ultimum, sicut fuit dictũ de filijs Nob. Francisci fratris sui præferendo majores minoribus, & masculos fœminis, & ultimum illorum, & illarum ad suas omnimodas voluntates, provt latius in dicto testamento habetur, cui sit relatio.*

Attento rursus ex fide obitum, partium confessionib⁹ testibus ministratis, & aliàs

conf-

constat dictum Nob. Hieronymum de Tord testatorem ab hoc sæculo migrasse, similiter, dictum Nobil. Franciscum Tord nepotem obiisse, pariterque dictũ Nob. Franciscum de Tord fratrem ab humanis decessisse, nullis relictis filijs, ac descendentibus masculis, legitimis, & naturalibus, relicta tamen Nob. Eleonorè de Marymon, & Tord, vxore Nob. Ioannis de Marymon filia primogenita legitima, & naturali, quæ quidem in hæreditate, & bonis dicti Nobil. testatoris patrui sui succedere prætendit.

Et licèt instrumento recepto, & testificato 22. Iul. 1634. penes dictum Antonium Estalella Not. pub. Barchinon. constet Nobil. Eleonorem de Tord, & Moradell causis, & rationibus in eo contẽtis, post tamen obitum suum, & non aliàs, casu quo in vim testamenti dispositionis Nobilis viri sui esset suis bonis privata, vtendo facultate (vt prætenditur) sibi per dictum testatorem concessa, elegisse, & nominasse Nobil. Franciscum de Tord fratrem dicti Nob. testatoris, cum omniũ jurium plenitudine in hæredem, & successorem vniversalem vniversæ hæreditatis, & bonorum dicti Nob. Hieronymi de Tord, cum pactis, vinculis, & conditionibus, quod dictus Nob. Franciscus teneretur disponere de dicta hæreditate, & bonis in favorem filiorum, & filiarum legitimorum, sive legitimarũ, & naturalium, tam tunc natorum, quam procreandorum cujuscumque matrimonij, eligendo masculos, vel fœminas, faciendo inter illos, & illas, partes, & portiones, quas voluisset, relinquendo omnia vni, aut duobus, cum vinculis, & conditionibus modo, & forma ipsi benè visis, quo decedente nulla facta electione vocasse ad dictam hæreditatem, & bona filium masculũ primogenitum dicti Nobil. Franciſci fratris, & ejus prolem, & descendentiam, postea secundo genitum, deindè tertio genitum, & sic de cæteris, de vno in alium, in perpetuũ, & per sæcula cuncta, servando inter illos ordinem primogenituræ, & in defectum filiorum, & filiarum, & aliorum

rum descendẽtium legitimorum, & naturalium dicti Nob. Francisci fratris dicti testatoris, processisse ad alia gravamina in favorem Nob. Ludovici Tord, filiorum, ac filiarum, & descendentium illius, & in favorem Nobil. Francisci Tord nepotis dicti testatoris: Licèt etiam instrumento publico capitulorum matrimonialium recepto 4. Augusti 1640. penes Petrum Bausich Notar. publ. Villæ Montis Albi, inter Gasparem de Sinispleda, & Tord domicellum in Villa Bergæ domiciliatum, & Nob. Joannam de Tord constet dictum Nob. Franciscum de Tord fratrem dicti Nob. Hieronymi de Tord testatoris donasse, & concessisse dictæ Nob. Joannæ de Tord filiæ suæ universam hereditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Nobil. Hieronymi testatoris: Licèt præterea alio instrumento recepto, & certificato 21. Aug. 1640. penes Joannem Llopart Presbyterum, & Rectorẽ Ecclesiæ Parochialis Sancti Petri de Gelida, & eo nomine authoritate ordinaria Notarium, de quo fidem facit Ægidius Minguella Rector dictæ Parochiæ, constet dictam Nob. Eleonorem de Tord, & Moradell confirmasse, & ratificasse electionem factam de persona Nob. Francisci de Tord in hæredẽ, & successorem universalem dicti Nobil. Hieronymi de Tord cum facultatibus, clausulis, & conditionibus iterũ expressis.

Quia tamen dicta Nobil. Eleonor Tord, & Moradell in electione, & nominatione, quam fecit de persona dicti Nob. Francisci de Tord fratris dicti testatoris in hæredẽ universalem dicti Nob. Hieronymi de Tord, cum obligatione disponendi de dicta hæreditate, & bonis in favorem filiorum, & filiarum cujuscumque matrimonij non potuit dicto Nob. Francisco fratri concedere facultatem eligendi masculos, vel fœminas, cum portionibus, partibus, vinculis, & conditionibus sibi benè visis, sed præcisè tenebatur sequi ordinem, & modum à testatore præscriptum, & declaratum, in casu non electionis, cum ex nominatione facta in hæredẽ uni-

versalem per dictum Nobil. Hieronymum de Tord testatorem de filia primogenita dicti Nob. Fräcisci de Tord fratris sui, deficientibus filijs, & filiabus dicti Nobil. Francisci nepotis (quos, & quas non appareret vnquam habuisse, & deficientibus filijs masculis legitimis, & naturalibus dicti Nob. Francisci fratris, casu quo dicta Nob. Eleonor Tord, & Moradell decederet non facta nominatione de dicta vniversa hereditate, eliciatur clara, enixa, determinata, & expressa voluntas, & intentio dicti testatoris, quod voluit, vt deficientibus masculis, legitimis, & naturalibus dicti Nobil. Francisci de Tord fratris sui, sibi hæres esset filia primogenita legitima, & naturalis dicti Nobil. Francisci fratris dicti Testatoris, tanquam prædilecta, & non alia ex filiabus illius, à qua dispositione non potuit, nec potest dicta Nob. Eleonor de Tord, & Moradell recedere, cum voluntas testatoris, tanquam domina, & regina primum locum obtineat, & sit ad vnguem observanda, sive tacita, sive colligatur ex antecedentibus, sive ex consequentibus, & facultas concessa per testatorem semper debet regulari ad ejus mentem, & intentionem, ita vt priùs, & ante omnia inquirendum sit, quid testator senserit, quid vè voluerit, tam expressè, quam tacitè.

Licèt etiam per dictum Nob. Franciscum Tord schedula oblata 22. Ian. 1639. & alijs inde sequutis fuerit opposita exceptio carētiæ actionis, cum Nobil. Eleonor de Tord, & Moradell hæres gravata adhuc vivat, & in humanis existat, quod hodiè idē prætendit Nobil. Ioanna de Sinispleda, & Tord, sicque prætensum fuerit præsentem causam per Nob. Eleonorem de Marymon, & Tord præmaturè incohatam fuisse, & provisione facta 16. Aprilis 1639. ad relationem R. Conciliarij Nobil. Bernardi de Pons, & Turell, nunc R.C. Comitis de Robles in S. Supremo R. Arag. Concilio R. Cancellariam Regentis articulus dictæ exequutionis ad diffinitivam in hac causa ferendàm fuerit remissus.

Ce-

Caterum, quia per dictum Nob. Franciscum Tord pretensum fuit, & hodiè per Nobil. Ioannã de Sinispleda, & Tord pretendatur sequuta morte dicti Nobilis Hieronymi de Tord in favorem dicta Nob. Eleonoris de Marymon & Tord filia primogenita dicti Nob. Franciſci de Tord, quo casu scilicèt negato fideicommisso dicta Nobilis Eleonor de Marymon, & Tord, adhuc vivente dicta Nobil. Eleonore de Tord, & Moradell hærede gravata petere potuit, & potest se declarari successorem in hæreditate, & bonis dicti Nobil. Hieronymi de Tord testatoris sequuta morte dicta Nob. Eleonoris de Tord, & Moradell.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia conclusionem in R. A. factã insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat, dictã Nob. Ioannam de Sinispleda, & Tord virtute electionis, & donationis per dictum Nobil. Franciſcum Tord in sui favorem factæ in vim facultatis dicto Nobil. Franciſco concessæ per dictam Nob. Eleonorem de Tord, & Moradell, vti nullæ, & invalidæ, & in casu non licito, nec permisso nullum jus habere in hæreditate, & bonis dicti Nob. Hieronymi Tord testatoris, & consequenter universam hæreditatem, & bona dicti Nobil. Hieronymi de Tord, una cum fructibus à die mortis dicta Nob. Eleonoris de Tord, & Moradell pertinere, & spectare dictæ Nob. Eleonori de Marymon agenti, vti filiæ primogenitæ legitimæ, & naturali dicti Nob. Franciſci Tord fratris dicti testatoris, & ipsi Nob. Eleonori de Marymon, & Tord modo prædicto adjudicandam, & adjudicanda fore, & esse, provt cum præsenti illam, & illa adjudicat, cum omnium jurium plenitudine, & dictam Nobil. Ioannam de Sinispleda, & Tord filiam secundo genitam dicti Nobil. Franciſci Tord condemnandam fore, & esse, vt cum præsenti condemnat, vt se abstineat, & cesset ab omnibus, & quibuscumque jactantijs, turbationibus, & molestijs, & neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excellentia solitam

quutionem fieri mandat.

Prædicta etiam comprobari possunt ex R. Sententia lata referente Dom. Alexio de Tristany R.S.23.Iun.1670 in actis Famada Notarij, in causa Hyacinthi Oriola, contra Paulam Ferrer, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada R. S. 9. Iunij 1671.

25 Multa, quæ decisa vides in dicta R. Sententia applicantur, casui controverso testamenti Pontij Duràn. *Primum*, vxorem habentem facultatem eligendi à viro suo obstrictam esse observare ad vnguem modum, & formam præscriptam à testatore in casu non electionis factę, non solum circa ordinem personarum in dicta clausula contentum, sed etiam circa substitutiones ab eodem testatore in dicta clausula factas, cum omnibus qualitatibus, masculinitatis primogenituræ, alijsque à testatore in eo casu expressis; in ea enim decisione Nobilis Eleonor de Tord vxor testatoris circa personas jam observaverat ordinem à testatore injunctum, cũ mortuo altero Francisco fratris Alemandi filio sine liberis, sicque caducato gradu (vt ita dicamus) vocaverit Franciscum fratrem testatoris, ex quo tamen non fuit sequuta qualitatem primogenituræ expressè in substitutionibus in casu non electionis factis, fuit adjudicata hæreditas testatoris in favorem Nobilis Eleonoris de Marymon, & Tord filiæ primogenitæ, juxta dispositionem testatoris factam in casu non factæ electionis; sequitur igitur idem dicendum in hac specie, cum Nobilis Elena Duràn vxor testatoris, etiam si nominaverit primogenitum, non tamen ei substitutum dedit, vt sic nõ observavit ad vnguem voluntatem testatoris in casu non electionis expressam.

26 Secundo hoc decisum fuit ex vnico tãtum motivo, quod ex dispositione testatoris facta in casum non electionis desumitur clara, expressa, & enixa testatoris voluntas, ex quo ita legitur in clausula, *in casu non electionis*, & sic nullis alijs extantibus conjecturis; si enim ex illa dispositione tes-

testatoris in casu non electionis ferè omnes supra traditæ decisiones dicunt constare de clara, expressa, & enixa voluntate; ad quid requirendæ sunt aliæ conjecturæ nisi tantum ad vberiorem cautelam, quæ quidem, si intervenerint contemnendæ non sunt, si tamen desint, non propterea à decisis recedendum est, nisi hoc appareret ex alijs conjecturis, vt supra ponderavi de prima, quam tradidi decisione de anno 1589. & consequenter dicendū venit, quod cum in hac specie non reperiātur, non quidem contrariæ conjecturæ, imó, & favorabiles ex ipso testamento desumptæ, concludendū censendum est in favorem Nob. Iacobi Duràn.

27 Tertio desumitur ex dicta decisione nullam vim faciendam esse in hac materia, etiam si testator in casu datæ facultatis ad eligendum dixerit eam concedere, cum *pactis, vinculis, & conditionibus vxori benè visis*, in præsenti enim, de qua agimus, Regia decisione, illa verba adjecta fuere in concessione facultatis eligendi concessa à testatore in testamento, ibi: *Y ab los pactes, vincles, y condicions, que aposar los voldrà, &c.* Et tamen in decisione nulla fuit facta vis per Regium Senatum: illa enim verba magis censentur apposita, vt filij retineantur in debita matris obedientia, & obsequio, & etiam vt consulatur lubrico, & periculis adolescentiæ filiorum, circa mores, & etiam bonorum conservationem, quam vt ex dictis verbis censeatur datam vxori potestatem recedendi à testatoris præscripta forma in casu non electionis: E sic similiter fuit obsservatum fere in omnibus antecedentibus decisionibus, in quibus facultas cum eisdem verbis concessa fuerat, & illis non obstantibus, ita similiter fuit decisum, & ita testatur, Font. *in prine. decis.* 525. Cui cum in hac materia fuit acerrimus contradictor, absque dubio est standum; in suis enim decisionibus supra relatis, etiam si multa excogitaverit contra hanc sententiam, in hoc tamē de pactis, vinculis, & conditionibus benè visis, nec vllum verbum legitur dixisse ad

sumendam contrariam conjecturam.

28 Nec quidquam faceret si forçan contra supra novissimam ponderatam Regiam decisionem diceretur, ita in ea fuisse declaratum ex alia ratione, videlicèt, quia electio fuit concessa Nobili Eleonori testatoris vxori per disjunctivam, vt legitur in testamẽto dicti Nobilis Hieronymi de Tord; in clausula in qua fuit concessa facultas eligendi, ibi: *Gravantla, que entre vius, ò en son vltim testamẽt, ỹ darrera voluntat, ó altrament hage de disposar de la mia vniversal heretat en favor del dit Don Francisco de Tord Nebot meu, é, ò de dit Don Francisco de Tord mon germa, &c.* Ponderando vocem illam *é, ò*, quæ latino sermone idem importat, quod, *aut*, & sic disjunctivam, & tunc concessa electione per disjunctivam facilior est resolutio in favorẽ illius sententiæ, vt teneatur habens facultatem eligendi servare ordinem, & modum à testatore expressum in casu non factæ electionis, vt tenent Font. *in dicta decis. 526. à num. 6. cum multis seq.* Vbi ex hoc voluit evasionem dare decisionibus Senatus Pinciani relatis per Ioannem del Castillo Sotoma. *quæst. controv. cap. 26. tom. 2.*

29 Respõdetur enim hujusmodi objectioni ex motivo sumpto in ipsa Regia decisione, in quo expressissimè apparet Regium Senatum, tantum modo motum fuisse ex clara, enixa, & expressa voluntate desumpta, ex dispositione testatoris in casu non factæ electionis, ita vt, nec vllum verbum legatur de data facultate per disjũctivam, vel aliàs, & sic videtur objectum esse meram divinationem.

30 Rursus, quia si attentè legantur, quæ fusissimè tradita sũt ab ipso Castillo Sotamay. *d. cap. 26.* pro fundamentis decisionum Pintij per ipsum relatarum, in duobus principaliter consistunt. *Primo*, in supraponderata voluntate testatoris, clara, & enixa in casu non factæ electionis, ad quod ipse auctor multa congessit ad suum institutũ probandum. *Secundo* ponderavit etiam, quod in illo majoratu erat cõcessa facultas per di-

disjunctivam, vt etiam ad hoc probandum, quam plurima deduxit, & ponderavit, & taliter, quod ex ipsa lectura demonstratur quodlibet ex dictis fundamentis in eo casu sufficere ad obtinendum.

31 Est tamen animadvertendum, quod illa, quæ ab authore ponderantur, circa electionem concessam per disjunctivam nō possunt applicari electioni concessæ per disjunctivam in testamento Nobilis Hieronymi de Tord; nam in casu relato per Castillo data electione per disjunctivam, non fit vis simpliciter, & absolutè in disjunctiva, sed in alijs ibi ponderatis, nam si simpliciter data foret per disjunctivam nulla constituta esset differentia à casu, quo concessa esset sine disjunctiva; vtroque enim casu eadem cēseretur data facultas eligēdi, sed vis in eo fuit, quod cū disjunctiva, aliæ concurrebant circunstantiæ, scilicèt, quod disjunctiva in cōcessione electionis fuit posita inter personas, inter quas ex juris interpretatione cadit ordo charitatis, & affectionis, & etiam inter personas inter quas non militabat eadem ratio, sed diversa, vt quia fuit posita disjunctiva inter masculos, & fœminas, tunc enim disjunctiva, non tribuit facultatem eligendi, cum personæ secundo loco positæ tantum censeantur vocatæ in subsidium; videlicèt in primo casu de electione, inter patrem, & filios, filij censentur vocati successivè post mortem patris, & ita similiter, si sit posita inter masculos, & fœminas, fœminæ censentur vocatæ in subsidium deficiētibus masculis propter masculorum majorem prædilectionem, & ista est mera veritas, vt deducitur ex latè traditis per ipsum Castillo *d. lib. 2. cap. 16. à nu. 30. cum multis seq. & num. 45. etiam cum seq.*

32 Quæ non possunt applicari electioni concessę per Nobilem Hieronymū de Tord, nam disjunctiva in eo posita est inter nepotem, sive *Nebot*, fratris præmortui, & inter fratrem testatoris, inter quos nullus cadit ordo affectionis, nec posita fuit inter masculos, & fœminas disjunctiva, vt dici possit militare majorem rationem in masculis, quam in fœminis, & con-

se-

sequenter disjunctiva remansit in puris terminis electionis, vt ita censeatur concessa, ac si simpliciter sine disjunctiva concessa fuisset.

33 Neque sunt in consideratione, quæ ponderantur in contrarium contra supra traditam resolutionem, & Regij Senatus decisiones, videlicèt, quod vocatio à testatore facta in casu non electionis, sit conditionalis in casu non factæ electionis, & consequenter non possit habere locum nisi deficiente conditione, si nō fuerit facta electio ab vxore, & quod conditionalia debeant adimpleri in forma specifica, & maximè concurrentibus tot distinctionibus adversativis, & limitativis, quæ ex sui natura contrariam inducunt dispositionem, quæ omnia ponderavit Fontan. ad suam tuendam opinionem *in dicta decis. 525. à nu. 11. cum multis seq.*

34 Vnica enim ratione remanet satisfacta, vt tradit ipse Font. *in eadem decis. à nu. 21. ad 24.* & merito tradit Don Ioan. del Castillo Sotomay. *d: lib. 2. cap. 26. à nu. 15. cum multis seq.* Quæ consistit in eo, quod in vltimis volūtatib' testatoris voluntatis enixa in omnibus debet prædominari, & tanquam Regina primum obtinet locum, eamque observādam esse ad vnguem, cum totum faciat, nec vinci, circumvenirique debet à prędictis supraponderatis in contrarium rationibus; & cum ipsa expressa reperiatur in vno casu, sumi debet interpretatio ad alias partes ipsius testamenti declarandas, vt expressissimè in dictis Regijs Sententijs fuit hoc sumptum vnicum motivum, & præcipuè in novissima inter Nobilem Eleonorem de Marymon, & Tord, contra Nobilem Ioannam de Sinispleda, & Tord, nedum circa personas nominandas, sed etiam circa substitutiones, qualitatesque in substitutionibus cōtentas, quas ad vnguem observandas esse declaratum extitit dicta decisione.

35 Et per consequens (vt fusè dixi) cum Pontius Durán in suo testamento, in casu non factæ electionis ab vxore institutionem fecerit de primo masculo, ipsumque rogaverit sub conditione sub intellecta

cta si sine liberis decesserit, quod cæteris fratribus restitueret hæreditatem, teneri vxorem eandem, & expressam insequendo voluntatem, non solum eligere, & nominare primogenitum Nobilem Sebastianum; sed etiam ei apponere eandem substitutionem in favorem cæterorum filiorum, & aliarũ personarum à patre expressè vocatarum, & sic (vt sæpiùs dixi) in favorem Nobilis Iacobi Duràn, qui supervixit de tẽpore mortis Nobilis Sebastiani, absque liberis defuncti.

36 Ex supradictis etiam sequitur nihil prodesse Nobili Sebastiano ad effectum, vt dici possit habuisse bona patris libera ob donationem illi factam à matre, cum electione, & nominatione in ipsius favorem facta ex facultate illi attributa in bonis patris, nam si juxta supratraditas decisiones mater in nominatione, & electione tenetur sequi ad vnguem voluntatem, & dispositionem à testatore factam in casu non electionis, & cum eisdem substitutionibus, conditionibus, & qualitatibus, donatio supradicta nullum potuit producere effectum, nec alijs filijs vocatis aliquod inferre præjudicium, & fuit expressis verbis dictum in decis. de Tord, ibi: *A qua dispositione non potuit, nec potest dicta Nobilis Eleonor de Tord, & Moradell recedere cum, &c.*

37 Et simili ratione nihil poterit prodesse eidem Nobili Sebastiano, quod esset vocatus in testamento Elenę Duràn matris suæ in casu quo Regiam gratiam haberet, in quo nullus reperitur datus substitutus à matre, & per consequens penes ipsum remansisse bona libera: quia de hoc conquerebatur Nob. Iacob⁹ de matre, eo quod fecit quod non potuit, si enim ipsa tenebatur sequi substitutiones patris factas in casu non electionis, non potuit Nobili Sebastiano bona patris ei relinquere liberè, & absque substituto, & consequenter hæreditatem, & bona, quæ fuerunt Pontij Duràn testatoris, & Patris Nobilis Iacobi Duràn, sibi fore adjudicanda, & Nobil. Clementiam condemnandam ad restituẽdum dictam hæreditatem, & bo-

na

na ſicuti in proceſſu petitum fuerat.

38 Quo ad ſecundum dubium nempè adeſſe vinculum in teſtamento Pontij Duràn patris ad favorem Iacobi Duràn Præcentoris ob defectum filiorum Sebaſtiani filij primogeniti ſine filijs defuncti, patet clarè, quia verba *de grau, en grau*, cum tractum temporis ſucceſsivum contineant fideicommiſsi repetitionem inducunt, Menoch. *conſ.* 941. *num.* 13. *lib.* 10. Add. ad Molin. *de Hiſpanor. Primogen. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 39. & quos allegat Fuſar. *q.* 277. *num.* 10. & *q.* 382. *à num.* 54. Pereg. *de fideicom. artic.* 18. *num.* 19. qui loquitur, quando verba hæc ſunt poſita in ſubſtitutione (vt in hoc caſu) Seſſe *in reſponſ. poſt deciſ.* 254. *num.* 54. & 95. *tom.* 3. Menoch. *lib.* 4. *præſump.* 68. *num.* 8. & ita cenſuit, & hanc clauſulam intellexit Senatus Valentiæ in motivis relatis per Dom. Regentem Leo *deciſ.* 60. *num.* 4. *lib.* 1.

39 Et in hac cauſa duæ conſideratæ fuerunt conjecturæ, ex quibus verba *de grau en grau* inducũt fideicommiſsũ.

PRIMA

40 Quia primo hæredi ſunt ſubſtitutæ, poſt omnes filios maſculos, filiæ fœminæ, etiam ordine primogenituræ ſervato, qui ordo ſucceſsivus per dictionem *poſt* importat fideicommiſſariam, qui intelliguntur ſubſtitutæ poſt aditam Marta *de ſucceſſ. legal. par.* 1. *q.* 9. *art.* 5. *à num.* 13. Fuſar. *q.* 441. *nu.* 14. Caſtillo *deciſ.* 153. *num.* 60. *tom.* 2.

SECUNDA

41 Quia, tam filio primogenito, quam omnibus alijs filijs, & filiabus de gradu in gradum ſubſtitutis ſunt dati ſubſtituti extranei per compendioſam, ſi omnes ſine liberis decederent, hoc enim caſu cenſentur vocati inter ſe per fideicommiſſum, Capic. Latro in terminis *deciſ.* 1. *n.* 48. *lib.* 1. & fuit deciſum in R. A. die 18. Septembris 1601. referente Dom. Hieronymo Torner R. S. in cauſa Petri Ioannis Duràn, contra Bernardum Duràn, quod hæreditamentum per matrem factum

ctum filiæ contemplatione matrimonij per filiam contrahendi pacto adjecto in instrumentis nuptialibus, quod filij, seu filiæ, qui procederēt ex dicto matrimonio sint hæredes totius hæreditatis, & bonorum donatorum, licèt sit factum filijs nascituris, absque stipulatione Notarij, vel alterius nomine filiorum nascicturorum, & absque juramento favore matrimonij est validum, & avia videtur donasse neptibus suis dicta bona, & declaratio fuit facta his verbis: *Quæ quidem conventio, quod dicti filij essent hæredes, cum dicta donatione, & pacto, & modo prædicto in eodem instrumento facta, idem importat, ac si ipsa donatrix eodem contextu, eodemque capitulo bona prædicta dictis nepotibus suis donasset, hoc adjecto modo, quod obitu dictæ donatricis sequuto, hujusmodi bona donata filijs nascituris ex dicto matrimonio de gradu in gradum restituerentur, & constat hujusmodi donationes filijs, seu alicui alteri factas prædicto modo apposito, quod si post obitum donatarij, vel post aliud tempus bona donata filijs nascituris, vel cuicumq; alteri tertio restituantur, validas esse, & sustineri, etiam in favorem tertij, cui est facienda restitutio, tametsi per ipsos filios, vel alium tertiū, vel eorum nomine non fuerint acceptatæ, nec aliàs stipulatione, & juramento vallatæ, & non posse hujusmodi donationes cōtemplatione, & in favorem matrimonij factas juxta generales constitutiones revocari, & constat juxta communem usum, & modum loquendi in dicta Villa, & Termino Olesiæ verba illa in dicto pacto, seu hæreditamento apposita de grau en grau idem importare, ac si dixissent de majore in minorem successivè, & ideo bona donata per aviam fuerunt adjudicata nepoti natu majori procreato ex dicto matrimonio.*

41 Per quæ omnia fuit decisum R. Sententia lata referēte Dom. Alexio de Tristany R. S. 19. Ian. 1667. in favorē Doctoris Iacobi Duràn, quæ fuit confirmata in gradu supplicationis, non ad relationem Nob. Dom. Michaelis

de Cortiada (vt dixi per errorem *tom. 1. decis. 9. nu. 16.*) sed ad relationē Nobil. Dom. Ioannis de Carbonell R. S.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

24 *Attento constat Pontium Duràn militem in Villa Rivipulli domiciliatum in suo vltimo, & valido testamento firmato in posse Onuphrij Pont Notarij ejusdem Villæ, 3. Iunij 1624. hæredem suum vniversalem instituisse filiū masculum, quem Elena Duràn ejus vxor nominaret, & eligeret, confidens in hoc, quod faceret electionē de filio magis idonco, & ad hæreditatem capaci, & quod posset apponere in dicta nominatione, & hæredis electione omnia vincula, & gravamina sibi benè visa. Si autem dicta Elena decederet quandocumq; non facta dicta nominatione, nec electione hæredis, tali casu voluisse, & disposuisse, quod esset hæres primus filius masculus, tunc supervivens, cui substituisse de gradu in gradum reliquos filios masculos servato inter ipsos ordine primogenituræ, & post omnes filios masculos filias fœminas, etiam servato inter eas supradicto ordine primogenituræ de gradu in gradum, prout in prædicto testamento fusius continetur, cui refertur. Constat Pontium Duràn testatorem obijsse superstitibus sibi Sebastiano Duràn filio primogenito masculo milite Ordinis, & Militiæ Sancti Iacobi de Spata, Pontio Duràn, Francisco Duràn, & Iacobo Duràn filijs, sibi, & Elenæ Duràn ejus vxori communibus. Constat dictam Elenam Durán etiam obijsse prædictis quatuor filijs masculis ipsi superviventibus. Constat prædictos Pontium, & Franciscū Duràn filios, postea obijsse nullis filijs legitimis, & naturalibus relictis superstitibus prædictis Sebastiano Duràn, & Doctore Iacobo Duràn Præcentore, & Canonico Sanctæ Ecclesiæ Vicen. Constat dictum Sebastianum Duràn obijsse in Insula Minoricarū, cujus erat Gubernator pro Dom. nostro Rege nullis filijs legitimis, & naturalib⁹ relictis superstite prædicto Doctori Iacobo Duràn ejus fratre, cujus hæreditatem, & bona, & quæ fuerunt Pontij*

Du-

Duràn testatoris, & patris respectivè constat tenere, & possidere Clementiam Duràn, & de Solanell viduam dicti Sebastiani relictam. Constat dictum Doctorem Iacobum Durán petiisse in præsenti causa ipsi adjudicari universam hæreditatem, & bona, quæ fuerũt Pontij Duràn ejus patris in vim fideicommissi in suo testamento appositi, quod habuit locum ob mortem prædictorum Sebastiani, Pontij, Francisci ejus fratrum absque filijs, dictamque Clementiam Duràn viduam Sebastiani condemnari ad ei deferendam, vacuam, & expeditam possessionem dicta hæreditatis, & bonorum.

Et licèt per dictam Clementiam Duràn, & de Solanell sit prætensũ in testamẽto Pontij Duràn senioris nullũ adesse, nec ex eo induci fideicommissum in favorem Doctoris Iacobi Duràn Præcentoris, & Canonici prædicti, cum filij dicti Pontij (vt prætenditur) solum fuerint substituti filio primo masculo hæredi per vulgarem substitutionem, quæ exspiravit per immixtionẽ Sebastiani Durán primi filij masculi in hæreditate, & bonis Pontij Patris sui, quam visus fuit possidere vsque ad ejus mortem. Quinimo, & vocatio, seu institutio filiorum in prædicto testamento Pontij Patris solum facta fuit in casu, quo Elena Duràn ejus vxor electionem hæredis nõ feciisset. Et constet dictam Elenam instrumẽto recepto penes Franciscum Duràn Notarium publicum Villæ Rivipulli, 12. Maij 1639. vtendo facultate per Pontium Duràn ejus virum, sibi cum prædicto testamento tributa elegisse in hæredem vniversalem bonorum Pontij viri sui Sebastianum Duràn filium primogenitum sibi, & Pontio Duràn communem nullis adjectis vinculis, seu fideicommissis in favorem aliorum filiorum dictis conjugibus communium, ob quod dictus Sebastianus Durán remansit absolutus hæres bonorum Pontij Patris sui, ita vt potuit de illis liberè disponere. Et constet eundem Sebastianum Duràn in suo vltimo, & valido testamento, quod firmavit Rivi-

pulli in posse Onuphrij Pont Notarij publici ejusdē Vallæ, 23. Octob. 1663. legasse vsumfructum ipsius hæreditatis, & bonorum Clementiæ Duran, & de Solanell ejus vxori, sicque prætendatur durāte vsufructu dictæ Clementiæ Durán viduæ nullum jus competere dicto Doct. Iacobo Duràn ad petendum adjudicationem hæreditatis, & bonorum Pontij Duràn ejus Patris, cum illa remanserint libera penes Sebastianum Duràn ejus virum, & filium respectivè.

Cæterum attento constat dictum Pontium Duràn seniorem in dicto suo testamento in casu non factæ electionis per dictam Elenam ita disposuisse: Si empero la dita senyora Elena Duràn muller mia morirà quant que quant sens fer dita nominació, y electió de hereu, en tal cas vull sie hereu meu, lo primer fill masele, que à les hores jo tindrè, al qual substituesch *de grau en grau* los altres fills masles servar entre ells orde de primogenitura, y desprès de tots los fills masles les femelles orde de primogenitura *de grau en grau. Ex quibus constat filios secundo genitos dicti Pontij fuisse vocatos ad hæreditatem patris sui non simul cum filio primogenito hærede instituto, sed post ipsum per nomen collectivum, seu appellativum, & non simul, sed* de gradu in gradum *servato ordine primogenituræ, ex quo non solum censentur substituti instituto per vulgarem substitutionē, sed etiā per fideicommissum, in casu quo decederet sine filijs ob dicta verba* de gradu in gradū *tractum temporis in futurum importantia, quæ quoad institutum in hoc casu fideicommissum inducunt, quod purificatum est, & locum habet per obitum Sebastiani Duràn sine filijs in favorem Doctoris Iacobi Duràn filij vltimo geniti, ob prædecedentiam aliorum filiorum sine filijs. Cui fideicommisso in personam* Doct. *Iacobi Duràn purificato non potuit dicta Elena Duràn in electione, seu nominatione hæredis absq; vinculo, & gravamine aliquo in persona Sebastiani Duràn filij primogeniti*, 19. *Maij* 1639. *præjudicium aliquod facere,*

cere, nec illi derogare: tenebatur enim præcisè sequi ordinem, & modum à Pontio testatore præscriptum, & declaratum, etiam quoad substitutionem ab eo factam in casu non factæ electionis, cum ex nominatione, & hæredis institutione, & suo casu substitutione per dictum Pontiũ facta in casu non factæ electionis per prædictã Elenam, eliciatur, clara, enixa, determinata, & expressa voluntas, & intentio dicti testatoris, quod noluit primum filium, & hæredem bona sua libera habere, & de eis liberè posse disponere, sed voluit, quod primo filio masculo suo hæredi essent substituti reliqui ejus filij de gradu in gradum servato ordine primogenituræ, à qua dispositione nõ potuit dicta Elena Duràn recedere, cum voluntas testatoris, tanquam domina, & Regina primum locum obtineat, & sit ad unguem observanda, sive fuerit expressa, sive etiam tacita, sive colligatur ex antecedentibus, sive ex consequentibus, & facultas concessa per testatorem semper debet regulari ad ejus mentem, & intentionem, ita vt priùs, & ante omnia inquirendum sit, quid testator senserit, quidve voluerit, tã expresse, quã tacitè. Ex quibus omnibus constat de intẽtione Doctoris Iacobi Duràn Præcentoris, & Canonici prædicti, quæ per supradicta, & alia deducta, & allegata per dictam Clementiam Duràn, & Solanell, in aliquo nõ remanet elisa.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod vniversa hæreditas, & bona, quæ fuerunt Pontij Duràn senioris in vim fideicommissi in, & cum ejus testamento per eum appositi, & purificati per obitum Sebastiani sine filijs adjudicentur Doctori Iacobo Duràn Præcentori, & Canonico Vicen. cum jurium plenitudine, & consequẽter, quod dicta Clementia Duràn, & de Solanell vidua dicti Sebastiani, possidens bona dicti Pontij condemnetur ad deferendam dicto Præcentori Duràn vacuam, & expeditam possessionem prædictæ hæreditatis, & bonorum, quæ fuerũt dicti

Pon-

Pontij Durán senioris, una cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt solutis priùs dote, & alijs creditis dictæ Clementiæ forçan competentibus, dictorum fructuũ, & temporis à quo, dotis creditorum, & suo casu interesse, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione reservata, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

43 Filius electus, & nominatus hæres ab eligere gravato posidente bona patris, qui eum cum gravamine eligendi vnum ex filijs hæredem instituhit, cum habeat jus nõ ab eligente, sed à patre potest hæreditatem eligentis repudiare, & adire hæreditatem primi testatoris, qui facultatem eligendi vnum ex filijs commisit, ita Font. *in addit. ad 1. tom. de pact. in fin. to. 1. nu.* 8. Vbi ita fuisse decisum refert ad relationem Dom. Iosephi Ferrer R.S. 12. Martij 1612. in causa Monserrati Ferrer, contra nonnullos ipsius creditores, & eam decisionem sequendo fuit resolutum postea in Senatu referẽte Dom. Alexio de Tristany R. S. 17. Novemb. 1670. in causa Francisci Camp Civitatis Cælsonen. contra Petrum Martyrem Andreu, & alios tertios possessores bonorum Ioannis Camp patris sui, in actis Congost Notarij, cum enim Ioannes Camp hæredem instituisset Petronillam vxorem suam, sub gravamine, quod teneretur, hæredem facere vnum ex filijs ipsius testatoris, sibi benè visum, & Petronilla vendidisset plura immobilia Ioannis viri sui, & postea instituisset hęredem Franciscum filium, per quam institutionem hæredis censebatur hæres tacitè electus ad hæreditatem patris sui juxta doctrinam Fontan. *tom. 1. claus. 4. gloss. 5. nu. 63. & gloss. 9. par. 5. n. 14. & decis. 467. num. 6. & 7. & decis. 494. num. 15.* Et ipse Franciscus repudiasset hæditatem matris eligentis, petijt revocationem alienationum per matrem factarum bonorum patris sui, & possessores condemnari ad restitutionem eorum his verbis, & motivis: *Per quam institutionem hæredis factam à dicta Petronilla bona viri sui posidente, visa est dicta Petro-*

tronilla virtualiter nominationem, & electionem fecisse de persona dicti Francisci filij sui, ad effectum, vt succedat in hæreditate, & bonis dicti Ioannis testatoris eam gravantis eligere in hæredem vnum ex filijs, sicque constat dictum Franciscum successisse vniversaliter in omnibus bonis dicti Ioannis Patris sui, & quamvis dictus Franciscus cum articulo 6. ex oblatis 4. Feb. 1670. declaraverit se nolle esse hæredem Petronillæ matris suæ, nec juvari institutione hæredis dictæ Petronillæ, non id circa censetur repudiasse hæreditatem Ioannis patris sui, imò declarat velle vti dicta hæredis institutione à matre facta, quatenus opus haberet, & ei opportuna esset ad obtinendam successionem Ioannis patris sui, & non aliter, potest enim Franciscus filius electus, cum institutione materna eligere gravata hæreditatem matris eligentis non adire, sed dumtaxat hæredis institutione frui, & illa se juvare, quo ad effectum electionis prædictæ, quatenus sapit tacitam electionem in hæredem in bonis, quæ fuerunt priùs Ioannis Patris sui, & quatenus sapit hæredis institutionem ad bona propria dictæ Petronillæ eam respuere, impugnare, & reprobare, cum dicta Petronilla, quæ eligere tenebatur non poterat aliquod gravamen in sui favorem in filio eligendo imponere.

ARGVMENTVM.

Scriptura in contractu emptionis, & venditionis, quando sit de substantia contractus, ita vt vsque dum fiat sit locus pœnitentiæ, & aliquid, tam in venditionibus judicialibus, quam extrajudicialibus agitur de venditionibus, quæ fiunt mediante publica subhastatione.

SVM-

SVMMARIVM.

Emptio, & venditio solo consensu contrahitur, num.1.

Nec ad illius validitatem requiritur scriptura, nisi inter partes conventum sit, vt contractus celebretur in scriptis, ibid.

Quando dicatur in scriptis celebratus, ibid.

Decisio Senatus refertur, ibidem.

Altera decisio Senatus proponitur, num.2.

Quando paciscitur in venditione, quod fiat scriptura illa non facta remanet contractus imperfectus, num.3.

Tunc est locus pœnitentiæ, ibid.

An hoc pactum fieri possit, & quomodo, num.4. & 5.

Contraria opinio refertur, num.6.

Qui appetit instrumentum conficiendum non habet animum se obligandi, quousque conficiatur, num.7.

R. Decisio ostenditur, nu.8.

Reg. Sententia transcribitur, num.9.

Eius confirmatio, num.10.

An ex traditione tabbæ inferatur venditionis contractus perfectio, num.11.

Contractus facti media subhastatione dicuntur fieri in scriptis, & non facta scriptura licet pœnitere, num.12.

Maximè, si concurrit consuetudo, & mos regionis, ibidem.

Contrarium in emptione judiciali, cum decis. Senat. ibid.

Secùs in emptione extrajudiciali, cum decis. Senatus, ibid.

Reg. Conclusio transcribitur, num.14.

Emptori vltimo licitatori non est tradenda possessio rei per eum emptæ, nisi prius pretium per illum solutum fuerit, cum decis. Senat, num.15.

Venditio subhasta in causa judicati revocata sententia, non revocatur, si tertius licitaverit, secus si ipse creditor pro suo credi-

to

to emerit, cum decis. Senatus, num.16.

Quando nova oblatio admittatur in vẽditionibus, quæ fiunt publica subhastatione, num.17.

Cum decis. Senatus.

Alienatio, seu venditio facta per merum exequutorem, quando in litteris, seu cartellis exequutorialibus dicitur, quod fiat exequutio juris ordine servato, si nõ fiat secundum solemnitates, l. à Divo Pio, §. in venditione, ff. de re judic. *est nulla, nullitate notoria, num.18.*

Cum decis. Senat.

Emens à mero exequutore liberata ei hasta Fiscali, si in venditione non fuerint servatæ solemnitates, d.l. à Divo Pio, *non potest pro evictione agere contra reũ, seu ejus hæredes, num.19.*

Cum decis. Senatus.

Ex venditione nulla nõ nascitur evictio, ibid.

Quando dicatur, venditionem esse factam ad corpus, & non ad mensuram, n.20.

Cum decis. Senat.

Exequutio R. Sententiæ continuatur absque novo processu contra novum possessorem post subhastata bona, eo tamen citato, nu.21.

Cum decis. Senatus.

Merus exequutor debet firmare emptionem mediãte subhastatione præsente pecunia, & emptori possessionem tradere nequit, nisi soluto pretio, aliter exequutio nulla reputatur, n.22. cum decis. Senatus.

Exequutio debet fieri minori damno debitoris, num.23. cum decis. Senatus.

Pro parvo debito res magni valoris vendi non potest, ibid.

Cum decis. Senatus.

Exequutio est facienda priùs in bonis mobilibus debitoris, quamvis debitor designaverit bona immobilia, num.24. cum decis. Senatus.

Quando concedatur licentia creditori dicendi pro suo credito, num.25.

DECISIO LV.

EMptio, & venditio solo consensu cõtrahitur, nec

ad illius validitatem requiritur scriptura, nisi inter partes conventum sit, vt contractus celebretur in scriptis, *l. fin. Cod. de contrahen. empt. §. 1 inst. de emp. & vendit.* quando autem contractus dicatur in scriptis celebratus, ita vt non censeatur absolutus, & perfectus, sed conditionalis, & sit locus pœnitentiæ ante scripturæ confectionem DD. variant, quidam enim tenent non aliter contractum dici, & intelligi in scriptis celebratũ, nisi inter partes conventum sit vt in scriptis redigatur, & quod non aliter valeret contractus, quin priùs scriptura fuerit confecta, vt videre est apud plures, quos refert, & sequitur Castillo *tom. 3. contr. cap. 26. num. 3. cum seq.* Farin. *in repert. de contract. q. 58. num. 20.* alij verò sentiunt ex eo solum intelligi in scriptis celebratum, quod inter contrahentes de conficienda scriptura conventum sit, vt videre est apud relatos per Castillo *vbi supra, à num. 17.* Hermosilla ad Greg. Lopez *ad l. 6. gloss. 1. tit. 5. p. 4. fol. 50. pag. 2. num. 2.* Botiller *de succes. ab intest. theorem. 42. num. 35.* alij verò reducendo ad concordiam supradictas contrarias opiniones, asserũt, primã procedere, quando perfecto, & absoluto jam contractu simpliciter convenitur inter contrahẽtes, quod scriptura fiat de eo, nam tunc perfecto jam contractu non licèt ex scripturæ conventione, pœnitere, & ab eo resilire, imó ad probationem tantum scripturam requiri; secundam verò, quando ante contractum, vel in ipso contractu partes conveniunt, non vt contractus celebretur in scriptis, sed vt Notarius adiretur, qui instrumentum de cõtractu cõficeret, Phębus *decis. 99.* Larrea *alleg. Fis. 88. p. 2.* qui asserunt etiã contractũ in scriptis celebrari, ita vt scriptura requiratur pro illius substantia, quando partes post contractum in continenti conveniunt, vt de eo fiat scriptura, & est ratio, quia, quæ in continenti sequuntur actum, censentur illi inesse, Bellon. *de potest. eor. quæ fiunt in continenti, lib. 1. cap. 69. num. 13.* Font. *claus. 4. gloss. 5. à num. 6.* & de materia, Niger. *de Laudemijs, tom.*

tom. 2. q. 15. Castillo *controv. lib. 3. cap. 26.* Amato *resol. 8. num. 11. cum seq.* Larrea *dict. alleg. 88. num. 12.* Vrceol. *de transact. q. 59.* Amaya *ad l. 1. Cod. de apoch. pub. lib. 10. à num. 23.* hæc omnia explicat Canc. *var. 1. cap. 13. à nu. 10.* Et juxta hanc distinctionem, vt contractus censeatur in scriptis celebratus, quando in continenti vocatur Notarius ad conficiendum instrumentum, declaravit R. Senatus in causa Nob. Iosephi Gorgot, contra Ioannem Margall Villæ de Figueres Reg. Sententia lata referēte Dom. Francisco Vidal, & Roca R. S. 27. Februarij 1669. quæ fuit in gradu supplicationis confirmata referente Illustri, & Nobil. Don Ioanne Baptista Pastor R. S. 22. Martij 1670. Not. Oriol, & Mercer, his verbis: *Et attento licèt cōstet dictos Gorgot, & Margall in signum perfectionis contractus, & conventionis ad invicem sibi manus dedisse, ideoquè cum dictum contractum venditionis censualis pro perfecto, & absoluto habuerint, non videtur requiri scripturam, seu instrumentum ad substantiam contractus, sed tantum ad probationem, & sic non esse licitum alteri ex contrahentibus pœnitere ante confectionē scripturæ, seu instrumenti, & consequenter fuerit per dictum Gorgot petitum dictū Margall condemnari ad faciendum, & firmandum penes aliquem Notarium instrumētum publicum emptionis dicti censualis pretij 400 ℔. & ad solvendum illius pretium in moneta argentea Cathalana, & ratam pensionis in moneta currenti Barchin. deductis prædictis 500. duplis, & ad dimittendam vacuam, & expeditam possessionem dictæ domus, & corral nuncupatum de Gorgot, & reliquum rerum vēditarum in præfato instrumento acto 20. Septem. 1667. vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die contractus*

Cæterùm, quia constat dictos Gorgot, & Margall contrahentes eademmet die, & hora, coram eisdem testibus post ipsam conventionē successivè, nullo medio temporis intervallo, neque ad extraneos, & alios actus divertē-

do, imò incontinenti instrumentum fieri convenisse per Notarium, quem vocaverũt, & præsentem habebant, videntur ab initio, & in ipso contractu faciendo cogitasse, quia, quæ in continenti fiunt in ipso contractu inesse vidẽtur, & à principio de eis actũ fuisse, vnde liquet venditionem prædicti censualis nondũ fuisse perfectam, ante completum, & absolutum instrumentum, licuisseq; dicto Margall ab eo recedere, prout recessisse constat ante perfectionem instrumenti, &c.

2 Alia fuit etiam decisio facta 19. Aprilis 1668. R. sententia lata referente eodẽ Dom. Francisco Vidal, & Roca R. S. in causa Stephani Galceràn R. Scribæ mandati, contra Petrum Vensi. Not. Ferrer, in qua fuit decisum, licitũ fuisse Petro Vensi recedere à contractu, ex quo ab initio non fuit perfectus, & non postea cogitatum de scriptura, sed ab initio fuit actum geminatis vicibus de instrumento faciendo.

3 Quando pacisci tur in venditione, quod fiat scriptura, illa non facta remanet contractus imperfectus, & est locus pœnitentiæ, Princip. *tit. inst. de empt. & vendit.* ibi: *In his autẽ, quæ scriptura conficiuntur, non aliter perfectam esse venditionem, & emptionem constituimus, nisi, & instrumẽta emptionis fuerint conscripta,* & inferius ibid. *Donec enim aliquid de est ex his, & pœnitentiæ locus est, & potest emptor, & venditor sine pœna recedere ab emptione, & venditione,* Pichard. *ad d. tex. num.* 28. DD. *ad text. in l. contractus* 17. *Cod. de fid. instr.* Cod. Fab. *ad dict. tit. def.* 14. Valenz. *tom.* 2. *cons.* 114. *num.* 31. Salazar *de vsu, & consuet. cap.* 2. *nu.* 11. Grat. *decis. March.* 71. *num.* 9. & ibi Scoppa, Trentacinq. *var. resol. lib.* 3. *tit. de emptione, & venditione, resol.* 14. Cevallos *com. contr. com. q.* 91. Larrea *alleg. Fiscal, tom.* 2. *alleg.* 83. *nu.* 7.

4 Quod pactum fieri potest, & in initio contractus, in ipso contractu, vel in continenti post eum, vt pœnitentiæ sit locus non confecto instrumẽto, Fab. *in Cod. dict. def.* 14. Gutierrez *pract. lib.* 3. *q.* 24. & 25. *num.* 12. Phæbus *decis.*

99.n.3. Castillo *lib.3. controv. cap.26. num.17.* Canc. *var. 1. cap.13. num.11.* cum alijs innumeris allegatis ab Aylon ad Gomez *ad tit. de empt. & vend. cap.2 num.18.* Larrea *d. alleg.88. num.10.*

5 Ex quib⁹ plures sunt DD. tenentes, sufficere partes fecisse mentionem scripturæ fiendæ de contractu, & ante celebrationem ipsius, vt possint quælibet earum pœnitere, & recedere, Gutierrez *d. q.24.* Castillo *d. cap.26. num.17.* Larrea *d. alleg.88. à nu.8.*

6 Hæc opinio innumeros cõtrariam sententiam tenentes illo ævo habuit contradictores, scilicèt contractum esse perfectum, & pœnitentiæ locum non esse, licèt partes dixerint, quod fiat instrumentum, nisi addatur; *Et quod aliter contractus non valeat;* Latro *tom.1. consul.11. num.3.* Bursat. *cons.100. num.18. vol. 1.* Salicet. *in Auth. sed novo jure, vers. Vt est dictũ, Cod, si cert. petat.* Barthol. *& ibid. decis. in cons.340.* Ancar. *q. fam.21. par.1.* Menoch. *lib.3. præsump.148. nu.4.* Mascard. *de probat. concl.435. num.8.* Grat. *tom.3. cap.564. nu.29.* Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib.2. tit.10. num.7.* Tusch. *concl.999. num.4. & 5. lit. C.* Castillo *lib.3. cap.26. num.3.* Hermos. ad Gregor. Lopez. *gloss.1. l.6. tit.5. par. 5. n.3. pag. mihi 455.* Surd. *decis.43. nu.7. & decis.277. à nu.1.* & ibi Hodierna *n.11. cum seq.* Magon. *decis. Floren.135. num.14.* Rot. Lucen. *apud eundem decis.95. nu.19.* Sperel. *decis.91. nu.21.* Vrsillis ad Afflict. *decis.39. num.6.* Quia, quando fit mentio in contractu de scriptura, præsumitur de ea cogitatum ad faciliorem actus probationẽ, non autem pro forma.

7 Cæterùm hæc opinio non satis est tuta; quia vltra quod expressè contrariatur dicto text. Princ. *tit. inst. de empt. & vend*, ibi: *In his autem, quæ scriptura conficiuntur,* & vnica ratione fundatur à Salgado *in laberint. cred. par.2. cap.26. num.63.* ibi: *Respondit nihil obstare, eo quod in terminis d.l.p. contrahens, qui appetit instumentum non habet animum se obligandi, quo vsque conficitur*, & hæc est ratio rationum verissima, nam contrahentes, seu eorum

quis-

quisquam *ante contractum, in contractu, seu post, in continenti* mentionem faciat de scriptura, certum est animo eam conficiendi, & non se obligandi, quovsque conficiatur, memeniſſe.

8 Hæc omnia sequutus fuit Senatus R. Sententia lata referente Dom. Raphaele Nabona R.S. 10. Ian. 1684. in actis Fores, & Cortell Not. in favorem Franciſci Viñyas, & Franciſci Casals, contra Ioannem Vehi.

SEQUITUR R. SENTENTIA.

9 *Attento licèt ex testium depositionibus miniſtratorum ſuper articulis pro parte Ioannis Vehi oblatis 9. Maij 1682 & aliàs constet pro parte, & ad instantiam Franciſci Vinyes Villæ de Caſtellò de Ampurias Diœc. Gerundæ in platea Villæ de Llers ejuſdem Diœc. 15. Feb. 1682. in encantu publico fuiſſe ſubhaſtatam quandam domum, & hortum in ea contiguum, quã, & quẽ habebat, & poſsidebat dictus Franciſcus Vinyes, ſitam, & ſitum in dicta Villa de Llers, fuiſſeque liberatam haſtã Fiſcalem dictæ Domus, & dicti horti, traditamque tabbam in proceſſu inſertam dicto Ioanni Vehi, tanquam plus danti, & magis offerenti pro pretio 242 ℔. monetæ argenteæ, efficientis ſummã 363 ℔. monetæ Barchin. Conſtet ex inſtrumento acto penes Iacobũ Falcò Not. pub. Villæ de Caſtellò de Ampurias 3. Martij 1682. fuiſſe dictum Franciſcũ Vinyes requiſitum per dictũ Ioannem Vehi, quatenus ei firmaret inſtrumentum dictæ venditionis pro dicto pretio, pro quo fuit ei liberata haſta Fiſcalis, & tradita tabba, offerendo dictum Vehi dictum pretium ſolvere, vt in dicto inſtrumẽto, cui refertur continetur, ſicque prætendatur pro parte dicti Vehi, condemnari debere dictum Franciſcum Vinyes ad ei firmandum inſtrumentum dictæ vẽditionis domus, & horti prædictorum pro dicto pretio juxta thenorem dictæ tabbæ, & Franciſcum Caſals textorem lini dictæ Villæ de Llers, nũc poſſidentem dictam domum, & dictum hortum, condemnari etiam debere ad ei dimittendum vacuam, & expeditam poſſeſsionem, ſeu quaſi dictæ do-*

domus, & horti, vna cum Logerijs.

Caterum attento ex thenore dictæ Tabbæ, & aliàs constat fuisse inter dictas partes conventum, vt de dicta venditione conficeretur instrumẽtum, constat de jure venditionem factam cum pacto, quod de ea conficiatur instrumentum non valere, posseque partes pœnitere, quousque fuerit dictum instrumentum confectum. Constat ex testium depositionibus ministratorũ super articulis pro parte dicti Francisci Vinyes oblatis 9. Decembris 1682. & aliàs, dictum Ioannem Vehi dixisse se velle, quod dictum instrumentum conficeretur in præsẽtia Bartholomei Vehi Presbyteri ejus fratris, dictumque Bartholomeum Vehi Presbyterum fratrem dicti Ioannis, & dictum Franciscum Vinyes fuisse in Villa de Figueres 17. dicti mensis Feb. 1682. ad effectum conficiendi dictũ venditionis instrumẽtum, & circa confectionem illius discordasse, ex quo dictus Bartholomeus Vehi volebat, quod dictum instrumentum conficeretur per Franciscum Portas Notar. Villæ de Navata, & Franciscus Vinyes volebat, quod conficeretur per Franciscum Fajes Not. Collegiatum Villæ de Figueres, tam ex eo, quia penes dictum Fajes erat confecta dicta tabba, quam ex eo, quia dictus Portas non erat Not. Collegiatus dictæ Villæ de Figueres, dictumq; Bartholomeum Vehi dixisse, quod si dictum instrumentum nõ conficiebatur penes dictum Portas Not. qui tũc cum eo in dicta Villa de Figueres reperiebatur nolebat dictã venditionẽ adimplere, imò, quod ab ea recedebat, & propter dictam discordiam, & dictarum partium dissensum, non fuisse dictum instrumentum confectũ. Constat ex instrumento acto penes dictum Fajes Not. 19. ejusdẽ mensis Feb. 1682. dictam mettam domum, & dictum hortum fuisse venditum, & venditæ per dictum Franciscum Vinyes Francisco Casals textori lini dicti Loci de Llers, tanquam plus danti, & magis offerenti in encantu publico præcedente subhastatione per loca solita Villæ de Figueres pro pretio 244 ℔ ℔. mone-

za argentea, & ex apocha in calce dicti instrumenti continuata fuisse dictum pretium dicto Francisco Vinyes solutum; & in instrumento acto penes eundem Not. 20. ejusdem fuisse traditam possessionem dictarum domus, & horti dicto Francisco Casals emptori. Ex quibus constat dictam primam vēditionem de dictis domo, & horto dicto Ioanni Vehi cum dicto pacto, quod de eo cōficeretur instrumentum factam, non valere, ex quo instrumentum predictum confectum non fuit, & partes ab ea recessisse, secundamque venditionem de dictis domo, & horto per dictū Vinyes dicto Casals factam valere, consequenterq; silentium dicto Vehi in dicta sua pretensione imponendum esse.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia sententiat, pronuntiat, & declarat, dicto Ioanni Vehi in, & per eum in presenti causa petitis, & pretensis silentium imponendum fore, & esse, vt cum presenti imponit, dictoq; Franciscum Vinyes, & Franciscum Casals à predictis per dictum Ioannem Vehi petitis absolvendos fore, & esse, vt cum presenti absolvit, & neutram partem in expensis condemnat, sed pro bistractis sua Excellentia solitam exequutionem fieri mandat.

10 Hæc R. Sententia fuit in gradu supplicationis, me referente, confirmata 9. Iulij 1687.

11 Neque obstant quę ponderabat dictus Ioannes Vehi, quod statim atque tabba vēditionis dictæ domus, & horti (in d. R. Sententia expressi) ipsi fuit tradita, & liberata, vti plus danti, & offerenti fuit vēditio perfecta, Posth. *de subhast. inf.* 34. *num.* 26. & 136. & *in sp.* 36. *nu.* 7. & *in sp.* 35. *num.* 19. & *decis.* 114. *nu.* 1. & 16. Mangil. *de subhast. q.* 67. *num.* 15. & 24. & *quæst.* 22. *num.* 5. & *quæst.* 23. *nu.* 2. nec tunc (ait) datur locus pœnitentiæ, si in tabba sunt posita illa verba, vt plus danti liberetur, Mangil. *d. q.* 86. *nu.* 17. & *tom.* 20. & *q.* 33. *num.* 5. & *q.* 28. *n.* 8.

12 Nam respondetur, quod contrarium est verius, quia contractus facti (vt hic) media subhastatione dicūtur fieri

ri in scriptis, & nō facta scriptura, licet pœnitere, Posthius *in add. num.* 28. *inspect.* 34. *num.* 4. maximè si concurrit consuetudo loci contractus, & aliorum vicinorum, quo in casu si mos, & consuetudo est pœnitere, quo vsq; instrumentum emptionis, & venditionis est confectū non obligantur, nec adstringuntur eo non facto, licet hoc non pacisc atur, *l. semper* 34. *ff. de reg. jur.* ibi: *Semper in stipulationibus, & cæteris contractibus, id sequimur, quod actum est, aut si non appareat quid actum est, erit consequens, vt id sequamur, quod in regione in qua actum est frequentatur, & c.* Larrea *alleg. Fisc. alleg.* 88. *nu.* 12. Aylon ad Gomez *de emptione, & venditione, cap.* 2. *nu.* 18. *vers. Scripturam.*

13 Hæc tamen non procedūt in emptione judiciali in vim subhastationis, quæ fit jussu judicis, ita decisum in Senatu referente Illustri, & Nobil. Iosepho Rull R. S. 28. Maij 1665. in verbo facto in R. A. causæ vertentis in Curia Vicarij Barchin. inter Don Ludovicum de Camporrells Equitem Sancti Iacobi de Spata, & Benedictum Roca, Notar. Curiæ fuit Coll, in ea enim expressè dictum fuit, non posse dictum Benedictū Roca recedere ab oblatione facta in subhastatione per Petrum Roca ejus patrē, quamvis actum esset de instrumento faciendo, quia venditio fiebat judicialiter, & coactè, quo casu oblator cogitur adimplere, Mangil. *de subhast. q.* 22. *num.* 2. venditio enim judicialis est propria subhastatio, *l. si hypothecas* 8. *ff. de remis. pign.* Fab. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 16. *def.* 16. *num.* 1. Font. *decis.* 437. *n.* 19. Secus si extrajudicialiter, & voluntariè res vendatur, vt accidit in causa inter Raphaelē Rius, & Exequutores testamenti Caroli Bertrola, referente Nob. Dom. Hieronymo de Cudina R. S. 29. Oct. 1658. in actis Iosephi Ferrer Not. & vt casum hujus causæ comprehendas, sic proponitur.

14 *Attento licet ex meritis processus, signanter, ex certificatoria, & relatione factis per Petrum Martyrem Ferrer Not. pub. Barchinon. & Hyacinthum Janer Curritorem*

rem Collis ejusdem Civitatis, die 5. Februarij 1656. nec nõ ex depositione facta per eũdẽ Ianer die 5. Octob. prædicti anni, super articulis, & interrogatorijs oblatis, die 3. Julij 1656. pro parte Raphaelis Rius Pharmacopulæ præsentis Civitatis constet, Nobiles Carolum de Calders, & de Vilafranca, & Elisabethem de Peguera viduam relictam Nobil. Bernardi de Peguera in præsenti Civitate populatos, & Petrum Girbau Presbyterum, & Canonicum Ecclesiæ Villæ de Calaff, vti manumissores, & exequutores vltimæ voluntatis Caroli Bartrola quõdam domicelli Barchinon. domiciliati in encantu publico in perpetuum vendidisse dicto Raphaeli Rius Pharmacop. Civ. Barch. absenti, õnes illas domos, quas dictus Bartrola tenebat, & possidebat jure proprio, & per liberum, & franchum alodiũ in eadem Civitate sitas in vico dicto dels vigatans per mediã personam dicti Hyacinthi Ianer Curritoris Collis, qui dictis nominibus, & ex eis hastam Fiscalem tradidit, & liberavit in publico subbastu, & tanquam plus danti, offerenti dicto Rius pretio bis mille librarum, & decem solidorum, & cũ obligatione vltra dictum pretiũ quod dictus Rius ẽmptor simul teneretur se incarricare, quoddam censuale proprietatis 2100 ℔. & pensionis annuæ 105 ℔. quod Ioannes Franciscus Ordano mercator Genuensis super dictis domibus singulis annis recipiebat, & etiam solvere salaria condigna, & debita dictis Notario, & Curritori ratione dictæ venditionis, & licitationis, provt hæc, & alia in præcalendatis, certificatoria, relatione, depositione, & tabba venditionis dictarum domorum continentur, ad quas habetur relatio, & licèt etiam constet per dictos Manumissores petitum fuisse in hoc judicio condemnari dictũ Rius ad complendam, & servandã prædictam venditionem, & ejus instrumentum firmandũ secundum seriem, & thenorem dictæ tabbæ venditionis dictarum domorum.

Quia tamen ex depositione per dictum Ianer facta, die 5. Octobris 1656. super articulis, & interrogatorijs oblatis die 3. Julij ejusdem anni

pro

verbis: *Quia in jure certũ esse cõstat, quod res districtu Curiæ vendita, iterum subhastanda, & vendenda est, præcipuè altero ex creditoribus, qui creditum suum ob defectum primi pretij consequutũ non fuit, instante, & pretium vltra dimidiũ offerente. Attento etiam ex meritis processus constat dictam Catharinam Morat viduam creditricem in dicto manso Flor, & obtulisse noviter se dare pro dicto manso 500 ℔. Barchin. & sic 247 ℔. pro nova dita, & vltra 253 ℔. quæ sunt pretium, pro quo hasta Fiscalis fuit dicto Iosepho Ciurana, & seu pro eo Reverẽdo Salvio Ciurana liberata, &c.*

§. IV.

18 Qræro quarto, quod alienatio, seu venditio facta per merum exequutorem, quando in litteris, seu cartellis exequutorialibus, dicitur, quod 19 fiat exequutio juris ordine servato, si non fiat secundum solemnitates, *l. à Divo Pio, §. in venditione, ff. de re judicata*; est nulla nullitate notoria, cum tunc dictæ solemnitates sint de forma substantiali exequutionis; Posth. *de subhast. inf.* 14. *num.* 31. & 32. Galerat. *de renuntiat. cent.* 2. *renuntiat.* 187. *num.* 3. *prope fin.* Afflict. *decis.* 358. Puteus *decis.* 358. *lib.* 2. Doct. Ioan. Maria Prato *obser.* 43. *tota*; Et ita est nulla venditio, & exequutio prædicta, vt reus exequutus nõ teneatur ab ea appellare, sed semper possit dicere de nullitate prædicta, & eam allegare, Posth. *vbi supra*, Canc. *var. p.* 3. *cap.* 21. *num.* 241. Ita Senatus declaravit referente Dom. Ioanne Colomer R. S. 24. Aprilis 1676. in favorem superioris, & Domus residentiæ Societatis Iesu Civitatis Dertusæ, contra Fratres Capsirs milites dictæ Civitatis, in actis Ribes Not. quæ fuit confirmata in gradu supplicationis R. Sententia lata referente Nob Dom. Hieronymo de Magarola R. S. 24. Octob. 1682.

19 In eadem causa fuit etiam decisum, quod emens à mero exequutore liberata ei hasta Fiscali, si in venditione nõ fuerint servatæ solemnitates requisitæ per dictam *l. à Divo Pio*, quando Iudex in de-

decreto exequutionis dixit, quod fieret exequutio juris ordine servato, no potest pro evictione agere cõtra reum, seu ejus hæredes, in cujus bonis fuit facta exequutio, licèt per merum exequutorẽ nomine debitoris evictio fuerit promissa, quia cũ dicta exequutio sit nulla, & ex venditione nulla non nascatur evictio, Canc. *var.* 1. *cap.* 13. *à n.* 120. *ad* 123. & quod nullum est, nullum producat effectũ, Canc. *par.* 3. *cap.* 21. *nu.* 259. hinc est, eam locum non habere. Neque obstat, quod factum meri exequutoris, seu Iudicis vendentis, sit factum partis, *l. si ob causam, Cod. de evict.* Aymon *cons.* 5. *num.* 1. & consequenter, quod evictio per partem tunc censeatur promissa, quia dixit Senatus factum exequutoris, tũc dici à parte factum, cum exequutor ritè, & rectè in exequutione procedit, Gratian. *discep. cap.* 326. *num.* 7. Duràn *dec.* 257. *num.* 3. Posth. *de subhast. insp.* 58. *num.* 19. Honded. *cons.* 82. *à n.* 21. Carleval *de jud. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 8. *num.* 8. & ideó factum judicis, non ritè, & rectè procedentis dicitur factum privati, Posth. *de subhast. insp.* 64. *num.* 12. *& post tract. dec.* 112. *num.* 22. Et sicut quilibet privatus dicitur spoliare, Canc. *var.* 1. *cap.* 7. *num.* 2.

§. V.

Quæro quinto, quod venditio facta ad corpus, & non ad mẽsuram, nempè de quadam petia terræ cum limitibus, & affrontationibus tinentiæ 20. jugerum, parum plus, vel minus (v. g.) comprehendit totam terram sitam intra dictos confines, etiam si quãtitas major sit, nisi lesio vltra dimidiam ex hoc resultaret; si verò venditio facta ad mensurã, veluti 20. jugerum ex tali petia terræ, tunc non plus habebit emptor, quam mensuræ quãtitatem, docent Hermosilla *tom.* 2. *fol. mihi* 114. *col.* 2. *à nu.* 10. *ad* 31. Vbi inter alios citat Pinel. *in l.* 2. *Cod. de rescind.* 3. *par. tom.* 2. *num.* 7. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 17. *num.* 18. Gratian. *discep. cap.* 566. *num.* 8. Ita fuit per Senatum decisum R. Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele

pro parte dicti Rius, & alias constat eundem Rius ante vltimam licitationem, & hasta liberationem ei facta expresse à dicta oblatione recessisse, & constat venditionem per dictos Manumissores testamentarios, dicto Rius fa-tam fuisse præcedentibus publicis subhastationibus, quæ ad similitudinem alienationis rerum minoris in subhastatione facta solet in scriptis fieri, ac pro contractu in scriptis haberi, quo casu licitum est contrahentibus ante confectum solemne instrumentũ venditionis ab ea impunè recedere, & pariter constat dictos Manumissores adjecisse in dicta tabba clausulam tenoris sequentis: Item sapia, que tambè vltra del preu ha de pagar al Corredor, y Notari llur salari competent per raho de la present venda, &c. *Et consequenter intellexisse de hujusmodi venditione necessario faciendam esse scripturam, maximè cum salariũ instrumenti prædictæ venditionis sit pars pretij illius, prout liquet ex dicta certificatoria instrumenti ejusdem venditionis.*

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & alias fuit conclusum, quod declaretur, dictis Manumissoribus, & exequutoribus testamenti dicti Caroli Bertrola, in, & per eos in præsenti judicio prætensis silentium imponatur, & quod dictus Raphael Rius Pharmacopula à petitis per ipsos Manumissores absolvatur non obstantibus in contrarium deductis, & allegatis, & quod neutra pars in expensis condemnetur, & quod pro bistractis solita fiat exequutio, quæ quidem Regia decisio fundata fuit ex doctrina Canc. 1. *part. cap.* 13. *sub num.* 10. Ant. Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 16. *def.* 14. asserentium, quod quando censentur partes in scriptis contrahere, vel saltem egisse de adeundo Notario, & sic ante confectionem iustrumẽti, licitam esse pœnitentiam; quia venditio ante scripturam non producit obligationem, Gaspar. Ant. Thesaur. *qq. forens. lib.* 3. *q.* 101. *num.* 3. quæ etiam licita admittitur in re Civitatis, vel Reipublicæ, & ea consideratur non in favorem emptoris, vel oblatoris,

ſed Civitatis, cujus ſi interſit poteſt à ſubhaſtatione recedere, & rem iterum ſubhaſtare, vt docent Tondut. *qq. civil. cap. 37. num. 12. & 15.* Poſth. *de ſubhaſt. inſp. 34. num. 122.* Mang. *poſt tract. de ſubhaſt. deciſ. 106. n. 7.*

§. I.

15 Quæro primo, an emptori vltimo licitatori in encãtu publico, & cui fuit liberata haſta Fiſcalis in vim ſubhaſtationis judicialiter, & mandato judicis factæ, ſit tradẽda poſſeſsio, antequam pretium deponat. Reſpondeo, quod priùs pretium per emptorem deponi debet, pro quo haſta Fiſcalis fuit liberata, & ſic conſtat fuiſſe priùs ſolutum, ita fuit deciſum in Senatu Reg. Sententia lata referente Nobil. Ioſepho Ferrer, & Vinyals 9. Septembris 1671. in cauſa Magdalenæ Eſteve viduæ, contra Ioſephum Pons, & Mora, Not. Caſtells, his verbis: *Hoc tamen intellecto, & declarato, quod antequam tradatur poſſeſsio domus, & hæreditatis manſi novi, de quibus agitur, Balthaſari Paſqual Presbytero, tam Licitatori, plus offerenti, dictus Paſqual teneatur deponere cum effectu in tabula communium depoſitorum præſentis Civitatis, pretium, quod dare obtulit, pro venditione dicti manſi, & hæreditatis.* Hæc ſententia fuit confirmatoria R. Proviſ. facto verbo factæ per Nobil. Dom. Franciſcũ de Ribera 16. Iun. 1671. cũ qua proviſum fuerat, quod mandaretur Magdalenæ Eſteve, & Petro Ioanni Eſteve, quatenus venditionem dicti manſi dicto Paſqual firmarẽt intra ſex, aut quod in eorum renitentiam Regius Virgarius firmaret.

§. II.

16 Quæro ſecundo, quod vẽditio ſub haſta bonorum immobilium facta in vim exequutorialiũ ſentẽtiæ, ſi poſtea ſententia revocatur, nõ retractatur, nec qui revocationem obtinuit, poteſt obtinere ab emptore recuperationẽ, niſi creditor, qui primam ſententiam obtinuit, fuiſſet eorum poſſeſſor emẽdo pro ſuo credito

dito, docent Hermosilla *ad l. 56. gloss. 8. tit. 5. p. 5. num. 22. pag. mihi* 313. *& gloss. 7. l. 52. tit. 5. num. 28. pag.* 234. Rodrig. *de exequut. cap. 6. nu.* 53. Guzmàn *de evict. q.* 34. *num.* 39. Font. *tom. 2. claus. 7. gloss. 2. p. 12. à num.* 22. Toro *tom.* 1. *compend. verb. Actio an detur*, Fab. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 19. *def.* 4. Larrea *alleg.* 45 *num.* 21. *&* 22. Carleval *de judic. lib.* 1. *tit.* 3. *disp.* 24. *à num.* 11. *ad* 18. Olea *de cess. tit.* 4. *q.* 2. *à num.* 26. Ita fuit provisum, & declaratum per Dom. Franciscum Vidal, & Roca R. S. Reg. Provisione facta 24. Octobris 1668. in causa Francisci Thomas Civitatis Gerundæ, contra sorores Motjers, & in provisione decreti exequutionis fuit d. die 24. Octobris per Dom. Vidal, & Roca dictum, quod dando formam exequutioni dictæ R. Sententiæ sorores Motjers deferent eidè Thomas possessionem bonorum suorum, quæ capta in causam judicati sub hasta publica fuerunt vendita eisdem Motjers 17 exequutionem instãtibus pro suo credito, cum licentia judicis, in defectum tertij licitatoris in vim R. Sententiæ referente Nob. Dom. Francisco de Ribera R. S. lata, quę in gradu supplicationis fuit partim commutata, cujus instabatur exequutio per dictũ Thomas, & quãvis ex observantia Senatus tertius licitator, qui pretiũ deposuit, emitque in exequutionem sententiæ, revocata sententia non molestatur, sed venditor ad pretium, & accessoria tenetur; visum tamen fuit Senatui, quod diversa militabat æquitatis ratio respectu creditoris, qui pro suo credito licitatur, cum tunc cesset favor publicus licitationis, quod non procedit in tertio licitatore, cum expediat, quod plures ad licitandum invitentur; quę quidem R. Provisio fuit in causa supplicationis confirmata referente Illustri, & Nob. Iosepho Rull Reg. Sen. 13. Julij 1669. in actis Iosephi Ferrer Not.

§. III.

17 Quæro tertio, quando novæ oblationes admittantur in venditionibus, quæ fiunt mediante publica subhastatione.

Res-

Reſpondeo, quod perfectis venditionibus, quæ fiunt mediante publica ſubhaſtatione in judicijs concurſus creditorum, & illis per pretij ſolutionem, & poſſeſsionem rerum venditarum adquiſitionem conſumatis, admitti non debent jure ordinario novæ oblationes, & ſi conſiderabiles factæ per venditores, qui ante diſtractionem jam erant in cauſa, ſeu ad illorum inſtantiam, niſi fiant intra modicam dilationē, modicum tempus, vel poſt aliquos dies, à die liberationis haſtæ Fiſcalis, & firmę venditionis, ſecus tamen jure extraordinario beneficio ſcilicèt reſtitutionis in integrum per creditorē minorem, ſeu illius privilegio gaudentem implorato, & mediante, quo in caſu, ſi venditur res *in* judicio concurſus creditorum, & probatur venditionem factam fuiſſe minori pretio, habito reſpectu ad rei valorem de tempore venditionis, nova admittitur oblatio conſiderabilis, ſcilicet ſextæ partis, quamvis dicta oblatio nova fiat cōſiderabilis ex intervallo, docent Canc. *part.* 1. *cap.* 13. *num.* 38. *in fin.* ex Fab. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 17. *def.* 24. Queſada, & Pilo *diſſert.* 5. *n.* 43. Amato *reſol.* 38. *nu.* 1. *cum ſeq.* Salgad. *in laberint. cred. tom.* 2. *p.* 2. *cap.* 2. *à n.* 2. Font. *deciſ.* 520. *num.* 17. Riccius *collect.* 1726. Poſth. *de ſubhaſt. inſp.* 35. *nu.* 66. & 103. Ferrer. *obſerv. part.* 3. *cap.* 515. Mangil. *de ſubhaſt. q.* 11. *n.* 11. & *q.* 24. *tota*, Hermoſilla ad Lopez *gloſſ.* 7. *l.* 52. *tit.* 5. *p.* 5. *nu.* 42. *fol.* 256. Vela *diſſert.* 17. *num.* 28. Meſa *var.* 1. *cap.* 20. *nu.* 20. Velaſc. *conſul.* 149. Maſtril. *deciſ.* 84. Ita per Senatum fuit deciſum referente Dom. Ioſepho Aleny R.S. 18. Ian. 1675. in cauſa concurſus creditorum Franciſci Boſch, & Roca, & Rectoris, & Communitatis Beatę Mariæ de Pinu præſentis Civitatis, in actis Pellicer Not. Et antea fuerat deciſum in Senatu R. Sententia lata 28. Septembris 1669. referente Nob. Dom. Ioſepho Marti de Ferran R.S. in cauſa Ioſephi Ciurant, contra Catharinam Morant, quæ fuit in gradu ſupplicationis confirmata per Nobil. Dom. Narciſum de Anglaſell, & Roca R.S. 10. Novembris 1670. in actis Oriol, & Mercer Notar. his

chaele de Cortiada R. S 12. Septemb. 1674. in causa N. Espina, contra N. Pujalt, in actis Vila Not. & referente Dom. Raphaele Nabona R. S. 21. August. 1670. in favorem Collegij Sancti Bonaventuræ, Pauli, & Ioannis, Ordinis Divi Francisci Barchinon. contra Hylarionem Guasch, & Mariam Annam Conjuges, in actis Famada Not.

§. VI.

21 Quæro sexto, quod exequutio R. Sententiæ continuatur contra emptorẽ possessore effectum post subhastata bona ipsius debitoris, (eo tamen citato) absq; eo, quod sit faciendus novus processus, & per creditorem sit agendū rescissoria, quia supradicta venditio fuit facta in fraudem paratæ exequutionis, & per subhastationem emptor habuit scientiam littis, etiam si debitor habeat alia bona, ex quibus poterat fieri exequutio, ita fuit decisum per Illustrem, & Nob. Iosephum Rull R. S. Regia Provisione per eum facta die 12. Oct. 1667. in causa Iosephi Rós domicelli, cõtra Narcisum de Rocabruna, olim Sampsó, quæ fuit confirmata in gradu supplicationis, referente Dom. Didaco de Ferrer R. S. 17. Octobris 1667. in actis Balthasare Oriol, & Mercer R. Scriba mandati: post subhastatas enim duas hæreditates, seu mansos sitos prope Civitatem Gerundæ in exequutione instata per dictum Rós, contra Narcisum de Rocabruna, olim Sampsó, & appositas linternas, idem Rocabruna permutavit has proprietates, seu mansos, cum Galcerando Masdeu, & hujus permutationis titulo cæpit dictus Masdeu noviter possidere, qui ad continuandam exequutionem fuit citatus, quæ citatio solum facta fuit, nè contra inauditum procederetur, sequendo doctrinam Canc. *var. par.* 2. *cap.* 12. *nu.* 23. & prædicta fundantur ex doctrina Giurba *deci.* 62. *tor.* Salgad. *de Reg. Protect. lib.* 4. *cap.* 8. *à num.* 198. Carlev. *de judic. tom.* 2. *lib.* 1. *tit.* 3. *disp.* 11. Canc. *var.* 3. *cap.* 17. *à num.* 461. & ad saturitatem vide magistrales decisiones, hanc materiam declarantes,

Duràn *decis.* 364. *per tot.* Carrillo *decis.* 268. Gratian. *discep. cap.* 502. *à nu.* 18. *to.* 3. Baron. *de citat. part.* 1. *q.* 23. *num.* 33.

§. VII.

22 Quæro septimo, quod merus exequutor debet firmare emptionem mediante subhastatione, præsente pecunia, & emptori possessionē tradere nequit nisi soluto prius pretio juxta thenorem tabbæ *d.* 23 *l. à Divo Pio, §. sed si emptor, vers. oportet, ff. de re jud.* ibi: *Oportet enim res captas pignori, & distractas præsenti pecunia distrahi, non sic, vt post tempus pecunia solvatur,* docent Leo *tom.* 1. *decis.* 6. Dom. Xammar *rer. jud. def.* 11. *á num.* 12. Font. *de pact. claus.* 7. *gloss.* 3. *par.* 6. *à num.* 18. Gratian. *discept. forens. cap.* 326. *num.* 7. 10. & 11. Polth. *de subhast. in sp.* 37. *à num.* 1. *ad* 31. & præcipuè *num.* 11. & 12. Giurba *decis.* 53. *num.* 1. & 12. *in fin.* Dom. Peguer. *in prax. rub.* 29. *n.* 25. aliter dicta venditio nulla reputatur, forma prædicta non servata, ita Senatus declaravit in illa causa Fratrum Capsirs, de qua mentionem feci supra §. 4. & antea fuit declaratum ad relationē Dom. Augustini Pinyana 22. Octobris 1663. in causa Marcellæ Sanahuja, & Bas, vxoris Michaelis Sanahuja, & Boter V.I.D. contra Mariam Angelam Palomeras, in actis Almunia, & Casasses Not.

§. VIII.

Quæro octavo, quod exequutio debet fieri minori dāno debitoris, Dom. Peguera *in prax. rub.* 29. *num.* 25. Et similiter fuit decisum in Senatu R. Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada R.S. in favorem Ioannis Vinyas, contra Gabrielem Fetjó, in actis Pellicer Not. ibi: *Et in viam juris pro summa, tam modica* 78 ℔ ℔. *non potuit fieri exequutio in dictis mansis valoris* 620 ℔ ℔. *cum exequutiones sententiarum fieri debeāt, etiam in hypothecaria, quæ sint debitori minus damnosæ, &c.* Ex quo fit, quod pro parvo debito res magni valoris vendi non potest, etsi ex vna creditor potest satisfieri,

non

non debent plures res vendi, late Posth. *de subhast. insp.* 28. *à n.* 35. Gamma *decis.* 40. *n.* 1. Negusant. *de pig. cũ seq. par.* 6. *memb.* 1. *num.* 22. Ita Senatus declaravit R. sententia lata 7. Decembris 1676. referente Dom. Ioanne Colomer R. S. in favorem Francisci Folch Villæ de Riudoms, contra Cathainam Llinàs viduam, & Mariam Feliu, in actis Oriol, & Mercer Not. & referente Dom. Alexio de Tristany 26. Ian. 1666. in causa Ioannis Garcia, & Mariæ Angelæ vxoris suæ, contra Gasparem Colomer, fuit decisum, quod res magni valoris pro parvo debito vendi non potest.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

Attento Regia Provisione per infrascriptum Relatorem facta 24. Aprilis 1663. constat ad instantiam Gasparis Colomer agricolæ Parochiæ Sancti Genesij de Taradell. Vicen. Diœcesis fuisse decretam exequutionem contra personam, & bona Ioannis Gratia, & Terres Blanqueri) Civ. Vicen. & contra bona Mariangelæ Terres, & Gratia, & cujuslibet eorum in solidum pro quantitate quinquaginta librarum debitarum, causis, & rationibus in dicta provisione expressis. Constat in vim dictæ provisionis fuisse expeditas litteras exequutoriales, earumq; vigore fuisse 7. Maij ejusdẽ anni processum ad inventariandum dictorum debitorũ bona, & ex inventario confecto de bonis repertis in mãso Terres constat fuisse in eo reperta aliqua bona mobilia, & inter illa aliqua vasa vinaria, octo quarterias frumẽti, vulgo segol, duos boves, quinque vacas, & duos vitulos, viginti tres sues, nonaginta sex capras, & viginti quatuor hircos, & in manso Cortal de Terres fuisse etiam continuata in inventario aliqua bona mobilia ibi reperta, vltra quæ fuisse etiam in inventario descripta octuoginta duos capros, & hircos, & aliquos capros, necnon etiam fuerunt continuati in inventario prædicti duo mansi, nempè mansus Terres, & mansus Cortal de Terres. Constat die 9. prædicti mensis Maij fuisse per merum exequutorem

dicta exequutionis mandatum ad instantiam dicti Colomer alteri ex Curritoribus Civitatis Vici quatenus subhastaret hereditatem, & mãsum Cortal de Terres situm in Parochia Sancti Christophori de Cerdans Termini Sancti Hylarij Sacalm, vna cum fructibus, & pecoribus reperirentur dicti anni 1663. juxta tabbam eidem Curritori traditam. Constat in predicta tabba fuisse continuatos ad vendendum mansum Terres, Parochiæ Sancti Christophori de Cerdans, & mansum Cortal de Terres eidem manso Terres vnitum, situm in Parochia, & Termino Sancti Hilarij Sacalm, omnia grana, fructus, & pecora, quæ ibi invenientur in anno 1663. notificando cum dicta tabba emptori, quod pretio, quod obtulerit dentur, & solvantur Gaspari Colomer quinquaginta libras, quas tãquam fidejussor solvit Priorissa, & Conventui Monasterij monialium Carmelitarum Descalzcatarum Civitatis Vici pro pensione censualis, pro qua dicta exequutio fuit provisa, & reliquæ pensiones, si, quæ debebuntur dictæ Priorissæ, & etiam teneretur àcollare super bonis suis pretium dicti censualis, & pensiones cedendas à die captæ possessionis dicti mansi, seu illud luere, & vltra solvere laudemia dominis directis, & sũptus, & expensas dictæ exequutionis. Constat ad vlteriora fuisse processum in dicta exequutione, & subhastatione, & precedente licentia meri exequutoris dicto Gaspari Colomer exequutionem instanti fuisse liberatam hastam Fiscalem de manso Cortal de Terres, factamque eidem venditionem illius pretio mille & tercentarum librarum solvẽdo modo, & forma in tabba contentis. Ex quibus omnibus constat dolosé dictum Colomer predictam exequutionem instasse contra bona dictorum Ioannis Gratia, & Terres, & Mariangelæ Terres vendendo immobilia maximi valoris pro recuperanda quantitate quinquaginta librarum, pro qua erat provisa, in qua ex mobilibus, & pecoribus in inventario descriptis poterat satisfieri, ob quod predicta exequu-

quutio in totum vitiatur, cũ plura fuerint exequuta bona, quam debitũ exposceret. Constat dictos conjuges Gratia, & Terres sup. oblata 21. Oct. 1665. in hac causa petiisse declarari dictam exequutionẽ, & venditionem predictam mansi Cortal de Terres nullam, & condemnari dictum Gasparem Colomer ad restituendum omne id quidquid, & quantũ in vim illius fuerit per illum receptum cum refectione omnium damnorũ, sumptuum, & expensarum, quorum intentio non fuit in aliquo elisa.

His, & alijs meritis processus attintis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod predicta venditio dicti mansi Cortal de Terres, & predicta exequutio, & omnes actus illius facti instante dicto Gaspare Colomer, contra dictos conjuges Gratia, & Terres declarentur, nulli, & nulliter facti, & quatenùs de facto processerunt revocentur, & quod dictus Gaspar Colomer condemnetur ad refectionem omnium, damnorum, sumptuum, & expensarum dictis Ioannis Gratia, & Mariangela Gratia, & Terres, & ad restitutionẽ fructuum ex manso Cortal de Terres per ipsum perceptorũ, & qui percipi potuerunt, dictorum damnorũ, fructuum, & expensarũ, & aliorũ forçan liquidandorũ liquidatione in decreto exequutionis, seu alia vlteriori liquidatione reservata, vna cũ expensis postea taxandis.

§. IX.

24 Quæro nono, quod exequutio est facienda prius in bonis mobilibus, quamvis debitor designaverit bona immobilia, quia etiam favore creditoris fuit inductũ, quod prius fiat exequutio in mobilibus, vt facilius creditũ consequatur, Gabriel *cons.* 2. *de re jud.* Mieres *cap.* 11. *§.* 1. *n.* 19. Surd. *cons.* 39. Afflict. *decis.* 358. Posth. *de subhast. insp.* 14. Scacia *de appellat. q.* 17. *limit.* 10. *num.* 23. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *q.* 95. *nu.* 34. Negusant. *de pig. p.* 6. *memb.* 1. *num.* 25. Ita Senatus referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada 3. Novembris 1668. in causa Nobil. Pauli Areny, & Isidori de Berenguer

guer Sanctæ Theologię Doctoris, in actis Bas Not. & hęc decisio fuit confirmata in gradu supplicationis, referente Illustri, & Nob. Dom. Iosepho Rull R.S. 19. Decembris ejusdem anni 1668. & fuit per me declaratum R. Provisione facta 5. Feb. 1686. in favorem Margaritæ Miquel, contra Nob. Franciscum de Miquel, in actis Armengol Notarij, quæ fuit in gradu supplicationis confirmata R. Sententia lata referēte Dom. Vincentio de Sabater R. S. die 11. Octobris 1686.

§. X.

25 Quæro decimo, quod exequutioni instatæ per creditorem aliquem, qui licentiam obtinuit licitatore aliquo non reperto, licentiam illo obtinēte pro suo credito dicendi, si opponatur alius creditor anterior, petens similem licentiā dicendi pro suo credito, ei impartiri, si alia bona debitoris exiltunt, præstita tamen cautione de restituendo creditori anteriori, si bona, quæ remanent, non sufficiunt, Carleval *de judic. lib. 1. tit. 3. disp. 12. num. 15.* Ita decisum per Nobil. Dom. de Cortiada R. S. 31. Maij 1661. inter Catharinam Roca ex vna, & Patrianum Roca, & alios partibus ex alia, quæ decisio fuit in gradu supplicationis confirmata, referente Dom. Ioanne Paulo Xammar R. S. 28. Iunij 1662. in actis Preve, vel Ribes Not. cum enim lata fuisset sententia, & provisio decreti exequutionis contra pupillā Catharinam Roca, & ejus Curatorem, & in exequutione fuissent capta aliqua bona, & in actu subhastationis se apposuerint aliqui creditores dictæ pupillæ, verum, quia alia extabant, quam capta in causam judicati in exequutionē R. Sententiæ, fuit declaratū, vt dictum est supra.

26 Similis fuit facta provisio per D. Xammar R.S. 20. Iun. 1664. in favorē Ioannis Llinàs mercatoris, contra Emerentianam Garriga, in actis Ferrer Not. his verbis: *Attento constat esse alia bona quam illa in quibus per dictū Llinàs instatur exequutio, ideo, & aliàs, &c. præstita tamen priùs per dictum Llinàs idonea cautione de restituen-*

tuendo casu, quo alia bona nõ sufficerent ad justificationem creditii dictæ Emerentianæ Garrigæ, sed quod ei debetur, & ad id expediantur, &c. quæ fuit confirmata in causa supplicationis contrarij imperij 20. Nov. 1664.

ARGVMENTVM.

Locationis contractus rescinditur re integra ob pactorum inobservantiam, de arrendamenti condemnatione non obstante exceptione solutionis oppositæ, eo, quia non constabat de vera numeratione, & an vsuræ, seu interesse logerij debeantur conductori.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1. & 2.

Dubium, num. 3.

A contractu nominato nõ potest recedi ob defectũ adimplementi, sed agendum est ad implementum illius, & & ejus observantium, numero 4.

Limita in locatione, quando re integra ante exequutionem contractus locator, seu conductor non observant pacta in contractu ad invicem posita, tunc enim locus est resilire ab eo, numero 5.

Dicitur re integra, quando non fuit decretum ad præparationem, ibid.

R. Decisio refertur, num. 6.

R. Conclusio transcribitur, n. 7.

Casus alterius decisionis proponitur, num. 8. & 9.

Dubium, num. 10.

Præpositus ad contrahẽdum, est præpositus ad recipiendum solutionem, num. 11.

Rectè solvitur ei, cum quo contractum est, ibid.

Solutio facta falso tutori, qui contractum fecit, debitorem liberat, ibid.

Solutio Monacho, qui mutuavit rectè fit, ibid.

Solvens filio, & servo ex proprio contractu liberatur, ibid.

Procedit in locatione, ibid.

Ratio assignatur, num. 12.

Rei alienæ locatio valet, numero 13.

Pro tempore, quo conductor non fuit impeditus tenetur

tur ſolvere penſionem, ibidem.

Solvens creditori putativo, hæredi gravato, &c. Recte ſolvit, ibid.

Fructus menſæ Epiſcopalis Epiſcopo dantur ob miniſterium, & Curam, quod in regimine Eccleſiarum adhibent, num. 15.

Solutio anticipata per debitorem facta, quando illum liberet in odium ſucceſſoris ſolventis, nu. 16. cum ſeq. vſq. ad fin.

In contractu locationis licet anticipatè ſolvere, nu. 16. & 17.

De exactoribus conſtitutis à tyranno, pecunias ad mãdatum ipſius expendentibus, an ipſi maneant liberati, num. 18.

Solvens Adminiſtratori ante diem, ſi tempore ceſſæ ſolutionis eſt decoctus, an iterum ſolvere teneatur, ibid.

Reg. Deciſio refertur, nu. 19.

Reg. Sententia tranſcribitur, num. 20.

Vſuræ, ſeu intereſſe Logerij non eſt ſolvendum per cõductorem locatori, nu. 21. cũ deciſ. Senat.

DECISIO LVI.

1 DIE 28. Octobris 1666. fuit per Franciſcum Coſtó Pharmacopulam facta locatio prædiorum ruſticorũ ad tempus quinque annorum computandorum à die Nativitatis Sancti Ioannis 1667. ſub pacto, ibi: *Que li promet cubrir la taulada de la inſtãcia de darrera caſa, deſde dit die à Sant Ioan de Iunij prop vinent*, & Bartholomeus Mallol conductor promiſit colere prædia, vt bonus agricola, & immittere in terris, & prædijs conductis octingentum ſarcinas ſtercorum, pretium dicti arrendamenti fuit 144ℓ. pro quolibet anno.

2 Die 28. Septembris 1668. obtulit ſupplicationem conductor, ipſum injeciſſe in prædijs locatis dictas 800. ſarcinas ſtercorum, vineaſque coluiſſe, & omnia, quæ ipſi incumbebat, ad præparandũ terras, feciſſe: Cæterum dictus Coſtó pro ſua parte non adimplevit, cooperiẽdo partem domus diſcoopertam, facien-

ciendo tectum, vt per eum erat promissum, sicque petebat declarari, ipsi licere recedere à locatione ob nõ adimplementum pactorũ per dictum Costó promissorum, & liberari à solutione pensionis locationis, instrumẽtumque ipsius esse annullandum, & cancellandum.

Dubitatum fuit, an fuerit 3 licitum dicto Mallol à loca- 6 tione recedere.

Et quidem regula est, à 4 cõtractu nominato recedi nõ posse ob defectum adimplementi, sed agendum esse ad implementum illius, & ejus observantiam, Canc. *var.* 1. 7 *cap.* 13. *num.* 6. fusè Ramon. *cons.* 7. & 8. Costa *de re integra, distinct.* 1. *num.* 1. Hermosilla *tom.* 2. *fol. mihi* 123. *num.* 49. quod etiam procedit in contractu locationis, Ludovis. *decis. Rot. Rom.* 130. *num.* 1.

Sanè in locatione limitan- 5 dum est, quando re integra ante exequutionem contractus, locator, seu conductor nõ observant pacta in contractu ad invicem posita, tunc enim locus est resilire ab eo, ita docent Ludov. *decis. Rot. Rom.* 130. Gabriel *cons.* 75. *tom.* 1. Mozzius *de contract. tit. de locat. cap. quomodo finiatur, seu annulletur cõtractus, n.* 7. Fab. *in Cod. tit. de locat. def.* 39. & dicitur re integra, quando non fuit deventum ad præparationem, Costa *de re integr. prælud.* 1. *num.* 1. Rot. Rom. *in novis. par.* 2. *decis.* 271. *num.* 3.

Et die 23. Iunij 1669. R. Sententia lata referẽte Dom. Alexio de Tristany R.S. fuit in favorem dicti Mallol declaratum.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

Attento instrumento recepto penes Raymundum Pellicer Notarium publicum, & de Collegio Notariorum Regiorum Barchin. 28. Octob. 1666. Constat Franciscum Costò Pharmacopolam præsẽtis Civitatis locasse, & arrẽdasse Bartholomeo Mallol Cultori Parochiæ de Valldoreix ad tempus quinque annorum, & quinque collectarum (quæ currere inciperent) à die Sancti Ioannis 1667. in antea computãdarum totam illam domum, & hæreditatẽ, quam habebat, & possidebat

in loco las Corts de Sarrià, *vna cũ illis petijs terræ vna tinentiæ decem modiatarum, sita in Parochia de Sans, altera tinentiæ quinque quarteriarum, altera trium quarteriarum, altera trium modiatarum, & altera vnius modiatæ, sitis in termino* del Hospitalet, *sub diversis pactis, & conventionibus, & inter alias, quod dictus Costò promisit dicto Mallol cooperire tectũ cubiculi retro dictæ domus à dicto die ad diẽ Sancti Ioannis* 1667. *pretio quingentum octuaginta librarum per totum dictum tempus ad rationem centũ quadraginta quatuor librarum pro quolibet anno solvendarum duobus anni terminis, quam locationem constat dictũ Mallol sub prædictis pactis, & conventionibº acceptasse, pro vt in prædicto instrumento plenius continetur, cui fit relatio. Ex cujus instrumenti serie, & thenore constat, dictũ Costó Locatorem teneri, & obligatum remansisse ad construendum, & cooperiendum partem domus locatæ, vt in ea dictus Mallol posset habitare, & sub tecto habere custodita animalia ad agriculturam necessaria, & fructus, à petijs terræ percipiendos, & melius vti frui re peripsũ conducta, quod pactum fuit finale, & substantiale dictæ conductionis, ob quod partes voluerunt, & convenerunt adimpleri per dictum Costò, antequam tempus dictæ conductionis inciperet. Constat dictum Franciscum Costò die* 21. *Novemb. anni prateriti (qua præsens lis fuit capta) neque ex post ea pendente dictum pactum adimpleviſſe, neque partem retro dictam domũ tecto cooperuiſſe, provt per eum promiſſum fuerat, imò constat dictum Franciscum Costò fructus oli varum, quæ sunt in petijs terræ supra mentionatis anno prateriti collegiſſe, & etiam constat Bartholomeum Pages araſſe, & currẽti anno colere vnam petiam terræ comprehensam in prædicta locatione facta dicto Mallol per dictũ Costò. Sicque ex supradictis constat dictum Costò, viſum fuiſſe à prædicto locationis contractu recedere, & receſsiſſe, & illũ non obſervare. Constat dictũ Mallol die* 21. *Novemb. anni*

ni elapsi 1667. & cum articulis oblatis 6. Feb. anni currentis declarasse ipsum etiam 8 resilire, & recedere à prædicta conductione ob pactum prædictum non observatum per dictum Costò, & consequenter petijsse declarari ipsi licere recedere à prædicta conductione contractumque illius fuisse, & esse resolutum, & condemnari dictum Costò ad cancellandum instrumentum dictæ locationis, & conductionis, tanquam si firmatum non fuisset, cui petitioni, & deductis per dictum Mallol in præsenti causa nullatenus constat fuisse per dictũ Costò contradictum.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs fuit conclusum, quod declaretur, quod dictus locationis contractus factus per dictũ Costò dicto Mallol de prædictis domo, & petijs terræ supra designatis est resolutus, & consequenter, quod dictus Mallol absolvatur ab observantia illius, & quod dictus Costò cõdemnetur ad cancellandum, & annullandum prædictum instrumentum locationis, omnia pacta, & conventiones illius, & quod neutra pars in expensis condemnetur.

Die 10. Maij 1652. penes Petrum Garriga Notarium publicum Gerundæ, Petrus Balle Causidicus, vti Procurator Fr. Vincentij Margarit Religiosi Ordinis Divi Dominici, Sequestratoris tẽpore turbationum pro Francia jurisdictionũ, fructuum, reddituum, & emolumentorum mensæ Episcopalis Gerundæ à die 1. Iunij, tunc venturi ad vnum annum arrendavit Francisco Oller mercatori, redditus, & partes hæreditatis dictæ *de la Ioheria del Señor Bisbe*, & decimas, redditus, & proventus, quæ Dominus Episcopus recipit in Parochijs de Domenys, Tayada, & Ayguaviva, pretio 1300 ℔. monetæ Barch. eodem die solvendo, & eodẽ die dictus Petrus Balle dicto nomine arrendavit fructus, redditus in Parochia, & Termino de Corça, Dño Episcopo pertinentes pretio 430 ℔ quod eodem die fuit solutum, quorum arrendamentorum vigore Franciscus Oller fructus conductos percepit, vt confessus fuit Dominus Epis-

copus cum suis articulis oblatis 17. Decembris 1652.

9 Redacto hoc Principatu ad debitam obedientiam Domini nostri Regis, Dominus Episcopus judicium movit, petendo dictum Oller condemnari ad restituendũ fructus, & grana, per eum in vim dictorum arrendamentorum perceptos, declaratis illis pro nullis cum emẽdatione damnorum.

10 Dubium est igitur, an solutio pretij arrendamenti facta per dictum Oller Procuratori Fr. Margarit fuerit legitima, ita vt ex ea cõsequatur plenam liberationem, vt solutum restituere non cogatur, & pro absolutione dicti Oller sequentia allegantur.

11 Debitum Francisci Oller fatetur Dominus Episcopus procedere ex arrendamento eidem facto per Procuratorem Fr. Margarit, solutio igitur illa facta (de qua in processu constat) sustinetur, est enim regula certa, quod præpositus ad contrahẽdum, est præpositus ad recipiendũ solutionem, Barth. *in l. quod servus, ff. de solut.* & semper rectè solvitur ei, cũ quo contractum est, *l. si vrbana prædia, ff. de cond. indeb.* & ibi DD. Anchar. *regi. lib. 2. qq. fam. q. 31. num. 9. & seq.* hinc est, quod solutio facta falso tutori, qui contractum fecit debitorem liberat, Afflict. *decis.* 147. solutio Monacho, qui mutuavit recte fit, Beccius *cons.* 19. *num.* 5. solvens filio, & servo ex proprio contractu liberatur, Surd. *decis.* 229. *num.* 8. *ad* 12. & in terminis locationis, Gratian. *discep. forens. cap.* 20. *n.* 31. *lib.* 1. Vbi solutio facta eidem, qui locaverat domum nomine alterius liberat conductorem, si ipsemet contractum celebraverit, & per plura exempla hæc exornat, cum igitur solutio logerij arrendamenti facti fuerit ei, qui locavit, remanet conductor liberatus.

12 Confirmantur supradicta, nã actio proposita per Dominum Episcopum, contra dictum Oller, est, quia tanquam conductor recepit, itaque fũdatur in arrendamẽto nomine Fr. Margarit celebrato, si igitur, tanquam conductor convenitur, & ipse tanquam conductor pretium conductionis solvit, ei, qui locavit, quomodo potest ad restitutionem teneri, & si locationis

con-

contractus impugnatur, quomodo potest agi contra conductorem, eo, quia conduxit ad logerium solvendum.

13 Præterea solutio illa fuit facta, ei, qui publicè tunc tẽpore cõtractus exigebat redditus mensæ Episcopalis, solvebat debita, & non tenebatur perquirere dictus Oller justitiam suæ administrationis, nam etiam rei alienæ locatio valet, *l. nemo, Cod. locati, l. si tibi 2. ff. eod.* Posthius *decis. 611. num. 8. post tract.* & pro eo tempore, quo conductor non fuit impeditus tenetur solvere pensionẽ, Mantica *de tacit. convent. lib. 5. tit. 3. num. 1.* sufficit enim pro validitate solutionis actualis administratio tempore solutionis, vt ea sustineatur, solvens namque possessori hæreditatis, indè privato, servo probatæ vitæ, postea fugitivo facto; donatario, cui postea (ex defectu conditionis) fuit donatio resoluta excusatur, Barth. *in l. cum fundum, §. servum, vers. Venio ad secundum, ff. si cert. petat.* Aretin. *cons. 35.* cum alijs per Cassanate *cons. 9. num. 32.* Sic debitor creditori putativo solvens, etiã sine judice liberatur, *l. 3. §. si rem à servo, ff. de pos.* Pereg. *cons. 88. num. 2. vol. 1.* hæredi gravato solvens, quod debet rectè solvit; latissimè Giurba. *decis. 79. nu. 19.* sic etiam ei, qui censum pro alio emit, absque illius mandato solutio census fieri potest, etiã post ratificationem sequutã, quia sicut censetur approbata persona ad contrahendum, & emendum censum, ita videtur approbata ad recipiendum solutiones, & fructus dicti census exigendum, quia fit solutio ei, cum quo est cõtractum, Cens. latè plures allegans *de cens. lib. q. 67. nu. 51. & 52.* sicuti etiam liberatur solvens tradenti instrumentum habens publicam formã, quamvis intrinsecè falsũ esset Cassan. *cons. 9. nu. 33. & 34.* Sufficit enim conditionẽ extrinsecam veram esse, nec cogitur debitor intrinsecam, & latentem divinare, *l. si hominem. §. si nullo, ff. de solut. l. Barbarius, ff. de off. Prætor.* sicut nec debitor tenetur perquirere de validitate confiscationis bonorum sui creditoris, Menoch. *de arbitrar. cent. 2. cons. 137. num. 5.* Iulius

Cæ-

Cæsar Calvin. *de æquit. lib.* 1. *cap.* 50. *num.* 32. quod maximè in conductore procedit, qui contra locatorem non potest exceptione dominij opponere, *l. si quis conductionis*, & ibi Barbos. *Cod. locat.*

14 Cum igitur eo tunc de mense Maij 1652. in Civitate Gerundæ Fr. Margarit administraret Episcopatus fructus, redditus & emolumenta, & arrendaverit illos, solutio facta per Franciscum Oller pretij arrendamenti, cum quo contraxit valida erit, & ipsũ liberat, quia ibi aliquod vitiũ publicum extrinsecum non habebat, hujus igitur contractus vigore cum Margarit initi iterum solvere compelli non potest.

15 Tota querimonia Domini Episcopi est in solutione totius anni facta statim subsequuta locatione, non per tertias, vt est solitum in cæteris arrendamentis, ex quo juncta ob sessione Civitatis Barch. & quia de proximo tunc sperabatur debita reductio ad obedientiam Domini Regis, videtur interveniisse dolum, & fraudem in solutione Logerij immediatè ad fraudandum Dom. Episcopum fructibus, quando illi dantur à jure ob ministerium, quod Ecclesijs exhibent in earum regimine, & cura, & alijs divinis obsequijs, *cap. cum secundo de præbend*, quæ latè ponderat Covarrub. *var. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 12. directè enim hoc tenderet, vt Episcopus fame periret cum omnibus fructibus anni illius, & tertijs arrendamentorum fructuum, (qui pro toto anno servire debent) in initio illius privatus remaneret, quæ fraus vllo modo conductori, qui fructus percipit prodesse potest, maximè cum status Principatus ignarus tunc non esset.

16 Sed facilis ad prædicta potest proponi solutio, omissa quæstione, quando solutiones anticipatæ debitorem liberent in præjudicium successorum, eisque noceant, de qua Ant. Amato *var. resol. lib.* 1. *resol.* 29. Dico in contractu locationis anticipatam solutionẽ non esse illicitã, imó à jure permissam, *l. ade, Cod. locat.* Bald. *cons.* 316. *num.* 2. *lib.* 3. Rot. *decis.* 388. *num.* 14. relata per Cens. *de censibus*; Vndè in hoc casu impugnari

non

non potest, cum à jure permittatur.

17 Nec, inquam, anticipata dici potest, quia fructus fuerunt recollecti tempore quo adhuc Fr. Margarit, vt sequestrator pro Francia mensam Episcopalem administrabat in temporalibus, ad quod facit, quod dicit Carol. de Graf. *de excep. excep.* 25. *nu.* 105. & Ferreto *cons.* 225. *n.* 5. loquens in terminis anticipatæ solutionis rerum Ecclesiasticarũ, quod quando fructus sunt recollecti, & à solo separati, jam non sunt amplius Ecclesiastici, sed temporales, quo casu anticipata solutio cõsiderari non potest, melius, Ægid. Bell. *in tract. debitores an delin. solut. poss. à nu.* 5. & 6. varia ad institutum dicit exactores, & alios constitutos à tyrannis, qui pecunias exigunt, & postea expendũt eas ad mandatum tyranni, vel ipsi tyranno tradunt, esse liberatos, vide doctissimũ Olea *de cess. jur. tit.* 4. *miscellan. q.* 10. *à num.* 51. & sequitur distinctionem, quam adducunt Excel. Dom. Vicecancell. Cresp. *obser.* 102. *nu.* 56. & 60. Niger *de excep. cap.* 1. *§.* 10. *nu.* 29. Guazin. *de confisc. bon. conclus.* 24. *à nu.* 17. Botiller. *de succes. cap.* 1. *theorem.* 35. *n.* 17. Prato *obser.* 5 & 6. *tom.* 1. & coloni, qui solverunt ante diem sunt liberati, & ille, qui injusto possessori solvit, qui tamẽ erat in possessione illius rei, pro qua solvebatur, est liberatus, & circa colonum ante diem solventem, quod sit liberatus probat, quia tempus est datũ gratia debitoris, qui potest renuntiare, videatur Bossius, qui per duas columnas scripsit, & videndus Escobar *de ratiocin. cap.* 23. *nu.* 50. *cum seq.* an solvens administratori ante diem, si tempore cessæ solutionis est decoctus, iterũ solvere teneatur, pro solutione tenet, quando constat de vera, & reali solutione, quia gratia debitotis erat dilatio concessa, cui antea solvendo poterat renuntiare.

18 Hæc in præsenti casu fortius procedunt, quia Franciscus Oller, eo ipso, quo fructus percepit, jam erat debitor valoris illius, & cum eos percepit tempore, quo reputabatur publicè pro administratore Episcopatus Gerundæ

dæ dictus Fr. Vincentius Margarit, ei erat dictus Oller valoris fructuum debitor, solvendo igitur eo tunc valorē durante ipsius administratione non anticipatè solvit, sed suo tempore, quare ad restitutionem iterum jam soluti compellendus non erat, maximè cessante fraude (de qua non constabat) & sic absolvendus erat, non solum ob prædicta, verum etiam per decisa per Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 33. qui hunc casum terminat.

19 Contrarium tamen die 16. Ian. 1654. referente Dom. Francisco Llunes R. S. fuit declaratum in favorem Episcopi Gerunden. contra dictū Franciscum Oller, in actis Payssà Not.

SEQUITUR A. SENTENTIA.

20 *Attento ex meritis processus, & signanter ex testibus instrumentis arrendamentorum, seu locationum exhibitis pro parte Francisci Oller, cum schedula oblata die* 31. *Octobris* 1653. *constat Petrum Balle Causidicum Civem Gerundæ, tanquam Procuratorem Fr. Vincentij Margarit Sequestratoris pro Rege Franciæ, tunc violenter occupante hanc Provinciam locasse, seu arrendasse dicto Francisco Oller fructus, redditus, & emolumenta, quæ mensa Episcopalis Gerundæ recipit, & assuevit recipere, ac colligere in mansis vulgo dictis* la Ioaria gran, y la Ioaria xica del Señor Bisbe *in Termino de Domenys, decimamque panis, & vini, quā solet recipere in eodem-met termino, & in terminis, ac Parochijs de Tayala, Ayguaviva, & de Corça, atque in decimario* de la Pera, *pretio* 1995 ℔. *apud Petrum Garriga Not. pub. Gerundæ, sub Kalendarijs die* 2. *&* 10. *Maij* 1652. *prout latius in dictis tribus instrumētis habetur, ad quæ fit relatio. Constat etiam ex depositionibus testium ministratorum pro parte Reverendi Don Gregorij Parcero Episcopi Gerund. dictum Oller in anno* 1652. *percepisse vigore dictorū arrendamentorum, seu locationum fructus, redditus, & emolumenta, sibi arrendata, seu locata.*

Et licet pro parte dicti Re-

ve-

verendi Episcopi fuerit pretensum dictum Oller teneri ad restituendum in specie fructus, per eum perceptos, ex eo, quia cum mala fide illos accepit, ex contractu facto, & inito cum inimicis Coronæ Regis, qui violenter hanc Provinciam occupabant, & e converso, pro parte dicti Oller prætendatur se esse omnino liberatum per pretensam solutionem per eum factam dicto Petro Balle, Procuratori Fr. Vincentij Margarit, quam prætendit probatã remanere ex confessionibus factis per dictum Petrum Balle insertis in calce suprakalendatorum instrumentorum arrendamenti, seu locationis.

Tamen attento ex dictis confessionibus factis per dictum Balle, non constat de vera numeratione pecuniæ, de qua in viam juris constare debebat, nec constat dictum Petrum Balle habuisse potestatem recipiendi pretia, seu mercedes locationum, seu arrendamentorum, imò ex instrumento procurationis, seu potestatis, sibi attributo per dictum Fr. Vincentiũ Margarit exhibito pro parte Francisci Oller, cum schedula oblata die 27. Novembris 1653. recepto penes Franciscũ Pons Not. pub. Barchinon. die 22. Feb. 1644. constat, quod pecuniæ erant deponendæ in tabula communium depositorũ Barchin. aut Gerundæ, sive in banchis eorundem, & quod dictus Balle non posset firmare apochas, quin prius ei constaret pecunias esse depositas in dictis tabulis, seu banchis, sicque constat dictum Oller defeciisse in probatione veræ, & realis solutionis fiendæ personæ habẽti potestatem recipiendi, & similiter constat in viam juris habentem locationem, seu arrendamentum factum sibi ab hoste, seu tyranno occupãte Provinciam teneri ad solutionem vero domino pretium tantummodo per dictum conductorem promissum inimico, aut tyranno, cum quo contraxit.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Celsitudo insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat, dictum Franciscum Oller condemnandum fore, & esse, prout cum præsenti

condemnat ad dandum, & ſolvendum dicto Reverendo D. Gregorio Parcero 1995 ℔ ℔. *monetæ tempore locationum, ſeu arrendamentorum ſuprakalendatorum currentis, quæ redactæ ad monetam, nunc currentem ſummam capiunt* 399 ℔ ℔. *Barchinonenſiũ, neutram partem in expenſis condemnat, ſed probiſtractis fiat ſolita exequutio.*

21 Nota, quod dictus Oller in memorata ſententia non fuit condemnatus ad ſolvendum vſuras, ſeu intereſſe dictæ quantitatis, quia vſuræ, ſeu intereſſe Logerij non eſt ſolvẽdum per conductorem locatori, ex Font. *deciſ.* 204. & 205. *tom.* 1. & 2. *deciſ.* 538. *num.* 16. Ita fuit deciſum in Senatu referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada R. S. in cauſa Nob. Siciliæ de Carriera, contra Tutores Pupilli Iunquer, Notar. Fores, & Montagut. Et refer. Illuſtri, & Nob. Dom. Ioanne Baptiſta Paſtor R. S. 31. Octobris 1662. in cauſa Nob. Salvatoris de Tamarit, contra Annam Puig Villæ de Baſcara, Not. Ferrer; referente Dom. Alexio de Triſtany R. S. in cauſa Nob. Mariæ Ferrer, & Balle, & tutorum, & curatorum filiorum Ferrer, cõtra Vincentium Riquer, 6. Aprilis 1666. Not. Cortes, in qua fuit dictus Riquer condemnatus ad ſolvendum pretia arrendamentorum, ſine intereſſe.

ARGVMENTVM.

De inſtrumentorum per Notarios, aut eorum ſubſtitutos ad id authoritatem non habentes receptorum validitate, aut nullitate, & vtrum Notarius poſsit ſubſtituere alium, qui non ſit Notarius, nec ſcriptor domeſticus illius, agitur etiã de ratificatione contractuum, & quomodo ea inducatur.

SUM-

SUMMARIVM.

Thema decisionis, n. 1. & 2.
Dubium proponitur, num. 3.
Thenor constit. 3. tit. de Notaris, y Scrivans *transcribitur, n.* 4.
Comprobatur jure communi, num. 5.
Notarius aliũ substituere nõ potest ad instrumẽta conficienda, nisi in casu legitimi impedimenti, in quo alium æque idoneum, practicum, peritum, easdemq; qualitates, & authoritatẽ habentem debet substituere, ibid.
Substitutus, vt acta per eum gesta sint valida, debet esse eiusdem qualitatis scientiæ, peritiæ, & authoritatis, ac ille in cuius locum substituitur, ac subrrogatur, n. 6. *cum decis. Senat. & num.* 10. *cum decis. Senatus.*
Notarij assertioni fides non datur in prohibitis fieri, imò substitutio per instrumentum separatum debet probari, num. 8.
Delegari, & substitui alij nõ possunt, in his, quæ non cõpetunt jure magistratus, num. 9.
Industria persona censetur electa, quando aliquid per verba personalia committitur, ibid.
L. Barbarius Philippus, ff. de off. Prætor. *expenditur, num.* 11.
An instrumenta confecta penes Notarium merè putativum, neutiquam creatum ab habente ad id facultatem, valida sint, numero 12.
Quid dicendũ, quãdo nõ agitur de validitate instrumenti confecti per Notarium putativum, sed instrumento recepto per docentem de sua authoritate, seu Notariatu contra formam statuti, num. 13.
Quod procedit, quamvis statutũ sit Principis rescripto munitum, seu roboratũ cum clausula irritanti, numero 14.
Quomodo error communis inducatur pro validando

instrumento, num. 15.
In dubio judicandum est pro validitate testamenti, ibidem.
Ratio assignatur, ibid.
*R. Decisio refertur, num.*16.
*R. Sententia transcribitur, num.*17.
*Scriptura subscriptione, & signo Notarij carenti, & alijs requisitis, sicque privata deferendum non est, num.*20.
*Liber, aliave scriptura ex se nõ authẽtica nõ aliter fidẽ facit, quam si recondita, ac custodita in aliquo archivio, seu loco publico ad id destinato sit, ad hoc, vt scriptura extracta, ex archivio probet, quod custos non sit suspectus, num.*21.
*Scriptura privata non recognita, nec verificata nullã fidem facit, num.*22.
Scriptura privata per tertiũ descripta, vt probet, requiritur mandatum, num. 23.
Scriptura privata à tertio de voluntate debitoris nescientis scribere facta per eundem tertium verificata, licét non probet debitũ, concurrentibus tamen adminiculis probat contra mandantem eam scribere, ibid. cum decis. Senat.
Fides deneganda est partitæ, seu certificatoriæ à libro aliquo extractæ non constito de tempore, quo fuit descripta, id enim facit eam suspectam, cum per privatam manum fieri potuerit, ibid.
*Ratificatio idem est, ac novum actum gerere, in eaq; eædem solemnitates, quæ in actu ratificato desiderantur, concurrere debent, num.*25.
*In creatione syndicatus, aut alicujus cẽsualis per Universitatem tota universitas, vel saltem duæ partes ex illius singularibus intervenire necessario debent, num.*26.
*Universitas legitimè congregari debet de mãdato Bajuli, alteriusvè superioris, aliàs convocatio, & omnes consilij actus nullius sunt momenti, num.*27.
Decretum Excellentiss. Dom. Locumtenentis Generalis debet interponi in alienationibus Universitatis Regis, ibid.
Ratificatio contractus nulli di-

dicitur novus contractus, num. 28.

Ratificatio actus nulli, vt inducatur, non sufficit generalis, sed specifica scientia, & notitia thenoris actus ratificati, omniumq; illius nullitatum, & circunstantiarum, requiritur non solum facti, sed etiam juris, adeo, vt instrumentum, quod ratificatur in ipso ratificationis actu debet legi, num. 29.

In ratificatione expressa, & jurata per minorem nulla requiritur scientia nullitatum facti, & juris, & solum est necessaria in tacitis ratificationibus, ibid. cum decis. Senat.

Ignorantia nullitatis actus, non probata illius scientia, non præsumitur, num. 30.

Actus ex sui natura nullus, quando nullitas consistit in substantialibus, & essentialibus contractus, ratificari nequit, ibid.

Minor, quamvis postquam major factus per solutiones, alioqvè actus positivos posit actum nullum ratificare, si tamen eos actus, & solutiones fecerit in minori ætate, & adhuc ea durante, ei non obstabunt, nec talis contractus per dictos actus positivos censebitur ratificatus, num. 31.

Universitates, aliique minoris privilegio gaudentes semper in ultimo statu minoris ætatis finguntur stare, ibid.

Ratificatio cõtractus per minorem facti, tum tantum inducitur ex solutionibus, aliisque actibus positivis, quando non alia causa, quam ratificationis præsumi possunt, nec fieri citra jus, & nomen ratificationis, secus autem è converso, num. 32.

Obligatus cum instrumento guarentigio, & quantitatem in eo contentam solvens, dictum contractum ratificare, nec approbare censetur, præsumitur enim timore guarentigiæ, & vitandæ exequutionis gratia solvisse; atque ideo ex tali solutione nullam sequi ratificationem certum est, scientia enim, & notitia in solvente ad hunc effectũ requiritur, maximè nullitatum provenientium ex de-

defectu authoritatis Notarij, num.33.

R. Deciſio refertur, num.34.

Altera deciſio, num,35.

Syndicatus firmatus per ſcriptorẽ Notarij carentẽ qualitatibus, conſt. 23. eſt nullus, ibid.

R. Deciſio refertur, num.36.

R. Sententia tranſcribitur, num.37.

Aliud eſt inſtrumẽtũ, aliud contractus, traditur limitatio dicta conſt.23. tit. de Notaris, y Eſcrivans, *nu.* 38. *cum deciſ. Senat.*

DECISIO LVII.

1 VNiverſitas, & ſingulares perſonæ Caſtri, & Villæ de Oculo-Stricto, vulgo *Ulleſtret* Gerunden. Diœceſis, inſtrumentum Syndicatus firmarunt die 3. Octob. 1639. penes Ioſephum Carlas Chirurgum, vti aſſertũ ſubſtitutum Damiani Ballaſter Notarij Villæ Epiſcopalis, in vim cujus fuerunt vẽdita per dictam Vniverſitatem diverſa cenſualia diverſis perſonis, & maximè Franciſco Bou agricolæ ejuſdem Caſtri, & pro penſionibus decurſis, & ei debitis fuit proviſa exequutio 17. Decembris 1669. per Dom. Alexium de Triſtany R.S. Genitorem meum amãtiſsimum, contra bona ſingularium dictæ Villæ, qui in prædicto cenſuali firmarunt pro quantitate 750 ℔.

2 Dictæ exequutionis nullitatẽ fundabat Vniverſitas ex defectu authoritatis Notarij, qui in dicto Syndicatus inſtrumento interfuit taliter, quod ob illam dicerentur dicta cenſualia nulliter vendita, & creata, & conſequenter, quod erat ſuperſedendum in dicta exequutione inſtata, ſive inſtanda contra bona dictę Vniverſitatis, & ſingularium ejuſdẽ, quia licet dictus Damianus Ballaſter fidem fecerat de dicto Syndicatus inſtrumento, tamen ex lectura ejuſdem conſtabat illud receptum fuiſſe per prædictũ Ioſephum Carlas, vti ſubſtitutum dicti Ballaſter, quinõ erat eo tunc, nec vnquã fuit Notarius, nec vllam habuit poteſtatem, nec authoritatẽ ad prædictum Syndicatum, nec ad alia inſtrumenta recipien-

pienda, nec erat scriptor domesticus dicti Ballaster, nec in domo illius practicabat, nec commorabatur, imó artē Chirurgiæ profitebatur, & prorsus longè à dicto Ballaster habitabat.

3 Ex quibus fuit dubitatum, vtrū dictus Ballaster vti Notarius potuerit substituere dictum Carlas, qui nō erat Notarius, nec scriptor domesticus illius.

4 Negativam dubij resolutionem teneo ex dispositione Constitutionis 23. *sub tit. de Notaris, y Escrivans*, ibi: *Per quant se poden fer molts abusos, y cometre falsedats en lo recepciò dels actes, quis prenen per substituts de algū Notari, abonant dits Notaris ab la bona fe, que tenen de son substitut, tots los actes, que dit substitut haurà pres en nom seu, encaraque del negoci, que se es contractat no hajen tinguda notitia alguna, fins à tant aporta, ò envia lo substitut la copia del acte, que en nom seu assereix haver rebut: Perço est atubim, y ordenā ab consentiment, y aprobacio de la present Cort, que ningu, com à substitut de Notari puga pendrer en nom de aquell ningun acte, si jà no estarà en la matexa casa del Notari, y tindrà tal suficiencia, y experiēcia, que son amo li puga cometrer los negocis de sa Notaria, ó ne tindrà expressa, y particular comissiò del Notari, per qui pēdra lo acte; de manera, que lo poder sie sols per rebrer las fermas dels absents, y no per altre respecte, sots pena de nullitat de tals actes, dels quals no sen puga haver rahò en juy, ni fora de aquell.*

5 Comprobatur dicta constitutio ex dispositione juris communis, in quo tritum est Notariū non posse aliū substituere ad instrumenta conficienda, textus est expressus *in §. non autem in Auth. de Tabell. coll.* 4. Rolend. Rodulf. *in tract. de offic. Tabell. tit. de quatuor requis. fol.* 101. & casu quo propter aliquod impedimentū dictus Notarius non posit intervenire in confectione alicujus instrumenti, dispositum est, vt debeat substituere alium Notariū ęquè practicum, idoneum, peritū, & easdem qualitates, & authoritatem habentem, sicut principalis, vt est text. expressus *in l.* 1. *vers. Quod sic, Cod. de*

de præpos. agent. in reb-lib. 12. ibi: *Per substitutum cartularium ejusdem scrinij, cui præfuturus est ipse idoneum, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam, peritiamque rerum habentẽ præfatũ munus eos implere præcipimus.*

6 Generale enim est in omnibus materijs, vt substitutus, ad hoc, vt acta gesta per eum sint valida, debeat esse ejusdẽ qualitatis, scientiæ, peritiæ, & authoritatis, sicut ille in cujus locum substituitur, & subrrogatur, *cap. statutum, §. in nullo quoque de rescrip. in 6. cap. fin. §. vices suas de off. deleg. in 6. gloss. in l. si eum, §. injuriarum in verbo Dando, ff. si quis caut.* Mandos. *reg. 4. q. 8. num. 3.* Menoch. *cons. 17. num. 8.* Castillo *to. 2. decis. 125. num. 2.* Mastril. *de Magistr. tom. 1. lib. 2. cap. 7. num. 75.* Et expresse Giurba 7 *cons. 99. num. 4.* Gratian. *decis. Marchiæ 157. num. 16. & in add. num. 9.* Gratian. *discep. forens. cap. 800. num. 5.* Dom. Regens Matheu *de Regim. Reg. Val. tom. 1. cap. 4. §. 3. nu. 117. & cap. 6. §. 5. num. 106. & 116.* Ita fuit declaratum in R. A. 4. Julij 1669. in causa quæ ducebatur inter Syndicum Loci de Servià Gerunden. Diœcesis, contra Protectores Anniversariorum Sedis Gerundæ, referente Domino Aleny R. S. in actis Cortell, in qua fuit confirmata provisio supersedimenti facta per Iudicem clamantium, & reclamantiũ in favorem dictæ Vniversitatis sub die 10. Septemb. 1667. sub motivis, quod non constabat, quod Syndicatus instrumentum in vim cujus fuit vẽditum censuale, de quo agebatur, receptum per Hieronymum Baxa Sacristam dicti Loci de Servià, vti substitutum Augustini Savarres Not. pub. Gerund. esset receptum per legitimam personam, cum deficeret in ipso substituto authoritas substituentis.

Nec obstat, quod dictus Ballaster, vti tenens, & Regens Notariam, & Scribaniam de Vllestret asserebat, se substituisse dictum Carlas in illa; quia respondetur multipliciter. Primo, quia non constabat de tali substitutione, imó ex certificatoria in

pro-

processu exhibita constabat, quod recognitis manualibus, regestris, & alijs libris, & instrumentis, quæ tunc reperiebantur in dicta Notaria, & Scribania de Vlleſtret, non reperiebatur, quod dictus Carlas, vti substitutus prædictus, nec alias recepisset instrumentum vllum præter supradictum Syndicatus instrumentum, vti substitutus dicti Ballaster, nec alias, atq; ideo non est præsumendum, quod talis substitutio ei fuerit tradita, & concessa.

8 Secundo, quia assertioni dicti Ballaster non erat credendum, maximè quo ad dictam substitutionẽ, in prohibitis enim aliter fieri non datur fides assertioni Notarij, imó debet talis substitutio per instrumentum seperatũ probari Salustius Tiberius à Corneto *in formul. instr. lib. 3. tit. de subst. pag.* 341. Affictis *decis.* 317. *num.* 3. Mascard. *concl.* 143. & 1101. *verb. Not. num.* 3. Gratian. *discep. forens. cap.* 736. *num.* 33.

9 Tertio respondetur, quia dictus Ballaster erat jam substitutus in dicta Notaria pro Domino vtili, & proprietario earundem, igitur non poterat in illis substituere alium. *Primo*, quia in his, quæ non competunt jure Magistratus non possunt alij delegari, nec substitui, arg. *l.* 1. *ff. de off. ejus cui mand. est jurisd.* & in terminis Roland. *vbi sup. l. more majorum, ff. de jurisd. omn. jud. l. à Iudice* 5. *Cod. de judic.* cum pluribus traditis per Barbos. *in collect. ad hunc text. num.* 1. & 2. Reg. Matheu. *de Regim. Reg. Val. tom.* 1. *cap.* 6. *§.* 5. *num.* 107. *Secundo*, quia Dominus vtilis dictarum Notariarũ, quando substituit dictum Ballaster in illis, elegit industriam personæ illius, Rolandin. *vbi supra*, quando enim aliquid committitur per verba personalia (v.g.) *per se, suis manibus, vel personaliter exequaris*, censetur electa industria personæ, Rebuff. *in l. sciendum* 70. *col.* 5. *post med. vers. Vndecimus, quando testator, ff. de reb. sig.* Gratian. *discep. forens. cap.* 644. *num.* 23. plures invenies citatos à me *in Coron. Benedict. cap.* 2. *num.* 218. & 219. quare certum est, non potuisse dictum Ballaster, sic electũ per

alium ſervire dictas Notariam, & Scribaniam, Rolandin. *vbi ſupra*, Rot. *deciſ.* 628. *nu.* 7. *par.* 3. *recent.* Menoch. *de arbitr. q.* 68. *num.* 12. *& de præſump. præſump.* 21. *n.* 16. *lib.* 2. Celſus Hugo *conſ.* 122. *nu.* 2. Gratian. *deciſ.* 157. *n.* 10. *& diſcep. forenſ. cap.* 644. *num.* 23. *& cap.* 712. *num.* 9.

10 Quarto reſpondetur, quod licet dictus Ballaſter fuiſſet proprietarius dictarum Notariarum, & potuiſſet ſubſtituere alium in illis, tenebatur eligere quendam Notarium idoneum, peritum, & practicum in arte Notarij authoritate Regia munitũ, Conſtit. 1. *& 2. tit. de Teſtaments*, Canc. *var. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 60. *cum ſeq.* provt declaratum exſtitit in R. A. refer. Nob. Dom. Don Franciſco de Ribera, die 30. Martij 1669. in actis Vila, & Margarit, in cauſa, quæ vertebatur inter Syndicum de Calella, & Raphaelem Bonaventuram de Gualbes, & fuit declaratum R. Sententia lata referente Illuſtri, & Nob. Ioanne Baptiſta Paſtor R. S. 6. Novemb. 1673. inter Faanciſcum Carceras ex vna, & Petrum Guixeras ex altera, in actis Cortes, & Mercer.

11 Neque obſtat ſi diceretur, quod particulares de Vlleſ. tret ignorabant, quod dictus Carlas nõ eſſet Notarius, imó illum habebant pro legitimo ſubſtituto in dictis Notaria, & Scribania, & ſic dictum Syndicatus inſtrumentum validũ fuiſſe, *ex l. Barbarius Philippus, ff. de off. Prætor*, Ego *in Coron. Benedictina, cap.* 2. *num.* 43. Nam reſpondetur, quod licet error fuiſſet communis, & dicti contrahentes habuiſſent cauſam errandi, talis tamen error non ſanaret dictam nullitatem, nec efficeret, quod ſcriptura illius, qui non erat Notarius, valeret, doctè Celſus Hugo *conſ.* 106. *nu.* 2. qui dicit hanc eſſe communem opinionẽ, quid, quod, nec errorerat communis, nec dicti particulares habebant cauſam vllam errandi, cum non conſtabat, dictum Carlas exercuiſſe vnquã publicè, & putativë artem Notariæ, nec inſtrumenta vlla recepiſſe in dicta Notaria, nec in alio loco, imó contrarium apparebat ex dicta certificatoria exhibita, & erat

om-

omnibus notũ, quod ille erat Chirurgus, & non Notarius.

12 Ex quibus infero, quod controversa quæstio est inter DD. an instrumenta confecta penes Notarium merè putativum neutiquam creatũ ab habente ad id facultatem, vtrũ valida sint, sed verior affirmativa, Conciol. *alleg.* 67. *n.* 7. Carena *resol.* 62. *num.* 8. Cevallos *com. contr. com. q.* 386. Mascard. *de prob. concl.* 648. *à num.* 47. qui pulchrè rem explicat Dom. Carol. Petra *super rit. in C. V. Neapol. to.* 2. *rit.* 166. *num.* 23.

13 Quid vero dicendum sit, quando non agitur, nec disceptatur de validitate instrumentorum confectorũ apud Notarium merè putativum, sed de instrumento recepto per docentem de sua authoritate, seu Notariatu contra formam statuti disponentis, quod Notarius non matriculatus non possit instrumenta conficere, seu nisi sit de corpore collegij, cui seu illius collegiatis talis facultatis concessa est privativè ad alios Notarios, pluries occurrit casus disputandus in Rot. Rom. & semper pro validitate consimilium instrumentorum, fuit declaratum nulla habita consideratione defectus matriculationis, æquitate sic suggerente, ne fortè, tot instrumenta per eum rogata, & recepta corruant, quia error communis validare dicitur gesta per talem Notarium, *arg. text. in l. Barbarius Philippus* 3. *ff. de off. Prator.* vt videre est *part.* 4. *recent. tom.* 2. *decis.* 119. *num.* 20. & 21. & *decis.* 184. *num.* 45. & 46. *par.* 6. Cyriac. *contr.* 426. *num.* 66. & *seq.* pulchrè Conciol. *alleg.* 67. *nu.* 3. qui testatur ita in suo Senatu decisum fuisse, novissimè Bonden. *collect. leg.* 41. *tom.* 2. conducunt tradita per Dom. Vicecanc. Crespi *obser.* 6. *à n.* 116. Ego *in Coron. Benedict. cap.* 2. *à num.* 41. Sperell. *tom.* 1. *decis.* 30. *per tot.*

14 Quod procedit, quamvis statutũ sit Principis rescripto munitum, seu roboratum cum clausula irritante, Andreol. *contr.* 312. *num.* 3. vbi agebatur de validitate instrumenti recepti per duos Notarios Placentinos in territorio Parmensi, vbi aderat statutum, vt nullus posset reci-

pere instrumenta, nisi esset matriculatus in Collegio Parmensi, & nihilominus fuit in Senatu pro illius validitate concluſum.

15 Ad quam communem opinionem, seu errorem inducendum, vt intret locum sibi vendicet disputatio *d. l. Barbarius*, in occurrenti casu nõ requiritur magnus numerus instrumentorum, imó quatuor sufficere, tenuerunt relati per Conciol. *d. alleg. 67. num. 9.* & in casu ab eo relato visum fuit sufficere pluſquam viginti instrumenta recepta penes Notarium, qui testamẽtum cõtentioſum receperat, vt apparuit ex protocollis illius, & maximi momenti fuit considerare, quod agebatur de testamento pro cujus validitate indubio judicandum est, cum publicè interfit testamenta, & vltimas voluntates sustineri, vt ipse ratiocinatur, *num. 10.* & Cyriac. *d. contr. 426. num. 77. & 78.* & septem in casu, quẽ transcribit Cyriac. *ibidem, num. 71.*

16 Et juxta hæc declaravit Senatus R. Sententia lata die 8. Iulij 1687. referente Dom. Iosepho Pastor, & Mora R. S. in causa Michaelis Tayadella, contra Isidorum, & Mariam Annam Boldu, & Comes conjuges, in actis Rotlan. Not. & quia est exẽplaris, sic transcribitur.

SEQUITUR R. SENTENTIA.

17 *Attento licet constet Ioannem Comes agricolam Parochiæ Sanctæ Columbæ Saserra Vicen. Diœceſ. dominum, qui dicebatur mãsi de les Comes, & manſorum illi vnitorum ſuo vltimo, & valido teſtamento, quod condidit in poſſe Regentis Curam Animarũ ejuſdem Parochiæ, die 19. Septembris 1610. de quo fidem facit Petrus Martyr Giol Presbyter, & Rector ejuſdem Parochiæ haredem ſuum vniverſalem inſtituiſſe Narciſum ejus filium, & caſu quo hæres non eſſet, quia nollet, aut non poſſet, vel moreretur abſque infantibus de legitimo, & carnali matrimonio procreatis, ei ſubſtituiſſe, & haredem ſuum vniverſalem inſtituiſſe Iacobũ Comes alterum filium ſuum, cui ſub forma prædicta decedenti, vel caſu quo eſſet Cleri-*

ricus, vel Religiosus, vel nollet, aut non posset matrimonio copulari substituisse memoratis filijs suis aliquam ex filiabus tunc nubilem, cum gravamine deferendi nomen dicti testatoris, & nubendi, & in defectum dictæ filiæ nubilis substituisse ejus hæredē de legitimo matrimonio successivè, prout hæc, & alia latius in prælendato testamento, cui refertur continentur, constet ex partita obitus, de qua fidē facit dictus Giol Presbyter Ioannem Comes testatorem vltimos suos dies clausisse sibi superviventibus Narciso, & Iacobo ejus filijs, cōstat pariter ex partita obitus prælibatū Narcisum Comes hæredem primo in loco institutum ab hoc sæculo migrasse nullis relictis filijs, nec descendentibas sibi superstite Iacobo Comes ejus fratre in cujus favorem constet purificatum fuisse fideicommissum per ante dictum Ioannem ejus patrem ordinatum, constet dictum Iacobum Comes obiisse sibi superstite Petro Comes filio sibi, & Margaritæ Comes, & Armedans, ejus secundæ vxori cōmuni nullo per eum condito testamento, constet Petrum Comes suo vltimo testamento, quod condidit penes Antonium Oriol Regia authoritate, Not. Civ. Barch. die 12. Feb. 1683. de quo fidem facit Paulus Thoar Not. pub. & de Collegio Notariorum Regiorum Barchinon. hæredem suum vniversalem instituisse Michaelē Tayadella Civ. Honorat. Barch. ad suas liberas voluntates constet ex instrumentis exhibitis, partium confessionibus, & aliàs, Isidorum Bosch, & Comes, & Mariannam conjuges vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè, nunc tenere, & possidere vniversam hæreditatē, & bona, quæ fuerunt Ioannis Comes, & signanter mansum vocatum de les Comes, situm in Termino, seu Parochia Sanctæ Columbæ Saserra, constet per dictum Michaelem Tayadella fuisse petitum sibi cum jurium plenitudine, vti hæredem, & successorem vniversalem dicti Petri Comes adjudicari vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Ioannis Comes Avi

dicti

dicti Petri, condemnarique dictos conjuges, Bosch, & Comes, vti tenentes, & possidētes vniversam hæreditatē, & bona, quæ fuerunt prænominati Ioannis Comes, & signanter mansum prædictum de les Comes ad eidem deserendam, vacuam, & expeditam possessionē illius, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, prætendendo sæpè dictum Petrum Comes, vti filium dicti Iacobi Comes, & positum in conditione, jure proprio, seu ex propria persona, successisse dicto Ioanni Comes ejus avo ex conjectura inconcussè in Regio Senatu Cathaloniæ admissa, videlicet vocationis, filiorum remotioris substituti, quæ ex prædilectionis excessu insluit vocationem vulgaris in fideicommisso in favorem filiorum anteriorum substitutorum in conditione positorum.

Caterū, quidquid sit vtrū filij dicti Iacobi Comes primi substituti, positi sint in conditione modo, quo de jure requiritur, & filij remotioris substituti expressè vocati, in omni casu forent vocati cū qualitate hæreditaria, & sic sub eadem intelligerentur vocati filij dicti Iacobi in cōditione positi. Cōstat præhabitum Iacobum Comes, nedum habuisse in filium dictum Petrum ex secundo connubio, verum etiam Mariannam ex primo nunc vxorem Isidori Bosch, & Comes reum conventum, constat instrumento acto in posse Iosephi Morato Presbyteri, & Regentis Curā Animarum Parochialis Ecclesiæ Beatæ Mariæ Villæ Modiliani, die 28. Octob. 1662. dictum Iacobum Comes inter vivos donasse dictæ Mariannæ ejus filiæ vniversaliter omnia bona sua mobilia, & immobilia, præsentia, & futura, jura, voces, & actiones cum reservatione vsusfructus ejus vita durante pacto adjecto, quod ex eo superēsset ejus obitu sequuto intelligeretur comprehēsum sub dicta donatione, & quinquaginta librarum ad testandū, de quibus nulla per eum facta dispositione, pertinerent, & spectarent ad dictam donatariam, per quam constat donationem acceptatā fuisse ex quibus liquet deficere dicto

Petro

Petro Comes qualitatẽ hæreditariam, sicque neutiquam fideicommissum pratẽsum in sui favorem purificatũ fuisse, sed in favorem dictæ Marianneæ ejus sororis.

Nec relevat dicere neutiquam attendendum esse supra dictam donationem, vti nulliter factam, videlicet ex falsa, & erronea causa, & inconsulto calore iracundiæ cũ de prædictis nõ constet modo, quo de jure constare debet.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia conclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat dicto Michaeli Tayadella, in, & per eum petitis, & pratensis circa adjudicationem universæ hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt prælibati Ioannis Comes filẽtium imponendum fore, & esse, provt cum præsenti imponit, dictosque conjuges Isidorum, & Mariannã Bosch, & Comes à prædictis absolvendos fore, & esse, provt cũ præsenti absolvit. Quo vero ad adjudicationem universæ hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt dicti quondam Petri Comes petitam, & pratensã per dictum Michaelem Tayadella attento ex fide baptismi, de quo fidem facit Iosephus Bollò Presbyter S.T.D. & Rector Parochialis Ecclesiæ Sanctæ Columbæ de Centelles Vicen. Diœc. ex testiũ depositionib⁹ ministratorum super articulo 8. ex oblatis pro parte dicti Tayadella, 11. Octob. 1683. ex instrumentis exhibitis, & aliàs constat dictum Petrum Comes fuisse filium legitimum, & naturalem Iacobi Comes, & Margaritæ Comes, & Armadans ejus secundæ, sicque illi competiisse legitimã, & alia forçan credita in hæreditate, & bonis, quæ fuerunt dicti Iacobi ejus patris, constat, vt superius dictum est prahabitum Petrum Comes, suo vltimo, & valido testamento, quod condidit penes Antonium Oriol Not. Regium Civem Barchin. 12. Febr. 1683. hæredem suum universalem instituisse dictum Michaelẽ Tayadella ad suas liberas voluntates, constat ex partita obitus dictum Petrũ Comes testatorem, è vivis evolasse constat universam hæreditatem

tem, & bona, quæ fuerũt memorati Iacobi Comes patris dicti Petri testatoris, nunc vsufructuario, & proprietario nominibus respectivè tenere, & posidere Isidorum Bosch, & Comes, & Mariannam conjuges, cõstat per dictum Tayadella petitum fuisse, sibi cum jurium plenitudine adjudicari universã hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Petri Comes testatoris, condemnariq; dictos cõjuges Isidorum, & Mariannam Bosch, & Comes vsufructuario, & proprietario nominibus antedictis, vti tenentes, & posidentes universam hæreditatẽ, & bona, quæ fuerunt dicti Iacobi Comes patris dicti Petri, ad ei dandum, & solvendum portionem legitimæ dicto Petro attingentem, & alia ei competentia, in, & super hæreditate, & bonis, quæ fuerunt dicti Iacobi Comes.

Et licet per dictos conjuges Bosch, & Comes pratendatur suprakalendatum testamentum dicti Petri Comes nullitatis vitio laborare, tanquam confectum intus Civitatem Barch. per prahabitum Oriol, non descriptum, nec matriculatum in Collegijs Notariorum pub. Regiorum Collegiatorum dictæ Civitatis, quibus in vim Regiorum privilegiorum tãtum concessa est facultas conficiendi instrumẽta intus dictam Civitatẽ privativè ad quoscumque alios non matriculatos cum clausulis irritãtibus taliter, quod de instrumentis per dictos non matriculatos conficiendis, seu confectis nulla posit in judicio haberi ratis, vti confecti per personas privatas, & authoritate Notariatus penitus carentes consequenterq; nullum jus competere posse dicto Tayadella ad pratensam adjudicationem petendam, vigore dicti testamenti nulliter recepti.

Caterum licet verum sit dictum testamentum, tanquam receptum per Notariũ non matriculatum, & contra formam, seu thenorẽ dictorum Regiorum Privilegiorum de vigore juris nullum fore. Attento tamen constat pranominatũ Antoniũ Oriol esse Not. Regium Regia authoritate creatum cum facultate

tate conficiendi instrumenta in omnibus terris ditioni suæ Regiæ Mag. subjectis solummodoque ei obstare matriculationis defectũ. Constat præterea ex prothocollis illius positis in posse scribæ præsentis causæ, & ex certificatoria per eundem scribam facta, & in processu producta dictum Oriol, ab anno 1676. quo authoritatim Regiam obtinuit, tanquam Not. intus Civitatem Barch. recepisse septuaginta, & vltra instrumenta, ex quibus certum est instrumenta per eum confecta valida fore æquitate sic suadente ne tot tantæque laudabiles dispositiones penes ipsum cõfectæ pereant, seu corruant, in tam manifestum, & notoriũ detrimentum publicæ vtilitatis.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs suæ Excellentia eandem conclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronũtiat, & declarat dicto Michaeli Tayadella adjudicandam fore, & esse, cum jurium plenitudine, prout cum præsenti adjudicat vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Petri Comes dictosque conjuges Isidorum, & Mariannam Bosch, & Comes vsufructuario, & proprietario nominibus respectivé, vti tenentes, & possidẽtes vniversam hæreditatem, & bona, qua fuerunt supradicti Iacobi Comes condemnandos fore, & esse, prout cum præsenti illos condemnat ad ei dandum, & solvendum portionem legitimæ, & alia dicto quondam Petro Comes competentia, & spectantia, in, & super hæreditate, & bonis dicti Iacobi ejus patris, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, & suo in casu interesse, dictæ portionis legitimæ, & aliorum forçan, liquidandorum fructuum interesse, & temporis á quo liquidatione reservata in decreto exequutionis, seu alia vlteriori liquidatione neutram partem in expensis condemnat pro bistractis vero solitã exequutionem fieri mandat.

18 Neque obstabat alia certificatoria exhibita pro parte dicti Francisci Bou, qua Petrus Gerones Not. pub. Villę Episcopalis fidem faciebat

ſe ad inſtantiam dicti Bou extraxiſſe, à quodam libro exiſtenti in poſſe Petri Almar Iurati dictę Villę, & Caſtri, intitulato: *Llibre, à hont ſe continuaràn las Enſiculacions ſabedoras en lo Caſtell de Vllestret, las tallas ſe faràn, los carrechs delas cauſas pias en virtut del Privilegi concedit, y tot lo que en virtut de dita Enſaculaciò, y determinacions ſe determinarà en Conſell, &c.* Partitam cujuſdam determinationis Concilij dictæ Villæ, qua continebatur, quod dictum Concilium ratificaverat, laudaverat, & approbaverat creationes cenſualium creatas per dictum Syndicum, in vim prædicti Syndicatus.

19 Cæterum hanc certificatoriam nullius eſſe roboris, & efficaciæ ex ſequentibus fundamentis, oſtendo.

20 Primum, quia conſtat dictam certificatoriam inſtrumentum publicum non eſſe, quia non fuit extracta ab ſcriptura publica, nec ab ſcriptura confecta per manũ Notarij, nec alterius perſonæ publicæ, ſed à quadam partita ſcripta, in dicto libro per manum perſonæ privatę, quæ cum careret ſubſcriptione, & ſigno Notarij, aliiſque requiſitis ſcripturæ authenticæ, ei non erat deferendum, *cap. ſcripta 2. de fid. inſtr.* Covarrub. *pract. qq. cap. 20. à nu. 1.* Rot. *deciſ. 390. num. 1. & 2. p. recent.* Rot. *diverſ. deciſ. 76. p. 1. n. 1.*

21 Secundum, quia dictus liber, non eſt ſcriptura publica, nec erat cuſtoditus, & reconditus in archivio publico, nec dictus Almar eum habebat in ſua domo, ſed in domo propria dicti Franciſci Bou, conſequenterque dicto libro fides vlla adhibenda erat, quia ad hoc, vt aliquis liber, ſeu alia ſcriptura, quæ ex ſe non eſt authẽtica fidem faciat neceſſe eſt, quod ſit recondita, & cuſtodita in aliquo archivio, ſeu loco publico, ad id deſtinato. Auth. *ad hæc, Cod. de fid. inſtr.* Seraph. *deciſ. 642. num. 1.* Maſtrill. *deciſ. 43. nu. 11. 12. & 13. tom. 1.* Rot. *deciſ. 465. num. 4. par. 4. recent.* Dom. Xammar *rer. jud. def. 31. num. 38. tota*; maximè ſi attendatur, quod ob prędicta dictus Almar erat ſuſpectus, & inter ſubſtantialia, quę requi-

quiruntur, vt scripturæ extractæ ex archivio probēt, necesse est, quod custos non sit suspectus, Rot. *divers. decis.* 183. *n.* 4. *p.* 2.

22 Tertium, quia, nec littera dictæ partitæ, nec firmæ illorum verificatæ fuerunt, consequenterque nullam fidem facere, quia scriptura privata non recognita, nec verificata nullam fidem facit, Fontan. *claus.* 6. *gloss.* 3. *p.* 7. *nu.* 1. & 9. Gratian. *decis.* 111. *n.* 11. Rot. *decis.* 145. *n.* 3. *p.* 3. *recent.* Licet dictus Gerones Notarius fidem de illa faciat, quia ille tantum attestatur, se invenisse talem partitam in dicto libro non tamen certificat, à quo fuit scripta, atque ideo non ex hoc recipit robur dicta partita, nec sanantur defectus illius, Rot. *decis.* 382. *nu.* 2. *par.* 1. *recent.* Dem. Xamm. *rer. jud. def.* 31. *n.* 47.

23 Quartum dato, quod dictus Iuratus dictam partitam scripsisset, non constabat de mandato per totum Concilium dictæ Vniversitatis ei tributo ad illam describendā, & continuandam in dicto libro, quod requiritur, ad hoc, vt scriptura privata descripta per tertium probet Canc. *var. p.* 1. *cap.* 22. *n.* 4. Rebuff. *in tract. de Chyrograph. in præfat. n.* 37. Covarrub. *pract. qq. cap.* 27. *nu.* 2. Grat. *discep. forens. cap.* 768. *n.* 56. & 57. nec concurrebant adminicula, provt dicitur in casu, scripturæ privatæ à tertio de voluntate debitoris nescientis scribere factæ per eundem tertium verificatæ, quæ licet non probet debitum regulariter, Canc. *var. p.* 1. *cap.* 22. *num.* 4. Gratian. *cap.* 185. *nu.* 20. Genua *de scrip. privat. tit. de apocha manutertij facta, num.* 20. *fol.* 96. Scaccia *de judic. cap.* 11. *n.* 1071. concurrentibus tamen adminiculis probat contra mandantem eam scribere, ita Senatus referēte Nob. Dom. Ioanne Baptista Pastor R. S. 30. Martij 1662. in causa Petri Cudinas, contra Franciscum, & Mariam Annam Fina, quæ fuit confirmata in gradu supplicationis, refer. Nob. Dom. Iosepho Rull R. S. 14. Novembris 1667. in actis Preve Notarij, & referente Dom. Alexio de Tristany R. S. 26. Iunij 1671. in causa Catharinæ Llosas, contra Ioannem

Bonamussa, agricolam de Trentapassos, in actis dicti Preve. Neque cõstabat, quod dictus Iuratus esset persona electa, & deputata ad describendas, & continuandas in libris vniversitatis deliberationes illius, de qua deputatione necessario debebat constare. Rot. *decis.* 135. *par.* 1. *recent. nu.* 8. & expresse *decis.* 408. *n.* 3. *p.* 3. *recent.* Neque constabat de tempore, quo dicta partita fuit descripta in dicto libro, ex qua sola ratione fides certificatoriæ, & partitæ prædictæ est deneganda, Caputaq. *decis.* 41. *nu.* 4. *part.* 1. Osasch. *decis. Pedemont.* 69. *num.* 5. Dom. Xammar *rer. jud. def.* 31. *num.* 45. Nam si non constat de dicto tempore semper talis scriptura censetur suspecta, cum hoc potuerit fieri per privatam manum Gratian. *discept. forens. cap.* 736. *num.* 39. & 44. & *cap.* 582. *num.* 2. & 12.

24 Rursus pondero, quod licet dicta partita fidem faceret, & esset in forma probanti, adhuc tali casu non possent sustineri prædicta censualia, nec dictũ Syndicatus instrumentum ratificatũ dici posset, nec aliàs dicta asserta ratificatio in dicta partita contenta vllum operaretur effectum sequentibus considerationibus.

25 Prima, quia ratificatio, seu ratihabitio nihil aliud est, quã actum novum gerere, atque ideo requiruntur in illa eędẽ solemnitates, eademque requisita, quæ desiderantur, & concurrere debent in actu ratificato, Gratian. *discep. forens. cap.* 565. *à num.* 47. & *cap.* 933. *num.* 16. & *cap.* 981. *num.* 44. in terminis Regens Marinis *quotid. qq. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 12. Rebuff. *in prax. benef. in rub. de rescrip. p.* 2. *cap.* 51. Tiraquel. *in tract. de retract. lign. §.* 1. *gloss.* 10. *nu.* 90. Bellon. *cons.* 71. *nu.* 6. Farinac. *in posth. par.* 1. *decis.* 160 *num.* 4. & 395. *n.* 4. Menoch, *cons.* 404. *nu.* 13. & *cons.* 368. *à num.* 18. Vbi efficacem rationem reddit, Surd. *cons.* 28. *num.* 120. & *decis.* 70. *nu.* 14. plenè Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib.* 25. *tit.* 6. *num.* 51. Castillo *lib.* 1. *contr. cap.* 13. *num.* 11. & 12. Rot. *post labyrinth. cred.* Salgad. *decis.* 8. *nu.* 11. Font. *claus.* 7. *gloss.* 7. *p.* 7. *nu.* 31. vbi sic fuit decisum refert. Se-

26 Secunda, quia in creatione Syndicatus, alicujus Vniversitatis, & in venditione cēsualium necesse est, quod tota vniversitas collegialiter cōgregata sit præsens, Celsus Hugo *cons.*106. *num.*4. & in omnibus actibus Vniversitatis intervenire necessario debent saltem duæ partes ex tribus ex singularibus dictę Vniversitatis collegialiter cōgregatæ in loco solito, vt est tex. *in l. nulli*, vbi gloss. *in verb. Duæ partes, ff. quod cujusque Vniversitatis nomine*, *l. nominatim*, & ibi gloss. *Cod. de decur. lib.*10. *l.*2. *&* 3. *ff. de decret. ab ord. faciend.* gloss. *in cap.*1. *verb. Constitutum de his, quæ fiunt à majori parte Capituli*, Loseus *de Iur. Vniversf. par.*1. *cap.*3. *nu.*69. *&* 75. Canc. *in suo jur. resp. post* 1. *par. var. n.*140. Ripoll *var. cap.*11. *nu.*134. Iacobus Coelius *in com. ad Bull. de bon. reg. Vniversf. cap.*32, *nu.*11. *&* 12. Andreolus *controv.* 406. *num.*19. *&* 20. quare in dicta deliberatione cōstat in ea non adfuisse nisi quatuordecim personas, & cum eis ipsemet Franciscus Bou, & Concilium dictæ Vniversitatis formari, & componi ex 36. personis dicebatur, atque ideo necessario debebant cōcurrere 25. personæ, sequitur nullius valoris, & efficaciæ esse prædictam ratificationem.

27 Tertia, quia ad hoc, vt Vniversitas dicatur legitimè congregata debet illa cōgregari de mandato Bajuli, aut alterius superioris, nam aliàs convocatio non valet, & omnes actus Concilij nulli existimantur, *l.*2. *cum gloss. ff. de decret. ab ord. faciend. l.*2. *Cod. de decur.* Mar. *decis.* 800. *num. vlt. vol.*1. Boer. *decis.*80. *num.*12. Loseus *de Iur. Vniversf. par.*1. *cap.*3. *num.*66. & ita decisum refert in R. A. refert Dominus Xammar *de Privil. Civit. Barchin. in nova impress. §.* 20. *num.*32. *&* 33. & in alienationibus Vniversitatis Regiæ interponi debet decretū Excellentissimi Domini Locumtenentis Generalis, Canc. *par.*3. *cap.*17. *num.*202. Font. *decis.*122. *num.*2. vt latius dixi *tom.*1. *decis.*24. *num.*23. & consequenter cum hęc deficerent in prædicta deliberatione sequebatur nullum ef-

fec

fectū producere potuisse memoratam ratificationem.

28 Neque obstat ponderatio, quod saltem dicta ratificatio erat sustinenda, quoad obligationes particulariū, quia respondetur, certum esse, quod dicti particulares non ratificarunt talem contractum nomine proprio, nec talis obligatio nomine proprio adest in dicta deliberatione, quare cum ratificatio cōtractus nulli dicatur novus contractus, vt ex Doctoribus *supra num.* 18. allegatis constat, quibus adde Surd. in his terminis loquentem *decis.* 70. *num.* 14. sequitur ex dicta ratificatione resultare non posse obligationem vllam respectu particularium.

29 Rursus respondetur (dato, & non concesso, quod dicta deliberatio fuisset legitimè facta) certum esse dictos singulares, qui deliberationi prædictæ adfuerunt, ignorasse nullitates illius, maximè defectus authoritatis Notarij, & solum sensisse ratificare determinationem quandam antea factam de tempore pestis per Concilium dictæ Vniversitatis, pro validitate enim, & subsistentia cujusvis ratificationis necessario desideratur, vt ratificans habeat non solum plenam, sed specificā notitiam, & scientiam the noris actus ratificati, & nullitatis ratificandæ, cum omnibus suis qualitatibus, & circunstantijs, vt tenent Surd. *cons.* 328. *num.* 17 Farin. *decis.* 363. *num.* 3. Gratian. *discep. forens. cap.* 513. *num.* 30. & *cap.* 599. *num.* 28. Menoch. *cons.* 439. *num.* 41. & alij ab eis allegati, Rot. *decis.* 109. *num.* 2. & *decis.* 633. *num.* 4 & *decis.* 268. *par.* 4. *recent. num.* 2. & *decis.* 363. *num.* 3. & *decis.* 160. *nu.* 3. & *cap.* 3. *recent.* Regens Leo *decis.* 169. *tom.* 12. *cum seq. tom.* 2. & *in juris respons. post decis.* 133. *à num.* 183. *ad* 218. quæ quidem scientia non solum requiritur facti, sed etiam juris, hoc est nullitatū actus ratificati, Rot. per Beltram. ad Gregor. XV. *decis.* 208. *num.* 8. & *decis.* 260. *num.* 22. Surd. *cons.* 150. Corneus *cons.* 207. *num.* 8. *lib.* 1. Osasch. *decis.* 179. *nu.* 13. Menoch. *cons.* 39. *nu.* 42. 43. 56. & 57. idem Menoch. *cons.* 1158. *nu.* 10. multos congerit Salgad. *post labyrinth. cred.*

decis.

decis. 8. *num.* 10. Giurba *decis.* 105. *nu.* 12. optimè Censis *de cens. decis.* 278. *num.* 24. ita decisum fuisse testatur, Font. *claus.* 7. *gloss.* 2. *part.* 7. *num.* 31. in tantum, vt instrumẽtum, quod ratificatur debet legi in ipso actu ratificationis, Franciscus Molin. *de rit. nup. lib.* 2. *diff.* 17. *nu.* 82. Gratian. *discep. forens. cap.* 699. *n.* 18. *& cap.* 499. *nu.* 32. *& cap.* 162. *num.* 3. Mascard. *de probat. conclus.* 1255. Bertechin. *in repert. verb. Ratificatio*, *num.* 90. Rot. Gen. *decis.* 15. *n.* 2. Menoch. *cons.* 1158. *num.* 11. *&* 12. Verum in ratificatione expressa, & jurata per minorem nulla requiritur scientia nullitatum facti, & juris, & solum talis scientia est necessaria in tacitis ratificationibus, Molina *de Hisp. Primog. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 22. ibi in id ipsum Boer. *decis.* 30. *nu.* 11. Cyriac. *controv. forens. tom.* 4. *controv.* 599. *n.* 142. Gratian. *cap.* 513. *num.* 30. Dom. Peguer. *decis.* 139. *tom.* 1. *num.* 15. Cevallos optimè *com. contr. com. q.* 723 ita per R. Senatum fuit decisum referente Nobil. Dom. Hieronymo de Magarola R. S. Regia Sententia lata 1. Oct. 1683. in actis Ros Not. in causa Iosephi Prats, & Crespiera, contra Iacobum Ballas agricolam Villæ Modiliani, non obstante decisione R. Senatus, referente Dom. Iosepoo Aleny R. S. die 4. Nov. 1681. in causa Petri Ginesta Gerundæ, contra Protectores Anniversariorum ejusdẽ Civitatis, quia in ea agebatur de tacita ratificatione.

Hanc scientiam tenebatur probare dictus Bou (quod non fecit) quo in casu præsumi ignorantiam dictæ nullitatis in dictis Conciliarijs, Surd. *cons.* 328. *nu.* 27. Ciofi. *cons.* 28. *lib.* 2. *nu.* 15. Mascard. *de probat. concl.* 1255. *num.* 3. Rot. *decis.* 160. *par.* 3. *recent. num.* 3. Et licet eam probaverit, tamen ob defectus prædictos dictum instrumentum non potuisse ratificari: nam actus ex sui natura nullus, quando nullitas consistit in substãtialibus, formalibus, & essentialibus contractus, ratificari non potest, Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 25. *tit.* 6. *num.* 50. Gratian. *discep. forens. cap.* 124. *nu.* 23. *& 26. & cap.* 470. *num.* 23. *& cap.* 963. *num.* 4. *&* 6. Surd. *cons.* 28. *num.* 122. *& cons.* 183. *num.*

num. 34. Cohel. *de bon. reg. Vniverſ. cap.* 32. *nu.* 8. 9. & 10. Cellus Hugo *conſ.* 10. *n.* 7.

31 Neque tandem obſtabat conſideratio, ex ſolutione diverſarum penſionum dicto Bou ratione cenſualium ei venditorum per dictam Vniverſitatem, quia reſpõdetur. *Primo*, quod licet minor poſtquã major factus eſt per ſolutiones, & alios poſitivos actus poſsit ratificare cõtractum, Grat. *diſcep. forenſ. cap.* 711. *num.* 63. Tamen ſi dictos actus, & ſolutiones fecerit durante adhuc minori ætate illi non obſtabunt, nec talis contractus per dictos actus poſitivos cenſetur ratificatus, Odd. *de reſt. in integ. part.* 1. *q.* 75. *à nu.* 1. 2. & *ſeq.* in terminis Vniverſitatis, Stayban. jun. *reſol. forenſ.* 381. *num.* 29. Roderic. *de ann. redd. lib.* 1. *q.* 14. *n.* 63. Amat *var. reſol. cap.* 99. *nu.* 3. & 4. *lib.* 2. quare cum Vniverſitates, & alij, qui privilegio minoris gaudent fingantur ſemper ſtare in vltimo inſtanti minoris ętatis, Odd. *de reſt. in integ. p.* 1. *q.* 19. *art.* 7. *num.* 73. *cum ſeq.* Eman. à Coſta *in repet. l. Gallus, §. & quid ſi tantum, p.* 2. *n.* 81. Et ſic ſemper ſit in eodem ſtatu minoris ætatis, Canc. *p.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 239. Sequitur dictas ſolutiones factas per Iuratos dictę Vniverſitatis nullũ præjudiciũ ei afferre poſſe, nec dicta cẽſualia per illas cenſeri ratificata.

32 Reſpondetur *ſecũdo*, quod tunc tantum ex ſolutionibus, & alijs actibus poſitivis inducitur ratificatio cõtráctus facti per minorem, quando prę-ſumi non poteſt alia cauſa, quam ratificationis, & actus illi fieri non poſſunt citra jus, & nomen ratifiactionis, ſecus autem, quando adeſt alia cauſa, propter quam prę-ſumi poteſt ſolutum fuiſſe, *l. cum de indebito, ff. de probat.* Surd. *conſ.* 328. *num.* 24. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 499. *n.* 29. Marta *conſ.* 81. *num.* 15. Farin. *conſ.* 144. idem Surd. *conſ.* 221. *nu.* 3. Celſus Hugo *conſ.* 22. *num.* 5. & 27. Mennoch. *conſ.* 1158. Gabriel *conſ.* 57. *lib.* 1. *prope fin.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 1255. *num.* 51. Et quę-libet cauſa ſufficiẽs eſt ad excludẽdam ratihabitionẽ, Leo *deciſ.* 75. Font. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *par.* 13. *num.* 49. Canc. *var.* 2. *cap.* 6. *nu.* 104. quare cum conſta-

constabat dictam Vniversitatem de Vlleſtret alia censualia vendidisse dicto Francisco Bou præter ea, quæ disputabantur, in quibus nullitates defectus authoritatis Notarij, decreti superioris, & aliàs nõ existabant, sequitur, dictas pensiones solutas per illã censeri dicto Bou pro pensionibus eorum censualium, non vero pro istis, quæ vitio hujusmodi nullitatum laborabant.

33 Concludo, cum doctrina Cancerij *d.p.2.cap.2.nu.*104. dicentis, quod si aliquis est obligatus cum instrumento guarentigio, & ejus vigore solvit quantitatem in eo contentam, non censetur approbare, nec ratificare dictum contractũ, cum præsumatur, quod ille talis solverit timore dictæ guarentigiæ, & ad vitandam exequutionem, sicq; ex tali solutione sic facta nullam sequi ratificationem, cum pro ea inducenda requiratur scientia, & notitia insolvente, Gratian. *discep. forens. cap.* 499. *nu.*24. Surd. *cons.* 349. *num.*23. Canc. *d. par.2.cap.6. num.*103. maximè nullitatum proveniẽtium ex defectu authoritatis Notarij, Dominus Michael Ferrer 3. *p. observ. cap.*107. *num.*3. Aflict. *decis.* 283. *num.*1.

34 Die 20. Februarij 1671. in actis Rusasta ad relationem Nob. Dom. Don Francisci de Ribera, fuit commutata provisio, & provisum, quod procederetur via ordinaria, quia substitutus, qui recepit instrumẽtum Syndicatus nõ habebat qualitates dictę constitutionis 23. *tit. de Notaris, y Escrivans.* Et postea die 20. Octob. 1675. ad relationem ejus Nob. Dom. de Ribera R.S. fuit decisum, instrumentum Syndicatus factum per substitutũ Notarij fuisse nullum vigore dictæ const. in causa Michaelis Ferrer Civis Honorati Barch. in Oppido de Vilabertràn domiciliati, contra Syndicum Loci de Crespià, in actis Cortès, & Mercer Not. quia dictus substitutus nõ commorabatur in domo dicti Notarij.

35 Ita similiter antea fuerat declaratum per Dominum Alexium de Tristany R.S. die 5. Februarij 1666. in causa Vniversitatis de Crespià, contra Didacum Bruguer, & Pifferrer, in actis Comdor,

& proviſum, quod dictus Bruguer non poterat procedere contra Vniverſitatem, & ſingulares de Creſpià exequutivè in vim inſtrumenti cenſualis, & penſionum illius contra dictos ſingulares, & Vniverſitatem, quia Syndicatus erat firmatus penes ſcriptorem Notarij carẽtem qualitatibus hujus conſtitutionis, reſervato jure dicto Bruguer in judicio ordinario, juxta doctrinam Fontan. *tom. 2. de pact. clauſ. 6. gloſſ. 3. part. 7. num. 74. verſ. Contingit, & num. antecedentibus.*

36 Et juxta diſpoſitionem dictæ Conſt. 23. fuit deciſum per R. Senatum R. Sententia lata referente Nob. Dom. Hieronymo de Magarola R. S. die 10. Octob. 1686. in cauſa Gregorij Pellicera, & Syndici Loci de Creſpià, in actis Golorons, Not.

SEQUITUR R. SENTENTIA.

37 *Attento licet cenſualis inſtrumento acto penes Onuphrium Morera Notar. pub. Villæ de Figueres Gerunden. Diœc. die 9. Septemb. 1652. conſtet Ioſephum Màs agricolam Loci de Creſpià ejuſdẽ Diœc. vendidiſſe, & originaliter creaſſe Hieronymo Palliſſera natu minori incolæ Loci de Llers ejuſdem Diœc. cenſuale quoddam pretij, ſive proprietatis 500 ℔. monetæ Barchin. & penſionis totidẽ ſolidorum ſingulis annis, die 9. Septembris ſolvendorum cum obligatione bonorũ omnium dictæ Vniverſitatis, & ſingularium illius, cum renũtiationibus, clauſulis guarentigijs, & alijs in ſimilibus apponi ſolitis, & conſtet de ſolutione pretij dicti cenſualis ex apocha in calce diſti inſtrumenti continuata, conſtet etiam prædictum Syndicatum fuiſſe incertum in corpore dicti cenſualis inſtrumenti, & de illo fidem facere Iacobum Piſarrer Notar. pub. Villæ Biſulduni aſſerentem fuiſſe dictum Syndicatum, receptum per Michaelẽ Querdicti Loci de Creſpià intereſſentem in ejus locum, ſub die 24. Junij 1652. conſtet pariter fuiſſe pro parte dicti Gregorij Palliſſera petitum dictã Vniverſitatem Loci de Creſpià, & ſingulares, qui dictum Syndicatus inſtrumentũ firma-*

marunt condẽnari ad ei dandum, & solvendum 600 ℔. dictæ monetæ pro pensionibus cessis sapè dicti censualis, & pensiones à catero debendas, & in consequentiam supersedimentum per Nobilẽ Narcisum de Anglasell R. S. in præsenti causa provisum die secunda Aprilis 1675. est tollendum.

Caterum attento constat Syndicatum prædictum fuisse per dictum Michaelẽ Quer Paratorem lanæ dicti Loci de Crespià receptum, quem non constat fuisse Not. Regium, nec tabellionatus authoritatem à jure requisitam habuisse ad instrumenta recipiendum, nec constat fuisse domesticum dicti Piffarrer Notarij, nec cum eo, tunc tẽporis habitasse, vt dictum instrumentum illius nomine recipere posset juxta constitutionem 23. tit. De notaris, y Escrivans: Neq; pariter constat fuisse dictum Quer substitutum creatum à Venerabili Abbate Bisuldunĩ, vt fides in instrumentis ab eo receptis adhiberetur, nec aliter constat pecuniam in vtilitatem dictæ Vniversitatis versam fuisse, ex quibus omnibus constat de invaliditate dicti Syndicatus, & consequenter dictam Vniversitatem ad solutionem dicti censualis non teneri.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia insequendo conclusionem in R. A. factam sententiat, pronuntiat, & declarat, & dicto Gregorio Pallissera, in, & per eum petitis contra dictam Vniversitatẽ, & singulares dicti Loci de Crespià ratione memorati cẽsualis silentium imponẽdum fore, & esse, provt cũ præsenti imponit, dictosque Syndicum Vniversitatis de Crespià, & singulares illius ratione jam dicti censualis absolvendos fore, & esse, provt cum præti absolvit; reservato tamen jure si quod competit dicto Pellissera, contra dictum Iosephum Mas, seu ejus heredes qui pretium dicti censualis recepisse constat in alio judicio, neutram partem in expensis condemnando, sed pro bistractis sua Excelentia solitam exequutionẽ fieri mandat.

38 Adverto, quod licet per

dict. Const. 23. tit. *De Notaris, y Escrivans* sit dispositū, substitutos nō domesticos Notariorum publicorū Cathaloniæ, non posse conficere, & recipere instrumēta, & quod si ea recipiant, & conficiant, sint nulla, attamen si ex testiū depositionibus, vel aliàs constat de substantia contractus celebrati inter partes in dicto instrumento reprobato contractus valet, & partes ad observantiam illius compellūtur, quia reprobato instrumento, non censetur reprobatus contractus, cum scriptura reprobata tendat ad probationem illius, & non ad substantiam contractus conventi inter partes, & sic quoties de illius celebratione costat aliūde, talis contractus remanet validus, Font. *de pact. tom. 2. claus. 6. gloss. 3. par. 7. à n. 64. ad 75.* Pareja *de instr. edit. tit. 1. resol. 3. §. 1. nu. 36.* Idem Font. *tom. 1. de pact. claus. 1. num. 5.* Canc. *var. p. 2. cap. 3. à nu. 40.* Ita Senatus referente Domino Ioanne Colomer R.S. 22. Octoct. 1681. in actis Famada Notarij, in causa Petri Comamulionis Villę Oloti, contra Stephanum Llança majorem dierum, & Stephanum Llança minorem ejus filium, & alios dictæ Villæ. Similis referente Dom. Iosepho Aleny 7. Ian. 1683. in actis Armengol Notarij, in causa Ioannis Peguillem Blanquerij de la Bisbal, contra Catharinam Clara nubilem, & iustius obitu sequuto contra Priorem, & Conventū Sancti Iosephi Fratrum Carmelitarum Excalceatorum Gerundę, ibi: *Constat de jure annullato instrumento contractus non requirentis scripturam, qualis est donatio, quia in illo non fuit servata forma, seu modus per statutum in illius receptione præfixus, non ideo annullari contractū, quia aliud est instrumentū, & alid contractus, sicut alius est continens, & aliud contentum, cum instrumentum non substantiam contractus, sed scripturam, non veritatē illius, sed thenorem respiciat, & ipso cōtractu probato contrahentem aliunde, quam per instrumentum, provt hic, posse sequi condemnationem, & consequenter in vim donationum prædictarum, aliunde, qua per instrumenta illarum*

rum probatarum, dictũ mansum Poch, nunc ad dictos Priorem, & Conventũ Sancti Iosephi Gerundæ, & non ad dictam Peguillem pertinere.

ARGVMENTVM.

Explicatur constitutio 1. tit: *De Testaments, y altres vltimes Voluntats*, & quando censetur rogatus, & adhibitus Notarius adconfectionem testamenti.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1.

Ad validitatem testamenti, quo ad extraneos requiritur, quod Notarius sit rogatus, & adhibitus, nu. 2.

Et testamentum debet esse lectum, & publicatum à Notario coram testibus, & testatore, & non per testes, ibid.

Aut saltem, quod testamen- sit subscriptum, seu adnotatum à Notario, ibid.

Explicatur Const. 1. tit. De Testaments, y altres vltimes Voluntats, *num. 3.*

Indubio Notarium rogatum, vel interveniſſe in aliquo actu nõ est præsumendum, num. 4.

Nisi probetur, & quomodo, ibid.

An ex repertura scripturæ inter scripturas, & plicam testamentorum, & codicillorum constet de rogitu, & interessentia illius, n. 5. & num. 10. cum deeis. Senatus, & num. 11. cum decis. Senatus.

Notario, sine testibus nõ creditur, num. 6.

Objectio, num. 7.

Eius responsio, num. 8.

Quæ requirantur ad validitatem testamenti, num. 12.

Testamentum Rectoris, & Ecclesiastici, vt valeat requiritur, quod in illo fiat legatum certæ quantitatis Episcopo, ibid.

Regia Decisio refertur, numero 13.

DE-

DECISIO LVIII.

1 IN cauſa vertente in Regia Audientia inter Nob. Hieronymum de Vallgornera, & Cardona ex vna, & Raymundum Maſſaguer Cultorem Sacti Privati de Bas fuit diſputatum, an ſcriptura privata aſſerti teſtamenti quondam Iacobi Maſſager Preſbyteri, & Rectoris Parochiæ de Cugols, Vallis de Stoles, Gerunden. Diœceſis, quę reperta aſſerebatur inter ſcripturas Pauli Oliveras, quondam Notarij Villæ de Olot, vim teſtamenti habeat, taliter, quod cum dicta ſcriptura dici valeat dictum Maſſaguer teſtatum deceſsiſſe.

2 Defendi poterat inteſtatũ deceſsiſſe, quia in cõfectione dict. ſcripturæ ante, nec poſt non intervenit, dictus Oliveras, nec fuit de eo rogatus, & alius rogandi facultatem habens, quo in caſu dicta ſcriptura nequit dici teſtamentũ, quia inter cætera, quæ ad validitatem teſtamenti, quo ad extraneos, requiruntur, neceſſarium eſt, quod Notarius in ea ſit adhibitus, & rogatus, *vt ex gloſſ.* 1. *§. nos autẽ, verb. Injungatur de Tabell. tit.* 23. *novell.* 43. communiter approbata, docet Iul. Clarus *ſent. lib.* 3. *§. Teſtamentum, q.* 58. *nu.* 7. Et teſtamentum lectum, & publicum ſit à Notario coram teſtibus, & teſtatore, & non per teſtes, (vt erat in hoc caſu, Gratian. *tom.* 3. *cap.* 50. *num.* 1. 4. 43. & 45. aut ſaltem, quod teſtamẽtum à Notario ſit ſubſcriptũ, ſeu adnotatum, Magon. *deciſ. Floren.* 81. *num.* 33. Seraphin. *deciſ.* 320. *num.* 21. Theſaur. *deciſ.* 149. *tot.* Caputaq. *deciſ.* 104. *par.* 2. Pereg. *deciſ.* 20. *par.* 3.

3 Quod maximè procedit in Cathalonia, vbi per *Conſt.* 1. *tit. De Teſtaments, y altres vltimes voluntats, in vol.* 1. *Conſt.* Eſt expreſsè diſpoſitũ teſtamenta recipi debere per Notarios publicos, & nõ poſſe recipi per illorum ſubſtitutos, etiam juratos, aliàs teſtamenta non valere, prout inferri poteſt, ex Ripoll *variar. cap.* 13. *à nu.* 557. Nob. Dom. Regens de Cortiada *tom.* 3. *deciſ.* 176. *num.* 9. & 10. qui

dictam

dictam const. doctè explicat in tantum, quod licet scriptura manu testatoris sit scripta, si à testibus non sit subscripta, (vt in præsenti causa) non valet jure testamenti, Mantica 6
de conject. vlt. volunt. lib. 3. nu. 9. vers. Et quidem, August. Barbos. *de Iur. Eccles. Universs. cap. 27 num. 100.*

Nec indubio Notarium 4
rogatum, vel interveniſſe in aliquo actu eſt præſumendū, niſi probetur, vel id ipſum in inſtrumento teſtetur, Alex. *conſ. 153. num. 2. vol. 2.* Socin. 7
jun. *conſ. 178. num. 3. vol. 2.* Ruin. *conſ. 8. num. 11. vol. 3. & conſ. 4. vol. 4.* Boer. *deciſ. 35. num. 7.* Gramma. *deciſ. 106. num. 22.* Roland. à Valle *conſ. 38. num. 4. lib. 1.* per ſubſcriptionem, aut firman manu ejus poſitam in teſtamento, Seraph. *deciſ. 888.* 8
num. 3. Oſaſch. *deciſ. Pedemont. 37. num. 2.* Farin. *de falſ. q. 153. part. 3. num. 106.* Dom. Xammar *rer. jud. par. 1. deff. 42. num. 7.*

Opponebatur primo, dictā 5
ſcripturam repertam fuiſſe inter ſcripturas, & plicam teſtamentorum, & codicillorum, à dicto Oliveras Notario receptorum, & ſic, quod conſtabat de rogitu, & intereſſentia illius in dicta ſcriptura, juxta Mantic. *de conject. vlt. volunt. lib. 2. tit. 12. n. 11.*

Reſpondebatur, in proceſſu non conſtare de repertura hujus ſcripturæ modo, quo de jure requiritur, & cum ſit ea nuda, & ſine teſtibus à Notario facta fidem non facit, ex quo Notarius ſine teſtibus nō creditur, Font. *de pact. 2. clauſ. 3. gloſſ. vnic. num. 2. & to. 2. deciſ. 567. num. 14. & 15.*

Opponebatur ſecundo, dictam ſcripturam teſtamenti fuiſſe inventam in plica, ſeu filla teſtamentorum, ſeu codicillorum à dicto Oliveras Notario receptorum, in actu apprehenſionis illius, & ſic reſultabat præſumptio rogitus Notarij.

Reſpondebatur, quod licèt hæc repertura ſufficeret, vt judicaremus dictum ſcripturam vim teſtamenti importare; tamen non fuit probatum ipſam traditam fuiſſe, & conſignatam eidē Oliveras Notario vivente dicto Maſſaguer, & ſic non conſtito de dicta traditione, prædictam ſcripturam extraneam eſſe

ab

ab scripturis dicti Oliveras erat dicendum, prout in his terminis ponderavit Rot. Roman. apud Seraph. *decis.* 888. *num.* 4. & 5.

9 Rursus, in ea scriptura hæc leguntur verba: *Lo present meu testament sie registrat per Mossen Pau Oliveras Notari publich de la Vila de Olot, regint la Notaria de la Cort, y que dit testament sie posat en sa mà, y que ell ne trague una, y moltas copias, y tàtas, y quantas, y las parts de qui serà interes, ne seràn demanades, &c.* Ex quibus apertè demõstrari videbatur dictũ Oliveras nõ interveniss̃e, nec presẽtẽ fuisse, ante, nec post confectionẽ hujus scripturæ, imó ex eisdem verbis benè comprehenditur voluntatem dicti Massaguer fuisse, vt post ejus mortem tradaretur memorato Oliveras Notario, & post mortem testatoris non valet dici Notarium adhibitum, & rogatum extitisse ab ipso testatore, pro ejus testamento conficiendo.

10 Deindè, quia doctrina Manticæ allegata *sup. num.* 5. quatenus docet, rogitum Notarij in testamento reperto in filsa aliorum testamentorum, in quibus adest rogitus illius, quamvis in illius ilte deficiat præsumitur interveniss̃e, est intelligenda, vbi in testamento rogitum Notarij non habente adest subscriptio, vel adnotatio manu ipsius Notarij facta, prout docet Thom. Gramma. *decis.* 106. *num.* 15. allegatus ab eodem Mantica, Petra *in add. ad decis. Gram. d. decis.* 106. *num.* 15. Seraph. *d. decis.* 888. *nu.* 2. & 3. Dom. Xammar *rer. jud. par.* 1. *deff.* 42. *num.* 6. Et quod non sufficiat ad validitatem instrumenti sola repertura illius à Notario nõ scripti, inter alias scripturas authenticas illius, nisi instrumentũ sit subscriptum, sed adnotatum ab ipso met Notario, censuit R. Senatus Regia Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele de Cortiada R. S. 5. Maij 1677. in actis Cervera Notarij, in causa supplicationis à diffinitiva, vertenti inter Anter Angelam Lluisà viduam Villæ Populæ de Segur, & Didacũ Figuerola V. I. D. vbi, cum in dicta causa fuerit producta matrix quorundam capitulorum matrimonialiũ impug-

pugnata per Doctorem Figuerola, quamvis inter alias scripturas authenticas ejusdē Notarij esset reperta, fuerūt dicta capitula matrimonialia habita pro legitimis, quia constabat de duobus, scilicèt repertura dictæ matricis inter alias authenticas scripturas Notarij, cujus nomine fuerūt recepta dicta capitula matrimonialia, & de adnotatione nominis, & cognominis dicti Notarij in margine ejusdem matricis capitulorum matrimonialium posita.

11 Et in casu invaliditatis testamenti, cujus matrix fuit inventa inter scripturas publicas Notarij, eo motivo, quia illa non erat subscripta, firmata, seu approbata per Notarium, judicavit R. Senatus Regia Senrētia lata 27. Martij 1677. refer. Nob. Dom. Francisco de Ribera R. S. in causa Mariæ Cruells, & Cunyat, vxoris Marci Cruells Sutoris Barchinon. contra Hieronymam Roura, ante Albareda, in actis Bas Notarij.

12 Ex his verisimam conclusionem statuo, quod ad validitatem testamenti plura requiruntur. *Primo*, quod in testamento adsit hæredis institituto, quia est caput, & fundamentum testamenti, alias sine hæredis institutione non valet, Mantic. *de conject. vlt. volunt. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 1. *& per tot.* Canc. *var.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. *Secundo*, quod in eo sint septem testes rogati juxta jus commune, Iul. Clar. *sent. lib.* 3. *§. testamentum, q.* 57. *nu.* 1. Ego *in decis.* 45. quod in Diœcesi Gerundæ in concussè obsservatur, nec creditur assertioni testatoris asserentis se testatum fuisse coram septem testibus exprimendo nomina illorum Rot. Rot. *par.* 1. *decis.* 752. *nu.* 4. *& per tot. in novissim, par.* 1. Et tandem, vt testamentum Rectoris, & Ecclesiastici jure valeat, desideratur, quod in illo fiat legatum alicujus quātitatis Episcopo, cujus est subditus testator, alàs legato omisso testamentum nō rectè factum dicitur, cum Episcopo Canonica portio, quæ apud Hispanos, nuncupatur Luctuosa sit debita, Barbos. *de Iur. Eccles. Vniversi. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 10. & 33.

13 Ex quibus omnibus in Se-

natu fuit decisum R. Sententia lata refer. Nobil. Dom. Christophoro de Potau R. S. die 13. Iulij 1683. in actis Thorat Notarij, dictum Iacobũ Massaguer Rectorem de Cugols non intestatum decessisse, cum intestatus dicatur ille, qui, aut omnino testamentum non fecit, aut nõ jure fecit, aut id, quod fecerat ruptum, irritumvè factũ est, aut nemo ex eo hæres exstitit, §. 1. *inst. de hæred. quæ ab intest. deferuntur*; & testamentum non jure factum dicitur, quando solemnia juris necessaria deficiunt, veluti circa testes, aut similia, *l.* 1. & ibi gloss. *ff. de injust. rupto*, Iul. Clar. *vbi sup. q.* 89. cumque in dicto testamento solemnia juris non defecerunt, dicendum est, testatum decessisse, ideo transcribuntur motiva Reg. Sententiæ, ibi: *Et licet pro parte dicti Nobilis Hieronymi de Vallgornera, & de Cardona sit prætensum dictum Iacobum Massaguer Presbyterum, & Rectorem Parochiæ Sancti Christophori de Cugols ab intestato decessisse, cum, aut omnino testamentũ non fecerit, aut non jure fecerit: Eo, quia scriptura exhibita in processu pro parte Raymundi Massaguer agricolæ schedula oblata 25. Octob. 1681. quæ asseritur esse matricem, seu originale testamenti dicti Iacobi Massaguer, & repertum fuisse inter scripturas publicas in quadam plica testamentorum, & codicillorum per Paulũ Oliveres quondam Not. publicum Villæ de Olot receptorũ nullatenus vim testamenti habet, cum in confectione dictæ scripturæ, nec post intervenerit Not. publicus, nec fuerit de ea rogatus Notarius Oliveras, nec alius Notarius, nec fuerit subscripta, seu adnotata à Notario publico, & interventus, seu rogitus Notarij in aliquo actu non præsumitur nisi probetur subscriptio, aut firma manu Notarij apposita, vel aliàs, nec officit asserere dictam scripturam, seu assertum testamentum fuisse repertum in quadam plica, seu filsa testamentorum, seu codicillorum à dicto Paulo Oliveras Not. receptorum, vt ex tali repertura præsumatur fuisse dictũ Oliveras Not. rogatum de dicto testamento, seu scriptura, quia vltra, quod non constat*

cat de simili repertura in filsa, seu plica dicti Oliveras, non liquet dictam scripturã fuisse manu dicti Oliveras scriptam, nec adjectam esse in margine illius notulam dicti Oliveras Notarij: Praterea, quia in dicta scriptura, seu testamento non intervenerũt septem testes rogati, nec haredis instituto, quod caput, & fundamentum totius testamenti est, & sic hareditas, & bona dicti Rectoris Massaguer ab intestato defũcti pertinerũt Reverẽdo in Christo Patri Episcopo Gerundæ, & illius spolio, & consequenter dicto Nobili de Vallgornera, & de Cardona, vti Cessionario Cameræ Apostolicæ in dicto spolio: nullatenus verò Raymundo Massaguer prætenso haredi testamẽtario dicti Iacobi Massaguer Rectoris

Caterũ attẽto constat schedula oblata pro parte Raymũdi Massaguer agricolæ, 25. Octobris 1681. exhibitã fuisse quandam scripturam matricem, seu originale testamenti Iacobi Massaguer Rectoris Parochiæ Sancti Christophori de Cugols in vim Regiarum litterarum petitarũ 30. Augusti 1681. ad instantiam dicti Raymundi Massaguer in quibus Regijs litteris mandabatur Petro Paulo Masbernat Not. pub. Villæ Oloti, quatenus in debita forma traderet matricẽ, seu originale testamẽti Rectoris Iacobi Massaguer Scribæ præsentis causæ ad effectum comprobandi, & verificandi litteram dicta matricis, seu originalis esse à primo ad vltimum scriptam, & firmatam littera, & manu dicti Iacobi Massaguer Rectoris de Cugols. Constat dictam scripturam matricem, seu originale exhibitum in processu incipere cum signo Sanctæ Crucis, per hæc verba: En nom de Nostre Senyor Deu IESV CHRIST, *& ibi*: Perçó jo Iaume Massaguer Prevere, y Rector de Sant Christophol de Cugols orden mon vltim, y derrer testament; *& finiri ibi*, fet, y firmat, es lo present meu testament, è, ó vltima voluntat mia en la cambra de la Rectoria de Cugols Vall de Hastoles Bisbat de Gerona als 26. dias del mes de Decembre del any 1655. Senyal de mi Iaume Massaguer Prevera, qui lo present fas de ma mia propria, testimonis cridats

dats per mi pregats; &c. *Et post nomina quinque testium rogatiũ prosequi*: Lo present meu testament sia registrat per Mossen Pau Oliveras Notari publich de la Vila de Olot, regint la Notaria de la Cort, y que dit testament sia possat en sa ma, y que ell ne tragué vna, y moltas copias, tantas, y quantas per las parts de qui serà interes ne seràn demanadas; *& tandem, ibi*: Lo Reverent Iaume Massaguer, Prevere, y Rector de Cugols Bisbat de Gerona. *Constat ex depositione testiũ ministratorum super supplicatione oblata 25. Oct. 1681. & aliàs prædictam scripturam, matricem, seu originale desuper exhibitum esse à primo ad vltimum scriptum, & firmatum littera, & manu dicti Iacobi Massaguer Rectoris de Cugols. Constat ex lectura dictæ scripturæ, seu matricis inveniri in ea hæredis institutionem per hæc verba*: Item dexo à Iuan Massaguer mon Germà si viurà, y fino à sos hereus de la present casa de Massaguer, tots los demes bens meus mobles, y immobles, y bestiars, y grans, y tot quant però mi se detinga ab censals, y violaris, y pujas, y altres deutes, que à mi ara degan, ab totas las forças, y poders, que jo tinch per las cobranças de ditas rendas, y altres rendas. *Et continere dictam scripturam, seu matricem, locum, diem, mensem, & annum signum dicti Iacobi testatoris, & nomina quinque testium rogatorum per eundem Massaguer testatorem, manu, & littera illius scripta. Constat ex fide facta per Paulum Thoar Not. & Scribam præsentis causæ, 9. Martij 1682. & ex lecturaillius, & aliàs dictam matricem, & originale concordare cum testamento dicti Iacobi Massaguer, authenticato per Petrum Paulum Masbernat Not. pub. Villæ de Olot, & in processu exhibito schedula oblata per Raymundũ Massaguer, 22. Novembris 1679. ex qua matrice, seu originali testamenti Iacobi Massaguer ejus littera, & manu scripta satis liquet de voluntate dicti Iacobi Massaguer testantis. Constat ex præambulo testamenti Iacobi Massaguer authenticato, & in publicam for-*

formam redacto per Petrum Paulum Masbernat Notar. pub. Oloti regentem scripturas publicas quondam Pauli Oliveras Not. pub. Villæ Oloti, & aliàs prædictam matricem, seu originale manu dicti Massaguer scriptum fuisse inventum, & repertum inter scripturas publicas dicti Oliveras Not. in quadam plica, seu filsa testamentorum, seu codicillorum receptorum per dictum Oliveras Not. ex qua repertura dictæ matricis, seu originalis in filsa testamentorum receptorum per dictum Oliveras Not. fuisse rogatũ de dicto testamento à dicto Massaguer testatore, & si deficiat rogitus dicti Oliveras: Præterea constat dictum Iacobum Massaguer Presbyterum fuisse vitæ, & mortis tẽpore, & de anno 1655. Rectorem, & Parochum Parochiæ Sancti Christophori de Cugols Diœc. Gerundæ. Constat prædictam matricem, seu originale fuisse confectum scriptam, & firmatum in Rectoria de Cugols. Constat in tota Cathalonia Rectores, seu Vicarios in sua Parochia habere publicam Notariarus, seu Tabellianat' authoritatẽ, & testamentis, ac instrumentis ab eis confectis, & stipulatis plenam fidem adhiberi. Constat de jure Notarium publicum, seu habentem publicam Notariatus, seu Tabellionatus authoritatem posse sibi ipsi testari, & de suo proprio testamento rogari adhibitis testibus, & cæteris solemnitatibus observatis, & representare hoc casu duplicem personã videlicet Notarij, & testatoris. Ex quibus liquet de intentione dicti Raymundi Massaguer agricolæ, quæ in nihilo remanet elisa per deducta, & allegata ex adverso.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia cõclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronuntiat, atque declarat, & universam hæreditatem, & bona, quæ fuerũt dicti Iacobi Massaguer Presbyteri, & Rectoris de Cugols cum jurium plenitudine adjudicat dicto Raymũdo Massaguer agricolæ Sãcti Privati de Bas, vti hæredi scripto, & testamentario dicti Iacobi Massaguer, & Nobilem

Hie-

Hieronymũ de Vallgornera, & de Cardona, vtitenentẽ, & posſidentem illam condẽnat ad deſerendum, & dimittendum vacuam, & expeditam poſſeſsionem ſupradicta hæreditatis, & bonorum, quæ fuerunt dicti Iacobi Maſſaguer eidẽ Raymundo Maſſaguer hæredi prædicto, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die littis mota, & etiam condemnat Antonium Valenti, Ioannem Gravaloſa, & Caſſanova, Gaſparem Felix, & Caſtell, Iacobum Riera, Magdalenã Maſmoli, & Spero, Mariam Annam Moleras viduã, Michaelem Vinyas, vti fidejuſſorem cenſualis, Petri, & Valentini Roca, & Onuphrium Valenti, & Tutores, & Curatores dicti Onuphrij ex bonis dictæ Tutelæ, & Curæ ad dandum, & ſolvendum reſpectivè dictis reſpectivè nominibus, quibus ſupra, ita quod vno ſolvente cæteri liberentur, eidẽ Raymundo Maſſaguer dicto hæreditario nemine penſiones ceſſas, & à cætero decurrendos dictorum reſpectivè cenſualium, quæ fuerunt dicti quondã Iacobi Maſſaguer Rectoris, & pretia in cãſu luitionis, vel ad reſpectivè deſerẽdũ vacuam, & expeditam poſſeſsionem ſupradictorum manſorum, & bonorum per illos reſpectivè poſſeſſorum, vna cum fructibus ſuó in caſu dictorum bonorum hæreditatis fructuum penſionũ, & aliorum forçan liquidandorum liquidatione reſervata in decreto exequutionis, ſeu alia vlteriori liquidatione, & neutram partem ſua Excellentia in expenſis condemnat.

ARGVMENTVM.

An valida ſint inſtrumenta facta per Notarios Apoſtolicos in terris Principis Sæcularis in cauſis, & negotijs Sæcularibus.

SVMMARIVM.

Dubium, num. 1.
Explicatur Conſtit. 1. & 2.
tit. De teſtaments, y altres vltimes voluntats, *vol.* 1

tra-

traditur, num. 2.

Explicatur Constitutio 2. *tit.* De Notaris, y Escrivans, *ibid.*

Instrumenta condita contra Leges, & Constitutiones Cathaloniæ sunt nulla explicatur Constitutio 8. *&* 11. *tit.* De observar Constitucions, *ibid.*

Quando committat falsitatem Notarius, num. 3.

Instrumenta confecta à Notario Apostolico in contractibus secularium sũt nulla, num. 4. *&* 5.

Notarij, sive Scribæ nominati, & creati per Episcopos, temporalem jurisdictionẽ exercentes, debent esse Regij, & authoritate Regia decorati, non autem Apostolici, num. 6,

Notarij instrumenta recipere nequeunt extra territorium illius, qui eum Norium creavit, etiam si præcedat consensus, voluntas, & approbatio partiũ, numero 7.

Notarij non habent jurisdictionem porrogabilem, numero 8.

Consensus privatæ personæ nullam fidem, & authoritatem dare, & concedere potest, nisi in eodem loco, num. 9.

Formatur primum argumentum ex Constitutio 7. *tit.* De violencia, y restitució de despullats, *nu.* 10.

De Notariijs, sive Scribanijs de distret, *ibid.*

Cum decis. Senatus, ibid.

Solvitur primum argumentum, num. 11.

Formatur secũdum argumẽtum, num.

Solvitur, num. 13.

In Cathalonia Parochus in sua Parochia, vt substitutus alicujus Notarij publici potest recipere testamenta, ibid.

In testamento favore paupertatis, & sic piæ causæ sola voluntas attenditur, ibid.

Et licet non ad pias causas valeret testamentum magis ex consuetudine, quam de jure, ibid.

DECISIO LIX.

1 QVæro, an quælibet instrumenta, facta, & recepta per Notarios authorita-

ta-

tate Apostolica decoratos in Cathalonia sint valida, & subsistant. Respondeo negativè.

2 Probatur primo, quia in Cathalonia juxta Constitutionem 1. & 2. tit. *De testamẽts, y altres vltimes voluntats, vol.* 1. reperitur dispositum, quod instrumenta, & acta nõ possint recipi, nisi tantũ per Notarios publicos, ibi: *Los quals solament per Notaris publichs volem, y manã esser rebuts*, de qua mentionẽ feci 3 *supra decis.* 58. *num.* 3. Et rursus reperitur dispositum in Constit. 2. tit. *De Notaris, y Escrivans*, quod nullus debet creari Notarius, nec ad Notariatus officium admissus, nisi ille, qui fuerit examinatus, & repertus habilis, & idoneus cum scientia, moribus, & ætate, quæ idonea dicitur post 24. annos completos, hæc const. explicatur à Doct. Romag. *ad consuet.* 4 *Eugub. lib.* 2. *rub.* 35. *per tot.* cumque Notarij Apostolici non sint publici, nec creati juxta disposita per dictã constitutionem, sequitur, quod instrumenta per eos recepta nullitatis vitio affecta esse, quia instrumenta condita cõtra leges, & constitutiones Cathaloniæ sunt nulla, & nullius roboris, & valoris, const. 8. *tit.* 11. *tit. de observar constitucions, l. non dubium*, & ibi DD. *Cod. de legib. & constit.* Mascard. *de general interp. statut. conclus.* 9. *num.* 1. & *seq.* Dom. Xammar *rer. jud. par.* 1. *def.* 39. *num.* 6. Cyriac. *tom.* 3. *contr.* 426. *num.* 22. Grass. *de excep. excep.* 2. *num.* 12.

Et non solum remanent nulla dicta instrumenta, verũ etiam comitit falsitatem ille, qui vti Notarius publicus, & publica persona recipit instrumenta, & acta qualitate Notariatus orbatus, & hac ratione debet puniri, Matheu *de Regim. Reg. Valen. cap.* 8. §. 8. *num.* 25. & 26. & *de re Criminal. controv.* 41. *num.* 21. Farin. *de fals. q.* 155. *num.* 13.

Probatur secundo, hęc opinio authoritate Regnicolarũ Authorum, qui suis scriptis hanc Provinciam, & fere totum orbem illustrarunt, vtpote Dom. Peguera *decis.* 146. *tot. tom.* 1. Ripoll *de regal. cap.* 5. *nu.* 75. Canc. *var. resol. par.* 3. *cap.* 2. *à num.* 232.

Dom.

Dom. Xam. *part.* 1. *def.* 39. *num.* 2. Dom. Reg. de Cortiada *tom.* 1. *decis.* 9. *num.* 14. & *decis.* 13. *num.* 60. Canc. *ad num.* 232. ibi: *Quod cum de anno* 1599. *esset expositum retroclamum in R. A. ad relationem Eminentis eruditionis Dom. Salvatoris Fontanet per quendam I.C. Villa Cardonæ, contra quondam eiusdem Villæ, cum aliàs ejus exequutio suspendi nequiret, nisi reali solutione facta, aut depositò; quia tamen fuit oppositum dictum instrumentum, cujus vigore fuerat expositum retroclamum, nõ probare, quia erat confectum à Notario Apostolico, cum, & appareret ex ipso eodem instrumento fuit suspensa dicta exequutio; nam licèt contra instrumentum guarentigium nulla admittatur in Cathalonia exceptio, nisi solutionis, verum debet constare esse instrumentum guarentigium, & aliàs ei non debet concedi prærrogativa, quæ instrumentis guarentigijs conceditur.*

5 Probatur tertio authoritate exterorum Authorum sententium, instrumenta confecta per Notarios Apostolicos nullius esse efficaciæ, ratione scilicèt cõtractuum inter sæculares initorum, vt Rebuff. *ad ll. Galliæ*, 1. *part. pag.* 89. *num.* 43. *tract. de lite obliga. art.* 2. *gloss.* 1. Ant. Ioan. Lopez de Palacios *rub. de donat. inter vir. & vxor. in introduct. num.* 21. Velasc. *consul.* 9. Afflict. *decis.* 245. Covarrub. *pract. cap.* 19. *num.* 9. *vers. Sed de Apostolicis*, Parlador. *rer. quotid. lib.* 2. *cap. fin. p.* 1. *§.* 12. *num.* 9. Portol. *§. Notarius, nu.* 84. & 85. Bovadilla *in Polit. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 124. Azevedo *l.* 5. *tit.* 1. & *l.* 19. *tit.* 25. *lib.* 4. *recop.* Dexart *in cap.* 1. *per tot. de Notarijs*, Boer. *decis.* 142. Regens Vico *in prag. Reg. Sardin. lib.* 1. *tit.* 14. *cap.* 2. *num.* 2. Dom. Crespi *observ.* 15. *num.* 165. Tondut. *de prævent. jud. par.* 1. *cap.* 17. Marinis *lib.* 2. *cap.* 228. *num.* 2. Staib. jun. *cent.* 2. *resol.* 159. *num.* 24. alios citat Don Carol. Petra *super Rit. M. C. V. Neap. tom.* 2. *rit.* 166. *n.* 22.

6 Augetur ista opinio, ex eo, quia Notarij, sive Scribæ nominati, & creati per Episcopos, temporalem jurisdictio-

tionem exercentes, debent esse Regij, & authoritate Regia decorati, nō autē Apostolici, vt docent Azevedo *l.* 8. *num.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. *recop.* & *l.* 4. *num.* 3. *in fin. tit.* 7. *lib.* 3. *recop.* Bovadilla *lib.* 2. *in Polit. cap.* 17. *num.* 195. Narbona *l.* 2. *glass.* 22. *num.* 68. *tit.* 1. *lib.* 4. *recop.* Nob, Regens à Cortiada *tom.* 1. *decis.* 9. *n.* 13.

7 Sit prima ratio prædictorum, quia Notarij instrumenta, sive acta recipere nequeūt extra territorium illius, qui eum Notarium creavit, etiam si præcedat consensus, voluntas, & approbatio partium, Velasc. *consul.* 9. Mencha. *de succes. lib.* 5. *§.* 9. *n.* 10. *cum seq.* Caldas Pereyra *de emp.* & *vend. cap.* 5. *num.* 3. *circa medium.*

8 Sit secunda ratio, quia Notarij non habent jurisdictionē prorrogabilem, sed nudum ministerium, quod nullo modo extendi, & prorrogari potest extra locum, & territorium, in quo fuerunt instituti Notarij, Ant. Ioan. Lopez de Palacios *rub. de donat. inter vir.* & *vxor. in introduct. nu.* 21. Velasc. *dict. consul.* 9.

9 Sit tertia ratio, quia cōsensus privatæ personæ nullam fidem, & authoritatem publicam dare, & concedere potest, nisi in eodem loco, *l. in privatorum, Cod. de jurisd. omn. jud.* & DD. *in l. fin. ff. de eod. tit.* Velasc. *dict. consult.* 9. Palacios *vbi supra.*

10 Contra prædicta formatur primum argumentum, ex constitutione 7. *lib.* 8. *tit.* 1. *de violencia, y restitució de despullats, vol.* 1. Quæ loquitur de his habentibus ab antiquo Notarias, & Scribanias, vulgo dictas de districtu, sive *de distret*, cum facultate Regia eis concessa recipiendi quælibet instrumenta, Dom. Laurent. Matheu *de Regim. Reg. Val. cap.* 10. *§.* 4. *nu.* 53. *in fin.* (& ita appellātur, quia omnes in loco, & termino districtus habitantes distringuntur facere omnia sua instrumenta pœnes dominum Notariæ, & illius Notarios, & substitutos, nec alij possunt ibi acta recipere, quacumque authoritate fulgeantur) quæ ipsas per se regere, vel per Clericos, & Laicos, aliàs idoneos, ita Mieres *in dict. const.* 7. *Dom. Reg. Iacobi II. in* 3. *Curia Barchin. Collat.* 4. *cap.*

10.

10. *de Tabell. fol. mihi* 90. *par.*1. Font. *tom.*2. *decis.* 477. *n.*1. *& tom.*1. *de pact. claus.*4. *gloss.* 17. *per tot.* Substituti enim domini proprietarij Notariarum de districtu, quidquid agunt, agunt illius nomine, Tondut. *de prævent. p.*1. *cap.*2. *num.*13. Rot. *recent. decis.*301. *num.*4. *par.*2. quę est Gregorij XV. *decis.*452. *n.*4. Posth. *de manut. obser.* 102. *num.*29. & instrumentis cōfectis per substitutos domini Scribaniæ fides adhibetur, vt fuit declaratum ad relationē Dom. Ioannis Baptistę Roca, & Iulià R.S. 18. Septembris 1680. in causa Michaelis Ferrer, Civis honorati Barchin. in Loco de Vilabertran domiciliati, contra Vniversitatem, & singularium Loci de Crespià, in actis Cortes, & Mercer Not verum tamen est, quód in hac causa erat probata consuetudo per testes, asserentes in similibus instrumētis per Notarios substitutos confectis observari.

11 Huic argùmento facilis est responsio, nam substitutis à domino Notariæ de districtu per ipsum conceditur eadem facultas, & authoritas, quæ ipsi per Serenissimos Dominos Reges fuit cōcessa, & nec visum, nec auditū, quod in istis concessionibus Regijs legatur talis facultas tributa Notarijs Apostolicis, & licèt substituti in Scribania districtuali residētes authoritatem Apostolicam haberēt, & instrumenta reciperent, intelligeretur vtendo authoritate eis concessa à domino Scribaniæ, non autem authoritate propria, vel Apostolica, quam aliàs haberent, quia ratione tituli validi, & sufficientis instrumenta subsistunt, licet Notarius alium titulum insufficientem, & invalidum eodem tempore haberet, *ex l.*3. *ff. de milit. testam.* Monter *decis. Reg. Aragon.* 41. *num.*79. *cum seq.* Puteus *decis.*383. *num.*7. *lib.*2. *& decis.* 298. *&* 332. *lib.* 3. Riminald. jun. *cons.* 561. *num.* 11. *&* 12. *vol.*5. Dom. Xamm. *rer. jud. par.*1. *def.*39. *per tot.*

12 Contra supradictam opinionem formatur secundum argumentum, ex R. Sententia me referente lata 10. Decembris 1683. in causa Bernardi Siciliæ Cases conjugum, contra Ioannem Trilla

agricolam de Cedó, Diœcesis Vrgellen. in actis Maurici Not. (de qua mentionem feci *supra decis.* 31. *num.* 20. *in fin.*) in qua validum declaravi testamentum receptum per Notarium Apostolicum in Parochia, in qua ipse erat Vicarius, sive Rector.

13 Respondetur enim. *Primo*, quia in Cathalonia Parochus in sua Parochia, vt substitutus alicujus Notarij publici potest recipere testamenta, ex Dom. Xam. *dict. def.* 39. *part.* 1. Ramon. *cons.* 81. Dom. Regens de Cortiada *to.* 3. *decis.* 176. *Secundo*, quia testamentum de quo disceptabatur erat conditum favore paupertatis, & sic pię causæ, quo in casu sola voluntas attẽditur, Tondut. *qq. Civil.* 83. vt dixi *supra decis.* 31 Et licet non ad pias causas esset conditum, valeret ex consuetudine magis, quam de jure, Ripoll *de Regalijs*, *cap.* 7. *num.* 76. Excellentis. Dom. Vicecancell. Crespi *obser. illustr. to.* 1. *obser.* 15. *in* 7. *conclus. num.* 154.

ARGVMENTVM.

De fideicommisso contraventionali, & de conjecturis illud inducentibus, & illud excludentibus agitur.

SVMMARIVM.

Casus decisionis, *num.* 1. & 2.

Vocatio per vulgarem filiorum remotioris substituti influit fideicommissum in filios prioris instituti, *n.* 3.

Prohibitio alienationis rerũ hereditariarum, ex quo testator voluit perpetuo remanere in domo sui heredis, & in ea conservari, & ex quo in eas particularẽ affectionem habet testator perpetuum fideicommissũ inducit, non solum in casum contraventionis, sed etiã in casũ mortis, *n.* 4.

Prohibitio alienationis in re certa, & particulari, in qua testator habet affectionem facta cum dictione perpetuo operatur fideicommissum graduale inter descendentes, ibid.

Vbi vnus solus vocatur ad successionem, & in numero singulari est facta vocatio inducitur fideicommissum, num.4.

Data ignorantia gravaminis non habet locum fideicommissum contraventionale, num.5.

Probanda est concludenter scientia fideicommissi prohibitionis, alienationis, & pœnæ ei injunctæ, ibid.

Ignorans nulli subjacet pœnæ, ibid.

In ignorante non cadit culpa, ibid.

Absque culpa non intrat pœna, ibid.

Nec ex actis factis per hæredem ea inducitur, num. 6. cum decis. Senatus.

Hæres contraveniens non excluditur, licèt iste excludatur, num.7.

Et hoc quamvis contravenientis hæres natus non sit tempore contraventionis, dummodo ante privationis, & pœnæ declaratoriam sententiam sit natus, num.8.

R. Decisio refertur, num.9.

Reg. Sententia transcribitur, num.10.

DECISIO LX.

1 THOMAS Planes Senior mercator Villæ Tarregæ in suo testamento firmato 9. Decemb. 1623. hæredem instituit vniversalẽ Raphaelem Planes filium suum, cui sine liberis masculis decedenti substituit Philippum Planes V.I.D. filium etiam suum, & eo prẽmortuo filios suos masculos illum, vel illos, qui hæres, seu illius hæredes forent, & simili modo eo sine filijs decedẽti substituit Elisabeth. Ioannam Carreras aliam filiã suam, & ea præmortua filios suos, eum, vel eos, qui sibi hẽredes forent, & huic sine filijs decedenti substituit, Oldegarium, Thomam, & Mariam Annã Texidor nepotes suos sive *Nets*, & præmortuorum filios

filios ad ſuas liberas voluntates, & declarando ſuam voluntatem diſpoſuit, quod caſu, quo neque Raphael, neque Doctor Philippus filios maſculos haberent, ſed tantum filias, quod tunc hæreditatis ſuæ fierent tres partes, altera filiarum Raphaelis, altera filiarum Doctoris Planes, & altera filiarũ Eliſabethis Ioannę, excepto Molendino Hortæ Sancti Antonij, & Horto ei contiguo, quæ voluit, & mandavit cõſervari in domo Raphaelis Planes hæredis ſui, tam habendo filios maſculos, quam eis carendo, habendo filias, nolens comprehendi in ſupradicta diviſione, & adjecit hæc verba: *E per quant lo dit Moli fariner, y Hort es peça, que jo la eſtimo molt, y me coſta grandiſsims ducats, y es la coſa que deu eſtimar mes mon hereu per conſervaciò de ſa caſa, vull, y man, que per ningun temps dit Raphael Planes hereu meu en primer lloch inſtituhit, ni ſos fills, ni dit Felip Planes, ni qualſevol dels altres, que en ell me ſuccehirà, puga, ni li ſie licit empeñar, vendrer, tranſportar, alienar, permutar etiam en evident vtilitat, eſpecial, ni generalment obligar en qualſevol contracte à perſona alguna per qualſevol cauſa, ò rahò, etiam, que fos urgent neceſſitat lo dit Moli fariner, ò Hort à ell contiguo, com ſie ma voluntat, que aquell ſe conſerve perpetuament en la caſa, ò heretat de mon hereu, y vniverſal ſucceſſor, y los dits mos hereus, que contravindràn à eſta ma diſpoſiciò vull perdẽ ſon dret en los dits Moli, y Hort à ell contiguo, y aquell paſſe ipſo jure al altre, que lo tal alienant, ò obligant mort ſens fills li ſuccehirà, declarant per invalidas, y nullas ditas alienacions, &c.*

2 Mortuo Thoma teſtatore Raphael primo loco hæres inſtitutus hæreditatem patris adivit, & tres contraxit nuptias, ex primis ſuſcepit Thomam juniorem, qui adhuc vivit, & habet Leocadiam nuptam cum Franciſco Vila Chirurgo ejuſdem Villæ, ex ſecundis Raphaelem jam defunctum relicto Ioachimo filio ſuo, ex tertijs Sebaſtianũ, nunc viventem, Molendinũ, & Hortus erant poſſeſſa per

Ma-

Mariam Planes tertiam conjugem: Leocadia Vila, vti donataria vniversalis Thomæ Planes junioris patris suis petijt declarari, molendinum, & hortum sibi adjudicari, & condemnari dictam Mariam Planes viduam ad possessionem eorum deferendam, quę causa morte sequuta dictæ Mariæ fuit prosequuta contra Sebastianum Planes ipsius filium, & horum bonorum possessorem, & huic causæ se opposuit Ioachimus Planes nepos Raphaelis Planes senioris, & filius Raphaelis Planes junioris.

3 In hac causa, quę ducebatur corã Dom. Ioanne de Colomer R. Senatore eruditissimo, Actuario Iosepho Ferrer nõ dubitabatur de vocatione filiarum Raphaelis Planes, ex propria persona ad hæreditatem Thomæ senioris, quia aderat expressa vocatio filiorum vltimorum substitutorum, ibi: *Y ell premort à sos fills*, quæ vocatio filiorum vltimi substituti operatur vocationem filiorum primi instituti in casu fideicommissariæ, quamvis vocatio filiorum vlteriorum substitutorum fuisset concepta in casum vulgaris, juxta nostri Senatus inconcussam observantiam, de qua Font. *tom.* 1. *decis.* 150. plures decisiones refert Nob. Christophorus de Potau R.S. meritissimus *in suis articul. jur. art.* 3. *per tot.* & maximè *num.* 542. quibus adde Reg. declarationem factam referente Dom. Francisco Vidal, & Roca R. Consiliario, sententia lata 11. Iulij 1668. in causa Bernardi Sala domicelli Villæ de Arenys, cõtra Franciscũ şala, & Alemany, Not. Fabra.

4 Neque agebatur de alijs bonis Raphaelis primi instituti præter Molẽdinum, & Hortum, quia Raphael defunctus fuerat intestatus, in quibus instituit fideicõmissum perpetuum Thomas Planes, resultans ex prohibitione alienationis eorum, & quod perpetuo remanerẽt in domo sui hæredis, & successoris vniversalis, & in ea conservarentur cum privatione ipso jure hæreditatis, cum enim hujusmodi prohibitio sit vestita, non nuda, quia ad eam faciẽdam motus fuit Thomas Planes ex particulari affectione dicta-

dictarum proprietatum, quia exiſtimavit proficuum ſuis deſcendentibus, vt in eis molendinum, & hortus conſervaretur, Prætis *de interp. vlt. vol. lib.3. interp.3. dub.1. n.8.* Zuccarus *deciſ.76. num.130.* Mantic. *de tacit. lib.7. tit.* 8. *num.23.* Pereg. *deciſ.2. n.* 4. *verſ. Amplia, & de fideicom. art.40. nu.3.* Fuſar. *de ſubſt. q.530. num.9.* Et cum hæc prohibitio in hoc caſu exiſtat de per ſe, & independenter ex alijs clauſulis teſtamenti reſultat fideicommiſſum in favorem ſuorum deſcendentium, non ſolum in caſu contraventionis, ſed etiam in caſu mortis, communis eſt omnium DD. reſolutio Caſſan. *conſ.33. num.12.* Gratian. *cap.* 280. *num.* 1. & 2. Andreol. *cap.194. num.15.* Zuccar. *d. deciſ.76. num.132. & 138.* Carena *reſol.163. num.* 28. Altograd. *conſ.92. num.24. lib.* 1. Font. *clauſ.4. gloſſ.25. nu.93.* Ciarlin. *cap.* 219. *num.* 124. Redanaſch. *conſ.29. ferè per tot.* & præcipuè *num.* 46. plures Rot. Rom. *deciſ.202. num.3. par.2. recent. & deciſ.* 284. *num.8. cum ſeq. par.* 6. & 41. *num.12. par.8. & 188. num.13. par.9. tom.1.* Ottobono *deciſ.113. num.17.* quę maximè in hoc caſu procedunt, quia ſumus in prohibitione alienationis in re certa, & particulari, in qua teſtator habet affectionem, eam expreſsè declarans, quo caſu facta, cum dictione *perpetuo*, & cēſetur veſtita, & operatur fideicommiſſum graduale inter deſcendentes, Pereg. *lib.1 conſ.45. à num.9. &* 20. Fuſar. *q.683. num.* 28. Tondut. *lib.1. qq. civil. cap.47. nu.1.* 19. & 20. Ponte *conſ.* 26. *à nu.* 24. & 25. Cenſal. ad Pereg. *art.30. verſ. Secundo obſervo, fol.180. in nova impreſ. & in antiq. fol.* 183. Et cum Thomas Planes prohibitionē fecerit hæredi ſuo in numero ſingulari, & ex natura ipſius rei in prohibitione alienandi comprehenſa, viſus fuit velle, quod ad vnū ſolū, molendinū, & hortus perveniret, & quod vnus ſolus ſuccederet, Molin. *de Hiſp. Primog. lib.2. cap.4 num.* 45. & 54. Canc. *var. par.1. cap.8. num.* 203. Fuſar. *q.380. nu.21.* Tondut. *q. civil. cap.56. nu.6. &* 7. Font. *deciſ.* 467. *num.* 9. & *deciſ.* 591. *num.12.* Quando autem vnus

ſolus

solus venit debet primogenitus succedere, vt in hoc casu Thomas Planes filius primogenitus Raphaelis ex primo conjugio susceptus, cujus jura habet Leocadia Vila ipsius filia Vivius, *decis.*412.*num.*22. & 23. Mantic. *de conject. lib.* 18. *tit.*10. *num.*5. Molin. *d. cap.*4. *num.*43. Amat. *resol.* 1. *num.*17. Font. *decis.* 591. *num.*1. & 2. Tondut. *qq. civil. cap.*51. *num.*10. Quesada, & Pilo *differ.*18. *num.*80.

5 Ex quibus omnibus petijt Leocadia Vila molendinum, & hortum sibi adjudicari, & cõdemnari Sebastianum Planes ad possessionem illi dimittendam: sed opponebatur per dictum Planes, Leocadiam Vila remanere exclusam ex contraventione Thomæ Planes junioris patris sui, quia in venditione censualis facta per Raphaelem Planes cum speciali hypotheca molendini, & horti firmavit etiam ipsemet Thomas Planes, ob quod ipsemet Thomas Planes remanet ex expressa testatoris voluntate privatus; responsum enim fuit, tempore, quo dictum censuale fuit venditũ per Raphaelem patrem, cui subscripsit Thomas filius ipse erat ignorans dicti fideicommissi contraventionalis, qua concurrente ignorantia non incurritur pœna privationis, Gabriel *cons.*119. *lib.*1. Medices *exam.*3. *num.*10. Fusar. *q.*718. *nu.*55. Cyriac. *contr.* 289. *num.*3. Burat. *decis.*899. Ciarlin. *contr.*126. *n.*2. Redenasch. *cons.*92. *n.*12. Valeron. *de transact. tit.*3. *q.*4. *nu.*32. & 35. Rubeus *in annot. ad decis.*1. *par.*8. *n.*48. Caval. *decis.*141. Rot. Rom. *num.*7. Et erat probanda concludenter specifica, & individualis scientia fideicommissi, prohibitionis alienationis, & pœnæ ei injunctæ, nõ probata enim scientia præsumitur ignorãtia, *reg. præsumitur* 47. *de reg. jur. in* 6. *l. veriùs, ff. de probat.* Gabriel *com. conclus. lib.*6. *tit. de reg. jur. concl.*5. Larrea *decis.*55. *nu.*19. Font. *decis.*369. *num.*2. & ad incursum pœnæ privationis hæreditatis ob contraventionem præcepti testatoris, probanda per actorem præcisè est scientia dictæ prohibitionis certa, specifica, & indubitata, provt in præjudicialibus omnibus procedit, Hodiern.

contr. jur. cap. 34. *num.* 41. Cammarat. *reſp.* 47. *num.* 30. Cyroch. *diſcep.* 56. *num.* 20. 6 Rot. Rom. coram Vbaldo *deciſ.* 230. *num.* 4. & coram Rojas *deciſ.* 175. *num.* 7. & *deciſ.* 247. *num.* 9. & *deciſ.* 783. *num.* 8. Merlin. *de legitim. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 21. *num.* 16. Thomat *deciſ.* 116. *num.* 25. *cum ſeq.* Burat. *deciſ.* 182. *num.* 11. & *deciſ.* 607. *num.* 1. & *deciſ.* 899. *num.* 2. Duran *deciſ.* 426. *num.* 16. *cum ſeq.* Merlin. *deciſ.* 409. *num.* 23. Ottobon. *deciſ.* 156. *num.* 14. & 15. Rubeus *in annot. ad deciſ.* 542. *num.* 90. *ad* 99. *p.* 4 *tom.* 3. *recent.* adeo, vt ignorans nulli ſubjaceat pœnæ, *l. quicumque, Cod. de ſer. fug.* Cyriac. *contr.* 519. *n.* 4. *to.* 3. Cavaller. *deciſ.* 141. *num.* 2. Menoch. *conſ.* 626. *num.* 16. Rub. *in annot. ad Rot. p.* 3. *recent. deciſ.* 3. *num.* 15. cum in ignorante non cadat culpa, Cœphal. *conſ.* 24. *num.* 15. Cyriac. *d. contr.* 519. *num.* 6. Bonden. *colluct. cap.* 7. *n.* 75. 76. & *colluct.* 22. *num.* 42. & abſque culpa non intrat pœna, Surd. *deciſ.* 277. *num.* 19. Gutier. *qq. Canon. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 12. *cum ſeq.* Bonden. *colluct.* 38. *nu.* 2. & *colluct.* 7. *num.* 76.

Neq; ex immixtione hæreditati teſtatoris præſumitur ſcientia, neque ex confeſſione geſtionis pro hærede inducitur ſcientia omniũ contentorum in teſtamento, vt voluerunt, Cyriac. *controv.* 419. *à num.* 8. *cum ſeq. to.* 3. Fuſar. *q.* 595. quia à jure præſumitur filium ſcire geſta à patre in teſtamento, Fuſar. & Cyriac. *ibid.* Surd. *deciſ.* 221. *num.* 9. Vrceol. *contr. forenſ. cap.* 45. *num.* 43. Peregr. *de fideicom. art.* 52. *num.* 144. Quia in hac ſubjecta materia non ſufficit, quẽ adiviſſe hæreditatem, nec pro hærede ſe geſsiſſe, neque alias aliquibus in actibus teſtamenti mentionem feciſſe, ſed probandum præcisè eſt habuiſſe, ſciẽtiam claram, ſpecificam, & individualem pœnæ contravẽtioni sappoſitæ, & omnium qualitatum, & conditionum ei adjectarum, quin ſufficiat ad dictũ incurſum ſcientia præſumpta, Mareſc. *var. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 20. Gabriel *conſ.* 189. *num.* 79. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 28. *num.* 118. Leo *deciſ.* 169. *nu.* 12. *lib.* 2. Fuſar. *q.* 594. *n.* 22.

Rub.

Rub. *in annot. ad decis.* 542. *à num.* 90. *ad* 100. *par.* 4. *recent. tom.* 3. Peregr. *de fideicom. art.* 52. *num.* 103. & 104. & ibi addit Censal. *pag.* 351. Magon. *decis.* 26. *num.* 44. Burat. *decis.* 410. *num.* 25. & *decis.* 899. *num.* 2. Noguerol. *alleg.* 23. *nu.* 119. Tondut. *qq. civil. cap.* 134. *nu.* 21. Giurba *decis.* 77. *num.* 8. Larrea *decis.* 46. *nu.* 37. Redenasc. *cons.* 29. *nu.* 78. Canc. *var.* 2. *cap.* 8. *num.* 103. & *par.* 3. *cap.* 2. *nu.* 27. & 28. & *cap.* 4. *num.* 266. Valeron *de transact. quæst.* 4 *tit.* 3. *num.* 32. & 35. Et fuit de mente R. Senatus cum R. Sententia lata 19. Iun. 1660. in favorem Nobil. Theresiæ de Pantoja, & de Caldès, contra Don Carolum Caldès, referente Nob. Dom. Fabricio de Pons Castellvi R. S. optimè Fontan. *decis.* 154. Rot. Rom. *decis.* 584. *num.* 5. *in posth.* Farin. *tom.* 1. Rub. *p.* 4. *recent. tom.* 3. *decis.* 525. *nu.* 3. *cap* 2. & repetit *par.* 9. *recent. tom.* 1. *decis.* 166. & præcipuè *num.* 6. Altograd. *cons.* 83. *n* 7 Bonden. *colluct.* 22. *n.* 40. *collect.* 7. *num.* 74. Farin. *part.* 2 *recent. decis.* 593 *num.* 4

7 Quinimo, & quamvis Thomam ignorantia non excusaret, adhuc Leocadia filia ex facto patris contravenientis nō remaneret excluſa à prædictis, cum enim (vt dictum est) veniat ipsa vocata in vim fidei commissi gradualis, & successivi resultantis ex prohibitione alienationis, & quod bona perpetuo remanerent in domo hæredis, non potuit patris contraventio filiæ suæ Leocadiæ obesse, cum hujus contraventionis pœna non sit, vt contraveniente patre filij ejus, & tota proles sint excluſi, sed vt pater contraveniens privetur, vt latè docet Rojas *de incompatib. part.* 3. *cap.* 1. *nu.* 66. 67. 84. & 88. Dom. Vicecancell. Crespi *obser.* 22. *à num.* 20. Olea *de cess. tit.* 3. *q.* 4. *à num.* 20. de quibus vide latè Castillo *lib.* 5. *contr. cap.* 44.

8 Neq; dictæ Leocadię obstabat, quod non esset nata tēpore contraventionis, sufficit enim, quod nata sit ante sententiam privationis, & pœnæ declaratoriam, vt pluribus relatis, Olea *qui sup. à num.* 21. 22. & 23.

9 Quibus omnibus attentis Senatus in Aula Dom. Cancellariz cella-

cellarij, referente Domino Ioanne Colomer R.S. die 21. Iunij 1673. R. Sententia dicto die lata resolvit, & decidit in favorem Leocadiæ Vila, Notar. Iosepho Ferrer.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

Attento constat Thomam Planes Mercatorem Villæ Tarragæ Dioc. Celsonæ ultimo suo testamento, quod condidit penes Ioannem Franciscum Vilaformiu Not. pub. dictæ Villæ, die 9. Decembris 1623. hæredem suum universalem instituisse Raphaelem Planas filium, sibi, & Elisabethæ Planas, & Colomes primæ conjugi suæ communem, eiq; si hæres non esset, aut esset, & absque filijs masculis ex legitimo, & carnali matrimonio procreatis ad ætatem testandi, non pervenientibus decedenti, substituisse Philippum Planes legum bachalaureum alium filium suum, & eo præmortuo ejus filios masculos; illum videlicet, vel illos, qui dicti Philippi patris essent hæredes, eique si hæres non esset, vel esset quandocumque, absque filijs masculis ad ætatem testandi non pervenientibus morienti, substituisse Elisabetham Ioannam Carreras filiam suam, & ea præmortua ejus filios illum, vel illos, qui dictæ matris hæredes, vel hæres existerent, cui absque filijs decedenti, aut cũ eis, ætatem tamen testamentum condendi non attingentibus, substituisse Oldegariũ, Thomam, & Mariannam Texidor nepotes suos, sive Nets, illum, vel illos, qui eo casu viverent, & omnibus, aut aliquo eorum præfunctis, eorum filios, qui eorum respectivè essent hæredes ad omnimodas voluntates: disponendo expressè, quod mortuo dicto Raphaele absque filijs, seu filio masculis, qui dicto Philippo supereſſent, vel supereſſet, eo casu dicti testatoris bona, in duas æquales partes dividerentur, quarũ una ad filias dicti Raphaelis, alia vero filijs masculis dicti Philippi spectaret, & casu, quo dicto Raphaeli, nec Philippo filij masculi superviverent, eo casu dicti Thomæ bona in tres æquales portiones essent dividenda, quarum una filiabus dicti Raphaelis, alia filiab⁹ dicti Philip-

lip-

lippi, casu quo adessent filiæ, altera vero filijs dictæ Elisabethæ Ioannæ Carreras esset applicãda, qui filij dictæ Carreras, & filiæ dictorum Raphaelis, & Philippi, de bonis dicti Thomæ disponere deberent, in favorem illorum superviventis, casu, quo ex eis aliqui absque filijs decederẽt, qui eis succedere possent, cui divisioni minimè comprehẽdi voluit molendinum hortæ Divi Antonij, & hortus ei contiguus, quæ perpetuo remanere, & conservare disposuit in domo dicti Raphaelis Planes hæredis sui, tam casu, quo dictus Raphael filios masculos haberet, quam casu, quo filias tantum vnam, aut plures relinqueret, quæ molendinũ, & hortus, vti bona magnæ æstimationis, & affectionis pro conservatione domus sui hæredis ordinavit, nullo tempore, dictum Raphaelem, & ejus filios, nec dictum Philippum, aut alium, qui dicto testatori esset successurus posse impignorare, vendere, transportare, permutare, aut alienare, etiam in evidẽtem vtilitatem, nec generaliter, aut specialiter obligare, quolibet contractu cuilibet personæ, cũ expresserit dictus testator, dictum molendinum, & hortum velle, quod perpetuo conservarentur in domo, & hæreditate sui hæredis, & universalis successoris, prout hæc latiùs in dicto testamento continentur, ad quod habetur relatio. Constat tam ex publicatione dicti testamẽti penes eundem Not. facta etiam ex testium depositionibus ministratorum pro parte Mariæ Leocadiæ Vila, & Planes super articulis per eam oblatis die 29. Augusti 1670. dictum Thomam obijsse sibi superstite dicto Raphaele filio suo, qui paternæ hæreditati se immiscuit. Constat etiam ex eisdẽ testibus dictum Raphaelem Planes ex suo primo matrimonio cum Hieronyma Mir, & Llop contracto, genuisse Thomam Planes ejus filium eique instrumento recepto penes Iacobum Tacies Notar. publicum Villæ Arbecæ, die 23. mensis Februarij 1653. favore matrimonij per dictum Thomã contrahendi cũ Elisabetha Balaguer donasse inter vivos, & hæreditasse de bonis omnibus, quæ fuerunt

dicti

dicti Thomæ patris sui, provt in dictis capitulis est videre ad quæ habetur relatio. Constat etiam ex dictis testium depositionibus, partium confessionibus, & aliàs dictum Raphaelẽ, mortua dicta Hieronyma prima conjuge sua, ad secũdas cõvolasse nuptias cũ Maria Ferran, & ea defuncta, ad tertias cum Maria Texidor, & ex dictis duobus vltimis matrimonijs, scilicet ex secundo cum dicta Maria Ferran contracto suscepisse filium vocatũ Raphaelẽ Planes, & ex Maria Texidor, Sebastianum Planes, dictæ suæ matris hæredem ex testamento Mariani Perlas, & Roig, Emerentianã Planes, & Macià, Angelam Planes, & Armangol, & Elisabethã Curcó. Constat etiam dictũ Thomam Planes minorẽ ex matrimonio per eum celebrato cum dicta Elisabetha Balaguer genuisse Mariã Leocadiam Planes filiam suam, cui instrumento recepto penes Ioannem Montaner Not publicum Villæ Cervariæ, die 25 Ianuarij 1666. favore matrimonij per eum de voluntate sua cõtrahendi cum Francisco Vila negotiatore dictæ Villæ Tarragæ Constat donasse omnia bona, & jura sua, tam præsentia, quam futura ei competentia, & competitura, in, & super hæreditate, & bonis, quæ fuerunt dicti Raphaelis patris sui, eaque dictã Mariam Leocadiam constituisse, & attulisse in dotem dicto Francisco Vila sponso suo, provt in dictis capitulis hæc latiùs sunt expressa, ad quæ refertur. Constat ex dictis testiũ depositionibus, partium confessionibus, & aliàs dictam Mariam Leocadiam Planes matrimonium cõtraxisse cum dicto Francisco Vila. Constat ex instrumentis exhibitis, partium confessionibus, & aliàs dictum Sebastianum Planes tenere, & possidere aliqua bona, & signãter dictum Molendinum, & hortum supra specificata, quæ fuerunt dicti quondã Thomæ Planes testatoris. Constat in præsenti causa petijsse dictam Mariam Leocadiam Vila, & Planes universam hæreditatẽ, & bona, quæ fuerunt dicti Thomæ Planes abavi dictæ Mariæ Leocadiæ, ei adjudicari cum jurium plenitudine

in

in vim fideicommissi, aut alias, & dictum Sebastianũ Planes condemnari ad deserendum vacuam, & expeditam possessionem dictorũ molendini, & horti, & reliquorum bonorum, qua fuerunt dicti Thoma testatoris, per eum possessorum, vna cũ fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.

Et licèt pro parte dicti Sebastiani, conjugum Armengol, & Planes, & Ioachimi Planes, vel hujus tutorum, & curatorum, & aliorum fratrum, vel sororum dicti Sebastiani, & eorum filiorum, qui præsenti litti se opposuerunt prætendatur, eis respectivè excluso dicto Sebastiano, & fratribus, seu sororibus, & nepotibus suis, sive Nebots, ex tertio matrimonio dicti Patris sui susceptis, & eorum filijs, & etiam excluſa dicta Maria Leocadia, esse dictã universam hæreditatem, & bona, saltim dictum molendinum, & hortum dicto Ioachimo Planes, & Florença adjudicandum, pro ut etiam idẽ prætendit dictus Sebastianus excluſis, dicta Maria Leocadia, Ioachimo, & alijs fratribus, vel sororibus suis, & eorũ filijs, eo, quod dicta Maria Leocadia Vila, & Planes, nec virtute fideicommissi generalis omnium bonorum dicti testatoris abavi sui, sit per eum vocata cum tantum ab nepotes dicti Thoma scilicet filij, seu filia Oldegarij Thoma, & Marianna Texidor reperiantur vocati cum qualitate hæredum, dictorum patrum, vel avorum suorum respectivè, qua qualitas, cum in dicta Maria Leocadia minimè reperiatur cum ipsa vicepatris sui, adhuc viventis, nec dicti Raphaelis avi sui ab intestato defuncti hæres reperiatur, minimè ab dicta Thoma abavo vocata considerari prætẽditur, maximè vivente patre suo, cujus vita durante ad fideicommissũ petendum (etiam si ad illud vocaretur) actio esset denegãda, cum mors gravati requiratur, vt fideicommissum peti possit. Et licet etiam per supradictos, & vnumquemque eorum respectivè prætendatur, neque ad dictum Molendinum, & hortum posse dicta Maria Leocadiæ jus competere, eo, quod dictus Raphael Pla-

Planes avus ſuus, & dictus Thomas pater in inſtrumento venditionis, & originalis creationis illius cēſualis pretij tercētarum librarum monetæ Barchin, & penſionis totidem ſolidorum, per ipſos factæ in favorem Confratriæ Sanctorum Ioannis, & Allodij Villæ Cervariæ, recepto penes Iacobum Montornès Notar. publicum dictæ Villæ, 17. Octobris 1644. præter generalem omnium bonorum obligationem, ſpecialiter hypothecaverint dictum molendinū, contra expreſſam diſpoſitionē dicti Thomæ teſtatoris, qui in dicto teſtamento diſpoſuit filium Raphaelem, & Philippum, & eorum filios, qui ei hæredes eſſent, non poſſe vendere, generaliter, nec ſpecialiter obligare dictum molendinum, & hortum, & illos, & eorum quemlibet eis privando, ſequuta venditione, aut qualibet alia alienatione, aut generali, aut ſpeciali obligatione, quæ ad alium vocatum poſt eum deferri voluit, cumque dicti Raphael, & Thomas dictæ diſpoſitioni contrafecerint ad alios filios dicti Raphaelis ex ſecundo, aut tertio matrimonio genitos, & eis prædefunctis, ad eorum filios excluſa dicta Maria Leocadia, tā dictus Ioachimus dicti Raphaelis junioris filius, & hæres, quam dictus Sebaſtianus, & reliquæ hujus ſorores, & eorum filij dictū fideicommiſſum ſibi adjudicari, vnuſquiſque ex ſupradictis poſtulat quorum prætenſionem admittendam non eſſe, ſed tantum ſuam vti potiorem dictus Sebaſtianus admitti debere prætendit, eo, quod tempore contraventionis per dictos Raphaelem, & Thomam facta, neque dicta Maria Leocadia, nec dictus Ioachimus, & reliqui nepotes, ſive nebots dicti Sebaſtiani reperiantur geniti, nec nati, nec aliàs dicti Raphael junior, nec alius frater, aut ſoror, tēpore vitæ dictū fideicommiſſum petierunt, nec de contraventione fuerunt conqueſti.

Cæterum attento conſtat, ex dicto Thomæ teſtamento reſultare fideicommiſſum generale omnium bonorum, ad illudque vocari filios, & filias Oldegarij, & Thomæ, & Marianne Texidor nepotū, ſive nets activæ dicti teſtatoris,

re-

remotiorũ substitutorũ in dicto testamento, ex quo etiã cõstat dictos Oldegariũ, Thomã, & Mariannã Texidor nepotes, sive nets dicti testatoris esse vltimos substitutos, ex assignatis ab eo, & ex vocatione filiorum vltimi substituti, manifestam, & efficacem elici conjecturam vocationis filiorum primi instituti, & ejus nepotum, sive nets, in conditione positorum, cum vocatio ab nepotum ex vltimo substituto descendentium influat similem vocationem, in favorem ab neptis ex filio primo loco, & gradu instituto descẽdentis ex prædilectionis excessu, & amplioris voluntatis affectu parentum, erga eum, & suos descendẽtes saltem in æquali gradu, qui filij, & descendẽtes ex primo matrimonio procreati, ex voluntate testatoris, cæteris filijs, & descendentibus præferuntur, & cõsequẽter dicta Maria Leocadia Vila ex propria persona vocata, vti neptis, & filia respectivè dicti Raphaelis Planes primi instituti, & Thomæ Planes (in conditione positi) dicti Raphaelis filij ex primo matrimonio geniti cæteris nepotibus, & ab nepotibus est præferenda: Nec ei officit, quod ab nepotes, sive besnets dicti testatoris ex Oldegario, Thoma, & Mariãna Texidor, cũ qualitate hæredũ avorum, vel patrum fuerint vocati: Quia dicta Maria Leocadia in effectu hæres dicti Raphaelis avi sui, ac etiã dicti Thomæ patris existit, cum dictus Raphael primus institutus, omnia bona, & jura sua præsentia, & futura, & præcipuè hæreditatem dicti Thomæ filio suo in prækalentis capitulis matrimonialib⁹ donavit, per quam donationẽ vniversalem, loco hæredis, tã patris, quam avi, fuit repositus, & ipsa sola in vniversalitate jurium, & bonorum successerit, vtilesque actiones, tã activas, quam passivas exercere potuit, maximè considerato, quod bona reservata in dicta cõditione, jam in dictis capitulis, alijs filijs dicti Raphaelis fuerunt destinata præter centum libras, quo casu est certum donatarium loco hæredis haberi, & in effectu esse hæredem, nec etiam dicti Thomæ licèt viventis alius, maximè, quo ad vniversalẽ hæ-

reditatem dicti Raphaelis posset adesse hæres, nisi dicta Maria Leocadia Vila, & Planes, cui dictus Thomas omnia bona, & jura sua, tam præsentia, quam futura, & præcipuè ei competētia, in, & super hæreditate dicti Raphaelis patris, inter vivos in dictis capitulis matrimonialib⁹ donavit, vt supra est dictum exceptis tamen 150 ℔. quæ sibi dictus Thomas reservavit, donatarius autem universalis, hæres in effectu est, & actiones hæredi competentes exercet, saltē vtiles, quod sufficit de jure, vt quis hæredis nomine admittatur: Nec etiā obstat dicta Maria Leocadia, quod in dicta donatione dicatur, eam fieri post obitum patris, quia etsi ea verba in dicta donatione, & hæreditamento legantur, ex Notarij stylo potius, quā ex contrahentium voluntate ad aliquid operandum sunt posita, quia cum substantia donationis, & effectus illius, non solum, quoad translationē dominij rerum donatarum, verum etiā earum vsusfructus statim sortita fuerint effectū, & omnia in dictam Mariam Leocadiam translata statim, vt ex lectura dictæ donationis apparet, cum nihil penes dictum donatorem remanserit exceptis dictis 150 ℔. & donataria donatorem alere, tam sanum, quam infirmum, & tam domi suæ, quam in casu discordiæ, extra eam sit obligata, & de retētione vsusfructus alias nulla fuerit facta mentio per dictum donatorem, merito dicendum est illa verba post obitū frustra, & ex stylo solo Notarij, & absq; vllo effectu fuisse apposita; & esset contra naturam vsusfructus ab alio alimenta percipere, qui nullos habent fructus, & consequēter clarè patet dictam Mariam Leocadiam non expectata morte patris ad res donatas actionem habere, quæ cæteris filijs dicti Raphaelis, tam ex secūdo, quam tertio matrimonio genitis, & eorum filijs denegatur. Neq; obstat dicta Mariæ Leocadiæ cōtravētio avi, & patris respectivè facta, cōtra voluntatem dicti testatoris, in creatione, & venditione dicti censualis pretij tercētarum librarum, pro cujus securitate dicti Raphael, &

Tho-

Thomas dictum molèdinum specialiter obligarunt, quia contravẽtio facta per avum, & patrem dictæ Mariæ Leocadiæ ei nocere non potuit eo, quia ipsa vti personalis contraveniẽtium personas egredi non potest, & eorum filios afficere, ne aliàs contra mentem testatoris, qui personas tantum contravenientiũ ejus dispositioni à dicto molendino excludi voluit, & qui de eorum filijs, & descendentibus nullum protulit verbum, circa privationem illius, & horti, jam dicti, ab eis excluderentur, cum ratio privationis personæ, seu personis contravenientibus cohæreat, & ad filios, & descendentes contraventis, ne innocens ex alterius facto mulctetur, & ratio odij personalis ad successores filios, & descendentes nõ extendatur, qui licèt non nati tempore contraventionis, successione non privantur, cũ sufficiat ante sententiam nasci, provt in nostro casu dictæ Mariæ Leocadiæ evenit, cujus etiam vocationi maximopere favent testatoris verba in clausula privationis dicti molendini, & horti appo-

sita, ibi: Com sia ma voluntat, que aquell se conserve perpetuament en la casa, y heretat de mon hereu, y vniversal successor, *quæ verba clarè insinuant filios, & descendentes, vt in dicto horto, & molendino; etiam in casu contrauentionis dicti Raphaelis possint succedere, debere esse, hæredes, & vniversales successores dicti Raphaelis, nullus autem ex supradictis reperitur, cui verba illa accomodentur, saltim cum effectu, nisi dictæ Mariæ Leocadiæ Vila, & Planes dictorũ avi, & patris in vim dictarũ donationum vniversalium cũ effectu hæredi, & vniversali successori, consequenterq; per contraventionem factam per dictos avum, & patrem dictæ Mariæ Leocadiæ nullũ fuit factum præjudicium, præterquam, quod filij dicti Raphaelis ex secundo, & tertio matrimonio geniti, & eorum filij, & descendentes, nullũ jus habere possunt in dicto molendino propter contraventionẽ dicti Raphaelis, & Thomæ, quia juxta dispositionem dicti Thomæ testatoris, si ad dictam Mariam Leocadiã ab*

neptem suam illud non spectaret, ad filios Philippi Planes, legum bachalaurei, dicti testatoris filij, & dicti Raphaelis fratris, aut in defectum eorum ad reliquos substitutos, & eorũ descendentes prætendi forçã posset pertinere, & nõ ad alios dicti Raphaelis filios, vt ex clara testatoris dispositione depromitur, illis verbis, ubi: Y lò de dits mos hereus, que contravindrà à esta ma disposició, vull perde son dret en los dits molí, y hort à ell contiguo, y aquell passe ipso jure al altre, que lo tal alienant, ô obligant, mort sens fills li succehirà, *mortuo autem absq; filijs Raphaele, ex dicta testatoris dispositione dictus Philippus, & ejus filij, & in eorum defectu vlteriores substituti vocantur, qua propter filij, & reliqui descendentes, dicti Raphaelis, si ad dictam Mariã Leocadiam dictum molendinum non spectaret, prout spectari illi, firmavimus, ab ejus petitione excluderentur, juxta dicti testatoris sententiam, quæ pro dicta Maria Leocadia manifesta vrget, ex quibus constat de intentione dictæ Mariæ Leocadiæ Vila, & Planes, quæ non remanet elisa per deducta, & allegata per dictum Sebastianum Planes, Ioachimum Planes, & Florença, seu ejus Tutores, & Curatores, & reliquos in præsenti causa oppositores.*

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia cõclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat; & vniversam hæreditatem, & bona, quæ fuerunt dicti Thomæ Planes testatoris Villæ de Tarrega, & signanter molendinum, & hortũ ei contiguum in horta Sancti Antonij dictæ Villæ, situm cum jurium plenitudine adjudicat, dictæ Mariæ Leocadiæ Vila, & Planes vxori dicti Francisci Vila negotiatoris dictæ Villæ, & dictum Sebastianum Planes condẽnat, ad deserendũ, vacuã, & expeditam possessionẽ dictæ Mariæ Leocadiæ Vila dictorum bonorum molendini, & horti per eum possessorum, quæ fuerunt dicti Thomæ Planes testatoris, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerũt solutis priùs dicto Sebas-

baſtiano, dote, & alijs creditis, vti heredi matris ſuæ ſpectantibus (ſi quæ ei competant) vna cum intereſſe, dictorum hæreditatis fructuum dotis creditorum, & intereſſe eorum temporis à quo, & aliorum forçan liquidandorũ liquidatione in decreto exequutionis, vel alia vlteriori liquidatione reſervata, dictoque Ioachimo Planes, & pro eo ſuis tutoribus, & curatoribus, & reliquis huic litti oppoſitis in ſuis prætenſionibus contra dictam Mariam Leocadiam Vila, & Planes ſilẽtium imponit, & dictã Mariam Leocadiam Vila ab eorum, & vniuſcuiuſque eorum prætenſionibus reſpectivè abſolvit, neutram partem in expenſis condemnando, ſed pro bistractis ſua Excellentia ſolitam exequutionẽ fieri mandat.

ARGVMENTVM.

De eadem materia Deciſionis antecedentis.

SVMMARIVM.

Altera deciſio proponitur, numero 1.

Prima difficultas, num. 2.

In generali hypotheca facta per hæredem gravatum nõ cenſentur bona prohibita alienari, pignorari, vel hypothecari, num. 3.

Maximè, quando prohibitus haberet alia bona libera tempore hypothecæ contractæ, in quibus verificari poterat dicta obligatio, n. 4.

Ratio prædictorum, num. 5.

Quæ interpretatio in hoc caſu ſufficiat ad evitandam pœnam, num. 6.

Quãdo ceſſet hæreditatis privatio, num. 7.

Secunda difficultas, num. 8.

Prohibitio alienationis facta de vna re non extenditur ad aliam, num. 9.

Tertia difficultas, num. 10.

Quando onus cenſeatur impoſitum per modum obligatio-

tionis, & grauaminis, vel per modũ conditionis, n.11.
Ratio adducitur, num.12.
Iustus metus causatur ex probabili, & justo timore, aut mortis, uel amissionis bonorum, aut notabilis damni, vel violentia, num.13.
Quarta difficultas, num.14.
Permutatio an cadat sub nomine alienationis, nu.15.
Non cadit quoties fit in utilitatem fideicommissi, numero 16.
Quæ permutari ualent, quando resultat utilitas, n.17.
Quando debet exprimi causa utilitatis, num.18.
Ratione vicinitatis res plus æstimantur, num.19. & 20.
Quinta difficultas, num.21.
Quando retrouenditio dicatur necessaria, & ineuitabilis, num.22.
Reg. Decisio refertur, numero 23.
Reg. Sententia transcribitur, num.24.

DECISIO LXI.

1 ALTERA non minus exemplaris, quam famigerata circa fideicommissũ contraventionale decisio proponatur, agitata inter Michaelem Tayadella, Civem Honoratum Barchin. & Iosephũ Tayadella, etiam Civem honoratum ejusdem Civitatis, patruum, & nepotem respectivè, & quia ex R. Sententia infra transcribenda latiùs factum illius comprehendi valet, consulto ipsum omittere decrevi, & solum proponam difficultates principales, de quibus in Regia Sententia mentio declarata ostẽditur, & eis extat responsum in vers. *Cæterum.*

Prima Difficultas.

2 AN ex censualis instrumento vendito per Ioannem Tayadella hęredem Michaelis Tayadella Testatoris, & Vinculatoris, die 15. Octob. 1654. in favorem Paulæ Bonanat viduæ relictę Iosephi Bonanat, & Tutorum, & Curatorum filiæ, & hæredis dictorum conjugum Bonanat, in quo ipsum Ioannem Tayadella pro mentionati censualis tuitione expresè tantum obligasse mansos Roca, Bruguera,

guera,& Malatria(de quibus fit mentio in R. Sententia) constet, ipsum Ioannem dispositioni testamentariæ dicti Michaelis Tayadella contravenisse, nec per generalẽ bonorum suorum obligationem,& hypothecam in ipso contentã voluntati dicti Michaelis ejus patris contrafecisse.

3 Quia ex hac censualis venditione nulla resultat contraventio voluntati dicti testatoris, nec per eam fuisse apertũ fideicommissum contravencionale,quia licet testator prohibuerit hæredi, sub pœna privationis hæreditatis imponere censualia super bonis fideicommissi in illis verbis: *Ni sabre aquellas vẽdrer, ni carregar censals, violaris, &c.* Tamen ipse Ioannes licèt hypothecaverit dictos mãsos,ipsi erant proprij ipsius, empti à Nob. Paula Planella, & licèt obligaverit omnia bona sua generaliter, hæc tamen obligatio non comprehendit bona fideicommissi, quia in generali hypotheca facta per hęredem gravatum, non censentur cõprehensa bona prohibita alienari,pignorari, vel hypothecari, *gloss. in l. penul. §. instituto*, & ibi Barth. *ff. de leg.2.* Bald. *in l. voluntas, num.3. Cod. de fideicom.* Angel. *in auth. de restit.* Iason. *in l. ultim. num.* 29. *Cod. de jur. emphyt.* Crotus *in l. constante, num.*26. *ff. solut. matrim.* Ioan. Lupus *in cap. per vestras, §.* 38. *num.* 3. *extra de donat inter.* Roman. *cons.* 165. *nu.* 1. Cuman. *cons.* 176. *num.*5. Aretin. *cons.*125. *n.* 3. Barbat. *cons.*43. *vol. penult. num.*1. Buriat. *cons.*44. *vol.*1 *lib.*1. Menoch. *cons.*329. *n.*4. *& cons.*777. *nu.*3. Marsil. *singul.*314. *num.*1. Negusant.*de pign. par.* 1. *memb.*2. *num.*53. Ant. Gabriel. *de reg. jur. conclus.* 12. *num.* 29. Petra *de fideicom. q.*8. *n.*106. Mascard. *de probat. conclus.*1236. *num.* 108. Intrig. *de subst. cent.*3. *q.* 73. *num.*149. Milan. *decis.*1. *num.*120. *vers.* 2. *par.* 2. Cavalcan. *decis.*6. *num.*22. *p.* 3. Ludovis. *decis.*227. *num.*8. Pacific. *de Salvian. insp.* 3. *cap.*3. *num.*45.

4 Maximè , quando prohibitus haberet alia bona tempore hypothecæ contractæ, in quibus sustineri, & verificari poterat dicta obliga-

tio,

tio, nam tunc in generali bonorum obligatione minimè comprehenduntur bona prohibita hypothecari, sed alia bona libera, vt docent Marsil. *in rub. de fideicommiss. col.* 4. *& in l.* 1. *§. si servus, ff. de quæst.* Ant. Gabriel *de reg. jur. concl.* 12. *num.* 40. Gerart de Petra Sancta *sing.* 35. Intrig. *de subst. cent.* 3. *q.* 73. *num.* 152.

5 Ratio est, quia nõ est verosimile, quod voluisset hypothecare bona alienari prohibita, & sponte incidere in pœnam privationis hæreditatis à testatore adjectam, vt docent Pacif. cum var. Rot. Rom. *decis. de sal. insp.* 3. *cap.* 2. *num.* 45. Paul. Rub. *p.* 9. *recent. tom.* 2. *decis.* 483. *à num.* 18.

6 Et licèt dictus Ioannes tẽpore creationis dicti censualis nulla habuisset bona libera, adhuc per dictam generalem obligationem non incideret in pœnam privationis hæreditatis, nec hypotheca comprehenderet bona fideicommissi, sed posset verificari respectu fructum bonorum fideicommissi, vel respectu aliorum bonorum forçan à cætero acquirendorum, quæ interpretatio sufficit ad evitandum pœnæ incursum, ex Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 11. *tit.* 8. *num.* 32. Et in terminis hujus controversiæ, sic decisum testatur, Ant. Thesaur. *decis. Pedem.* 193. quam Thesauri decisionem laudat, Rot. Rom. *recent.* apud Farinac. *in posth. tom.* 2. *decis.* 439. *num.* 7.

7 Rursus in hoc casu tempore introductionis littis dictum censuale jam erat extinctum & luitum, & consequenter ante partis querelam cessabat contrafactio, & erat reintegratum dictum fideicommissum, quo casu pœna non incurritur, nec locus est hæreditatis privationi, Angel. *cons.* 169. *col.* 2. Simon de Prætis *de interp. vlt. volunt. fol. mimi* 452. *n.* 33. Fusar. *de subst. q.* 583. *num.* 7. Rot. Rom. penes Farin. *tom.* 2. *recent. decis.* 593.

Secunda Difficultas.

8 AN ex consumptione fructuum, & pecorum diversorum generum, quantitatem tritici, & aliorum bo-

no-

norum mobilium, quæ tempore mortis dicti testatoris in ejus hæreditate existebant resultabat dictum Ioannem voluntati illius contrafeciſſe.

9 Quia testator non prohibuit alienationem mobilium, sed tantum immobilium, vtpote hæreditatum, proprietatum, decimarum, censualium, cēsuum, domorum, terrarum, mansorum, agrorum, vinearum, olivarium, & aliorum honorum, vt latius in testamento per illum confecto apparet, & continetur in omnibus exemplis contentis in prohibitione, & cum prohibitio alienationis facta de vna re non extendatur ad aliam, Cyriac. *contr.* 289. *num.* 12. *tom.* 2. Crotus *conſ.* 144. *n.* 6. *cum ſeq.* Riminald. jun. *conſ.* 781. *num.* 7. *&* 8. Surd. *conſ.* 67. *num.* 36. *lib.* 1. Fuſar. *de ſub. q.* 681. *num.* 1. Quia cum prohibitio ſit odioſa non recipit interpretationem extenſivam vltra caſus expreſſos, imó ſtrictè, & limitatè eſt intelligenda in caſu tantum litteraliter expreſſo, Decius *conſ.* 625. *num.* 9. *&* *conſ.* 626. *n.* 5. Soc. in jun. *conſ.* 112. *num.* 11. *&* *conſ.* 163. *num.* 23. Oſaſch. *deciſ. Pedem* 50. *n.* 11. Caſſanate *conſ.* 34. *num.* 24. Et certum eſt in omni diſpoſitione exorbitanti, præjudiciali, & pœnali qualis eſt privatio hæreditatis, Seſſe *deciſ.* 18. *nu.* 102. *&* *deciſ.* 45. *n.* 27. Genuenſ. *in pract. q.* 542. Menoch. *cōſ.* 900. *nu.* 13. Ioſeph Aldra. *de Relig. diſcep. in tuend. cap.* 2. *num.* 6. *lib.* 2. Monet. *de diſtribut. par.* 1. *q.* 10. *à num.* 1. Ægid. *conſ.* 9. *num.* 21. ideo ex his pœnam privationis hæreditatis Ioannem nō incurriſſe.

Tertia Difficultas.

10 AN ex translatione domicilij, & transportationis bonorum mobilium à domo *de la Tayadella* ad Civitatem Barchin. facta per dictū Ioannem Tayadella resultet contrafactio voluntati testatoris.

11 Quia, quo ad domicilium, dico, quod dictus Michael Tayadella testator non potuit injungere Ioanni, & ejus hæredibus hoc onus habitandi in domo *de la Tayadella*, & adimere libertatem alibi habitandi, hujusmodi enim gravamē, vti impeditivum libertatis, & illam infringens, eſt

reijciendum, quando apponitur præcisè per modũ obligationis, & gravaminis, & nõ cauſativè per modum conditionis, *ex tex. expreſſo in l. Titio centum* 70. *§. Titio centũ* 2. *ff. de cond. & demonſtr.* ibi: *Titio centum relicta ſunt, vt à monumento meo non recedat, vel vt in illa Civitate domicilium habeat, poteſt dici non eſſe locum cautioni, per quam jus libertatis infringetur*, concordat *l.* 3. *§. nè tamẽ, ff. de vſufruct.* docet Canc. *var.* 3. *cap.* 7. *num.* 2. *cum ſeq.* qui *num.* 4. R. Senatus deciſionem allegat.

12 Ratio eſt, quia quotieſcũque aliquid injungitur hæredi, vt adimpleatur poſt actus exequutionẽ, & ſic poſtquam hæres effectus eſt non dicitur conditio, de natura autẽ conditionis eſt, vt adimpleatur, & purificetur ante actus exequutionem, ita vt non poſsit quis eſſe hæres, *l. qui mutianam, l. qui hæredi* 44. *in fin. ff. de cond. & demonſtr. l. ſe ita hæres, ff. de cond. inſt. l. mævia, ff. de manum. teſtam.* Barth. *in l. quibus, §. Termilius, ff. de cond. & demonſtr.* Alex. *conſ.* 119. *vol.* 1. *& conſ.* 20. *vol.* 6. Ruin. *conſ.* 26. *nu.* 10. *lib.* 2. Caſtr. *conſ.* 292. *lib.* 2. Peregr. *de fideicom. art.* 11. *num.* 109. & præcipuè *num.* 107. *&* 108.

13 Quo ad tranſportationem bonorum mobilium à domo vocata *de la Tayadella* ad Civitatem Barchinon. affirmo, quod ex proceſſu reſultabat, quod tempore quo graſſabatur bellium in hoc Principatu in annis 1652. & 1653. in Villis de Moyà, Caſtellterçol, Sãcti Felicis de Codinas, vicinis domus *de la Tayadella* plures hoſtilitates exercebant frãcigenæ milites, vulgo *Micalets* depręd ando, capiendo, & occidendo perſonas affectas ſuæ Regiæ Mageſtati, vti erat dictus Ioannes Tayadella, & ſic juſtam causã habuit tranſferendi dicta bona mobilia ad Civitatem Barchin. propter metum cadentem in quemlibet conſtantem virum, provt eſt in viam juris ille, qui cauſatur ex probabili, & juſto timore, aut mortis, vel amiſsionis bonorum, aut notabilis dãni, vel violentiæ, *cap.* 2. *de his, quæ metus cauſa, l. ſi habitatores, § fin. ff. locati*, Dec. *conſ.* 690. *nu.* 8. Craveta *conſ.*

49. *num.* 7. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 135. *in fin.* Medicis *de casib. fortuit. p.* 1. *q.* 7. Paris. *cons.* 10. *num.* 28. & 38. Velasq. *de privil. pauper. q.* 51. *nu.* 23. *par.* 1. Rub. *in adnot. ad decis.* 17. *par.* 8. *recent. num.* 10. Salgad. *de supplic. ad Sanctis. par.* 1. *cap.* 16. *n.* 13. Hermos. *tom.* 2. *fol. mihi* 166. *num.* 13. *cum seq.* Castillo *de alimentis*, *cap.* 59. *num.* 20. Cabreros *de metu, lib.* 1. *cap.* 8. *ex num.* 29. & *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 62. Noguerol. *alleg.* 29. *nu.* 84. Valeron *de transact. lib.* 2. *q.* 2. *à num.* 23. Cyarlin. *tom.* 2. *contr. cap.* 163. *num.* 3. Canc. *p.* 3. *cap.* 15. *n.* 144.

Quarta Difficultas.

12 AN, ex permutatione facta per Iosephum Tayadella filium dicti Ioannis, domus sitæ in Villa de Castellterçol. in vico dicto *lo Carrer de baix*, cum alia domo Ioannis Fargas mulionis, resultet contrafactio voluntati testatoris.

15 Quia, in materia fideicommissi contraventionalis in casu prohibitæ alienationis, permutatio nõ comprehenditur sub nomine alienationis, nec per eam incidit in pœnam privationis hæreditatis, casu quo sub tali pœna prohibita esset alienatio, Odofred. *nil. fin. Cod. de reb. alie. non alienan.* & ibi Alberic. *num.* 5. Angel. *in §. pœn. in auth. de rest. fideicom.* Socin. jun. *cons.* 28. *lib.* 2. Decian. *cons.* 55. *nu.* 52. *lib.* 3. Cœphal. *cons.* 719. *num.* 20. *lib.* 5. Honded. *cons.* 58. *num.* 32. *lib.* 1. Afflict. *decis.* 336. Andreol. *contr.* 369. *num.* 2.

16 Et licèt aliqui teneãt, quod sub prohibitione alienationis censeatur etiam permutatio interdicta, tamen quoties ipsa fieret cũ vtilitate fideicommissi, recepta & tutior sententia est, posse hæredem bona fideicommissi permutare non obstante expressa alienationis prohibitione, Fusar. *de sub. q.* 530. *num.* 4. Peregr. *de fideicom. art.* 20. *num.* 32. Molin. *de Hispan. Primog. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 1. Franch. *decis.* 355. *n.* 6. Et ejus additionator celebris, Carol. Ant. de Luca *num.* 4. Hodierna, ad Surd. *decis.* 278. *num.* 29. & 30. Andreol. *contr.* 369. *n.* 7 Canc. *var.* 3 *par.* 12. *num.* 208. Menoch. *cons.* 1141. *num.* 26.

Mantic. *de tacit. lib. 25. tit. 4.* Magon. *decis. 16. nu. 6.* Grat. *decis. 54. n. 24.* & ibi Scoppa, Gail. *obser. 137. num. 12. lib. 2.*

17 Varijs instantijs illustrari possũt prædicta. *Prima*, quia si persona, cujus favore prohibitio facta est nõ lædit̃r, permutatio contra prohibitionẽ facta non censetur, nec permutans incidit in pœnam, *l. ex hoc edicto, §. si quis alienaverit, ff. de alien. jud. mut. caus. fact.* ibi: *Si quis alienaverit, deinde receperit nẽ tenebitur hoc edicto.* Castr. *cons. 269.* Nata *cons. 470. n. 5.* Angel. *cons. 109.* Petra *de fideicom. q. 8. num. 527.* Pereg. *de fideicom. art. 40. num. 32.* Fusar. *q. 530. à num. 5. Secunda*, quia res Ecclesię sunt prohibitæ alienari, *cap. 1. & cap. vt supra extra de reb. Eccles. non alien.* & tamen permutari valent, si Ecclesiæ vtilis extiterit permutatio, Tiraq. *de ll. con. glos. 8. num. 63.* Fabian. de monte *de emptione, & venditione, par. 1. nu. 116.* Rebuff. *de reb. Eccles. non alien. rub. de causa vtilit. n. 185.* Decian. *cons. 121. num. 55. lib. 3.* Fusar. *q. 530. nu. 6.* Tertia, quia res dotalis potest ob vtilitatem cum alia permutari, *l. ita constante 27. de jur. dot.* ibi: *Constante matrimonio permutari posse dotem dicimus, si hoc mulieri vtile sit, l. sequenti, l. si ex lapidicinis 33. ff. eod. Quarta*, quia bona feudalia, etsi alienari vetita permutari tamen in feudi utilitatem valẽt, *cap. 1. §. cũ autem*, & ibi Afflict. *col. pen. lit. si invest. controven. fue.* Ruin *cons. 219. col. 4. lib. 1.* Decian. *cons. 55 lib. 3.* vt pariter in minorum bonis procedit, *l. cum transactionem*, & ibi glos. *ff. de transact.* Decian. *cons. 121. num. 55. lib. 3.* vide alias instantias penes Andreol. *contr. 369. num. 8.* Molin. *de Hisp. primog. lib. 4. cap. 4. num. 11.*

18 Nec in actu permutationis exprimendam esse causã vtilitatis, & quod illius gratia fit permutatio, ex Cyarlin. *lib. 1 contr. 43. nu. 51.* quia id præcisè non exigitur pro validitate permutationis, sed sufficere justificare illius vtilitatẽ, quando de viribus dictæ permutationis contenditur, Fusar. *q. 530. num. 18.* quod idem procedit in decreto, Peregr. *de fideicom. art. 40. num. 32. in fine*, Canc. *var. 3. cap. 12. n. 206.*

ac de præambula citatione fideicommissarij, seu vocati in actu permutationis, Andreol. *d. contr.* 369. *num.* 11. Ioan. Baptista de Luca *in obser. ad decis. Franch. ad decis.* 335. *num.* 4.

19 Nec valet si diceretur domum fideicommissi, sitam in vico *de baix* Villę de Castellterçol tempore permutationis, fuisse majoris valoris, quã domus Ioannis Fargas, & sic quod dicta permutatio nõ fuit facta ex re æqualis æstimationis, & cõsequenter, quod illa fuit facta in fraudem fideicõmissi, & importabat contraventionem.

20 Nam respondetur, quod dicta permutatio fuit facta attenta vicinitate domus dicti Fargas, cum domo habitationis Iosephi Tayadella, & vtilitate provenienti ex dicta vicinitate propter ampliationẽ dictæ domus, & ejus necessitate, quo casu non potest dici majoris valoris, quia ratione vicinitatis æstimari plus domus, vel terras, eo, quod intrinsecè ipsę valent, & quando comparantur à vicinis magis offerri pretium, quam si à nõ vicinis comparentur, vt resultat, *ex text. expresso, in l. si cui fundus* 16. *ff. de leg.* 2. ibi: *Sapè, & enim confines fũdos etiam supra justam æstimationem interest nostra acquirere*, tradũt Gail. *lib.* 2. *obser.* 69. *num.* 20. Paul. Maron. *resp.* 35. *num.* 5. *tom.* 5. D. Petrus Quesada, & Pilo *contr. forens. cap.* 4. *num.* 29. Canc. *var.* 3. *cap.* 2. *num.* 175.

Quinta, & vltima Difficultas.

21 AN, ex alienatione, sive revenditione duarum hereditatum vocatarum *Mũt, & Miravalls*, quæ fuerũt testatoris vinculantis resultet contraventio voluntati ipsius.

22 Quia hujusmodi retrovenditio necessaria, & inevitabilis fuit ab hærede, & ad eam compelli poterat, ex Fontan. *decis.* 539. *num.* 11. ibi: *Ratio est, quia alienatio, quæ fit per quitationem non dicitur voluntaria, sed necessaria, cum non sit in manu creditoris effugere eam, quando vult debitor, quæ est ratio ob quam, tam minori, quã hæredi gravato possint fieri hæ luitiones, quæ aliàs non possent, si essent alie-*

alienationes voluntarias, prout ego multis, tã nostri, quam egregiorum Senatuum ornãs decisionib⁹ docui in 1. *de pact. nup. clauſ.* 4. *gloſſ.* 18. *ex n.* 2. *cum ſeq. Vbi multa habes ex his, quæ hic deſiderare poſſes, adde Giurbam, qui poſtea ſcripſit tot. deciſ.* 79. *num.* 68. Et conſequenter prohibitionem alienationis à vinculante factam, minimè extendi valere ad redemptiones, & luitiones, quæ non pendent à volũtate hæredis gravati, qui eas renuere nequit, cum verè tunc alienare nõ dicatur, imó ad eam formandam neceſſario cogitur, hinc tradũt DD. ſub prohibitione alienationis à teſtatore ordinatam illam, vti neceſſariam non comprehendi, Alber. *in l.* 1. *id princ. Cod. de pact. int. emp. & vẽd.* Tiraquel. *lib.* 2. *retract. §.* 1. *gloſſ.* 6. *num.* 28. Mantica *de tacit. lib.* 4. *tit.* 32. *num.* 35. Torniel *conſ.* 31. *nu.* 17. Monter *deciſ.* 1. *num.* 10. & 11. benè Giurba *deciſ.* 69. *nu.* 6. & *deciſ.* 79. *num.* 30.

23 Die autem 18. Decembris 1686. referente Nob. Dom. Iacobo de Potau, & Moles R.S. fuit lata Regia Sententia in favorem Ioſephi Tayadella, in actis, antea Ferter, nunc Golorons Not.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

24 *Attento licèt teſtamento acto penes Andream Fontcuberta, Not. Modiliani Vicen. Diœceſ.* 29. *Iulij* 1643. *Conſtet Michaelem Tayadella natu majorem, agricolam Parochiæ Sancti Andreæ de Caſtellcir ejuſdem Diœc. hæredem ſuum vniverſalẽ inſtituiſſe Ioannẽ Tayadella, ejus filium ſi tempore ſui obitus viveret, & hæres eſſe vellet, & ei quandocumque decedẽti ſubſtituiſſe, hæredeſq; ſuos vniverſales inſtituiſſe filios dicti Ioannis de graduin gradum, ordine primogenituræ ſervato, maſculos ſemper fœminis præferendo, quibus pariter abſq; liberis, ſeu fœminis ad ætatem teſtandi non pervenientibus ſubſtituiſſe, hæredemque ſuum vniverſalem inſtituiſſe Iacobum Tayadella alium filium, cui pariter ſic decedenti ſubſtituiſſe hæredemque ſuum vniverſalem inſtituiſſe Michaelem alterũ filium, & poſtmodum digreſſum fuiſſe ad alios ſubſtitutio-*

tionum gradus, & tandem fideicommissum reale, & perpetuum contraventionale ordinasse, videlicèt, quod dictus Ioannes primo loco hæres institutus, nec alius quiscumque hæres fuerit nõ posset vẽdere censualia super ejus bonis, vti principalis, nec fidejussor, neque aliter bona sua alienare, seu obligare, & casu, quo contrafecerit, seu contrafecerint suæ voluntati essent privati ejus universali hæreditate, detractione quartæ trebellianicæ, & quocumq; alio credito, seu detractione, & quod succederet in suis bonis, & universali hæreditate ille, ad quem de jure, seu dispositione testamentaria spectaret per obitum contrafacientis, probibendo expresè, quod per nullum Iudicem posset ejus dispositio interpretari, & sub eisdem pactis, & cõditionibus, & pœnis voluisse, & disposuisse, quod, nec dictus Ioannes, nec ejus hæres possent transportare bona mobilia à domo de la Tayadella, ad domum de las Canas, pro vti in dicto testamẽto latius, cui refertur continetur. Constet dictum Michaelem Tayadella testatorem sibi superstitibus dictis Ioanne, Iacobo, & Michaele, illius filijs primo, secundo, & tertio loco vocatis evivis evolasse, dictumque Ioannem hæreditati paternæ se immiscuisse. Constet instrumẽto acto penes Petrum Paulum Vives Notar. pub. Barchin. 15. Oct. 1654. dictum Ioannem Tayadella vendidisse, & originaliter creasse in favorem Paulæ Boronat viduæ Iosephi Boronat, ejus hæreditatis usufructuariæ, & Tutorum, & Curatorum pupillæ filiæ, & hæredis dictorum cõjugum Iosephi, & Paulæ Boronat usufructuario, & proprietario nominibus censuale pretij, & proprietatis 533 ℔. monetæ Barch. & annuæ pensionis totidem solidorum, pro cujus censualis securitate, & tuitione speciaLiter obligasse illos tres mansos dirutos vulgariter nuncupatos: Lo Mas de la Roca, Burguerola, & Malatria, agglebatos, & unitos dicto manso de la Roca, cum eorum terris, possessionibus, & pertinẽtijs, & generaliter omnia sua bona, tam mobilia, quam immobilia. Constet ex testium de-

depositionib⁹, instrumẽtis exhibitis, partium confessionibus, & aliàs tempore mortis dicti Michaelis Tayadella vinculantis adfuisse in ejus hæreditate, quã plurima credita excedentia summam decem mille librarum, & similiter fructus, & pecora valoris plusquam bis mille librarum. Constet dictum Ioannem hæredem primo loco institutum supradicta credita exegisse, & recepisse à debitoribus respectivè, fructus, & pecora vẽdidisse, pretiaque, & credita exacta non smerciasse. Cõstet ex testium depositionibus ministratorum pro parte Iacobi Tayadella super articulis per eũ primo loco oblatis, & aliàs dictum Ioannem Tayadella post mortem dicti Michaelis ejus patris, suum domicilium mutasse à dicta domo de la Tayadella ad præsentem Civitatem, ad eamque bona mobilia dictæ domus de la Tayadella asportasse. Constet pariter ex partium cõfessionibus, & aliàs dictum Ioannẽ Tayadella hæredem gravatum obiisse, sibi superstite Iosepho Tayadella ejus filio, & hæredе reo in præsenti causa convento. Constet ex testium depositionibus dictum Iosephum Tayadella tenuisse, & possedisse quandam domum sitam in Villa de Castellterçol, in vico vulgariter nuncupato: Lo Carrer de baix, quæ fuerat de hæreditate dicti Michaelis Tayadella vinculantis. Constet instrumento acto penes Iosephum Puig, & Bossom, Not. Villæ Calidarum de Montebovino, 5. Aprilis 1677. dictum Iosephum Tayadella supradictam domum permutasse, seu concambiasse, cum Ioanne Fargas mulione ejusdem Villæ, cum alia domo dicti Fargas, sita in dicta Villa in vico nuncupato del mig. Constet instrumẽto acto penes Petrum Pujol Not. publicum ejusdem Villæ Modiliani, 4. Aprilis 1679. dictum Iosephum Tayadella revenditionem firmasse de manso vulgariter Munt, Francisco Tapres agric. Parochiæ Sãcti Petri de Vilamajor Diœcesis Barchin. hæredi universali Bernardi Prats Sobreroca quondam, agricolæ Villæ de Thona ejus avi. Constet instrumrnto acto penes eundem Pujol, 1. Maij 1676. dictum

Io-

Ioſephum Tayadella firmaſſe revenditionem Franciſco Gomar, & Prat Sobreroca de manſo Miravalls. Conſtet, tam dictum manſum Miravalls, quam dictum manſum Munt tenuiſſe, & poſſediſſe dictum Michaelem Tayadella vinculantem toto tempore vitæ ſuæ. Conſtet per dictum Iacobum Tayadella hæredem ſecundo loco inſtitutum fuiſſe introductam præſentē cauſſam adverſus dictum Ioſephum Tayadella petijſſeq; declarari, tam dictum Ioānem, quam dictum Ioſephum, videlicèt dictum Ioannem triplici ex capite contrafeciſſe volūtati dicti Michaelis ejus patris vinculantis primo, ex quo dictum cenſuale vēdiderat, ſeu creaverat in favorē dictæ Paulæ Bonanat, & dictorum Tutorum, & Curatorum dictæ pupillæ, & generaliter obligaverat omnia ſua bona cōſequenterque bona dicti fideicommiſſi, ſicque per dictam obligationem fuiſſe contrafactum voluntati teſtatoris, ſecundo, ex quo pretia dictorum fructuum, & pecorum, nec non debita exacta non ſmerciavit in favorem dicti fideicommiſſi. Tertio, quia bona mobilia exportavit à dicta domo de la Tayadella ad præſentem Civitatem, contra expreſſam dicti teſtatoris voluntatem, & ſimiliter, quod dictus Tayadella vendiderat dictos manſos munt, & miravalls, qui erant proprij dicti Michaelis teſtatoris, & ſupradictam domum concambiavit, & ſic contrafeciſſe dicti teſtatoris voluntati, conſequenterque in vim dicti fideicommiſſi contraventionalis ſibi adjudicari univerſam hæreditatem, & bona dicti Michaelis teſtatoris, & dictum Ioſephum Tayadella condemnari ad illa in ſui favorem dimittenda, & relaxanda. Conſtet inſtrumento aperturæ teſtamēti dicti Iacobi Tayadella acto penes dictum Pujol, 11. Septembris 1683. dictum Iacobū Tayadella pēdente indeciſſa præſenti cauſa à vivis evolaſſe. Conſtet ſupplicatione oblata 10. Februarij 1684. pro parte ſupradicti Michaelis Tayadella natu minoris filij dicti Michaelis vinculantis hæredis tertio loco inſtituti, tam nomine ſuo proprio, quam uti

patrem, & legitimum administratorem personæ, & bonorum Iacobi Tayadella ejus filij dictis nominibus se opposuisse illius prosequutioni petijsseque dictam contrafactionem declarari pro uti per dictum Iacobum majorem, jam fuerat petitum ob ejus mortẽ universam hæreditatem, & bona dicti Michaelis Tayadella ejus patris, cum jurium plenitudine adjudicari dictumque Iosephum modo antedicto condemnari, una cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, & expensis.

Cæterùm attento in prælibato censualis instrumẽto vẽditi per dictum Ioannem Tayadella, 15. Octobris 1654. in favorem Paulæ Bonanat viduæ, & Tutorum, & Curatorum filiæ, & hæredis dictorum conjugum Bonanat Constat dictum Ioannem Tayadella, pro prælibati censualis tuitione expresse tantum obligasse dictos mansos Roca, Bruguerola, & Malatria, qui erant proprij dicti Ioannis Tayadella, & nunquam fuerunt in bonis dicti Michaelis vinculantis, sicque ex dicta censualis venditione constat non remansisse expresse obligata bona dicti fideicommissi consequenterque ex illa non fuisse cõtrafactum dispositioni dicti Michaelis testatoris, & vinculantis, nec relevat, quod præter specialem obligationem dictorum mansorum dicernitur dictum Ioannem Tayadella in dicto instrumẽto omnia sua bona generaliter obligasse, & sic bona dicti fideicommissi, quæ possidebat; quia in illa generali obligatione non fuerunt, nec intelliguntur comprehensa bona dicti fideicõmissi alienari prohibita maximè cum ex meritis processus constet dictum Ioannem Tayadella tempore contractæ hypothecæ, & obligationis, quam plurima alia bona habuisse in quib° verificari poterat dicta generalis obligatio. Nec officit secunda contrafactio circa cõsumptionem dictorum fructuum, & pecorum, quæ mortis tempore dicti testatoris in ejus hæreditate existebant, quia prohibitio alienandi in dicto testamento solum fuit facta à testatore de rebus immobilibus his verbis: No puga vendrer, establir, alienar, ni empeñar

à

a cert temps, ó perpetuamẽt, ninguna heretats, ó proprietats ac del mes censos, censals, casas, terras, masos, camps, vinyas, olivars, ni altres honors, y proprietats, que de presẽt tinch, *qua quidem prohibitio litteraliter, & expresse non comprehendit bona mobilia, neque credita, nec ad ea comprehendenda extendi potest, cum prohibitio alienandi, vtpote odiosa non recipiat interpretationẽ extensiuam, vltra casus expressos, imò strictè, & limitate est intelligenda in casu tantum litteraliter expresso, maximè cum regulariter prohibita à testatore bonorum alienatione non censeantur mobilia alienari prohibita, nec obstat similiter tertia contrafactio prætensa, ex transportatione mobiliũ à dicta domo de la Tayadella, ad domum de las Canas*, ibi: Y mes sots las mateixas condicions, y pactes, mano à dit Ioan fill, y hereu vniversal, y a son hereu, y successor, que no aporten ninguns bẽs meus mobles, ni altres de esta ma casa de la Tayadella, à la casa de las Canas à hont ell ha casat. *Nullatenùs verò prohibuit dicta bona mobilia transportari ad præsentem Civitatem, neque ad id protrahi potest prædicta prohibitio cũ, vt supradictum est, tanquam pœnalis, & odiosa, vltra casũ expressum nõ extẽdatur. Nihil facit etiam quarta, ex permutatione dictarum domorũ, quia ex meritis processus cõstat dictã permutationẽ fuisse factam in magnam, & evidentem fideicommissi vtilitatem, siquidem constat ex testium depositionibus ministratorum pro parte dicti Iosephi Tayadella super articulis per eum oblatis, 21. Augusti 1682. domumqua antea fuerat dicti Fargas permutatam cum domo dicti Tayadella, fuisse, & esse contiguam domui principali, in qua inhabitat dictus Iosephus Tayadella, domumque dicti Tayadella ante permutationem fuisse limitatam, & augustã attentis ejus statu qualitate, & familia, constat dictum Iosephum Tayadella de suis bonis expendisse, plusquam mille libras pro operibus factis in ampliatione domus, suæ habitationis, & vnione cum domo permutata, & quod domus*

principalis dicti Tayadella, sic aucta, & meliorata est longè majoris valoris, quàm erant ante permutationem, & melioratione ipsamet domus principalis, & domus sita in vico de baix *permutata, & quidquid sit an prohibitus alienare sub pœna privationis hæreditatis incidat in pœnam, ex permutatione, quando permutatio non exprimitur à testatore in dinumeratione omnium ipsorum alienationum, pro uti in occurrenti.*

Cæterum constat in viam juris hæredẽ gravatũ sub pœna privationis hæreditatis in casu alienationis non incidere in pœnam contrafactionis, ex permutatione inevidentẽ fideicommissi utilitatem cõtracta, quamvis prohibitio esset concepta, cum clausula in omnem casum, quæ nõ exprimitur in contentiosa, nam stãte dicti fideicommissi utilitate nõ censetur dictum hæredem contra prohibẽtis mentem, imò, ex ejus verosimili voluntate permutasse, pro ut ipsemet testator permutasse dignoscitur si dictæ rei permutãdæ opportunitatem habuisset: Nec tandem subsistit ultima pretẽsa contrafactio ob revenditionẽ de manso Munt *factam* Francisco Tapies, *& de mãso* Miravalls *factã* Frãcisco Gomar. Prats, Sobreroca, *quia ex instrumentis exhibitis partium confessionibus, & aliàs constat dictum Michaelem Tayadella vinculantem supradictos mansos revocabiliter tantum possedisse nempè titulo emptionis, cum pacto de retro, dictumq; Iosephum Tayadella revenditionem firmasse dictorum mansorum hæredibus, & successoribus illorum, qui supradictos mansos, cum supradicto pacto vendiderunt dicto Michaeli Tayadella, constat in viam juris in prohibitione alienandi, non comprehendi alienationes necessarias, qualis est illa, quæ fit in vim dicti pacti, quæ non pendet à voluntate hæredis gravati, qui eas recusare nequit cum alienare non dicatur, imò ad eas firmandum necessariè cogitur ex quibus omnib⁹ constat dictum Ioannem Tayadella, neque Iosephum ejus filium nullatenùs contrafecisse volũtati dicti Michaelis testantis,*

& prohibentis illorum patris, & avi respectivè, neque in pœnam appositam in ejus testamento incidisse, consequenterque non fuisse apertum dictum contraventionale fideicommissum in favorem dictorum Iacobi, & Michaelis Tayadella nominibus antedictis.

His igitur, & alijs meritis processus attentis, & aliàs sua Excellentia cõclusionem in R. A. factam insequendo sententiat, pronuntiat, & declarat silentium imponẽdum fore, & esse dicto Michaeli Tayadella, antedictis nominibus, pro uti cum præsenti imponit, in, & super per eum petitis, & pratensis adversus, & contradictum Iosephũ Tayadella in præsenti causa, dictumque Iosephum Tayadella, ab illis absolvẽdum fore, & esse, provt cum præsenti eum absolvit, neutram partem in expensis condemnat, probistractis verò solitã exequutionem fieri mandat.

ARGVMENTVM.

Cum Sententia arbitralis est nulla nullitate notoria, & resultanti ex inspectione actorum, non est exequutioni demandanda, non obstantibus Constitutionibus Cathaloniæ 5. & final, tit. de Arbitres, &c. Est autem nulla sententia, inter alias causas, cum nulliter est firmatum compromissum, & hoc nulliter est firmatum, cum firmatum est per tutorem sine judicis decreto.

SVMMARIVM.

Sententia arbitralis stante illius notoria nullitate ob nullitatẽ compromissi, qua facit laudum nullum, exequenda non est, num. 1.

Tutoris, seu Curatoris nominatio scriptura probari potest, num. 2.

Tutor non potest compromittere super bonis pupilli sine de-

decreto, ibid. & num. 3.

Neque transigere, num. 3.

Compromissum, & transactio æquiparantur, ibid.

Res minorum, quæ servando servari possunt, sicut non possunt sine judicis decreto alienari, ita, nec compromitti sine dicta solemnitate, num. 3.

Maximè, quando ex tali cõpromisso alienatio rerũ minoris sequeretur, ibid.

Eadem solemnitas in compromisso rerum minoris requiritur, quæ in illarũ alienatione, ibid.

Res prohibita alienari in cõpromissum deduci non potest, ibid.

Decreti interpositio nõ probatur per verba enunciativa, num. 4.

Debet adesse cognitio causæ, quæ non præsumitur, ibid.

Compromissum de re immobilis minoris valet sine decreto, si ex illo ulla sequitur alienatio, num. 5.

Pactum associationis uxori à viro concessum, comprehendit, quæ ex oneroso titulo perveniunt, secus ex lucrativo, num. 6.

Maximè, cum nõ constat de consuetudine in contrariũ, ibid.

Vidua non conficiens inventarium amittit provisionẽ anni luctus, & beneficium tenutæ bonorum viri, numero 7.

Tenuta simplex, ideſt absque beneficio faciendi, & lucrandi fructus durat, quousque vidua dote, & sponsalitio est satisfacta, nu. 8.

Instrumentum sine die, & anno non probat, num. 9.

Tenuta non datur, non constito de dotis solutione, ibid.

Tutor potest transigere, & cõpromittere super debito pupilli illiquido, & dubio, secus claro, num. 10.

Declaratur, num. 11.

Si res dubia est ex his, quæ sine decreto alienãtur, aliàs decreto opus est, & subjunguntur casus permissæ alienationis sine decreto, ibid.

Appellatio denegatur à sentẽtia arbitrali secundum jus civile, secus de jure Canonico, num. 12.

A sententia arbitratoris datur reductio ad arbitrium boni viri, ibid.

Et obid minor non dicitur læsus, compromittendo in arbi-

bitrum, seu arbitratorẽ, nisi aliàs se læsum doceat, ibidem.

Ius Canonicum, priùs, quam jus civile sequimur in Cathalonia, num. 13.

Minor compromittens renũciando beneficijs appellationis, & reductionis ad arbitrium boni viri, hoc ipso dicitur læsus, num. 14.

Constitutio 5. & fin. tit. de Arbitres, &c. *Quibus cavetur laudum exequendũ, non obstãte nullitate opposita, si per partes fuerit emologatum, vel appellationi renunciatum, nu.* 15.

Declarantur, non procedere, vbi ex defectu potestatis compromitentis laudũ est nullum, num. 16.

Et vbi nullitas non est clara, sed dubia, & probanda, num. 17.

Decisio causæ, num. 18.

DECISIO LXII.

1 FVIT resolutum sententiã arbitralẽ latam die 3. Augusti 1649. per quosdam juris arbitros non esse exequẽdam stante illius notoria nullitate; cum enim compromissum fuerit nulliter firmatum inter Angelam Torner, & Mani ex vna, & Ioannem Molner, vti Curatorem Bernardi Malet, minoris partibus ex altera, sequebatur etiã laudum fuisse nullius momẽti, vt probat Grat. *resp.* 3. *nu.* 35. *lib.* 1. Bolognin. *cons.* 6. *num.* 2. Roland. *cons.* 76. *n.* 2. & 3. *vol.* 1.

2 Quod autem compromissum esset nulliter factum, & firmatum, deducebatur non solum, quia non constabat dictum Ioannem Molner esse Curatorẽ dicti minoris, quod per scripturam erat probandum, vt per Mascard. *de probat. concl.* 1399. *num.* 1. & *seq.* Sed etiam, quia deficiebat in illo judicis decretum, quod necessarium est, quotiescumque agitur de re immobili minoris, Lanfran. *de arbitr. sect.* 3. *num.* 2. Ruin. *cons.* 129. *num.* 2. & 3. *lib.* 5. per text. *in l. non solum, Cod. de præd. min.* qui licèt loquatur de transactione, illum ad compromissum extẽdunt, ex quo hæc duo equiparantur, prout vltracitatos, docent Roland.

d.

d. cons. 76. num. 16. ex Morla *in emp. jur. par. 1. tit. de transact. quæst. 3. num. 4.*

3 Proceditq; sine dubio quotiescumque per compromissum vllo modo cõtingere potest alienatio rerum immobilium minoris, vt per Ioan. Bapt. Perus. *de arbitr. lib. 2. cap. 15. num. 4.* Ruin. *d. cons. 129. num. 2.* Vbi redit rationem, quia sicut res minorum, quæ seruando seruari possunt non valent alienari sine iudicis decreto, *l. lex, quæ Tutores, Cod. de admin. Tut.* Ita, nec compromissi sine dicta solemnitate, quando mediante tali compromisso sequi posset alienatio rerum similium à minore possessarũ, quod eleganter comprobat Rold. *cõs. 76. à num. 17.* ex quo eadem solemnitas requiritur in compromisso bonorum minoris, quæ in illorum alienatione, & arguit ex Gozad. à fortiori, ex quo non sine decreto obligari possunt, quod docuerũt, Blanc. *de comprom. q. 3. num. 39. vers. Tertio comprobatur,* Barth. Socin. *cons. 52. num. 2. vol. 4.* Grat. *d. resp. 3. num. 36. lib. 1.* Bolog. *d. cons. 6. num. 5.* Deci. *cons. 39. num. 4.* & generaliter est in omni re prohibita alienari, vt non possit in cõpromissum deduci, Ruin. *d. cons. 129. nu. 3. & 4.* Morla *d. q. 3. n. 4.*

4 Nec decretũ Iudicis probatur per verba illa compromissi: *Fent estas cosas à major cautela, ab authoritat, y decret del Honorable Iaume Vidal, Balle de dita Vila de Benisanet, à estas cosas present, y lo present acte decretant,* nec per illa, *present, y decretant dit Iaume Vidal Balle,* quia dicta verba sunt merè enuntiativa, & cum dicto decreto cum illis Notarius fidem non faciat, nõ probant, vt notatur in Authen. *si quis in aliquo documento, Cod. de edend.* latè Genua *de enunc. verb. lib. 2. q. 1. num. 1. & per tot.* in terminis Socin. *d. cons. 52. à n. 7.* Tum, quia nec tale decretum, & si de illo constaret per dictã enuntiationem, sufficeret, cum nõ fuerit adhibitum cum causæ cognitione, quæ plenè erat probanda, nec præsumitur, vt latè per Tusch. *pract. concl. lit. C. concl. 501. num. 24. & 25.*

5 Cum igitur compromissũ illud

istud fuerit firmatum absque judicis decreto de rebus immobilibus, per dictum Benedictum Malet in Oppido de Benisanet possessis, quarum medietatem vindicabat dicta Angela Torner, & Mani, sequitur dictum compromissū fuisse nullum; præcipuè, quia per illud poterat sequi, provt licèt nulliter sequuta fuit dictorum immobilium alienatio, quo in casu locum etiam habet doctrina Lanfr. *d. arbitr. d. sect. 3. num. 3.* Vbi putat ex eventu arbitramenti pendere, vtrum valeat compromissum, ita vt si in illo auferatur de jure minoris non valeat, & ita intelligit Ang. & Gloss. *in l. Imperatores, & in l. Tutores, ff. de pact.* Si autem nihil auferatur sustineri possit, & quod ita loquitur, Barth. & gloss. *in l. præses, Cod. de transact.*

6 Et quod in hoc laudo esset sublatū de jure minoris, plusquā manifestè constabat. *Primo*, quia dictæ Angelæ fuerat cum illo adjudicata medietas omnium bonorum immobilium, quæ constāte matrimonio illius cū Ioanne Balle minore adquisierat in Oppido de Benisanet, Ioannes Balle major, eorum socer, & pater respectivè, eo prætextu, quod in capitulis matrimonialibus dicta Angela fuerat per socerum, ad emptiones, & melioraciones associata, cum tamen nihil de hoc ex illis constaret, sed solum de associatione viri, cui titulo lucrativo hæreditamenti, scilicèt, vel donationis à patre factæ dicta bona pervenerūt, ex quo non debuit illa cum vxore communicare, cum solum in hac societate comprehendātur, ea, quæ titulo oneroso adquiruntur, *l. coiri cum duab. seq. ff. pro socio*, Molin. *de rit. nup. lib. 3. q. 78. nu. 29.* Font. *de pact. nup. claus. 10. gloss. vnic. num. 7.* Maximè, cum non constet de aliqua consuetudine in contrarium, ad tradita per eundem Font. *ibid. num. 4. 5. & 6.*

7 *Secundo*, quia fuerat cum dicto laudo declaratum competere dictæ Angelæ tenutā cum fructibus in omnibus bonis dicti Ioannis Balle ejus viri pro sua dote, & sponsalitio in vim, Const. *Hac nostra, tit disolt lo matrimoni, &c.* Cum tamen non constet ali-

quod inventarium confeciſſe de bonis viri, per cujus omiſſionem non ſolum perdit beneficiũ faciendi fructus ſuos, ſed etiam proviſionem anni luctus, vt expreſsè in d. Conſt. *Hac noſtra* reperitur diſpoſitum, & notat Font. *de pact. clauſ. 7. gloſſ. 3. p. 2. num.* 49. *&* 50.

8 *Tertio*, quia non poterat tenuta abſque fructibus in bonis viri dictæ Angelæ concedi, ex quo hæc ſolum durat, quouſque mulier in ſuis dote, & ſponſalitio eſt integriter ſatisfacta, provt diſponit eadem Conſt. *Hac noſtra*, & tradit Font. *dict. clauſ. 7. gloſſ. 3. p. 6. à n.* 1. Et conſtabat hæc fuiſſe dictæ Angelæ perſoluta ex duabus apochis per illam firmatis, penes Ioſephum Moix Not. Barchinon. die 8. Maij 1645.

9 Tumquia non conſtabat, dotem ab illa conſtitutã fuiſſe realiter à viro exactam, quia inſtrumentum apochæ exhibitum nullam faciebat fidem, ex quo non habebat diẽ, menſem, neque annum, *ad tex. in l.* 1. *Cod. de apoch. pub. lib.* 10. cum alijs adductis per Font. *de pact. nup. clauſ.* 1. *à num.* 1. Vndè cum aliter con conſtaret dotem dictæ Angelæ fuiſſe ejus viro ex ſolutam, ſequitur nullatenus potuiſſe habere in ejus bonis tenutam, cum hoc ſit vnum ex requiſitis neceſſarijs ad illam conſequendũ, vt probat latè Canc. *var. par.* 1. *cap.* 9. *num.* 21. *&* 22. Oliba *de act. §. fuerat, à nu.* 37. *tom.* 2. Font. *de pact. nup. clauſ. 7. gloſſ. 3. par.* 1. *num.* 48. *cum ſeq.*

10 Per quæ non ſolum apparebat dictam arbitralem ſententiam eſſe notoriè nullam, ſed etiam manifeſtè injuſtam, in grave minoris præjudiciũ, & ex conſequenti ceſſare, Barth. diſtinctionem, de qua in *conſ.* 47. an ſcilicèt jura minoris, vel pupilli ſint obſcura, & perſequutio rei difficilis, vt tunc ſicut poteſt tutor, vel curator tranſigere ſine judicis decreto, *vt in l. ſi pignore, §. fin. l. interdum, §. qui tutelam, ff. de furt. l. præſes, Cod. de tranſact.* poſsit etiam compromittere, ſecus vero ſi debitum ſit liquidum, *vt in l. pactum curatoris*, vbi gloſſ. *Cod. de pact.* quam diſtinctionẽ ſequitur, Deci. *conſ.* 297. *nu.* 5. & Vrſil. ad Afflict. *de-*

decis.285. nu.20. & idem in transactione, dixit Bald. *in d. l. præses, num.8. Cod. de transact.*

Vltra, quod prædicta Barthol. distinctio, procedit, quãdo res dubia, non est de his, quæ non possunt alienari sine decreto, aliàs enim requiritur illud in transactione, & compromisso, sicut in alienatione, vt per Bald. vbi proximè, Ioan. Bap. Perus. *de arbitr. d. lib. 2. cap.15. num.4.* Ruin. *d. cons.129.num.5.* Vbi respondendo ad cõtraria, sic ait: *Quod tunc valet transactio, vel compromissum, quando fit solemniter, & intercedente decreto, vbi requiritur decretum, & sine decreto valebit, quando minor non possidet, quia tunc non dicitur alienationem sequi, etiam si apud adversarium res remaneat, l. si pro fundo, Cod. de transact. vel quando fit compromissum super re alienabili per Tutorem, vel Curatorem, vt, quia est de his, quæ servãdo servari non possunt; nam, in istis casibus pupillus cum tutoris authoritate potest etiã sine decreto compromittere, l. si minor 25. filio familias, §. 1. ff. de minoribus, l. pupillus, ff. de judic. vel possunt etiam intelligi ista jura de compromisso facto super re possessa à pupillo, quæ servari poterat, quia secundum jura digestorum in alienatione dicta rei decretum Iudicis nõ erat necessarium, sed sufficiebat authoritas Tutoris, vel Curatoris, l. 1. & per tot. ff. de reb. eor. &c. Sed hodiè non valeret compromissum dicto casu, sine decreto per prædicta.* Hęc ille.

Nec obstat si dicatur juxta aliorum opinionem, vt judicis decretum sit necessariũ, quando cõpromittitur in arbitrum, mero jure civili inspecto, quia tunc eo ipso dicitur minor læsus, *vt in l. si minor 25. annis filius fam. §. minores, ff. de minor.* quia à sententia arbitri non poterat appellare, juxta text. *in l. diem proferre, §. Stari ff. de recep. arbitr. l. 1. Cod. eod.* Secus vero de jure Canonico, quia juxta illud à sententia arbitri appellatur, *vt in cap. 2. & cap. exposita de arbitr. cap. à judicib.* vbi gloss. & Archid. 2. q.6. Ideoque cum sola Tutoris, vel Curatoris authori-

tate in arbitrum minor de jure Canonico compromittere poterit, quemadmodum, & de jure civili potest in aliquem, tanquam arbitratorē, & amicabilem compositorē, cum sola Tutoris, vel Curatoris authoritate, ut nec dicatur ex hoc læsus, nisi aliàs doceat de læsione, vt sic procedat, *text. in l. si pupillus, ff. de arbitr.* qui videtur pugnare cum dicto *§. minores*, ex quo à sententia arbitratoris potest peti reductio ad arbitriū boni viri, *l. societatem, §. arbitratorum, ff. pro socio, cap. quintavallis de jur. jurand.* Cum alijs, & hæc docent Paul. de Castr. *in d. l. nam, & postea, §. si minor 25. num. 8. & 9.* & Alex. *cons. 254. num. 4. & 6. in fin. lib. 6.*

13 Vndè, cum in hac Provincia sit primo judicandum per jus Canonicum, quam Civile, vt in Constit. 4. *Cur. an.* 1599. licèt hoc compromissū fuisset firmatum in arbitros juris, videbatur dicendū posse sustineri absque judicis decreto.

14 Nam in illo fuerat expressè renunciatum appellationi, recursui ad arbitrium boni viri, & omni alio auxilij, & recursui, per quæ non modicè fuerat minor læsus ipso facto, cum maneret privatus beneficio appellationis, & recursus ad arbitrium boni viri ex jure Canonico inducto, imó, & secundum prædictam opinionem res erat reducta ad terminos juris Civilis, ex quo nō sustinetur compromissum minoris, in arbitrium, absque decreto judicis, quia ab illo appellare non licèt, vltra quod, vt dictum est, non constabat de cura dicti Molner, quicōpromissum firmaverat.

15 Denique, nec obstare censuerūt domini Constitutiones Cathaloniæ 5. *& fin. tit. de Arbitres, &c.* Quibus cavetur sententiam arbitralem esse omni cum effectu exequendam, nō obstante qualibet appellatione, supplicatione, & exceptione nullitatis, enormissimę læsionis, doli, fraudis, aut corruptione arbitri, si in compromisso fuit renunciatum omni recursui, & arbitrio boni viri, aut fuerit laudum per partes emologatū, aut in rem judicatum transactum, juxta dictarum constitu-

tutionum formã expressam.

16 Quia fuit dupliciter respõsum. *Primo*, dictã arbitralẽ sententiam esse nullam ex defectu potestatis, quia absque judicis decreto non poterat curator in arbitros consentire, vt est probatum, & in terminis Roland. *dict. cons.* 76. *num.*20. *vol.*1. concludens ex hoc non posse exequutioni demandari, etiam stante statuto nullitatis exceptionẽ excludente, quia non intelligitur de hac nullitate, vt per gloss. *in Clem.* 1. *de seq. fruct. & posses.* Deci. *cons.*39. *num.* 6. & Paril. *cons.* 45. *à num.*28. *vol.*1.

17 *Secundo* fuit dictũ dictas constitutiones esse intelligendas de nullitate velata, quæ probationem requirit, non verò de notoria, quæ ex inspectione actorum resultaret, & nulla probatione indigeret, vt in proprijs terminis dictarum Constitutionum, probat Canc. *var. par.* 3. *cap.* 17. *num.*88. *cum duob. seq.* quod & in alijs terminis repetit *in cap. seq. num.*29. Et in hoc casu negari non poterat, quin nullitas præfata esset de illis, quæ nullam probationem requirunt; cum ex ipsius compromissi inspectione constaret, in illo non interveniss̃e judicis ordinarij decretum, de quo, nec in hoc judicio constitit; imó ex instrumentis per dictam Angelã exhibitis amplius injustitia dictæ arbitralis sententiæ detecta fuit.

18 Perquæ provisio facta per Nob. Dom. Iosephũ de Boxadôs Regium Senatorem, 8. Octobris 1655. qua fuerat dicti laudi provisa exequutio fuit contrario imperio commutata, declarando dictę exequutioni ex cáusa dictarũ nullitatum locum non esse, & ita fuit provisum facto verbo, die 7. Iulij 1656. intervenientibus Nob. & Mag. Dom. Iosepho Romeu de Ferrer Præsidente, Don Iosepho Marti de Ferrran, Don Fabricio Pons de Castellvi, Michaele Alegre, Petro Antonio Serra Regijs Senatoribus.

AR-

ARGVMENTVM.

Quando sententia arbitralis sustineatur in vim pacti, & non in vim laudi, & subscribere foliũ in albo vulgo, *firmar en blanco*, quid importet.

SVMMARIVM.

Factum proponitur, num. 1.
Agitur de Const. 8. & vlt. tit. de Arbitres, y Arbitradors, *ibid. & num.* 3.
Refertur Constitutio 5. ejusdem tituli, *num.* 2.
Non valet laudum, vbi arbitri desierunt pronunciare super aliquibus capitibus in compromisso contentis, num. 4.
Quando declaratio arbitrorũ sustinẽda sit in vim pacti, non autem in vim laudi, num. 5.
Quando tacitum inducitur compromissum, num. 6.
R. Declaratio refertur, numero 7.
Reg. Provisio transcribitur, num. 8.
Subscribens folium in albo, vulgo, firmar en blanco, *non sibi præjudicat, num.* 9.
Limita, ibid. Cum decis. Senatus, ibid.
R. Sententia transcribitur, num. 10.
Laudo emologato stante lasione competit remedium, l. 2. Cod. de rescind. vend. *num.* 11. *Cum decis. Senatus.*

DECISIO LXIII.

1 IN controversia orta inter Ioannem Hẽrichũ Queffi, contra Mariam Puiguentos, tunc viduam relictam Iosephi Puiguẽtos aromatarij, & nunc vxoris N. Topi Notarij Regij, & de Collegio Notariorum Regiorum Barch. fuit dubitatum. an ex quo nõ fuit factum, & firmatum compromissum

missum per dictos Queffi, & Puigventós, sed solum ipsi elegerunt respectivè arbitros, & amicabiles compositores pro declarandis, & terminandis computis, & prætensionibus inter eos respectivè habitis, qui cum interventu tertij declararunt die 2 Nou. 1683. & eadem die, dicti Queffi, & Puigventós emologaverũt, & approbarunt hanc declarationem respectivè, prætendebatur dandam esse exequutionem virtute constitutionis 8. *& vlt. tit. de Arbitres, ó Arbitradors*, & aliarum applicabilium, & sustineatur in vim launi, an vero solũ in vim pacti, & via ordinaria spectato eventu diffinitivæ sententiæ.

2 Pro affirmativa, scilicèt, esse dandam exequutionẽ, ponderari poterit. *Primo* constitutio 5. incipiens: *Primerament, lib. 2. tit. 13. de Arbitres, y Arbitradors*, qua cavetur sententias arbitrales, tam arbitri, quã arbitratoris ducẽdas esse ad exequutionem, nõ obstantibus recursu, appellatione, supplicatione, aut allegatione nullitatis, enormissimæ læsionis, doli, fraudis, aut corruptionis arbitri, aut arbitratoris, dummodó in cõpromisso fuerit renũciatum, omni recursui, & arbitrio viri de materia hujus constitutionis, vide Amat. *decis. 57. per tot.*

3 *Secundo* dicta Constitut. 8. *& vltim. tit. de arbitres, y Arbitradors*, incipiens: *Per quant, &c.* (de qua Fontan. *tom. 2. decis. 454.*) in qua nullum verbum fit, neq. mentio de compromisso, sed solũ de sententijs arbitralibus per partes emologatis, aut transactis in rem judicatam, cum æqualitate aliarũ in exequutione, de quibus fuit appellatum, & recursum, & fuit facta mentio in d. Const. 5. qua cavetur exequutionem talis sẽtentiæ, aut declarationis arbitralis emologatæ faciendã, & providendam esse data forma pro provisione; ex qva inferebat dictus Queffi, quod virtute dictæ Constitutionis vltimæ sententiæ emologatæ, vt sustineantur in vim laudi, & habeant exequutionem ex jure municipali, non requirũt quod præcedat compromissum, sed quod emologatio talis tribuit eis privilegiũ exequutionis, aliàs in dicta con-

sti-

ſtitutione non erat neceſse, quod caveretur, & diſponeretur earum exequutionem faciendam, & providendã eſse, vti earum, à quibus recursũ, aut appellatum fuit, ſi in compromiſso renunciatum fuerit.

4 Negativam autem ſententiam ſequutus fuit R. Senatus (vt videbis infra) ex Canc. *var. 3. cap. 17. de ſent. & ear. exequut. à nu. 88. ad 90.* Vbi proponens caſum, in quo arbitri ſolum habebant poteſtatem ſententiandi ex partium voluntate, & quod non fuit eis data poteſtas ſententiandi ex vno capite, alio omiſso, docet, quod nulliter ſententiaverant, & ſic non habere locum dictã Conſt. 5. quia vt affirmat ipſe Canc. *to. 1. cap. 21. de arbitr. & arbitrat. nu. 17.* Illam non habere locum, vbi per rei evidentiam conſtaret ſententiam arbitralem nõ valere in vim ſententiæ, ſed tantum in vim pacti, juxta per eum tradita *lib. 3. cap. 17. nu. 88. 89. & 90.* vide Peguer. *in prax. rub. 28. num. 10.* Font. *tom. 1. deciſ. 453. n. 3.* Cyriac. *to. 1. contr. 187.* & inter alias rationes adducit, quod quovſque conſtet, inſtrumentũ eſse publicum non poteſt exequi, ſubdens rationem, quia negato facto negata cenſetur omnis actio, & conſequenter, licèt dictus Puigventós non negaverit electionẽ arbitrorum, & poteſtatem eis verbo conceſsam, & non concurreret difficultas, ſi declaraverunt ſuper vno capite, alio omiſso; tamen negabat factũ, quia declaratio fuit facta 2. Octobris 1683. & non fuit facta cum interventu Notarij, imó ipſum factum fuiſse poſt revocatam poteſtatẽ, & commiſsionem arbitri per eũ electi, die 5. eorundem menſis, & anni, & poſt inhibitionem ad illius inſtantiam factam eadem die expeditam à Regia Audientia, & ſic illam fuiſse attentativè factã, ob quæ defecit declaratio compromiſſi.

5 Rurſus ad ſummum in vim pacti, & non in vim laudi ſuſtinẽda erat dicta declaratio, ex Canc. *d. cap. 21. num. 66. verſ. Caſus eſt*; Vbi proponit caſum (de quo ſcripſit Font. *tom. 2. deciſ. 440. 450. & 451.*) in quo fuit factum compromiſsum, & illo ſequuta

ſen-

sententia arbitrali, fuit per partes emologata, ex eo, quod 6 arbitri multa declaraverunt in compromisso non comprehensa, & docet dictus Cancer, dictam sententiam, non vt arbitralem valere, sed tantum in vim pacti ratione emologationis, & quod licèt per Dom Iosephum Dalmau R.S. fuerit provisa exequutio, postea per Dom. Balthasarem Morell R.S. in causa supplicationis dicta Regia Provisio fuit in melius commutata; si enim in casu proposito à Cãc. *in dict. num.* 66. licèt constaret de compromisso, & emologatione: tamen, quia arbitri declaraverunt multa non cõprehensa in compromisso, solũ ratione emologationis valere in vim pacti dictam declarationem arbitralem; idem 7 dicendum est in hoc casu, in quo non constat de compromisso, & negabat Puigventôs, quod emologatio nõ valebat, neque in vim laudi, neque in vim pacti, & quod exequutio erat deneganda. Et pro hac opinione negativa conducũt, ea, quæ docent DD. quos refert Font. *tom.* 2. *decis.* 449. *a num.* 9. *ad* 16. *& decis.* 851. 8 *num.* 13. *& 15. & num.* 18.

Et licèt de jure communi, ad hoc, vt valeat sententia, seu declaratio arbitralis, requirat, vt præcedat compromissum, & quod aliàs constet de electione arbitrorum, quam per ipsorum confessionẽ, sufficereque illam fuisse latam partibus præsentibus, & non contradicentibus, ex quibus tacitum inducatur compromissum, ex Bonden. *collect. leg.* 16. *nu.* 26. Mantica *decis.* 258. *n.* 2. Grat. *decis.* 6. *n.* 36. *& decis.* 64. *num.* 7. & ibi Scoppa, Ferentil. ad Burat. *decis.* 29. *num.* 25. tamen in hoc casu, antequam arbitri suam protulerunt sentẽtiam, jam fuerunt inhibiti, & sic cõtra Puigventós nihil obstabat hoc argumentum.

Postea die 5. April. 1685. fuit facto verbo per Nobil. D. Iacobum de Potau R. S. declaratum, decreto exequutionis prætenso per dictũ Queffi locum non fuisse, nec esse, sed ad vlteriora in causa esse procedendum, & vt hæc percipias.

SEQVITVR R. PROVISIO.

Die 5. *Aprilis* 1685. *viso*

processu, & partium altercato, an scilicèt sit locus exequutionis decreto per Henricum Queffi mercatorem, instato, & pretenso contra Mariam Puigventòs, & Payssa, viduã Iosephi Puigventòs aromatarij, in vim declarationis facta per Hieronymum Cerverò mercatorem Iosephũ Miralles, & Iosephum Roig Curritores auris, pro vti per eum locum fuisse, & esse pretenditur, cui exstitit contradictũ pro parte Mariæ Puigventòs, visa dicta declaratione, & computorum calculatione per supranominatos Cerverò, Miralles, & Roig, facta, visis articulis schedulis, & deductionibus per partes hinc indè oblatis, instrumentis exhibitis, testium depositionibus, denique videndis visis.

Attẽto licèt constet supradictos Miralles, Roig, & Cerverò electos, & nominatos per dictos Queffi, & Puigventòs, ad discutienda computa arrendamenti locorum, & emolumentorum de Talavera, & Pavia dictis Queffi, & Puigventòs facti per Nobilem Elisabethẽ de Corbera, & Pons, 2. Novembris 1681. calculatis dictis computis declarasse dictum Puigventòs remansisse debitorem dicto Queffi, in quantitate 588 ℔ 4 ß 10. & in dimidia parte granorum, & debitorie, non exactorum, in dicta declaratione contentorum. Constet alia scriptura eodem die confecta manu, & littera dictorum Queffi, & Puigventòs subscripta dictum Puigventòs promisisse solvere dicto Queffi supradictas quantitates in dicta declaratione contentas. Cõstet dictũ Puigventòs indecisa pendente hac causa ab hoc sæculo migrasse. Constet ex partium confessionibus, & aliàs ei succesisse dictã Mariã Puigventòs ejus vxorem. Constet per dictum Queffi fuisse pètitum, exequutionis decretũ provideri dictæ declarationis, tanquã vim sententiæ arbitralis labentis.

Cæterùm attento, quia nõ constat saltem eo modo, quo de jure constare debebat dictam declarationem sustinendam fore, & esse in vi n sententiæ arbitralis, cũ non præcesserit cõpromissum, nec aliàs ex prætensa emologatione sub-

se-

sequuta depromitur dictos Queffi, & Puigventòs voluisse illam valere, neq; sustinendam esse in vim sententiæ arbitralis, sed solum in vim pacti.

His, & alijs meritis processus attentis, & aliàs facto verbo in R. A. providet decreto exequutionis pratenso, & petito per dictum Queffi locum non fuisse, nec esse, imò ad ulteriora in causa procedendum fore, & esse, pro uti cum præsenti procedi mãdat, qualibet pars suas solvat expensas probistractis solitam exequutionem fieri mandat.

9 Ingressæ partes in disputationibus meritorum causæ principalis, fuit declaratum, quod subscribẽs folium in albo non sibi præjudicat, neque ex tali subscriptione aliqua oritur probatio, nec obligatio, & ratio est, quia subscribens in folio albo, vulgo *firmar en blanco la sedula, y firmarla despues*, scripturam in eo postea continuatam non vidit, consequenterque non 10 dicitur eam approbasse, Grat. *discep.* 161. *num.* 2. Luca *in addit. fol.* 310. Vela *dissert.* 25. *num.* 36. & 37. qui plures modernos citat. Rot. *recent. p.* 13. *decis.* 308. *per tot.* Sicque deficit consensus, sine qua obligatio non oritur, & tenet Cabal. *cons. decis.* 11. *num.* 7. Menoch. *præsump.* 66. *nu.* 31. *lib.* 3. Luca, & alij locis citatis, quæ quidem regula limitatur, quãdo probaretur subscribentem notitiam habuisse eorum, quę scribenda erant in folio albo, vel aliter ex præsumptionibus, & facti circunstantijs id deprehẽdi posset, Rot, apud Burat. *decis.* 409. *num.* 14. *vers. Nisi*, & penes Seraphin. *decis.* 973. *per tot.* Et juxta regulã supra stabilitam, declaravit R. Senatus Regia Sentẽtia lata referente eodem Nob. Dom. Iacobo de Potau R.S.11. Martij 1687. in actis Golorons Not. & circunstantias, quæ in hac causa, concurrerunt consulto omitto, cum ex lectura Reg. Sententiæ plenè eas percipias.

SEQVITVR REGIA SENTENTIA.

Attento licèt instrumento acto penes Petrum Martyrẽ Ferrer, Not. pud. Barch. 18. Martij 1679. clauso per Raymundum Godola illius scrip-

turas Regentem. Constet Nobilem Elisabethem de Corbera, & Pons viduam, vti tenutariam, & vsufructuariã hæreditatis Francisci de Corbera, & Sant Climent quondam ejus viri dicto nomine, ad tempus trium annorum, tunc proximè vẽturorum arrẽdasse Ioãni Henrico Queffi mercatori Genuensi, & Iosepho Puigventòs Aromatario Civibus Barchin. omnes, & quascũque decimas, taschas, census, fructus, & omnia jura, & emolumenta, quæ ante dicto nomine habebat, & recipiebat in Baronia de Talavera Pavia, quadra de Vallsanta, & pro pretio, seu mercede pro dicto toto tempore quatuor mille biscentum librarum monetæ Barch. pro vti in dicto instrumento, cui refertur continetur. Constet ex partium confessionib⁹, instrumentis exhibitis, & aliàs dictum arrendamentũ suum habuisse effectum, illudque solum administrasse dictum Iosephum Puigventòs. Constet ex testium depositionibus, & aliàs finito dicto arrendamẽto computorum illius administrationis de volũtate ambarã partiũ calculationẽ cõmissã fuisse Hieronymo Cervero mercatori, Iosepho Miralles, & Iosepho Roig Curritorib⁹ auris. Cõstet recognitione facta per dictum Iosephum Puigventòs manu ipsius subscripta, testib⁹ verificata, dicta cõputa fuisse calculata per supradictos Miralles, & Roig remansisseque debitorem dicto Queffi, in quãtitate 588ℓ 14ʂ 10. & in dimidietate 25. quarteriarum, & decẽ quartanorum granorum in specie, nec non in medietate debitorum non exactorum, vulgo Rossechs, seq; approbasse, laudasse, & ratificasse supradictam calculationem, promissiseque solvere dicto Queffi omnia supradicta. Constet pẽdente, hac litte indecisa dictum Iosephum Puigventòs à vivis evolasse, Mariamque Puigventòs, & Payssà viduam illius, vti tenutariam, seu aliàs tenere, & possidere hæreditatem, & bona dicti q; viri sui. Constet per dictum Queffi petitum fuisse dictam Mariã Puigventòs ante dicto nomine condemnari ad sibi dandum, & solvendũ dict. s 588ℓ 14ʂ 10. & dimidiam par-

partem, sibi spectantem in dictis granis, & debitis non exactis, vna cum expensis, & interesse.

Caterum attento ex depositionibus dictorum Cerverò, & Miralles Constat tempore, quo electi, & nominati fuerunt per dictas partes respectivè eis traditum fuisse folium in albo subscriptũ per dictos Queffi, & Puigventòs ad effectum, vt album dicti folij adimplerent, pro vti eis calculatis dictis cõputis visũ fuit, sicque constat tempore firmæ dicti Puigventòs non fuisse adhuc calculata dicta computa, consequenterq; tempore dictæ firmæ non vidisse dictam calculationem, neque notitiam habuisse de illis, quæ scribẽda erat in dicto folio albo. Constat in viam juris subscribentem folium in albo, non sibi præjudicare, neque ex tali subscriptione aliquam oriri probationem, nec obligationem. Constat pariter per dictum Puigventòs petitum fuisse dictum Queffi cõdemnari ad sibi dandum, & solvendum 300 ℔ ℔. sibi debitas ratione, & causa dicti arrendamenti.

Caterum attẽto, quia constat dictum Puigventos dictum arrendamentum solũ administrasse, & ante redditionem computorũ dictæ administrationis, nõ posse dici creditorem, nec debitorem, imò, hæc pendere à redditione dictorum computorum.

His igitur, & alijs meritis processus attẽtis, & aliàs sua Excellentia conclusionem in R. A. factam insequendo, sẽtentiat, pronuntiat, & declarat, silentium imponendum fore, & esse, pro vti cum præsenti ad invicem imponit, tam dicto Ioanni Henrico Queffi, quo ad dictas 588 ℔ 14 ℘ 10. & aliàs res per eum petitas contra dictũ Iosephum Puigvẽtòs, quã dicto Puigventòs in 300 ℔ ℘. per eum petitis, & prætensis contra dictum Queffi, eosdem ad invicem à dictis prætensionibus respectivè absolvit.

Et quia vt supradictũ est, Cõstat dictum Iosephũ Puigventòs supradictum arrendamentum solum administrasse. Constat per dictũ Queffi in vim clausulæ omni meliori modo, & aliàs petitum fuisse dictam Mariam Puigvẽtòs

an-

ante dicto nomine condemnari ad reddendum rationem administrationis dicti arrẽdamenti, & ad ei dandum, & solvendum portionem reliquatus sibi attingentẽ, una cum interesse, & expensis. His igitur, & alijs dicti processus meritis attẽtis, & aliàs sua Excellentia eandem insequendo conclusionem sententiat, pronuntiat, & declarat dictam Mariam Puigvẽtòs dicto nomine condemnãdam fore, & esse, pro uti cum præsenti eam condemnat ad reddendum computum, & rationem administrationis dicti arrendamenti, nec non ad dandum, & solvendum partem reliquatus attingentem, & spectantem dicto Queffi, una cum interesse, dictorum computorum, reliqui, interesse temporis à quo, & aliorũ forçan liquidandorum, liquidatione reservata in decreto exequutionis, seu alia ulteriori liquidatione, neutram in expensis condemnat, pro bistractis solitam exequutionẽ fieri mandat.

II Nota, quod in eadẽ Const. 8. *tit. de Arbitres, y Arbitradors*, statuitur, quod possunt opponi exceptiones contra sententias judiciales in rẽ judicatum transactas, & intra triginta dies, & inter alias dico, quod potest opponi læsio vltra dimidiam, nam etiã laudo emologato stante læsione competit remedium, *l. 2. Cod. de rescind. vendit.* Decius *cons. 60. nu. 8.* Socin. *cons. 85. vol. 1.* Gabriel *com. opin. lib. 3. tit. de empt, & vend. concl. 1. num. 15. & 17.* Tobias Nonius *cons. 68. per tot.* remissivè vide per Surd. *decis. 143. nu. 6.* Et judicavit Franciscus Tristany V. I. D. avus meus, ex commissione Vicarij Barch. die 8. Febr. 1599. in causa Raphaelæ Pasquala, contra Iacobum Grioles Villæ Cervariæ, Not. Nadal, quę sententia fuit confirmata in causa appellationis, cum R. Sententia lata ad relationem Domini Iacobi Pineda R.S. 23. Martij 1604. Not. Perez, & antea fuerat decisum ad relationem Domini Hieronymi Torner R.S. 28. Iun. 1602. in causa Paulæ Lloberes, contra Ioannem Lloberes, Not. Salvator Capella.

AR-

ARGVMENTVM.

Contractus ob multiplicationē contractuum facit cessare præsumptionem fęneretitiam, & declaratur contractus validus, agitur de excussionis exceptione.

SVMMARIVM.

Casus, & dubia proponuntur, num. 1. 2. & 3.

Vsura non est, vbi pecunia datur à negotiatore mercatori solito negotiari, vt certum quid illi præstet annuatim, secura sorte, n. 4. *ad* 11.

Licèt alij contrarium teneāt, num. 12. & 14.

R. Decisio refertur, num. 15.

Reg. Conclusio transcribitur, num. 16.

Exceptio excussionis, tanquam dilatoria est opponenda, aliàs venit repellēda, num. 17. *Cum decis. Senatus.*

In sententia de dicta exceptione vllum verbum fit, num. 18.

Limita, num. 19. *Cum decis. Senatus.*

DECISIO LXIV.

COnventio sequens inita fuit Gerundæ 15. Maij 1639. inter Ioannem Clapes, & Ioannem Paulū Perpinya mercatores Gerundæ, cū Gabriele Serra Paratore pānorū lanæ ejusdem Civitatis, thenoris sequentis: *Io Joan Clapes mercader, confes, y rego nech deurer à Gabriel Serra Parayre, y Saboner de la Ciutat de Gerona sinchcētas lliuras, dich 500 ℔. moneda Barceloneſa, las quals me te donadas de comptans, per a que aquellas puga jo negociar ab los negocis, que à mi ben vistos serà, y à tots arrischs, y perills meus, y per las ganancias de las quals lliure do quiscū any*

4 ous &.

40 ℔. *que à rahò de vuyt per cent reſtant concerts, y tot lo demes, que noſtre Senyor ſe ſervirà endonarhi de ganancia, y ab las reſtants à tota vtilitat mia, per los treballs, y adminiſtraciò dellas, y ditas ab los intereſſos, que ſeguiràn, promet, y jur pagar, y reſtituhir à dit Serra en la matexa moneda Barceloneſa, sẽpre, y quant voldrà, y açò prometo, y jur, obtenir, y obſervar de be, y de pla mercantivolment, ſens danys, ni deſpeſas ſuas, ni dilaciò alguna, y per major ſeguretat, tant de ditas* 500 ℔. *com dels intereſſos, ò ganancias alt referidas, ne dono perfermança à Ioã Pau Perpinya mercader de Gerona, que al peu deſta ſe ſotaſcriurà, feta la preſent poliſſa, y firmada de ma mia propria en Gerona à* 15. *de Maig de* 1639. *Ioan Clapes.*

Jo Ioan Pau Perpinya firmo lo ſobredit.

2 Die prima Martij 1640. fuit inita alia ſimilis conventio inter ſupradictos, quantitatis ducentum librarum.

3 Dubitatur an hujuſmodi cõvẽtio ſit illicita, & vſuraria

4 Probabilior, & magis communis eſt ſententia, non eſſe vſurariam, nec illicitam eo modo, quo in ſcriptura continetur, nempè quando pecunia datur à negotiatore mercatori induſtrioſo, & ſolito negotiari, quando lucrum, quod per agitur eſt moderatum, & reſiduum relaxatur mercatori, ex eo, quod ſuſcipit in ſe periculum aſſecurationis capitalis, & ſic celebrãtur tres contractus, *primus* ſocietatis, *ſecundus* aſſecurationis capitalis, *tertius* aſſecurationis lucri veroſimilis, cum enim poſſet mercator lucrari duodecim, aut quindecim contentatur de lucrando ſex, aut ſeptem, aut octo, remanente reſiduo mercatori, cui pecunia ad negotiandũ fuit tradita.

5 Hanc ſententiam, & opinionem ex profeſſo tractat, & ſequitur Covar. *var. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 4. *verſ. Tertia concluſio.*

6 P. Læſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 3. *per tot.* contrarijs ſolutionẽ trahẽs, referẽdo quatuordecim Theologos eam ſequentes, & teſtatur in Hiſpania, & vbique ſervari, Gratian. *diſcep. foren. cap.*

cap. 387. *per tot.*

7 Scaccia *de cãbijs*, *§.* 3. *gloss.* 3. *à num.* 36. per quinque columnas, & contrarijs respondet.

8 Leotardus *de vsur. q.* 31. qui licet *à num.* 2. *ad* 12. contrariam referat sententiam, tamen *à num.* 13. huic nostræ adhæret, & eam sequitur allegans Eminen. Patrem de Lugo magnę authoritatis pro hac sententia *disp.* 30. *sect.* 4. *num.* 40. clarè materiam explicans.

9 Lelius Altogradus *cons.* 6. *num.* 86. hanc sententiam sequitur, & comprobat plures allegans, & referens pro suo cliente decisum in fine Consilij, Diana *par.* 1. *tract.* 8. *resol.* 30. plures referens.

10 Carleval *de jud. lib.* 1. *tit.* 3. *disp.* 7. *à num.* 17. *&* 18. Vbi per columnam refert Doctores, hanc sententiam tenentes.

11 Rationes quibus hæc sentẽtia fulcitur à prædictis DD. referuntur, quæ apud prædictos legi poterunt, nè in repetitionem cadam.

12 Cancerij opinio *p.* 3. *cap.* 7. *num.* 50. inter contrariã opinionem tenentes, enumeratur à Leotard. *d. q.* 31. *num.* 3. & à Carleval, *qui supra, nu.* 16. contra quem prævalet contraria opinio, tanquam communior, & probabilior.

13 Sed & pactum, seu convẽtio de lucrando certo moderato interesse in mutuo est licitum, in creditore negotiari solito ratione lucri cessantis, vt latè defendunt Font. decis. Senatus referens *tom.* 2. *claus.* 5. *gloss.* 9. *n.* 19. & quos ipse allegat, & sequitur eum allegando Hermosill. *ad l.* 10. *tit.* 1. *par.* 5. *gloss.* 4. *num.* 306. Noguerol *alleg.* 11. *num.* 173. & Mangil. *de evict. q.* 27. *à num.* 15. cumque ad rationẽ octo pro centenario interesse sit moderatum, vbique debebitur, & solvendum venit.

14 Pro parte Pauli Perpinya ponderabatur, quod pacta, & conventiones factæ inter dictum Clapès, & Gabrielem Serra, die 15. Maij 1639. & 1. Martij 1640. nihil aliud esse, quam mutuum cum pactione, & promissione certi interesse, & obligatione certa restituendi absque periculo ipsam quantitatem mutuatam, & sic vsuraria, & reprobata, ex Canc. *par.* 3. *cap.* 7. *num.* 50

& 51. Dom. Peguer. *deciſ.* 33. Gomez *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. *verſ. Uſurã, vbi Add.* Mantica *de tacit. lib.* 6. *tit.* 7. *nu.* 3. Lupus *in tract. de vſur. in cap. naviganti, §.* 1. *num.* 24. Carleval *de jud. tit.* 3. *lib.* 1. *diſp.* 7. *num.* 16. Leotard. *de vſur. q.* 31. *à num.* 3. Turri *de camb. diſ.* 3. *q.* 10.

15 Poſtea cum motivis ſupra relatis, quę in R. Sententia videbis expreſſa, fuit declaratum in R. A. referente Dom. Franciſco Llunes R. S. die 8. Junij 1657. in favorem dicti Serra, in actis Iacobi Congoſt Notarij, quod erant tres contractus.

SEQVITVR R. CONCLVSIO.

16 *Attento ex Chyrographo firmato per Ioannem Clapes mercatorem Civem Gerũda, die* 15. *Maij* 1639. *tanquam principalem, & Paulum Perpinyà, eo tunc mercatorem ejuſdem civitatis, nunc verò Civem honoratum Barchin. tanquam fidejuſſorem verificato per teſtes miniſtratos pro parte Alduncia Serra ſuper articulis oblatis, die* 23. *Iun.* 1655. *Conſtat dictum Clapes cõfeſſum fuiſſe, ſe debere Gabrieli Serra Paratori, & Sabonerio* 500 ℔. *moneta Barchin, quas à dicto Serra receperat in pecunia numerata ad effectum, vt poſſet dictus Clapes ex dictis pecunijs negotiari, in negotiationibus ſibi benè viſis, ad omne riſcũ, & periculum ſuum, & promiſiſſe dare dicto Serra quolibet anno ex lucris dictarum pecuniarum* 40 ℔. *tantummodo ad rationem octo pro cẽtenario, taliter, quod catera lucra reſultantia ex negotiatione dictarum pecuniarum remanerẽt apud dictum Clapes per pactum inter dictas partes initũ, & ſub hac forma promiſiſſe reſtituere dicto Serra dictam quantitatem vna cum dicto intereſſe in moneta, nempè capitale, quotieſcumque dictus Serra vellet, & intereſſe ſive lucra poſt vnum annum, ita tamẽ, quod dictus Serra teneretur certiorare dictũ Clapes tribus menſibus antea. Conſtat etiã ex alio Chyrographo facto, die* 1. *Martij* 1640. *per eoſdemmet teſtes verificato dictum Clapes, vti principalem, & dictum Perpinya, vti fidejuſſorem firmaſſe ſimilem obligatio-*

tionem pro quãtitate 200 ℔.

Attento etiam ex depositionibus conundemmet testium, & aliorum ministratorũ super articulis oblatis, 6. Iulij 1655. & aliàs constat dictos Gabrielem Serra, & Ioãnem Clapes contrahentes, solitos esse negotiari, & dictum Gabrielem Serra vita functum esse, & universam hereditatem, ac universa bona illius posideri hodiè per Alduncià Serra viduam dicti Gabrielis Serra, ipsamque esse solitam negotiari, & dare ad cãbium, eamque in præsẽti causa petiisse dictum Ioannem Paulum Perpinya fidejussorẽ reum conventum condemnari ad sibi solvendum ex una parte 700 ℔. pro capitali, & ex alia parte lucra ad rationem octo pro cẽtenario pro quolibet anno.

Et licèt pro parte dicti Perpinya fuerit præsẽsum supradictam conventionẽ modo supra notato initam usurariam esse, cum contineat pactum, vt recipiens pecuniam ad suum periculum teneatur restituere vltra sortem usuras, & similiter fuerit præsẽsum, quod in omnem eventũ priùs erant excutiendi hæredes, seu bona tenentes Gabrielis Clapes principalis obligati, quam dictus Perpinya fidejussor, cum in Chyrographis per ipsum firmatis non renuntiasset beneficio excussionis.

Tamen attento ex supra mẽtionatis Chyrographis, quorum vigore agitur, cõstat conventiones in ijs contẽtas continere contractum societatis, & alios duos contractus, scilicèt assecurationis sortis principalis, & assecurationis lucrorum ex dicta societate resultantium, quorum trium contractuum cumulatio non est prohibita, quando interesse pactatum non est ita excessivum, vt ex eo usurarij contractus suspicio oriri possit, & in casu præsenti interesse octo pro centenario modicum censetur inter personas solitas negotiari, cum solitum sit taxari ad rationem decem pro centenario, & quia etiã constat exceptionem excussionis, (qua dilatoria est) fuisse oppositam post littis contestationem, ac consequenter, vti non oppositam censeri debere.

His igitur, & alijs meri-

tis proceſſus attentis, & aliàs fuit concluſum, quod declaretur, quod dictus Ioãnes Paulus Perpinya cõdemnetur ad dandum, & ſolvendum dictæ Alduncia Serra 700 ℔. monetæ currentis Barchinon. de tempore diei 15. Maij 1639. & diei primæ Martij 1640. juxta pactata in ſupradictis duobus Chyrographis, vna cũ intereſſe decurſo à diebus, quibus fuerunt firmata dicta chyrographa reſpectivè, vſque ad diem mortis dicti Clapes, & poſtea à die littis motæ, vſque ad diem realis ſolutionis in eadem moneta, ſeu illius juſto valore, liquidatione valoris monetæ dictarũ 700 ℔. & dicti intereſſe, & valoris illius, aliorumque forçan liquidandorum reſervata, in decreto exequutionis, vel alia vlteriori liquidatione, & quod neutra pars in expenſis condemnetur, ſed pro bis tractis fiat ſolita exequutio.

Quo vero ad petitionem per dictũ Ioannẽ Paulum Perpinya, contra Manumiſſores teſtamenti Ioannis Clapes.

Attento ex depoſitionibus teſtium miniſtratorum ſuper articulis oblatis pro parte dicti Perpinya, die 10. Decembris 1655. Conſtat dictũ Clapes principalem debitorẽ vita functum eſſe, & bona vniverſa illi⁹ poſſideri per Magnificum Ioãnẽ Celles R. A. D. & Lazarum Franceſch mercatorem Gerundæ, vna cum dicto Perpinya, vti manumiſſores vltimæ voluntatis dicti quondam Ioannis Clapes.

His igitur, & alijs meritis proceſſus attentis, & aliàs fuit concluſum, quod declaretur, quod dictus Magnificus Doctor Ioannes Cellers, & Lazarus Franceſch dicto nomine, & de bonis dictæ manumiſſoriæ condemnẽtur ad dandum, & ſolvendum, ſeu reficiendũ dicto Ioanni Paulo Perpinya omne id, quidquid, & quantum conſtiterit dictum Perpinya exſolviſſe, ſive damnum paſſum fuiſſe ob præſentem condemnationẽ ratione ſupradictæ fidejuſſionis, liquidatione dicti quanti in decreto exequutionis hujus capitis reſervata.

17 Iam vidiſti in dicta Regia Sententia fuiſſe declaratum,

ex-

exceptionem excusionis oppositá per Ioannē Paulū Perpinya, non habuisse locū, cum in viam juris, & observantiā R. Audientiæ dicta exceptio, sit tanquam dilatoria opponenda, & sic intra tempus cōstitutionis, idest intra octo dies, & consequenter ante litis contestationem, aliàs non habetur in consideratione, & venit repellenda, & Iudex de ea non potest rationem habere, censuit Senatus R. Sententia lata, referente Nob. Dom. Fabricio de Pons Castellvi, R. S. in causa Communitatis Ecclesiæ Parochialis B. Mariæ de Pinu, contra Don Vincentium Croquella, 16 Novembris 1656. Maximè cum non dicatur inventa ad impediendum ortum obligationis hypothecariæ, sed solum ad impediendum exercitiū, Ripoll *var. cap. vlt. nu.* 80. 225. 226. 227. & 243. & *in tit. de excep. cap.* 4. *num.* 37. *ad* 39. Canc. *par.* 2. *cap.* 5. *à nu.* 173. *ad* 186. Et ita fuit decisum referente Nob. Dom. Hieronymo de Cudina R.S. 17. Junij 1654. in causa conjugum Romeus, contra Bernardum Sambasart Aromatarium, in actis Vila Not. Taliter, quod excusionis exceptio opposita per tertium possessorem conventum, vna cum principali debitore, si opponatur extra tempus opponendi dilatorias excluditur, etiam si accedatur ad sententiam diffinitivam, cū clausula nō obstāte exceptione, ita declaravit R. Senatus referente Nobil. Dom. Ioanne de Carbonell R.S, Regia Sententia lata, 15. Decembris 1673. in causa Salvatoris Puig, contra Ioannem Genis, in actis Cortell Notar. Similiter fuit declaratum per Nob. Dom. Iosephū Ferrer, & Vinyals R. S. Regia Sententia lata 15. Aprilis 1676. in causa Ioannis Mora domicelli, contra Palladiū Torres, in actis Bas Not. Si vero opposita est intra dictos terminos dilatoriarum, cum juxta doctrinam Cancerij *var.* 2. *cap.* 5. *num.* 197. possit procedi simultaneo processu remittitur ad diffinitivam, ita facto verbo fuit declaratum per Nob. Dom. Iosephum de Ferrer R. S. 2. Junij 1682. partes Fr. Iosephus Ayguaviva, cōtra Franciscū Descallar, & alios, in actis Armengol

gol Not. & postea in diffiniva potest remitti ad decretũ exequutionis, provt fuit observatum, referente Nobil. Dom. Hieronymo de Magarola R. S. 12. Octobris 1672. in causa inter Fœlicẽ de Texidor, & Ferrer, cõtra Nob. Raymundũ de Montargull, in actis Fabrega Not.

18 Observatur tamen hodiè, quod, quia excussionis exceptio debet opponi in vim dilatoriæ, aliàs non admittitur, de ea nullum verbum debet fieri in sententia, imó tacitè censetur rejecta, ita fuit in R. Senatu declaratum, refer. Nob. Dom. Hieronymo de Magarola R. S. in causa Raphaelis, & Franciscæ Malsdeu conjugum, contra Raymundum Girona V. I. D. & Civẽ honoratum Barchin. R. Sententia lata 19. Ianuarij 1683. in actis Roig Not.

19 Nota tamẽ, quod licèt excussionis exceptio dilatoria sit, & vti talis opponenda; limita tamen in debitore conditionali, veluti in fidejussore indemnitatis, cujus obligationis substantia ab initio est cõditionalis, atque ideo actio ante purificatam conditionẽ nata non est, sicque isto in casu opponi potest etiam post sentẽtiam Salgad. *in laberint. cred. part. 1. cap. 23. num. 83.* Sic similiter cessionarius, qui non habet regressum contra cedentem, nisi facta excussione contra debitorem cessum, si ante excussionẽ egerit contra cedentem poterit per cedentem opponi contra illum excussionis exceptio in quacũque parte judicij, quia cedens post cessionẽ factam, efficitur debitor conditionalis, hoc est quanto minus à debitore cesso recuperari poterit, Canc. *var. 2. cap. 6. num. 184.* Font. *de pact. claus. 4. gloss. 9. par. 5. à num. 31. & decis. 125. num. 7.* Salgado *d. p. 1. cap. 10. num. 40.* ita fuit declaratum in R. Senatu Regia Sententia lata referente Nobil. Dom. Francisco de Ribera R. S. 6. Iulij 1667. in causa Petri de Planella, & Talamanca domicelli, contra Nobil. Oldegarium de Eril, in actis Comdor Notarij.

ARGVMENTVM.

De ludorum materia fertilis adnotatio.

SVMMARIVM.

Præstans domum ludentibus aleator dicitur, num.1.

Peccat mortaliter, ibid.

Majus delictum est ludum in domo retinere, quam ludere, ibid.

Quando adest periculum peccati mortalis Episcopus habet jurisdictionem, numero 2.

An Iudex Sæcularis, & Episcopus possint inquirere cõtra ludentes aleis in publicis, & privatis domibus, num.3.

Quando, & quibus in casibus Iudex Ecclesiasticus, numero 4.

Declaratio Cancellarij traditur, num.5.

Explicatur const. vltim. tit. de lugadors, *num.6.*

Recensentur mala, quæ ex ludo proveniunt, ibid.

Renovatur hæc const in Reg. Præconijs, quæ publicãtur per Excellentiss. Dominos Proreges in ingressu sui Regiminis, num.7.

Ejus observantia cum decis. Cancellarij, ibid.

Omne turpe lucrum convertendum est in pauperes, ibid.

An liceat ludere absque pecuniâ, seu ad creditum, numero 8.

An liceat habere librũ cujuslibet ludi, ibid.

Explicatur ulterius d. const. vltima, *ibid.*

An licitum sit ludere ab tantos, *ibid.*

Quomodo intelligatur regula, quod vincenti in ludo denegetur actio ad petendum, quod lucratus est, num.9.

Quando purgatur vitiũ præcedens in ludo, ibid.

Quando censetur factũ, quodãmodo trãsactio actionis ex causa ludi, ad actionẽ ex causa mutui, ibidem. Cum decis.

Instrumenta ex causa ludi non

non sortiuntur effectũ, numero 11.
Diffinitur ludus, num 12.
Idem est, quod lusus, ibid.
Differt à Iocco, ibid.
Ludorum differentia, num. 13. & 14.
Qui sint ludi permissi, nu. 15.
De ludo Pila, num. 16.
Ejus descriptio, ibid.
De ludo Scachorum, sive Latrunculorum, vulgo Axedres, *num.* 17.
Ejus descriptio, ibid.
De ludo à Palet, *num.* 18.
A Truchs, *sive* à bolas, *aut* argolla, *ibid.*
An licitum sit ludere jaculãdo, *num.* 19.
De ludo tirar à senyal, *ibid.*
De ludo tirar la barra, *ibid.*
De alijs ludis, qui recreationis, vel alia causa fiunt, ibid.
Quæstiones proponuntur circa hos ludos, ibid.
De Torneamentis à cavall, *ibid.*
De Iustas Reals, *ibid.*
De ludo àpar, ó cenar, *nu.* 20.
Est permissus omnis ludus, qui consistit in robore, & agilitate corporis, num. 21.
Licitus est ludus pendens à futuro cõditionis eventu, vulgo Apostas, *n.* 22.
An habens manum, & habens 31. *punctum possit sponsionem augere*, vulgo embidar, *ibid.*
An licitum sit atraveſſar, *ibidem.*
An licitum sit ludere à riffar, *ibid.*
Consequentia infertur, n. 23.
Qui sint ludi prohibiti, n. 24.
Ludus aleatũ prohibitus, ibi.
Et ludus vocatus de Primera, *ibid.*
Aleatores non possunt esse testes in causa criminali, numero 25.
Limita, ibid.
Ludus alearum vocatus de *Armeries licitus, num.* 26.
Ludus taxillorũ, vulgo daus, *prohibitus, num.* 27.
Ejus damna, & pernicies referuntur, ibid.
Ordine alphabetico distributa, ibid.
De his damnis, delictis, & peccatis, num. 28.

DECISIO LXV.

PRæstans domum lũdentibus aleator dicitur, qui lu-

ludum aleæ causa sui emolumenti exercere consuevit in ejus domo, Puteus *de ludo, num.* 45. *vers. Aleator*, peccat mortaliter, quia talia præbere, esset præbere moraliter occasionem peccandi, & moraliter loquendo esset scándalum cooperationis, & talis ludus moraliter destinatur ad pravum vsum, nam, vel ibi ludunt minores, vel blasphemant, vel rixæ exitantur, vel dilapidantur bona, vel futura committũtur, vel adsunt perjuria, vel vxorum ornamenta amittuntur, vel pro vili pretio venduntur, & rarissimè talis ludus absque peccato mortali exercetur, refert hęc, & alia mala, Azevedo *tom.* 5. *lib.* 8. *tit.* 7. *l.* 5. *num.* 1. Talisque domus, in qua luditur publicanda est, Azevedo *d. tit.* 7. *in rub. nu.* 25. *&* 26. *& l.* 3. *tot. d. tit.* 7. Vnde Principes non possunt præbere facultatem, & licentiam exponendi domum ludo, nam Princeps non potest dare facultatem, & licentiam peccdi mortaliter, docet P. Diana latè plures referens *p.* 2. *tract.* 1. *miscellan. aliàs tract.* 5. *resol.* 65. *per tot.* plures allegãs, *& in summa verbo Ludus, num.* 22. *&* 123. majus enim delictum est, ludum in domo retinere, quam ludere Bald. *in l.* 3. *tit. de aleator.* Paris de Puteo *in tract. de ludo, nu.* 4. Calcialup. *in tract. de ludo in præfat. n.* 11. *vol.* 7. *tract.* Azevedo *tom.* 5. *lib.* 8. *tit.* 7. *l.* 3. *à num.* 2.

2 Quando adest periculum peccati mortalis Episcopus habet jurisdictionem, & potestatem spiritualem, & laicus ratione, & causa peccati efficitur de foro Episcopi, Menoch *in addit. ad cas.* 69. *num.* 39. *& nnm.* 62. (licèt non possit inducere pœnam pecuniariã, *num.* 40. *&* 41.) Fermos. *ad cap. novit.* 13. *q.* 8. *num.* 6. *de judic.* Gratian. *discep. forens. cap.* 154. *num.* 25. *cum seq. tom.* 1. Barbos. *de potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 82. *num.* 17. *& in collect. ad d. cap. novit. num.* 15. *de judic.*

3 Quod Iudex Sæcularis, & Episcopus possint inquirere contra ludentes aleis in publicis, & privatis domibus, seu locis, sive inspicientes, tenent Lopez *ad pract. Diaz. cap.* 70 *vers. Hoc de Clericis*, Menoch. *cas.* 399. Bellet. *disq.*

Cleric. tit. de favor. Cleric. reali, §. 4. num. 149. allegans Paris de Puteo *de ludo, nu.* 43. *tom. 7. tractatuum, l. aleariũ, Cod. de aleæ lusu, & aleator,* ibi: *Episcopis vero locorũ hoc prævidentibus, & præsidium auxilio utentibus,* Barbos. *ad l. fin. num.* 28. *&* 29. *Cod. de Relig. & sump. fun.* Farinac. *par.* 2. *q.* 109. *num.* 78. *&* 79. Maximè Episcopus ratione peccati vitandi potest statuere nè ludatur ad talẽ ludum, Azevedo *tom.* 5. *lib.* 8. *tit.* 7. *l.* 2. *num.* 103. *&* l. 5. *num.* 11. *&* 12.

5

4 Attamen Ant. Bovadilla *in polit. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 51. dicit in Regnis Hispaniarum nunquam vidisse Iudicẽ Ecclesiasticũ processisse contra sæcularem super his, & idem affirmat Azevedo *ad l.* 4. *num.* 2. *lib.* 4. *recop. & l.* 2. *num.* 52. *&* 53. *tit.* 7. *lib.* 8. *recop.* Farinac. *part.* 3. *q.* 109. *num.* 79. *in fin.* qui in duobus tantũ casibus dicit posse procedere Ecclesiasticũ, nempè, quãdo luditur in Ecclesia, vel extra, die festo, dum divina celebrãtur officia, ratione mali exempli, Azeved. *d. tit.* 7. *l.* 11. *num.* 10. Portoles ad Molin. *tom.* 2. *verb. Ludus, n.* 3. dicit vidisse procedere Iudicem Ecclesiasticum cõtra ludentes die festo, dum divina celebrantur, tam domi, quam in platea.

5 Et sententia lata per Cancellarium Eril, Consultoribus Belsturs, Llorens, Pexó, Vinyes, 27. Ian. 1632. fuit declaratum, his verbis: *Occasione firmarum juris in dictis Curijs Sæcularibus, in Curia scilicèt dicti Regij Vicarij per Fisci Procuratorẽ, & per Iosephum Corder, & in Curia dictorum Pasiariorũ per Syndicum dictæ Civitatis respectivè factarum ratione generalis edicti in Ecclesia Cathedrali, de mandato Reverendi Episcopi, cõtra lusores, & lusorum, seu aleatorum receptatores, die* 1. *Julij* 1630. *publicati, nec non, & ratione mandati dicto, & eodem Corder, die* 16. *mensis Ian.* 1630. *specificè facti, quatenùs in dicta Curia Ecclesiastica cõpareret ad respondendũ querelæ criminali ad instãtiam ejus Fisci Procuratoris, contra ipsum Corder oblatæ, ex quo lusores, & aleatores in domo sua recipiebat, contra-*

ve-

veniendo verbali promissioni, die 17. Aprilis 1625. Reverendo Officiali, eo tunc, & Vicario Generali Dertusæ facta, in, & cum qua exposuit, quod etsi in mensibus præteritis in domo sua lusoria ars, & aliqui ludi exercebãtur, attamen ab aliquo tempore vsq; ad tunc à dictis ludis se abstinebat, & minimè assensum præberet à cætero, quod dicta lusoria ars exerceretur ad præsens, nec in futurum, &c. Et signanter visa dicta verbali expositione dicti Officiali Ecclesiastico Dertusæ per dictum Corder coram Notario, & testibus facta per dictum Officialem acceptata, & pro parte Curiæ Ecclesiasticæ exhibita, R. Sententia, &c. firmæ juris facta pro parte Procuratoris Fiscalis dictæ Curiæ Secularis dicti Vicarij Regij Dertusæ, & pro parte dicti Corder facta in dicta Curia Seculari, quoad personam dicti Corder, tantum locum nõ fuisse, nec esse; quo vero ad alias firmas juris contentionem non procedere.

6 Occasione hujus quæstionis venit explicanda Constit. Cat. tit. *de Jugadors, vol.* 1. in qua postquam recẽsetur mala, quæ ex ludo proveniunt, quæ epilogata, refert Divus Bernardin. *in suis sermon. de Evang. ater. ser.* 16. *artic.* 3. *cap.* 2. *circa med.* citatus à Ioan. Maria Prato *tom.* 3. *discep. forens. cap.* 1. *num.* 25. ibi: *Ludus nihil est aliud, nisi fames iniquitatis, & cupiditatis, domestica prælatio, vsurariæ labes, mendatiorum, atque nugarum sedula mater, fons divinæ negationis, crudelis blasphemiæ pater, corruptio populorum, scandalum proximorum, pervicax, inobedientiæ filius, amissio temporis, discordiæ, & homicidiorum multorum origo, immane desperationis Baratrum, Idolorum cultus, inerta segnicies, ocij nutrimentum, diffamationis titulus, atq; multarum stultitiarum ludibriũ singulare.* Et inter alia, duo principaliora disponit constitutio. *Primo*, quod omni anno tempore non sic licitũ alicui personæ cujuscumq; gradus, stamenti, & conditionis sit, ludere aliquo modo, nec in quolibet ludo ad taxillos, vulgo *de Daus*, imó, quod dictus ludus sit perpetuo pro-

hibitus, & reprobatus in his Principatu, & Comitatu, & quilibet repertus ludere, aut intelligeretur, ludisse in dicto ludo ad taxillos, sive ad equos eburneos, vel vt alij dicunt ad dados, vulgo *daus* publicè, aut secretè, in quolibet loco, vltra pœnas in eadẽ constitutione statutas in quibus, & sequentibus ipso facto incidant omnes, qui memorato ludo ludent, qui lucratus in eo fuerit, perdat omnẽ pecuniam lucratã (vide Azevedo *loco citato, l. 7. num. 2.*) & qui eam amiserit, solvat aliam tantam pecuniam, quã in eodẽ ludo perdiderit, quæ applicabitur tertia pars accusatori, altera tertia pars officiali ordinario Civitatis Villæ, aut Loci, vbi delictum fuerit commissum, & altera tertia pars applicetur Hospitali, si in eo loco aderit, sin autem consulibus, proceribus, Iuratis, aut Procuratoribus illius Civitatis, Villæ, aut Loci, & erit distribuenda inter pauperes ejusdem Civitatis, Villæ, aut Loci, quæ pœnę sunt irremissibiles.

7 Dispositio hujꝰ cõstitutionis renovatur in Reg. Pręconijs, quæ publicantur per Excellentissimos Dominos Proreges in initio sui Regiminis, & est *cap. 53.* illorum, quæ quidem constitutio ita observatur, & fuit juxta eam declaratum per Dominum Franciscum Bernardum de Pons R. Cancellarium, die 16. Febr. 1668. in causa Administratorum Sanctæ Crucis, contra Iosephum Fargas Pentineriũ, in actis Oriol, & Mercer Notarij; ratio est, quia tale lucrũ turpe est, & omne turpe lucrum convertendum est in pauperes, *l. 3. & 4. ff. de cõd. ob turp. caus.* Angelus *in sum. verb. Ludus, num. 7.* Puteus *de ludo, num. 33. in fin.* Caccialup. *de ludo, q. 10. casu 6. num. 59. vers. Cæterum, habetur, to. 7. tract.*

8 Secundo disponit constitutio, quod nullus cujuscumq; status, gradus, & conditionis sit possit ludere in aliquo ludo, etiam non prohibito, nisi præsente pecunia, & non ad creditum, late Gutierrez *de juram. confir. p. 1. cap. 53. per tot.* Rodriguez *in summa verbo Iuego, cap. 189. per tot.* Henrriquez *in sum. lib. 7. de Indulg. cap. 35. nu. 6.* & quod

sit

sit perpetuo prohibitum habere librum cujuslibet ludi, etiam permissi, forçan, quia omnis ludus omni jure est prohibitus, Azevedo *tom. 5. lib. 8. tit. l. 2. tot.* jure divino Exod. 37. Hierem. *cap. 15. non sedi in Concilio Ludentium*, jure naturali Arist. 4. *Ethicor. cap. 1. in fin.* Cel. Rodrigin. *lib. 8. noct. atticar. cap. 7.* Tullius *lib. 1. officior.* Iure Canonico, *cap. Clerici, de vita, & honest. Cleric.* Vbi Abbas, & Imol. *cap. inter dilect. de excess. Prælat.* per Clericos glos. *in sum. 4. quæst. 1.* Cons. Trident. *cap. 1. de sess. & refor. 24. cap. 12.* Soto *de Just. & Iur. lib. 4. q. 5. art. 2.* per Laicos, *l. 1. ff. de aleator.* & ibi Interp. & omnes DD. de ludo tractantes; Iure Civili, *l. alearum vsus, ff. de Relig. & sump. funer.* Authent. *de Sanct. Episc. §. inter dicimus, col. 9.* & Authent. *inter dicimus, Cod. de Episc. & Cleric.* jure muncipali tot. tit. *de Jugadors, & tafureria.* Et prosequitur dicta constitutio, non esse licitum ludere cum papireis signis, vel alijs, vulgo *tantos*, aut aliter; & si aliquis ludet ad creditũ, vulgo *à fiar*, Azeved. *d. tit. 7. lib. 8. l. 8. per tot. cap. 5.* quod fuerit in eo ludo de perditum, applicetur, modo, & forma dictis supra de ludo taxillorum, vulgo *daus*, & qui ex ludo lucratus fuerit, non possit vllo modo pecuniam exigere, etiam si fuerit facta promissio solutionis per perdentem, cum scriptura tertij, cum juramento, aut qualibet alia obligatione (vide de materia Azevedo *loc. citat. l. 8. à num. 14.*) imó debitorij instrumentum factum super ea per quemlibet Notarium, aut factum fuerit Chyrographũ privatum, nullam fidẽ faciat in judicio, & extra; & casu quo is qui pecuniam in ludo amiserit de facto voluntariè quãtitatem solverit, teneatur duplam solvere, applicandã (vt supra dictum est) & contra lucrantem fiat per Iudicem ordinarium prompta, & rigida exequutio pro quantitate lucrata, & in Regno Neapolitano adsunt Pragmaticæ ludum prohibentes, de quibus loquuntur Cõpilatores, in tit. *de aleator. & lusorib. prag. 7.* Vbi Rovitus, Prato *discept. forens. cap. 1. à num. 27. to. 3.*

Et

9 Et licèt Vincenti in ludo denegetur actio ad petendũ, quod lucratus est, *l. fin. Cod. de Relig. & sump. funer.* D. Carolus Petra *super rit. M. C. V. Neapol. tom. 2. rit. 166. num. 100.* Thesaur. *qq. forens. q. 19. num. 8. lib. 4.* Rot. Rom. apud Sanctissim. *decis. 47. num. 2.* Prato *d. cap. 1. & 2.* Roland. à Valle *cons. 63. nu. 19. & seq. lib. 2.* Socin. *cons. 16.* Intellige tamen in ludis prohibitis, secus in permissis, Paschal. *de vir. pat. pot. par. 1 cap. 6. num. 86.* (de quibus infra:) Tamen, licèt quantitas debita descenderet ex ludo, & non constaret de illicita causa præcedenti valebit obligatio, tum quia, tunc purgatur vitium præcedens, vt docet Regens Sesse *tom. 2. decis. 144. nu. 4. in fin.* cum decis. R. A. Aragoniæ, exẽplum est, quod si in alea facta sit promissio de vendendo, & postea extra aleam facta sit venditio, valet, quia principium promissionis factæ in alea purgatur per venditionẽ factam extra aleã, *l. 2. ff. quod metus causa, l. si ob turpem, ff. de condit. ob turp. caus.* vbi Barth. dixit, per talem promissionem purgatur prima causa turpidinis, docet Puteus *de ludo, num. 22. habetur, tom. 7. tractatuum.*

10 Tum quia, jam est facta in hoc casu quodammodo transactio actionis ex causa ludi, ad actionem ex causa mutui, ex celebri doctrina Abbatis Villagut, *decis. 20. de acquisit. per lud. nu. 123. 133. 165. & 195.* & subtiliter *à num. 223. vers. Nec obstare poterit*, ibi: *Nec obstare poterit dicto victori, quod dictus victus, ac debitor ex causa ludi, hodiè reperiatur debitor ex causa mutui, & fuerit facta quodammodo transactio actionis ex causa ludi ad actionem ex causa mutui. Primo quasi fraudulenter, secundo cum regulariter (vt fuit dictum) ex causa mutui nõ possit obligari filius familias, ad quod respondendo dicimus, quod nulla sit suspicio fraudis, cum creditor, ad hoc faciẽdũ fuit motus ad preces ipsius victi, vt vtilitati, & commodo ejus consuluisse, taliter secum trãsigendo, eo quod ipse victor maluisset statim sibi solvi suum creditum, quam taliter ipsum obligatũ spectare: imò,*

&

& verum interfuit mutuum, cum in dicta pecunia lucrata, & de jure solvenda victori, ipse victor retineret dominium, & sic poterat merito dici ipsius victoris, cujus pecunia dominium per contractum mutui celebratum trāstulit in ipsum victum, retinendo ipse victor jus aquivalentem pecuniam assequendū tempore spectationis elapso. Qua propter patuit nullam ex parte victoris intervenisse fraudē in hujusmodi commutatione contractus, sed pietatem erga victum, cujus utilitati sic faciendo, consuluit, &c. Et juxta hanc doctrinā 12 fuit declaratum in favorem Tutorum, & Curatorum pupillæ Nob. Catharinæ Oller, me patrocinante, contra Monasterium Rivipulli per Carolum Costa V. I. D. Assessorem Cōgregationis Claustralis Divi Benedicti, in anno 1667. in actis Benedicti Guell Not. & an amissum in ludo, quando sit repetendum, vide Laurent. Vrcell. de Tarolivio *in examapum, concil.* 102. *per tot.*

11 Instrumenta autem ex causa ludi, & ea in illis expressa, non fortiuntur effectum, vt attestatur (sic fuisse decisum) Puteus *in tract. de ludo, n.* 21. ibi: *Et ita obtinui in causa cujusdam militis, qui lusit ad pilam, & perdidit ducatos octingentos, de quibus fecit instrumentum depositi victori, nam fuit probatum, quod instrumentum fuit ex causa ludi, & fuit pronuntiatum in Sacro Concilio dictum instrumentum non valere, & fuit cancellatum,* docet etiā Caccialup. *de ludo, q.* 8. *num.* 34. *cas.* 8. *habetur, tom.* 7. *tract.* quæ concordat cum dispositione const. supra expressa.

Diffinitur autem ludus, (quod idem est quod lusus) actus quidem cessationis, vel recreationis, quandoque ex sola fortuna, interdum ex industria, non nunquam ex vtroque proveniens, vt docēt Thomas Actius *de ludo Schachor. q.* 1. *princ. num.* 2. & 4. Azeved. *part.* 5. *lib.* 8. *tit.* 7. *de los juegos, y jugadores de ellos, in rub. num.* 1. Caccialup. *de ludo, cap.* 1. locus autem, non est idem, quod ludus; nam iste consistit in facto, ille vero consistit in verbo, & sic luditur, idem Caccialup.

lo-

loco citato, *num.* 2.

13 Ex illa diffinitione ludi triplex oritur ludorum differentia: quidam ludus eſt meri ingenij, & induſtriæ; quidem ſolius fortunæ; quidam mixtus, tam ex fortuna, quam ex ingenio procedens admittũt cõmuniter ſcribentes; maximè Puteus *de ludo*, *n.* 11. Caccialup. *n.* 7. & melius *nu.* 10.

14 Alij ſunt ludi liciti, & permiſsi, alij prohibiti, vide Div. Thom. 2.2. *q.* 168. *art.* 3. & 4. Petr. Gregor. *Syntag. jur. lib.* 59. *cap.* 3. Alex. ab Alex. *lib.* 3. *dier. gen. cap.* 21. Et in materia ludi verum eſſe theorema illud, quemcumque lũdum ratione circunſtantiarũ poſſe eſſe licitum, & illicitum, vndè ludus per ſe licitus ratione circunſtantiæ fit illicitus, & & hoc eſt de ratione omnium Theologorum, ita Prat. *dict. cap.* 1. *diſcep. forenſ. num.* 63. *tom.* 3.

15 Permiſsi ſunt ij, qui in virtute, & corporis, & ingenij exercitio conſiſtunt, Farinac. *q.* 109. *num.* 106. *cum ſeq. l. ſolent*, *§.* 1. *ff. de aleator.* dummodo non admiſceatur dolus, fraus, aut alia ſpecies delicti, Puteus *de ludo*, Caccialup. *loco citato.*

16 Inter ludos licitos, & permiſſos dinumeratur ludus Pilæ, quem laudant, Azeved. *loco cit. num.* 2. Puteus *n.* 14. & 54. Caccialup. *num.* 9. P. Peyerinis *de off. Prælat. regul. q.* 2. *cap.* 3. *§.* 5. *num.* 97. Ludi enim Pilæ jucũdiſsimi ſunt, & valdè animum ſublevant, corpus præterea exercent, vndè mali humores diſcecantur, valdè ludentem lætificãt, tum nobiliſsima ingenij actione, tum victoria præſtantiore, quæ acquiritur per induſtriam, de quo Pratus *tom.* 3. *diſcep. forenſ. cap.* 1. *n.* 54. 61. & 70. Azeved. *d. tit.* 7. *l.* 9. *per tot.* Seſſe *deciſ.* 144. *tom.* 2. *num.* 14.

17 Ludus Schacorum, ſive latrunculorum, qui apud Hiſpanos appellantur *Axedres*, de quo ſcripſit integrum tractatum Thomas Actius *habetur tom.* 7. *tractatuum*, vide Prato *d. cap.* 1. *num.* 53. Peyerinis *d. cap.* 3. *nu.* 98. Prato *in add. ad Paſch. de vir. patr. poteſt. par.* 1. *cap.* 3. *ad num.* 30. *verſ. Quid dicendum*, Grivell. *deciſ.* 57. quia in eo verſatur tãtum induſtria, & ingenium hominis, Prato *loco cit. d. cap.* 1. *num.*

num. 54. & fuit inventus iste ludus ad cõprimendas exercitus otiosi seditiones, vt ludendo, quasi militando, cum hoste pugnando pacis tædia depellerent, ex Alex. *lib.* 3. *genial. dier. cap.* 21. refert Ioann. de Pineda *in Iob. cap.* 19. *vers.* 12. *cap.* 4. & ita est permissus: Regens Sesse *decis.*144. *in fin.*

18 Ludus vocatus ad scapulũ lapide roato, vulgo *à Palet*, aut cum globis ligneis, vulgo *à Truchs*, *bolas*, *ò argolla*, per annulum versatilem in terra defixum impellendis cũ malleis ligneis oblongij manubrij, vel etiam sine istis, vbiq; pars citius ter, quinquies vè, provt inter ipsas convenerit in circulum conjecerit suos globos, victrix censẽtur, hos ludos cõcessit suis Clericis Sãctus Carolus Borromeus *act. Eccles. mediolan p.*5. *princip. par.*3. *cap.*3. vide P. Peyerin. *d.* §.5. *num.*97.

19 Licitus etiam est ludus, in quo virtus ostenditur, vtpote jaculando, nam possum ludere tecum cum jaculo, vt qui plus jaculaverit, ille habeat pro alio tantam quantitatem, *l. in exemplũ*, §.1. *ff. de verb. oblig.* vt quando si longius lapis in longun proijcitur, qui ludus apud Græcos *Comonbelon* appellatur, in quo victus ad longum trahitur forte ad planctum, vel sagitam, vulgo *tirar à senyal*, Emanuel à Costa *in tract. de ludo, num.* 22. *habetur to.*7. *tractatuum, cap. continebatur de homicid.* alius ludus est permissus, qui apud Græcos vocatur *Comõ Daulomolon* proijciẽdo palũ, & hic ludus apud Picenses, ideſt marchianos vocatur *Pietra lata*, apud Perusinos *lanũca*, apud senenses *la piastrella*, posset etiam intelligi iste ludus, quando proijcitur lapis grossus, vel palus ferreus, vulgo *tirar la barra* in brevi spatio, Puteus *de lud. num.*54. Caccialup. *de lud. num.* 8. vt plus proijciens vincat tantum; alius ludus, qui apud Græcos vocatur *Rhindalca*, ideſt currere ad brevium cum equis, & solet poni pro prẽmio magna quãritas pecuniæ, vel vnus aries, & alia similis res pretiosa, & iste ludus solet fieri causa recreationis, solatij, vel lætitiæ in Civitate, in aliqua festivitate, vel in die victoriæ Principis, vel si ponatur

aliquod pallium, vel aliquod signum, vel animal, vtpote vnus ancer, vnus glis, vnus annulus, quod ille, qui intraverit talem locum, vel collũ ancer is currendo secum ad sportaverit, vel alapham gliri currendo dederit, vel cum hasta annulum secum duxerit currendo, præmium habeat, & si sunt plures simul currentes, duo, vel tres simul intrent, vel equalem sortem facient, omnes habebunt præmium, ita Puteus *de ludo, numer. 49. & 57.* & Caccialup. *de ludo, num. 8.* & ad intentum, Puteus *num. 59.* movet quæstionem aprimè curiosã, an si vnus plurium currentiũ, cum equis ad obtinendum bravium, quando fiunt ludi prædicti ceciderit ab equo, & equus solus iverit ad braviũ, & resolvit, quod sic; verum in hac quæstione notat Lucas de Penna *in l. 1. num. 3. Cod. de curs. pub. lib. 12.* si pluribus currentibus ad bravium vnus eorum cadat ex equo, sed ipse equus ad bravium priùs perveniat, vtrũ, qui ceciderit lucretur bravium, & distinguendo solvit quæstionem, aut bravium est oppositum, vt sola virtus equorum currentium ostendatur, vt fit plerumque, & lucrabitur, vel opponitur bravium, vt militum, & equitantium virtus appareat, vt fit in torneamentis *à cavall*, & hoc subdistinguit, si miles, vel eques propter suam imperitiam, vel culpam cecidit, non habet præmium; si vero culpa alterius, puta illius, qui posuit braviũ, vel cujusvis de mandato ipsius, tũc nõ imputabitur equiti, & præmium consequeretur, vt docet Cohel. *de bon. reg. Univers. cap. 40. nu. 77.* Sed nota, quod in spectaculis publicis, quæ solet Cathalana Nobilitas exercere, vulgo *Iustas Reals*, observatur inter alias leges Confratriæ Sancti Georgij, quod si eques (qui ad pugnandum egressus fuerit) perdiderit aliquod sui ornamenti, præmium amittet, ex vi ordinationum, & legum Cõfratrię Sãcti Georgij, de his spectaculis vide relationem à me factam in anno 1662. festivitatum celebratarum in hac Civitate Barch. in ortum suæ Regiæ Magestatis.

Et alius ludus, qui vocatur apud

apud Græcos *Eceperusan*, quãdo aliquando pondus cũ primis dentibus elevatur, de quo Puteus *loc. citat.* & licitus etiã est ludus, vt si dixerim tibi, si isti ducati, quos habes in manu sunt numero dispares, dabis mihi decem, si vero pares dabo tibi decem, vulgo *à par, ò cenar*, de quo loquitur Puteus *vbi supra, num.* 53. *vers. Ansi*, Caccialup. *num.* 82.

21 Est permissus omnis ludus, qui consistit in robore, & agilitate corporis, de quo *in l. quas actiones, §. si quis in colluctatione, ff. ad l. Aquil. & in l. Atletas in princ. ff. de his qui notantur infam. l. solent, ff. de aleat.* & tandem dicit Stephan. Costa *de ludo, §. 2. nu. 3. habetur tom. 7. tract.* ibi: *Ludus cujus finis potest ad virtutem corporis exercitandũ ordinari ex publica, seu authoritate publica institutus, licitus est, & hoc procedit, sive principalis intentio instituentis, sit voluntas, & oblectatio populi, sive honorificentia Principis sic ordinantis, &c.* Prato *dict. cap. 1. nu. 55.*

22 Etiam sunt liciti ludi, qui pendent ab aliquo futuro cõditionis eventu, qui vulgo dicuntur spõsiones, vulgo *Apostas*, de quib⁹ loquuntur Strace. *de mercatura, q. 4. n. 1.* Bursat. *cons. 136. num. 153. vol. 2.* Bertazol. *cons. Crim. 379.* & Add. *ad eum, vol. 2.* Paschal. *de vir. pat. potest. par. 1. cap. 6. num. 93.* Thesaur. *qq. forens. q. 19. lib. 2.* pulchra refert Cabal. *in cons. civil. 65. per tot.* P. Peyerin. *loc. citat. n. 102.* & melius Azeved. *d. tit. 7. l. 12. num. 15.* Hevia Bolaños *in Curia Philipp. lib. 3. cap. 15. tot.* Et noster Fontan. *tom. 1. claus. 4. gloss. 18. par. 3. num. 111.* Quærit, an ludens, etsi certus sic de victoria, possit augere sponsionem, & declarat, quare, & quomodo, quod applicari potest propriè ludentibus *à la flor*, & habentibus manum cum trigesimo vno puncto, & postea auget sponsionem, vulgo *emuit*, latè Morla *in empor. juris, p. 1. tit. 7. q. 3. per tot.* Et an sit licitum *atravessar*, vide Azeved. *d. tit. 7. l. 2. num. 45.* & an licitum sit ludere *à rifar*, vide Azeved. *d. tit. 7. l. 12. per tot.* qui latè.

23 Colligo ex supradictis licitum esse ludere, nempè recreationis causa, & exercendæ virtutis, & propter vrba-

nitatem, in festo Natalis Domini, & causa vescendi, & in modica quãtitate, extra quos casus, qui ludunt, committũt, & delinquunt contra leges Divinam, Naturalem, Canonicam, civilem, municipalẽ, & communem Theologorũ doctrinam, vt resolvit Div. Thomas 2.2. *q.*168. *art.*2.

24 Prohibiti autem ludi absolutè censentur, qui viribus tantum naturæ inituntur, & solum fortunæ judicium operatur, Paschal. *de vir. pat. potest. par.*1. *cap.*6. *nu.*91. Bursat. *cons.*116. *nu.*1. *& seq. vol.*1 Farin. *q.*109. *nu.*7. *cum seq.* vel partim viribus fortunę, & partim ingẽnij, seu industria, vtpote Alea, quę ponitur pro omni, & capitali ludo prohibito, Caccialup. *nu.*26. Azeved. *d. tit.*7. *l.*2. *à. num.*10. Regens Sesse *to.*2. *decis.*144 *num.*9. *& num.*10. videndus de ludo, vulgo dicto *la Primera*, Ioannem Maria Prato *in addit. ad Paschal. de viribus pat. potest. part.*1. *cap.*3. *vers. Pulchrum*, valdè illum reprehẽdẽs, & quæ dicit de hoc ludo applicari potest omni ludo alearum, sive chartarum, ibi: *Nam* Bastos *ad modum baculorum, depicta sunt ad denotandum, quod lusores ad vltimum in paupertatem devenient; alia* Aurei *appellantur, nam lusores, illos respicientes pallidi reddũt, alia* stemmata ad modum Crateræ *sunt depicta, quasi lusores devoratores, & gulosi, qui sẽper appetunt bibere significẽt; alia ad modum* Ensium, *quasi in cor lusoris pœnas infligant?* de ludo *à Bueltos*, vide Narbona *in l. l. recop. lib.*8. *tit.*26. *l.*21. *gloss.*13. *pag. mihi* 919.

25 Aleatores non possunt esse testes in causa criminali Gramat. *decis.*10. dum tamẽ probetur, quod erat lusor tempore testimonij pręstiti, Craveta *cons.*169. Azeved. *dict. lib.*8. *tit.*7. *in rub. de juegos, num.*18. *& 19.*

26 Nota tamen, quod Alearũ vsus inventus per C. Oronce Finè dit de Brianville Conciliarium Regis Christianissimi, intitulatur Liber: *Ieu d' Armoiries des Souuerains, & E'tats d' Europe*, Lugduni impressus an. 1681. & alter ludus, in libro intitulato *Ieu d' Armories des quatre principales Nacions de l' Europe pour apprendre le blason*, impresso Lugduni eodem an-

anno 1681. omni jure licitus est, quia in his juventus edocetur, & capax fit rerum notabilium totius mundi, & vltra quod delectationem cõtinet, est Schola vniversalis, omnibus vtilis, & necessaria.

27 Prohibitus etiam est ludus taxillorum, vulgo *daus*, de quo Stephan Costa *loco citato, num.* 4. *art.* 4. Azevedo *dict. tit.* 7. *l.* 2. *per tot.* Sesse *dict. decis.* 144. *tom.* 2. *à n.* 9. & de prohibitione tafurariæ tractat idem Sesse *dict. decis.* 144. *num.* 27. & non potest dispensari pœna 500. solidorũ contra ludentes aliquo ludo taxilorum intra domos, hortos, & alia loca occulta, Cõstitutio 2. *tit. de jugadors, y tasfureria*, de qua Nobil. Dom. Michael de Calderó *to.* 1. *decis.* 31. *num.* 50. & tota moneta perditur, Azevedo *d. tit.* 7. *l.* 7. *num.* 2. Mala autem, quæ secum trahit ludus iste, refert curiosè, & eruditè Didacus Perez, sive ejus Additionator *lib.* 8. *tit.* 9. *ordinament, pag.* 386. *in addit. col.* 2. *in princ* quem citat Prato *in addit. ad Paschal de vir. pat. potest. par.* 1. *cap.* 3. *in addit. ad nu.* 30. Inquit enim ludum taxillorum fuisse inventionẽ diaboli, quia sicut Deus invenit viginti, & vnam litteras Alphabeti, ita diabolus invenit aliam Bibliam diabolicè, idest *dados*, nam in quolibet ipsorum sunt sex facies, & omnia puncta nigra, ad instar litterarum cõficiunt numerum viginti vnum, in quorum vsu omnis malitia reperitur, & peccatum, ipseque diabolus in eorum exercitio multum colitur, & veneratur, & quod sunt puncta in taxillis, tot ab eis scelera autumnat prouenire Perez, qui artificioso quodam inventu per ordinem alphabeticum enarrat, & ego noviter illum exornare decrevi, & sit.

Prima, Littera A.

Quasi denotans primũ punctum, idest *Amissionem* temporis, quo nihil prætiosius, ex Divo Paul 2. *Corinth. cap.* 6.

Secunda, Littera B.

Quæ indicat secũdum punctum, idest *Blasphemias* insinuans, quæ in ludis concitãtur, præcipuè, cũ quis mittit sortem, & capit Azaram, nam raro

raro in ludo pẽdẽte à fortuna luditur ſine blaſphemia, propter quam aer reſpirans corrumpitur, & cælum fit peſtilens, vt fatetur Imperator in Authent, *vt non luxurientur homines*, *verſ. Docemur*, *col. 6.*

Tertia, Littera C.

Quæ tertium punctum inſinuat, ideſt *Cõtumelias*, quas invicem luſores inſe jactant, Coſta *de ludo ſchachorum.*

Quarta, Littera D.

Indicans quartum punctũ, ideſt *diſsipationem ſubſtantiæ temporalis*, Prato *id addit. ad Paſchal. d. cap. 3. à num.* 30.

Quinta, Littera E.

Significat quintũ pũctum, ideſt *Eccleſiæ, & legum Contemptum*, San. Cyprian. *in lib. contra aleator.*

Sexta, Littera F.

Declarat ſextum pũctum, ideſt *Furtum*, quod in ludendo ſæpè cõmittitur, San Cyprian. *loc. citat.* *Fons* criminum cõſideratur à Prato *to.* 3. *diſcep. forenſ. cap.* 1. *num.* 18.

Septima, Littera G.

Demonſtrat ſeptimũ punctum, *Gulam*, ſcilicèt, qui gulosè ludentes vivunt, San Cyprian. *loc. citat.*

Octova, Littera H.

Oſtendit octavum punctũ, ideſt *homicidium*, quod per ſæpè à luſoribus patratur, P. Peyerin. *de off. Prælat. regular. q.* 2. *cap.* 2. *§.* 5.

Nona, Littera I.

Denotat nonum pũctum, ideſt *Invidiam* inter luſores, Deumque ad *Iram* provocant, Auth. *cui relictum*, vbi Bald. *Cod. de indic. vidui. toll.* Roland. *conſ.* 63. *num.* 19. *Infameſque* reputantur Maſcard. *de probat. concl.* 998. Barboſ. *de poteſt. Epiſ. par.* 2. *alleg.* 43. *num.* 11. *& cap. inter dilectos, de exceſſ. Prælat. num.* 3. Molin. *tract.* 2. *de juſt. diſp.* 159. *in fin.*

De-

Decima, Littera K.

Animadvertit decimũ punctum, ideſt *karistiam* in domo luſoris, Pariſ. de Puteo *de lud.*

Vndecima, Littera L.

Prædicit vndecimum punctum quaſi malam *Laudationem* luſoribus, Caccialup. *de ludo.*

Duodecima, Littera M.

Infert duodecimum punctũ, ideſt *mandatium*, quod inter luſores conſuetum eſt, Div. Bernardin. *ſupra citat.*

Decima tertia, Lit. N.

Arguit decimum tertium punctum, ideſt *negligentiam* luſorum inditam in divinis, Div. Bernardin, *loc. ſup. citat.*

Decima quarta, Lit. O.

Manifeſtat decimum quartum punctum, ideſt *Odium* inter luſorem, Prato *d. cap.* 1. & 2.

Decima quinta, Lit. P.

Patefacit decimum quintum punctum, quaſi luſores ſunt *Participes* ſceleris, Div. Bernardin. *loc. ſupra cit.*

Decima ſexta, Lit. Q.

Denuntiat decimum ſextum punctum, ideſt luſorum *Quæſtiones*, Caccialu. *de lud.*

Decima ſeptima, Lit. R.

Suadet decimum ſeptimũ punctum, ideſt luſorum *Rapinam*, Puteus *de ludo.*

Decima octava, Lit. S.

Prædicat decimum octavum punctum luſorũ *Scandalu*, Roland. *d. conſ.* 63. *nu.* 19. *cum ſeq. lib.* 2.

Decima nona, Lit. T.

Statuit decimum nonum punctum, luſorum *triſtitiam*, DD. *in l.* 1. *ff. de aleator.*

Vigeſima, Littera V.

Docet vigeſimum punctũ, *Vſuras*, quib⁹ luſores obruũtur ad finem ludendi, Prato *d. cap.* 1. & 2. & *viles* perſonæ reputantur, Gutierrez de *de juram. confir. par.* 1. *cap.* 53 *num.* 5. & Reg. 7. ibi: *Ludã, & viliorſiam corã Domino, Vitam* turpem degẽtes, Prato *in add. ad Paſchal. de vir. pat. pot. ad nu.* 30. *verſ. Quæ autem.*

Vi-

Vigeſima prima, Lit. (X)

Firmat vigeſimum primũ punctum, *Xphanitatis* vituperationem, per ludum enim nomen Dei vituperatur, Archidiac. *in cap. Epiſcopus* 36. *diſt.* Div. Antonin. 2. *part. tit.* 1. *cap.* 23. §. 6.

Clauduntur hęc mala verſibus ſequentibus, quos refert Azeved. *par.* 5. *lib.* 8. *tit.* 7. *de juegos, y jugadores de ellos, in rub. num.* 7. ibi:

Hæc cum taxillis ludendo crimina fiunt,
Eccleſiæ ſpretus, uſuraque, rixa, rapina,
Scandala, tum nuges, blaſphemia, tum faciendi,
Furti doctrina, violentia, copia, falſi,
Et mortis cauſa, deceptio, perditioque
Temporis, & deſiderium, corruptio ingens,
Iſtis prædictis adulatio, vitaque turpis.

ARGVMENTVM.

Qui ejectum ſe dicit à poſſeſsione juris exigendi annuum cenſum, vt in judicio ſpolij obtineat, debet ſicut in rebus immobilibus probare illa duo extrema, poſſeſsionis ſcilicèt, & ejectionis à poſſeſsione, ſed poſſeſsio non probatur per inſtrumentum creationis cenſus, ſed per certam cenſus ſolutionem, & ejectio à poſſeſsione non probatur, niſi cum debitor fuerit requiſitus, & non ſolverit; nec actio ſpolij eſt intentanda contra tertium cenſum exigentem, ſed contra debitorem, licèt iſte cõdictione indebiti illum convenire poſſit.

SVMMARIVM.

Caſus deciſionis, n. 1. *&* 2.
Annuus cenſus, an onus merè perſonale ſit, num. 3.
Pro re immobili habetur, & pro eo competunt remedia poſſeſſoria, ibid.
Ad obtinendum in remedio recuperandæ de duobus debet conſtare plenè, de antiqua poſſeſsione agentis, & ſpoliatum à cõvento fuiſſe, num. 4.
Poſſeſsio in annuis redditibus juſtificari debet probãdo

do verè, & realiter, non præsumptivè præcedentes solutiones, num.5.

Nec sufficit semiplena probatio, sed plena, & concludens requiritur, ibid.

Possessio in censibus probatur per cõfessionem debitoris, quando talis confessio est de solutione pensionum, aut certæ quantitatis pro illis, num.6.

Verba facit, & præstat *non referuntur ad possessionẽ, sed ad obligationem præstandi causam, ibid.*

Spolium in annuis redditibus solum committitur, si debitor requisitus solvere negaverit, animo amplius nõ solvendi, num.7. & 8.

Et quid debeat Index hoc in judicio pronuntiare, ibidem.

Interdictum undè vi, seu recuperandæ competit adversus debitorem, ejus hæredes, tertiumvè possessorem, dumtaxat pro prædio obligato, nu.9.

Interdictum utile, undè vi, competit contra tertium, qui alterius annuas pẽsiones exegit, num.10.

Declaratur, num.11.

Dolus malus necessarius est in spoliatione jurium incorporalium, num.12.

Resolutio causæ, num.13.

Manutentio datur possessori contra hæredes, & successores ex sola possessione, vel quasi acquisita contra defunctum, & antecessorẽ, ut in quasi possessione exigendi ex solutionibus à defuncto, & antecessore factis, num.14.

Limita, num.15.

Cum decis. Senat. num.16.

DECISIO LXVI.

1 REstituta hac Provincia Cathaloniæ ad debitam Domini nostri Regis obedientia ejus decreto extitit constitutũ spoliatos turbationũ tẽpore in locis tamẽ ejus obsequio degentes, restituẽdos esse sũmariè in possessione bonorum, in qua erant de anno 1640. & cum inter hos esset vnus Nobilis Dom. Philippus Vinyes, Regens R. Cancellariam in Supremo Coronæ Aragonũ Consilio, cujus annuus census 135 ℔. debitus

per Villam Tarraciæ, tanquã tenentem, & possidentẽ Notariam, & Scribaniam publicas ejusdem Villę fuerat venditus subhasta Fiscali Paulo Amat majori dierum (qui illum recognovit Paulo Amat minori ejus filio) ad instantiam Gasparis Pexó, Decani Ecclesiæ dictæ Villæ, in exequutionem cujusdam condẽnationis factæ per Iudicem emphytheoticarium, pretio 2000 ℔. instrumento acto in dicta Villa Tarraciæ, 23. Augusti 1641. volentes itaque frui Maria Amell, & Ferran, vti hæres dicti Nob. Philippi Vinyes, & Raphael Pages ejus vir, vti vsufructuarius constante matrimonio, convenerunt dictum Paulum Amat minorem, qui per Nobilem Ioannem Cellers R. Consiliarium facto verbo in Aula Reg. Cancellar. fuit condẽnatus ad dicti census restitutionem, vna cum pensionibus decursis à dicta die 25. Augusti 1641. habitis, & quę haberi potuerunt, interesse dãnis, & expensis liquidatione reservata.

2 Causaque hac media supplicatione ad Aulam Dom. Reverendi Cancellarij devoluta, & commissa Dom. Michaeli Alegre R. Consiliario ipso referẽte fuit dictus Amat à petitis absolutus ex sequentibus.

3 Quia licèt pro annuo censu, ex quo non est merè personale (de quo magna, & antiqua fuit controversia inter Canonistas, & Legistas, vt videre est apud Menoch. *de recuperand. possess. remed.* 1. *n.* 78. Felic. de Sol. *de censib. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 8. & alios relatos per Cens. *de censib. q.* 92. *num.* 14.) sed reale, habeaturque ratione rei immobilis competant remedia possessoria adipiscendæ scilicèt, retinendæ, & recuperandæ, vt per Font. *de pact. nup. tom.* 2. *claus.* 4. *gloss.* 18. *par.* 4. *à n.* 2. Cens. *de censib. d. q.* 92. *per tot.*

4 Tamen ad obtinendum in remedio recuperandæ, quod erat intentatum, & competebat ex R. Decreto oportebat, quod de vtroque extremo constaret, agentem scilicèt possedisse, & à possessione fuisse ejectum, & spoliatũ ab eo, qui convenitur, vel de ejus mandato, eo vè ratificante,

te,

ee, juxta text, *in l. 1. §. interdum, ff. de vi, & vi armat, cap. consultationibus*, & ibi Abbas *num. 1. ff. de off. deleg. cap. subhasta de re judic.* glos. *in cap. eum olim 12. verbo Restitutionem, & in cap. cum ad Sedem 15. verbo Possidet*, vbi etiam Abbas *num. 17. ff. de rest. spoliat.* Cravet. *cons.* 140. *num. 1.* Gail. *obser. 72. num. 12. lib. 2.* Font. *de pact. nup. d. claus. 4. gloss. 18. p. 4. num. 3. & 10.* Cens. *de censib. q. 93. in princ. & num. 1.*

5 Quorũ nullum fuerat probatum; non primum de possessione, quæ justificari debet probando præcedentes solutiones, verè, & realiter effectuatas fuisse, non præsumptivè, nec per aliam satisfactionis speciem, vt per Cens. *de censib. d. q. 92. n. 3. 4. & 5.* vbi, quod nec sufficit semiplena probatio, sed plena, & concludens, quod etiã voluit, Font. *d. claus. 4. gloss. 18. par. 4. num. 4. & seq.* vbi rationes, & authoritates adducit, nec de aliqua solutione constabat,

6 Nec obstabat partium confessio, quæ eliciebatur ex verbis enunciativis, quorundam instrumentorum, & in articulis, & deductionibus factis, quod Villa Tarraciæ faciebat, & qræstabar dictum annuum censum dicto Nobili Philippo Vinyes, quia etsi per confessionẽ debitoris probetur possessio, hoc intelligẽdum est, quando cõfessio fuit de solutione pẽsionis, vel certæ quãtitatis pro illa, vt innuit, Rot. *in decis. adduct.* per Cens. *de censib. d. q. 93. n. 12.* at verba illa faciebat, & præstabat non probat, nec referũtur ad certam, & realem solutionem, & verificantur in debito illarum, quatenus resultat ex instrumento venditionis, sive creationis dicti cẽsus.

7 Minusque fuerat probatũ alterum extremum dejectionem, scilicèt, & spolium, quia id ita demum in annuis redditibus contingit, si debitor requisitus debitũ solvere negaverit, animo amplius in futurum non solvendi, & vt se à dicto onere penitus, & omnino subtraheret, & liberaret, tunc enim si dominus haberet se pro spoliato dicitur illum spoliare; vt probat tex. *in cap. querelam 24. de elect.*

provt ibi declarant Innocent. *num.* 4. Dec. *cons.* 123. *num.* 1. Aufrer. *ad decis. Capellæ Tolos.* 59. *num.* 2. Cens. *de cens.* *ib. q.* 91. *num.* 11. & facit, quod de stylo Canonistarum, dixit Fab. *in §. retinendæ, num.* 19. *inst. de interdic.* quod cessatio solutionis redditus causat turbationem, contradictio verò repulsionem, & dejectionem; quamvis ipse ex sola cessatione, nec dari interdictum retinendæ pluribus probet, quem sequitur Menoch. *de retinend. possess. remed.* 3. *num.* 477. *cum seq.* in qua opinione residet, Cens. *de cens.* *ib. d. q.* 91. *num.* 18. necessariam tamen esse negationē, vt interdictum vtile, vndè vi lolum habeat, concludit idem Fab. vbi proximè, *n.* 20. & ante illum Speculator. *in tit. de rest. spoliat. §. 2. nu. 7.* Menoch. *de retinend. possess. d. remed.* 3. *num.* 480. *& de recuperand. possess. remed.* 1. *num.* 87.

8 Et in his terminis dicitur probata negatio, & sic spoliatio juris exigendi annuos redditus, si reus conventus recusset solvere annuales respōsiones, & littem sustineat, Cravet. *cons.* 140. *num.* 1. *lib.* 1. Verall. *decis. mihi* 372. Font. *d. claus.* 4. *gloss.* 18. *p.* 4. *n.* 10. Cens. *de cens.* *ib. dict. q.* 92. *in princ. vers. Et in terminis*, taliterq; spoliato datur istud remedium spoliativū ex inter dicto vtile vndè vi, vt dixit Rota *dub.* 12. *Thom. Fasto li impress. post ejusdem Rot. Rom. decis. antiq.* benè Cēs. *de cens.* *ib. d. q.* 91. *num.* 12. *& seq.* Vbi, quod in hoc judicio debet Iudex pronuntiare illū fore, & esse restituendum ad statum solutionis census, & condemnare debitorem non solū ad fructus decursos, post littem motam, sed etiam ad subtractos à die commissi spolij, si fuerint petiti, quia nō veniunt accessoriè, sed principaliter.

9 Quæ omnia non rectè casui nostro applicabantur, quia non constabat Villā Terracię, quæ dictum cēsum debebat, & contra quam erat instituendum hoc remedium (cū contra debitorem illud competat, & contra hæredes ejus, seu tertium possessorem dūtaxat pro prædio obligato, vt per Cens. *de cens.* *ib. d. q.* 92. *num.* 14. *& seq. vsq. ad fin.*)

ne-

negasse illius præstationē, nec litem sustinuisse, nec à dictis conjugibus Pagesos fuisse cōventam, consequenterque dicebatur nulliter fuisse hoc judicium contra Paulum Amat intentatum, qui nullo jure ad dictorum censuum præstationem tenebatur, nec erat obnoxius,

10 Nec obstat, quod dictus Amat emisset dictum annuū censum, & illud exegisset à Villa Tarraciæ turbationum tempore, hocque interdictū vtile vndè vi competere cōtra tertium, qui alterius annuas pensiones, sive redditus exegit, vt fuit decisum per Rot. *decis.* 431. *num.* 6. *ex impress. post Cens.*

11 Quia id procedit, quando intentato per creditorem judicio contra debitorem pro pensionibus sibi subtractis, & in præteritum non solutis, tertius, qui illas exegit venit voluntarius ad judiciū, & voluntarius in se suscepit debitoris defensionem, in quib⁹ terminis loquitur *d. decis. Rot.* 431. quia tunc rectè condemnari potest; Secus vero, quando creditor non citato debitore, vult pensiones ab ipso solutas recuperare à tertio, qui illas indebitè recepit, quia in hoc casu creditori adversus tertium nulla competit actio, sed solum contra debitorem, qui ita solvendo non fuit liberatus, licèt detur eidem indebiti condictio contra tertium, cui ipse persolvit, text. expressus, qui loquitur in prędone *in l. si urbana* 55. *in fin. ff. de cond. indeb.* & tenent ibi Barth. *num.* 3. *vers. Tu potes*, Caitr. *num.* 7. *in fin.* Fab. *in rational. vers. Quod si vecturas navium.*

12 Vndè, cum dictus Amat non veniisset ad judicium voluntarius, nec illud in se suscepisset pro Villa Tarraciæ, quæ debuerat conveniri, nec fuit conventa, sed solum dictus Amat, qui solum de dicta emptione opposuit, ad suam bonam fidem fundandam, & seu ad dolum malum excludendum, qui etiam injurium incorporaliū spoliatione est necessarius, vt per Innocent. *in d. cap. querelam*, *num.* 4. *de elect.* Cens. *de censib. d. q.* 92. *num.* 22. Sequitur concludenter non potuisse agi de spolio, contra dictum Amat, sicque à petitis per dictos cō-

ju-

juges Raphaelem Pages, & Mariam Amell venire absolvendum, commutãdo in melius hoc modo prædictã provisionem, & sic fuit conclusũ, die 26. Aprilis 1657. referente dicto Dom. Alegre. R. Cõsiliario.

13 Licèt autem possessio trãseat passivè in hæredem, & successorem vniversalem ex sola possessione, vel quasi acquisita contra defunctum, & antecessorem in incorporalibus, vt docent Post. *de manut. obser.* 56. *num.* 2. *& obser.* 55. *à num.* 32. *ad* 36. Ripoll *ad Peguer. rub.* 14. *nu.* 64. Font. *de pact. tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 18. *par.* 4. *num.* 12. Cens. *de cens ib. q.* 92. aliàs *part.* 2. *q.* 5. *art.* 3. *num.* 14. Amato *var. resol.* 39. *num.* 2. nec non contra singularem successorem ejus, qui solvit, Posth. *d. obser.* 56. *num.* 3. & 4. Ripoll ad Peguer. *d. rub.* 14. *num.* 65. & 66. Et si sit successor singularis ex quacumque causa, Posth. *d. obser.* 56. *num.* 24. Cens. *de cens ib. d. q.* 92. *num.* 25. quia morte debitoris, aut creditoris non mutatur, nec alteratur jus creditoris, etiam ad effectum obtinendi in interdicto retinendæ possessionis, quia in isto interdicto rerum incorporalium consideratur jus ex parte actoris, quod non mutatur mutatione personæ, imó transit, activè, & passivè ad hęredes, adeo, vt successori in jure exigendi aliquam annuam pensionem, non possit objici, quod ipse, nec exegit, vel quod ab hærede, vel successore debitoris non fuerit exactum, Canc *par.* 2. *cap.* 7. *nu.* 121. Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 113. *à num.* 16. & *tom.* 5. *cap.* 921. *num* 4. Loterius *de re benef. lib.* 1. *q.* 38. *à num.* 119. Font. *d. claus.* 4. *gloss.* 18. *par.* 4. *num.* 12. & 13. Guid. Pap. *decis.* 629. *à nu.* 1. *ad* 14. Menoch. *de interd. recup. remed.* 11. *num.* 89. & *à num.* 156. *ad* 160. Ripoll ad Peguer. *d. rub.* 14. *à num.* 64. *ad* 66.

14 Limitantur tamen suprædicta, & intelligenda sunt nõ absolutè, sed de successoribus possessoribus, Loter. *de re benef. tom.* 1. *q* 39. *num.* 64. Rot. post add. Cens. ad suum tractatum *de cens ib. decis.* 68. *num.* 2. & 3. Vbi, quod illi dicũntur possidere cũ sua causa, & onere, adeo vt, non sit dan-

danda manutentio contra successorem singularem, qui non possidet rem, vtpote domum censitam, cujus ratione solvitur, Rot. post Cens. *in tract. de censib. d. decis.* 68. *num.* 2. & 4. Rot. *de manut. d. obser.* 56. *num.* 30.

15 & 16 Et juxta hanc limitationem fuit declaratum in Senatu R. Sententia lata per Nobil. Dom. Hieronymum de Magarola R.S. die 24. Aprilis 1686. in favorem Tutorum, & Curatorum pupillorum, filiotum, & hæredum Francisci Rafols, contra Communitatem Villæ-Franchæ Pœniten. in actis Abrell Notarij, commutando R. Provisionē, (quo ad hoc caput) à me factam, die 1. Decembris 1685. ibi: *Hoc intellecto, & declarato, quod attento ex meritis processus, nec aliàs constat petias terræ per dictos Pupillos Rafols possessas (contra quos ratione illarum fuit manutētio in dicta provisione à qua declarata) esse obligatas, seu hypothecatas, nisi tantum in duobus censualibus, vno scilicèt pensionis* 4 ℔ 16 ℔. *& altero* 1 ℔ 13 ℔. *per Iacobum Rigual venditis, & creatis in favorem dictæ Communitatis, & non in alijs duobus cēsualibus in dicta provisione expressis, nec aliter constat dictos pupillos Rafols esse successores dicti Iacobi Rigual, (qui in dicta quasi possessione erat cōstitutus) sed tantūm tertios possessores dictarum petiarum terræ, contra quos possessio illa passiva (in qua erat dictus Rigual) transire non potest, nisi constito fuisse dicta prædia præstationi dictorum censualium obnoxia, & obligata, sine præjudicio jurium, & prætensionum partiū in judicio petitorio, vel possessorio plenario pro nunc interim, & hac litte pendente, & donec jus fuerit dictum super dictis petitorio, vel plenario possessorio dicta manutentio in dicta provisione à qua tantum censeatur concessa respectu dictorum duorum censualium vnius pensionis* 4 ℔ 16 ℔. *& alterius* 1 ℔ 13 ℔. *& non respectu aliorum in dicta provisione designatorum, & consequenter, quod dicti Tutores, & Curatores, in exequutionem dictæ manutentionis, tantum censeantur condemnati ad dandum, & solvendum*

dum dictæ Communitati pro quatuor pensionibus petitis dictorum duorum censualiũ 25 ℔ 16 ß. salvo jure, neutram partem in expensis condemnando, sed pro bistractis sua Excellentia solitam exequutionem fieri mandat.

ARGVMENTVM.

Legatum ab extraneo relictum in adjutorium matrimonij, an sit conditionale, vel purum, & quando, sic dicatur, vtrum etiam legatum relictum legatario, vt ei solvatur totum illud, quod fuerit declaratum per illum, testatorem sibi debere, quando valeat, & standum sit ejus declarationi.

SVMMARIVM.

Legatum certæ quantitatis factum in adjutorium collocationis in matrimoniũ est conditionale, num. 1.

Legatum hoc modo factum ab extraneo habet tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur, num. 2.

Dictio in, *sive accusativo, sive ablativo jungatur habet tacitam conditionem, quando fertur in futurum, num. 3.*

Legatum factum in honorem doctoratus est conditionale, ibid.

Mentio nuptiarum, si exequutioni legati adjicitur facit in diem, si substantiæ illum reddit conditionale, num. 4.

Verius tamen est, quod etsi exequutioni adjiciatur legatum fore conditionale, tanquam in diẽ incertum collatum, num. 5. 6. & 7.

Et ibi declaratur, quod si dies est certus, tunc si adjicitur exequutioni nõ est conditionale.

Tempus incertum, si adjicitur exequutioni legati, per modum conditionis reddit illud conditionale, num. 8.

Conclusio causæ, num. 9.

Contrarium fuit postea decisum, num. 10.

Quãdo dicatur dispositio pura, num. 11. & 12.

Quando dicatur legatũ mo-

da-

dale, num. 13.

Legatũ occasione dotis cõstituendæ est purum, ibid.

Alterius legati clausula proponitur, num. 14.

Designatio vnde legatum solvatur, post legatum relictũ apposita, ipsum conditionale non facit, ibid.

Cum decis. Senatus.

Quando stetur dicto testatoris circa quantitatem solvendam per hæredem, confidentis de integritate, & conscientia ipsius, num. 15.

Cum decis. Senatus.

De intelligẽtia pacti, quod stetur dicto creditoris circa damna, & expensas, num. 16.

DECISIO LXVII.

1 DOmini vnanimiter in prima instantia dixerũt esse conditionale legatum factum per hęc verba: *ITEM deix, llego à la senyora Dona Maria Madalena Terre, y Granollachs viuda del sẽnyor Don Ioseph Terre quondam en Barcelona populat, tot aquell cẽsal mort ja creat de preu, y proprietat* 2000 ℔. *y pensiò annual* 100 ℔. *lo qual me fan, y prestan quiscũ any en cert terme la Universitat, y singulars personas de la Vila de Granollers Bisbat de Barcelona, lo qual llegat li fas en adjutori de la collocaciò de la filla major de dita senyora, y per la bona obra rebi de son avi Francesch Granollachs,*

2 Et hoc non solum, quia legatum factum ab extraneo, qualis erat testator, habet tacitam conditionem si nuptiæ sequantur, juxta *l. si extraneus* 6. *ff. de cond. caus. dat. l. Titio* 71. *§. Titio genero, ff. de cond. & demonstr.* Fab. *in Cod. lib.* 6. *tit.* 25. *de cond. insert. diff.* 9. Font. *de pact. nup. tom.* 2. *claus.* 6. *gloss.* 3. *par.* 1. *num.* 4. 5. 7. & 30. Vbi decisionẽ nostri Senatus adducit, Leotard. *de vsur. q.* 18. *num.* 33.

3 Sed etiam, quia jn hoc legato reperitur conditio nuptiarum expressa per illa verba, *in adjutorium matrimonij*, dictio enim *in*, sive jungatur accusativo, sive ablativo, quando respicit futurum evẽtum semper conditionem inducit, vt notat Barth. *in l.* 1.

num. 27 & ſeq. per text. in l. ſolemus 9. ff. de cond. & demonſtr. & in l. nec ſemel 12. §. ſi in habitatione, ff. quando dies leg. ced. facit text. *in l. Publius mævius 36. in princ.* ibi: *In honorem conſulatus, ff. de cond. & demonſtr.* & ibi Imol. *num. 2.* Vbi ex illa infert, quod legatum factum in honorē doctoratus eſt conditionale, quia tunc legatarius non erat doctor, quod in eiſdem terminis notavit, Natta *conſ. 661. num. 26. & 27.* Ruin. *conſ. 115. num. 5. vol. 3.* Beccius *conſ. 42. nu. 26. lib. 1.* Cenedo *ſingul. 17. nu. 6. & 8.* 6

4 Nec obſtat, quod mentio nuptiarum prætendatur adjecta exequutioni, & nō ſubſtantiæ legati, quod nō conditionale, ſed in diem illud facit, per text. *in l. ex his 5. Cod. quando dies leg. ced.* & docuit expreſsè Bald. *in conſ. 186. num. 4. lib. 3.* Menoch. *conſ. 60. nu. 38.* Decian. *reſp. 5. num. 4. lib. 3.* quos, & alios refert Laderch. Imo. *conſ. 60. num. 6.* latè Canc. *var. par. 3. cap. 20. num. 191.* 7

5 Quia reſpondetur tempus nuptiarum in hoc legato non videri adjectum exequutioni, ſed ipſius met legati ſubſtantiæ, per illa verba, *quod legatum ei facio in adjutorium matrimonij ejus filiæ natu majoris.* 8

Imó etſi eſſet exequutioni adjectum, adhuc veriùs eſt, tanquam omnino incertū deberi legatum ſub conditione, provt in terminis tradunt Ang. Alex. & Aquen. *in l. Sevius Saturninus ff. ad Trebell.* Mantic. *de conject. vlt. vol. lib. 11. tit. 8. num. 1.* Et ſic nō obſtat, *text. in d. l. ex his, Cod. quãdo dies leg. ced.* quia loquitur de tempore legitimæ ætatis, quod certum eſt, tempus vero nuptiarum omnino incertū, vt tradit Salic. *ibi, & in l. vnic. §. ſin autem aliquid. Cod. de cad. tollen.* Bald. *in dict. l. ex his, nu. 2.* Laderc. *dict. conſ. 60. num. 7.*

Et quod dies nuptiarū, vti penitus incertus ſi addatur exequutioni reddat legatum conditionale, tenent Barth. & alij *in l. ſi ſic, §. 2. ff. de leg. 1* Rim. jun. *conſ. 334. n. 19. vol. 3* Laderch. *dict. conſ. 60. nu. 7.*

Proceditque ſine dubio, quando mentio nuptiarū non ſimpliciter, ſed ſub conditione

ne est facta, vt in hoc casu, in quo licèt conditio sit adjecta exequutioni reddit legatum conditionale, vt probat expresse text. *in l. quibus diebus* 40. *§. quidam Titio, ff. de cond. & demonstr.* vbi cõtra Offilij sententiam, sic ait Iavolenus: *Quia nihil interest, vtrum ita scribatur, quas pecunias cuique legavi, eas hæres meus si mater mea moriatur dato; an ita nisi mater mea moriatur re dato, vtrobique enim sub conditione, vel datum, vel ademptum esse legatum, Labeonis responsum probo*; & ita in expresso respondit Alex. *cons.* 55. *nu.* 1. *lib.* 2. *& cons.* 36. *num.* 1. *lib.* 7. Vbi testator dixerat, quas dari volo, cum nubet, & concludit esse conditionale, benè Laderch. *d. cons.* 60. *n.* 7. *per tot.* Angel. *cons.* 392. *n.* 4. *& cons.* 392. *num.* 3. qui licèt dubius contrarium cõsuluerit in illo casu, fuit quia ibi dictũ fuerat, quod quantitatem legatam relinquebat pro auxilio fui nuptus, quæ verba non conditionem, sed motum importare dixit (quod non videtur omnino tutum, ex quo dictio *pro* non facit modum, sed conditionem, quando relinquitur aliquid in specie pro dote certæ personæ nondum nuptæ, vel pro redemptione certæ personæ nõdum captæ, vt per Galgan. *de condit. & demonstr. par.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. *num.* 3.) concedit tamen de plano conditionem adjectam post legatum quantumcumque factum, reddere ipsum conditionale, sicuti si à principio adjecta fuisset.

9 Ex quibus fuit in favorem Fisci Procuratoris, & consortium littis, & contradictã Dominam Mariam Magdalenã Terre concluſum, referente Domino Petro Anton. Serra, 23. Maij 1656. in actis Cortell Notar. videndus Maynard. *decis.* 98. *per tot.*

10 In causa tamen supplicationis contrarium fuit declaratũ referente Dom. Ludovico Ferrer R. S. 17. Maij. 1657. contrarium fuit decisum, declarando legatum prędictum esse purum, sed quantum ad pensiones fuerunt adjudicatæ tantum à die littis motæ, & non à die mortis testatoris.

11 Primo, quia, licèt in hujusmodi legato adjecta legantur, hęc verba: *En adjutori de la*

collocacio de la filla major de dita senyora. Et versemur in legato facto ab extraneo, in quo conditio nuptiarum in esse videtur, & adeo dispositio conditionalis est, vt nō nisi nuptijs sequutis locum habeat, *l. si extraneus 6. ff. de cond. caus. dat. &c.* cum alijs per Font. *tom. 2. claus. 6. gloss. 3. par. 1. num. 5. & 30.* Leotard. *de usur. q. 18. à num. 33.* tamen hic mentio matrimonij est posita, non in substantia legati, sed in exequutione; & quidem non per verba denotantia cōditionem, nec per particulam, *& non ante, sed simpliciter en adjutori, &c.* quo casu dispositio pura est, & relictum statim peti potest, vt optimè cum Senatus declaratione notat, Canc. *3. par. cap. 20. num. 190.* plures dat Botiller *de succes. ab intest. theorem. 24. num. 6.* Latro *decis. 107. per tot.* quidquid dicat Font. *vbi sup. p. 2. num. 14.* quia si rectè inspiciatur, jam insinuat, totam Senatus decisionem fūdari verbis illis: *Et non antea, &c.*

12 Secundo, quia licèt legatum pro dote ab extraneo factum sit conditionale, attamen si evidentissimis probationibus pateat, legatario potius, quam sibi voluisse testatorem prospicere, purum est *l. si extraneus in fin. ff. de cōd. caus. dat. &c.* & ideo dicitur, quod, quando testator aliàs nuptijs non sequutis relictur° esset, quod ex affectione & verbis testamenti elici potest, legatum sit purum, Cravet. *cons. 201. nu. 2.* Menoch. *cons. 251. num. 33.* Socin. Sen. *cons. 92. num. 8. lib. 2.* Noalis *de transmis. cap. 17. num. 31.* quod rectè *ex d. l. si extraneus*, ampliat Font. *vbi sup. par. 1. num. 25.* quando extraneus est, qui legat. Hic autem dubitari non potest aliàs testatore legaturum Nob. Mariæ Magdalenæ Terre; tum quia non fecit legatum innuptæ, ad cujus matrimonij adjutorium legabatur, sed matri; tū quia causa legati non minùs erant servitia præstita à Frāciſco Granollachs ejus avo, quam desideriū augendi dotē filiæ majori, vt in simili discurrit multum benè Rot. Rom. apud Salgad. *post laberinth. cred. decis. 87. nu. 10. vers. Praterea certum*, omnia hæc erant contēplatione matris,

tris, cui legabatur, vndè, & etiam licèt nullas filias habuisset, vtique legasset, illaq; verba nullo modo conditionem denotant, cum apertè ex affectione, & verbis testamẽti, aliàs legaturum constet.

13 Tertio, quia mentio dotis non est facta per modum cõditionis, veluti, quia nuptiæ sequantur, uec cum dictionibus *si, quando, vel, cum*, quo casu non dotis, vel nuptiarum reddit conditionalẽ dispositionem, sed solũ dicitur, *en adjutori de la collocaciò, &c.* quę verba ad monitionem potius, quam conditionem inducũt, & potius legatũ modale, quã conditionale facerent, & statum peti posset, Font. *d. gloss. 3. par. 2. num. 45. & par. 4 n. 8. & 9.* ad hunc casum adaptatur multum doctrina Noalis *de transmiss. cap. 17. nu. 47.* qui ait, legatum relictum occasione dotis cõstituendę esse purum, & statim deberi, quasi hæc verba causã impulsivã, vel quandam demonstrationem remotam inducant, quam sequitur Grat. *decis. 59. num. 51.* vide Covarrub. *de testam. cap. 3. pag. mihi 31. à num. 11. vers. Octavo à mẽte, & vers. Secundo apparet*, vbi affirmat legatum, ita conceptum, vt possit nubere esse omnino purum, ex Bald. *cons. 149. lib. 4.* videndus Decian. *resp. 5. à num. 4. tom. 3.*

14 Similiter legatum conceptum sub his verbis: *Lego Bertrę nepti meę 300 ℔ ℔. monetę Barch. pro collocatione sui matrimonij, ita, vt pro 200 ℔ ℔ sibi assignetur cambiũ, quod mihi facit Titius, &c. Et reliquę 100 ℔ ℔. sibi dentur ex bonis meis per hæredẽ meum, &c.* Purum est, & non conditionale juxta dispositionem text. *in l. quidam testamento 96. ff. de leg. 1.* & ibi Barth. qui constituit hanc conclusionem, designatio enim vndè legatum solvatur, post legatum relictum appositа, ipsum conditionale non facit, juxta notata per Barth. *in d. l. n. 40* Cancer *lib. 3. var. cap. 20. à num 190.* Gomez *tom. 1. var. cap. 12. nu. 44. & 75.* quamvis tale cambium non exstaret, vel esset difficilis exactionis, & hæres vellet solvere dictum legatum, cedendo cãbiũ non liberaretur hæres, si integrè legatarius non consequitur totum legatũ 300 ℔ ℔.

&

& ita fuit declaratum in Senatu, refer. Dom. Raphaele Nabona R.S. 24. Apr. 1676. in causa Raphaelis de Op, Medicinæ Doctoris, Villę Rivipulli, & Elenę de Op, & Miralpeix conjugum, contra Benedictum Miralpeix ejusdem Villæ, in actis Texidor Not. ad intentum notãda est differentia, quam ibidem tradit Barth. inter legatum ita factum; lego tibi decem, quæ mihi debet Titius, vel, quæ in archa habeo; vel lego tibi decem, quæ solvantur de his, quæ Titius mihi debet, nam primo casu venit designatio, sic appositæ substantiæ legati, si non reperitur deficit legatum, attamen in secundo casu, cum non sit apposita designatio substantiæ legati, sed exequutioni, seu solutioni illius, non deficit legatum, imó purè censetur relictum, alias distinctiones circa hanc materiam, vide epilogatas per Aylon ad Gomez *tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 44. *&* 75. & per DD. quos allegat, eosque ne molestus sim, omitto.

15 Legatum relictum legatario de ei solvendo per hæredem, illud, quod per ipsum met legatarium fuerit declaratum, & quod stetur ejus dicto, nulla quantitatę per testatorem expressa, quia est expertus de ejus integritate, & conscientia, & quod solum faciet sę creditorę, illius quod sibi debebitur, requiritur, vt hæres teneatur illi solvere, quod declaratio fiat cum juramento, quod constet in genere de substantia debiti, & causis illius, & quod non ad sit variatio quantitatis debitæ, & semper intrat arbitrium Iudicis, & hęc fortius procedũt in legatario, qui fuit administrator bonorum testatoris per legatarium habitæ, & quod saltim vrgeant adminicula, & conjecturæ, ex quibus verosimilis reddatur ejus declaratio, quia quamvis à testatore sit pręceptum, vt stetur ejus simplici assertioni, sine alia probatione, intelligitur de scrupulosa, formali, & plena; secus de aliquali probatione, quæ nunquam censetur remissa, quibus cessantibus declarationi non statur, nec legatum debetur, pręsertim si quantitas magna per legatarium pauperem, & divitijs non affluentem fuerat

de-

declarata per legatariũ, provt erat quantitas 4182 ℔ 12 ℔. monetæ argenteæ, quæ disputabatur in causa decisionis sequentis, ita Senatus declaravit Regia Sententia lata referente Nob. Dom. Michaele de Calderó R. S. 24. Ianuarij 1671. in causa Nob. Agnetis de Rocabertì, vxoris Nobilis Iosephi de Rocabertì, Equitis Ordinis, & Militiæ de Alcantara, de Consilio suę Magestatis, & Bajuli Generalis in præsenti Principatu, cõtra Don Nicolaum Llop, in Villa de Serôs populatũ, Not. Vila, & Margarit: moti fuerunt Domini ex Cons. Andreæ censalij, impresso post ejus decisiones, civiles, & criminales lucenses, in terminis similis legati.

16 Facit, quod dicunt DD. de intelligentia pacti, quod stetur dicto creditoris circa dãna, & expensas factas, vt enim debitor ea resciat, requiritur, quod saltim in genere cõstet de substantia debiti, de quo Font. *tom. 2. claus. 5. gloss. 9. à num. 2.* Guzmàn *de evict. q. 14.* Hodier. *ad l. hac edictali, q. 50. à num. 30. & nu. 44.* dicit, quod priùs debet probari per probationes extrinsecas, damnum fuisse passum, Tondut. *lib. 2. qq. benef. cap. 108.* Giurba *ad consuetud. Messan. cap. 2. gloss. 7. part. 1. per tot.* Peregr. *de fideicom. art. 39. nu. 59. & 67.* Leotard. *de vsur. q. 76. per tot.* qui sequitur Font. & pro simili legato, visæ, & ponderatę fuerunt in Senatu rationes *decis.* Rot. Rom. 317. *tom. 2. posth. & 239. tom. 7. recen.*

ARGUMENTUM.

An Notariatus exercitium sit incompatibile cum militia.

SUMMARIUM.

Datur intelligentia doctrinæ Doctoris Vilaplana de Brachio Milit. *num. 1.*

Probatur argumentum, n. 2.

Reg. Decretum circa hoc, num. 3.

DE-

DECISIO LXVIII.

1 DOctor Antonius de Vilaplana, Officium Iudicis Clamantium, & Reclamantium pro ſua Regia Mageſtate exercens in præſenti Principatu *in tract. de Bracchio Militari, cap. 5. à n. 99.* quærit, an operatorium Notariatus, ſit incompatibile, cũ Militiæ fruitione, & reſolvit, quod licèt perquiſierit hanc quæſtionem, eom non invenit ſimpliciter, & abſolutè, cũ hac incompatibilitate deciſã, ſed ſolum mẽtionem facit de caſu deciſo per Senatum in anno 1592. quẽ refert noſter Font. *tom. 1. deciſ. 192. à n. 21.* in quo fuit declaratum, quod Michael Savarres Notarius poterat gratijs, & privilegijs Civibus honoratis Civit. Gerundę conceſsis frui, dimiſſo tamen operatorio, ſeu pergula.

2 Ratio prædictorum eſt, quia incompatibile eſt artem Notariatus exerceri, cum militia, plures citat Vilaplana *d. cap. 5. num. 97.* quibus adde Gutierrez *pract. qq. lib. 1. q. 137.* D. Carol. Petra *ſup. rit. in C. V. Neapol. rit. 100. n. 16. tom. 1.* Sed, quia omnis honor, & dignitas, ex Regis liberali gratia, & munificentia procedit, ideo decretum Regiũ circa prędicta inſerere decrevi, vt intelligamus, Regiam voluntatẽ eſſe, Notarios honore Civium honoratorum, vel militarium minimè potiri, Notariatus artem exercentes.

El Rey.

3 *Iluſtre Marquès de Caſtel-Rodrigo, Primo, mi Lugartiniente, y Capitan General. Aviendoſe reconocido la incompatibilidad que ay, en que los Notarios (à quien ſucede hazer merced de Privilegio de Ciudadanos honrados, ò de Militares, ayan de gozar de las exempciones, y immunidades, que por dichos Privilegios ſe les conceden, vſando, y exerciendo la Arte de la Notaria, y que cede eſto en menos luſtre, y eſtimacion del grado, à que ſe aſciende, y que es razon conſervar la que han tenido, y de-*

deven tener las personas militares, y que la nobleza no descaezca de la esfera que le toca, y compete. Por estas, y otras particulares consideraciones, que concurren, he resuelto declarar (como por la presente declaro) que por las mercedes, y gracias, que se ofreciere conceder de Ciudadanos honrados, ò Militares, de oy en adelãte en esse Principado de Cataluña, y Condado de Cerdaña; es mi Real intencion, y voluntad, que no gozen de ellas, mientras retuvieren el exercicio de Notarios las personas en quien recayeren dichas gracias, y assi se tendrà entendido, y publicareis esta mi resoluciõ, para que sea notoria, y se execute en adelante: estando vos advertido de no conceder licencia alguna para vsar del dicho Arte de Notario, publico, ni privadamente à ninguno de los que obtuvieren, y fueren creados Ciudadanos honrados, ò Militares, como và dicho, por qualquier causa que sea, sino que totalmente, y sin dispensacion se observe esta declaracion, y hareis se registre en los Libros de essa Audiencia. Dat. en Madrid à 22. de Febrero 1663.

Yo el Rey.

Vt D. Christoph. Crespi Vicecancell.
Vt. Comes de Albatera.
Vt. Excæ Regens.
Don Didacus de Sada Secret.
Vt. D. Petrus Villacampa Regens.
Vt. D. Michael de Zalba.

ARGUMENTUM.

Interpretantur constitutiones loquentes de pauperibus litigantibus, agitur de Religiosis Ordinis Sancti Francisci, tam de Observantia, quam Capuccinis, & de acquisitione legatorum, sive eleemosynarum ipsis relictarum.

SUMMARIUM.

Exponitur dispositio Constit. 4. *tit.* de pobres pledejants, vol. 1. *& exornatur, rum.* 1.

Quomodo, & à quo tempore computatur taxatio alimentorum pauperibus carceratis, numer. 2.

Exponitur Const. fin, ejus tit. de pobres pledejants, *& forma traditur, num. 3.*

Quamvis creditor sit pauper, sicut debitor in carceribus detentus non eximitur à præstatione alimentorum, num. 4. cum decis. Senat.

Referuntur Const. 1. 2. & 3. ejusdem tit. *num. 5.*

Miserabiles qui proprie sint, ibid.

Paupertatis beneficium relinquitur arbitrio Iudicis, ibid.

Forma (vt quis possit tractari vti pauper miserabilis) traditur. ibid.

Hospitalia, verè pauperes, & & miserabiles reputantur, num. 6.

Hospitale Sanctæ Crucis præsentis Civitatis Barcinone, non solvit salariũ sententiarum ex concessionibus Regijs, ibid.

Notarius Presbyter potest compelli per Iudicem Secularem causæ coram eo vertentis ad tradendum instrumenta parti instanti in forma pauperis, num. 7.

Ita similiter compelli possunt Notarij Seculares ad tradendum instrumenta, & scripturas in forma pauperis, ibid.

Pro paupere quilibet procurare potest, etsi non sit de numero Collegij, numer. 8. cum decis. Senat.

Litigans vti pauper non solvit palmarium, seu victoriam Advocati, neq; sportulas, tam Iudici, quam Notarijs, num. 9. cum decis. Senat.

Causæ miserabilium personarum tractandæ sunt celeriter, & summariè, num. 10.

Referuntur Const. 4. tit. de juy verbal. *& Const. 6.* tit. de Offici de Canceller, *ibid.*

Pupilli, viduæ, & Horphani verè miserabiles reputantur, ibid.

Absque differentia, si sunt inopes, vel divites, ibid.

Consiliarij in ingressu sui officij visitant Dom. Cancellarium, & rogant pro expeditione causarũ Pupillorum, viduarum, & Orphanorum, & pro illorũ defensione, ibid.

Fra-

Fratres Capuccini comprehenduntur in *Const.* 1. & 3. tit. de pobres pledejants, *num.* 11. *cum decis. Senat. num.* 12. & 13. *referuntur declarationes Senatus.*

Refertur cap. 3. sess. 25. de regul. & monial. *Concil. Trident. num.* 14.

Religiosos Ordinis Sancti Francisci esse incapaces possidendi bona immobilia, & reddit us perpetuos, num. 15.

Substitutus admittitur ad successionem statim atque gravatus emisit professionem in Religione in capaci, vt Religio Sãcti Frãcisci, ibid. cum decisionibus Senatus.

Religiosi Ordinis Sãcti Frãcisci capaces sunt recipiẽdi annualia legata, licèt perpetua, sive eleemosynas pro sucurrendis Conventuum necessitatibus, numer. 16.

Tribus modis possunt legata relinqui Fratribus Minoribus, & qui sint, num. 17.

Quando testator legat, & jubet in suo testamẽto, Missas, Anniversaria, & Officia celebrari, & Sacrificia offerri, & stipendia pro eis debita persolvi, valet tale legatum Fratribus Minoribus factum, num. 18.

Ratio evidens assignatur, n. 19.

Quando testator mandat heredi suo, quod singulis annis det tantam, vel talem quantitatem eleemosynarum Fratribus Minoribus valida est donatio, sive legatum, num. 20.

Forma protestationis in admittendis similibus pijs legatis traditur, num. 21.

Hæc protestatio non est de substantia validitatis legati, num. 22.

Hæres remanet obligatus ex sua parte solvendi predicta legata Fratribus Minoribus, num. 23. *rationibus probatur, ibid.*

Hæres non potest revocare, legata Fratribus Minorib. concessa, ibid.

Hæc obligatio heredis dupliciter potest considerari, & qua sit, num. 24.

Syndicus suæ Sanctitatis assignatus Conventui, cui legata relicta fuerint, ea petere potest nomine suæ Sanctitatis, num. 25.

Si Civitas daret quolibet anno Religiosis certam quãtitatem frumenti non potest postea talem eleemosynam revocare, num.26.

Ecclesia Fratrum Minorum, sive ejus Sacristia potest institui hæres, num.27.

Rationibus probatur, ibid.

Valet legatum, & illud recipere possunt Religiosi Minores pro curatione infirmorum, & pro medelis, num.28.

Valet legatum, & illud recipere possunt Religiosi Minores pro emendis singulis annis libris, & proalijs necessarijs Collegij, num. 29.

Fratres Capuccini sunt verè filij Divi Francisci, numer.30.

Fruuntur omnibus gratijs, & Privilegijs, quæ Dom. noster IESUS CHRISTUS concesit Div. Frãcisco, & ejus Ordini, ibidem.

DECISIO LXIX.

1 IN Constitutione 4. *tit. de pobres pledejants, vol.* 1. fuit statutum, quod si aliquis erit captus pro debito civili (in casu permisso) si erit pauper, & constiterit de paupertate, creditor, vel creditores teneantur solvere illi alimenta, videlicèt, si militari quolibet die duodecim nummos, & alijs octo denarios, & si infra duos dies dicta alimenta non fuerint præstita, aut cessaverint ipsa ministrare per dictos duos dies, quod in continenti captus debeat relaxari, de materia hujus constitutionis, vide Constitutionem 7. *eod.tit.* & Pragmaticã Serenissimi Domini Regis Martini, sub die 6. Iunij 1391. quæ est sub *tit. de pobres presos*, vide Surd. *in tract. de alim. tit.*1. *quæst.*71. *à numer.*2. *ad fin.* Gamma *in decis.* 261. & faciunt tradita per Surdum *decis.*261. *num.*3. & 14. vide Vivium *decis.*529. Novar. *qq. forens. par.*1. *q.*9.

2 Est tamen advertendum, quod si fuerit supplicatũ contrario imperio à provisione taxationis alimentorum, præstatio computatur à die confirmationis, & ab eo die cessatio computatur, non à die primæ provisionis, licèt si pe-

tan-

tantur alimenta medij temporis, fit prompta exequutio, & ratio est, quia ista Constitutio est exorbitans, & ita non est extendenda, & sic observat quotidiè R. Audientia, vt testatur noster Canc. *lib.* 1. *cap.*16. *num.*10. *&* 11.

3 Postea autem in Constitutione *fin. ejus tit. de pobres pledejants*, præstatio alimentorum debitori carcerato pro debito civili fuit aucta, in ea enim fuit dispositũ, quod in casibus expressis in dicta *Constit.* 4. creditor teneatur præstare alimẽta pauperi carcerato pro quolibet die, si erit miles vnum regale, & si non erit miles, & non possit lætari privilegio militari, teneatur præstare pro suis alimentis quolibet die decẽ, & octo denarios, quæ comprobare possum authoritate Rugineli *pract. qq. cap.* 39. *à nu.* 68. & si cessaverit à præstatione eorum, per duos dies, talis captus relaxatur à carceribus, & sit positus in libertate per Iudicem, cujus mandato, & ordine fuerit captus, & ejus absentia durante, per Ordinarium Civitatis, Villæ, aut Loci, vbi captus extiterit comendatus, creditorique nõ admittatur purgatio moræ, (quidquid dicat Barbos. in simili casu *lib.*2. *vot.* 45. *per tot.*) & absque vlla dilatione, ad solam relationem custodis carceris, medio juramento per Iudicẽ receptã, vt latiùs in dicta constitutione patet.

4 Adverte tamen, quod quãvis creditor sit pauper, sicut debitor in carceribus detentus ad ejus instantiam, tamen non exinde creditor pauper eximitur à præstatione alimentorum, & ab observantia hujus constitutionis, ita decisum fuit in Senatu per Nob. Dom. Ioannem Gellers, die 29. Julij 1665. in causa Mathiæ Soler, contra Ioannem Fexes, qui Mathias Soler erat captus pauper in carceribus Villæ Cervariæ, in actis Texidor Notar.

5 Rursus super intelligentia constitutionis 1. memorati *tituli de pobres pledejants*, qua disponitur litigantes, vti pauperes esse liberos à solutione juris figilli, & aliorum jurium, quæ solent solvere illi, qui vti pauperes non litigant, & super Constitutione 3. *ejusdem tituli*, qua disponitur, quod ali-

aliquis non admittatur, vti pauper niſi ille, qui verè pauperſit, non habito reſpectu conditionis perſonæ paupertatem allegantis, ſed bonorum, quæ poſsidet, ſalvo jure, perſónis, Hoſpitalibus, & Religioſis Locis, quæ ob privilegia paupertate lætari poſſunt. Vidi pluries in Senatu diſputari, appellatione pauperum litigantium, illa exemptione gaudentium venire ſolum pauperes miſerabiles, non autem abſolutè pauperes, nam de his jam extat diſpoſitio Conſtitutionis 2. *ejuſdem tit.* in qua ponuntur interrogatoria, quibus debet conſtare per teſtes de dicta paupertate; dicuntur pauperes miſerabiles, qui nihil in ſe habent, & appellantur omnes indigentes, & vt propria ſignificatione vtar, dicũtur proprijſsimè hi, qui publicè eleemoſynam petunt, vel qui sũt auxilio proprio deſtituti, expoſiti, & perpetuo morbo laborantes, veluti, manchi, mutilati membris, & alij ſimiles, vel etiam aliquoties pauperes domicellæ, quæ domibus ſerviunt, vti famulæ, nam verè pauperes dicuntur, ſed docẽt Canc. *par.* 2. *cap.* 3. *n.* 14. Font. *de pact. nup. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 11. *num.* 28. & alij, quos citat Dom. Peguera *in pract. rub.* 4. *num.* 62. quod Iudicis arbitrium in ea conſideranda, & ad eam concedendam regit, & gubernat, & ſic multoties vidi in Senatu, hãc paupertatis inveſtigationem relinqui Relatori, cui dicta cauſa ad inſtantiam pauperis evocata eſt, & juxta Relatoris ſenſum ea admittitur, & regulatur juxta ejus arbitrium cum hoc in jure non ſit determinatum Conciol. *ad conſuet. eugub. rub.* 23. *lib.* 2. *n.* 3. & ponitur in proviſione, *attẽto ex informatione recepta cõſtat de miſerabilitate ſupplicantis, quod N. tractetur, vt pauper miſerabilis*, verum tamen eſt, quod ante præcedit informatio ſuper dicta miſerabilitate, & aliquoties ea recipi jubetur coram Relatore, vt evitetur fraus juribus ſigilli, & alijs intereſſe habentibus: Adverto tamen, quod in admittẽdis his cauſis nè ſis ita favorabilis, nec ita adverſarius, ſed juxta ſtatum, & qualitatem perſonarũ tuum judicium guberna, juxta text.

in

in l. si verò, §. pro qualitate, ff. qui satisd. cogant. Dom. Peguer. *dict. rub. 4. num. 61.* pauperes enim, & miserabiles, magnam in se continent recomendationem, & semper vobiscum habete.

6 Quo ad Hospitalia (maximè Sanctæ Crucis præsentis Civitatis) nulla cadere potest dubitatio, esse vti pauperes, & miserabiles personæ, tractanda, declaravit Dominus Rex Ioannes suo Regio Privilegio dat. Barcinone 3. Iunij 1457. ibi: *Mandamus scienter, & expressè sub pœna 500. florenorum auri Aragonum à quolibet vestrũ contrarium faciente irremissibiliter exigendorum, & habendorum, & quanto strictius dici potest, quatenùs dictum Hospitale admodũ pauperum vti est habeant, nullũq; à dictis Administratoribus, seu Procuratoribus dicti Hospitalis pro rebus dumtaxat ipsum Hospitale tangentibus exigatis, neque petatis salarium, sed solum habeatis, si habere volueritis ab eis cautiones per pauperes, & miserabiles hoc prætextu præstari solitas cõtrarium nullatenùs facturi, si vltra dictam pœnã iramque, & indignationem dicti Domini Regis, atque nostra cupitis evitare,* postea hoc Privilegium confirmavit Dominus Rex Ferdinandus suo R. Privilegio, dat. Barcinone die 5. Maij 1497. & sic practicatur, & obsevatur in Regia Audientia.

7 Hæc privilegia miserabilibus personis concessa ita sũt exigua, vt Notarius Presbyter potest compelli per Iudicem Secularem causæ coram eo vertentis ad tradendũ instrumenta parti instãti etiam in forma pauperis, ita fuit declaratum die 16. Febr. 1613. per Dominum Cancellarium Agullana de voto Dominorũ Iosephi Ferrer, Hieronymi Santjust, & Raphaelis Rubi, & Coll R. Senatorum in facto causæ contentionis ortæ inter Curiam Ecclesiasticam Barcinone, & R. Audientiã, occasione firmæ juris factæ in Curia Ecclesiastica per Raphaelem Alzina Presbyterum, & Rectorem Ecclesiæ de Villanova Diœcesis Barcinone, à quibus procedimentis videlicèt, propter provisionem facta facto verbo

bo in R.A. 26. Novembris proximè elapſi per Dominum Iacobum Puigmirjà R. Audien. Doctorẽ, quod intimeretur dicto Raphaeli Alzina Rectori, quod infra ſex traderet Ioanni Rogent copiam authenticam, & fidem faciẽtem quorundam inſtrumentorum in forma pauperis, & quod expedirentur litterę requiſitoriæ Iudici Eccleſiaſtico, vt pro prædictis aſsiſtat, declaratur firmæ juris factę in dicta Curia Eccleſiaſtica per dictum Alzina locum non fuiſſe, nec eſſe, ſed ſi opponitur per partem aliqua exceptio contra inſtrumentum receptũ per Rectorem, ſeu teſtamentum, quod vult impugnari in R.A. tunc in calce ſupplicationis in qua petitur apprehenſio manualis, ſeu apriſiæ fit per Relatorem proviſio ſequens, *facto verbo in R.A. intimetur Vicario, ſeu Rectori Curã Animarum Villæ N. quatenùs infra dies ſex ſatisfacto ei ſuo ſalario recognoſcat ſcripturas in ſupplicatione expreſſas etſi in eis invenerit teſtamentum petitum originaliter illud tradat Scribæ cauſæ, &* 8 *ad id expediantur littere requiſitoriæ opportunæ Iudici Eccleſiaſtico, cui ſpectat vt prædictis aſsiſtat in continenti, & poſt exequutionem, intimetur.* Ita fuit obſervatum in cauſa conjugum Cruells, contra Hieronymam Alboneda, nũc Roure die 24. Novembris 1671. Relatore Nobil. Dom. Franciſco de Ribera R.S. Not. Bas, & in cauſa Torrella, contra Lledós, Not. Fabra, referente Nob. Dom. Narciſo de Anglaſell, & Roca, 29. Aprilis 1671. quod autem Notarij teneantur tradere pauperibus copias proceſſus, & ſcripturarum gratis docet Conciol. *ad conſuet. eugub. lib. 2. rub. 23. numer. 2.*

Tanta ſunt paupertatis privilegia, vt pro paupere, quilibet procurare poteſt, etſi nõ ſit de numero Collegij, ita deciſum per Dom. Franciſcũ Mitjavila, & Franqueſa R.S. 5. Decembris 1612. ibi: *Viſo proceſſu, & partium altercatis, an ſcilicèt non obſtante exceptione oppoſita cum ſchedula die 18. Ianuarij 1608. oblata pro parte cõjugũ Margaretæ, & Michaelis Soler,*

agri-

agricolæ de Moncalvò, Parochiæ de Vallmayana Diœc. Gerunden. sit ad ulteriora in præsenti causa procedendum, & processus denuntiandus, an verò dictus processus, & procedimenta huc usque facta sint declaranda nulla, visis, &c. Attento, quia ex testiũ depositionibus pro parte Salviæ, & Baudilij Viravols, matris, & filij tempore evocationis præsentis causæ ministratorum, & aliàs constat dictam Viravols esse viduam & eandem, & dictum Baudilium Viravols ejus filiũ, pauperrimos esse, & ut tales in præsenti causa tractari, quorum causas quilibet, & si non sit de numero Causidicorum Collegiatorum præsentis Civitatis potest ducere. His, & aliis, &c. Providet, quod nõ obstante prædicta exceptione pro parte dictorum conjugum Solers oppositæ, ad ulteriora in præsenti causa procedatur, & cum his providet, quod habito præsenti processu pro denuntiato, &c.

9 Rursus litigans, vti pauper non solvit palmarium, seu victoriam Advocati, Sperell. *decis. 156. à nu. 27. cum seqq. tom. 2.* neque sportulas, tam Iudici, quã Notarijs, Sperell. *ibid.* ita fuit decisum referente Dom. Iosepho Ferrer R.S. sententia lata 6. April. 1622. in causa conjugum Ioannis, & Sperantiæ Oriolas, contra cõjuges Casanovas, Not. Payssà, ibi: *Attento ex meritis processus, tam primitivi, &c. His igitur, &c. Hoc intellecto, quod ex quantitate 39 ℔ 2 ℔ 11. monetæ Barcinone, in, & cum dicta provisione taxatarum pro expensis processalibus deducantur 1 ℔ 1 ℔. pro ultimis 14. foleis originalis processus, in eo scriptis, & insertis post diem 5. Septembris 1616. quo die provisum fuerat dictam Sperantiã Oriola, tractandam fore, vt pauperem, quæ folea cum ex dicta causa taxari deberent ad rationem 6. denariorũ pro quolibet foleo, taxata fuerunt ad rationem 2 ℔. quod etiam deducantur 6 ℔ 11 ß 3. pro salario Advocati, & Procuratoris dictæ Elisabethi Safallà, olim Baynes taxatæ, attento litigantes, vt pauperes tempore latæ sententiæ non solvunt palmariũ Advocati, & Procuratoris de stylo R. A. &*

quod etiam deducantur &. pro cautione pro parte dictæ Elisabethis Rayners exhibita die 1. *Martij* 1612. *attento non constat dictam cautionẽ in originali processu insertã fuisse, neutram partem, &c.*

10 Denique causæ miserabilium personarum tractandæ sunt celeriter, summariè, de plano, & sine strepitu, & figura judicij, & hoc Dominis Cancellario, & Regenti R. Cancellariam fuit injunctum per Constitutionem 4. *tit. de juy verbal.* Const. 6. *tit. de offici de Canceller*, prę̃sertim, si sint causæ viduarum, Pupillorum, & Horphanorum, qui verè miserabiles reputãtur, Conciol. *ad consuetud. Eugub. lib.* 1. *rub.* 11. & ibi doctus Romaguera ejus Additionator *num.* 46. & 47. & comprobatur *ex l. vnica, Cod. quando Imp. inter Pupil. & vidu. &c.* cujus dispositionem, licèt Roland. *cons.* 20. *nu.* 12. *lib.* 2. intendat probare procedere in vidua, & Pupillis pauperibus, non autẽ divitibus, illum reijcit, & reprehendit Sperell. *d. decis.* 156. *à num.* 33. dicens, contrarium apertissimè suaderi ex ipso text *l. vnic.* vbi Imperator appellat, *Pupillos, & viduas fortunæ injuria miserabiles*, & quod privilegium *dict. l. vnic.* non conceditur viduis, & pupillis intuitu inopiæ, sed miserationis gratia, propter illorum imbecillitatẽ, ac fragilitatem, ob quam rebus suis præesse nequeunt. Et in hac inclyta Civitate practicatur, & sanctè observatur, quod Consiliarij in ingressu sui officij Dom. Cancellarium visitant, & inter alia rogant pro expeditione causarum pupillorum, viduarum, & Horphanorum, & pro illorum defensione.

11 In causa Syndici, sive Familiaris Monasterij Fratrum Capuccinorum Civit. Tarraconæ, contra Rectorem Domus Professæ Societatis Iesu ejusdem Civitatis ad mei relationem disputatum fuit, an Fratres Capuccinorum vigore dictę Constitutionis 3. erãt tractandi, & in causa admittendi vti pauperes, & miserabiles, gaudereq, deberẽt exẽptionibus Constitutionis 1. & 3. pauperibus miserabilib⁹ personis concessis provt formiter declaravi R. Provisione facta

cta 13. Octobris 1681. in actis Rós Not.

SEQUITUR R. PROVISIO.

12 *Die* 13. *Octobris* 1683. *viso processu, & partium altercato, videlicèt, an Syndicus, sive Administrator fabricæ novæ Conventus Fratrum Capuccinorum Civitatis Tarraconæ, beneficio paupertatis, & miserabilitatis gaudere debeat, itaut in præsenti causa vti pauper, & miserabilis tractari debeat, sicuti extitit petitum pro parte dicti Administratoris diversis schedulis, & maximè schedula oblata* 10. *Septembris labentis anni, cui prætensioni extitit contradictum pro parte Domus Professæ Societatis Iesu ejusdē Civitatis Tarraconæ, causis, & rationibus per eum deductis schedula oblata* 3. *Septembris ante dicti anni, visis schedulis, & deductionibus per partes respectivè oblatis, visis videndis. Attento constat ex dispositione Constitutionis* 3. tit. de pobres pledejants, *fuisse statutum, quod aliquis non admittatur vt pauper, nisi verè sit pauper, non habito respectu ad conditionem personæ paupertatem allegantis, sed ad bona, quæ possidet, salvo jure personis, Hospitalibus, & Religiosis Locis, qui per privilegium possunt latari paupertate. Constat ex dispositione Sacri Concilij Tridentini* sess. 25. cap. 3. de regular. *Sacram Synodum concessisse, omnes Conventus, seu Monasteria, tam virorum, quam mulierum, & mendicantium (Capuccinis exceptis, & Minoribus de Observantia) posse tenere, & possidere bona immobilia, vt ex redditibus proprijs Monasterij numerus Religiosorum sustineri possit, sicque dictos Religiosos Capuccinos reputãdos esse, vti verè pauperes & miserabiles, sola devota fidelium eleemosyna viventes. Meritis processus attentis, & aliàs providet, & declarat dictum Administratorem fabricæ novæ Conventus Fratrum Capuccinorum Civitatis Tarraconæ, in præsenti causa tractandum fore, & esse, prout cum præsenti tractari mandat, vti pauperem, & miserabilem, & vti talem beneficio paupertatis (paupe-*

ribus, ſive miſerabilibus perſonis litigantibus per conſtitutiones præſentis Principatus cõceſsis) frui, & gaudere debere, non obſtantibus in cõtrarium deductis, articulo expenſarum reſervato, biſtracta exequantur, & intimet.

De Triſtany.

13 Quæ fuit in gradu ſupplicationis confirmata R. Sententia lata referente Nobil. Dom. Ioſepho Paſtor, & Mora R.S. die 14. Decembris ejuſdem anni 1683.

SEQUITUR R. SENTENTIA.

Attẽto ex meritis utriuſque proceſſus, tam primitivi, quam præſẽtis ſupplicationis cauſa conſtat non fuiſſe aliquid deductum, allegatum, ſeu probatum, propter quod Regia Proviſio per Magnificum Bonaventurã de Triſtany Regium Senatorem, facta die 13. Octobris labentis anni 1683. in favorem Syndici, ſeu Adminiſtratoris fabricæ Monaſterij, & Conventus Fratrum Capuccinorum Civitatis Tarraconæ, & contra Rectorem Domus profeſſæ Societatis Ieſu ejuſdẽ Civitatis, & Rectorem Collegij Illerden. ejuſdem Societatis, à qua per ipſos Rectores extitit contrario imperio, & in forma reſpectivè ſupplicatum, debeat commutari.

His igitur, & alijs meritis dictorum proceſſuum attẽtis, & aliàs ſua Excellentia inſequendo concluſionem in Regia Audientia factam ſentẽtiat, pronuntiat, & declarat, benè, & eum prædicta Regia Proviſione, à qua, fuiſſe proviſum, & malè ab ea per dictos Rectores Domus profeſſæ Societatis Ieſu Civitatis Tarraconæ, & Collegij Illerden. contrario imperio, & in forma ſupplicatum, & dictos Supplicantes in expenſis poſtea taxandis condemnat, pro biſtractis verò ſolitam exequutionem fieri mandat.

14 Illam declarationem fundavi ex diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ.* 25. *de regul. & monial. cap.* 13. qua diſponitur, quod omnes Conventus, ſeu Monaſteria Mendicantium poſſunt retinere, & poſsidere bona immobilia, Capuccinis exceptis, & minoribus de obſervan-

tia,

tia, si ergo bona immobilia possidere nequeūt, imó ostiatim publicè eleemosynā petunt, P. Delgado infra citandus *art.3.num.9.* & adhuc est incerta mendicitas, *ex l. unica, lib.11. Cod. de mendicantibus validis*, ibi: *Habent igitur eleemosynas quærere, undè vivāt, quia certos reditus, vel possessiones non habet incerta mendicitas*, quis dubitabit, ipsos verè paupe-res, & verè miserabiles non reputari? & consequenter ipsos beneficio Const.1.& 3. *tit. de pobres pledejants*, privilegijs, & exemptionibus frui debere.

15 Hanc Sacri Concilij Tridentini dispositionem exornat in his terminis Don Ferminius Rattariazi *in Apologema, espejo, y excelencias de la Seraphica Religiō de Menores Capuchinos, q.1. sect.3. resolut. de la quæst. conclus.1. num.42.* & ex ea infert *q.9. sect.5. sub sect.1.* Religiosos Ordinis Sancti Francisci veluti Capuccinorum, & Minorum de Observantia esse incapaces possidēdi bona immobilia, & redditus perpetuos, vt testantur Mathias de Solodurno *tom. 2. pag. 123.* Bonerio *tom.1. ann.1561. n.1.* Moncada *tom.2. lib.1. cap.15. §.90.* Rodriguez *tom.3.q.29. art.14. §. denique*, Olasch. *decis.126.nu.27.* taliter, quod substitutus admittitur ad successionem, statimarque gravatus emisit professionem in Religione incapaci, vt Religio Sancti Francisci, ita per R. Senatum sequendo decisiones aliorum, relatas à Font. *decis.532. à num.6. ad 8. to.2.* referente Domino Iosepho Aleny R.S. 22. April. 1667. in causa Administratorū Hospitalis Villæ de Mataró, contra Margaritam Nebot viduā ejusdem Villæ, Actuario Antonio Fabra, hoc expresso motivo, quia hæres gravatus erat ingressus, & professus in Conventu B. Marię de Iesv extra muros præsentis Civitatis, Ordinis Sancti Francisci, & quod per ejus professionem erat aapertum fideicommissum in favorem Hospitalis de Mataró, quod erat fideicòmissarium: Similis me referente Regia Sententia lata 22. Martij 1687. in favorem conjugum Soler, contra conjuges Xaume Villæ Cervariæ,

riæ, in actis Brossa Notar.

16 Verum tamen est, quod Religiosi Ordinis Div. Franciscicapaces sunt recipiendi annualia legata, licèt perpetua, sive eleemosynas perpetuas, pro succurrendis Conventuum necessitatibus, ita docent Rodriguez *tom. 2. qq. regul. q. 127. art. 4. §. neque argumentum, & in §. sed pro contraria parte*, P. Navarro *q. 16. in cap. 6. regulæ Fratrum Minorum*, Villalobos 2. *par. summæ, tract. 35. diffic. 33.* Hieronymus Rodriguez *resol. 88. num. 10. §. neque obstat*, non obstante opinione P. Sanchez *tom. 2. de Stat. Religioso, lib. 7. cap. 26.* quem impugnat P. Fr. Franciscus Delgado, in libro intitulato: *Resolucion de algunas questiones Canonicas, y Morales sobre el cap. 6. de la Regla de San Francisco, q. 1. art. 2.* per eum compositum, solum ad demonstrandum opinionem P. Sanchez non fuisse veram.

17 Nicolaus III. Pontifex Maximus *in cap. 3. exijt qui seminat de verb. signif. in 6.* dicit, quod tribus modis possunt legata relinqui Fratribus Minoribus, juxta Regulam Divi Francisci. *Primò*, si legetur tali Conventui Sancti Francisci, domos, hæreditatem, vineas, & alia immobilia, vt ea vendantur per idoneas personas, & ex pretio ex venditione resultante necessitas illius subveniatur, tunc dicit Pontifex, hoc legatum validum esse, ipsumq; possunt Religiosi acceptare, & recipere, absque eo, quod voto paupertatis, & puritati Regulæ contraveniatur. *Secundò*, si testator legasset Conventui talem domum, vt ab eo locaretur, vel talem vineam, aut hæreditatem, vt Religiosi eas colerent, & percipiant ex eis fructus, resolvit, & declarat Pontifex, quod Religiosi nullo modo recipiant tale legatum, *in §. ad hæc quia Fratribus d. cap. exijt*, ibi: *A tali legato, & ejus acceptatione per omnem modum Fratres abstineant*, & licèt venderentur proprietates legatæ, Religiosi tamen non possent valorem, & æstimationem ipsarum recipere, P. Sanchez *d. cap. 26. num.* 18. cum per illa verba *per omnem modum*, præclusa sit omnis via recipiendi similia legata, cum fuerint re-

licta

lecta per modum illicitum. *Tertio*, quando testator in legato nullum expresserit modum, sed absolutè, & generaliter mandat, & legat Divo Francisco, domos, hæreditates, in hoc casu determinat, 18 & declarat Pontifex, quod dictum legatum validum est, Religiosique illius Ordinis sunt capaces pro admittendis similibus legatis; absque ejus regulæ contraventione, quia est intelligendum, testatorem cogitasse per modum licitum ea legasse, taliter, quod neque testator careret merito, neque Religiosi remanerent fraudati effectu hujus donationis, ibi: *Si verò Fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur, in hoc legato sic indeterminatè relicto in omnibus, & per* 19 *omnia intelligi, ac servari volumus, & in perpetuum præsenti constitutione jubemus, quod supra in pecunia, seu eleemosyna Fratribus indeterminatè oblata, vel missa volumus, ac expressimus observari, videlicèt, vt sub modo licito Fratribus intelligatur esse relictum; itaquod, nec legans merito, nec Fratres ipsi effectu prælicti fraudentur.* Et ex P. Delgado *supra citato art.* 3. datur intelligentia Clementin. *Exivi de verb. signif.* quem omnino vide.

Ex his infero, quod quando testator legat, & jubet in suo testamento Missas, Anniversaria, & Officia celebrari, & Sacrificia offerri, & stipendia pro his debita persolvi, valet tale legatũ Fratribus Minoribus factum, ita docet Rodriguez *tom.* 2. *q.* 127. (in 2. impress. est 126.) *art.* 4. *§. sed pro contraria parte*, & dat rationem, ibi: *Quia tale legatum non reputatur, vt legatum Fratribus factum, sed vt stipendium debitum pro celebratione Missarum, & Divinorum Officiorum.*

Aliam rationem tradunt DD. infra citandi, quia sicut potest testator, quoddam particulare legatum pro vno anno relinquere Fratribus Minoribus, ita poterit disponere, vt in altero, & altero anno, & sic de singulis annuatim solvatur; & certè videretur durũ, quod illud, quod testator potest facere, & quotidiè facit in vita dando quot annis certam

tam eleemoſynam Fratribus Minoribus, non poſsit facere, vt poſt mortem ſuam id ipsū Fratribus Minoribus largiatur, hanc opinionem defendunt Divus Bonaventura *in lib. Apologet. q.* 9. quem ſequitur Miranda *cap.*86. Cordova *q.* 11. *punct.* 3. *circa fin.* Ovandus *in* 4. *addit. ad diſt.* 38. Hieronymus Rodriguez *reſol.*88. *à num.*19. Palandanus *in Epiſt. ad Generalem Magiſtrum Ordinis Prædicatorum*, quem referunt, & ſequuntur ſummæ Roſſella *verb. legatum* 1. *num.* 5. Silveſter *verb. Legatum.*2. *q.*3. *diſt.*3. *num.* 4. Tabiena *ibid. q.*4. *num.*5. Ant. Cucus *lib.*3. *inſt. majorum, tit.*1. *num.*36. *& triplici ſeq.* P. Franciſcus Luengo *contr.*18. *ſect.*3. *concl.* 3. *num.* 25. quidquid dicat Navarrus *de teſtam. conſ.*14. *vol.*8. *juxta diverſas impreſſiones.*

20 Iuxta prædicta etiam infero, quod ſi teſtator mandaverit hæredi ſuo, quod ſingulis annis daret tantam, vel talem quantitatem eleemoſynarum Fratribus Minoribus, donationem hanc, ſive legatum eſſe validum, illique capaces ſunt ad illud recipiendum, cum conditione, & proteſtatione, quod recipiatur tanquā pura eleemoſyna, & cum conſideratione neceſsitatis præſentis, ſive imminentis, & cum eadem proteſtatione, hæc concluſio fuit deciſa per Sacram Congregationem S. C. Tridentini anno 1639. vt refert P. Thomas Hurtado *part.* 2. *reſol. moral. cap.*8. *§.6. num.* 905. & de anno 1625. tradit P. Luengo *in cap.* 6. *Regulæ Sancti Franciſci*, caſus talis fuit; Comites de Tribiana Fundatores Cōventus Victoriæ Sancti Franciſci Recollectorum in Hiſpania, Miſſarum memorias ipſi reliquerunt, & quod eleemoſyna pro eis annuatim ſolveretur, Patres Ordinis Beatæ Marię de Carmelo Excalceati inſtarunt hoc legatum, & Miſſarum memoriam eis pertinere, allegantes Fratres Sancti Franciſci eſſe incapaces ſimilibus legatis, ducta cauſa in Curia Romana per Sacram Congregationem per Eminentiſsimos Principes Eccleſiæ Cardinales Sacheto, & Pāphilio, ſententia fuit lata 20. Iunij 1623. in favorem Conven-

ventus Victoriæ; iterum autem in alia instantia disputata causa, auditis partibus Sacra Congregatio 13. Iulij ejusdem anni 1623. decrevit, ibi: *Minorum statui, & eorum regulæ puritati, nullatenus obstare, quod tales fundationes, legataque obtineant*; & postea in confirmationem prædictorum Vrbanus VII. Pontifex Magnus Bullam cõcessit, dat. Romæ 27. Iulij 1637. quæ incipit *exponi nobis, &c.* vt refert P. Didacus Zea *in Thesaur. Terræ Sanctæ, lib. 2. p. 4. §. 3. fol. mihi* 325. *& §. 6. fol.* 333. hanc Bullam ad longum trãscripsit P. Delegatus *supra citatus, q. 2. art. 1. num. 5.*

21 Et vt pateat cunctis protestationis stylus in admittendis similibus pijs legatis per Religiosos Minores Conventuum Sancti Francisci, sic formula protestationis cõcipitur: *Nos Fray N. Guardian del Convento de N. y los Discretos de èl dezimos, que à nuestra noticia ha llegado, que N. mandò à este Convento tanta cantidad de limosna, para que cada año se le diesse graciosamente, ò por Missas, ò Oficios, y porque nosotros somos incapaces por derecho, y por nuestra Regla de acetar el tal legado, y manda, sino es por via de limosna, simple, y llana. Por tanto, por las presentes letras, libremente protestamos en el Señor, que no querèmos acetar la dicha manda por fuerça de legado, como incapaces de èl; mas si el Heredero, ò Comissario, ò Legatario del Testador, qui siere darnos libremẽte la dicha manda por via de limosna simple, y llanamẽte, la recibirèmos; y quanto es de nuestra parte estamos prontos, y aparejados à satisfacer fiel, y plenariamente à la voluntad de el Testador*, hanc protestationem refert P. Delgado *supra citatus, q. 3. art. 3. num. 16.* & antea P. Samaniego *in statut. general. compilat. pro Familia Franciscana, pag. 45. & continuatur in statutis generalib⁹ antiquis fol. 19. Ordinis.*

22 Hac tamen protestatione non obstante tenetur hæres solvere similia legata annuatim Fratribus Minoribus per viam eleemosynę relicta, quę non est de substantia validitatis legati, sed tantum deservit, vt evitetur ignorantia fideli-

bus, ne judicent Fratres Minores eſſe tranſgreſſores ſuæ regulæ, ex D. Bonaventura citato à P. Samaniego *loco qui ſupra*, docent Villalobos 2. *p. ſummæ, tract.* 35. *difficult.* 33. *num.* 3. P. Bravo *advertentia* 18.

23 Hæres autem remanet obligatus ex ſua parte ſolvendi prædicta legata perpetua annuatim dictis Religioſis, ſi ſunt res, quæ poſſunt conſumi in eadem ſpecie, vtpote, triticũ, vinum, oleum, &c. ſi autem eſt pecunia tenetur ſolvere Syndico Conventus, vbi morantur Religioſi, & ſi hęc non adimplet hęres, peccat, non ſolum cõtra fidelitatem teſtatori debitam, qui hæc juſsit, & comendavit, ſed etiã contra juſtitiam, quia cũ illo onere hęreditatẽ teſtatoris adivit, & cõtra voluntatem illius has eleemoſynas retinet, & cum eis Religioſos non favet, & contra miſericordiam peccat, quia in proprios vſus convertit eleemoſynas, quas Religioſi pauperes evangelici recipere debebant pro ſubveniendis ſuis neceſsitatibus, ita docent S. Antonius 3. *p. Theolog. tit.* 16. *cap.* 1. *§.* 12. *not.* 9. & apud ipsũ Paludanus Cordova *in cap.* 6. *regulæ, quæſt.* 11. *punct.* 4. *§. quo ſi ad prædicta*, doctiſsimus P. Suarez *de Religione, tom.* 3. *lib.* 8. *de paupertate, cap.* 17. *nu.* 32. & eleganter quidem, Miranda *ſuper regul. in* 1. *edit. cap.* 86. *difficul.* 4. *§. Pero ſin embargo, & in* 2. *edit. cap.* 63. *difficul.* 10. *§. Pero ſin embargo*, Rodriguez *tom.* 2. *quæſt.* 127. *art.* 4. Hierony. Rodriguez *reſol.* 88. *num.* 19. Villalobos 2. *par. ſummæ, tract.* 35. *difficul.* 33. *num.* 3. Fr. Petrus Navarro *in cap.* 6. *regulæ, q.* 13. Luengo *ibid. contr.* 18. *ſect.* 4. *nnm.* 7. Fr. Diego Bravo *en ſu Manual de Eſcrivanos, advertencia* 16. *§. Pero advierta*, & P. Sanchez *cap.* 18. *num.* 16. & 18. pluribus citatis dicit, & cõcludit, ibi: *Quare dicunt hi Doctores nõ poſſe hæredẽ revocare legata Fratribus Minoribus conceſſa.*

24 Circa hæc, diſtinctionem admirabilem tradit Bartolus *lib.* 2. *Minoritarum, diſt.* 7. *cap.* 8. *num.* 38. quem citat P. Delgado *ſupra citatus, q.* 3. *art.* 2. *num.* 6. vbi Bartolus, *obligationem poſſe dupliciter conſiderari, primo modo propriè,*

priè, & strictè, prout est juris vinculum, quo quis ex necessitate adstringitur. instit. de oblig. in princ. *Et hoc modo requiritur, quod sint duo, vnus, qui tenetur, & est obligatus, alius, cui, & habet obligationem*, vt ff. de acept. l. 1. & ibi not. per gloss. *Et hoc modo sumendo, hæres, vel alius, à quo legatum relinquitur, non est obligatus Fratribus, & Fratres ipsi propter paupertatem vitæ, & regulæ eorum neminem tenent obligatum, vt supradictũ, est &c. Secundo modo potest summi obligatio largè, & impropriè ex quadam æquitate, in qua quis in se ipso tenetur ad dandum aliquid, vel ad faciendum, & ad hoc videt se obligatum, licèt à nemine teneatur, & ista talis æquitas parit officium Iudicis*, vt l. quinff. de an. legat. & l. hæreditas, ff. de pet. hæred. *Et isto modo hæres, vel alius, à quo est aliquid relictũ potest dicti obligatus, & per hoc competit officium Iudicis.*

25 Advertendum tamen est, quod Syndicus suæ Sanctitatis, assignatus Conventui, cui legata, sive eleemosynę prædictæ annuales, & perpetuæ relictæ fuerint per modum licitum, & viam eleemosynę simplicis potest eas petere in judicio nomine suæ Sanctitatis, cujus est dominium, ita Corduba *in reg. Div. Francisci, cap. 4. q. 16. punct. 2. statim in princ.* Et constat ex tertio actu, quem concedunt Pontifices, vt Syndici nomine suo exercere possint, ibi: *Tertio pro recipiendo nomine Papæ, & Ecclesiæ Romanæ, & judicialiter repetẽdo eleemosynas omnes, etiam pecuniarias, relictas in testamento, seu legatas modo licito, & congruo ipsis Fratribus*, ita apud Cordub. Martinus IV. in Bulla, quę incipit *Exultantes*, quam tradit Rodriguez *tom. 1. sui Bullarij, fol. mihi* 92. quam confirmarunt Nicolaus IV. Martinus V. Eugenius IV. Sixtus IV. vt testatur Rodriguez *loco citato, fol. mihi* 302. Miranda *q.* 77. Fr. Petrus Navarro *q.* 13. Hieron Rodriguez *resol.* 88. *num.* 10. *§. neque obstat*, rationem assignat cum Corduba *in 6. regul. q. 11. punct. 4. §. quod si*, ibi: *Quod licèt hæres non sit obligatus Fratribus*

civiliter, potest tamen obligari alijs, scilicèt Papæ, vel Ecclesiæ Romanæ, ad cujus dispositionem pertinent talia legata nobis facta, & nomine ejus Syndicus ea repetit, quo ad utilitatem nostram; quidquid dicant Doctores, sive Theologi, Summistæ, Expositores, & Iurisconsulti, quia, declarationes positæ in Bullis Apostolicis habent vim legis decisivæ, vt docent Valenz. *cons.* 184. *num.* 27. Salgado *de retent. Bull.* 2. *p. cap.* 30. §. 5. *nu.* 4. 5. & 6. & sic Doctorum subtilitates, & argumenta tollere non possunt, neque destruere illarum decreta, & Sacras resoluciones.

26 Ad intentum ponderari possunt ea, quæ docet sapientissimus Dom. Reg. D. Michael de Cortiada *tom.* 3. *decis.* 170. tractans de oblationibus, quæ Deo, & Ecclesiæ, à pijs, & fidelibus christianis offeruntur, qui *num.* 6. dicit, quod licèt ipsæ non cadant sub præcepto legis Evangelicæ, sunt tamē de per se, & ex natura sua spontaneæ, & voluntariæ, & obligant, taliter, quod si Civitas daret quolibet anno Religiosis certam quantitatem, frumenti, non potest postea talem eleemosynam revocare, ita Osascus *decis. Pedemont.* 99. *num.* 20. cum alijs pluribꝰ citatis per Dom. de Cortiada *dict. decis.* 170. *num.* 8. quos examina.

27 Quod autē Ecclesia Fratrum Minorum possit institui hęres, sive ejus sacristia, docēt, & probant expresse Villalobos 2. *p. summæ, tract.* 35. *difficul.* 33. *num.* 6. Rodriguez *tom.* 2. *cap.* 79. *art.* 5. Hieron. Rodriguez *resol.* 88. *num.* 20. P. Sanchez *cap.* 25. *n.* 13. Bartolus *tract. Minoricarū, lib.* 1. *dist.* 4. *cap.* 1. *num.* 20. *& in l. Civitatibus* 125. *in princ. n.* 1. *& 3. ff. de legat.* 1. Abbas *cons.* 63. *num.* 4. *lib.* 2. Ant. Cucus *lib.* 3. *inst. majorum, tit.* 1. *nu.* 37. Et alij ab ipsis allegati, sit prima ratiō, quia neque in Regula Sancti Francisci, neque in Clementinis *exijt, qui seminat*, nec in *exivi de Paradyso de verb. signif. in* 6. adest talis prohibitio; sit secūda ratio, quia illa hæredis institutio non est contra mendicitatem Fratrum Minorum, quia applicatur illius beneficium cultui divino, alias rationes vide penes P. Delgado

loco

loco citato, quæst. 4. art. 1. à num. 9.

28 Similiter Fratribus Minoribus licitum est admittere legatum perpetuum, pro curatione Religiosorum infirmãtium, pro medelis, pro alimẽtis, & raupis infirmorum, ita Villalobos *vbi supra, num. 6.* Fr. Hieron. Rodriguez *vbi supra, num. 19.* Fr. Emanuel Rodriguez *tom. 2. q. 127. art. 4. §. 5. infertur*, vbi ad hoc intentum citat Ioannem Andreas, qui allegat Clement. *exivi, §. nos itaque de verb. sig.* & eam sequitur Durant. *de arte testam. tit. 1. caut. 12. num. 2.* Ananias *cons. 30. à nu. 3. ad 5.*

29 Similiter Religiosi Minores recipere possunt legatum relictum pro emendis singulis annis libris, & alijs necessarijs pro studijs Collegij, aut Conventus, non pro alimentis studentium, & adhuc P. Sanchez *num. 46.* illud pro eis admittit, vide Abbatem *cons. 63. per tot. lib. 2.* Anton. Cucum *lib. 3. inst. major. tit. 1. num. 39.* Fr. Emanuel Rodriguez *tom. 2. par. 176. art. 7. & tom. 3. q. 67. artic. 8.* Fr. Hieron. Rodriguez *resol. 88. num. 8. 9. & 10. §. hac igitur sententia*, P. Delgado *supra citat. d. q. 4. art. 1. n. 13.*

30 Omnia autem supradicta, quæ diximus de Fratrib⁹ Minoribus Sancti Francisci, intelligo etiã illorũ nomine venire Religiosos Capuccinos, qui verè sunt Fratres Minores, & verè filij Sancti Francisci, quod declaravit Pontifex Paulus V. in sua Bulla, bi: *Declaramos con authoridad Apostolica por la presente constitucion (la qual queremos valga para siempre) que los Frayles Capuchinos son verdaderos Frayles Menores, y verdaderos Hijos de San Francisco*, vt tradit Don Fermin Rattariazi *loco supra citat. q. 1. sect. 3. conclus. 1.* & probat *q. 2. sect. 3. pag. mihi 47. à num. 207.* Et Capuccini fruuntur omnibus gratijs, & privilegijs, quib⁹ Dominus Noster IESVS CHRISTVS concessit Divo Francisco, & ejus Ordini, & ea refert D. Fermin Rattariazi *quæst. 3. sect. 1. à num. 333. & 334. cum seq.*

Post hęc scripta inveni Excellentiss. Dom. Vicecancell. Crespi *obser. 1. nu. 238. & 239.*

in-

interpretantem *d. cap. Exijt qui ſeminat* 3. *de verb. ſignif. in* 6. & Clement. *exivi de Paradyſo, eod. tit.* & Paulum Stayb. jun. *cent.* 2. *reſol.* 162. & 163. ad quos (quando caſus eveniet) recurre.

Quod autem Religioſi Ordinis Minorum Sancti Franciſci poſsint ſtare in judicio per ſuum Syndicum, nomine ſuæ Sãctitatis ad effectum petendi legata per viam eleemoſynę ſimplicis relicta Fratribus Minoribus, patet tam ex dictis, & probatis ſupra, quam ex P. Sanchez *de ſtat. Religioſo, lib.* 7. *cap.* 18. *nu.* 15. defendente, quod dominium dictorum legatorum (maximè ſi ea ſint circa res, quę vſu conſumuntur) pertinet ad Eccleſiam Romanam, & eſt proprium ipſius, vt clarè conſtat *ex dict. Clement. Exijt, qui ſeminat de verb. ſig. in* 6. *§. ad hæc cum Fratres*, docet P. Delgado *ſæpiùs citatus, art.* 2. *num.* 17. Ergo ſequitur, quod Syndicus Fratrum Minorum poterit agere in judicio nomine ſuæ Sãctitatis; aliàs, ad quid dominium, ſi actiones illud exercendi eſſent mortuæ? Et ſic obſervatur in R. A. & maximè in amico familiari, ſive Syndico Ordinis Capuccinorum, cum in cauſa Fratrum Capuccinorum Civitatis Minoriſſæ, & Collegium Societ. Iesv ejuſdem Civit. in litigio caucaſi Sancti Ignaſi, actio illius Syndici fuit admiſſa, & licèt dici poſſet illam verſari circa fabricã Monaſterij Fratrum Capuccinorum, & novam ædificationem caucaſi Divi Ignatij, tamen nulla diverſa ratio poteſt aſsignari in eo caſu, ac in caſu generaliter cõcepto, quo petat Syndicus legata per viã ſimplicis eleemoſynę relictę Fratribus Minoribus, ſive de Obſervantia, ſive Capuccinis, nomine ſuæ Sanctitatis, aſsigna rationem, & cedam.

Parce lector, hæc cedant in honorem, & majus beneficium totius Ordinis Div. Frãciſci, cujus ego ſum humilis ſervus.

ARGU-

ARGUMENTUM.

De Locustarum mira ędacitate, & remedijs pro earum devastatione, & de remissione pensionis, exponuntur capita 2. 34. & 39. Curiarum, anni 1599. vulgo nominata *del non redres*.

SUMMARIUM.

Refertur cap. 10. *Exod. & Cathaloniæ locustarũ plaga oppressæ damnum describitur, num.* 1.

Siccitas annorum antecedẽtium indicium esse potest locustarum plagæ, num. 2.

Omne, quod est in rebus habet aliquid, quod corrumpi potest, ibid. & quæ sint, ibid.

Locustæ à Deo mittuntur cõtra fideles decimã fructuũ Ecclesiæ non solventes, n. 4. *& alijs ex causis de quibus, ibid.*

Sed vera causa proponitur, num. 5.

Ea prosequitur, num. 6.

Et remedium salutare assignatur, deprecandus est Deus, ibid. & num. 10.

Piæ Rogationes factæ in hoc Principatu, & hac Inclyta Civitate Barcin. num. 7.

Deiparæ, & Sanctorum protectio salutaris, & eorum miracula recensentur, ibi. & num. 8.

Votum Centum virialis Consilij Barcin. protectionem Virginis Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum refertur, num. 9.

Post media divina, humana remedia quærenda sunt, num. 11. *probatur, ibid.*

Humana remedia pro locustarum peste extinguenda referuntur, num. 12.

Quibus expensis locustarum exterminatio est facienda, num. 13.

Ratio assignatur, ibid.

Circa hanc materiam reprobatur distinctio tradita ab Avendaño, ibid. & n. 14.

An collectam possit imponere communitas pro extinguendis locustis, num. 13.

Clerici tenentur in ea contribuere, num. 15.

Nulla

Nulla exemptio eis favet, ibid.

Ratio assignatur, ibid.

Compellendi tamen sunt per Iudices Ecclesiasticos Superiores, ibid.

Vicini etiam tenentur cõtribuere, ibid. & quomodo, num.16.

Qui præcipuè beneficijs vtitur, est in cõtributione præcipuus, num.16.

In terminis extinctionis locustarum, ibid.

Epistolium Excellentissimi Domini Marchionis de Leganès missum Deputatis Cathaloniæ refertur, num.17.

Congregatio Senatorum ab ipso Excellentiss. Principe formata pro præstando Cõsilio Deputatis, an generalitatis pecunias expendere possint pro extinctione locustarum, non obstante dispositione capitulorum Curiæ, num.18.

Votum transcribitur, nu.19.

Generale habet onus expensarũ tempore guerræ pro defensione Principat°, lit. A.

Locustarum plaga idem est, quod bellum. lit. B.

Quando fructus, & segetes locustæ tollunt, vtique homines necare videntur, lit. C.

Locustæ extirpari debent, ac si hominum agmina colligerentur, lit. D.

Et ac si adversus hostes dimicandum foret, lit. E.

Cerenayca erat lex, vt desertoris pœna teneretur, si locustas nõ debellasset, lit. F.

Quis dicatur desertor militiæ, lit. G.

Ad quid Generale fuit introductum, lit. H.

Argumentũ ab inconvenienti validum in jure, lit. I.

Causa paupertatis, quæ sint, lit. K. & M.

Favore commertij multa cõceduntur, lit. L.

Ne populi depopulentur expẽdi possũt pecuniæ, lit. N.

De dictione alius, *lit. O.*

De dictione aliter, *lit. P.*

Æquitatis munus est in supplendis his, quæ in legibus videntur quodãmodo deesse, lit. Q.

De Epijkia, quæ sit, ibidem.

Verba constitutionum intelligenda sunt litteraliter, & vt sonant, lit. R.

Leges, & Constitutiones admittunt interpretationem na-

naturalẽ, significativam, & extensivam, lit. S.
Pestis est bellum divinum, & valet argumentum à bello ad pestem, lit. T.
Quando pestis, est parva non est facienda remissio mercedis, ibid.
Transactionis vinculum fortissimum est, lit. V.
Declaratio Assessorum cõcedens facultatem Deputatis, circa expendendas generalitatis pecunias pro locustarum extinctione, & devastatione, num. 20.
An conductoribus pro anno, quo integram grani quantitatẽ non seminarunt, vel non recolligerunt remissio pensionis fieri debeat, numer. 23.
Cõductori impedito vti, frui re conducta casu, vel fortuna remissio pensionis nõ est deneganda, num. 24.
Inter casus fortuitos locustarum plaga connumeratur, ibid.
An propter sterilitatem absq; culpa conductoris contingentem remittatur pensio pro rata, vt possit cũ vbertate præcedentis, & subsequentis temporis compensari, num. 25.
Respondetur affirmativè, n. 26.
Licèt mercedem conventam tempore locationis solvendam esse integrè certum sit; tamen justis ex causis minui potest, num. 27.
Prima est sterilitas, & quibus ex causis proveniat explicatur, num. 28. 29. 30. 31. 32. & 33.
Distinguendi sunt casus, nu. 34.
Primus, cum sterilitas divina, aut humana absq; vlla culpa conductoris contingit, ex quadam juris æquitate liberatur conductor, num. 35.
Æquitas solum attenditur in remissione pensionis, n. 36.
Hoc in casu duplex sterilitas est distinguenda, num. 36. & quæ sit, ibid.
Prima limitatio hujus regula, num. 38.
Secunda limitatio, num. 39.
Secundus casus, quoties impedimentum percipiendi fructus rei locatæ, non ex ipsa rei materia, aut ex circunstantijs prorsus extrinsecis, sed ex ipso conductore provenit, qui tunc te-

tenetur ad pensionem integram solvendam, nu. 40.

Locator non debet subire dãnum, quod conductori sequutum est, ibid.

Emphyteuta non liberatur à canonis solutione, nisi tota emphyteusis pereat, ibid.

DECISIO LXX.

1 *VEntus vrens levavit locustas, quæ ascenderunt super vniversã terram Ægypti, & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumebiles*, docet Sacra Pagina *Exod. cap.* 10. latè Leon. *in Thesaur. for. Eccles. part.* 4. *cap.* 3. *nu.* 10. Fermos. *in cap.* 10. *Ecclesia Sancta Maria de Const. q.* 11. *num.* 1. Et in hac Cathaloniæ Provincia vidimus anno 1687. Locustarum plagam accidisse, depopulari fructus, messes, triticum, ordeum, olera, herbas, cunctaque morsu, vredine, vastitateque, cladem segetibus, ac plantis locustas intulisse, quæ volatu, & stridore, tanto impetu, tantaque copia eo se ipsæ contulerunt, vt gregatim incedentes, magna omnium admiratione, magna etiam incolarũ consternatione, Cœlum, Solemque obrumbarent.

2 Perennem itaque siccitatem (quam annis antecedentibus experti fuimus) præcipiẽtem generationis locustarum causam fuisse, planè censendum est, cum non solũ ver ipsum, sed & tota plurium annorũ constitutio sicca, multisque flatibus Boreæ, Austrisq; siccis exposita fuerit, has gigni pestes necessarium infert, Plin. *lib.* 11. *nat. histor. cap.* 29. quem sequitur Franciscus Valleriolæ *obser. medic. lib.* 2. *obser.* 1. & eo citato Vlisses Aldovandus *de animal. insectis, lib.* 4. *pag. mihi* 419. dicens ex Posidonio teste Strabone, quod quia in partibus Septentrionis non pluit, & paruis fluvijs irrigãtur terræ, propter siccitatem locustas abundare. Consequẽterque generationem horum animantium, proventusq; ipsorum à natura provenire cõtingens est; omne enim, quod est in rebus, habet aliquid, quod corrumpi possit, ac lædit lanam tinea, ovium greges

ges lupus, vinum, aceti permutatio, dulcedinem mellis amaritudo corrumpit, lolium segetibus nocet, grando vineam lædit, virgulta, ac diversa plantaria locustæ, ac Bruchi exercitus vastant, & singulis quibuscumq; corporibus (vt ne enumerãdo omnia longiùs producatur oratio) variæ morborũ species inferũt corruptelam, ex Div. Chrisostomo refert Aldrovandus *lib.4.de insectis, pag. mihi* 421.

3 Sed proch dolor! amplior, certiorque ad ferenda nobis portentosi hujus eventus ratio est, quæ non in naturæ ordinem redigenda, nõ in annorum, & aeris constitutionem cogenda; non in corruptionem rerum, sed in Numinis iram, hac veluti peste hominum scelera, & delicta vindicantis, sit summa ratione revocanda; Pharaoni namque Dei mandatum contẽnenti, vastitatẽ inferri Deus locustarum ominoso proventu comminatus fuit, cum enim propter septem alias plagas Pharao nolet dimittere populum, dixit Dñs Ad Moysem, Exod. *cap.* 10. extende manum tuam super terram Ægyptij ad locustam, vt ascendat super eam, & devoret omnem herbam, quæ residua fuerit grandini, extẽdit Moyses super terrã Ægypti, & Dominus induxit ventum vrentem tota die, ac nocte, & mane facto ventus vrens levavit locustas, quæ ascenderunt super vniversam terram Ægypti, & sederunt in cunctis fimibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerunt: Devorata sunt ergo omnia, quæ grando dimiserat.

4 Cogitarunt aliqui locustarum plagam Deum in terram immittere, propter fidelium culpã, decimã fructuum Ecclesię non solventium, ex Malach. 3. *inferte omnem decimam in horreum meum, & increpabo pro vobis devorãtem*, & Div. Hieronymus interpretatur, *locustam videlicèt in comment. ad cap. 3. Malachiæ*, relatus *in cap. revertimini* 65. *num.* 16. *q.* 1. & Hug. Cardin. *in Ioel. 1. quæsivi fructũ in Populo Israel, & non inveni*, idem docet Leon. *in Thesaur. for. Eccles. par. 4. cap. 3. de locustis,*

& *Bruchis*, à *num.*7. Sanctus Auguſt. *lib.*50. *humil.humil.* 48. relatus in Can. *majores noſtri* 8. *num.* 16. *q.*1. & *ſerm.* 119. *de tẽpore* relatus in Can. *decimæ tributa* 66. 16. *q.* 1. Alij hanc locuſtarum peſtem provenire, ex defectu adminiſtrationis juſtitiæ in populum, & hac de cauſa Deus Pharaonem, & ejus regna ſeverè afflixit cum locuſta, vt teſtatur Rupertus Abbas in Exod. *tom.* 1. *cap.* 16. Regna Imperatricis Orientis Zoe ſubtulerunt locuſtam, dicit Baron. *tom.*11. *anno* 1034. *n.* 31. quia juſtitia in ejus imperio ignorabatur: in Gallia annis 852. 874. & 1548. locuſtarum plaga experta fuit tempore Regis Lottarij, & aliorum, quia juſtitia minùs rectè exercebatur, vt teſtantur hiſtoriæ Galliæ, Iacobus Biſan. *in Polit. animal. Boem. an.* 1348. Harthmano Schedel. *de temp. mundi, an.* 844. *fol.* 170. & idem *anno Domini* 1348. *fol.* 230. & tandem *anno* 1478. *fol.*255. Franciſc. Valleriolæ *obſer. medic. lib.*2. *obſer.*1. *pag. mihi* 116. Vlyſſes Aldrovandus *de inſectis, lib.* 4. *pag. mihi* 417. Alij provenire ex maleficio, ſed Divus Auguſtinus *ſuper Pſalm.* 31. affirmat, ibi: *Prorſus ad Deũ tuum refer flargellum, quia nec Diabolus tibi aliquid facit, niſi ille permittat, qui deſuper habet poteſtatem, aut ad pœnam, aut ad diſciplinã ad pœnam impij:, ad diſciplinam filij.*

5 Vera ſentẽtia eſt, quam ſequor ex Divo Auguſtino, poſtquam enim *ſuper Pſal.* 122. dixit: *Quod tota iſta mortalis plaga noſtra eſt*, ſcripſit *in ſerm.* 17. *de Reſurect. Dom.* ibi: *Malorum omnium noſtrorum cauſa, peccatum eſt, non enim ſine cauſa mala iſta homines patiuntur, juſtus eſt Omnipotens Deus; non ita pateremur, ſi non mereremur.*

6 Quod autem peccata noſtra cauſa locuſtarum ſit, probatur expreſſẽ ex Deuteron. *cap.*28. poſtquam enim, *verſ.* 38. dicitur, ibi: *Sementẽ multum jacies in terram, & modicum congregabis, quia locuſta devorabunt omnia*, tamen, *verſ.*45. culpæ ratio aſſignatur, ibi: *Quia non audiſti vocem Domini Dei tui, ſervaſti mandata, & cere-*

mo-

monias quas præcepit tibi: ergo si indignationem, & iram Dei placare voluerimus, submittamus nos potenti manu Dei, omnem curam, omne studium supplicibus votis ipsum deprecemur, illi autem cura est de nobis, & cum iratus fuerit misericordiæ recordatur; itaque si nos justè ambulaverimus coram Domino, illius præcepta sectantes, atq; è natura, hoc est lege, & equi- 7
tate vixerimus, nihil scelerate, nihil turpiter, nihil iniquè agentes, noxium omne, vt Deus dixit à nobis exigemus: si illud à Deo supplicibus votis, ac pia mente poposcerimus, nè in furore nos arguat, neque in ira sua nos corripiat, ponderat piè Valleriolę *dict. obser.* 1. *pag. mihi* 129. & 130. certum enim est ex Div. Augustino *tom.* 3. *lib. de vera innocentia, cap.* 138. ibi: *Cessat autem vindicta divina, si conversio præcurrat humana*: Pharao suam culpam confessus fuit. *Peccavi in Dominũ Deum vestrum*, Moysem, & Aaron deprecatus est, tanquã mediatores cũ Deo, vt populũ à plaga locustarũ liberaret, *Rogate Dominum Deum vestrum, vt auferat à me mortẽ istam*, & doctissimus Cornelius à Lapide honor, & decus Illustrissimæ Religionis Societatis Iesv, *quasi dicat, tãtum hac vice parcat Deus, amplius non offendam*, consequenterq; rogationibus Moyses, & Aaron, & diligentijs proprijs Pharaonis, locustas in mare rubrum adjectas demersas fuisse.

Vidimus hac inclyta Civitate, & ferè per totum Principatum supplicationes, & rogationes publicas per dies plurimos decreta fuisse, processiones, jejunia, conciones, orationes, suffragia, olocausta, confessiones, & sacras communiones, pœnitentiæq; miros actus fideles exercuisse; insequẽdo Concilium Leon. *in Thesaur. for. Eccles. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 31. ibi: *Precibus ad Deum, jejunijs,, eleemosynis, supplicationibus, lacrymis, ac Sanctissimis Pœnitentia, & Eucharistiæ Sacramentis, signo Crucis, & aquæ benedictæ aspersione locustæ ipsæ, cæteræque hujusmodi pestes effugantur*; quidam Patronos, & Tutelares nostros, Eulaliam, Oldegarium, Severũ,

verũ, Patianum, Raymũdum imploraſſe, quidam Auguſtinum, vt Toletana Civitas, anno 1268. & aliæ Civitates, refert Fr. Ludovicus de los Angeles *de laud. Auguſt. fol.* 233. & 234. *lib.* 6. *cap.* 6. Baron. *in Annal. Eccleſiaſt. anno* 1268. & in Toletana Eccleſia fuit nominatus Div. Auguſtinus Patronus contra locuſtas: alij, Divum Franciſcum de Paula, qui anno 1596. liberavit vicinos Civitatis de Corillano à locuſtarum plaga, vt teſtatur Fr. Iſidorus de Paula *in vita Sancti Franciſci de Paula*, & Fr. Ioannes de Prado Yugarte *in vita, lib.* 2. *cap.* 14. Alij, Divum Severinum Confeſſorem, qui fugavit locuſtas à Provincijs de Pannonia; alij Divum Theodorum Archimandritã, qui liberavit Civitatẽ de Mezania in Regno Sciciliæ à locuſtarum morſibus, refert Leon. *in Theſaur. for. Eccleſ. cap.* 3. *num.* 39. *pag.* 4. alij Sanctum Afratres Eremitam, qui aqua benedicta conſumpſit locuſtas, vt teſtantur Leon. *Theſaur. for. Eccleſ. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 38. Ioan. Roland. *die* 8. *Ian. fol.* 489. idem Roland. *die* 11. *Ian. fol.* 698. Surio *to.* 2. *de prob. Sanct. Iuſtor. die* 22. *Aprilis*, Laurent. de Barze *in vita S. Theodor. ſect.* 8. Alij Apoſtolum Valentiæ, & & totius Hiſpaniæ Divum Vincentium, qui in Civitate Murciæ, & ejus vicinatu locuſtas deſtruxit aqua benedicta, referũt Abrahan Bzonio *tom.* 15. *à num* 1419. Leon. *in Theſaur. for. Eccleſ. d. cap.* 3. *num.* 39. alij Angelicum Præceptorem Divum Thomam Aquinatem, vt Populus de Villamediana, an. 1618. qui locuſtarum plaga oppreſſus, ſola aqua benedicta, tacta digiſto Divi Thomæ Aquinatis, (vbi hæc reliquia veneratur) in locuſtas aſperſa, ipſæ mortuæ apparuerunt, vt teſtatur Fr. Gonzalo Arriaga *tom.* 2. *fol.* 178. vbi fusè poteſt videri.

8 In hac inclyta Provincia an. 1687. plura miracula fuerunt obſervata in populis à locuſtarum peſte liberatis; Villa de Conques in Pallarien. Vicaria, mirabili Imagine Sancti Crucifixi (quæ ibi devotè colitur) licèt adfuerint locuſtæ, tempore quo ſegeſtes auratæ reperiebantur, nullum dam-

damnum ipsis intulerunt: in Montesserrato (vbi illa devotissima, & portentosa Imago Deiparę Virginis veneratur) de qua egi *in Coron. Benedictina, cap.*10. *num.*109. nullæ 9 locustæ accesserunt, nec visæ sunt, imó populi vicini,& alij, qui devotè processionaliter appulerũt ad Montemserratum, ab illarum morsu liberati,experti sũt. In Villa Bergæ (in cujus vicino Monte Collitur Imago Sanctissimæ Virginis, vocatæ *de Queralt*) fuit observatum, volatu Villã transgredilocustas,& nullum damnum incolis intulisse, nihil mirum, quia juxta sententiam, quam sequũtur Primas. Beda, Ausherto, Hugo, Bellarmin. *in cap.*9. *Apocalip.*& *de fumo putei exierunt locustæ*, locustæ sunt symbola demœniorum, & hæreticorum, & sic justè fideles rogabant Deiparam, & contra locustam clamare poterant devotè, absque merore, & animosè, *ipsa conteret caput tuũ.* In Villa Rivipulli (vbi Corpus Divi Eudaldi devotè veneratur) licèt plures locustarum turmæ accesserint, illius intercessione ab earum morsu, fructus liberati reperti sunt: miracula ergo profectò, & Dei numine magis, quàm naturæ per se agentis hęc fuisse jure existimo.

Tandem Inclyta hæc Civitas Barcinone Civium, & totius Principatus solatium quærens, sancta,& pia prodijt resolutio in Centum virali Consilio, congregato die 25. Septembris anni 1687. qua fuit statutum, Deiparam Virginem, sub invocatione *Beatæ MARIÆ de Mercede Redemptionis Captivorum*, Advocatam contra locustarũ plagam assumere, ejus divinũ Patrocinium implorando, &, quod solemnia celebrarentur quot annis in ejus devotissimo Templo, in quo descendens de Cœlo B. Virgo, Ordinem, sub titulo *Sanctæ MARIÆ de Mercede Redemptionis Captivorum*, Serenissimus Dominus Iacobus Rex Aragonum instituit, cui, & Divo Raymundo de Peñafort Ordinis Prædicatorũ, ejus Confessori, & S. Petro Nolasco divinitùs fuerat revelatũ: Civitas Bononiæ locustarũ plaga oppressa (vti Civitas Barcinone) Imaginem Deiparæ

Vir-

Virginis, Lucæ manu depictã in tutelarem accepit, vt teſtatur Leonius *in Theſaur. for. Eccleſ. cap. 3. p. 4. num. 32.* & quia ejus aurea verba devotionem fidelium explicant, & patrocinium Civium extollũt, ac ſi formata eſſent ad hũc finem, ſic tranſcribuntur. *Et in hoc optimè ſentit Religioſiſſima, multiſque nominibus memoranda Bononiæ Civitas* (ac ſi diceret Barcinone Civitas) *illa enim inter innumeras Urbis dotes, illuſtriaq; illius Reipublicæ ornamenta, quibus præcæteris immortalitatem peperit, illum nunquã ſatis laudatum, imò multis ſæculis commendandum morem amplexa eſt, vt calamitatibus afflicta, non ad execranda divinæ iræ flagella confugiat, ſed alius veriùs, præſentiuſque nacta remediũ ſe precibus totam ad Dei numen placandum gemebunda convertat. Quod vt breviori, & faciliori via aſſequatur ad D. Virginem parentẽ ſibi amantiſsimam, Advocatamque fideliſsimã nihil morata procurrit, ad illius pedes proiecta procumbit, non illinc priùs diſceſſura, quam voti compos facta fuerit.* (Ita Cõſiliarij præſentis Civitatis flexis genibus, & devoto affectu poſtrati, Deiparæ de Mercede deliberationem Centum viralis Conſilij, cum voto protectionem illius implorantes, tradiderunt.) *Indè certa peti ſuffragia, illiuſque numẽ ſupplicanti Urbi ſemper adeſſe Cives ipſi plures cognoverũt, apertiſsimaque indè ſubſidia fuerunt experti, &c.*

Ex his infero, quod primũ, principale, præcipuum, & efficaciſsimum remedium pro extirpanda locuſtarum plaga eſt, quod exorandus eſt Deus, juxta Davidem Pſalm. 106. *& clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, & de neceſsitatibus eorum liberavit eos*, & ita Dominus promiſsit Salomoni Paralip. *lib. 2. cap. 7. Apparens enim Deus nocte Salomoni dixit, audivi orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi, in domum Sacrificij, ſi clauſero Cœlum, & pluvia non fluxerit, & mandavero, & præcepero locuſtæ, vt devoret terram, & miſero peſtilentiam in populum meum: Converſus autẽ populus meus ſuper quos in-*

invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meã, & egerit pœnitentiam à vijs suis pessimis, & ego exaudiam de Cœlo, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terrã eorum, oculi quoque mei erũt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.

11 Post media Divina, Deiparæ, & Sanctorum intercessiones, remedia humana, & naturalia sunt applicanda, sic docuit Deus in lege scripta, videns Moyses afflictionem Populi serpentibus venenatũ dixit Num. *cap.* 2. *fac serpentem æneum, & pone eum pro signo*; egebat Populus aqua, jussit Dominus Moysi, *Num. cap.* 20. ibi: *Tolle Virgam, & congrega populum tuum, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram*; & Moyses, *percutiens Virga bis silicẽ, egressæ sunt aquæ.* In lege Gratiæ, ita docuit Iesus CHRISTVS, ad eũ accessit leprosus, vt sanaretur, qui dixit Math. *cap.* 8. *vade ostende te Sacerdoti, & offer munus.* Et Math. *cap.* 9. videns hominem cæcum à Nativitate fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus, & dixit ei, *vade lava in natatoria Siloè.* Hæc omnia sola divina voluntate operari poterat Dominus, & tamen docuit, in necessitatibus, & oppressionibus humanã operationem, & remedia applicari debere.

12 Ex his accedo ad remedia humana, & naturalia pro locustarum plaga exterminanda, & suppono ter anno debellandas esse. Primo ova obterendo, deindè fœtum, postremo adultas, docet Plinius *lib.* 11. *natural. hist. cap.* 19. dicens in Cyrinayca regione hanc esse legem, & eo citato Fermos. *in dict. cap. Eccles. Sanctæ Mariæ, q.* 11. *num.* 5. ad remedia accedo, & qua arte applicanda sint, sic propono. Edicto per publicum præconem prolato, ad Consules occurrat omnis plebs, & pro singulis locustis enecatis, seu ovibus destructis deferẽtibus ad Magistratus, dari debet certa quantitas de publico pro servitijs, & laboribus in hoc opere impensis; effodatur terra vbique, obterantur ova, fœtus vero sic enecabi-

tur, linteis vaſtis, & altis prælongis haſtis affixis cingatur ea terræ portio, in quâ plebs ſe contulerat, moxque magnis clamoribus cõfertim editis perterrabuntur locuſtæ, & clamorem, ſtrepitumque fugientes, in oppoſitam ſe partẽ conferantur, ibi vero plebs gregatim incedẽs injectis linteis comprehendant, & in ſaccos vaſtiſsimos immitant: alia arte deijci poſſunt locuſtę, flabellis multis aer quatiatur, aerem dimotum aversãtes ſeſe alio locuſtæ conferũtur, nempè in oppoſitam, vndè deijciũtur partem, mox ibi foſſæ extant apparatæ, in quas, ventum fugientes locuſtæ ſeſſe ſpontè demittunt, quaſi à flabellorum agitatu ſecurę futuræ, tunc vero vbi plena est fovea, locuſtarum agminibus ligneis maſsis contundãtur, vel in ſoccos ad præmium recondantur, & Magiſtratui adferantur. Applicabuntur tamẽ prædicta manè, & veſperè, non autem, orto jam ſole, quia tunc locuſtæ volitant, & illius calore perſpicatiores reddũtur, facilè decipi, vt capiantur, poſſunt: hæc ſunt remedia practicata, & vrgentiora, vt docet Vallderiolæ *obſervat. med. lib.* 2. *obſervat.* 1. quæ remedia vti principalia refert Fermoſ. *in dict. cap.* 10. *Eccleſia Sanct. Mariæ, quæſt.* 11. *num.* 4. ibi: *Quotidiè, & habitatores per Parochias, & vicinos quotidiè congregatos fuiſſe ad eam colligẽdam, cum ſyndonibus, & ſepelliendam in foſsis factis, & ſic peſtem effugeremus, quæ ex ejus peſsimo fœtore graſſari valuiſſet*; varia apud varios excogitata ſunt remedia, quibus huic imminenti malo conſultiſsimè męderi valet, vt videre est, apud Vliſſem Aldrovandum *in orni theologia. lib.* 10. *cap.* 5. *& lib.* 12. *cap.* 6. novum tamen remedium vtiliſſimum eſſe judico, videlicèt, arari terras heremas (vbi varia locuſtarum ova ſolẽt educi) postea cum inſtrumento, vulgo *raſcle*, eas terras obtergere, & cum herbis ibi recollectis ignem immittere, & ſic enecabũtur locuſtarum ſemina, hoc remedium practicatum fuit in aliqua Cathaloniæ parte, & experientia docuit fuiſſe efficaciſsimum, alia remedia tradunt Caſius Dioniſ. *in tract. de agricult. lib.* 13.

cap.

*cap.*1. D.Ioan.de Quiñones *in pract. de locust. cap.*3. Fr.Petrus Martyr de Buenacasa *in allegat. Motivos por los quales nos castiga Dios regularmente con la plaga de la langosta.* Raymundus Queraltó V.I.D. publicus professor in Vniversitate Illerd. *in alleg. Paper en que se notan, &c. impress. Illerdæ, anno* 1687. Magister Bartholomeus Ximenez Paton. *in discursu de locusta, §.* 2. Et reassumendo hanc materiam pro ea intelligenda, & discenda, vide ex Sacra Pagina *cap.*30. Proverb. ibi: *Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas.* Deutheron. *cap.*28. Ioel *cap.*4. vbi Pineda in illis verbis: *excussus suum sicut locusta.* Ecclesiast. *cap.* 12. Prophet. Nahum *cap.*3. Hyeremias *cap.*46. & Ioel. *cap.*1. & 2. & Amos *cap.*7. Paralip. 2. *cap.* 7. Iudicum *cap.* 6. & Exodo *cap.*10. Ex jure Canonico *cap. Revertimini* 65. & Can. *Decimæ tributa* 66. 16. *quæst.*1. & Can. *Majores nostri* 8. *eadem quæst.* 7. *cap. propter sterilitatem* 3. *de locato*, vbi Brito, & Barbos. *in Collectan. nu.*12. Ex jure civili *l. ex conducto* 15. *§. si vis, l. si merces, §. vis major. vbi repetentes, ff. locati, l. licèt* 8. & magis expressè loquitur textus *in l. excepto* 18. *Cod. de locato.* Ex jure Castellæ Domini Regis Alphonsi *l.* 22. *tit.*8. *partita* 8. DD. legantur sequentes Arias Montanus, *vbi supra, & in cap.* 2. *Ioel.* Pierius Valerianus *in suis Hieroglyph.* Antonius Ricciardus Brixianus *in suis com. symbolicis, tom.* 1. *littera L. verbo Locusta*, Martin del Rio *in suis Adagialibus juris, §.* 336. *Adagial.*336. *par.*2. Petr. Bercor. *in Dictionario, & in suo Reduct. Morali, lib.*7. *cap.*46. Vlisses Aldrovād. *lib.* 4. *de insectis, cap.*1. Gauden. Merula *lib.*4. *de memorabilibus, cap.*35. Heixamer. *cap.* 24. Corneus Iancenius *Proverb. cap.*30. *& super cap.* 12. *Eccles.* Dioscorides *lib.* 2. *de Medica materia, cap.* 46. Beda *de Locis Sanctis, cap.*14. Sanct. Basil. *in Humil.* 8. Sanct. Ambros. *lib.*5. Sanct. Hieronym. *lib.*2. *contra Iovinianū.* Paul. Oros. *in lib.*5. *Adversus Paganos historiarum, cap.*11. Iosephus *de Antiquitate, cap.*13. *lib.*2.

Laurētius Surio *to.* 2. *de probatis SS. Historijs in Vita S. Theodori Archimādritæ*, Petrus Rausanus *in Vita Sanct. Vincentij, lib.* 3. *in fine*, Iulius Cæsar Scaliger *de subtilitate ad Cardanum exerci.* 192. Vvecchcr. *in tract. de Secretis, lib.* 8. *tit.* 21. Cæsar Baronius *vbi supra, & an. Christi* 835. *tom.* 10. *lit. D. fol. mihi* 583. Anton. Marsil, *de Hydragiologia, sive de aqua benedicta, sectione* 3. *cap.* 6. *num.* 46. Diodorus Sicculus *lib.* 3. *cap.* 1. Ludovic. Cel. Rhodiginus *lection. antiquar. tom.* 3. *lib.* 28. *cap.* 2. *& lib.* 30. *cap.* 22. Olaus Magnus *in Historia de Gentibus Septentrionalibus, lib.* 22. *cap.* 2. Hypolit. Riminal. *consil.* 40. Ciruelus *de reprobat. superstition. par.* 3. *cap.* 10. vbi Iofreu *in addition.* Santoro *in Agiographia, & Vita SS. in Vita S. Gregor. Ostien. Episcop.* Gregor. Thuronen. *lib.* 6. *Historiæ Francorum*, Albertus *lib.* 26. Ant. Bonif. *rerum Ungariæ, lib.* 9. *decade* 2. Claud. Minoes *super emblema* 127. *Alciati*, Fasella *lib.* 9. *posterioris decadis, de rebus sicculi, cap.* 5. *ad fin. fol.* 512. Petrus Bizar *in Histor. & Anal. Senatus Populusq; Genuensis*, Menoch. *de recuperanda possessione, remed.* 12. *à n.* 36. Ioan. Bodin. *in Theatro Naturæ, lib.* 3. *pag.* 312. *S. Ambro.* citat⁹ per Guillē Stukio *in tract. Antiqui. convivial. cap.* 9. *lib.* 2. Lauren. Beyerlin. *in Magno Theatro vit. huma. varijs in Locis*, Hieron. Zurita en sus Anales de Aragon, *to.* 3. *lib.* 2. *cap.* 12. Ludovic. Cabrera de Cordova *lib.* 2. *de Don Felipe II. Rey de las Españas., cap.* 15. Tit. Liv. *lib.* 30. *decad.* 5. Cardin. Tusch. *pract. concl. conclus.* 439. *verb. Locust.* Avendaño *in cap. Pratorum, par.* 2. *cap.* 10, *nu.* 26. *& de exequendis mandatis, par.* 2. *cap.* 10. *num.* 26. *& de justa impositione tributi. fundamento* 5. *causa* 5. *num.* 13. *pag.* 21. Mexia *de taxa panis, concl.* 5. *nu.* 41. Bovadilla *in sua Politica, lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 292. *& lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 41. *tom.* 2. Villadiego *in sua Politica, cap.* 5. *in declaratione, §.* 30. *& 32. à num.* 76. *& 77.* latè Quiñones *in suo tractatu de las langostas*, Borgin. Cavalcan. *decis.* 44. *n.* 100. *par.* 1. Cujacius *ad l. certi juris, Cod. de locato,*

Ama-

Amaya *in dict. lib. 3. observ. cap. 3.* qui plures citat inter quos, Iulium Obsequens, Gotoffredum, Cerda, Plinium, & Velascum in locis per eum citatis, & sunt videndi Hieronymus Magon *decis. Floren. 67.* Ioan. Montolonius, cum alijs pluribus, quos citat Quiñones *in dict. tract. de las Langostas*, Riccius *in collectaneis, part. 4. collect. 1033.* Aylon in Antonium Gomez *to. 2. cap. 3. de locato, & conducto, num. 19.* qui citat Narbonam, Reginaldum, Larrea, & alios, Fermos. *ad cap. Ecclesia Sancta Maria 10. de Constitut. q. 11.* Gonzal. Tellez *in commen. ad text. in d. cap. propter sterilitatem 3. ex num. 3.* Capic. Latr. *decis. 18. lib. 1.* vbi Michael. Angel. Guizzius *num. 26. & facit decis. 171. lib. 2.* Solorçan. *de jure Indiarum, tom. 2. lib. 1. cap. 19. num. 37. & cap. 21. ex num. 18.* Ægydius Bosius *in dict. tractatu de remissione merced. conduc. num. 33.* faciunt adducta à Ciarlin. *controv. foren. lib. 1. cap. 47. à nu. 33.* & à Valeron. *de transact. tit. 1. quæst. 1. à num. 21.* Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 1. casu 80. num. fin.* Carroc. *de locat. & conduc. par. 4. tit. de casib. quæst. 12. num. 32.* Amobius *lib. 1.* Lelius Biscicola *lib. 27. hor. succ. cap. 21.* Forner. *rer. quotid. lib. 6. cap. 27.* Petrus Gregor. *sintagmat. jur. univers. p. 1. lib. 4. cap. 5. num. 16. & p. 2. lib. 9. cap. 26. num. 32. & p. 3. lib. 31. cap. 13. & lib. 36. cap. 18. num. 8.*

13 Videamus nunc, quando locustarum plaga in Populo, vel Provincia aliqua immineat, tota illa exterminatio, & collectio, vel exorcizatio quibus expensis facienda sit; dico, quod facienda est expẽsis publicis, eo quod, licèt locusta in particulari prædio nascatur, quia tamen hij indè errando evolat, paretque omnibus prædijs, & messibus nocumentum, debet exterminari expensis publicis, ratio est, quia publica bona vsibus publicis, & civibus omnibus proficuis expendenda, & eroganda sunt juxta text. *in l. vectigalia 10. l. fin. Cod. de rect. & com.* docent Villadiego *in polit. cap. 3. in declarat. §. 30. & 32. num. 72.* Bovadilla *in polit. tom. 2. lib. 5. cap. 4. num.*

nu. 41. Quiñones *in d. tract. de locusta, cap.* 4. *num.* 7. Admittunt tamen aliqui distinctionem, quam ex Avendaño *lib.* 2. *pratorum, cap.* 10. *nu.* 26. & Megiæ *in prag. panis, concluſ.* 5. *num.* 44. & 46. tradit Fermoſ. *in dict. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, quæſt.* 11. *num.* 8. *de conſtit.* Dicentes, quod ſi locuſtæ, vel vermes in vineis, vel meſsibus alicujus naſcantur, compelli poſsit, vt ſuis expenſis ipſe ſolus capiat, & occidat locuſtas, vel vermes prædictos, ne indè prodeant, & aliorum meſſes, vel fructus comedant, quod ſi locuſtæ in terris communibus naſcantur, tunc expenſis publicis devaſtari, & extirpari debere, hiſque deficientibus collectam imponendum Civibus juxta patrimonium cujuslibet, *ex l. omnes, Cod. ſine cenſu, vel reliquis*, & in tantum procedere, quod ſi communitas, vel conſilium ſit inops, ac nulla bona habeat, vel patrimonium ejus ſit exiguum, vel adeo debitis onuſtum, vt proprijs expenſis locuſtas colligere, vel occidere nequeat, prævia Senatus licētia collectam imponere ad hunc effectum poteſt, docet Fermoſ. *d. q.* 11. *num.* 11.

14 Cæterùm hæc diſtinctio an in particulari, vel communi prædio locuſtæ naſcantur, vel ſint, tuta non eſt, vt docet Narbona *in recopil. leg. Hiſp. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. *del conſejo del Rey, l.* 57. *gloſ. vnic. nu.* 6. Quia vtroq; caſu, ſi communitas, vel concilium habeat vndè expenſas erogare poſſit, pecunijs publicis ſint faciendæ: nam genus iſtud animalium errans eſt, & inconſtans, huc,, vel illuc facile volans, nec in vno loco ſemper incidens, quia ventus vrens paſsim levat locuſtas, & adlōginqua prędia conducit, juxta ta illud Exod. *cap.* 10. de quo *ſup. num.* 1. quo circa, cum locuſtæ facilè de vno ad alium locum pertranſeant, commune damnum dici poteſt, atq; ob id expenſis publicis erit reparandum.

15 Clerici debent, cum propria oppidorū deficiunt, contribuere ſimul cum laicis pro extinguendis locuſtis, vermibus, graculis, vel Bruchulis, &c. cum horum de extinctio, atque devaſtatio ęque proficiat, tam Cle-

ri-

ricis, quam laicis, defendunt Magia *in d. prag. conclus. 5. num. 41. & 46.* Salzed. *in addit. ad prax.* Bernardus Diaz *cap. 55. vers. Quarto nec*, Avendaño *in tract. de just. impos. tributi fundi, caus. 15. num. 13.* Bovadilla *lib. 2. cap. 18. num. 192. & lib. 3. cap. 4. num. 41. in polit.* Quiñones *d. cap. 4. de locusta, nu. 35. & 36.* Fr. mmanuel Rodriguez *qq. regul. to. 1. q. 66. vers. Ex dictis.* Dicentes, vt à contributione illa non sint aliqui excusandi quocunque privilegio exemptionis, sic vt Ecclesiæ, Monasteria, Religiosi, Milites, Clerici, & aliæ quęcunque Ecclesiasticę personæ ad locustarum interfectionem, & extinctionem contribuere teneantur, cum cõservet vtilitatem publicam fructuum, etiam suorum, & decimarum commodum, nõ secus, ac in alijs quibuscunq; rebus publicam vtilitatẽ concernentibus Ecclesiasticę personæ contribuere tenentur, vide Fermos. *d. cap. 11. à n. 13.* non in subsidiũ, & facta priùs excussione in bonis laicorum, vt voluit Cavalcan. *decis. 44. num. 10.* loquens in terminis locustarum, quia eum impugnat Narbona *loco supra citato, à num. 20.* Tamen hæc compulsio debet fieri per Ecclesiasticos Iudices superiores, docent Molin. *de just. tom. 3. tract. 2. disp. 272. num. 5.* P. Diana *p. 1. tract. 2. resol. 75. in vers. Nec etiam*, Salas *de legibus, disp. 14. sect. 9. & 11. num. 114.* quibus adhæret Fermos. *d. q. 11. num. 19* quidquid dicat Narbona *loco citato, à num. 28.* Ad hanc etiam contributionem tenentur hi, qui propter vicinitatẽ damnum timere facile possũt, cum etiam eorum res agatur si non considerato præsenti statu, perpenso tamen damno futuro, quod sine dubio patientur, si salubri remedio ante tempus non occurratur, Narbona *in loco sup. citato, num. 10.*

16 Benè verùm est, quod prędia illa, quæ majori beneficio afficiuntur, in contributione, & impositione collectæ plus multo onerandа sunt, cum rationi consentaneum sit, vt qui præcipuè beneficijs vtitur sit etiam in contributione præcipuus, argum. *l. omnes, l. pro locis, Cod. de annon. & tribut.*

but. lib. 10. in terminis contributionis pro locuſtarũ extinctione, tenent Bovadilla *in polit. d. cap.* 4. *num*, 41. Quiñones *d. tract. de locuſtis, d. cap.* 4. *num.* 12.

17 Vrebatur hæc Provincia locuſtarum plaga, affligebatur Excellentiſsimus Dominus Marchio de Leganès, Locumtenẽs, & Capitaneus Generalis præſentis Principatus, (cujus laudes decantavi, *to.* 1. *deciſ.* 10. *nu.* 104.) commune, & particularium damnũ ſentiens illarum occaſione, miſsit per Provinciam Senatores, vt ſolantes populos in afflictione poſitos remedia pro locuſtarum extinctione, & devaſtatione applicantes hæc mala deſtruerentur, & Dominis Deputatis Cathaloniæ reſcripſit, ibi: *Reconociendo, quan publicos, y laſtimoſos sõ los eſtragos, que ha cauſado, y amenaza la Langoſta en eſta Provincia, no los expreſſo à V.S. ſi ſolo, que conſiderando, que en la repreſentaciõ de V.S. eſtà comprehendida la de todo el Principado, ninguno mas que V.S. intereſſa en los alivios, que mirar à remediar todas calamidades, y preſervar las que podian ſeguirſe; y hallandome penſando expedientes, no he querido tomar reſolucion, haſta entender de V.S. los medios, que diſcurriere en eſta materia, para ayudar à los naturales, que huvieren de ocuparſe en el trabajo de matar la langoſta, y lo que para ſu extincion juzgare ſe deve hazer: perſuadiendome de las atenciones de V.S. que las moſtrarà muy cumplidas en ocaſion tan vrgente, gaſtando el dinero neceſſario, pues en eſta precaucion, y defenſa eſtà vinculada la Generalidad, y en la parte que pudiere ofrecerſe reparo, yo por la mia darè à V.S. los deſpachos que conduzgan à ſu reſguardo, eſperando del zelo de V.S. que ganarà los inſtantes de tiempo, que pide la celeridad de la ocurrencia, y me participarà quanto antes ſu ſentir. Guarde Dios à V.S. muchos àños como deſeo, Barcelona* 22. *de Iunio* 1687.

El Marques de Leganès.

Señores Diputados del General de Cathaluña.

Iuſ-

18 Iussum dicti Excellentissimi Principis venerantes Deputati, varias excogitãtes precautiones, & media opportuna, non ratiocinantes, nisi ad exequẽda superioris precepta, cõmune beneficiũm Provinciæ attendentes, deliberarunt, & humilibus precibus supplicarunt Excellentissimũ Principem, vt ipsis concederet licentiam, Congregationẽ Senatorum eligi, vt illorum censura, doctrina, & experiẽtia aperiretur via Deputatis, qui eorum Consilio muniti, (non obstante dispositione capitulorum Curiæ) liberam haberent facultatem Generalitatis pecunias expẽdere pro locustarum extinctione, & devastatione, quorum supplicationibus annuẽs Excellentissimus Domin. Prorex, fuerũt per ipsi nominati, Regij Senatores sequentes Don Michael de Cortiada Regens Regiam Cancellariam, Don Iosephus de Balaguer, Don Petrus de Amigant F. Advocatus, Magnificus Ioannes de Colomer, Magnificº Raphael Nabona, Don Christophorus de Potau, D. Iosephus Pastor, & Mora, Magnificus Fracisscus de Portell, & ego eorum minimus, qui post multas sessiones votum in scriptis redigentes, & firmantes declaravimus, posse, & debere Deputatos pecunias Generalitatis erogare pro extinctione, & devastatione locustarum, non obstante dispositione capitulorum Curiæ, & licèt votum doctrinis orbatum reperiatur in regestis Domus Deputationis, tamen illud Doctorum auctoritatibus exornare decrevi, vt cunctis pateant fundamẽta, quibus moti fuimus.

SEQVITVR VOTVM.

19 *EN lo fet consultat per los molt Illustres Senyor Deputats, y Obydors de comptes del General de Cathalunya, als Nobles, y Magnifichs Regent la Real Cancellaria, y Doctors de la Real Audiencia infrascrits, tenint*

expressa llicencia del Excellentissim Senyor Marques de Leganès, Llochtinent, y Capità General del present Principat, sobre si poden gastar las pecunias del General per la extinctiò, y matansa de la Llagosta, que oprimeix lo present Principat. Vistos los Capitols de Cort 2. 34. y 39. de las Corts del any 1599. Vista la resoluciò de las personas juntadas del tres Estaments, feta en lo any 1631. sobre la peste que hi havia en Perpinyà, y alguns Llochs circumvehins della, com també en la Vila de Puigcerdà. Vist lo paper de 22. de Iuni del corrent any, escrit per sa Excellencia à dits molts Illustres Senyors Deputats; vista la Concordia feta ab los acrehedors de la present Casa de la Deputaciò; vist lo de veurer.

Atenent, que encara que lo cap. de Cort 2. del any 1599. estatuesca, y ordene, que los Deputats, y Ohydors no pugan gastar pecunias del General, sino tant solament per defensiò de las Generalitats, drets, y libertats de la Terra, è per casos de alegria, de vinguda de Rey, coronaciò, ò noces, demonstracions de dol, y compres, y obres necessarias, y no per altres casos. Y en lo cap. 34. de ditas Corts de 1599. estigue disposat, que los Assessors del General no se entremeten en lo que tocarà à la exacciò dels deutes del General, ni en lo que los Deputats hauràn de gastar; perque com ja està dit, la intenciò de

la

la Cort es, que Deputats no pugan gastar desta hora en avant en res, sino tant solament ab allò, que conforme à capitols de la present Cort los serà concedit, y no altrament: Y en lo cap. 39. de las matexas Corts 1599. que dispossa sobre la interpretaciò dels capitols de Cort estatueix, y ordena, se hajen de servar aquells à la letra, y de la manera jauhen: Y encara que en lo cas de la peste del any 1631. que era en Perpinyà, y alguns Llochs circumvehins à ella, com també en la Vila de Puigcerdà, la Magestat del Serenissim Senyor Rey Don Felip IV. (que està en lo Cel) y per son Excellētissim Senyor Llochtinent, y Capità General del present Principat, com també per la Ciutat de Gerona se hagues demanat als molt Illustres Senyors Deputats, y Obydors de Comptes, que de la maça dels diners de la Generalitat se gastàs una porciò per lo remey, y extinctiò del contagi, que en ditas parts era per evitar, que no se estengues dit mal contagiòs per lo present Principat, foren nomenades, y juntades en la present Casa de la Deputaciò differents persones dels tres Estaments, per las quals desprès de varias Juntas, y en consideraciò, y força de dits capitols 2. y 39. del nou redres de las Corts del any 1599. per no trobarse dit cas de la peste, expressat en dit cap. 2. y parlàs aquell ab paraulas taxativas, y exclusivas, resolgueren,

no poder dits molt Illustres Senyors Deputats, y Obydors expendrer, ni gastar pecunias de la Generalitat per dit fet, y cas de la Peste.

Pero atenent, que per la Institució de la Generalitat del present Principat, com també per vs, practica, y antiquissima observancia, y altrament los molt Ilustres Senyors Deputats poden, y deven expendrer, y gastar las pecunias de la Generalitat en casos de guerra, fent lleuas de soldats, formant Tercio, ò Tercios segons la necessitat obliga, per exptllir als enemichs, que invadeixè la Provincia. (A) *Y lo mateix haje de ser en casos semblants, com es la extinctiò, extirpaciò, y matansa de tanta immensitat de Llagosta, que oprimeix lo present Principat, menjat, y devastant los fruyts, que se troban en la terra, perque la Llagosta es lo mateix que la guerra;* (B) *Perque si menjan los fruyts de la terra, pareix, que maten los homens* (C) *y pera deballar las Llagostas se han de formar exercits de homens,* (D) *com si se hagues de pelear contra los Enemichs:* (E) *de tal manera, que los que aniràn à matarla si fugen se reputan per desertors,* (F) *com los soldats en la Milicia.* (G) *Atenent axi mateix, que per lo dit cap. 2. de las Corts del any 1599. està disposat, que los molt Illustres Senyors Deputats, y Obydors, pugan gastar las pecunias del General per defensa de las Ge-*

(A) Est certa propositio, observata semper in domo Deputationis, vbi extant varia exemplaria, & vota, quæ cõsulto ommitto ne molestus sim, & docuit Mieres *collat. 7. num. 6. in cur. Dertusæ Dom. Reg Eleonor*, ibi: *Oportuit introducere generale, quod habet onus expensarum tempore guerræ pro defensione Principatus Cathaloniæ.*

(B) Locustarum plaga idem est, quod Bellum Magon. *d. decis 67. n. 6. vers. Hic autẽ in fin.* exornatur ex his, quæ dicam *lit. E.*

(C) Quando fructus, & segetes locustæ tollunt, vtique homines necare videntur, Magon. *d. decis. 67. num. 16. vers. Hic autem in fin.*

(D) Locustarum dira voracitas vbicunque impellitur, tantam pestem frugibus affert, vt summa diligentia opus sit, quodque non minùs hominum agmina colligantur, Magon. *decis. 67. n. 11. cum seq.* Panormus *de locat. & conduct. d. cap. 46. nu. 61.*

(E) Quam si adversus hostes dimicandum foret, vt de Gn. Sicinio Prætore refert Livius *lib. 2. decad 5* & meminit Plin. *hist. nat. lib. 11. cap. 29.* Pation. *dict. cap. 46. n. 61.* Apocalyp. *cap. 9. vers. 7.* ibi: *Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium*, vide Cornel. à Lapide *ad d. cap. 9.* Biblia maxima *ad d. cap. 9. in gloss.* Tirino ibid. *Sed, & robore, audacia, & vsu bellico, forte etiam magnitudine & forma similes erunt equis bellicis*, & Eod. vers. 7. ibi: *Et facies earum tanquam facies hominum*, & vers. 9. d. cap. ibi: *Et habeant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum, sicut vox curruum equorum multorũ currentium ad bellum*, Glossa Arabica, ib.: *Erant illarum pecto-*

Generalitats, (H) *y lo cas mes proporsionat, y aplicable, es lo presẽt de la extinctiò, y matansa de la Llagosta, perq; si esta no se extinguia, y matava, valdriã molt menos los drets de la Generalitat, q̃ per la pobreça, y falta de fruyts,* (I) *ques menja la Llagosta;* (K) *no y hauria que bollar, ni arrendar, perque faltaria lo comerci.* (L) *Atenent semblantment la necessitat, y vtilitat publica, que conserneix en la extinctiò, y matansa de la Llagosta, perque no falte lo comers, per falta de vivers, y manteniments, y no se hajen de despoblar moltas Vilas, y Llochs per la pobreza dels nuturals,* (M) *anantsen la gent à Terras estranyas pera poder viurer, en lo qual cas també es licit lo expendrer, y gastar las pecunias del General.* (M)

Sens que obste lo dit cap. 2. de las Corts del any 1599. que estatueix, y expressa los casos, en que poden los molt Illustres Senyors Deputats, y Oydors gastar de las pecunias del General, y no en altres casos; perque las paraulas de dit capitol, y no per altres casos, *se han de entendrer per altres casos semblants, y no de altres casos majors dels expressats en dit capitol,* (O) *y no te dubte, que lo cas present de la extinctiò, y matansa de la Llagosta, es sens comparaciò molt major dels expressats en ell, per los motius dalt pon-*

de-

pectora loricata de loricis ferreis, Gloss. Etyop. *Et strepitus pedum earum, sicut strepitus multus currũ, quos currere faciunt equi ad prelium*, Sanctus Pagninus, ibi: *Similes equis currentibus ad bellum.*

(F) Et Cerenayca erat lex, vt desertoris pœna teneretur, qui ingentem vim, & fœtũ locustarum non debellasset, refert Alex. ab Alex. *gen. dier. lib. 5. cap. 5.* Magon. *d. decis. 67.* Pationes *d n. 61.*

(G) *L. desertorem, §. desertor. ff. de re milit.* Ayala *de jur. belli, lib. 3 cap. 12.*

(H) La Deputació, y General fou introduhit, y format per servey de Deu, del Rey, Cort, Concell, per defensa, y ajuda de la Terra contra enemichs, y de ses perrogativas generals, y particulars, per la conservaciò, y observança de las lleys, y libertats, y acudir al repato de las violades, y per conservar lo estat, y publica vtilitat de la Terra, y per ajuda, y subvenciò de ditas cosas, foren imposats los drets del General, y Bolla, docet Bosch. *tit. de honors de Cathalunya, lib. 4. cap. 2.* Solson. *Stil. capibre. de form. amortizat num. 8. fol. 73.* Berart. *in specul. visit. cap. 14. n. 1. & 2. cum seq.*

(I) Argumentum ab inconvenienti validum est in jure *vulgata ll.*

(K) Vide Adam Contkem *polit. lib. 2. cap. 14. §. 2.*

(L) Scaccia *de comerciis &c.* & politici cum Div. Thoma *de regim. Princip.*

(M) Vide Adam. Contkem *polit. lib. 2. cap. 14. §. 2.*

(N) Vide relata in *lit. H.*

(O) Barbos. *de dict. vsu freq.*

derats, aixi per ser guerra la Llagosta, y la necessitat, y vtilitat publica, y de altre part ser lo cas present compres en dit capitol de Cort baix de las paraulas per defensio de las Generalitats, *com se ha dit.*

Tampoch no obsta lo cap. 34. *de ditas Corts del any* 1599. *en aquellas paraulas*, y no altrament. *Perque aquest capitol te relaciò al cap.* 2. *y com aquest no obste, tampoch no obsta aquell, y en tot cas las paraulas*, y no altrament, *no comprenen, ni poden compendrer lo cas present* (P) *en que corran los motius dalt expressats, y la epiqueya, que nosaltres diem equitat, ho dicta en esta conformitat.* (Q)

Semblantment no obstan las paraulas del cap. 39. *de las Corts del any* 1599. *que los capitols de Cort se han de servar à la lletra, y de la manera que javen*; (R) *perque la interpretaciò significativa, ò declarativa, es natural, y necessaria, que per ningun dret Civil, ò Lley se pot prohibir,* (S) *y semblant interpretatiò no està llevada per dit capitol de Cort, per no ferse per extensió, sino per intenciò; y axi ho entenguè sa Magestat, y la Cort, que encara que se haje de entendrer à la lletra, no exclou la declaraciò.*

Ni tampoch obsta lo exemplar de la peste en la Vila de Perpinya en lo any 1631. *y de alguns Llochs circumvehins, y de la Vila de Puigcerdà, en*

que

dict. 26 n. 2. & maximè, n. 6.

(P) Barbos. *de dict. vsu freq. dict. 24. num. 2.*

(Q) Æquitatis munus est in suppiendis his, quæ in legibus videntur quodammodo deesse Calvin. *de æquit. cap. 78. num. 28.* & aliis in locis Sanct. Tho. *2. 2. q 120. art. 1.* ibi: *Bonum autem est, pratermissis verbis legis, sequi id, quod poscit iustitiæ ratio, & communis vtilitas, & ad hoc ordinatur Epijkia, quæ apud nos dicitur æquitas.* Sayrus *in clavi Regia, lib. 12. cap. 9. num. 4.* Excellentiss. Dom. Vicecanc. Crespi *obser. 3. num. 63.* Regens Matheu *de Reg. Reg. Val. cap. 3 §. 1. n 104.* Bonacina *disp. 1. q. 1. punct. 1. num. 9.* Adam. Contzen. *lib. 5 polit. cap. 12.* Mayado *perfect. confes. to. 1. lib. 3 p. 4. tract 4. docum. 1 nu. 1. & 6.* in Papinian. *tit. 1. princ. 2. illat. 1.* ibi: *Denique placet diffinitio illa æquitatis, vt sit legis scriptæ æquamentum ad hominum vtilitatem reductum, vel non scriptæ legis supplementum.* Idem *d. princ. 2. illat. 4. & illat. 7. & tit. 2. princ 10. illat. 5.* Dom. Peguera *to. decis. 51. tota.*

(R) *Constit. 1. tit. de interpretatio de vsatges, &c.* Dom. Oliba *de act. par. 1. lib. 3 §. sunt preterea, n. 22.* Ferre. *3. p. obser. cap. 7. n. 4. & cap. 425. n. 5.* Ramon *cons. 71. n. 12. & cons. 90 n. 4.* Otros cita el Doctor Anys de Valentia *en la illustras. à la const. 7. tit. de elect. dels Doctors de la Real Audiencia, cap. 1. num. 1.*

(S) Excellentissimus Dominus Vicecanc. Crespi, *obser. 1. n. 20. §. 3. & 4.*

que se resolguè per las Juntas de las personas dels tres Estaments, no poder en aquell cas gastar de las pecunias del General, perque la dita resolucio se funda per no ser expressat lo cas de la peste en dit cap. 2. del any 1599, y no tenint lloch, ni entrant la disposicio de aquest capitol en lo cas presèt per las rahons motivades, tampoch no ha de tenir lloch la resolucio, que à les hores se prenguè: Ademes, que en lo cas del any 1631. la peste sols era en la Vila de Perpinyà, y alguns Llochs circumvehins, com també en la Vila de Puigcerdà; pero en lo present cas la Llagosta pren, y ocupa casi tot lo Principat de Cathalunya, ab que concorra molt gran diversitat del cas de la peste de Puigcerdà, al cas present de la Llagosta. (T)

Y finalment, la Concordia feta ab los acrehadors, no pot impedir, que no obstant aquella no pugan los molt Illustres Senyors Deputats gastar las pecunias del General per la extinctio, y matansa de la Llagosta, axi com no pot impedir lo gastar per obs de la guerra per expellir los Enemichs, com per la defensio dels drets de la Generalitat, com per la necessitat, y vtilitat publica: Quant hi mes, que en la matexa Concordia està pactat, que sempre, y quant per algun accident, ò altrament se offeris hauer de pagar lo General alguns gastos extraordinaris,

(T) Licèt pestis sit bellum divinum, & valeat argumẽtum à bello ad pestem, Roland *cons.* 82. *n.* 15. *lib.* 1. Ioa. de Amicis *cons.* 39. *n.* 7. Neguzant. *cons.* 51. *n.* 6. Cœphal *cons.* 716. *nu.* 19. Lancellot Gadiav. *cons.* 6. *n.* 14. Thesaur. *q.* 13. *nn.* 6. *lib.* 1. Boer. *decis.* 228. *n.* 8 & maior sit pestis, quam bellum, & maiorem excusationem præbeat, Barth. *in l. naturaliter, n.* 23. *in fin ff. de vsucep.* Corn. *cons.* 128. *n.* 8. & 27. *ad med. lib.* 2. Velasc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 21. Thesaur. *qq. forens. q.* 13. *nu.* 6. *lib.* 1. Tamen, quando pestis fuerit parva dicit Mozzius *tit. de locat. cap.* 9 *n.* 4. quod non est facienda remissio mercedis, quam sequitur doctissimus Petrus Pacionus *de locat. & conduct. cap* 46. *nn.* 7. 8. & 19. Enquomodo in casu pestis habitæ, et in Villis Perpiniani, & Podiceritani fuit resolutum generalitatis pecunias expendi non posse, quod diversum forçan esset, si pestis (à qua Deus sua divina misericordia nos liberet) foret per totum Principatum.

ris, que no se podan prevenir, que en tal cas la quantitat, ò quantitats que se rebrà, ò pagarà per dits gastos se haje de rellevar de las 12. milia lliuras. (V)

(V) Transactionis vinculum fortissimum est. Valeron *de transact. in præm. n.* 44.

Per tot lo que, y altrament son de vot, y parer, que los molt Illustres Senyors Deputats, y Oydors poden, y deven gastar las pecunias de la Generalitat per la extinctiò, y matansa de la Llagosta, y per est effecte, que pot, y deu lo Procurador Fiscal dònar suplicaciò als molt Illustres Senyors Deputats, y Oydors, dedubint en ella los estragos, y la gran abundancia de la Llagosta, quey ha, que es casi en tot lo Principat, offerint en ella informaciò de tot, y aquella cometen dits molt Illustres Senyors Deputats als Magnifichs Assessors, perque ho declaren de justicia, conforme en alguns casos de guerra contra los Enemichs se ha estilat. Barcelona als 6. de Setembre de 1687.

20 Voto prædicto firmato per Nob. & Magnificos Dom. R. A. Senatores, & tradito Deputatis, & Auditoribus Computorũ, fuit jussum Assessoribus Deputationis Domus, vt provt juris fuerit declararent circa prælibata, & per eos more solito, & juris ordine servato fuit declaratum, provt sequitur.

In facto P. F. pro extirpatione Locustarum.

21 Die 8. *Novembris* 1687. *Visa supplicatione per P. F. G. C. oblata die 2. Septembr. proxime dimissi in, & cum qua ob causas, & rationes in ea, & in voto exhibito expressas supplicat, quod Admo-*

dum

dum Illustr. D. Deputati, & Assessores computorum de pecuniis Generalitatis expendant vnam, aut plures quantitates, vt conveniens apparuerit ad effectum applicandi remedia pro expulsione, & extinctione vniversalis plagæ locustarum, quæ oprimit ferè ōnes populos hujus Principatus, comedendo, & devastando omnes fructus terræ; subveniendo de pecuniis Generalitatis, Universitates, quæ ob earum inopiam minimè possunt suportare expensas ad dictum effectum necessarias, ob quam causam jura Generalitatis minuuntur, & deteriorantur, taliter, quod dicta vniversalis plaga Locustarum attēta illarum nutrice inichilabuntur dicta jura Generalitatis, offerendo de prædictis informationē: Visa cōmissione dictæ causæ facta infrascriptis Assessoribus, & provisione, quod recipiatur informatio. Viso epistolio, sive littera Excellentissimi Domini Marchionis de Leganès, Locumt. suæ Maiestatis (quem Deus protegat) in hoc suo Principatu; data 22. Junij proximè elapsi missa Admodum Illustribus Dominis Deputatis, & Auditoribus Computorum, eis cum suo solito zelo, referendo, clades, seu strages, quas Locustarum edacitas faciebat in hoc Principatu, minando majores, si remedia non adhiberentur expendendo dictos Admodū Illustres Dominos Deputatos, & Auditores Computorum pecuniam necessariam, vt in dicto epistolio, sive littera plus large continetur, ad quam refertur. Viso voto per novem Nobiles, & Magnificos Regentem Regiam Cancellariam, & Doctores Regiæ Audientiæ facto in præsenti Domo Deputationis circa dictam materiam. Visa informatione, & depositionibus testium super contentis in dicta supplicatione ministratorū. Visa certificatoria facta per Iosephū de Sauleda, vti subrogatum Scribam majorem præsentis Domus Deputationis per dictum P.F. exhibita. Visa supradicta schedula per dict. P.F. oblata, cum qua petit, vt fuit petitum provideri. Visis videndis, & attendendis attentis, & Attento, quia ex

prælibato voto per dict. P.F. exhibito, ex rationibus, & motivis in eo expressis. Constat prædictos Nob. & Magnificos Regios Senatores suũ sensum, & votum præbuisse, quod Admodum Illustr. Domini Deputati, & Auditores Computorum possunt, & debent expendere pecunias Generalitatis pro occasione, & extinctione Locustarum, & quod per istum effectum dict. P.F. offerat supra enarratam supplicationem, vt ea committatur Assessoribus infrascriptis, vt prædicta per viã justitiæ provideant, vt fieri solet in casib⁹ belli, vt in enerrato voto plus largè continetur, ad quod habetur relatio; sic etiam ex dicta informatione, seu testium depositionibus constat dictam universalem plagam locustarum anno currenti se extendisse ferè per totum præsentem Principatum Cathaloniæ, & in partibus, in quibus inveniebantur fructus pendentes in terris illos comedisse, & devorasse, ob quod plures Provinciales suas Domos relinquendo, coacti sunt mendicare, & quod habita consideratione ad magnam procreationem locustarum, quam anno currenti fecerunt locustæ, fermè in omnibus partibus hujus Principat⁹ respectu anni proximè elapsi indubitanter tenent dicti testes, & probabiliter est credendum (quod si Omnipotens Deus per suam infinitam misericordiam non evertit, & extinguit dictam locustarum plagam adhibitis diligentijs hominum) nulli, aut ferè parvi colligẽtur fructus in hoc Principatu, & ob sterilitatẽ illorum plures Provinciales obstricti erunt relinquere suas Domos, divagando per mundum, eleemosynam postulando, qua de causa jura Generalitatis diminuerentur, & inichilabuntur, taliter, quod non inveniretur quis dicta jura locare voluerit; ex quo comertium cessabit, & Provinciales ob indigentiam fructuum ad se alendum, minimè emerent raupas ad se induendum, nec eas artifices fabricabunt (vt ipsamet naturalis ratio dictat) & quod attẽta maxima inopia, qua laborant Universitates, & particulares hujus Principatus, ob quam nõ possunt

sunt suportare expensas opportunas ad devastandas locustas, & sic quod est necesse, & valdè vtile, quod Admodum Illustres Domini Deputati, & Auditores Computorum ex pecuniis Generalitatis assistat dictis Universitatibus ad effectum prædictũ: Tum etiam ex supra enarrata certificatoria facta per dictum de Sauleda dicto nomine constat Admodum Illustr. Dominos Deputatos, & Auditores Computorum solitos esse expendere pecunias Generalitatis in casibus belli, causa expugnandi inimicos, & invasores Principatus, qui casus belli non invenitur expressus litteraliter in cap. 2. Curiar. anni 1599. in quo exprimuntur causæ ob quas expendi possunt pecuniæ Generalitatis, & nõ in alijs, nihilominus tamen pro defensione Principatus ab inimicis observantia notoria est; dictas pecunias expendi ea de ratione, quia defendere Principatum ab invasoribus, & inimicis est defendere, & conservare jura Patriæ, & Generalitatis, pro qua defensione erecta principaliter fuit præsens Domus Deputationis, & ideo juxta idem cap. 2. permissum est expendere pecunias Generalitatis pro expulsione plagæ locustarũ cum ista à DD. nuncupetur bellum, quia fructus, & segetes tollendo, nihil certè aliud est, quã necare homines, & quod præter certam sterilitatem, & periculum pestilentiæ adferũt (à qua liberet nos Omnipotens Deus) tum etiã, quia expugnari solẽt locustæ cũ forma exercit' hominũ, & si aliquis expugnationẽ illorũ aufugit, desertoris pœna punitur, cum qua puniuntur milites à militia effugientes, sic etiam, quod iste casus extinctionis, & occisionis locustarũ, quod ad vtilitatem publicam totius Principatus, & quoad defensionem, & præservationem jurium Generalitatis est major expressis in dicto cap. 2. Curiar. anni 1599. pro quibus expendi possunt jura Generalitatis, & ideo juxta dispositionẽm juris venit comprehensus in eo, vt affirmatur etiam in dicto voto in vers: Pero attenent, &c. Et lens què obste, &c. Id circo, & aliàs facto verbo in Consisto-

rio per Aſſeſſores infraſcriptos. Providentes, & declarant multum Admodum Illuſtr. Dominos Deputatos, & Auditores Computorum ex cauſa prædicta expugnandi, & occidendi locuſtas à præſenti Principatu, & ſic ad effectũ occurrendi, & defendendi jura Generalitatis, poſſe expendere pecunias Generalitatis juxta illius facultates, ad prudentem ordinationem dictorum multum Almodum Illuſtrium Dominorum Deputatorum, & Auditorũ Computorum, & conſuetudinem Domus inhærendo in quãtum fieri poſsit diſpoſitioni Capitulorum Curiæ, hoc dicentes, atque providentes, non ſolum dicto, verùm, & etiam omni alio quocunque meliori modo, & Intimetur.

Figuerola Aſſeſſor. *Rechs, & Gallart Aſſeſſor.*

22 Quia de locuſtarum materia agere decrevi, aliquas magis principales (licet breviter) quæſtiones adducam, ad quarum deciſionem recurrere licebit, quando opus fuerit.

23 Quæro primo, ſi tanta locuſtarum nubes illata fuerit, vt agros operientes, & fruges vniverſas mira ædacitate examinibus ſuis devorarent, cujus inſoliti, & ſic continuati porrẽti cõductores perterriti (fruſtra laborantes, multum ſeminando, & nihil recolligendo) an pro anno quo integrã grani quantitatem non ſeminarunt, vel non recolligerũt, conductoribus prefatis remiſſio penſionis fieri debeat.

24 Reſpondeo affirmativè, quia conductori impedito, vti frui re conducta caſu, vel fortuna remiſsio penſionis non eſt deneganda, provt cenſuerunt, Rub. *conſ.* 113. *in fin. p.* 1. Boer. *q.* 249. *nu.* 4. Franciſc. Marc. *deciſ.* 62. *ad fin. p.* 1. & deciſum extat per text. expreſſum *in l. excepto, Cod. locati*; vbi excepto tẽpore quo locuſtarum ædaci pernicie, ſterilitatis vitium interceſsit, ſequentis tẽporis fructus conſueti debentur, & inter caſus fortuitos hanc locuſtarũ plagam connumerat Sebaſtian. Medic. *in tract. de caſib. fortuit. cap.* 13. *p.* 1. *n.* 19. Menoch. *de recup. poſſeſ. remed.* 12. *nu.*

37. & hanc affirmativam opinionem decisam, tradit Magon. *decis. Florent. 67. tota.*

25 Quæro secundo, quid dicendum an propter sterilitatem absque culpa conductoris contingentem remittatur pensio prorata, & possit cum vbertate præcedētis, vel subsequentis temporis compensari.

26 Respondeo affiamativè, sic decet Gregorius IX. *in cap. propter sterilitatem de locat. & conduct. lib. 3. decretal. tit. 18.* sic resolvit, ibi: *Propter sterilitatem afficientem magno incommodo conductores, vitio rei, sivè culpa coloni, seu casu fortuito contingentem, colonis Ecclesiæ tuæ pro rata pensionis remissio est facienda, nisi cum vbertate præcedentis, vel subsequentis anni valeat sterilitas compensari*; hanc constitutionē deprompsit Gregor. IX. *ex dict. l. 8. Cod. locat. & ex l. ex conducto, §. 1. l. si merces, §. vis major, ff. eod. tit. l. si vno, ff. eod.* illustrant Gregor. XI. text. vltra congestos in præsenti à Barbosa *in collect. & select.* Giurba *observ. 24. nu. 8.* Capic. Latr. *decis. 19. num. 24.* Solorçan. *de Iur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 19. ex num. 47.* Valleron. *de transact. lib. 1. quæst. 1. nu. 22.* Marinis *lib. 2. resol. cap. 187. & tom. 1. decis. 84.* Hothomanus *lib. 4. obser. cap. 21.* Fab. *in suo Cod. tit. de locat. & de errorib. decad. 8. err. 8.* P. Molin. *de Iust. & Iur. to. 2. disput. 495.* Castillo *lib. 3. quotid. cap. 3. ex numer. 19.* Connanus *lib. 7. com. cap. 11. num. 15.* Cujac. *hic, & in l. 5. Cod. locat. & lib. 15. observ. cap. 28.* Marcinus *lib. 1. genial. cap. 17. & 32.* Vvisembach. *disput. 36. num. 18.* Naten. *in Iust. vulnerata, fol. 79.* Gibalinus *de vsur. lib. 3. cap. 8. artic. 3.* Narbona *in l. 7. tit. 4. lib. 3. recopilat.* Solorçan. *de Iur. Indiar. lib. 2. cap. 19. nu. 37. & in Polit. Indiar. cap. 20. lib. 2.* Amaya *lib. 3. obser. cap. 3.* Canisius *ad dict. text. Gregorij IX.* Pheb. *decis. 166. tom. 2.* Gaspar Mancinus *in tract. vtrum debitor excusetur propter defectum fructuū,* Farin. *in repert. de contract. quæst. 4. per tot.* Topia *tom. 2. lib. 5. quæst. 22. artic. 7.* qui fere omnes Doctores supra relati loquuntur in terminis ste-

sterilitatis provenientis ex locustarum plaga.

27 Licet autē, mercedem convētam tempore locationis solvendā esse integrè à conductore, docte Gobius *consult.* 42. *per tot.* Tamen justis ex causis illa minui potest, & remissionē locū habere non nego, ita D. Emanuel Gonzalez Tellez *in cap. sup. Sterilitatem, de loc. & cond.*

28 *Prima* est sterilitas, quæ ex diversis causis provenit, veluti ex vitio cœli, vt de frumento ait Div. August. *in Psalm.* 68. *l. ex conducto* 15. *§. si vis, l. si merces, §. si vis major, ff. de locat.* Cœli vitium descripsit Imperator *in d. l. licet* 8. *Cod. locat.*

29 *Secunda* est nubigo, Solis nimius ardor, nix, immoderata pluvia, aut siccitas insolita, repentina incendia, vētorum flatus, vredo, fluminum inundatio, qua vastati fuerunt fructus, quæ singula qualia sint exponunt Cujac. *lib.* 15. *obser. cap.* 16. *& in l.* 5. *Cod. eod. tit.* Hothomanus *lib.* 4. *obser. cap.* 16. Petrus Gregor. *lib.* 36. *syntag. jur. cap.* 25. Amaya *d. cap.* 3. *num.* 5. Ad hanc etiam vim divinam spectant animalia, quæ frequenter ædaci pernicie segetes, vineta, & reliquas arbores destruunt, quo in numero sunt graculi, sturni, grues, passeres, ranæ, rucæ, & alia avium, & vermium agmina, interquæ frequens est locustarum cohors, quæ pestis agrorum dicitur *in l. exceptio* 18. *Cod. locat.* de quibus Plinius *lib.* 10. *cap.* 39. & alij DD. *sup. num.* relati, & supestitiosum est excomunicationis sententiam contras illas proferre probant, & alijs relatis illustrat Araujo *tract.* 2. *qq. moral. q.* 16. Theophilus Raynaudus *tom.* 14. *tract. de litter. monit. cap.* 12. *per tot.* Leonius *in Thesaur. for. Eccles. par.* 4. *cap.* 3. reprobato ab omnibus *cons.* 1. Casanei.

30 *Tertia*, est etiam sterilitas, quæ contingit ob chasma, seu terræ hiatum, de quo *in l. fin. ff. de locat. & l. licèt* 8. *Cod. de jur. emphyt.* Amaya *d. cap.* 3. *num.* 9. propriè tamen per eam quamcunque calamitatis causam significari probant, *l. ex conducto, §. sed si labes, l. licèt, Cod. locati*, ibi: *Ut singula labe tēpestatis.*

Quar-

31 *Quarta* est, & contingit sterilitas vi humana, veluti si incursu hostium devastetur ager, vel ab eis occuparetur *d. §. si vis, l. in rebus* 18. *ff. de commodato, l. perinde* 34. *ff. eod. tit. l. cum vnus* 12. *§. fin. ff. de reb. auct. jud. l.* 1. *§. is vero, ff. de oblig. & act.* vel superveniat bellum, tradunt plures citati à Petro Paciono *de locat. & conduct. cap.* 46. *nu.* 4. vide *sup. lit. T.* Cujus sterilitatis humanæ varios casus in praxi obvios resolvit Gaspar Moncius per duos tractatus nunquam satis laudatus D. Emanuel Gonçalez Tellez *in decret. tom.* 3. *lib.* 3. *decret. tit.* 18. *ad cap. propter sterilitatem de locat. & conduct.*

32 *Quinta* est, si supervenit pestis erit alius casus in quo est facienda remissio, Alex. *cons.* 107. *num.* 10. *vers. Ad hoc, lib.* 3. Surd. *cons.* 400. *nu.* 33. Et est communis opinio, vt testatur Canc. *variar. resol. par.* 3. *cap.* 15. *nu.* 135. Pacion. *dict. cap.* 46. *nu.* 6. rationem quære ex his, quæ dixi *sup. litt. T.* Verum tamen est, quod in his casibus pestis, & belli remissio mercedis, non fit conductori absolutè, sed solum quatenus impediant vsum rei, doctè Pacion. *de locat. & conduct. d. cap.* 46. *num.* 12. *cum seq.*

33 *Sexta* causa est, quod propter justum timorem belli, & pestis est facienda remissio mercedis, provt de timore belli tradunt Natta *cons.* 610. *num.* 11. Bursat. *cons.* 85. *nu.* 1. Ripol. *var. resol. cap.* 12. *nu.* 324. *& seq.* Et provt de timore pestis, tradunt Guid. Pap. *decis.* 630. *num.* 3. Vrsillis ad Afflict. *decis.* 288. *num.* 3. latè Pacion. *d. cap.* 46. *à n.* 23.

34 Circa has sterilitatis causas distinguendi sunt casus.

35 Primus casus est cum sterilitas divina, aut humana, absque vlla culpa conductoris contingit, quo casu sive ex causis naturalibus, sive ex invasione hostium, incendio, aut chasmate, ita vt nulli fructus colligantur, contingat sterilitas, liberatur ab omni pensione solvenda, aut ejus parte aliqua prorata damni accepti, ex quadam juris æquitate, quæ solum attenditur circa remissionem pensionis, vt docent Molin. *de just. disp.* 495. *nu.* 4. Lessius *lib.* 2. *de just. cap.* 24.

24. *num.*16. Amaya *d. cap.*3. Petrus Pacion. *de locat. & conduct. cap.*46.*n.*1.

36 Prædicto in casu distinguenda est duplex sterilitas. *Prima*, in qua nulli omnino fructus colliguntur, & tunc ab integra pensione colonum liberari constat *ex dict. l. ex conducto, §. si vis. Secunda* est, cum sterilitas grave damnū colono infert ob exiguos fructus perceptos, propter quam minuendam esse pensionem, & pro rata remittendam, docetur *in d. cap. propter sterilitatem*, quanta vero debeat esse illa sterilitas, dissentiunt DD. vt videre est apud Gomez *lib.*2.*var. cap.*3. *num.*18. & plures Aylon. placet tamen, quod Dominus Covarrubias docet *pract. cap.* 30. tunc minuēdam esse pensionem, quando colonus deducto semine, & expensis lęditur vltra dimidiū justi pretij, si cogatur integram solvere pensionem, exempli gratia, si pensio sit decem modiorum, aut centum aureorum, & deducto semine, expensisque non remaneant quinque modij, aut quinquaginta aurei, quia licèt ab initio contractus pensio justa fuerit, tamen ex sterilitate superveniente grave damnum conductor patitur, ideóque ei remissio conceditur, sicut & illi competit remedium, *l.*2.*Cod. de rescind. vend.* cum ipsa locatione lęsio vltra dimidiam contingit, vt probat Gançalez Tellez *in decret. sup. cap.* 3. *de emp. & vend.* quare rectè eam lęsionem gravem existimo in ordine ad minuendam pensionem, quando vltra dimidiam partem pēsionis promissæ cogitur ex suo solvere, sicut & Imperatores *in dict. l.*2. eam lęsionem gravem appellant ad rescindendam vēditionem in qua vltra dimidiā justi pretij venditor lęditur, hanc cōclusionem auctoritate multorum defendit doctissimus Antonius Gobius *consult. decis.* 42. *num.* 7. *&* 8. *cum seq.*

37 Sed hæc doctrina duplicē patitur limitationem.

38 *Prima* limitatio est, quoties solita est sterilitas, quia regio illa procellis, & grandinibus obnoxia est, aut patet hostium incursibus, aut ager locatus vicinus est flumini sæpiùs inundanti, aut bellum im-

imminere, aut jam initū sciebatur, aut fundus sua natura infœcundus est, vel alijs de causis, quæ sciri, & prævideri facilè potuerunt, quia tunc nō est locus remissioni pensionis, quia hos omnes casus conductor, & prævidisse, & suscepisse censetur.

39 *Secunda* limitatio est, quoties conductor recipit in se omne periculum, & omnes casus fortuitos, renuntiatque juri, quod in ejusmodi casibus remissionē pensionis concedit, quo in casu integram pensionem solvit, vt pacto stet. *l. si quis domum, §. Iulianus, ff. de locat.* nisi insoliti, & extraordinarij sint casus, nec de eis specialiter actum sit, juxta text. *in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contr. emp.* docuit Gomez *vbi sup. n.* 19. An vero etiā cū casus insoliti renunciati sunt, in foro conscientiæ pensio integra debeatur, disputant Lęssius *de just. lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 7. Lugo *eod. tract. disp.* 29. *num.* 27. Gibalinus *de vsur. lib.* 3. *cap.* 8. *art.* 2. *diff.* 3.

40 Secundus casus contingit quoties impedimentum percipiendi fructus rei locatæ, non ex ipsa rei materia, aut ex circunstantijs prorsus extrinsecis, sed ex ipso conductore provenit, qui tunc tenetur ad pēsionem integram solvendam, vt docent DD. supra citati, nec enim patitur æquitas, vt locator subeat dānum, quod culpa conductoris secutum est, Gibalinus *d. difficult.* 3. *nam.* 8. non rubet vultus à tam erudito Magistro D. Emanuel. Gonçalez Tellez *loco citato*, hæc mutuasse, qui contrarijs argumētis respondet. Emphyteuta autem nunquam liberatur à Canonis solutione nisi tota emphyteusis pereat, & sterilitate non potest juvari magistraliter docet Regens Capic. Latr. *decis.* 18. *tot. tom.* 1. & ejus Add. Gizzius, & magistraliter Ant. Gobius *consult. decis.* 24. *per tot.*

His die 7. Ianuarij 1688. quo festum colitur Div. Raymundi de Peñafort (cujus corpus extat in Ecclesia Cœnobij Sanctæ Catharinæ Martyris præsentis Civitatis Barcin. & ibi devotè veneratur) extrema fuit imposita manus,

ad laudem DEI clementiſsimi, ac ejuſdem Virginis MARIÆ, & omnium Divorum Tutelarium meorum ſingularium, ſub cenſura ſemper, & correctione Sanctæ Matris Eccleſiæ, cui me libenter ſemper ſubijcio.

FINIS.

IN-

INDEX COPIOSISSIMVS MATERIARVM, AC OMNIVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR ALPHABETICA SERIE DILIGENTER ORDINATVS.

A

ABLATIVVS ABSOLVTVS.

ABlativus absolutus resolvitur in conditionẽ, quæ formam substantialẽ importat, cui nihil addi, vel detrahi potest, decis. 25. num. 25.

ACTIÒ.

Actio indubitata dicitur, quando pro ea adest publicum, & liquidum instrumentum, decis. 51. num. 57. declaratur num. 61.

Actio omnis censetur negata, negato facto, decis. 63. num. 4.

ACTOR, AGENS.

Actor debet sequi forum rei, decis. 31. num. 167. in decis. vers. *Quo vero,*

Actor fundamentum intentionis suæ probare debet, decis. 34. num. 2.

Actor, in condictione indebiti quid probare teneatur? ibid. & quid si sit fœmina? num. 3.

Actorem in condictione indebiti sufficit per possibile concludere, num. 9.

Actor nequit effugere recõvẽtionẽ, imó ei respondere tenetur, decis. 47. n. 4.

Agens ad recuperationem dotis, contra fideicommissarium, an teneatur probare bona libera non extare, vel an ei simplex allegatio sufficiat, decis.41. nu. 17. cum decis. Senatus.

ACTUS.

Actus, qui non valet vt agitur, indubio valet modo meliori, quo potest, decis.31.n.45.

Actum frustratorium, nemo facere præsumitur, ibid.

Actus plures strictiùs ligant, & animum apertiùs declarant, decis.38.n.4.

Pro actus validitate semper præsumitur, decis.39.n.28.

Actus sui natura, in substantialibus, & essentialibus nullus, ratificari non potest, decis. 57. num.30.

ADIUNCTUM.

Adjunctum id, cui est adjunctum declarat, & restringit; ejusque ratione præcedens dispositio naturam suam amittit, decis.51. num. 74. pag. 481. col. 1. vers. *Cujus adjectæ.*

ADMINISTRATOR.

Administratoribus Hospitalium competit actio ad petendum legatum factum Hospitali, pro puellis maritandis, decis.31. nu. 161.& 163.

Administratores Hospitaliũ equiparantur tutoribus, ibid. num. .63.

Administratores Hospitaliũ, quid facere teneantur, num.165.

ADNOTATIO.

Adnotationes repertæ in libro creditoris quibus, cum die, & Notario luitio censualis kalendatur, plenè probant luitionem censualis, decis.36. numer.5.

AGNATIO.

Agnationis nomen solũ per masculos conservatur, decis.51.nũ. 74. pag. 470. vers. *Minùs secunda.*

ALEATOR.

Aleatores possunt esse testes in causa criminali, decis.65. num. 25.

Alearum vsus, à quo inventus, numer.26.

ALIENATIO.

Alienatio, quæ fit per quitationem, vel luitionem, non uoluntaria, sed necessaria est, decis. 61. num. 22. & pag. 644. col.2. in verbis senten.

Alienatio rei litigiosæ, vide *litigiosa.*

ALIMENTA.

Alimenta pauperi carcerato, quomodo præstari debeant à creditore, decis.69.num.1.& 3.

Si ab eorum taxatione fuerit supplicatum, à quo die præstatio, & cessatio præstationis computari debeat, num.2.

Alimenta præstantur pauperi carcerato, etiamsi creditor pauper sit, nu.4. cum decis. Senat.

ALTERNATIVA.

In alternativis, vnã sufficit adimpleri, decis.48.num.2.

Al-

Alternativa, favore liberorum in conditione poſitorum reſolvitur in copulativam, num.11. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterum.* Nec prædictum immutari valet ex eventu qui ſequitur poſt mortem teſtatoris, ibid. verſ. *Attamen quia.*

Alternativa, quando in favorem vtriuſque contrahentis poſita cenſeatur, deciſ.50.num.10.

In alternativis quando vtrumque dicatur eſſe in obligatione, numer.11.

AMISSIO.

Amiſſio rei, vel ſcripturæ, an, & quando probetur, ex deprędatione Villę, Civitatis, vel Oppidi, deciſ.35. num.7. & 8.& deciſ.37.n.9.10.& 11.

ANTIQVUM.

Antiqua materia dicitur, ſi teſtes vltra 60. annos deponant, deciſ.38.num.9.

APPELLATIO.

Appellationis Iudex habet juriſdictionem limitatam, explicatur regula, deciſ.41. num.29.

Appellationis cauſa, petitionem fructus, & intereſſe, in prima inſtantia omiſſorum admittit, num.32.

In cauſa appellationis, quod in primo judicio omiſit, creditor deducere poteſt, nu.33. & quid, in contrario imperio, num.34. & 35.

In cauſa appellationis reus, ad excludendum actorm, quęcumque deducere poteſt, ibid. numer.35.

Appellatio à ſententia arbitrali, jure civili non admittitur, ſecùs jure cauonico, deciſ. 62. num.12.

APRISIA.

Apriſia debet eſſe ſcripta manu Notari, qui inſtrumentum recipit, deciſ.49. num.2.

AVTHOR.

Authori diſtinguenti magis creditur, quam generaliter loquēti, Pag.447.lit.H.& I.

Authori contradictorem non habenti eſt omnino credendum, ibidem, litera K. & L.

B

BALDUS.

BAldus cum fama virtutis obijt Frater Religionis Franciſcanæ, deciſ.32.num.9.

BANNUM.

Bana, quæ fiunt per Excellentiſſimos Proreges Cathaloniæ, in initio ſui regiminis debent publicari, & publicè repeti, deciſ. 31. num. 130. Ubi ratio, & obſervantia refertur.

BENEFICIVM.

Beneficium ne egeat, an opponi poſſit in judicio executivo, deciſ.32.n.38.& 39.

Beneficium ne egeat, non ſolum marito, verum, & ſoceri, mari-

ti patri competit, decis.42. numer.2.

Beneficium ne egeat non amittit maritus per convolationem ad secundas nuptias, num.3.

Beneficio ne egeat, maritus, vel socer, nec expresse adhuc cum juramento renuntiare possunt, ibid.

Beneficio ne egeat, vt renuntiari possit quid requiratur? ibid.

Beneficio ne egeat, non est locus, quãdo bona dotalia, post mortem vxoris ad alium pervenire debent, & quando hoc contingat, num.4.

Beneficium ne egeat est valdè favorabile maritis, ob reverentiam matrimonij honestè transacti, ibid.

Beneficio ne egeat non est locus, in bonis vinculatis, ibidem, & num.5.6.&7. Ubi an sit verum tam in fideicommissis à lege, quam ab homine, & discutitur materia, vsque ad num. 5. cum decis. Senat.

Causa finalis beneficij ne egeat consistit in reverentia marito debita, num.10.

Beneficio ne egeat, an sit locus, quando extraneus dotem restitui petit, num.11. Ubi DD. materiam tractantes.

Beneficium ne egeat in Cathalonia, non admittitur adversus obligationẽ guarentigiam, numer.16. cum decis. Senat.

BONA.

Bona illius, qui confessus est se debitorem manent ad solutionem obligata, decis.31. num.71.

Bona hospitalarij, seu administratoris Hospitalis sunt tacitè hypotecata pro mala administratione, sicut bona tutorum, numer.163.

Bona pauperum fruuntur eodem privilegio, quo bona Ecclesiæ, ibid.

Bona prohibita alienari, pignonorari, vel hypotecari nõ comprehenduntur in generali hypoteca per hæredem gravatum facta, decis.61. num.3.& 6.

Maximè, quando iste haberet alia bona alia libera tẽpore contractus, num.4. ratio, num. 5. & pag. 642. col. 2. in verbis sententiæ.

Bona Ecclesiæ, dotalia, minorum, feudalia, & alienari prohibita, & si inalienabilia, permutabilia tamen sunt, si vtilis est permutatio, decis. 61. num. 17. & quomodo vtilitas constare debeat, num.18.

Bona mobilia regulariter sub prohibitione alienationis, nõ comprehenduntur, decis. 61. pag. 643. col.1. in verbis sententiæ.

BULLA.

Bulla Clementis VIII. circa votum paupertatis refertur, decis. 31. nu.80. & seq. Sed in Hispania non est in vsu recepta à superioribus regularium, num.

128. & 129. ſicque non eſt attendenda, num.130.
Bulla Clementis VIII. quę prohibet Religioſis donare plures patitur limitationes, quæ referuntur, deciſ. 31. num. 131. 132. 133.& 137.
Bulla Gregorij XIII. conceſſa Hoſpitali Sanctæ Crucis Civitatis Barchinonæ refertur, deciſ.31. numer. 165.

C

CAPTATORIA.

CAptatoria diſpoſitio in voluntatem tertij collata, & ſi regulariter non valeat, fallit tamen favore piæ cauſæ, deciſ. 35.num.5.& 13.
Capuccinus, vide Frater.

CAUSA.

Cauſa finalis eſt, vti principalis intentio admittenda, deciſ. 31. num.66.
Cauſa juſta concedendi licentiam expendendi bona Religioſorum, quæ ſit? deciſ.31.num.122. 123.& 126.
Cauſa individua ex quibus dicatur, deciſ.33. num.12.
Cauſa pia, vide *Pia cauſa.*
Cauſa miſerabilium perſonarum ſummariè, & de plano ſunt tractandæ, deciſ.69. num.10.

CAUTIO.

Cautionem non debet præſtare vidua vſufructuaria, quando vir illam remiſſit cum facultate expreſſa vtendi, & diſponendi de vſufructu; maximè ſi non conſtat de timore difficilis recuperationis, deciſ.41. nu.58. verſ. *Sed huic*, & num. 59. vbi deciſ. Senatus.

CŒCUS.

Cœcus quot, & quas ſolemnitates teſtamento adhibere teneatur, deciſ. 45. à num.1. ad 13. num.11. numerantur, quæ præcisè obſervari debent, num.14.
Cœcus mortis turbatione oppreſſus poteſt alteri ſuam committere diſpoſitionem, & quæ ſolemnitates ſint ad hoc neceſſariæ, num. 16. vſque ad 23. quibus, nec teſtator illis renuntiare poteſt, ibid.
Cœci teſtamẽtũ per clauſulas codicillares non ſuſtinetur, n. 27.
Cœcus non poteſt codicillare, niſi ſervatis prædictis ſolemnitatibus, num.28.
Cœci teſtamentum in quo eſt legataria, & inſtituta cauſa pia, vel perſonæ pauperes, & ſi deficiant prædictæ ſolemnitates ſuſtinetur, dummodò conſuetudo ſit obſervata, num.30.cum deciſ. Senatus, & num.31. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterum.*
Cœcus novum Magiſtratum aſſumere prohibetur, adeptum tamen ob ſupervenientem cœcitatem, non amittit, numer. 33. & 35.

In cœcis ingenij, & naturæ vigor, maturitasque judicij, & consilij viget, ibid.
Cœci in diversis scientijs respectivè periti referuntur, ibid.
Cœcus officialis, prætextu supervenientis ægritudinis, etiam perpetuæ ad cessionem officij non compellitur, ibid. maximè si non est totaliter cœcus, numer.34.

CENSUS, CENSUALE.

Census annuus, an sit onus personale, decis.66. num.3.
Censualis contractus eget scriptura ad sui validitatem, decis. 38. num.1.
Censualis existentia, ex solutionibus pensionum, in præteritum præsumitur, num. 2. & 6. quod procedit si per decem annos solutæ fuerint, num.3. Solutiones istæ non debent esse separatim, & singulis annis factæ, num.4.
Censualis creatio cõstare dicitur, si ex partita solutionis pretij constat de illius venditione, cũ subsequuta aliquarum pensionum solutione, num.6. cum decis. Senat.
Censualis existentia probatur, per testes de publica voce, & fama maximè in antiquis, etiam contra tertium, decis.38. nu.9. Item ex enunciativis, num.10. Item ex illius continuatione in inventario per tutorem confecto, num. 14. & 18. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*
Censualia per Civitatem Barchinonen. creantur per Clavariũ, & quomodo, decis.51. num.67.

CERTITUDO.

Certitudo prævalet dubietati, & præsumptioni, decis.31.nu.39.

CESSIO, CEDENS, CESSIONARIUS.

Cessio scriptura privata celebrari potest, decis.39. num.10.
Cessionario debetur manutentio ex judicio per cedentem instituto, decis.40.n.12.& 14.in sententia, vers. *Cæterùm.*
Cessio facta in collitigantem per viam transactionis bona fide, & non simulatè valida est, decis.51. num.36.
Cessionis bona fides, justa causa doli, & fraudis exclusiva, conjecturis probari valet, num.37. Conjecturæ referuntur à num. 38. ad 45.
Cesciones croditorum pecuniarum, vulgo *Sisens*, in Tabulæ Cambij depositarum, in libris vulgo *de compte vell*, pro modico, & viliori pretio factæ, an sustineri valeant tantum pro pretio realiter soluto, decis. 51. num.56.
Vota Senatorum circa hanc materiam referuntur, num.69.
Cessio pro debito confessato, an sit valida, decis.51.num.63.
Cessio si de pretij numeratione non constat aliter, quam ex con-

confessione cedentis dicitur simulata, ibid.

Cessio simulata ad vexandas Universitates, quæ sit, decis.51.numer.64.

Quando cessio fit pro minori quãtitate, id quod excedit pretiũ solutum, cedit in beneficium debitoris cessi, pag. 436. lit. S. & decis.51.num.72.

Cedens post cessionem efficitur debitor conditionalis, decis.64 num.19. vbi decis. Senat.

CHYROGRAPHUM.

Chyrographorum dati, & accepti traditio fortiorem, aut saltem eandem vim habet, ac eorum expressio in diffinitione, seu redditione rationis, decis. 44. num.5.

CIVITAS.

Civitatis honor est, quod fiat legatum ex quo pauperes, carcerati,& infirmi eleemosynam recipiant, decis.31. numer. 159.& 160.

Civitas Barchinonen. habet Hospitalia sub sua protectione, & alimenta præstat pingua pauperibus, decis.31.num.160.

Civitas dans quolibet anno certam frumenti quantitatem,non potest talem eleemosynam revocare, decis.69. num.26.

Civitas Barchinonæ, Civium, & totius Principatus solatium,assumpsit Beatam MARIAM de Mercede in Advocatam contra plagam locustarum, decis. 70. numer. 9. Vbi refertur votum Consilij Centumviralis.

CLAUSULA.

Clausula constituti, vide *Constitutum.*

Clausula *nunc pro tunc*, vnita clausulæ cõstituti operatur translationem dominij in constituturiuin, decis.41.num.56.

Clausula *nunc pro tunc*, importat, vt præsens tempus trahatur ad futurum, & per illam etiam in Privilegio Principis, dominiũ ipso jure transfertur, num. 58. &59. cum decis. Senat.

Clausula codicillaris, vide *codicillus.*

Clausula *actum*, *&c.* in fine instrumenti inducit actus perfectionem, secùs si post illam alia reperiatur, decis.49. num.23.

Clausula *actuum*, *&c.* deficiente deficit instrumenti stipulatio, decis.49.num.22.&25.

Clausula *actuum*, *&c.* in instrumento folij volantis, non concludit per necesse illius publicationem, nisi aliæ concurrant conjecturæ, num.26.

Clausula *fills per fills, y filles per filles*, non expresè facit hæreditamentum conditionale, purum, & præcisum excludendo; quinimo dubia est, decis. 51. num.7. & decis.53.num.3.

Clausula *fills per fills*, *&c.* non operatur hereditamentum conditionale, si aliter expresè, vel conjecturate de mente dispo-

nentium apparet, decis. 51. nu. 8. & quæ sint conjecturæ à nu. 9. ad 23.

Clausula *fills per fills, &c.* quando ex conjecturis apparet hæreditamentum esse purum, ex imperitia Notarij adjecta judicatur, num. 27.

Clausula *per altres tants de Comptants*, in partitis tabulæ apponi solita quid operatur, decis. 51. pag. 438. lit. V. vers. *A la tercera.*

Clausula *fills per fills, &c.* adjuncta filiorum vocationi, quę alias pura esset facit illam prælatiuã, seu conditionalem, pag. 481. col. 2. clausula *fills per fills, &c.* quid importet? decis. 52. num. 4.

Clausula *fills per fills, &c.* variam interpretationẽ habuit ab antiquo, & ex Notariorum stylo potius, quam ex contrahentium mente posita præsumebatur, decis. 53. num. 3.

Clausula *fills per fills, &c.* nullis concurrentibus contrarijs conjecturis, facit hæreditamẽtum prælativum, & conditionale in casu tantum concursus filiorum primi, & secundi matrimonij, decis. 53. num. 10. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Clausula *tali casu, & non aliter*, quid important, decis. 54. numer. 8.

Clausula *cum pactis, & conditionibus vxori benevisis*, adjecta in concessione facultatis eligendi, quid importare dicatur, decis. 54. n. 27.

CLERICUS.

Clericorum peculium est propriũ quoad liberam administrationem, decis. 31. num. 84.

Clericus ratione evictionis conveniri, & condemnari potest coram Iudice Sæculari, decis. 31. num. 156.

Clericus veniens in judicio tanquam auctor laudatus tenetur emptorem, vel emphytęotam defendere coram eodem Iudice etiam Sęculari, ibid.

Vbi assignatur ratio cum duobus decis. Senat. & num. 167. vers. *Nota.*

COACTUS.

Coactus facere non dicitur is cui Iudex jubet, nisi jubenti resistat, decis. 31. num. 150.

CODICILLUS.

Codicillis, neque dari, neq; adimi potest hæreditas, decis. 31. numer. 20.

Clausula codicillaris, contra legis prohibitionem, nihil operatur, decis. 45. num. 28.

Clausula codicillaris, in testamento filij familias nihil operatur, ibid.

COMPROMISSUM.

Compromissum de rebus minorum eisdem indiget solemnitatibus, quibus eorum alienatio, decis. 62. num. 3.

In compromissum deduci non potest res alienari prohibita, ibid.

Com-

Compromiſſum de re minoris ſine decreto valet, ſi non ſequitur rei immobilis alienatio, numer. 5.

CONDICTIO.

In condictione indebiti, an reo, vel actori incumbat probatio, deciſ. 34. n. 2. 3. & ſeq.

Condictio indebiti adverſus errorem juris, mulieri conceditur, num. 4.

Condictioni indebiti non poſsũt renuntiare mulieres, ruſtici, & aliæ ſimplices perſonæ, ibid.

CONDITIO, CONDITIONALE.

Conditiones turpes adjectæ legatis, non vitiant, ſed vitiantur, deciſ. 31. num. 109.

Conditio, *ut nubat tali*, non eſt contra libertatem matrimonij, deciſ. 43. num. 14.

Conditio, *ut nubat tali*, non impeditiva, ſed potius allectio ad contrahendum dicitur, ibid.

Conditio formam ſubſtantialem importat, deciſ. 45. num. 25.

Conditionalia ex contractu, ad filios tranſmitti poſſunt, deciſ. 51. num. 32. fallit, nu. 33. 34. & 35.

Conditio adjecta poſt legatum quantumcumque factum reddit illud conditionale, deciſ. 61. num. 8.

Cõditio per quam matrimonium per aliquod tempus differtur, non eſt reijcienda, deciſ. 43. num. 14.

Conditio mixta, quæ ſit: num. 15.

Conditio mixta ſi juſtè a tertio impeditur, habetur pro impleta ad commodum ejus, qui eam adimplere tenebatur, ibid.

Conditionis natura eſt, vt ante actus executionem adimpleatur, & purificetur, deciſ. 61. numer. 12.

CONDUCTOR.

Conductor, an poſſit à conductione recedere, ob pactum à locatore non adimpletum, deciſ. 56. num. 3. & ſeq.

Conductor pro tempore, quo non fuit impeditus tenetur ſolvere penſionem, num. 13.

Conductor, ſeu Arrendatarius à tyranno, ſeu hoſte conſtitutus tenetur domino ad eandẽ mercedem, quam tyranno, ſeu hoſti promiſit, num. 20. in verbis ſententiæ, verſ. *Tamen attento*.

Conductor non tenetur locatori ad vſuras, ſeu intereſſe logerij, num. 21. cum deciſ. Senat.

Conductori vltra dimidiam lęzo competit remedium, *l. 2. Cod. de reſcindend. vendit*, deciſ. 70. num. 36.

CONFESSIO.

Confeſſio teſtamento facta, plurium ſocietatem probat, & in exonerationem conſcientiæ facta judicatur, deciſ. 33. num. 3.

Confitens ſe debitorem pro reſto, plenè cauſam probat, deciſ. 34. num. 10.

Confeſſio adminiculata Curato-

ris, Prælati hæredis gravati, &c. præjudicat, & probat maximè si fuerit geminata, decis. 34. num. 14.

Confessio qualificata, pro parte acceptari non potest, decis. 39. num. 19. & quid in criminalibus, ibid.

Confessio mariti de dote recepta in testamento, & si præcesserit instrumentum dotale, solum habet vim legati, nisi sit conjecturis adminiculata; quo casu veram arguit dotis numerationem, etiam in præjudicium creditorum, decis. 41. num. 1.

Confessioni claræ, & certæ est standum maximè, si per necesse concludit; decis. 43. num. 5.

Confessio hæredis immediati, & verosimiliter informati de mēte fideicomittētis, fideicōmissū ad esse probat, decis. 51. num. 21.

Confessio debitoris, an & quomodo possessionem creditoris probet, decis. 66. num. 6.

CONIECTURA.

Conjecturæ vrgentissimæ sunt sequendæ, vt nulla versetur dubictas, decis. 31. nu. 63. quarum aliquæ referuntur, num. 64. 65. 67. 69. & 71.

Conjecturis non est opus, quando de veritate constat, decis. 39. num. 28.

Conjectura vna, si est præpotens, concludens, & necessaria, sufficit ad evincendum animum judicantis, decis. 51. num. 28.

Conjecturæ plures, demonstrationes veritatis dici debent, ibid.

Conjecturæ leviores si de per se non sufficiunt multæ collectæ juvant, ibid.

CONSENSUS.

Consensu fieri dicitur, quod de licentia præsumpta fit, decis. 31. num. 101.

Consensus, nō minùs factis, quam verbis demonstratur, decis. 33. num. 2.

Consensū inducit præsentia scientis, & tacentis, decis. 46. nu. 5. implicitè.

Consensus privatæ personæ nullam fidem, vel authoritatem publicam dare potest, nisi in eodem loco, decis. 59. num. 9.

CONSCIENTIA.

Conscientia vbi imminet, quilibet existit testis, & Iudex sui ipsius, decis. 35. num. 9.

Conscientiæ vis quæ sit? ibid.

CONSIGNATIO.

Consignatio scriptura privata scelebrari potest, decis. 39. nu. 10.

CONSILIUM.

Consilium Trid. *sess. 25. de regul. cap. 2.* interpretatur, decis. 31. num. 117. ad 122.

Consil. Trident. *sess. 21. de reform. cap. 9.* refertur, & interpretatur, num. 165.

Consil. Trident. *cap. 3. sess. 25. de regul. & monial.* decis. 69. n. 14. & 15.

CONSTITUTIO.

Const. 7. tit. *de executiō de censals*

interpretatione donatur, decis. 41. num. 5.
Const. *hac nostra* est gravis, & rigorosa contra regulam juris, & naturam possessionis, decis. 41. num. 51. in verbis sententiæ.
Const. *tit. que no sia licit cessionar, ò transferir alguna cosa, &c.* interpretatur, decis. 51. num. 46.
Constitutio se referens ad jus commune, pro ipso jure comuni, tanquam in ea intravisceratо, est judicanda, & per eam jus comune renovatur, ibid.
Const. 1. tit. *de cosas litigiosas* notatur, decis. 51. num. 53.
Const. 23. tit. *de Notaris, y Escrivans* expenditur, decis. 57. numer. 4.
Const. tit. *de testaments, y altras vltimas voluntats*, explicatur, decis. 58. num. 3.
Const. 1. & 2. tit. *de Testaments, &c.* explicatur, decis. 59. num. 2.
Const. 2. tit. *de Notaris*, ibid.
Const. 5. & fin. tit. *de arbitres, &c.* expenduntur, decis. 62. num. 15. & decis. 63. n. 2. & 3.
Const. 8. eod. tit. decis. 63. num. 3. 4. & 11.
Const. vlt. tit. *de jugadors*, explicatur, decis. 65. num. 6. & 8.
Renovatur in Regijs Præconijs, quæ publicantur, per Excellentissimos Dominos Proreges, & de ejus observantia, num. 7.
Const. 4. tit. *de pobres pledejants*, expenditur, & referuntur DD. ejus materiam tractantes, decis. 69. numer. 1.
Const. vlt. cod. tit. ibid. num. 3.
Const. 1. & 3. eod. tit. nu. 5.

CONSTITUTUM.

Per clausulam constituti transfertur civilis possessio in constitutarium, decis. 39. num. 5. vers. *Cæterùm*, & num. 8. etiam in rebus incorporalibus, num. 9.
Constitutum etiam in scriptura privata scelebrari potest, numer. 10.
Constituti clausula est sequela, & accessorium contractus cui apponitur, ibid. & num. 12.
Agens vigore constituti, & si teneatur probare constituentem tempore constituti possediſſe, fallit, quando contra constituentem, vel ejus hæredē agit, ibid.
Clausula constituti, in contractu simulato nihil operatur, nu. 11. 12. & 13.
Constituti clausula cui inest clausula *nunc pro tunc*, transfert sine dubio dominium, & possessionem, in constitutarium, decis. 41. num. 56. & 58. in verbis sententiæ, vers. *Attento*.

CONTRACTUS, CONTRAHENS.

Contrahentes cum præposito, vel institore, quid facere teneantur, vt socij maneant obligati, decis. 32. n. 5. & 6.
Contrahenti cum socio incumbit onus probandi pecuniam in vti-

vtilitatem ſocietatis verſam eſſe, quod tamen præſumitur, ex eo quod conſocius librum negotiationis edere recuſat, num.10.

Contractus, qui conſenſu perficiuntur ex vſu, & patientia cõtrahentium tacite reſultant, deciſ.33.n.2.

Cõtractus cenſualis, vide *cenſuale*.

Contractus, qui conſenſu perficiuntur veluti, ceſſio, conſignatio, inſolutum datio, cum ſcriptura privata ſcelebrari valent, deciſ.39.num.10.

Contractus ſimulatus, vide *ſimulatio*.

Contractus nullus, nullum tranſfert dominium, nec poſſeſſionem, deciſ.39. num.11. licet interveniat conſtitutum, num.12.

Contractus teſtamento factus non annullatur, vel revocatur annulletur, ſeu revocetur teſtamentum, deciſ.44. num.7.

Contractus teſtamento factus ſuã retinet naturam, & irrevocabilis manet, ibid.

Contractu principali annullato, non tolluntur clauſulæ, & obligationes acceſſoriæ, num.8.

Contractus vnus, & idem reſpectu vnius validus, reſpectu alterius invalidus eſſe poteſt, deciſ.44.num.12. in verbis ſententiæ, pag.269.col.1.

Contractus talis, qualem verba demonſtrãt eſt judicandus, deciſ.51.num.11.

Contrahentium mens, potiùs quã juris ratio eſt attendenda in his, quę à cõſenſu, & voluntate dependent, num.20.

Contrahentium voluntas eſt attendenda in contractibus nuptialibus, deciſ.52. num.5.

Contractui ineſſe videntur, quæ in continenti fiunt, deciſ.55. num.1. in verbis ſentẽtię, verſ. *Cæterùm*.

Contrahens appetens inſtrumentum, non habet animũ ſe obligandi quouſque illud conficiatur, deciſ.55.num.7.

Contrahentes ob defectum adimplementi, non poſſunt recedere à contractu nominato, ſed ad illius implementum agere, deciſ.56.num.4.

Limitatur in locatione quando res adhuc integra eſt, numer.5. Ubi quando res integra dicatur, cum deciſ.Senat. n.6. & 7.

Contractus non annullatur, & ſi annulletur inſtrumentum virtute, Conſt.23. tit. *de Notaris, y Eſcriuans*, dummodo teſtibus, vel alias probari valeat, deciſ. 57.num.38.cum deciſ.Senat.

CONTRAVENTIO, CONTRAfactio.

Contraventio non datur, vbi res eſt dubia, & diſputabilis, deciſ. 51.n.46.

Contraventio, ſeu contrafactio, vt comitatur requiritur, quod conſtitutio ſit clara, & litteralis, ibid.

ibid. & num. 55. in verbis prouisionis, verſ. *Cæterùm.*

Contraventio tanquam perſonalis vltra perſonas contrauenientium, non egreditur, pag. 627. col. 1. in verbis ſententię.

Contraventio ceſſat, quando ante querelam fideicommiſſarij, hæres gravatus rem alienatam recuperavit, deciſ. 61. n. 7.

CONSUETUDO.

Conſuetudo Notariorum in recipiendis inſtrumentis multum eſt attendenda, deciſ. 49. nu. 7.

CORRECTIO.

Correctio in inſtanti non præſumitur, deciſ. 53. num. 7.

CREDITOR.

Creditor, & ſi vtatur pecunijs in Tabula, ſeu Banco depoſitis, nō ſibi prejudicat, niſi ſcientiam ſpecificam illarum habuerit, deciſ. 32. n. 20. cum deciſ. Senat.

Creditor jus ſuum, quod in prima inſtantia deducere omiſit, in cauſa appellationis deducere poteſt, deciſ. 41. num. 33. & quid in contrario imperio, num. 34. & 35.

Creditor, qui non reperto licitatore obtinet licentiam licitandi, non poteſt per alium anteriorem, ſimilem licentiam petentem impediri, dummodò præſtet cautionem de reſtitnēdo ſi bona, quæ remanent anteriori non ſufficiant, deciſ. 55. n. 25. & 26. cum binis deciſ. Senatus.

Creditoris morte, ipſius, vel debitoris jus non alteratur, deciſ. 66. numer. 13.

D

DATIO IN SOLVTUM.

DAtio in ſolutum ſcriptura privata ſcelebrari poteſt, deciſ. 39. num. 10.

Datio in ſolutum eſt ſimilis empni, & venditioni, ibid.

DEBITOR. DEBITUM.

Debitor vero creditori ſolvens remanet liberatus, deciſ. 31. nu. 13.

Debitor Iudicis mandato ſolvens cum contradictione liberatur, ſecùs ſinc contradictione caſu quo alius debitum prætendit, deciſ. 31. num. 149. & quid facere debet, vt excuſetur, & plenè liberetur, nu. 150. 151. & 153.

Debitor ad obſervantiam ſcripturæ tenetur, etiam pendente illius impugnatione, deciſ. 39. num. 16. & 17. in ſentētia. verſ. *Cæterùm.*

Debitum, quaudo indubitatum dici valeat, deciſ. 51. numer. 57. 61. & 62.

Debitor non tenetur perquirere de validitate confiſcationis bonorum ſui creditoris, deciſ. 56. num. 13.

DECISIO.

Deciſiones adductę à Font. *de pact. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 4. interpre-

pretantur, decis.40.num.7.ad 11.
Decisio, quam refert Ramon. *consil.*14. *in fin.* interpretatur, decis.51.num.60.
Decisio relata à Font. *decis.*526. explicatur, decis.54.nu.6.& 7.
Decisio alia adducta à Font. circa eandem materiam expenditur, num.10.11.& 12. alia, n.17. & alia, n.18.19.& 20.

DECLARATIO.

Declaratio, solum cadit super expositione verbi dubij, decis.53. num.5.
Declarationes positæ in Bullis Apostolicis habent vim legis decisivæ, decis.69.num.25.

DECRETUM.

Decretum Urbani VIII. circa superiorum localium licentiam concedendam Religiosis, ad donandum sæcularibus, decis. 31.n.81.90.& 91.
Decreti interpositio non probatur verbis enunciativis, decis. 62.n.4.
Decretum absq; probatione causæ cognitionis, non præsumitur, ibid.

DENUNTIATIO.

Denuntiatio processus, in causis summarijs solum fit, vt sit terminus probationum exclusivus, decis.47.n.2.

DEPOSITUM DEPOSITARIUS.

Depositum dotis, facit cessare fructus tenutariæ, decis.41. nu.23.
Depositarius, vt solvendo liberetur quid facere teneatur, decis. 31.num.152.

DEPUTATUS.

Deputati Cathaloniæ possunt, & debent dispẽdere pecunias Generalitatis tempore belli, pro defensione Principatus, pag. 748. littera A. Sicur etiam pro defensione ipsius Generalitatis, littera H. Et ne populi de populentur, littera N.

DICTIO.

Dictiones *dictus, prædictus, & sic, Item*, repetionem denotant, decis.31.n.46.
Dictio *vt*, importat similitudinẽ, ibid. est repetitiva qualitatum, decis,49. n.21.
Dictio *semper*, continuationem, & diversitatem temporum inducit, & pensiones, non vnica solutione, & contextu præstitas demonstrat, decis.38. nu.4.
Dictio *licere*, libertatem, & arbitrium, non autem necessitatem denotat, decis.39. numer.38.
Dictio, *&c.* denotat in instrumento omnia fuisse solemniter adhibita, nisi sit posita in verbis substantialibus, quia tunc clausula non dicitur perfecta, decis. 49.n.7.& 8.
Dictio, *&c.* indiget extensione, ibid. nec à Notario extendi potest, si respicit negotij substantiam, num.10.
Dictio *nec*, nedum copulativa exclu-

cluſionis, verum caſus contrarij implicativa eſt, deciſ. 51. num.17.

Dictio *Et*, an copulativa, dijunctiva, vel diverſificativa ſit? deciſ.51.n.30.

Dictio *Et* data idemtitate rationis, repetitionem qualitatum præcedentium inducit, non tamen, vbi caſus præcedens, & ſubſequens ſunt ſeparati, & diverſis clauſulis poſiti, num.49. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

Dictio *declarant*, quomodo ſit accipienda, deciſ.51.num.74.pag. 470. verſ. *Prima conjectura.*

Dictio *pura*, non facit quominùs donatio ſit conditionalis, deciſ. 53.num.9.

Dictio *præſertim*, ponitur comparativè, idemque importat, quod *maximè*, ſeu *præcipuè*, deciſ. 54. num.21.

Dictio *è*, *ò*, Cathalana idem importat, quod *aut*, num.28.

Dictio *pro*, non facit modum, ſed conditionem, deciſ.67. num.8.

DIGNITAS.

Dignitas ſine divitijs ſordeſcit, deciſ.51.num.23.& num. 49. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

DISPOSITIO.

Diſpoſitio vltima, vide *vltima.*

Diſpoſitio captatoria. vide *captatoria.*

Diſpoſitio vna, & eadem non debet diverſo jure cenſeri, deciſ. 48. num.7. & 11. in verbis ſententiæ, verſ. *Attamen quia.*

Diſpoſitio exorbitans, pœnalis, aut præjudicialis, non recipit interpretationem extenſivam, ſed limitate intelligitur, deciſ. 61. num.9.

DOLUS.

Doli, & fraudis præſumptio ceſſat in perſonis illuſtribus, deciſ. 34.num.11.

DOMIMIUM, DOMINUS.

Dominium Regularium, quod habent de licentia Prælatorum in quo differt à dominio laicorum, deciſ.31.num.100.

Dominium probatur per teſtes de publica voce, & fama, etiam contra tertium, deciſ.38. nu.9.

Dominium ex contractu nullo nō transfertur, deciſ. 39. num. 11. licet conſtitutum interveniat, num.12.

Dominus ex mutuo vaſſalli obligatur, ſi pecunia in rem ejus verſa ſit, deciſ.32.num.8.

DONATIO, DONATOR, Donare Donatarius.

Donare non poteſt, qui nihil proprium habet, deciſ.31.num.79.

Donatio pura, & ſimplex de conſenſu donatarij ad pias cauſas converſa, etiam non ſervatis ſolemnitatibus valet, maximè ſi eſt codicillis confirmata, deciſ.45.num.30.

Donatio facta ſub mentione mor-

tis in capitulis matrimonialibus, pro irrevocabili, & inter vivos judicatur, decis.51.nu.8.

Donatio, & si regulariter non præsumatur, fallit inter personas conjunctas, & contemplatione matrimonij, ibid. & numer.29.

Donatio pura, & non conditionalis judicatur, quando adsunt verba: *pura, perfeta, simple, è irrevocable, ques diu entre vius*, decis.51.num.11.

Donatio, inter vivos judicatur, quando expressè inter vivos esse dicitur, ibid.

Donationi puræ, & simplici omnis conditio repugnat, ibid.

Donator, præsumitur habere affectionem ad bona jurisdictionalia, qualificata, & majorum, num.22.

Donatarius vniversalis, hæredis loco est, vtilesque actiones activas, & passivas exercere potest, decis.60. num. 10. in verbis sententiæ, pag.625. col.2.& pag.626.col.1.

DOS.

Dos promissa dotis appellatione continetur, decis.31. num.74.

Dotes puellis, maximè Hospitalibus residentibus, amore Dei in pias causas relictę dicuntur, decis.31.n.135.

Dotis probatio, non solum fit per publicum instrumentum, sed per alia probationum genera, non solum quoad solutionem rerum, quo ad constitutionem, decis.41.n.3.

Dos sine scriptura dari, & promitti valet, ibid.

Dos, eadem præsumitur constituta secundo viro, quæ primo constituta erat, num.4.

Dotem petens contra fideicommissarium, an teneatur probare bona libera non extare, vel ei simplex allegatio sufficiat, decis.41.num.17.cum decis. Senatus.

In constitutione congruæ dotis, quæ sint attendenda, decis. 41. num.46. & 47. cum decis. Senatus.

Dotis interesse quomodo liquidetur, ibid.

Dotis non solutæ vivo marito, fructus per vxorem peti possunt, & ad quem dos est perventura spectant, decis.41.n.48.

Exceptioni dotis non numeratæ, non est locus, quando maritus, præcedendo capitula matrimonialia confessus est dotem recepisse, secluſa fraudis suspicione, decis.41.num.49.

Dote restitui promissa intra certum tempus, vel dare certum prædium æstimatum, electio mulieris est, decis.50.num.7.

Quid si simpliciter sit promissa restitui res, vel æstimatio? n.9.

DUBIUM.

In dubijs, & incertis quæstionibus, instrumentis est standum, decis.44.num.2.

EC-

E

ECCLESIA, ECCLESIASTICUS.

ECclesia habet tacitè obligata bona suorum administratorũ pro mala administratione, decis.31. num.163.

Ecclesia Fratrum Minorum potest institui hæres, decis.69.nu. 27.

Ecclesiasticus, contra quem intentatur condictio indebiti, est remittendus ad Iudicem Ecclesiasticum, decis.31. numer. 167. vers. *Quo vero*, in verbis sententiæ, & conciliatur, ibid.

EDICTUM.

Edictum Prætoris *in l.2.ff.de alienat. jud. mut. cauſ. fact.* recipit easdem limitationes, & conjecturas, quas *l. 2. Cod. ne liceat potent.* decis.41. num.47.

ELECTIO ELECTUS.

Electio in alternativis regulariter est debitoris, decis. 50. num. 4. limitatur indebitore dotis, numer.5.& 7.

Electio, quando vnum est in solutione non debitoris, sed creditoris est, decis.50. nu.6.7.&9.

Debitor habens facultatem eligendi intra certum tempus, nõ eligendo intra illud electionẽ amittit, qua semel ad creditorem devoluta, non potest moram purgare, num. 8. 12. & 14. in verbis sentent. vers. *Cæterùm*.

Eligendi habens facultatem, non cogitur sequi ordinem in casum non electionis tributum, quando electio ampliſſimis, & prægnantibus verbis fuit concessa, decis.54. num. 7. 8. & 9. Ubi exempla, secus si amplitudo verborum non esset, quia tunc ordinem concedentis sequi debet non solum quo ad personas eligendas, sed etiam quo ad substitutiones, num. 9. 10.12.13.16.& 32. cum decis. Senatus, & num. 24. in verbis sentent. vers. *Quia tamen*, & num.25.& 42. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*.

Electus tacitè censetur filius, ex quo ab habente facultatem eligendi sit institutus, decis. 54. num.43. cum decis. Senat.

EMPTIO, EMPTOR.

Emptor, rem quam petere non valet, multoties retinere potest, decis.41.n.37.

Emptio, & venditio solo consensu contrahitur, absque scriptura, nisi aliter conventum sit, decis. 55. n.5.

Emptio, si paciscatur, quod scriptura fiat, illa non facta, dicitur imperfecta, & pœnitentiæ locus est, decis.55. num.3.& 9. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*.

Emptio, vt scriptura celebretur, an, & quomodo paciſci potest,

itaquod ante confectionē ſcripturæ, pœnitentiæ locus ſit, deciſ. 54. num. 4. 5. 6. 7. &c. cum deciſ. Senat.

Emptionis contractus, an ex traditione tabbæ cenſeatur perfectus, deciſ. 55. num. 11. vſque ad 14. cum binis, deciſ. Senatus.

Emptori vltimo licitatori, non eſt tradenda poſſeſſio rei emptæ, quouſque pretium ſolutum fuerit, deciſ. 55. num. 15. cum deciſ. Senat.

Emptio, & venditio, ſubhaſta in cauſa judicati, licet revocetur ſententia, non revocatur, ſi tertius licitaverit, ſecus ſi ipſe creditor pro ſuo credito: deciſ. 55. num. 16. cum deciſ. Senat.

Emptiones, & venditiones in publica ſubhaſtatione factæ, quando, & qualem novam obligationem admittant, deciſ. 55. numer. 17. cum deciſ. Senat.

Emptio, & venditio facta à mero executore non ſervatis ſolemnitatibus, *l. à D. Pio, ff. de re judicat.* eſt nulla nullitate notoria, in vim verborum *juris ordine in exequendo ſervato*, deciſ. 55. num. 18. cum deciſ. Senatus.

Emens in proximè dicto caſu, an de evictione agere poſſit, nu. 19. cum deciſ. Senat.

Emptio, & venditio, non ad menſuram, ſed ad corpus facta de petia terræ 20. jugerum cum limitibus, & affrontationibus, comprehendit totam terram, licet major quantitas ſit, ſecluſa vltra dimidiam læſione, ſecus ſi non ad corpus, ſed ad menſuram, quia ſolum quantitas mēſuræ in emptionem venit, deciſ. 55. num. 20. cum deciſ. Senatus.

Emi, ſeu vendi non poteſt res magni valoris, pro parvo debito, deciſ. 55. num. 23. cum deciſ. Senat.

ENUNCIATIVA.

Enunciativæ probant cenſualis exiſtentiam, dummodó ſint plures, & à diverſis perſonis, ſeparatiſque inſtrumentis enūtiatæ, alias pro vnica habentur, deciſ. 38. num. 10.

Enuntiativa verba, & ſi regulariter contra tertium non probāt, fallit tamen, quando vltra antiquitatem temporis concurrit poſſeſſio rei illis correſpondēs, deciſ. 38. num. 12. cum deciſ. Senatus.

Enuntiantis qualitas, multum adjuvat probationem, deciſ. 38. num. 13.

EPISCOPUS.

Epiſcopus habet juriſdictionem quando adeſt periculum mortaliter peccandi, deciſ. 63. numer. 2.

EPIIKIA.

EpijKia, quæ ſit, pag. 750. lit. Q. & comprobatur, ibid. *ex D. Th.*

ERROR.

Error communis circa Notarium nõ ſonat ſcripturæ nullitatem, deciſ. 57. num.11. declaratur, numer.13.14.& 15.Vbi quot inſtrumenta requirantur ad comunẽ errorem inducendum.

EXACTOR.

Exactores conſtituti à tyranno exigentes, & expendentes ad mandatum tyranni, quomodo liberentur, deciſ.65. num.17.

EXECUTIO EXECUTOR.

Executio eſt facienda, in bonis mobilibus, & ſi debitor immobilia deſignaverit, deciſ. 55. num.24. cum deciſ. Senat.

Executio, an detur ex inſtrumento per relationem ad aliud, deciſ.31.n.54.

Executio ex vi ſententiæ, & executio ex guarentigio, non in omnibus ęquiparantur, deciſ. 32.num.40.

Executio ſuſpenditur, ſi mulier eſt prior pro ſua dote, deciſ. 41. num.27.

Executio facta, nõ ſervatis ſolemnitatibus, *l. D.Pio, ff. de re judicat.* eſt nulla nullitate notoria, & quare deciſ.55. num.18. cum deciſ. Senat.

Executores teſtamenti, ob retardationem adimplementi piarũ cauſarũ reprehenduntur à Rubeo, deciſ.31.n.66.

Executio Regiæ ſententiæ continuatur abſque novo proceſſu contra tertium ementem poſt ſubhaſtata bona debitoris, eo tamen legitimè citato, deciſ.55. num.21.cum deciſ.Senat.

Merus executor, quomodo, & quando debeat firmare venditionem, & poſſeſſionem rei ſubhaſtatę, tradere, deciſ.55. num. 22. cum deciſ. Senat.

Executio minori debitoris damno fieri debet, itaut pro parvo debito non poſſit res magni valoris vendi, deciſ.55. num.23. cum deciſ.Senat.

Executio vitiatur, quando plura bona ſunt executa, quam debitum expoſcebat, ibidem, in verbis ſententiæ, pag. 557. colum.1.

EXCEPTIO.

Exceptioni non numeratæ dotis non eſt locus, quando maritus poſt facta capitula matrimonialia confeſſus eſt dotem ad ſuas liberas voluntates recepiſſe, deciſ.3. num. 74. ſecluſa tamen fraudis ſuſpicione, ibid. cum deciſ. Senat.

Exceptio de jure tertij, non ipſo jure, excluſiva juris agentis, nõ admittitur, deciſ.31. nnm. 186.

Exceptio juris tertij, quando locum habeat, remiſivè deciſ. 31. num.187.

Exceptioni juris tertij non eſt locus poſt ſententiam in judicatum tranſactam, ibid. cum deciſ.Senat.

Exceptioni beneficij ne egeat, an ſit locus in executivis, deciſ.32.

nu-

numer. 38. & 48.
Exceptiones illiquidæ compensationis, retentionis, vel reddendarum rationum reijciuntur in executivis, decis. 32. num. 44. cum decis. Senat.
Exceptio rei judicatæ, vt locum habeat requiritur personarum idemtitas, sufficit tamen interpretativa, decis. 33. num. 15. vol. 1 explicatur regula cum decis. Senat.
Exceptiones turbidæ, aut altiorem requirentes ingaginem, in summarissimo non admittuntur, decis. 39. num. 15. Ubi de observantia Senatus.
Exceptio extinctionis crediti, & debiti, seu causæ, vel tituli in judicio manutentionis non admittuntur, decis. 39. numer. 17. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*
Exceptio simulationis, vide *simulatio.*
Exceptio tenutæ an, & quando sententiam impugnare dicatur, vt ad causam supplicationis à diffinitiva remitti debeat, decis. 41. num. 27.
Exceptio impugnans sententiam reijcitur in decreto executionis, ibid. & num. 36.
Exceptiones peremptoriæ, quæ & ad quem effectum opponi valent in causa appellationis, vel supplicationis, decis. 41. num. 29.
Exceptio tenutæ peremptoria est, ibid.
Exceptio tenutæ admittitur in causa supplicationis, ibid.
Exceptionis jus favorabilius est jure actionis, decis. 41. numer. 37.
Exceptio faciliùs actione conceditur, ibid.
Exceptio rei judicatæ non noscet si pars parsa fuerit, quod post jus reo superveniens fierēt probationes, decis. 41. num. 20.
Exceptio non numeratæ dotis, vide *dos.*
Exceptio dominij contra locatorem locum non habet, decis. 56. num. 13.
Exceptio excurionis opposita post litis contestationem pro non opposita habetur, decis. 64. num. 16. in verbis sententiæ, vers. *Tamen attento*, & numer. 17. Ubi alia decis. Senatus.
Exceptio excutionis est dilatoria, ibid.
Quid, quando opponitur per tertium, ibid.
Exceptio excutionis quibus casibus ad diffinitivam remittatur, ibid.
Exceptio excutionis non est inducta ad impediendum ortum hypotecariæ obligationis, sed ejus exercitium, ibid. cum decis. Senat.
Exceptio excutionis extra tempus opposita tacitè censetur rejecta in sententia, ideò de ea nullum fit verbum, decis. 64. num.

num.18. cum decis. Senat.
Exceptio excutionis potest opponi à debitore conditionali, etiã post sententiam, decis. 64. numer.19.
Exceptio excutionis potest opponi à cedente contra cessionarium, etiam post sentẽtiam, ibid. cum decis. Senat.

EXCLVSVS.

Excluſus â petendo non dicitur excluſus à retinendo, decis. 41. num.37.

F

F A C T V M.

FActum quod jam est, rẽtractari non potest, decis. 43. nu.16.
Facti mutatio juris mutationem inducit, decis.54. num.5.
Factum executoris an dicatur à parte factum, decis.55. num.19.
Factum Iudicis non ritè, & rectè procedentis dicitur factum privati, ibid.
Facto negato censetur negata omnis actio dependens ex eo, decis.63.num.4.

FALCIDIA.

Falcidia ex legatis pijs detrahi nequit, decis.46. num.3. & 10. in verbis sententiæ, veri. *Cæterùm.*

FAVOR.

Favor liberorum procedit in causa pia, decis.31.n.20.

FIDEICOMMISSVM. FIDEIcommiſſarius.

Fideicommiſſum perpetuum, ſimplex, & temporale in quo differunt, decis.31. num.177.
In fideicommiſſis nemo admittitur, niſi per petitionem, & imploratione officij Iudicis, decis.31. num.186.
Fideicommiſſarius, in longa absentia hæredis gravati vltra 30. annos, nulla ejus habita notitia, admittitur ad fideicommiſſum, præſtita cautione, decis.41. num.45.
Fideicommiſſarius, à manu hæredis regulariter capere debet hereditem, decis.46.num.2.
Fideicommittentis credulitas magis, quam veritas attenditur, decis.51.num.20.
Fideicommiſſum adeſſe probat hæredis immediati, veriſimiliterque informati confeſſio, decis.51.num.21.
Fideicommiſſo contraventionali, non eſt locus, data ignorantia gravaminis, decis.60. num.5.
Fideicommiſſo contraventionali, vt ſit locus debet probari ſpecifica, & individualis ſcientia, itaquod, nec ſufficit præſumpta, ibid. & num.6. cum decis. Senat.
Fideicommiſſum contraventionale non comititur, quando ante fideicommiſſarij querelam hæres gravatus bona alienata re-

cuperavit, decis.61. num.7.
Ad fideicommissum descendentibus relatum admittitur fœmina, decis.31. num.170.

FILIUS.

Filius obedientiæ vinculo tenetur observare, & exequi parentis voluntatem, decis.31. nu.70.
Filius est, vna, & eadem persona cum patre, ibid.
Filij non sunt idonei testes in declaranda ambigua patris voluntate, decis.31. num.148.
Filius familias mutuum accipiendo, obligat Patrem, si pecunia in patris vtilitatem vertitur, decis.32. num.8.25.& 34. cum decis. Senatus.
Filio an, & quando competit tenuta, vide *tenuta.*
Filius familias cum consensu patris contrahere potest, & contrahens simul cum patre de ejus consensu contrahere dicitur, decis.32. num.25.& 31. Ubi ad litter. Senatus decis.
Filius familias potest creare censualia in favorem alterius simul cum patre, vel de ejus consensu, ibid. cum decis. Senat.
Filius Familias non potest contrahere, nisi cum consensu patris, itaut contractus est nullus sine dicto consensu, decis.32. numer.26. cum decis Senatus cõtrarium tenent plures, qui referuntur, num.27. 28. & 29. Quibus datur intelligentia, nu.30. cum decis. Senat.
Filius familias à patria potestate liberatus, si mutuum antea cõtractum agnoverit, remanet ex novo consensu obligatus, decis.32. num.33.
Filius familias vna cum patre obligatus, non gaudet beneficio ne egeat, imò in solidum tenetur, & conveniri potest, decis. 32. num.35. cum decis. Senat.
Limitatur, quando post contractam obligationem emancipatur, quo casu dicto beneficio gaudet, & carceribus minimè mancipari potest, ibid. & num. 37.
Filius familias simul cum patre se obligans cum juramento gaudet beneficio ne egeat, itaquod nec carceribus mancipari potest, decis.32. num. 36. declarantur tamen hæc, num.37.
Filius familias, qui cum patre se obligavit, vt gaudeat beneficio ne egeat, quid probare teneatur, num.37.
Filia ab extraneo instituta, *si Titio nupserit*, si ejus pater matrimonio non consenserit, sed alteri de ejus voluntate nupserit, an amittat hæreditatem, vel legatum, decis.43. nnm.25.
Et an prædicto casu admittatur causa pia in defectum cõdictionis substituta, num.27.
Filij censentur privati, vbi pater re aliqua privatur in pœnam sibi priùs imminẽtem, vel comminatam, licet expresse ad rem illam

illã ſub nomine filiorum eſſent vocati, ſecùs ſi nominibus proprijs, deciſ. 43. num. 28.

Filij vocati ad rem, ad quam pater eſt vocatus, ſi ſub nomine filiorum, patris contemplatione vocati judicantur, ibid.

Filij familias, nec teſtari, neque codicillari poſſunt, deciſ. 45. num. 18.

Filiorum favore, quam plurima à legislatoribus diſpoſita traduntur, deciſ. 51. num. 29.

Filij ſecundi matrimonij, nõ comprehenduntur in hæreditamẽto ſimplici, & abſoluto, in favorem filiorum abſque mentione hujus, vel illius matrimonij, pag. 482. col. 2.

Filij cenſentur inter ſe per fideicommiſſum vocati, quando omnibus de gradu in gradum ſubſtitutis, ſunt extranei ſubſtituti per compendioſam, deciſ. 54. num. 40. & 41. cum deciſ. Senat.

Filius electus ab eligere gravato, cum non ab eligente, ſed à patre electionem concedente, jus habeat, poteſt hæreditatem patris adire, & hæreditatem eligentis repudiare, deciſ. 54. num. 43. cum deciſ. Senatus.

FORMA.

Forma ſubſtantialis ad vnguem eſt obſervanda, deciſ. 45. n. 26.

Modus cognoſcendi, an aliquid requiratur pro forma ſubſtantiali, eſt quando lex annullat actum ſine certa ſolemnitate factum, ibid.

Forma ſubſtantialis non poteſt alterari, vel renuntiari, imõ tanquam individua in totum ſervanda eſt, ibid.

Cum quid conceditur cum certis ſolemnitatibus, & qualitatibus, intelligitur pro forma, quidquid exprimitur, ibid.

Quando lex, vel ſtatutum idem, quod jus comune, cum certis modificationibus providẽt, habetur pro forma quidquid exprimitur: quando verò, vt ſic, vel illo modo conceditur formam, & conditionem importat, deciſ. 45. num. 26.

Formam, & ſolemnitatem importat negativa, quæ in lege, vel ſtatuto ineſt, ibid.

A forma recedi non poteſt prætextu majoris, vel minoris vtilitatis, ibid.

Omnis forma ſubſtantialis, vel ſolemnitas eſt juris publici à qua privatus recedere non poteſt, ibid.

Forma à lege præſcripta, in forma ſpecifica, & non per equipollens eſt obſervanda, ibid.

Forma ſubſtantialis teſtamenti, in vno puncto concluditur, deciſ. 49. num. 10.

FONTANELLA.

Fontanella *de pact. clauſ. 7. gloſſ. 3. part. 4.* & deciſiones ab eo relatæ interpretantur, deciſ. 40. à num. 7. ad 11. Vide aliorum lo-

corum ipsius Fontanellæ, in verbo *Decisio*.
Fontanella notatur, decis. 54. numer. 16.

FRATER.

Fratrum Capuccinorum causę, sũt tractandæ, sicut causæ miserabilium personarum juxta thenorem Const. 3. tit. *de pobres pledejants*, deci. 69. num. 11. & 12. cum decis. Senat.
Cujus confirmatio legitur, nu. 13. & ratio, num. 14.
Fratres Capuccini, nomine Minorum Sancti Francisci comprehenduntur, & verè minores sunt, & Filij Sancti Francisci, decis. 69. num. 30.

FRUCTUS.

Fructus, & interesse in prima instantia omissi, in causa appellationis peti possunt, decis. 41. num. 32.
Fructus mensę Episcopalis, qua ratione dentur Episcopo, decis. 56. num. 15.
Fructus rei Ecclesiæ, à conductore recollecti, & à solo separati Ecclesiastici non sunt, sed temporales, decis. 56. numer. 17.

FUNDUS.

Fundus, vt demonstretur, nomen loci cum duobus confinibus exprimi debet, decis. 49. numer. 14.

G

GRAVAMEN.

GRavamen libertatis impeditivum, appositum præcisè per modum obligationis, est reijciendum, secùs appositum causativè per modum conditionis, decis. 61. num. 11. ratio, num. 12.

H

HÆREDITAS.

HÆreditas in testamento, causæ piæ data, non potest codicillis adimi, neque dari, & si testamentum esset imperfectũ ratione solemnitatis, aut voluntatis, decis. 31. num. 20.

HÆREDITAMENTUM.

Hæreditamentum, cui inest clausula *fills per fills, &c.* an sit purum, præcisum, vel conditionale, anceps quæstio est, decis. 51. num. 7.
Hæreditamentum, non obstante clausula *fills per fills, &c.* est purum si ita voluisse disponentes expresse, vel conjecturate apparet, decis. 51. num. 8. & 49. in verbis sententiæ, vers. *Ex quibus*, & pag. 466. col. 2. vers. *Constat*

Conſtat etiam hæreditamentum, & deciſ.52. num.5. & pag.493. col.1. in verbis ſentent.

Conjecturæ demonſtrantes hæreditamentum eſſe purum,& præciſum,deciſ.51. à num. 9. ad 23. & ſunt quæ ſequuntur.

Prima cõjectura, ex clauſula conſervationis bonorum in familia, num.10.

Secunda, ex reſervatione facultatis apponendi vincula beneviſa, num.12.

Tertia, ex reſervatione certę quãtitatis ad teſtandum, vel integri vſusfructus rerum donatarum, num.13. & 73. cum deciſ.Senat.

Quarta, quando non fit mentio ſecundi matrimonij, nec filiorum illius, num.15.

Quinta, ex eo, quod donator ſępiùs invitavit maſculos ad ſucceſſionem, fœminas ſolum in defectum maſculorum admittendo, num.16.

Sexta, ex clauſula de non revocando, maximè juramento roborata, & Notarij ſtipulatione, pro filijs naſcituris interveniente, num.17.& 18.

Septima, ex providentia donatoris circa ſucceſſionis diſpoſitionem, num.19.

Octava, ex obſervantia ſubſequuta, num.21.

Nona, ex reſervatione facultatis hæreditandi filios maſculos ex alio matrimonio, num. 74. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm*.

Decima, ex eo, quod clauſula *fills per fills, &c.* non ſit poſita in ſubſtantia, & corpore hæreditamenti, deciſ.52. num.7.

Undecima, explicatur, deciſ. 52. num.8.

Duodecima, ex expreſſa excluſione filiorum ſecundi matrimonij, deciſ.52.num.9.

Decima tertia, ex eo, quod clauſulæ hæreditamenti, & declarationes ſolum in cauſa hæreditamenti puri verificari valẽt, deciſ.52. num.9.

Decima quarta, ex quo in parte principali ſcripturę, ſunt verba, perfecta oratione, denotãtia cõtrahentes purè donare voluiſſe, deciſ.53. num.2.

Hæreditamenta de anno 1589. & ante 1609. & ſi cum clauſula *fills per fills, &c.* pro validis,& puris judicabantur, deciſ. 51. nnm.20.

Hæreditamentum prælativum, & condiionale, qua ratione fiat, deciſ.51. num.31.

Hæreditamenta, vt non obſtante clauſula *fills per fills, &c.* declarentur pura propter conjecturas, iſtæ debent concludere per neceſſe, deciſ. 51. num. 73. & 74. cum deciſ. Senat.

Hæreditamenta cum clauſula *fills per fills, &c.* quando conjecturæ, quæ allegantur, poſſunt intelligi in concurſu vtriuſque

matrimonij, tunc in Senatu prælativa, & conditionalia declarantur, pag.469. ver. *Quando vero*, cum decis. Senat.

Hæreditamentum, per matrem factum filiæ, contemplatione matrimonij per filiam contrahendi, cum pacto quod filij, seu filiæ ex eo matrimonij, nascituri sint hæredes totius hæreditatis, & bonorum donatorum, absque Notarij stipulatione, & sine juramento validum est, decis.54.num.41.

HÆRES.

Hæres instituta, vt nubat tali, tenentur illum requirere ne incurrat in pœnam, decis.43.numer.20.&30. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Hæres contravenientis, non excluditur à fideicommisso, quando istud est graduale, & successivum, licet tempore contraventionis natus non sit, dummodo sit natus tempore sententiæ privationis, decis. 60. num.7. &8. & pag.627. col. 1.

Hæres prohibitus alienare sub pœna privationis, non incidit in pœnam, ob permutationem in vtilitatem fideicommissi cõtractam, etsi prohibitio sit cũ clausula: *In omnem casum*, decis.61. nu.15. & 16. & pag.644. col.1.in verbis sentent.

HYPOTHECA.

Hypotheca tacita, non datur, nisi in casibus à jure expressis, decis.31. numer.164.

Interdum tamen ex æquitate, vel identitate rationis admittitur, etiam in casibus in jure non expressis.

Hypotheca tacita in bonis manumissorum incipit, à die susceptæ administrationis, & præfertur cuicumque expressæ posteriori privilegium non habenti, ibid. cum decis. Senatus.

HOMO.

Homo sua natura movetur, nec vno loco semper consistit, decis.49. num.17.

HONOR.

Honor à Domino Rege concessus, finem non habet, decis.45. nu. 33.

Honor Civitatis est, quod fiat legatum ex quo pauperes, infirmi, & carcerati eleemosynas recipiant, decis.31. numer. 159. & in quo consistat honor iste, num.160.

HOSPITALIA.

Hospitalia semper eleemosynis indigent, decis.31.num.135.

Hospitalia servari, præcipit Apostolus, & illa per Christum Dominũ comendantur, & à barbaris etiam custodiebantur, numer.160.

Hospitalia gaudent privilegijs piæ causæ, & quæ sit ratio, decis. 31. num.165.

Hospitali Sanctæ Crucis Civitatis Barchinonæ, sunt concessa va-

varia privilegia, quæ referuntur, decis.31. num.165.

Servientes Hospitalibus, gaudent pauperum privilegijs, & veniunt pauperum appellatione, decis.31. num.165.

Hospitale institutum sub conditione, si intra annum capellam ædificaverit alioquin alter succedat, si elapso anno nō ædificavit, in integrum restitui potest, decis.34.num.16.

Hospitalia, vti pauperes, & miserabiles personæ sunt tractanda, præsertim Sanctæ Crucis præsentis Civitatis Barchinonæ, quod ex Regio Privilegio nullum solvit salarium sententiarum, decis.69. num.6.

I

IGNORANTIA IGNORANS.

Ignorantia nullitatis in ratificatione præsumitur, scientia non probata, decis.57. num.30.

Ignorantia prohibitionis alienationis, non probata scientia, non præsumitnr, decis.60. numer.5.

Ignorans nulli subijcitur pœnæ, cum hęc absque culpa non intret, decis.60.num.5.

INCONTINENTI.

Incontinenti, quę sequuntur actui inesse videntur, decis.55.num.1. & in verbis sententiæ, ibidem, vers. *Cæterùm.*

INDUSTRIA.

Industria personæ censetur electa, quando aliquid per verba personalia comittitur, decis. 57. num.9.

INFORMATIO.

Informatio, in terminis Saccomani in futuram rei memoriam plenè probat, decis.37. num.11. & 13. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

INIQUITAS.

Iniquitas est, dubitare de expressa voluntate piæ disponentis, decis.31. num.6.

In solutum datio, vide datio in solutum.

INSTITOR.

Institor, seu præpositus, cujus potestas consistit in mandato, ideó potest obligare socios, quia præsumitur habere tacitū mandatum ab ipsis, decis. 32. numer.6.

Institor si habet mādatū limitatū, non potest vltra fines ejus socios obligare, ibid. Limitatur nisi res sit versa in vtilitatem societatis, vel domini ratum habuerint, num. 7. 8. 12. & 21. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Institor, seu præpositus ad contrahendum, est præpositus ad solutionem recipiendum, decis. 56.num.11.

INSTITUTIO.

Institutio vniversalis sub condi-

tio-

tione, *quod hæres non succedat, nec bona possideat, nec eorũ partem habere possit donec legata plenè per executores fuerint soluta*, non est conditionalis, & quid importent dicta verba, decis.43.num.9,

Institutio facta ab habente facultate eligendi de aliquo ex eligibilibus, pro tacita electione habetur, decis.54. num.43.cum decis. Senat.

Institutio hæredis est caput, & fundamentum testamenti, decis.58. num.12.

INSTRUMENTUM.

Instrumentum faciens mentionem de alio, an exequi possit? decis.34. num.54.

Instrumento est standum in incertis,& dubijs quæstionibus,decis. 44. nu. 2. & decis. 46. numer.7.

Instrumentum pro se producens intentionem rectè, & efficaciter probatam habere dicitur, decis.46. num.7.

Instrumenti nota,seu apprisia, manu propria illud recipientis debet esse scripta, decis. 40. numer. 2.

Instrumenta duo ab eodem Notario, & eodem die confecta, an præsumantur eodem loco facta? decis.40. num.17.

Instrumenti fidem tollit contraria ejus observantia, decis. 49. num.19.

Instrumentum diminitũ, seu abreviatum apud Notarium repertum, an possit extendi, & supplori? decis.49. num.24.& 25.

Instrumentum, an possit levari in publicam formam, ex quo de illo, in alia scriptura authentica ejusdem Notarij, mẽtio fiat, decis.49. num.31.& 32.

Instrumenta confecta per Notarium merè putativum, an tot sint valida, verior dicitur affirmativa, decis.57. num.12.

Instrumenta recepta per Notariũ docentem de suo Notariatu, contra formam statuti, an sint valida, decis.57. nu.13. Et quid si statutum sit munitum rescripto Principis cum clausula irritanti? num.14.

Instrumentum receptum per Notarium non matriculatum, & contra formam privilegiorum, & si juris rigore sit nullum, ex æquitate sustinetur, ne tot tantæque dispositiones per eum receptæ pereant, decis.57.n.17. & pag.184. col.2. in fine.

Instrumentum receptum per Notarium non habentem qualitates, *Const. 23. tit. de Notaris, y Escrivans*, est nullum, decis.57. à num.34. ad 37.cum tribus decis. Senat.

Instrumento reprobato, non centur reprobatus contractus, qui testibus, vel aliàs probari potest, decis.57. num. 38. cum decis. Senat.

Ad instrumenti validitatem non suffi-

sufficit illud reperiri inter publicas, & authenticas Notarij scripturas, nisi ab ipso sit subscriptum, decis. 58. num. 10. & 11. cum binis decis. Senat.

Instrumenta recepta per Notarium Apostolicum, an sint valida in Cathalonia? decis. 59. num. 1. Ubi negativa probatur.

Instrumenta in Cathalonia solum per publicos Notarios recipi valent, decis. 59. num. 2.

Instrumenta condita contra leges, & Constitutiones Cathaloniæ sunt nulla, ibid.

Instrumentum guarentigium licet in Cathalonia non admittat aliam, quam solutionis exceptionem, non tamen respuit illam, quod non fit per publicum, sed per Apostolicum Notarium receptum, decis. 59. num. 4.

Instrumenta recepta per Notarios Apostolicos, sunt nulla inter sæculares, decis. 59. num. 5.

Instrumentis confectis per substitutum Notariæ de districtu, plena fides adhibetur, decis. 59. num. 10. cum decis. Senat.

Instrumentum sine die, & anno non probat, decis. 62. num. 1.

INTERDICTUM.

Interdictum summarissimum, vide *Summarissimum.*

Interdictum vnde vi, seu recuperandæ, adversus quos detur, decis. 66. num. 8. & 10.

INTERESSE.

Interesse inter personas negotiari solitas ad rationem 10. pro centenario cõputatur, decis. 64. nu. 61. in verb. sẽt. vers. *Tamẽ attẽto.*

INTERPELLATIO.

Interpellatio cur in modali, & nõ in conditionali legato requiratur? decis. 43. num. 21.

Interpellatio requiritur, quando agitur de pœna amissionis commodi, decis. 43. num. 21.

Sine interpellatione nemo in mora constituitur, ibid.

Interpellatio non requiritur in facto negativo, secus in affirmativo, decis. 43. num. 23.

INTERPRETATIO.

Interpretationi non est locus, quando de indubitata mente testatoris constat, decis. 31. numer. 25.

Interpretatio quælibet est sumenda pro contrarietate, & repugnantia evitanda, decis. 53. numer. 7.

Interpretatio quælibet est accipienda ad correctionem evitandam, ibid.

Interpretatio declarativa nullo jure, aut lege prohibetur, pag. 750. littera S.

INTESTATUS.

Intestatus, an dicatur decedere, qui de testatoris bonis, expresse non disponit? vt possit admitti substitutus sub conditione *si intestatus, &c.* decis. 48. num. 8. & 9.

In-

Inteſtatus quis dicatur? deciſ. 58. num. 13.

INVENTARIUM.

Inventarium dicitur ab inveniendo, deciſ. 38. num. 14.

Inſtrumenta in inventario deſcripta, præſumuntur viſa ab eo, qui inventarium confecit, deciſ. 38. num. 14. & 18. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

IUDEX.

Iudicis aſſertio, etſi non probet ſine actis, ejus tamen enuntiativa contra tertium plenè probat, deciſ. 38. num. 11.

Iudex cauſæ ſupplicationis poteſt cognoſcere, non ſolum de his, quæ primitivus cognoverat, ejus de his, quæ potuiſſet cognoſcere, deciſ. 41. num. 30. ſeu de his, quæ cum illis habent connexionem, num. 31.

Iudex appellationis poteſt cognoſcere de articulis acceſſorijs, in primo judicio omiſſis, deciſ. 41. num. 32.

Iudex non ritè, & rectè procedens dicitur ſpoliare, ſicut privatus, deciſ. 55. num. 19.

IUDICIUM.

Iudicio reciſorio pendente, partes ab eo reſilire non poſſunt, ſed ad obſervantiam contractus tenentur, deciſ. 39. numero 16. cum deciſ. Senatus, & num. 17. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

IURAMENTUM, IURANS.

Iuramentum tribuit jus tertio etiam abſenti, deciſ. 44. num. 12.

Iurans præſumitur certioratus, & deliberatè actum geſſiſſe, deciſ. 46. numer. 7.

L

LAICUS.

LAicus ratione peccati efficitur de foro Epiſcopi, deciſ. 65. num. 2.

LAUDUM.

Laudum, an valeat ſaltem in vim pacti, quando arbitri ſuper omnibus capitibus non pronuntiarunt, deciſ. 63. num. 4.

Quid ſi declaraverint ſuper ea, quæ non ſunt in compromiſſo comprehenſa, num. 5.

Laudo emologato, ſtante læzione competit remedium, *l. 2. Cod. de reſcind. vendit.* deciſ. 63. nu. 11. cum deciſ. Senat.

LEGATUM, LEGARE
Legatarius.

Legari Civitatibus poteſt, quod ad ipſarum honorem, & ornatum ſpectat, deciſ. 31. num. 159. & à ſyndicis earum hoc legatum peti poteſt, num. 160. & 161.

Legatum pauperi factum dicitur pri-

privilegiatum, decis. 31. num. 135.

Legatum ad honorem alicujus illius contemplatione factum judicatur, decis. 31. num. 158.

Legatum agnoscens oneri illi injunctum se obligat, decis. 43. num. 5.

Legatum ea cõditione, vt aliquid facias, non est conditionale, sed modale, decis. 43. num. 8. ratio. ibid.

Legatarius modũ non adimplens privatur legato, & illud acceptum hæredi restituere tenetur, decis. 43. num. 10.

Legati sub conditione debendi materiam tractat Olea, decis. 43. num. 18.

Legatum modale requirit interpellationem, secus non modale, & quæ sit differentiæ ratio, decis. 43. num. 21.

Legatarius à manu hæredis legatum capere debet, si autem propria authoritate ceperit legato privatur, decis. 46. n. 2.

Legata pia absque facto, & ministerio hæredis propria authoritate à legatario capi possunt, decis. 46. num. 3. & 10. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Legatarius an possit rem legatam propria authoritate occupare, & si occupat in quam pœnam incidit, ibid. remissive.

Pro legatis pijs, an sit priùs facienda excutio, quam agere hypothecaria adversus tertios possessores, decis. 46. n. 5.

Legatarius, hypothecaria debet priùs excutere bona hæreditaria, quam agere contra bona per hæredem possessa, ibid.

Legatum in adjutorium collocationis alicujus puellæ est conditionale, decis. 67. num. 1. Contrarium traditur decisum, numer. 10.

Legatum in adjutorium collocationis puellæ, si est factum ab extraneo habet tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur, decis. 67. n. 2. & 3.

Legatum in honorem Doctoratus est conditionale, ibidem, numer. 3.

Legatum, an ex eo, quod mentio nuptiarum sit adjecta executioni, & non substantiæ censeatur conditionale, vel in diem, decis. 67. à n. 4. ad 8.

Tempus nuptiarum adjectum legato, an censeatur adjectũ executioni, vel substantiæ, numer. 5.

Legatum mulieri relictum, si mentio matrimonij est posita executioni non per verba conditionem denotantia, vel per illa, *& non ante*, est purum, decis. 67. n. 11.

Legatum pro dote ab extraneo relictum, licet regulariter sit conditionale, fallit tamen si plenè constat testatorem legatario potius, quam sibi prospicere voluisse, decis. 67. n. 12.

Legatum pro dote est purum si apparet, quod nuptijs non sequutis, etiam relicturus esset, ibid.

Legatum cum verbis, *en adjutori de là collocatiõ*, potius modale, quam cõditionale est, dec. 67. nu. 13.

Legatum relictum occasione dotis constituendæ est purum, ibidem.

Legatum conceptum ita, *vt possit nubere*, est purum, ibid.

Legatum ita conceptum, lego 300 ℔. pro contemplatione sui matrimonij, vt 200 ℔. ex cambio quod assignatur, & reliqua 100 ℔. ex bonis meis dẽtur, an sit purum, vel conditionale, & an nullo existẽte cambio debeatur, decis. 67. nu. 14. cum decis. Senat.

Legatum an, & quando fiat conditionale, vel purum ex designatione rei legatæ, ibid.

Legatũ, quod legatario solvatur id quod per ipsũ legatariũ fuerit declaratum ejus conscientiæ illud relinquendo, quam & quomodo effectum habeat, decis. 67. num. 15. cum decis. Senatus.

Legata relicta Religiosis, vide *Religiosus*.

L E X.

Leges promulgantur sub tacita conditione, si à Populo acceptentur; vnde vsu non receptæ, vel abrogatæ non obligant in foro fori, nec in foro poli, nec violatores earum rei pœnæ efficiuntur, decis. 31. num. 130.

Lex, non verbis, sed effectu rerum est imposita, decis. 33. numer. 14.

Lex cessat, ejus causa cessante, decis. 34. n. 10.

L. *eum de indebito, ff. de probat.* discutitur, decis. 34. n. 10.

L. *per hanc, Cod. de temporal. appellat.* decis. 41. n. 30.

L. *final, Cod. de edict. D. Adrian. tol.* non habet locum, quando fideicommissum, cujus virtute immissio prætenditur, varijs juris articulis, & difficultatibus est involutum, decis. 41. num. 57. in provisione, vers. *Quo verò.*

L. *Generaliter, Cod. de instit. & substit.* an procedat cessante filiorum existentia, itaut licet hæres testatus decedat admittatur substitutus, decis. 48. nu. 3. & seq.

L. *si quis ex argentarijs, §. si initium, ff. de edendo*, decis. 49. numer. 17.

L. 2. *Cod. ne liceat potent.* cessat vbicumque justa, & legitima causa concurrit, decis. 51. num. 36.

Et hæc justa causa conjecturis probari valet, n. 37.

Ll. *per diversas, & ab Anastasio* limitantur, vbi ex conjecturis apparet cessare dolum, & inesse bonam fidem, decis. 51. num. 51.

Con-

Conjecturæ aliquę referuntur, ibidē, cū decis. Senat. quæ explicatur, num.65.

Ll. *ab Anastasio, & per diversas*, non habent locum in cessione jurium in litem deductorum cum pacto, quod cessionarius proprijs sumptibus causam prosequatur, & adepta victoria duas partes eroget cedenti, decis.51. num.52. cum decis.Senatus.

Ll. *per diversas, & ab Anastasio, Cod. mandat.* à quibus tractentur, decis.51.num.56.

Habent locum in cessione nominis, seu juris certi, & indubitati, decis.51. num.58. cum decis. Senatus, & pag.430. lit. A.

Interpretantur contrarium tenentes, decis.51. num.59.

Non habet locum, quando fit cessio de re in judicium deducta, & debitor cessus se debitorem confitetur, num.62.

Earum dispositio non intrat, quando cessio fit ex causa venditionis cum interventu justi pretij, num.65.

Nec quando cessio fit volente, & patiente debitore; maximè si vltra taciturnitatem adsint actus circa approbationem, ratificationem, aut observantiam contractus, num.66.

Ll. *per diversas, & ab Anastasio*, an sint servandæ in venditione cēsualium jam creatorum, pag. 448. littera N. vers. *Fortificas*, & seq.

L. *Barbarius, ff. de officio Prætoris*, decis.57.n.11.

L. *Pupillus, ff. de Arbitris*, interpretatur, decis.62.nnm.12.

L. *vnic. quando Imperator. inter pupillam, & viduu*, interpretatur, decis.69.n.10.

LIBERATIO.

Liberatio, obligatione favorabilior est, decis.36. num.4. & decis.44.n.9.

Liberatio leviores requirit probationes, & ejus favore vnicus testis cum adminiculis plenè probat, decis.36.n.4.

In liberatione versatur publica vtilitas, latiorque in ea est facienda interpretatio, decis. 44. num.9.

LIBER.

Liber institoris probat contra dominum, decis.32.n.10.

Liber societatis an probet? ibid. remissive.

Liber societatis alijs scientibus, & patientibus plenè probat, decis.32.n.11.

Libris societatis plena fides adhibetur, decis.33.n.5.

Libri personæ Illustris, & Nobilis maximè mortuæ, magnam inducunt probationem, & si eōtineant data, & accepta plenè probant, decis.34.n.12.

Liber Curritoris Auris plenam probationem facit, decis.32.nu. 18. cum decis.Senat.

Liber, seu alia scriptura ex se non authentica, vt probet, debet

esse reconditus in aliquo Archivo, seu loco publico, & quod custos non sit suspectus, decis. 57. n. 21.

LICENTIA.

Licentiam ad donandum, Religiosis, quis concedere teneatur? decis. 31. num. 90. 91. 92. & 94. & quæ sit sufficiens? num. 101. & 102.

Licentia Superiorum localium excusat Religiosum à violatione voti paupertatis, n. 93.

Quod fit de licentia præsumpta, de consensu fieri dicitur, n. 101.

Licentiæ petitio, jus prohibitivum supponit, decis. 31. num. 104.

Licentiæ impetratio habet vim decreti, ad actum licitè peragendum, ibid.

Licentia tacita, præsumpta, aut interpretativa Superioris sufficit, vt Religiosus possit, in magna quantitate donare, decis. 31. n. 101. & 112.

De licentia vide aliqua, in verbo *Superior.*

LITIGIOSA RES.

Litigiosa res alienari potest (quando res est tempore peritura,) ex causa necessaria ad defendendam rem propriam, si fit alienatio bona fide, & non malitiosè, non per reum, sed per actorem, & alijs casibus, remisive, decis. 51. num. 53. 54. & 55. cum decis. Senat.

LOCATIO.

Locatio rei alienæ valet, decis. 56. n. 13.

LOCUS.

Locus, & loci appositio est necessarius in instrumentis, decis. 49. numer. 15. declaratur, numer. 16.

Ad locum omissum declarandum, referuntur aliquæ conjecturæ remisive ad Barz. decis. 49. numer. 18.

LOCUSTA.

Locustarum plaga accidit in Cathalonia de anno 1687. decis. 70. num. 1.

Causa generationis locustarum, num. 2.

Locustarum plagam misit Deus ad terras Ægypti, & quomodo, num. 3.

Locustarum causam dicunt aliqui esse, decimas Ecclesiæ non solvere; alij ex defectu administrationis justitiæ, n. 4.

Locustarum vera causa sunt peccata nostra, decis. 70. num. 5. & 6.

Ad locustarum extinctionem variæ fuere factæ deprecationes diversis Tutelaribus, & Patronis præcipuè in Civitate Barchinonæ, n. 7.

Circa locustarum plagam multa in hac Provincia Cathaloniæ fuerunt observata miracula de anno 1687. quæ referuntur, decis. 70. n. 8.

Remedium principale pro extirpatione locustarum, num. 6. & 10.

Remedia humana, post Divina sunt applicanda ad locustarum de-

devaſtationem, num.11.
Remedia humana ad devaſtationem locuſtarum, quæ ſint, numer.12.
Locuſtarum materiam tractantes, ibid. cum magna copia cum locis Sacræ Pag.
Locuſtarum collectio, exterminatio, & exorziſatio, cujus expenſis fieri debeat? deciſ. 70. nu.13.& 14.
Pro extinctione locuſtarum Eccleſiaſtici contribuere debent, nu. 15. & compulſio eſt facienda per Iudices Eccleſiaſticos, ibidem.
Contribuere debent etiam, qui propter vicinitatem faciliter damnum timere poſſunt, ibid. prædia autem, quæ majori afficiuntur beneficio, magis oneranda ſunt, n.16.
Epiſtola Excellentiſſimi Marchionis de Leganès miſſa ad Deputatos Cathaloniæ ad effectum quærendi remedia pro locuſtarum extinctione, n.17.
Congregatio, ſeu votum Senatorum ad effectum decidendi, an Deputati poſſent Generalitatis pecunias expendere, pro extinctione locuſtarum, num. 18. & 19.
Locuſta eſt idem, quod bellum, pag.748. lit. B.
Locuſtæ, devaſtando fructus terræ, homines necare videntur, ibid. lit. C. Et ad eas debellandas, hominũ exercitus formari debent, ſicut contra inimicos, ita quod homines ad hoc deſtinati, ſi fugiunt, tanquam deſertores reputantur, vti milites in militia, ibid. lit. D.E.F. & G.
Locuſtæ ſi durarent, valdè minuerent Generalitatis jura, quia deficeret cõmertium, pag.749. lit. K. & L.
Declaratio Aſſeſſorum Deputationis, qua deciditur poſſe Deputatos, pro extinctione locurum, pecunias Generalitatis expendere, deciſ.70.n.21.
Locuſtarum plaga inter caſus fortuitos numeratur, nu.24.
Locuſtarum cohors, peſtis agrorum dicitur, deciſ.70. num.29.
Contra locuſtas ſuperſtitioſum eſt, excommunicationis ſententiã proferre, ibid.

LUCRUM.

Lucrum turpe omne, in pauperes convertendum eſt, deciſ.65.numer.7.

LUDUS, LUDENS.

Ludentibus domum præſtans, dicitur aleator, & mortaliter peccat, deciſ.65.n.1.
Ludum in domo habens, gravius, quam ludens delinquit, Domuſque illa publicanda eſt, ibidem.
Licentiam exponendi domum ludo, nec Princeps concedere valet, ſicut nec licentiam peccandi mortaliter, ibid.
Contra Ludentes alejs, publicis, vel privatis domibus, Iudex

Sæ-

Sæcularis, & Epiſcopus inquirere poſſunt, deciſ.65.n.3.
Ludus Aleæ ab Epiſcopo prohiberi poteſt, ibid. Quid in Hiſpania? nu.4. & 5. cum declaratione Domini Cancellarij.
Ludus, quæ mala producat? numer.6.
Ludus ad taxillos, vulgo *de daus*, in Cathalonia eſt prohibitus, & quomodo puniantur ludentes, ibid. & n.7. cum declaratione Domini Cancellarij, & nu.27. Ubi ejus ludi pernicies late referuntur ordine alphabetico.
Ludere an liceat ſine pecunia, vel ad creditum, vulgo *à fiar*, vel *ab tantos*? num.8.
Ludi cujuslibet, librum habere eſt omni jure prohibitum, ibidem.
Ludus, omni jure prohibitus eſt. ibid.
Vincens in ludo, an & quam actionem habeat? deciſ.65. nu.8. & 9.
Quid prodeſt Chyrographum, ſeu promiſſio, vel aliud inſtrumentum à ludentibus factum? nu.9. & 10. & quem effectum ſortiatur, num.11.
Tranſactio in ludo, quando facta judicetur, & an valeat, num.10. cum deciſ.Senat.
Ludi definitio, num.12.
Ludus, & jocus, in quo differunt, ibid.
Ludorum differentia quid, & quotuplex, n.13. & 14.
Ludus quicumque, ratione circunſtantiarum poteſt eſſe licitus, & illicitus, num.14.
Ludi permiſſi qui ſint? à num.15. ad 24.
De ludo Pilæ, & ejus vtilitatib⁹, deciſ.65. n.16.
De ludo Sahacorum, vulgo *de exedrez*, & ejus introductiva ratione, num.17.
Ludus ad Scapulam, vulgo *à Palet, à truchs, bolas, ò argolla*, num.18.
De ludo *tirar à ſenyal*, *tirar la barra*, num.19.
De ludibus, qui recreationis gratia fiunt, num.19.
Quæſtiones circa hos ludos, ibidem.
De torneamentis *à cavall*, ibid.
De ludo *à par*, *ò ſenar*, num.20.
Ludus conſiſtens in robore, & agilitate corporis, eſt permiſſus, num.21.
Ludus pendens ex futuro eventu, vulgo *apoſtas*, eſt licitus, deciſ. 65.num.22.
Ludens certus de victoria, an poſſit ſponſionem augere, vulgo *envidar*, deciſ.65. n.22.
Quid in ludente *à la flor*, habenteque manũ, cum trigeſimo vno puncto? ibid.
Ludenti an ſit licitum *riſſar*, vel *atraveſſar*, ibid.remiſſive.
Ludi prohibiti qui ſint? num.24.
Ludvs alearum prohibitus, ibid.
Ludus *à primera* eſt prohibitus, ibid.

De

De ludo *à bueltos*, ibidem remissive.

Ludus alearum vocatus *Ameries* licitus est, num.26.

LVITIO.

Luitiones possunt fieri, tam minori, quam hæredi gravato, decis.61.num.22.

M

MANDATARIUS.

MAndatario non licet addere, uel minuere ordini sibi dato, cum sit indivisibilis, decis.37.num.2.

MANUMISSOR.

Manumissores tacitam contrahunt hypothecam in suis bonis pro restitutione reliqui administrationis, decis.31.n.164.

Manumissores æquiparantur tutoribus, quo ad tacitam hypothecam, ibid.

Manumissores sunt loco hæredis, decis.46.n.5.& 10.in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

MANUTENTIO.

Manutentio conceditur virtute possessionis, in vim clausulæ constituti adquisitæ, decis.39. n.5.vers.*Cæterùm.*

Manutentio, vt concedatur sufficit probare possessionem de tẽpore litis motæ, vel paulo ante maximè, quando possessio est legitima vigore contractus, ibidem, & num. 17. quod procedit etiam in possessione adquisita in vim clausulæ constituti, num.8.

Manutentionis judicium, tituli discutionem non admittit, decis.39. num. 16. cum decis. Senatus.

Manutentio transit cum instantia, etsi non sit apprehensa possessio ab hærede rei, qui lite durante possidebat, decis.41.n.18. cum decis. Senat.

Manutentio ex sola possessione defuncti, an & quando contra singularem, vel vniversalem successorem concedatur, decis. 66. num.13.14.& 15. cum decis. Senatus.

MARITUS.

Maritus confessus ad suum libitũ dotem recepisse, si præcesserũt capitula matrimonialia, nõ potest opponere exceptionem nõ numeratæ dotis, nec creditores, cum quibus medio tempore contraxit, decis.31. num.74. cum decis. Senat.

MENS.

Mens, & voluntas testatoris explicatur quibuscumque verbis sit declarata; tam quo ad intrinseca, quam quoad extrinseca testamenti, decis.31.n.17.

Mentis declarario, nulla melior est, quam observantia, decis.31. num.60.

Mentem, & intentionem hominũ, ex qualitate actuum colligimus,

mus, decis. 33. num.2.

METUS.

Metus, ex quibus causetur, decis. 61. num.13.

MINOR.

Minor institutus sub conditione si infra certum tempus aliquid fecerit, elapso tempore, si non fecerit habet in integrum restitutionem, decis.43. num.16.

Minor non potest cogere tutorē, aliumve administrarorem, ad iterum reddendū rationes,quādo constat in primis computis scripturas dati, & accepti traditas fuisse, nisi priùs illas restituat,nec sufficit, quod illas se non habere juret, dec.44.nu. 13.dub.2. vers. *Quod dictus, &* in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Minor licet major factus per solutiones, & alios positivos actus possit ratificare contractum, actus tamen facti minori ætate durante, ei non obstant, decis. 57. num.31.

Minor,sola tutoris, aut curatoris authoritate, compromittendo in arbitrum non dicitur læsus, nisi de læsione doceat, decis. 62. n.12.

Minor compromittens renuntiando appellationi, & reductioni ad arbitrium boni viri, hoc ipso dicitur læsus, decis.62.nu.13.

MONACHUS.

Monachus per solemnem professionem servus Monasterij efficitur, decis.31.numer.78.

Monacho relictum, sub conditione, quod Monasterio non adquiratur, an valeat affirmativè respondetur, decis.31.nu.109.

Monachus conniventibus oculis Abbati,vel cum ipsius licentia potest habere bona salvo manente paupertatis voto, decis. 31.n.110.& seq.

Monachus retinet jus succedendi jure consanguinitatis,in feudū, fideicommissum,jura Civitatis, nobilitatem sanguinis, & nomen, & arma, decis.31.nu.169. & 172.

Monachus potest adimplere servitium in feudo annexum per se, vel per alium, ibid.

Monachus nihil amittit de his, quæ jure naturę sibi competunt, decis.31.n.169.

Monachi Sancti Benedicti,& Cistercienses de jure communi habent jurisdictionem Episcopalem, decis.31.n.178

MONASTERIUM.

Monasterium succedit in bonis Monacho delatis durante ipsius vita, decis.31. n.169.

Monasterium capax bonorum, in casibus, quibus excluditur à substituto, repellit substitutum durante vita instituti, non obstante conjectura delationis nominis, & armorum, & contemplationis agnationis, decis. 31.n. 169. 170. & 171. cum decis. Senatus.

Mo-

Monasterium ex persona Monachi admittitur ad fideicommissum filijs, vel descendentibus relictum, decis.31. nu. 173. & 174.

Monasterium, Monachi vita durante admittitur de majoratū, & fideicommissum perpetuum ob memoriam constituentis relictum, decis.31. num.175.

Quod procedit, etsi majoratui, vel fideicommisso perpetuo sit vnita jurisdictio, dummodo sit absque Dignitate Regali, decis.31. num. 176. Ubi quid de consuetudine Hispaniæ, num. 178. Ubi quid de jure Cathaloniæ.

Limitatur nisi de contraria testatoris voluntate appareat, num. 179. & quomodo debeat apparere, num.180.

Monasterium, etsi faciat deficere fideicommissum relictum sub conditione si sine liberis, fallit tamen si aliud apparet de voluntate Testatoris, & quomodo de ea appareat, decis.31. num.182. cum decis. Senatus.

Monasteria omnia Mendicantium, Capuccinis, & Minoribus de observantia exceptis, possunt possidere, & retinere bona immobilia, decis.69. num.14. explicatur infra decis.69.

MORA.

Moram non comitit quis sine interpellatione, decis. 43. num. 22.

MORS, MORIENS.

Mors vim juramenti habet, decis. 35.num.7.

Licet omnis homo sit moriens, tamen non præsumitur immemor salutis æternæ, decis. 35. num.7.

Mors semper auget fidem scripturæ, ibid.

Mors debitoris non mutat jus creditoris, decis.66.n.13.

MULIER.

Mulier eandem dotem, quam primo viro constituit, secundo attulisse præsumitur, decis. 41. num.4.

Mulieris oppositio ad actum executionis, admittitur etiã, quando ipsa est condemnata, decis. 41.num.27.

MULTA.

Multa collecta juvant, quæ singula non prosunt, decis.36.num.3. cum decis. Senat. & decis. 38. num.16. cum decis. Senatus, & decis.51. numer. 28.

N

NECESSITAS.

Necessitatis irradiatæ, gravissimi sunt morsus, decis. 31. num.138.

Necessaria quæ dicuntur? decis. 31. num.139.

NEGATIVA.

Negativa coharctata, quomodo

probatur? decis.46.nu. 6. & 8.

NEMO.

Nemo præsumitur eligere viam, per quam impugnet judicium suum, decis.31.num.46.

Nemo creditur jactare suum, vel solvere quod non debet, decis. 38. num.3.5.& 6.

NEPOS.

Nepotes,filiorum appellatione justa, & legitima interpretatione veniunt, decis.41. num. 15.

NOBILITAS, NOBILIS.

Nobilium personarum est proprium, vt velint per castra, & principaliora bona sua nomen, & familiam conservare, decis. 51.num.23.

Nobilitas, status, & dignitas, sine divitijs sordescunt, ibidem, & num. 49. in verbis sent. vers. *Cæterùm.*

NOMEN.

Nominis, & armorum simplex onus, non sufficit ad eliciendam conjecturam conservandæ agnationis; maximè in Hispania, decis.31.num.184.

Nominis, & armorum conjectura quando, & quibus casibus à DD. attenditur?decis.31.n.185.

Nomen gentilitium, & agnationis per masculos solum conservatur, decis.51.nu.74.pag.470. vers. *Minùs secunda.*

NON.

Non entis nullæ sunt qualitates, decis.31.n.38.

Non deducta deducam, non probata probabo, explicatur hæc regula, decis. 41. num. 29. & seq.

NOTARIUS.

Notarius de rebus coram se gestis, est testis omni exceptione major, & ei plusquam vnico testi est deferendum, decis.36. num.8. & 10. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Notario asserenti majorem Consiliariorum partem, in Consilio fuisse congregatam creditur,& onus probandi contrarium incumbit alleganti, decis.44.nu. mer.1.4.& 12. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm,* & num. 13. vers. *Licèt non.*

Notario, de re coram ipso gesta, in actu de quo rogatur plenissimè creditur, num.5.

Notario asserenti chyrographa,& scripturas fuisse traditas, in redditione rationis est credendum, decis.44.n.6.

Notario attestanti de re ad suum officium pertinente, est credendum, num.12. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Notario exemplanti, & asserenti defunctum, illam scripturam notasse non creditur, decis.49. num.2.

Notario creditur de gestis ab eo, & non ab eo, ibid. & num.36. in verbis sententiæ, vers. *Quia tamen.*

Notariorum consuetudo, & stylus in accipiendis instrumẽtis multum

tum est attendendus, decis.49. num.7.

Notarij, sæpe sæpiùs describere solent testes in scriptura, priùs, quam ad illius stipulationem deveniant, decis. 49. num. 22. & 36. in verbis sententiæ, vers. *Quia tamen.*

Notarius, fieri potest quod ponat diem, & alia necessaria in scriptura, & tamen actus ex accidenti non perficiatur, decis.49.nunum.26.&36. ibid.

Notarius non debet fidem facere, de his quæ in instrumento deficiunt, sed de instrumenti thenore, decis.49. num.36. in verbis sententiæ, vers. *Quia tamen.*

Notarius, alium substituere non potest ad instrumenta conficiẽda, decis.57.n.4.& 5.

Notarius substitutus propter impedimentum principalis, qualis esse debeat? ibid.& num.10. cum decis.Senat.

Notarij substitutio debet probari per instrumentum separatum, nec ejus assertioni creditur, decis.57.n.8.

Notarij assertioni in prohibitis fieri, non creditur, ibid.

Notarium, rogatum in actu interveniisse, non præsumitur, decis. 58. num.4. & quomodo probari valeat, ibid.

Notario sine testibus non creditur, decis.58. n.6.

Notarij rogatio, & intereſſentia, an probetur ex eo, quod scriptura sit reperta inter scripturas, & plicam testamentorum, decis.58. num. 5. 6. 8. 9. & 10. cum decis.Senat.

Notarius publicus potest sibi ipsi testari, & de suo proprio testamento rogari, cæteris solemnitatibus observatis, & duplicem personam Notarij scilicet, & testatoris repræsentare, decis. 58. num.13. in verbis sententiæ, pag.605.col.2.

Notarius in Cathalonia quis creari possit? decis.59.n.2.

Notarius, qui vti publicus, cum non sit, recipit instrumenta, falsitatem comitit, decis. 59. numer.3.

Notarij creati per Episcopos temporalem jurisdictionem exercentes, non Apostolicos, sed Regij debent esse, decis. 59. num.6.

Notarius, adhuc cum consensu partium, non potest recipere instrumentum extra territoriũ ejus, qui eum Notarium creavit, decis.59.n.7.

Notarij non habent jurisdictionem prorrogabilem extra territorium, vbi fuerunt Notarij instituti, decis.59.n.8.

Notarius substitutus in scribania de districtu agit omnia nomine proprietarij, num.10.

Notarius substitutus in scribania de districtu, qua authoritate fungatur? num.11.

Notariatus operatorium an ſit incompatibile cum militiæ fruitione, deciſ. 68. num. 1. & 2. refertur Regium decretum declarativum hujus quæſtionis, num. 3.

Notarius presbyter, poteſt compelli per Iudicem Sæcularem ad tradendum inſtrumēta pauperi inſtanti, deciſ. 69. num. 7. cum deciſ. Senat.

Notarius Sæcularis poteſt compelli ad tradendum inſtrumenta, in forma pauperis, & de practica hujus compulſionis, deciſ. 69. n. 7. cum deciſ. Senat.

NULLITAS.

In nullitatis judicio conceditur manutentio, donec de nullitate ſit cognitum, deciſ. 39. nu. 19. cum deciſ. Senat.

Nullum quod eſt, nullum producit effectum, deciſ. 55. num. 19.

O

OBLATIO.

OBlatio nova in venditionibus publica ſubhaſtatione factis, qnando, & qualis admittatur, deciſ. 55. num. 17. cum deciſ. Senat.

Oblationes factæ Deo, & Eccleſiæ, quam vim habeant, & an obligent oblatores, deciſ. 69. num. 26.

OBLIGATIO.

Obligatio ſolvendi, vt præſcripta dicatur, ſpatium 40. aut ſaltem 30. annorum requiritur, & quæ ſit ratio, deciſ. 38. n. 3.

Obligandi ſe, animum non habet appetens inſtrumentum, quouſque illud conficiatur, deciſ. 55. num. 7.

Obligatio, ſine conſenſu non inducitur, deciſ. 63. n. 9.

Obligatio dupliciter conſideratur, propriè, & ſtrictè, aut largè, & impropriè, deciſ. 69. numer. 24.

OBSERVANTIA.

Obſervantia manifeſtat voluntatem, & diſpoſitionem teſtatoris declarat, deciſ. 31. n. 59.

Obſervan tia, nulla melior eſt mētis declaratio, num. 60.

Obſervantiæ interpretativę plures referuntur qualitates, deciſ. 31. num. 61.

Obſervantia interpretativa per ſe ipſam jus facit, ibid. & n. 62.

Obſervantia multum attenditur ad ſalvandas nullitates, & quādo ſit attendenda, ibid.

Obſervantia ſolutionum penſionum cenſualis, juvat multum ad probandam iſtius exiſtentiam, deciſ. 38. n. 7.

Contraria obſervantia inſtrumenti, ejus fidem tollit, deciſ. 49. num. 19.

Obſervantia ambiguitatem ſcripturæ declarat, licet non præſcripta, ſed modici temporis

sit, decis. 51. numer. 21.
Observantia est legitima dispositionum interpres, & ex ipsa probatur primogenium, ibid.

OFFICIALIS.

Officialis cœcus, vide *Cœcus.*
Officialis, ob longam infirmitatẽ ab officio à Rege perpetuo sibi concesso, privari non potest, decis. 45. num. 33.

OPINIO.

Opinioni, & doctrinæ speciali, nõ generali est standum, quando illa alicujus Authoris authoritate corroborari valet, pag. 447. littera M. vers. *La tercera.*

OPPOSITIO.

Oppositio mulieris, vide *Mulier.*

ORDO.

Ordo successivus per dictionem *post*, importat substitutionem fideicommissariam, decis. 54. num. 40.

P

PACTUM.

PActum de lucranda dote habet locum in dote promissa, & adhuc non soluta, decis. 31. num. 74.
Pactum, quod vxor non habeat tenutam in bonis viri post ejus mortem, validum est, decis. 41. num. 6. cum decis. Senat.
Pactum de quo talitis non reprobatur in tertio, decis. 51. nu. 52.
Pacta adjecta in capitulis matrimonialibus, sunt partes, & portiones matrimonij, & qua mente, seu intentione, & à quibus posita censeantur, pag. 482. colum. 1.
Pactum adjectum hæreditamento per matrem filiæ facto cõtemplatione matrimonij, quod nẽpè filij ex eo processuri sint hęredes totius hæreditatis bonorumque donatorum, absque Notarij, vel alterius stipulatione, & sine juramento, validum est decis. 54. n. 41.
Pactum associationis à viro vxori factum, solum comprehendit, quę titulo oneroso adquiruntur, decis. 62. num. 6.
Pactum de lucrando certo interesse moderato in mutuo, an sit licitum in creditore negotiari solito, decis. 64. num. 13. ad 16. cum decis. Senat.
Pactum, quod stetur dicto creditoris circa expensas, & damna, quid requiratur, vt effectum habeat? decis. 67. num. 16.

PAROCHUS.

Parochus, in sua Parochia, vt substitutus Notarij publici potest recipere testamenta saltem ex consuetudine, decis. 59. nu. 13.

PATER.

Pater ex mutuo à filio scelebrato obligatur, si pecunia in rem ipsius versa sit, decis. 32. n. 8. & 34.
Pater debet solvere quantitatem filio mutuatam, & in meliora-

mentis domus expensam, decis. 32. num. 34. cum decis. Senatus.

Pater per receptionem dotis, vna cum filio, ad dotis augmētum, aliorumque jurium dotalium solutionem tenetur, decis. 41. num.50.

PAUPER.

Pauperes Hospitalibus degentes pro pupillis reputantur, decis. 31.num.165.

Pauperum privilegijs gaudent, & pauperum appellatione veniūt, Hospitalibus servientes, decis. 31.n.165.

Pauperi carcerato pro debito civili quomodo teneatur creditor præstare alimenta? decis.59.nunum.1.

Pauperum litigantium appellatione qui comprehendantur, decis.69.n.5.

Pauperes miserabiles qui dicantur, relinquitur Iudicis officio, ibid.

Pauperes miserabiles magnam in se continent recomendationē, ibid.

Pauperis procurator, quilibet esse potest, etsi non sit de Collegio, decis.69. num.8. cum decis. Senatus.

Pauper litigans non solvit palmarium, seu victoriam Advocati, neque sportulas, tam Iudici, quam Notarijs, decis.69. nu.9. cum decis. Seatus.

PECULIUM.

Peculium quid, & quotuplex, decis.31.n.85.

PERMUTATIO.

Permutatio, non comprehenditur sub prohibitione alienationis, decis.61.num.15. Maximè si vtilis sit fideicommisso, num.16. & pag. 644. in verbis sententiæ, col.1.

Permutari, quæ possint saltem quando est vtilis permutatio? decis.61.num.17.

PERSONA.

Personæ Hospitalibus degentes verè pauperes, & miserabiles dicuntur, decis.31.n.135.

Persona, ex solo nomine sine cognomine, & loco, non demonstratur, decis. 40. numer.14.

Personæ industria censetur electa, quando aliquid per verba personalia comitur, decis.57.numer.9.

PENSIO.

Pensiones solutæ vltra legitimam pretium contra *ll. per diversas, & ab Anastasio, Cod. mandat.* an in extinctionem sortis principalis cedere habeant, pag.451 vers. *La conveniencia*, vsq; ad pag.456.

Pensionis remissio, vide *Remissio.*

PESTIS.

Pestis est bellum divinum, & valet argumentum à bello ad pestem, pag.741. lit. T.

Quando pestis est parva non est fa-

facienda mercedis remissio, ibidem.

PETENS, PETITORIUM.

Intentans petitorium, & postea possessorium, in primo solam possessionem naturalem in reo supponit, in secundo civili possessione, vti judicatur, decis.39. num.32.

Petens se immiti in possessionem, nō fatetur se spoliatum, & quomodo procedat, ibidem, & numer.33.

PIUM, PIA CAUSA, PIEtas.

Pietatis jura violat, qui piam voluntatem pervertere satagit, decis.31.n.19.

Pia causa, nutu hæres instituī potest, decis.31.num.21.

Quæ ordinātur ad piæ causæ dispositiones, vti in Deum factæ judicantur, decis.31.n.19.

Ad pias causas, quando dicatur aliquid relinqui? decis.31. numer.23.

Pietas, non in puro nomine, sed in substantia veritatis, & charitatis consistit, ibid.

In pijs dispositionibus silent juris positivi solemnitates, & corruūt juris apices, decis.31.n.24.

Piam dispositionem non destruunt leves conjecturæ, & præsumptiones, decis.31.n.41.

Piæ causæ privilegium intrat, dum constat de voluntate piè disponentis, decis.31. num.68.

Pia causa multum favorabilis est, decis.35.num.13.

Pia causa obtinet locum filiorum, ibid.

In dubio pro pia causa pronuntiatur, ibid.

Piæ causæ favore, captatoria dispositio admittitur, ibid.

Pia causa cum publica vtilitate sociata, quibuscumque commodis privatis, præfertur, ibidem,

Causa pia in defectum conditionis substituta, vt excludatur cōditioni est parendum, decis.43. num.27.

PŒNITENTIA.

Pœnitentia in contractu venditionis, vide *Emptio.*

POSSESSIO, POSSIDERE.

Possessio adquisita in vim clausulæ constituti, sufficit ad manutentionem obtinendam, decis. 39. num. 5. vers. *Cæterùm*, & num.9.

Possessio, ex contractu nullo non transfertur, decis. 39. num. 11. etsi constitutum interveniat, num.12.

Possessionem petens, illam penes conventum esse fatetur, decis. 39.n.14.

Possessio in vim transactionis, destructo istius fundamento, nihil prodest, decis.39.n.19.

Possessio, an amittatur ex contractu invalido? ibid.

Possidere duo in solidum, alter ei-

vi-

viliter, alter naturaliter posſũt, decis.39.n.31.&32.
Posſeſſio posſeſſioni, in eadẽ perſona accumulari poteſt, naturalis nempè, ſeu actualis civili, ibid.
Posſeſſio civilis, indubio amiſſa, ſeu immutata, non præſumitur, decis.32.n.33.
Posſeſſio, ſeu quaſi, in incorporalibus activè, & paſſivè in hæredes, & ſucceſſores tranſit abſq; apprehenſione, decis.41. num. 18.
Posſeſſio in vim, Conſt. *Hac noſtra*, ab inſtanti mortis viri, ipſo jure, in viduam tranſit, decis. 41. num.54. in verbis ſententiæ.
Posſeſſio annui cenſus quomodo probari debeat? decis. 66. numer.5.
Posſeſſio in annuis redditib⁹ quomodo ex confeſſione debitoris probari poſſit, decis.66.num.6.
Posſeſſio, in incorporalibus tranſit paſſivè in ſucceſſorem, ſive vniverſalem, ſive particularem, decis.66.num.13. explicatur regula, num.14. & 15. cum decis. Senatus.

POSSESSORIUM.

Posſeſſorium retinendæ, in incorporalibus poteſt intentari poſt intentatum petitorium, ſecus in corporalibus, decis.39. num. 29. ſententia Authoris referuntur, & probatur, ibid.
Posſeſſorium ſummariſſimum, vide *Summariſſimum.*
Posſeſſoria diverſa, ſimul intentari poſſunt, reſpectu diverſę poſſeſſionis, decis.39.n.31.
Intentans posſeſſorium, poſt quam intentavit petitorium, ad quid agere videatur? decis. 39. num. 32.
Posſeſſorium remedium, competit pro annuo cenſu, & pro re immobili, decis.66.num.3.
Posſeſſorium recuperandæ, duo requirit, agentem poſſediſſe, & à poſſeſſione ejectum fuiſſe, decis.66.n.4.
Posſeſſorium recuperandæ competit contra debitorem, hæredemvè ejus, ſeu tertium poſſeſſorem, dumtaxat pro prædio obligato, decis.66.n.9.
Posſeſſorium, an competat contra tertium, qui annuas penſiones alterius exegit, decis. 66. num.10.& 11.

PRÆCEPTUM.

Præceptum de ſolvendo cũ clauſula juſtificativa, etſi in ſimplicẽ citationem reſolvatur, tamen cauſam ſummariam cum brevioribus dilationibus conſtituit, decis.47.n.2.

PRÆCONIZATIO.

Præconizationes, quæ fiũt per Excellentiſſimos Proreges Cathaloniæ in initio ſui Regiminis debent publicari, & publicè repeti, decis.31. num.130. vbi obſervantia refertur.

PRÆIVDICIVM.

Præjudicium magis versatur in amissione juris quæsiti, quam quærendi, decis.43.n.21.

PRÆLATVS.

Prælatus, licentiam expendendi concedens, intelligitur ex se, auferre totum impedimentum, decis.31.n.3.

PRÆPARATIO.

Præparatio ad testandum quid importet? decis.49.n.3.4.&8.

PRÆPOSITVS

Præpositus, vide *Institor.*

PRÆSENTIA.

Præsentia in eodem loco, regulariter non præsumitur post parui temporis lapsum, decis. 49. num.17.

PRÆSVMPTIO.

Præsumptio specialis, generalem vincit, decis.34.n.3.

PRETIVM.

Pretium justum in venditione dicitur, quando dimidium justi non excedit, decis.51.n.65.

PRINCEPS.

Princeps, sicut licentiam peccandi di mortaliter, concedere non valet, ita nec licentiam exponendi domum ludo, decis. 65. num.1.

PRIVILEGIVM.

Privilegia Hospitali Sanctæ Crucis Civitatis Barchinonę, concessa referuntur, decis. 31. num. 165.

PRIOR, PRIORISSA.

Prioriſſa, & Subprioriſſa, superioris nomine comprehenduntur, decis.31.n.93.

Prioriſſa est dispensatrix, & moderatrix bonorum Monasterij spiritualium, & temporalium, ibid.

Prior tempore, potior est jure, decis.31.num.164.

PROBATIO.

Probationes plures imperfectæ, jungũtur in civilibus, ad vnam perfectam inducendam, decis. 36.num.3. cum decis. Senatus. Maximè favore liberationis, num.4. & 10. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

Probationes, quæ singulę nõ prosunt multa collecta juvant, decis. 38.num. 16. cum decis. Senatus, & num.18. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*, in fine.

Probationes extra Regnum, nec publico instrumento, nisi legalizato fieri valent, decis. 39. num.27.

Probationes tacente, & permittente parte fieri, & præjudicare possunt, decis.41. nu.4. cum binis decis. Senatus.

Probatio ex publico instrumento resultans, dicitur probata, notoria, liquida, manifesta, & veritas apparens, decis.44.n.2.

Probatio contra instrumentũ clara, & notoria omnique carens scrupulo debet esse, ibid. ratio, num.3.

Probatio per instrumentum, probationem testium excedit, de-

, cis. 46. numer. 7.
Probatio nulla melior, confessione ; maximè juramento concurrente, ibidem.
Probatio negative, non per necesse, sed per possibile concludēs, instrumentalem probationem non destruit, decis. 46, num. 8.

PROCURATOR.

Procurator pauperis , quislibet esse potest, etsi non sit de Collegio, decis. 69. num. 8. cum decis. Senat.

PROœMIUM.

Proœmium , causam finalem, rationem, & mentem disponentis continet, decis. 51. n. 24. & 26.
Proœmium dispositionis generale, etsi postea subijciantur verba specialia , generalem facit dispositionem, ibid.
Proœmio, non est standum, quando in eo vnum dicitur, & aliud in substantia dispositionis concluditur, si dispositionis verba sunt clara, secùs si dubia , & æquivoca, decis. 51. num. 49. in verbis sententiæ , vers. *Cæterùm.*

PROHIBITIO , PROHIBITUM.

Prohibitio facta cum clausula, quod N. teneatur nubere , est modalis, decis. 43. num. 7.
Prohibitum vna via, non est alia, vel per indirectum permissum, decis. 45. num. 28.
Prohibitio alienationis non nuda dicitur , quando fit contemplatione descendentium, decis. 60. num. 4.
Prohibitio prædicta per se existens, producit fideicommissū, tam in casu mortis , quam in casu contrafactionis, ibid.
Si est in re certa , cum dictione *perpetuo* , censetur vestita , & operatur fideicommissum graduale, inter descendentes, ibidem.
Si vnus solus est vocatus , dicitur testatorem voluisse vnum solū succedere, & iste est primogenitus, ibid.
Prohibitio alienationis , de vna re ad aliam, non extenditur, decis. 61. n. 9.
Prohibitio alienationis, vt odiosa, non extensivam, sed limitatam recipit interpretationem, ibid. & pag. 643. col. 1. & 2. in verbis sententiæ, nec extenditur vltra expressa, ibid.
Prohibitio alienationis non comprehendit permutationem, decis. 61. num. 15. Maximè si fideicommisso vtilis sit, num. 16. & pag. 644. col. 1. in verbis sententiæ.
Prohibitio alienationis, non comprehendit luitiones, & redemptiones, decis. 61. num. 22. & pag. 644. colum. 2. in verbis sententiæ.

PROMISSIO.

Promiſſio, talis facta præſumitur, qualis fuit ſolutionis obſervantia, deciſ.38. num.7.

Promiſſio, quam faciunt ſponſi de effectuando matrimonio cũ cerra pœna, referuntur DD. materiam tractantes, deciſ.43. num.18.

PROPRIUM.

Proprium quid, & quotuplex dicitur? deciſ.31.num.84.

PUBLICUM.

Publica vtilitas, quibuſcumque privatis commodis præfertur, deciſ.35.num.13.

Publica bona, vſibus publicis, & Civibus omnib⁹ proficuis, sũt expendenda, deciſ.70. num.13.

PUELLA.

Puella de conſenſu, & voluntate matris, & conſanguineorum nubens forenſi, an incidat in pœnas ſtatuti has nuptias prohibentis? deciſ.43.num.25.

Q

QUALITAS.

QUalitas enuntiantis, multũ juvat probationem, deciſ. 38. num.13.

Qualitas in vno caſu poſita, non cenſetur in alio repetita, deciſ. 51.num.30.

QUASI POSSESSIO.

Quaſi poſſeſſio in incorporalibus activè, & paſſivè, in hæredes, & ſucceſſores, abſque apprehenſione tranſit, deciſ.48.num. 18. cum deciſ. Senat.

QUÆSTOR.

Quæſtor Hoſpitalis Sanctæ Crucis Civitatis Barchinonæ, ſive eleemoſynarum Collectores, vulgo *Quiſtors*, varijs fungũtur privilegijs, & immunitatibus, quæ referuntur, deciſ. 31. num.135.

Quæſtores Hoſpitalis, qui propriè dicantur? ibid.

Quæſtores, qui dicuntur prohibiti per Conſil. Trident *ceſſ.* 21. *de reformat. cap.*9. deciſ.31. numer.165.

Quæſtuarij qui dicantur? deciſ.31. numer. 165.

R

RAMON.

RAmonij doctrina *conſil.* 50. *num.*1. explicatur, deciſ. 41. num.27.

RATIFICATIO.

Ratificatio quid ſit? deciſ. 57. nu. 25.

Ratificatio indiget eiſdem ſolemnitatibus, & requiſitis, quibus actus ratificatus, deciſ. 41. numer.27.

Ratificatio contractus nulli, novus dicitur contractus, deciſ. 41. num.28.

Ratificatio, vt valeat, requiritur ſpecifica ſcientia thenoris, & nullitatis actus ratificati, deciſ. 41. num. 29.

Intellige, in ratificatione tacita, ſecus in expreſſa, & jurata, etſi per minorem, tunc enim abſq; nullitatis ſcientia valet, ibid. cum deciſ. Senat.

Ratificationi non eſt locus, in actu ſui natura ſubſtantialiter, & eſſentialiter nullo, deciſ. 41. num. 30.

Ratificatio, quando ex ſolutionibus, & alijs actibus poſitivis inducatur, deciſ. 41. num. 31. & 32.

Ratificatio non inducitur ex ſolutione facta, virtute inſtrumenti guarentigij, quia timore executionis facta præſumitur, deciſ. 41. num. 33.

RATIO.

Ratio diverſa vbi militat, diverſum jus eſt ſtatuendum, deciſ. 44. num. 6.

Rationis redditio, vide *Redditio.*

Ratio ampla, & generalis, dictum ampliare debet, etiam in odioſis, deciſ. 51. num. 26.

Ratio generalis, *quia vult bona* in familia remanere, ampliat diſpoſitionem limitatam ad vitam filij, ibid.

RECISORIUM.

Reciſorio judicio pendente, non poſſunt partes ab eo reſilire, imò ad obſervantiã contractus tenentur, deciſ. 39. numer. 16. cum deciſ Senatus, & num. 17. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

RECONVENTIO.

Reconventio pari paſſu ambulat cum conventione, deciſ. 47. numer. 3.

Reconventioni actor fugere non poteſt, imò ei reſpondere tenetur, deciſ. 47. num. 4.

Reconventionis, tria ſunt privilegia, prorogativum juriſdictionis, proceſſus ſimultanei, & adęquativum cauſarum, deciſ. 47. n. 5.

Reconventio ante litem conteſtatam, vel paulo poſt fieri debet, deciſ. 47. num. 6.

Reconventio, & conventio, eadẽ indigent qualitate, vt eodem proceſſu, & ſententia terminari valeant; alioquin ſi vna ſummaria, alia plenaria ſit, ſummaria priùs terminabitur, deciſ. 47. num. 7.

Recõventionis privilegia, an procederent, quando petitio erat ſummaria, & reconventio plenaria, antiquitus dubitatur, deciſ. 47. num. 8.

Reconventionis privilegia veriùs eſt ſeparabilia eſſe, deciſ. 47. num. 9.

Reconventio, qnãdo ipſa eſt plenaria, & petitio ſummaria, vel contra, ſolum ad effectum prorogandi juriſdictionem admittitur, deciſ. 47. num. 9.

Reconventio ſequitur naturam con-

conventionis, quando hæc ex Principis commissione est summaria, ibid.

Reconventio, quando habet diversam qualitatem à conventione, nō potest cum ea simultaneo processu tractari, decis. 47. num. 10. & 11. cum decis. Senat.

Reconventio, ex partium conventione, separato processu tractari valet, ibid.

REDDITIO.

Rationibus non redditis, non potest conveniri is, qui illas reddere debet, decis. 32. 43. & 45. cū decis. Senat.

Redditis semel rationibus, per socios, an iterum possint cogi ad reddendum, decis. 32. num. 45. & 46. cum decis. Senatus.

Redditio rationis confusè, & in solle, ac sub verborum involuero, licet regulariter sit nulla, si aliunde constat de Chyrographorum dati, & accepti traditione, valida est, decis. 44. num. 5. & 6.

Qui rationes reddidit, licet confusè, & in solle, non valet cōdemnari, nisi Chyrographis, & alijs scripturis sibi priūs restitutis, si de earum antecedenti traditione constat, decis. 44. num. 10. & 13. dub. 2. vers. *Quod dictus*, & in sententi, vers. *Cæterùm.*

Rationibus non redditis, non potest dici debitor, nec creditor, qui reddere tenebatur, decis. 63. num. 10. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm.*

RECTOR.

Rectores, seu Vicarij in sua Parochia habent Tabellionatus publicam authoritatem, decis. 58. num. 13. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*, pag. 606. col. 2.

REGULA.

Regulæ, jurisdictionis limitatæ in causa supplicationis, & non deducta deducam, &c. explicantur, decis. 41. num. 29. & seq.

RELATIO, REFERENS, Relatum

Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus, decis. 31. num. 28. & 37. Sed plures patitur hæc regula limitationes, ibid.

Relatio generica propria relatio non est, decis. 31. num. 29.

Relatio fit ad eam partē cui verba congruunt, non cui nō conveniunt, ibid.

Relatio qualitatis non fit ad ea ad quæ mens testatoris repugnat, sicut nec contra disposita, decis. 31. num. 30. & 34.

Relatio non fit ad omnia præcedentia contra disponentis intentionem, sicut nec si sequeretur huic contrarius effectus, decis. 31. num. 31. Item, quando redderetur inutilis dispositio, vel induceretur repugnantia, vel sequeretur absurdum,

vel incompatibile, aut nullitatem cauſaret, ibid. & num. 32. & 34.
Relatio non debet fieri ad ea, quę ſunt diverſæ naturæ, vel in quibus poteſt eſſe ratio diverſitatis, vel conditionis, aut ſit ratio propter quam fieri non debeat, deciſ.31.num.33.
Relatio omnis debet fieri, vt per eam non recedatur ab expreſſis, deciſ.31.num.35.
Relatio ceſſat, quando clauſula eſt per ſe ſubſiſtens, & determinata, & vbi verborum proprietas non patitur, deciſ. 31. num.36.
Relatum non eſt in referente in tertij præjudicium; maximè in favorem piæ cauſæ, deciſ. 31. n.37. Nec quando id ad quod fit, nullum eſt, vel non apparet, ibid.
Referens, quando attendatur, etſi de relato non apparet, deciſ. 31. num.40.41.43.51.52. & 53.
Relatio non fit, ad id, quod ignoratur, deciſ.31.n.44.
Relationis natura quæ ſit? deciſ. 31.num.47.
Relatum, quando dicatur eſſe, vel non eſſe, in referente, deciſ.31. num.47.
Relata mens teſtatoris, quæ dicatur? deciſ.31.num.49.
Relatio fit dupliciter, & quomodo fiat? ibid.
Ex referente agitur, nõ ex relato, deciſ.31.num.50.
Relationis virtus, & effectus quis ſit? deciſ.31.n.51.
Relatio, quando non conditionẽ, ſed cauſam, & relationem facit, deciſ.31.n.51.
Relatio, ſemper fit ad diſpoſitiva, & ſubſtantialia, non ad incidentia, deciſ.31.n.55.
Relatio fit ſemper ad proxima nõ ad remota, deciſ.31. num.57. & deciſ.53.n.6.
Relatio ad ea, quæ clara ſunt fieri debet, deciſ.53.num.5.

RELIGIOSUS.

Religioſus quidquid adquirit Monaſterio adquirit, deciſ. 31. nu. 10. 76.78.& 80. & confirmant tradita num.168.& 169.
Religioſi celebrant paupertatis votum, per quod, ab omni proprietate, libero vſu, & poſſeſſione rerum temporalium privantur, deciſ.31.à n.77.ad 79.
Religioſi, nihil tenere, poſſidere, donare, ſeu elargiri valent, deciſ.31.n.80.
Religioſi poſſunt largitiones, & donationes facere, in remunerationem beneficiorum, deciſ. 31. num.81. & alijs caſibus de quibus, num.90. ibid.
Religioſus poteſt retinere, poſſidere, & donare de licentia Superioris, deciſ.31. num.96. 97. 98.& 110.
Religioſorum peculium non eſt proprium ipſorum, ſed revocabiliter, & quomodo eo vti debent, deciſ.31.num.99.

Religiosus, ob extremam necessitatem potest eleemosynam facere ex præsumpta voluntate Superioris, imó, nec Prælatus cõtradicere valet, decis. 31. num. 101.

In Religiosis habent locum jura de servis loquentia, decis. 31. num. 106.

Religiosus potest habere peculiũ, sicut servus, decis. 31. num. 107. & 108.

Religiosi Regularis, possunt disponere de fructibus beneficiorum Regularium, de licentia Superioris sine voti paupertatis repugnantia, decis. 31. num. 114. 115. & 116.

Religiosos, debet gratos esse, & pijs operibus intendere, decis. 31. n. 122.

Religiosus de qua quantitate possit disponere de licentia Superioris, non est jure definitum, sed prudentiæ Superioris relictum, decis. 31. num. 125.

Religiosi, vt possint donare, pro sublevandis pauperibus, quæ requirantur? decis. 31. num. 134. & 135.

Religiosus nullam potest transactionem inire, sine Superioris licentia, decis. 31. num. 168. cum decis. Senat.

Religiosus Sacerdos semper bonus, & legalitate præditus præsumitur, decis. 35. num. 8.

Religiosus semper præsumitur verax, & ejus declarationi in exonerationem conscientiæ factæ, est standum, ibid. num. 9.

Maximè stantibus conjecturis, licet juramentum non interveniat, decis. 35. num. 10. & 16. in verbis sententiæ, vers. *Et licet.*

Religiosus non redditur suspectus ex interesse comuni Monasterij, secus ex interesse singulorum, vel mensæ Prælati, decis. 35. num. 14.

Religiosi Sancti Francisci, veluti Capuccinorum, & Minorum de observantia sunt incapaces possidendi immobilia, & reditus perpetuos, decis. 69. num. 15.

Religiosi Ordinis Divi Francisci, sunt capaces recipiendi annua legata, licet perpetua, pro succurrendis conventuum necessitatibus, decis. 69. num. 16. Et quibus modis possint dicta legata relinqui. numer. 17. 18. 19. & 20.

Et quomodo dicta legata valeant acceptari, & de protestatione, quam faciunt dicti Fratres in acceptatione, num. 21.

Dictis Religiosis, tenetur hæres solvere legata per viam eleemosynæ, non obstante prædicta protestatione, quæ non est de substantia legati, num. 22.

Et quibus, & quomodo solvere hæres teneatur, & qua obligationis speciei? n. 23. & 24.

Prædicta legata possunt peti in judicio à Syndico suæ Sanctitatis,

Con-

Conuentui dictorum Religiosorum assignato, num.25. ratio, ibid. & num.30. vers. *Quod autem*, cum decis. Senat.

Religiosorum Minorum Ecclesia, & Sacrestia, potest institui hæres, decis.69.n.27.

Religiosis Minoris, licitum est admittere legatum perpetuum pro medelis, & alimentis ipsorum, & pro emendis libris, & alijs ad studium necessarijs, decis.69. num.28.&29.

REMEDIUM.

Remedium extraordinarium cessat, vbi est ordinarium, decis. 51. num.46.

Remedium *l.2. Cod. de rescind. vend.* habet locum in laudo emologato concurrente læzione, decis. 63. num. 11. cum decis. Senat.

Remedium possessorium, vide *Possessorium.*

Remedia humana post Divina sunt applicanda, decis. 70. numer.11.

REMISSIO.

Remissio pensionis, quę propter metum, & imminentem periculum locustarum, integram grani quantitatem non seminarunt, an sit facienda conductoribus, decis.70. num.23.

Remissio pensionis, conceditur conductori, casu, vel fortuna, impedito vti re conducta, dedecis.70. num.24.

Remissio pensionis, propter sterilitatem fortuito cõtingentem, an fiat conductori pro rata? & an cum vbertate præcedentis, vel subsequentis anni compensari valeat? decis.70.n.25.

Remitti, & minui potest merces justie ex causis, licet regulariter merces tempore locationis conventa solvenda sit, decis.70 num.27. Et quæ sint justæ causæ num seq.

Remissio Mercedis in casibus pestis, & belli, non fit absolutè, sed quatenus vsum rei conductori impediunt, decis. 70. numer.33.

Remissio Mercedis fit ex quadam juris æquitate. quando sterilitas Divina, aut humana, absq; culpa conductoris contingit, decis.70.n.35.

Remissio pensionis integræ, fit quando nulli omnino fructus à colono colliguntur, pro rata vero quando exigui, & quæ ad hoc sit necessaria sterilitas, & læsio, decis.70.n.36.

Remissio Mercedis, nõ fit propter sterilitatem provenientem, ex causis, quæ à conductore prævideri poterant, decis.70. num. 38.

Remissio Mercedis, nõ fit, quando conductor omne periculum in se recepit, nisi propter casus insolitos, quando eis non est renuntiatum, & an tunc in foro conscientiæ debeatur pensio integra? decis.70.n.39.

Re-

Remissio Mercedis, nõ fit, quando impedimentum percipiendi fructus, evenit ob culpam conductoris, decis.70.num.40.

Remissio Canonis non conceditur emphyteotæ, nisi tota emphyteosis pereat, ibid.

REPETITIO.

Repetitio qualitatis cessat, quando recti sermonis sensus, & præcedentia sine ea salvari possunt, decis.31.n.36.& 43.

Repetitio cessat, vbi deficiũt verba repetitionem denotantia, decis.31.n.46.

Repetitioni qualitatum, non est locus, quando casus præcedẽs, & subsequens sunt ad invicem separati, diversis clausulis positi, & perfecta oratione determinati, etiam inter easdem personas, licet ad sit dictio *Et*, vel alia significans repetitionem, decis.51. num.49. in verb. sententiæ, vers. *Cæterùm.*

RESERVATIO.

Reservatio apponẽdi vincula purum significat hæreditamentũ, decis.51.n.12.

Reservatio certæ quantitatis ad testandum, & integri vsusfructus, puram, & inter vivos facit donationem, decis.51. num. 13.& 14.

Reservatio ususfructus in casu prę-morientiæ, donationem in eodem casu præsupponit, decis. 51.n. 14. & 74. in verbis sent. vers. Cæterùm.

Reservatio de aliquibus bonis, donationem de alijs, non reservatis confirmat, decis.51. num. 14.

Reservatio vsusfructus bonorum donatorum, donationis perfectionem importat, pag. 466. vers. *Cæterùm*, in verbis sententiæ.

Reservatio facultatis legandi, & relinquendi, non potest verificari in casu hæreditamenti cõditionalis, & respectiui secundarum nuptiarum, ibid.

Reservationes, ad minuendam donationem fiunt, & non ad augendum, vel ampliandum vltra id, quod verba importãt, decis. 51. numer. 74. pag. 477. col.1.

RETENTIO.

Retentio admittitur, licet actio nõ competat, decis.41. num.37.

RES.

Res inter alios acta, non nocet, decis.31.num.142.& 144.

Res sua nemini servit, decis. 51. num.13.

Res magni valoris, pro parvo debito vendi non potest, decis. 55. num. 23. cum decis. Senatus.

Res, propter vicinitatem pluris æstimantur, decis.62.n.3.

Res omnes habent in se aliquid corruptibile, decis. 70. num.2.

RESTITUTIO.

Restitutio in integrum conceditur viduæ tenutarię propter in-

tereſſe hæredum viri minorum, deciſ. 41. num. 16.

Reſtitutio in integrum eſt ſpecies ſupplicationis, & appellationis, deciſ. 41. num. 38.

Reſtitutio in integrum, tribuit minoribus, quod majoribus tribuit ſupplicatio, & appellatio, deciſ. 41. num. 38.

S

SACERDOS.

SAcerdos ſemper bonus, & legalitate præditus præſumitur, deciſ. 35. num. 8.

SCIENTIA.

Scientia, in omnibus præjudicialibus eſt in ſpecie probanda, deciſ. 60. num. 5.

Scientia prohibitionis alienationis, & aliorum teſtamento cõtentorum, non præſumitur, in hærede ex immixtione, vel pro hærede geſtione, deciſ. 60. numer. 6.

Scire præſumitur filius geſta à Patre in teſtamento, ibid.

SCRIPTURA.

Scriptura in libro meo reperta, etſi manu alterius ſcripta, plenè probat contra me, deciſ. 36. num. 5. & 6.

Scriptum in libro alicujus, mandato, & volũtate domini ſcriptum præſumitur, ibid.

Scripturarum amiſſio, probatur, probata depredatione Villæ, Civitatis, vel Oppidi, vbi erant, itaquod leviores tunc ſufficiunt probationes, & partis juramẽtum ſufficit, deciſ. 36. num. 7.

Scriptura privata à parte recognita, & verificata, venit appellatione inſtrumentorum, & paria judicantur, deciſ. 39. num. 10.

Scripturæ impugnatione pendente, tenetur debitor ad illius obſervantiam, deciſ. 36. num. 16. & 17. in verbis ſententiæ, verſ. *Cæterùm.*

Scriptura, ſeu abreviatura continẽs loũm, tẽpus, & teſtes, inter ſcripturas Notarij ſolemnes repoſita, licet Notarij ſubſcriptio, & publicatio deficiat, poteſt extendi, & per alias ſolemnitates ſuppleri, deciſ. 49. num. 24.

Declaratur num. 25. & 36. in verbis ſententiæ, verſ. *Quia tamen.*

Scriptura reperta in libris Curritorum auris, plenam facit probationem, deciſ. 32. num. 18. cũ deciſ. Senatus.

Scripturę carenti ſigno, & ſubſcriptione Notarij, alijſque Scripturæ authenticæ requiſitis, non eſt deferendum; deciſ. 57. num. 20.

Scriptura ex ſe non authentica, vt probet requiritur, quod ſit recondita in aliquo archivo, ſeu loco publico, & quod cuſtos

ſtos non ſit ſuſpectus, deciſ.57. num.21.

Scriptura privata non verificata, etſi Notarius dicat inter ſuas ſcripturas illam inveniſſe nullam fidem facit, deciſ.57. numer.22.

Scriptura privata per tertiũ ſcripta, requiritur mandatum, vt probet, deciſ.57.n.23.

Scriptura privata, de voluntate debitoris à tertio ſcripta, & ab eodem tertio verificata, licet regulariter non probet, concurrentibus tamẽ adminiculis probat contra ſcribere mandantem, ibid. cum deciſ. Senat.

Scriptura, nihil probat nõ conſtito de tempore quo fuit ſcripta; imò id eam ſuſpectam facit, ibid.

Scripturam approbaſſe non cenſetur qui foleum in albo ſcripſit, quod vulgo dicitur *firmar en blanco*, niſi conſtaret noticiam habuiſſe eorum, quæ ſcribenda erant, quod conjecturis probari valet, deciſ.63. num.9.

SENATUS.

Senatus, re maturius penpenſa aliquoties, à deciſis recedere ſolet, deciſ.31. numer. 167. verſ. *Reſpondeo.*

Senatus ſola facti veritate inſpecta judicat, & in eo maximè viget æquitas, deciſ.36.n.4.

SENTENTIA.

Sententia, in majoratibus, & fideicommiſſis cum legitimo cõtradictore lata, omnibus ſubſtitutis, etſi non citatis, præjudicat, deciſ.31. num.143. cum deciſ. Senatus.

Limitatur, caſu quo non fuit legitimus contradictor, deciſ. 31. num.144.

Sententia inter alios lata, non noſcet, ibid.

Sententia per colluſionem lata nõ noſcet, & quæ dicatur lata per colluſionem, deciſ. 31. nu. 145.

Et ex quibus colluſio demonſtretur, num.146. ad 148.

Sententia per colluſionem lata, eſt nulla, nec meretur nomen ſententiæ, num.147. ibid.

Sententia contra vnum lata, vt alio præjudicet, quæ requirantur, deciſ.31.num.154.

Sententia in individuis, lata in favorem, vel in odium vnius ex conſortibus, omnibus reſpectivè, prodeſt, vel noſcet, deciſ.33.n.13.

Sententia, in judicio plures tangenti, prodeſt & reſpectivè noſcet omnibus, licet non citatis, ibid. & num.14. Ubi quid in ſocijs, correis, vel alicujus negotiationis participibus?

Sententia arbitralis, ex fideicommiſſo nullo, executionem non meretur, deciſ.62.n.1.

A ſententia Arbitratoris, poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri, deciſ.62.n.12.

Sententia arbitralis, non obſtante appellatione, ſupplicatione, ex-

ceptione nullitatis, enormissimæ læsionis, doli & fraudis, omni cum effectu est exequenda, decis. 62. num. 15. & decis. 63. num. 2.

Sententia arbitralis non exequitur, quando est nulla, ex defectu compromittentis, decis. 62. num. 16.

Limitatur, etiam in nullitate notoria, quæ nulla indiget probatione, decis. 62. num. 17. & 18. cum decis. Senat.

Sententia arbitralis, seu laudum, an & quomodo valeat, quando arbitri super aliquibus capitibus disierunt declarare, decis. 63. n. 4.

Sententia arbitralis, vt valeat requiritur, quod præcedat compromissum, decis. 63. num. 6.

Requiritur etiam, quod constet de electione Arbitrorum, aliter quam per ipsorum confessionem, ibid. & num. 17. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm attento.*

SERVVS.

Servus, domini consensu, licet incapax proprietatis, potest adquirere, & peculij administrationem retinere, decis. 31. num. 105.

Servus capacitatur à domino, ibidem.

SIMVLATIO.

Simulationis exceptio in summarissimo non admittitur, decis. 39. num. 5. vers. *Cæterùm quia,* & num. 20. ibid.

Simulatus contractus est, veluti corpus carens spiritu, dicitur-que fictus, & pictus sine substantia, dec. s. 39. num. 11.

Simulationis exceptio in judicio manutentionis locum habet, sicut, & contra obligationem cameralem maximè, si est cum clausula constituti, decis. 39. num. 12.

Simulatio, nedum testibus, sed conjecturis probari valet; veluti quando adest causa simulandi, sanguinis conjunctio, vel cedens in possessione manet, ibid.

Simulationis exceptio, non impedit manutentionem, sicut nec alia possessoria remedia, nu. 20. Licet super ea sit lata sententia, si ab ea est appellatum, nisi sit clara, & concludenter probata, ibid. & pag. 442. lit. Y.

Simulatio nunquam præsumitur, decis. 39. num. 23. & 24. Ideo dilucidis probationibus indiget, ibid. num. 23. Et quæ sint? ibidem, & num. 25.

Simulatum contractum dicenti, arduum est obtinere, decis. 39. num. 25.

Simulatio, si non adest simulandi causa, non præsumitur, nec cõjecturis, vel præsumptionibus probari valet, decis. 39. num. 24.

Simulationes, aliæ reddunt, aliæ non reddunt contractum nullum,

lum, decis.39.numer.25.
Simulationis causa, quæ debet esse? decis.39. num.26.
In materia simulationis attenditur multum qualitas personarum, decis.39.num.27.
Simulationem excludit nobilitatis qualitas, ibid.
Simulatio conjecturis, facilius excluditur, quam probatur, ibidem.
In materia simulationis arguitur, à priori, & posteriori, ibid.
Simulationis conjecturæ, constito de veritate facti, evanescunt, decis.39.num.28.
Simulatio, in insolutum datione, non præsumitur, ibid.
Simulationis exceptio illiquida,& & imaginaria est reijcienda, quoad summarissimum, ibid.

SOCIETAS, SOCIUS.

Societatis conditio, & forma,sunt servandæ, etiam per contrahẽtes illas ignorantes, decis. 32. num.5.
Ut socij maneant obligati, quid facere teneantur contrahentes, cum præposito, vel Institore? ibid.
Societatis pacta; maximè quando sunt clara, nedum socios, sed & tertios contrahentes cum præposito afficiunt, decis. 32. num.6. cum decis. Senat. quæ explicatur, num.12.
Socij, ex contractu alterius consocij, insolidum obligantur, quãdo iste tacitum, vel expressum mandatum habet, decis.32.n.9. & 15.
Socius complementarius, publicata dissolutione societatis, an possit societatem obligare? decis.32.n.13.& 14.
Societatis dissolutio, facta inter socios, & in loco privato, non valet, num.14. Et vt valeat,quę requirantur? ibid. cum decis. Senat.
Socij, etsi in instrumento sit dictũ, quod tantum pro virili teneantur, cum hoc intelligatur inter ipsos, tamen quoad contrahentes cum aliquo ex ipsis, in solidum obligantur, decis. 32. num.15.
Socius administrator, vel ad id de consensu consociorum deputatus, contrahendo, in solidum alios obligat, decis.32. numer. 16.
Socij, an teneantur in solidum de bonis extra societatem, & vltra vires, & corpus ejusdem, decis. 32. num.17.
Socij subscriptio probat versionem mercium in vtilitatem societatis, num.18. Quæ versio etiam conjecturis probari potest, ibid.
Quando vnus capitale, & alter opera, & industriam ponit, an finita societate sit capitale detrahendum, si societas lucrosa manet? decis.32. num. 41. cum decis. Senat.
Socius, creditoribus societatis in so-

ſolidum obligatur, deciſ. 32. num. 42. cum deciſ. Senat.

Socius, à conſocio, nihil petere valet, niſi prius, redditis rationibus; ita quod licet guarentigiè ſit obligatus, non poteſt contra eum inſtari executio, deciſ. 32. num. 43.

Socij, an iterationem computorũ, & novam calculationem petere poſſint? deciſ. 32. num. 46.

Quod dicitur de ſocijs, idem de participe ſocietatis verificatur, deciſ. 33. num. 2.

Societas, cum conſenſu perficiatur, nedum expreſſe, ſed & tacite, coiri poteſt, factis ſcilicet conjecturis, & præſumptibus, deciſ. 33. num. 2. ratio, ibidem.

Societas probatur per literas ſocij, alteri conſocio ſcriptas, ſicut etiam per conſocij aſſertionem teſtamento factam, deciſ. 33. num. 3.

Socius ſocij mei, ſocius meus non eſt, & declaratur regula, deciſ. 33. num. 4.

Admiſſio alicujus ad ſocietatem, per vnum ex ſocijs, quando facta judicetur de conſenſu ſociorum, vt effectum habeat? ibid.

Societas probatur, quando in partitis librorum ſocietatis, ſocius nominatur, licet nõ per ſocios, ſed per alium ad id deputatum, ſit deſcriptus, deciſ. 33. num. 5.

Societatis libris, plena fides adhibetur, ibidem.

Societas probatur, quando conſtat de collatione emolumentorum illius, vel ex lucri comunicatione, ibid.

Societas, probatur ex actu, qui ex nulla, quam ſocietatis cauſa fieri poterat, deciſ. 33. num. 2. & 6.

Societas, probatur, teſtibus dicentibus ſe fidejuſſiſſe contemplatione, & prĕcibus alicujus ex ſocijs, ſicut etiam per teſtes ſingulares deponentes de actibus ſocialibus, deciſ. 33. num. 8. & 9.

Societas arguitur, ex eo, quod quis per plures annos, nulla facta mentione de ſalario, ſocietati ſervit, deciſ. 33. num. 10.

Societas viri, & vxoris, ſolum, quę titulo oneroſo adquiruntur cõprehendit, deciſ. 62. n. 6.

SOLEMNITAS.

Solemnitas, quę pro forma ſubſtantiali inducitur, prĕcisè eſt obſervanda, deciſ. 45. num. 24.

ſolemnitas teſtium, in eorum numero conſiſtens, ſubſtantialis, & non probatoria eſſe dicitur, ibid.

Solemnitas appoſita, in principio prothocolli, ſeu libri Notarij, omnibus inſtrumentis ſequentibus eſt comunis, deciſ. 49. num. 36. in verbis ſentent. verſ. *Quia tamen.*

SOLVTIO, SOLVENS.

Solutio, cum facti ſit, plenam requi-

quirit probationem, quę incumbit alleganti, decis.36. numer.1.

Solutio, conjecturis, præsumptionibus, & argumentis inducitur, ibid.

Solutio ex quibus conjecturis probetur? decis.36.num.2. cum decis. Senat.

Solvens per metum, aut violentiam, sibi minimè præjudicat, exemplo solventis metu executionis, decis.38.num.5.

Solutiones factæ metu censurarú, nisi constet de protestatione, in quasi possessionem non constituunt, decis.38.n.5.

Solutio censualis, tempore belli gallis, ab Universitate facta, liberat Universitatem, ibidem, cum decis. Senat.

Solutio, creditur facta, pro causa de qua apparet, decis. 38. numer.8.

Solutio non ad alium finem, quam ad debitum liberandum facta præsumitur, ibid.

Solutio præsumitur facta, pro debito certo, & non pro controverso, ibid.

Solutio, magis præsumitur facta pro debito proprio, quam alieno, ibid.

Solutio subsequuta, declarat quale erat debitum præcedens, ibidem.

Solvens censuale, sibi, & hæredibus suis præjudicat, ibid.

Solutio facta falso tutori, qui contractum fecit, debitorem liberat, decis.56.n.11.

Solvens Monacho, filio familias, vel servo ex proprio contractu, liberatur, ibid.

Solutio facta eidem, qui nomine alterius locaverat, liberat conductorem, ibid.& n.14.

Solvens administratori sufficit, vt liberetur, quod tempore solutionis duret administratio, numer.13.

Solvens creditori putativo, hæredi gravato, ei qui censum pro alio emit, & tradenti instrumẽtum publicam habens formam rectè solvit, ibid.

Solutiones anticipatæ, an, & quando liberent debitorem, remissivè, decis.56.n.16.

Solutio anticipata, in contractu locationis, à jure permissa est, ibid.& n.17.

Solutio ante diem, à colono facta ipsum liberat, decis. 56. num. 16.

Solvens possessori rei, pro qua solvit, liberatur, ibid.

Solvens ante diem administratori, qui tempore quo obligationis dies cedit, est decoctus, an iterum solvere teneatur? ibid.

SPOLIUM.

Spolium, vel turbationes viduę illatæ antequam spoliator, seu hęres audiatur, sunt purgandæ, decis.41. num.52.53.& 54. cum decis. Senat.

Spolium, in annuis redditib⁹ quo-

modo comitatur? decis.66. numer.7. & 8. Ubi quod remedium detur spoliato, & quomodo Judex pronuntiare debet.

Spoliatio jurium incorporalium, dolum malum requirit, decis. 66.n.12.

STATUTUM.

Statutum cogens probationem, pro forma substantiali,nõ sufficit vtilitatis notorium, sed specificè sunt probandæ solemnitates, decis.45.n.25.

Statuta, cum jure comuni concordantia, easdem interpretationes quas ipsum jus comuni recipiunt, decis.51.num.46.

STERILITAS.

Sterilitas, ex quibus causis proveniat? decis. 70. num. 28. ad 33.

Circa sterilitatis causas, sunt distinguendi casus, decis.70.num. 34. Et quæ sit distinctio, num. 35. & seq.

STILUS.

Stilus Notariorum, in recipiendis instrumentis, multum est attendendus, decis.49.n.7.

STIPULATIO.

Stipulatio primam conventionem confirmat, & auget, ac efficatius obligat, decis. 51. numer. 18.

SUBSCRIBENS.

Subscribens folcum in albo, vulgo *firmar en blanco*, sibi non præjudicat, decis.63. numer. 9. & pag. 661. col.1. in verbis sententiæ.

SUBTITUTIO, SUBSTITUtus.

Substitutus, debet esse ejusdem qualitatis, scientiæ, & authoritatis ejus, in cujus locum subrogatur, decis.57. num.6. cum decis. Senat.

Substitui, aut delegari non possunt, alij in his, quæ non competunt, jure magistratus, decis. 57. num.9.

Substitutus admittitur, propter longam hæredis absentiã, absq; illius notitia, præstita cautione, decis.41.n.45.

Substitutus sub conditione, *si hæres sine liberis, vel intestatus decedat*, an admittatur, cessante existentia filiorum, quamvis hæres testatus decedat, decis. 48.num.3.& 4. negativé resolvitur cum Senatu, num.11.

Substitutio vna, & eadem, non debet diverso jure censeri, decis. 48. num.7.& 11. in verbis sententiæ, vers. *Attamen quia.*

Substitutus admittitur, statim quo gravatus emisit professionem, in religione incapaci, decis.69. num.15.cum decis. Senat.

SUMMARISSIMUM.

Summarissimum habet locũ, etiã post petitorium intentatum,decis.39. n.5. vers. *Cæterùm quia*, quod intellige in incorporalibus, ibid. num.29.

Summariissimum,competit illi,qui de

de tempore litis motæ, vel paulo ante est in possessione, ibidem.

Summarissimum, non admittit exceptiones turbidas, vel altiorem requirentes indaginem, decis.39.num.15.

Summarissimum potest intentari ratione solius civilis possessionis, quamvis penes alium sit possessio naturalis, decis.39.nu. 5. vers. *Cæterùm.* & num.31.

SUPERIOR.

Superiorum localium licentia, an sufficiat, vt Religiosus, Sæcularibus donare possit, decis. 31. num.90.

Superior legitimus, ad hunc effectum quis sit? decis. 31. num. 94.

Superior, nequit concedere Monacho, facultatem retinendi ad irrevocabilem vsum, decis. 31. num.99.

Superior potest licentiam expendendi bona, cum justa causa subditis Religiosis concedere, decis.31.num.122. & 123. Et quæ sit justa causa? vide in verbo *Causa.*

SUPERVIVENTIA.

Superviventiæ qualitas excludit transmissionem, si verificari nõ potest, decis.51. num. 33. & 35. ratio, num.34.

T

TEMPUS.

TEmpus adimplendi conditionem, non currit gravato, nisi à die scientiæ, decis.43.numer.5.

Tempora probatoria, in causis summarijs, sunt quatuor menses, quibus elapsis, fit denuntiatio processus, vt sit terminus probationum exclusivus, decis.47.num.2.

TENUTA.

De tenuta, vide *Multa*, in verbo *vidua.*

Tenutæ potest mulier renuntiare, in capitulis matrimonialibus, non solum expresse, verum, etsi constitutionibus Cathaloniæ renuntiaverit, decis.41.num. 6. cum decis. Senat.

Tenuta filio, hæredi matris per fideicommissum, competit in bonis patris, exclusa noverta, decis.41. num.11.& 12. cum decis. Senat.

Tenuta, an, quando, & quomodo competat filijs primi matrimonij, pro dote suæ matris, decis. 41. num.13. cum decis. Senat.

Tenuta cum beneficio faciendi fructus suos, filijs hæredibus vxoris conceditur, decis. 41. numer. 14. cum decis. Senatus.

Tenuta, alteri ex hæredibus pro ſua portione, & in ſolidum totius hæreditatis conceditur, ibid.

Tenuta conceditur pro vno obolo, ibid.

Tenuta, in nepotes hæredes matris, eorum patre præmortuo, tranſit, non vero in abnepotes, & vlteriores deſcendentes, deciſ.41. n.15. cum deciſ. Senatus.

Articulus tenutæ cum beneficio faciendi fructus ſuos, remitti poteſt ad cauſam ſupplicationis à definitiva, deciſ.41. num.26. cum deciſ. Senat. & quæ ſit ratio, num.27.

Tenuta ſimplex, abſque beneficio faciendi fructus ſuos, durat quouſque mulier eſt integrè ſatisfacta, deciſ.62. num.8.

Tenuta, non datur, non conſtito de dotis ſolutione, deciſ.62. num.10.

TERTIUS.

Tertius poſſidens bona guarentigiè obligata, non executive, ſed per præceptum de ſolvendo, cum clauſula juſtificativa eſt conveniendus, deciſ.47. num.2.

Tertius emens poſt ſubhaſtata bona debitoris, poteſt exequi in eodem, & abſque novo proceſſu, deciſ.55. num.2. cum deciſ. Senat.

TESTAMENTUM.

Teſtamentum, tanquam lex eſt obſervandum, deciſ.31. num.17.

Teſtamenti intrinſeca, & extrinſeca, quæ ſint? ibid.

Teſtamentum ad pias cauſas favorabilius eſt, teſtamento favore liberorum, deciſ.31. num.20.

Teſtamentum favore paupertatis, & piæ cauſæ, minùs ſolemniter factum, ſuſtinetur, ibidem, cum deciſ.Senat.

Teſtamenta ambigua in favorem, & pro pia cauſa interpretantur, deciſ.31.num.21.

Teſtamentum mixtum quid? deciſ.45.n.3.

Teſtamentum cœci, vide *Cæcus.*

Teſtamentum dicitur perfectum, quando de eo confici poteſt inſtrumentum, deciſ.49.n.4.

Teſtamentum nuncupativum, ſolum dicitur perfectum, cum coram teſtibus, per Notariũ fuerit lectum, & à teſtatore approbatum, ibid. & quomodo conſtare debeat, num.5. 8.9. & 10. Vbi aſſignatur ratio, & num.30.

Teſtamenti publicatio, lectura teſtamenti de verbo ad verbum indiget, deciſ.49.n.8.

Teſtamenti forma ſubſtantialis, in vno puncto concluditur, deciſ.49.n.10.

Teſtamenti ſcriptura, extra prothocolla, vel libros, licet inter

ter ſcripturas Notarij, non poteſt confici de illa inſtrumentum, deciſ.49. num.25.

Teſtamentum traditum Notario, à teſtatore dicente coram eo, & teſtibus, illam ſcripturam ſuum eſſe teſtamentum, valet, deciſ.49.n.29.

In teſtamento inter liberos, ſolemnitates juris poſitivi ceſsat, neque obſtat publicationis defectus, deciſ.49.n.33.

Declaratur, num.34.

Teſtamenta ſuſtineri, publicè intereſt, deciſ.57.num.15.

Teſtamentum, vt ualeat, requiretur, quod Notarius ſit rogatus, & adhibitus, aut ſaltem ipſius Notarij ſubſcriptio, deciſ.58.num.2.

Maximè, in Cathalonia, vbi non valet receptum per ſubſtitutũ, etiam juratum, & licet manu teſtatoris ſit ſcriptum, deciſ.58. num.3.

Ad validitatem teſtamenti, requiritur hæredis inſtitutio, ſeptem teſtes rogati, deciſ.58. num.12. Quid in Diœceſi Gerund. ibidem.

In teſtamento Eccleſiaſtici, requiritur legatum Canonicæ portionis Epiſcopo debitæ, deciſ. 58.num.12.

Teſtamentum, non jure factum dicitur, quando ſolemnia neceſſaria deficiunt, deciſ.58. numer.13.

In teſtamento ad pias cauſas ſola voluntas attenditur, deciſ. 59. num.13.

TESTATOR.

Teſtatoris voluntas ad pias cauſas, quomodocumque appareat, eſt omnino ſervanda, deciſ.31.num.22.

Teſtator, declarationem voluntatis, quam ipſe; maximè in ſecreto comunicavit, alteri committere poteſt, deciſ.35. num.5.

Teſtator his, quæ pro forma teſtamenti requiruntur, renuntiare, non poteſt, deciſ. 45. num. 24.

Teſtator non poteſt facere, quin leges in ſuo teſtamento, locum habeant, ibid.

Præparatio ad teſtandum quid importet? & quid ſit? deciſ.49. n.34.

Teſtatori, aſſerenti ſe teſtatum coram teſtibus, an ſit credendũ? deciſ.58. num.12.

TESTIS.

Teſtes, in teſtamento ad pias cauſas, non pro ſolemnitate, ſed pro juſtificatione, & probatione voluntatis requiruntur, deciſ.31.num.20.

Teſti, tam ratione juramenti, quam quia magis informato, fides eſt adhibenda, deciſ.31.num.89.

Teſtibus Religioſis, magis quam alijs creditur, & vicem duorum teſtium ſuſtinent, deciſ. 35. numer.8.

Teſtis affinis, non probat, deciſ. 57.n.6.

Testi sibi contrario, fides non adhibetur, decis.37.n.7.

Testes de auditu, non probant, decis.37.n.8.

Testes generaliter disponentes, fidem non faciunt, decis.37.num.9.

Testes de publica voce, & fama, in antiquis, etiam contra tertium probant: Maximè in materia difficilis probationis, decis.38. num.9. cum decis. Senatus. Et quomodo deponere debeant, ibid.

Testes consanguinei, cum adminiculis probant, decis.38.num.16. cum decis. Senat.

Testes, ad enervandam fidem instrumenti, debent esse omni exceptione majores, decis. 44. num.3.

Testes de Universitate, licet de eorum interesse, vti singulorũ, non tractetur, non sunt omni exceptione majores; imó aliquantulum diminutę fidei, decis.44.n.4.

Testes de Universitate in concursu aliorum, hanc exceptionem non patientium, succumbunt, ibid.

Testes, in probatione negativæ coarctatæ, non solum sensum, ab actu, sed actum à sensu removere debent, decis. 46. numer.8.

Testes præsumuntur rogati, ex eo, quod sunt descripti, decis.49. num.21.& 23.

Testes rogare, & adhibere idem est, decis.49. num.23.

Testium descriptio, actus perfectionem non inducit, nec ex illa desumitur conjectura, pro publicatione testamenti, decis. 49. num.22.

Testes, describere solent sæpè sæpiùs Notarij, antequam ad stipulationem deveniant, ibid.

TRANSACTIO.

Transactio, & cõpromissum equiparantur, decis.62.n.2.

Transactio actionis, an & quomodo ex causa ludi fieri possit, decis. 65. num. 10. cum decis. Senat.

Transactionis vinculum fortissimũ est, pag.752. lit. V.

TRANSACTIO.

Transmissioni non est locus, si qualitas à dispositione desiderata deficit, in eo qui transmissionem prætendit, decis.51. nu. 34.

TUTELA.

Tutela, pupillorum gratia est introducta, decis.31.n.162.

TUTOR.

Tutores nomine pupilli tenent, & & possident, & quemlibet actũ faciunt, & in omnibus pupilli personam repræsentant, decis. 31.n.162.

Tutores sunt legitimæ personæ, pro petentis redditibus ad pupillum pertinentibus, ibid.

Tutores habent sua bona, pupillis tacitè hypotecata, decis.34.

numer. 13.
Tutor, nomina debitorum, non tenetur in inventario describere, nisi eorum extent instrumenta, decis. 38. n. 14.
Tutor non potest cogi ad iterum reddendum rationes, nisi sibi priùs restituantur scripturæ, de quarum traditione in primis computis constat, licet pupillus, seu minor, se illas non habere juraverit, decis. 44. num. 13. dub. 2. vers. *Quod dictus*, & in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*.
Tutorem, & Curatorē esse, scriptura probari valet, decis. 62. num. 2.
Tutor de rebus pupilli, sine decreto compromittere non valet, ibid. Maximè si alienatio rerū immobilium sit contingibilis, decis. 62. n. 3.
Quid si jura minoris sunt illiquida, & obscura? num. 10. & 11.

V

VALOR.

VAlor rerum augetur ratione vicinitatis, decis. 61. num. 19. & 20.

VENDITIO.

Venditio, vide *Emptio*.

VERBUM.

Verba, si possunt se habere ad modum, & conditionem, modum potius, quam conditionem faciunt, decis. 43. n. 11.
Verba: *Aquesta es la darrera voluntat, la qual vull, que valega per dret de testament, &c.* Actus perfectionem important, decis. 49. n. 7.
Verba: *Fills per fills, y filles per filles*, vide *Clausula*.
Verba: *Per favor, y contemplació del present matrimoni*, præstat conjecturam, quod hæreditamentum, non est conditionale, prælativum, nec comparativum, decis. 51. n. 9.
Verba, sunt applicanda potentiori extremo, & cui magis conveniat testatoris voluntas, decis. 31. n. 29.
Verba enuntiativa, vide *Enuntiativa*.
Verbum *Licere*, libertatem, & arbitrium donat, decis. 39. num. 18.
Verba: *Quod N. teneatur nubere*, an conditionem importent, decis. 43. n. 7. 12. & 13.
Verba: *Pura, perfeta, simple, è irrevocable, ques diu entre vius*, puram donationem important, num. 11.
Verba: *Atorga, dona, y consent*, sunt dispositiva, & veritatem actus inducunt, ibid.
A verbis expressis, per conjecturas non est recedendum, ibid.
Verbum *Conservare*, factum, non momentaneum, successivum, continuum, & permanens con-

tinent, decis.51. num.22.
Verbum *Solar*, dignitatē, & splendorem nobilitatis significat, decis.51.n.23.
Verba: *Status, conditio, decenter, & honorificè*, sonant, in conservationem dignitatis, ibid.
Verbum *Domus*, passim pro familia disponentis sumitur, ibid.
Verba: *Perque nos vingan à perdrer los noms de las casas*, vel similia conservationem nominū domorum denotantia, purum, & præcisum faciunt hæreditamentum, decis.51.num.74.pag.469.col.2.cum decis. Senat.
Contrarium defenditur pag. 470. vers. *Minùs secunda*, & pag. 476. in verbis sententiæ, verbum *declarant*, quomodo sit accipiendum, ibid. pag.470.vers. *Prima conjectura*.
Verba: *De grau en grau*, cum tractatum successivum contineant, fideicommissi repetitionem inducunt, decis.54.num.38.& 42. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*, vbi etiam verba hæc explicantur.
Verba: *Post obitum*, in donatione vniversali inter vivos, cum reservationem vsusfructus, & pacto, quod donatarius donatorem alat frustra, & ex stylo Notarij apposita censentur, decis. 60. in verbis sententiæ, pag. 626.col.2.
Verba: *Faciebat, & præstabat*, nō ad possessionem, sed ad obligationem præstandi referuntur, decis.66.num.6.
Verba: *Y no per altres*, posita in cap.2. Curiarum anni 1599. interpretantur, pag.749. lit. O.
Verba: *Y no altrament*, posita in cap. 34. Curiar. anni 1599. interpretantur, ibid. lit. P. & E.
Verba Constitutionum sunt intelligenda, ad litteram, sicut jacent, ibid. lit. R.

VERISIMILITUDO.

Verisimilitudo, pro veritate habetur, decis.34.n.11.

VERSIO.

Versio in alterius vtilitatem mandato æquiparatur, decis. 32.numer.9.
Versio in vtilitatem societatis præsumitur, ex quo socius librum administrationis, vel negotiationis edere recusat, decis.32. num.10.
Versio in vtilitatem societatis, probatur ex subscriptione socij apposita in instrumento contractus,, decis.32.n.18.
Versio in vtilitatem societatis, probari potest, ibid.
Versio in vtilitatem societatis, probatur ex continuatione partitarum, in libris societatis factarum per illius Præpositum, seu institorem, decis.32. num.21. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*.

VIDVA.

Viduæ competit tenura, saltem simplex non solum in bonis liberis, licet insufficientibus, verum etiam

etiam in fideicommisso subjectis, donec in dote, & sponsalitio sit satisfacta, decis. 40. nu. 6. & 14. in verbis sentent. vers. *Cæterùm*, & num. 15. etiam cum decis. Senat. cujus confirmatio legitur, num. 18. & 19.

Vidua, an faciat fructus suos, ex bonis fideicommisso subjectis, decis. 40. num. 20.

Vidua, vt habeat tenutam in bonis viri, debet solutionem dotis probare; nec sufficit confessio mariti testamento facta, licet dotale instrumentum præcesserit, nisi illa conjecturis sit adminiculata, decis. 41. num. 1. cum decis. Senat.

Viduæ, an competat tenuta non constito de dotis constitutione? & an sufficiant conjecturæ, & præsumptiones, decis. 41. n. 2. Ubi factum proponitur, & ostenditur resolutio cum decis. Senatus.

Vidua non habet tenutam, in bonis mariti, quæ ipsius mariti nō erant tempore mortis, veluti, in his quæ filijs, vel alijs, quamvis retento vsufructu, vivus donaverat, dec. 41. n. 7. cum. dec. Senat.

Vidua tutrix filiorum non habet tenutam, & de qua tenuta intelligatur? decis. 41. n. 8.

Vidua tenutaria habet consumptionem bonorum mobilium, in inventario mariti descriptorū, secus vsufructuaria, & quæ sit ratio differentiæ, decis. 41. nu. 9. & 10. cum binis decis. Senat.

Viduæ tenutariæ bonorum viri, cujus sunt hæredes minores 25. annis propter eorum interesse, conceditur in integrum restitutio, decis. 41. num. 16. cum decis. Senat.

Vidua tenutaria, an faciat fructus suos in bonis vinculatis, quando bona viri, ad dotis restitutionem non sufficiunt, decis. 41. num. 20. & 21. cum decis. Senat. num. 25. etiam cum decis. Senatus, vbi quæ requisita sint necessaria.

Viduæ tenutariæ, fructus à die depositę dotis, cessant, decis. 41. num. 23.

Vidua tenutaria, an possit vendere bona viri pro doris suæ, vel ęris alieni solutione, sine vrgentia, inscio hærede, propria, vel Judicis authoritate, decis. 41. num. 41. 42. & 43. cum decis. Senat. vers. *Cæterùm*, alia decisio refertur, num. 44.

Vidua, nedum ad instantiam creditorum, verum etiam ad instantiam hæredis viri, tenetur vendere, vel patientiam præstare, vt bona viri vendantur, pro sua dotis, vel sponsalitij, aliorumvè creditorum solutione, decis. 41. num. 15. cum decis. Senatus, antiqua, & moderna.

Vidua tenutaria nō sibi, sed hęredi possidet, vt citius dotem solvat, non vero, vt fructus suos faciat, ibid. in verb. sententię.

Vidua habet tenutam propter moram hæredis, non ſolventis, ibid.
Vidua non debet eſſe melioris cõditionis, quam hæres, ibid.
Vidua ſpoliata poteſt petere ſe reſtitui, nec auditur hæres volens interim ei ſolvere dotem, & credita dotalia, deciſ.41.nu.53. & 54. cum deciſ. Senat. alia eſt deciſio, num.55.
Vidua vſufructuaria omnium bonorum relicta, an teneantur præſtare cautionem de reſtituendo bona mobilia, vel vſu conſumptibilia, in eadem æſtimatione, deciſ. 41. num.58. & an ſufficiat juratoria, ibidem, verſ. *Pergit.*
Vidua, non conficiens inventariũ perdit beneficium faciendi fructus ſuos, & proviſionem anni luctus, deciſ.62.n.7.

VLTIMA DISPOSITIO.

Vltima diſpoſitio, præfertur quibuſcumque alijs, deciſ.31. n.18.
Ultima diſpoſitio eſt anima omnium humanorum actuum, ibidem.
Ultima diſpoſitio facit, vt teſtamento ſcriptum valeat, ibid.

VNIVERSITAS.

Univerſitas collegialiter debet eſſe tota, in creatione Syndicatus, vel cenſualis, deciſ.57. numer.26.
Univerſitatis, ſaltem duę partes, ex illius ſingularibus, in omnibus actibus debent interveni-re, ibidem.
Univerſitas, vt dicatur legitimè congregata, requiritur Bujuli, vel alterius Superioris mandatum, alias omnes actus Conſilij, nulli judicantur, deciſ.57. num.27.
Univerſitas, & alij, minorum privilegio gaudentes, ſemper in vltimo minoris ætatis inſtanti ſtare finguntur, deciſ.57. num. 31.

VOCATIO.

Vocatio filiorum remotioris inſtituti, licet in caſum vulgarem, influit fideicommiſſum in filios prioris inſtituti, deciſ.60. nu.2. cum deciſ. Senat. & num.10. in verbis ſententiæ, pag.625.col.1.

VOLUNTAS, VELLE.

Voluntas teſtatoris ad pias cauſas. quomodocumque appareat, eſt ſervanda, deciſ.31.num.22.
Voluntatis mutatio non præſumitur, deciſ.31.num.38.
Voluntas taliis præſumitur, qualis ex actibus declaratur, deciſ.33. 33. num.2.
Voluntatis declarationem, quam ipſe maximè in ſecreto, comunicavit teſtator, alteri comitere poteſt, deciſ.35.n.5.
Voluntatis quæſtio, vbi verba ſunt clara, non admittitur, deciſ. 51.num.11.
Velle nõ creditur homo, niſi quod dicit, ibid.
Voluntas teſtatoris in teſtamentis, ſemper eſt obſervanda, deciſ.

cis. 54. numer. 12.
Voluntas Testatoris, & domina, & regina, sive sit tacita, sive expressa, & sive ex antecedentibus, sive ex subsequentibus colligatur, decis. 54. num. 42. in verbis sententiæ, vers. *Cæterùm*, pag. 533. col. 1. in fin.

VSVFRVCTVARIVS.

Usufructuarius, propria authoritate hæreditatem capere, non potest, decis. 46. num. 2.

VSVRA.

Usuræ, seu interesse logerij, non debent solvi à conductore, decis. 56. numer. 21. cum decis. Senatus.
Usura, vel vsurarius non est contractus, vbi à negotiatore datur pecunia mercatori negotiari solito, vt secura sorte, aliquid annuatim præstet, decis. 64. à num. 4. ad 11.
Referuntur contrarium tenentes, num. 12. & 14.
Refertur decisio Senatus, numer. 16.

VTILITAS.

Utilitas publica, uide *Publica*.

FINIS.